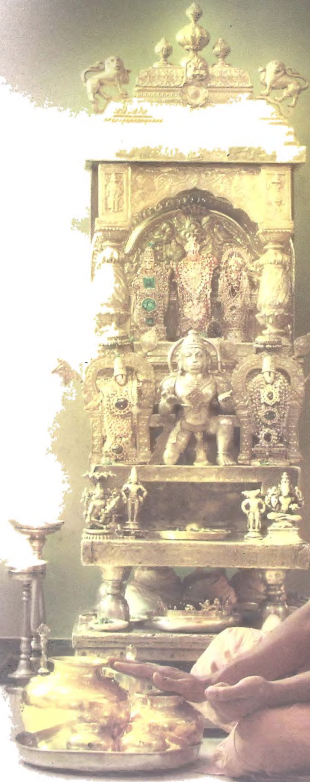
ಪೂಜಾರಹಸ್ಯ

ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮದಾಸ ಪಂ. ವಿದ್ಯಾಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ ಮಾಹುಲಿ

ಪ್ರಕಾಶನ : ವಿಶ್ವಮಧ್ವಮಹಾಪರಿಷತ್, ಉತ್ತರಾದಿಮಠ

ವಿಶ್ವಮಧ್ವಮಹಾಪರಿಷತ್ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ - 06

ಪೂಜಾರಹಸ್ಯ

(ತಂತ್ರಸಾರೋಕ್ತ ಪೂಜಾ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನ)

ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದ ತೃತೀಯಾವೃತ್ತಿ

(ಆವಾಹನ, ನೈವೇದ್ಯಗಳ ವಿಸ್ತೃತ ಅನುಸಂಧಾನ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಪೂಜಾವಿಧಿ, ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರ ಜಪಕ್ರಮ, ಮಂತ್ರಗಳ ಅರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ, ವೈಶ್ವದೇವ, ಬಲಿಹರಣ ಸಹಿತ)

...ಸಂಗ್ರಹ ಹಾಗೂ ಲೇಖನ...

ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮದಾಸ - ಪಂ ವಿದ್ಯಾಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ ಮಾಹುಲಿ

... ಪ್ರಕಾಶನ ...

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಮೂಲಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನ

ಉತ್ತರಾದಿಮಠ

ವಿಶ್ವಮಧ್ವಮಹಾಪರಿಷತ್

ಬಸವನಗುಡಿ ಬೆಂಗಳೂರು - 4

Pooja Rahasya -

Edited. Rendered & Enlarged by -

Brahmatmadasa Pt Vidyasimhacharya Mahuli

Kulapati, Satyadhyana vidyapeetha Mulund (W) Mumbai - 80

Published by : **Vishwa Madhwa Maha Parishat**

Edition	Year	Copies	*Total*
First	1998	1,000	*1,000*
Second	1999	3,000	*4,000*
Third	2018	2,000	*6,000*

No.of Pages : 416

Price : Rs. 200

Copies can be had from :

Vishva Madhwa Maha Parishat

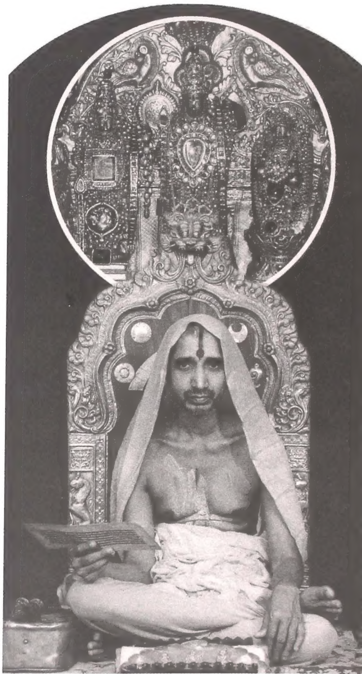
#11 2nd Floor Uttaradimath Building.
UttaradiMath Road, Shankarpuram,
Basavanagudi BANGALORE - 4
080-26603692 e-mail : vmmp05@gmail.com

ಮುಖಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ : ಶೇಷಗಿರಿ ಕೆ ಎಂ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ವಿಶ್ವಮಧ್ವಮಹಾಪರಿಷತ್ ಸಂಶೋಧನ ವಿಭಾಗ

Printed at :

VAGARTHA, 149, 8th Cross, N.R.Colony, Bangalore - 4 Ph: 22427677

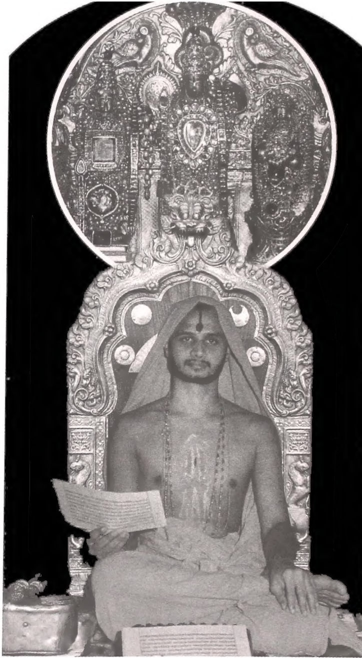

ಶ್ರೀಮಜ್ಜಗದ್ಗುರುಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಮೂಲಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನ

ಶ್ರೀಮದುತ್ತರಾದಿಮಠಾಧೀಶರಾದ, ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥವಿದ್ಯಾಪೀಠದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರಾದ

ಶ್ರೀ 1008 ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಪ್ರಮೋದತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ

ಅಡಿದಾವರೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಶ್ರೀಮಜ್ಜಗದ್ಗುರುಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಮೂಲಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನ
ಶ್ರೀಮದುತ್ತರಾದಿಮಠಾಧೀಶರಾದ, ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥವಿದ್ಯಾಪೀಠದ ಪೋಷಕರಾದ
ಶ್ರೀ 1008 ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾತ್ಮತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ
ಅಡಿದಾವರೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಪ್ರಕಾಶಕರ ನುಡಿ

ಶ್ರೀ೧೦೦೮ ಶ್ರೀಸತ್ಯಪ್ರಮೋದತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಮಹದಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಸಂಶೋಧನ, ಪ್ರಕಾಶನ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಉನ್ನತಮಟ್ಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ೧೦೦೮ಶ್ರೀಸತ್ಯಾತ್ಮತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರಿಂದ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸಂಸ್ಥೆ ''ವಿಶ್ವ ಮಧ್ವ ಮಹಾಪರಿಷತ್ ''

ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶದಂತೆಯೇ ವಿಸ್ತೃತ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಯೋಜನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಪ್ರಾಚೀನ ತಾಳೆಗರಿ ಗ್ರಂಥಗಳ, ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹ-ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಾಶನಕಾರ್ಯವೂ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದ್ದು, ಈಗಾಗಲೇ ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕನ್ನಡ-ತೆಲುಗು-ಹಿಂದಿ-ಮರಾಠಿ-ತಮಿಳು-ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಾಶನಗೊಂಡಿವೆ.

ಈಗಾಗಲೇ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ೨೨ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶನಮಾಡಿ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತ ಅನುಸಂಧಾನ ಪ್ರಿಯರಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ''**ಪೂಜಾರಹಸ್ಯ**' ಎಂಬ ಕೃತಿಯು ಪರಿಷ್ಕೃತವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಕೃತಿಯ ರಚನೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಪಂ. ವಿದ್ಯಾಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅನೇಕ ವಂದನೆಗಳು.

ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು
ವಿಶ್ವಮಧ್ವಮಹಾಪರಿಷತ್ ಬೆಂಗಳೂರು 4

॥ ಶ್ರೀ ದಿಗ್ವಿಜಯರಾಮೋ ವಿಜಯತೇ ॥

ಶ್ರೀಮತ್ಪರಮಹಂಸಪರಿವ್ರಾಜಕಾಚಾರ್ಯವರ್ಯತ್ವಾದ್ಯನೇಕ ಗುಣಗಣಾಲಂಕೃತ,
ಶ್ರೀಮನ್ಮೂಲಸೀತಾಸಮೇತಶ್ರೀಮನ್ಮೂಲರಾಮ ಶ್ರೀದಿಗ್ವಿಜಯರಾಮವೇದವ್ಯಾಸದೇವರ
ದಿವ್ಯಪಾದಪದ್ಮಾರಾಧಕರಾದ, ಶ್ರೀಮದ್ವೈಷ್ಣವಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಚಾರ್ಯ
ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯಮೂಲಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನ ಶ್ರೀಮದುತ್ತರಾದಿಮಠಾಧೀಶರಾದ,

ಶ್ರೀ ೧೦೦೮ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಭಿಜ್ಞತೀರ್ಥಕರಕಮಲಸಂಜಾತರಾದ
ಶ್ರೀ ೧೦೦೮ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಪ್ರಮೋದತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ವರಕುಮಾರರಾದ

ಶ್ರೀಮತ್ ಸತ್ಯಾತ್ಮತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ

''ಅನುಗ್ರಹಸಂದೇಶ''

ಶ್ರೀಹರಿ ಕರುಣೆಯ ಕಡಲು. ಭಕ್ತರ ಬಾಂಧವ. ಅಲ್ಪ ಸಾಧನೆಯಿಂದಲೇ ಅನಲ್ಪ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುವ ದೊರೆ.

ಮಾನವರಿಗೆ ದೇಹ, ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಕೈ, ಕಾಲು, ಮುಖ ಸೌಂದರ್ಯ, ಜ್ಞಾನ, ಇಚ್ಛೆ, ಪ್ರಯತ್ನ, ಶಾಂತಿ, ಸಿರಿವಂತಿಕೆ, ಧೈರ್ಯ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಆರೋಗ್ಯ, ಆಹಾರ, ಪರಿಸರ, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದಯಪಾಲಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಈ ಸಂಸಾರವನ್ನೇ ಕಳೆದು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವದೇ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತಿಯಾಗುವದು.

ಭಗವಂತನ ಸಂತತ ಚಿಂತನೆಯೇ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತಿ. ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸುವದೇ ಪೂಜೆ. ಆದರೆ ಕಾಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ಪೂಜಿಸದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ತನ್ಮಯತೆ ಬೇಕು. ತತ್ಪರನಾಗಬೇಕು, ಭಾವಪೂರ್ಣತೆ ಬೇಕು. ದೇವರ ವಿಸ್ಮರಣೆಯೇ ಸಂಸಾರ. ಸಂಸ್ಮರಣೆಯೇ ಮೋಕ್ಷ. ದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲು ಅನೇಕ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ 'ದೇವಪೂಜೆ' ಎಂಬ ಸಾಧನ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಈ ಸಾಧನವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನರು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರೆ ದೇವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದವರೇ ಬಹಳ, ಮಾಡುವವರಿಗೂ ಅರ್ಥ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥ ಅರಿತವರಿಗೂ ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿ ಇದ್ದವರಿಗೂ ತನ್ಮಯತೆ ತತ್ಪರತೆಗಳಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ

ತನ್ಮಯತೆಗಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವ, ಅಂತರ್ಯಾಮಿತ್ವಜ್ಞಾನ,

**ಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಅನಂತರೂಪಗುಣಕ್ರಿಯಾದಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಜ್ಞಾನ,
ಅರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳ (ಗ್ರಂಥಗಳ ಸತತ) ಅವಲೋಕನ,
ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಅನಂತ ಉಪಕಾರಗಳ ಚಿಂತನ ಅಗತ್ಯ.**

ಈ ಚತುರ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಸಜ್ಜನರಿಗೂ ಸಮನ್ವಯಿಸುವ ಅತಿ ಮಹತ್ತರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಈ 'ಪೂಜಾರಹಸ್ಯ' ಎಂಬ ಹೊತ್ತಿಗೆಯು ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಪರಿಷ್ಕೃತವಾಗಿ ಮೂರನೆಯ ಬಾರಿ ಜನ್ಮತಾಳಿದ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಇನ್ನಷ್ಟೂ ಭಗವಂತನ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಸೃಷ್ಟಿ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅಚಿಂತ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ಅಸದೃಶ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಉಜ್ವಲ, ನಿರ್ಮಲ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಹಸ್ಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳಾದ ಪಂ. ಕುಲಪತಿ, ವಿದ್ಯಾಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ ಮಾಹುಲೀ ಇವರು ಸ್ವಯಂ ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಅನುಸಂಧಾನಗಂಗೆಯನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ, ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರ ಸರ್ವಮೂಲ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹಾಗೂ ಪದ್ಯಮಾಲಾ, ಯೋಗದೀಪಿಕಾ, ಪೂಜಾಕಲ್ಪಲತಾ, ಮಾನಸಸ್ಮೃತಿ, ಷೋಡಶೀ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಸಾಧಕನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನುಸಂಧಾನಗಳನ್ನು ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳೊಡನೆ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ತರಹದ ಇನ್ನನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅವರು ಬರೆಯಲು ದೇವರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ ಎಂದು ಅಸ್ಮದಾರಾಧ್ಯ ಶ್ರೀಮೂಲಸೀತಾಸಮೇತ ಶ್ರೀಮೂಲರಾಮ ದಿಗ್ವಿಜಯರಾಮ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಇತ್ಯನೇಕ ನಾರಾಯಣ ಸ್ಮರಣೆಗಳು

**ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾತ್ಮತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು
ಉತ್ತರಾದಿಮಠ**

ಆಶೀರ್ವಚನ

ಪಂ. ಸತ್ಯಧ್ಯಾನಾಚಾರ್ಯ ಕಟ್ಟಿ ಇವರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ದಿವಂಗತ ಶ್ರೀಮತಿ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಉತ್ತಮಲೋಕ ಹಾಗೂ ಸದ್ವೈಷ್ಣವಜನ್ಮದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾ ಹರಿಗುರುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಕಾಶನದ ಸೇವೆಯನ್ನುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತಅವರಮನೋಕಾಮನೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಪಂ. ಸತ್ಯಧ್ಯಾನಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಭಗವತ್ಪೂಜಾದಿಜ್ಞಾನಸಾಧನದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ರತಿ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಭಗವಂತ ನೀಡಲಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಸ್ಮದುಪಾಸ್ಯ ಶ್ರೀಮೂಲರಾಮದಿಗ್ವಿಜಯರಾಮ ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾತ್ಮತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು
ಉತ್ತರಾದಿಮಠ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕಾ

ಪೂಜಾರಹಸ್ಯ

ಪೂಜಾರಹಸ್ಯ

★★★

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಮೃತಮಹಾರ್ಣವ
ಪೂಜಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರು ಪರಮ ಕರುಣೆಯಿಂದ ''ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಮೃತಮಹಾರ್ಣವ'' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಭಕ್ತರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಳ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರ ಅರ್ಚನೆ, ನಾಮಸ್ಮರಣ, ತೀರ್ಥ, ಪ್ರಸಾದ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ, ನಮಸ್ಕಾರ, ಏಕಾದಶೀ-ದ್ವಾದಶೀ ಪಾರಣಾ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಗ್ರಂಥವಿದು. ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕುರಿತಾದ ಹಲವಾರು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಓದುಗರ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ತೇ ನರಾಃ ಪಶವೋ ಲೋಕೇ ಕಿಂ ತೇಷಾಂ ಜೀವನೇ ಫಲಮ್ ।
ಯೈರ್ನ ಲಬ್ಧಾ ಹರೇರ್ದೀಕ್ಷಾ ನಾರ್ಚಿತೋ ವಾ ಜನಾರ್ದನಃ ॥೩॥

''(ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಅವನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರ. ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವ. ಅನಂತ ಜೀವರಿಗೆ ಅನಂತ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವ, ಮಾಡುತ್ತಿರುವವ. ಆದುದರಿಂದ) ಯಾರು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾರು ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಜನರು ಪಶುಗಳಂತೆ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಕೃತಘ್ನರು. ಪಶುಗಳಂತೆ ಇವರೂ ಯಾವ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರರು. ಮೋಕ್ಷಸಾಧನ ಮಾಡದಿದ್ದಮೇಲೆ ಮಾನವಜನ್ಮವೂ ವ್ಯರ್ಥ.''

ಸ ನಾಮ ಸುಕೃತೀ ಲೋಕೇ ಕುಲಂ ತೇನ ಹ್ಯಲಂಕೃತಮ್ ।
ಆಧಾರಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಯೇನ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಸಾದಿತಃ ॥೫॥

''ಸರ್ವಜೀವರಿಗೆ ಆಧಾರನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಯಾರು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ-ದ್ದಾರೊ ಅವರು ಧನ್ಯರು, ಪುಣ್ಯವಂತರು. ಅವರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಕುಲಕ್ಕೆ ಮಹಾಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಗಳು.''

ಯಜ್ಞಾನಾಂ ತಪಸಾಂ ಚೈವ ಶುಭಾನಾಂ ಚೈವ ಕರ್ಮಣಾಮ್ ।
ತದ್ವಿಶಿಷ್ಟಫಲಂ ನೃಣಾಂ ಸದೈವಾರಾಧನಂ ಹರೇಃ ॥೬॥

''ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಿರಂತರವಾದ ಆರಾಧನೆಯ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಯಜ್ಞ, ತಪಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಮಹಾಫಲವಾಗಿ ದೊರಕುವುದು.''

ಕಲೌ ಕಲಿಮಲಧ್ವಂಸಿ ಸರ್ವಪಾಪಹರಂ ಹರಿಮ್ ।
ಯೇಽರ್ಚಯಂತಿ ನರಾ ನಿತ್ಯಂ ತೇಽಪಿ ವಂದ್ಯಾ ಯಥಾ ಹರಿಃ ॥೭॥

''ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುಗದ ಕೊಳೆಯನ್ನು ಕಳಿಯುವ, ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಹರಿಯನ್ನು ಯಾರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೋ ಅಂಥ ಸಜ್ಜನರೂ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಂದ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.''

ನಾಸ್ತಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರಂ ನೃಣಾಂ ವಿಷ್ಣೋರಾರಾಧನಾನ್ಮುನೇ ।
ಯುಗೇಽಸ್ಮಿಂಸ್ತಾಮಸೇ ಲೋಕೇ ಸತತಂ ಪೂಜ್ಯತೇ ನೃಭಿಃ ॥೮॥

''ತಮೋಗುಣ ಪ್ರಚುರವಾದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾದದ್ದು ಮತ್ತೊಂದು ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಸಜ್ಜನರು ಸತತ ಮಾಡುವರು.''

ಅರ್ಚಿತೇ ದೇವದೇವೇಶೇ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರೇ ।
ಅರ್ಚಿತಾಃ ಸರ್ವದೇವಾಃ ಸ್ಯುಃ ಯತಃ ಸರ್ವಗತೋ ಹರಿಃ ॥೯॥

''ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದೇವತೆಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಒಡೆಯ, ಶಂಖಚಕ್ರಗಧಾಧರ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿದರೆ - ಅವನೇ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದುದರಿಂದ - ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಅರ್ಚಿತರಾದಂತೆ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ.''

ಸಕೃದಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಗೋವಿಂದಂ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೇಣ ಮಾನವಃ ।
ಮುಕ್ತಿಭಾಗೀ ನಿರಾತಂಕೀ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಚಿರಂ ವಸೇತ್ ॥೧೧॥

''ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಿಂದ ಒಂದು ಬಾರಿ ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದ ಮಾನವ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಯಾವ ವಿಘ್ನಗಳಿಲ್ಲದೇ ದುಃಖ ರಹಿತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನಂತಕಾಲದ ವರೆಗೆ ವಾಸಿಸುವ.''

ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೂರ್ವಾಂಕುರೈಃ ಪುಂಭಿಃ ಪೂಜಿತಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।
ಹರಿರ್ದದಾತಿ ಹಿ ಫಲಂ ಸರ್ವಯಜ್ಞೈಶ್ಚ ದುರ್ಲಭಮ್ ॥೧೪॥

''ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ದೂರ್ವಾಂಕುರಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಯಾರು

ಪೂಜಿಸಿದ್ದಾರೊ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಲಭಿಸದ ದುರ್ಲಭಫಲವನ್ನು ಹರಿಯು ಕರುಣಿಸುತ್ತಾನೆ.''

ವಿಧಿನಾ ದೇವದೇವೇಶಃ ಶಂಖಚಕ್ರಧರೋ ಹರಿಃ ।
ಫಲಂ ದದಾತಿ ಸುಲಭಂ ಸಲಿಲೇನಾಪಿ ಪೂಜಿತಃ ॥೧೫॥

''ದೇವದೇವೇಶ, ಶಂಖಚಕ್ರಧರ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕೇವಲ ನೀರಿನಿಂದಲೇ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿತನಾದರೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಹಾಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು.''

ಯಾವತ್ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಂ ಶರೀರೇಷು ಕರಣೇಷು ಚ ಪಾಟವಮ್ ।
ತಾವದರ್ಚಯ ಗೋವಿಂದಂ ಆಯುಷ್ಯಂ ಸಾರ್ಥಕಂ ಕುರು ॥೧೬॥

''ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಟವ ಇವೆಯೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸು. ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡು.''

ನರಸಿಂಹೋ ಹೃಷೀಕೇಶಃ ಪುಂಡರೀಕನಿಭೇಕ್ಷಣಃ ।
ಸ್ಮರಣಾನ್ಮುಕ್ತಿದೋ ನೃಣಾಂ ಸ ತ್ವಯಾ ಕಿಂ ನ ಪೂಜಿತಃ ॥೧೭॥

''ಸ್ಮರಣ ಮಾಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ನರಸಿಂಹ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಹೃಷೀಕೇಶ, ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳಿರುವ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೀನು ಪೂಜಿಸಲಿಲ್ಲವೇ ?''

ದ್ರವ್ಯಾಣಾಮಪ್ಯಭಾವೇ ತು ಸಲಿಲೇನಾಪಿ ಪೂಜಿತಃ ।
ಯೋ ದದಾತಿ ಸ್ವಕಂ ಸ್ಥಾನಂ ಸ ತ್ವಯಾ ಕಿಂ ನ ಪೂಜಿತಃ ॥೧೮॥

''ಹಣಹೊನ್ನುಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಕೇವಲ ನೀರಿನಿಂದ ಪೂಜಿತನಾಗಿಯೂ (ಪರಂಪರಯಾ) ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನೋ ಅಂಥ ದೇವರನ್ನು ನೀನು ಪೂಜಿಸಲಿಲ್ಲವೇ ?''

ಸಕೃದಭ್ಯರ್ಚಿತೋ ಯೇನ ದೇವದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ ।
ಯತ್ಕೃತಂ ತತ್ಕೃತಂ ತೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ಪರಮಂ ಪದಮ್ ॥೨೦॥

''ಯಾರು ದೇವದೇವ ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಒಂದು ಬಾರಿಯಾದರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದ್ದಾರೊ, ಅವರು ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದಂತೆ ಪರಮಪದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.''

ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಣಾಂ ನಾಽನ್ಯೋಪಾಯಸ್ತು ವಿದ್ಯತೇ ।
ಸತ್ಯಂ ಬ್ರವೀಮಿ ದೇವೇಶ ಹೃಷೀಕೇಶಾರ್ಚನಾದೃತೇ ॥೨೧॥

''ಹೃಷೀಕೇಶನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧರ್ಮಾರ್ಥ-ಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವೆ.''

ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಂ ಧಾಮ ಯೋಽಸೌ ಬ್ರಹ್ಮ ಸನಾತನಮ್ ।
ತಮಾರಾಧ್ಯ ಹರಿಂ ಯಾತಿ ಮುಕ್ತಿಮಪ್ಯತಿದುರ್ಲಭಾಮ್ ॥೨೬॥

''ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ಪರಮ ತೇಜೋರೂಪ, ಸನಾತನ ಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಅತಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.''

ಐಂದ್ರಮಿಂದ್ರಃ ಪರಂ ಸ್ಥಾನಂ ಯಮಾರಾಧ್ಯ ಜಗತ್ಪತಿಮ್ ।
ಪ್ರಾಪ ಯಜ್ಞಪತಿಂ ವಿಷ್ಣುಂ ತಮಾರಾಧಯ ಸುವ್ರತ ॥೨೭॥

''ಯಾವ ಜಗತ್ಪತಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಇಂದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಇಂದ್ರಪದವಿ-ಯನ್ನು ಪಡೆದನೊ ಅಂಥ ಯಜ್ಞಪತಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆರಾಧಿಸು.''

ಅಸಾರೇ ಖಲು ಸಂಸಾರೇ ಸಾರಮೇಕಂ ನಿರೂಪಿತಮ್ ।
ಸಮಸ್ತಲೋಕನಾಥಸ್ಯ ಸಾರಮಾರಾಧನಂ ಹರೇಃ ॥೮೦॥

''ಅಸಾರ, ತುಚ್ಛ, ಹೇಯವಾದ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ನಾಥನಾದ ಹರಿಯ ಆರಾಧನವೇ ಸಾರ, ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಸಾರವಾದದ್ದಿಲ್ಲ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದಿಲ್ಲ.''

ನಿಮಿಷಂ ನಿಮಿಷಾರ್ಧಂ ವಾ ಮುಹೂರ್ತಮಪಿ ಭಾರ್ಗವ ।
ನಾದಗ್ಧಾಶೇಷಪಾಪಾನಾಂ ಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ಕೇಶವೇ ॥೮೫॥

''ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದ ಜನರಿಗೆ ಕೆಲ ಕಾಲ, ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಅಥವಾ ನಿಮಿಷಾರ್ಧವೂ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರರ ಒಡೆಯನಾದ ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಬಾರದು.''

ಕೋಟ್ಯೈಂದವಸಹಸ್ರೈಸ್ತು ಮಾಸೋಪೋಷಣಕೋಟಿಭಿಃ ।
ತತ್ ಫಲಂ ಲಭ್ಯತೇ ಪುಂಭಿಃ ವಿಷ್ಣೋರ್ನೈವೇದ್ಯಭಕ್ಷಣಾತ್ ॥೯೩॥

''ಸಾವಿರಾರು ಕೋಟಿ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತ ಮಾಡಿದ ಫಲ, ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ತಿಂಗಳ ತಿಂಗಳ ವರೆಗಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದ ಫಲ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನೈವೇದ್ಯ ಭಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.''

ತ್ರಿರಾತ್ರಫಲದಾ ನದ್ಯಃ ಯಾಃ ಕಾಶ್ಚಿದಸಮುದ್ರಗಾಃ ।
ಸಮುದ್ರಗಾಸ್ತು ಪಕ್ಷಸ್ಯ ಮಾಸಸ್ಯ ಸರಿತಾಂ ಪತಿಃ ॥೯೪॥

ಷಣ್ಮಾಸಫಲದಾ ಗೋದಾ ವತ್ಸರಸ್ಯ ತು ಜಾಹ್ನವೀ ।
ದ್ವಾದಶಾಬ್ದೋಪವಾಸಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಪಾದೋದಸೇವನಮ್ ॥೯೫॥

ಯಾನಿ ಕಾನಿ ಚ ತೀರ್ಥಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಂತರ್ಗತಾನಿ ವೈ ।
ವಿಷ್ಣುಪಾದೋದಕಸ್ಯೈತೇ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಮ್ ॥೯೬॥

''ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರದಿರುವ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಮೂರುದಿನಗಳ ಉಪವಾಸದ ಫಲ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ನದಿಗಳ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಸತತ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ವರೆಗಿನ ಉಪವಾಸದ ಫಲ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನದಿಂದ ನಿರಂತರ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ವರೆಗಿನ ಉಪವಾಸದ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಆರು ತಿಂಗಳ ವರೆಗಿನ ಉಪವಾಸದ ಫಲವನ್ನು ಗೋದಾವರೀ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ವರೆಗೆ ಬಿಡದೇ ಮಾಡಿದ ಉಪವಾಸದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದೋದಕ (ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಾದಿಗಳ ತೀರ್ಥ) ಪ್ರಾಶನದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ತೀರ್ಥಗಳೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದೋದಕ (ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಾದಿಗಳ ತೀರ್ಥ) ಪ್ರಾಶನ ಫಲದ ಹದಿನಾರರ ಒಂದಂಶವೂ ಅಲ್ಲ.''

★★★

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಪೂಜಾಕ್ರಮಃ

ಜಯತಿ ಹರಿರಚಿಂತ್ಯಃ ಸರ್ವದೇವೈಕವಂದ್ಯಃ
ಪರಮಗುರುರಭೀಷ್ಟಾವಾಪ್ತಿದಃ ಸಜ್ಜನಾನಾಮ್ ।
ನಿಖಿಲಗುಣಗಣಾರ್ಣೋ ನಿತ್ಯನಿರ್ಮುಕ್ತದೋಷಃ
ಸರಸಿಜನಯನೋಽಸೌ ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ ॥★॥

(ಪಾಣೀ ಪಾದೌ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ) ವಿಷ್ಣೋಃ ಪೂಜಾಗೃಹಸ್ಯ ದ್ವಾರಸಮೀಪಂ ಗತ್ವಾ ದ್ವಾರಪಾಲಾನ್ ನಮೇತ್ ।

ದ್ವಾರಪಾಲನಮನಮ್

ಪೂರ್ವದ್ವಾರೇ	ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ ಜಯಾಯ ನಮಃ, ವಿಜಯಾಯ ನಮಃ ।
ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರೇ	ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ ಬಲಾಯ ನಮಃ, ಪ್ರಬಲಾಯ ನಮಃ ।
ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರೇ	ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ ನಂದಾಯ ನಮಃ, ಸುನಂದಾಯ ನಮಃ ।
ಉತ್ತರದ್ವಾರೇ	ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ ಕುಮುದಾಯ ನಮಃ ಕುಮುದಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ।

ಇತಿ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ತದನುಜ್ಞಾಂ ಅವಾಪ್ನುಯಾತ್ ।

ದೇವಗೃಹಪ್ರವೇಶಃ

ವಾಯವಿತ್ಯಸ್ಯ ಮಧುಚ್ಛಂದಾಃ ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ ಋಷಿಃ, ವಾಯುರ್ದೇವತಾ, ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ, ದೇವಗೃಹಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ । (ಋ.೧.೨.೧)

ಓಂ ವಾಯವಾ ಯಾಹಿ ದರ್ಶತೇಮೇ ಸೋಮಾ ಅರಂಕೃತಾಃ ।
ತೇಷಾಂ ಪಾಹಿ ಶ್ರುಧೀ ಹವಮ್ ॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರಂ ಪಠನ್ ದೇವಗೃಹದ್ವಾರಂ ಉದ್ಘಾಟಯೇತ್ । ತಾಲತ್ರಯಂ ಕೃತ್ವಾ ದೆಹಲೀಂ ಅಸ್ಪೃಶನ್ನೇವ ದಕ್ಷಿಣಾಂಘ್ರಿಂ ಪುರಸ್ಕೃತ್ಯ

ಓಂ ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚಿಜ್ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಶ್ರೂಯತೇಽಪಿ ವಾ ।
ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಥಿತಃ ॥
ಇತಿ ಮಂತ್ರಂ ಪಠನ್ನೇವ ದೇವಗೃಹಂ ಪ್ರವಿಶೇತ್ ॥

ದೀಪಪ್ರಜ್ವಾಲನಮ್

ಅಗ್ನಿನೇತ್ಯಸ್ಯ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ಕಾಣ್ವಃ ಋಷಿಃ, ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ, ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ, ದೀಪಪ್ರಜ್ವಾಲನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ । (ಋ.೧.೧೨.೬)

ಓಂ ಅಗ್ನಿನಾಗ್ನಿಃ ಸಮಿಧ್ಯತೇ ಕವಿರ್ಗೃಹಪತಿರ್ಯುವಾ ।
ಹವ್ಯವಾಡ್ ಜುಹ್ವಾಸ್ಯಃ ॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ದೀಪಂ ಪ್ರಜ್ವಾಲ್ಯ, ಈಕ್ಷಣೇನ ದಿವಿಸ್ಥಾನ್, ಪುಷ್ಪಕ್ಷೇಪೇಣ ಅಂತರಿಕ್ಷಗತಾನ್, ಪಾರ್ಷ್ಣಿ (ಗುಲ್ಫಸ್ಯ ಅಧೋಭಾಗಃ ಪಾದಮೂಲಂ) ಘಾತತ್ರಯೇಣ ಭೂಮಿಸ್ಥಾನ್ ವಿಘ್ನಾನ್ ಉಚ್ಚಾಟಯೇತ್ ।

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನಮ್

ಅಪಸರ್ಪಂತು ಯೇ ಭೂತಾ ಯೇ ಭೂತಾ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಯೇ ಭೂತಾ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥★॥

ಇತಿ ಭೂತಾನುಚ್ಚಾಟಯೇತ್ । ತತಃ ನಾರಾಚಮುದ್ರಯಾ ದಿಶಃ ಬಧ್ನೀಯಾತ್।

ಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ತತಃ ವೇದಿಕಾಯಾಃ ಅಧಃ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ವಿನಯಪೂರ್ವಕಂ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಃ ಸನ್ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇತ ।

ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಸ್ವಾಮಿನ್ ಭೀತೋ ಭವಾಂಬುಧೇಃ ।
ಪೂಜಯಾಮ್ಯಹಮದ್ಯ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಸೀದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥★॥

ತ್ವಾಮೇವ ಶರಣಂ ಯಾಮಿ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲ ।
ಕುರುಷ್ವ ಸಫಲಾಂ ಪೂಜಾಂ ಪೂಜಾರ್ಹಂ ಮಾಂ ಚ ಮಾಧವ ॥★॥

ಕಾಯಿಕಾನ್ ವಾಚಿಕಾನ್ ದೋಷಾನ್ ಮಾನಸಾನಪಿ ಸರ್ವದಾ ।
ವೈಷ್ಣವದ್ವೇಷಹೇತೂನ್ ಮೇ ಭಸ್ಮಸಾತ್ ಕುರು ಮಾಧವ ॥★॥

ಅಪರಾಧಸಹಸ್ರಾಣಿ ಕ್ರಿಯಂತೇಽಹರ್ನಿಶಂ ಮಯಾ ।
ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಮೇ ದೇವ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಮಧುಸೂದನ ॥ ಇತಿ ॥

ಮಾನುಷಗಂಧನಿವಾರಣಮ್

ಯೇಭ್ಯ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಗಯಃ ಪ್ಲಾತಃ ಋಷಿಃ, ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ದೇವತಾಃ, ಜಗತೀ ಛಂದಃ, ಮನುಷ್ಯಗಂಧನಿವಾರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೧೦.೬೩.೩)

ಓಂ ಯೇಭ್ಯೋ ಮಾತಾ ಮಧುಮತ್ ಪಿನ್ವತೇ ಪಯಃ ಪೀಯೂಷಂ ದ್ಯೌರದಿತಿರದ್ರಿಬರ್ಹಾಃ । ಉಕ್ಥಶುಷ್ಮಾನ್ ವೃಷಭರಾನ್ತ್ಸ್ವಪ್ನಸಸ್ತಾಁ ಆದಿತ್ಯಾಁ ಅನು ಮದಾ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ॥

ದೇವಸ್ಯ ಆತ್ಮನಶ್ಚ ಮಧ್ಯೇ ಜವನಿಕಾಂ ಕಲ್ಪಯೇತ್ । ವೇದಿಕಾಂ ಆರುಹ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಸ್ತವಂ ಪಠೇತ್ ।

ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಸ್ತವಃ

ಪ್ರಚೇತಸ ಊಚುಃ-

ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಂ ಮುನೇ ಶ್ರೋತುಂ ಇಚ್ಛಾಮಃ ಪರಮಂ ಸ್ತವಮ್ ।
ಜಪತಾ ಕಂಡುನಾ ದೇವೋ ಯೇನಾಽಽರಾಧ್ಯತ ಕೇಶವಃ ॥★॥

ಸೋಮ ಉವಾಚ-

ಪಾರಃ ಪರಂ ವಿಷ್ಣುರಪಾರಪಾರಃ ಪರಃ ಪರಾಣಾಮಪಿ ಪಾರಪಾರಃ ।
ಸ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಃ ಪರಪಾರಭೂತಃ ಪರಃ ಪರೇಭ್ಯಃ ಪರಮಾರ್ಥರೂಪೀ ॥★॥

ಸ ಕಾರಣಂ ಕಾರಣತಸ್ತತೋಽಪಿ ತಸ್ಯಾಪಿ ಹೇತುಃ ಪರಹೇತುಹೇತುಃ ।
ಕಾರ್ಯೇಷು ಚೈವಂ ಸ ಹಿ ಕರ್ಮಕರ್ತೃರೂಪೈರಶೇಷೈರವತೀಹ ಸರ್ವಮ್॥

ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಭುರ್ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಸರ್ವಭೂತೋ
ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪತಿರಚ್ಯುತೋಽಸೌ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾವ್ಯಯಂ ನಿತ್ಯಮಜಂ ಸ ವಿಷ್ಣುಃ
ರಪಕ್ಷಯಾದ್ಯೈರಖಿಲೈರಸಂಗೀ ॥★॥

ಬ್ರಹ್ಮಾಕ್ಷರಮಜಂ ನಿತ್ಯಂ ಯಥಾಽಸೌ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।
ತಥಾ ರಾಗಾದಯೋ ದೋಷಾಃ ಪ್ರಯಾಂತು ಪ್ರಶಮಂ ಮಮ ॥★॥

ಏವಂ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಾಖ್ಯಂ ಸಂಸ್ತವಂ ಪರಮಂ ಜಪನ್ ।
ಅವಾಪ ಪರಮಾಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಸ ಸಮಾರಾಧ್ಯ ಕೇಶವಮ್ ॥ ಇತಿ ಜಪೇತ್ ॥

ಘಂಟಾವಾದನಮ್

ಘಂಟಾಕಿರೀಟದಂಡೇಷು ಸ್ವರೇ ನಾಲೇ ಕ್ರಮೇಣ ತು ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಗರುಡಂ ನಾಗಂ ವಾಗ್ದೇವೀಂ ಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಮ್ ॥★॥

ಇತ್ಯುಕ್ತದೇವಾನ್ ಆವಾಹ್ಯ, ನತ್ವಾ, ಘಂಟಾಂ ವಾದಯೇತ್ । ತತೋ ಜವನಿಕಾಂ ತ್ಯಜೇತ್ ।

ಮಂಟಪಧ್ಯಾನಮ್

ಉತ್ತಪ್ತೋಜ್ಜ್ವಲಕಾಂಚನೇನ ರಚಿತಂ ತುಂಗಾಂಗರಂಗಸ್ಥಲಂ
ಶುದ್ಧಸ್ಫಾಟಿಕಭಿತ್ತಿಕಾವಿಲಸಿತೈಃ ಸ್ತಂಭೈಶ್ಚ ಹೈಮೈಃ ಶುಭೈಃ ।
ಮುಕ್ತಾಜಾಲವಿಲಂಬಿಮಂಟಪಯುತಂ ವಜ್ರೈಶ್ಚ ಸೋಪಾನಕೈಃ
ನಾನಾರತ್ನವಿರಾಜಿತೈಶ್ಚ ಕಲಶೈರತ್ಯಂತಶೋಭಾವಹಮ್ ॥★॥

ದ್ವಾರೈಶ್ಚಾಮರರತ್ನಜಾತಖಚಿತೈಃ ಶೋಭಾವಹಂ ಮಂಡಿತಂ
ರತ್ನಾಗ್ರ್ಯೈರಪಿ ಶಂಖಪದ್ಮಧವಲೈಃ ಪ್ರಭ್ರಾಜಿತಂ ಸ್ವಸ್ತಿಕೈಃ ।
ಮಾಣಿಕ್ಯೋಜ್ಜ್ವಲದೀಪದೀಪ್ತಿವಿಲಸಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸಾಸ್ಪದಂ
ಧ್ಯಾಯೇನ್ಮಂಟಪಮರ್ಚನೇಷು ಸಕಲೇಷ್ವೇವಂವಿಧಂ ಸಾಧಕಃ ॥★॥

ಇತ್ಯುಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಮಂಟಪಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ।

ಕೃಪಯೋತ್ತಿಷ್ಠ್ಯತಾಂ ತಲ್ಪಾತ್ ತವ ಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾ ಯತಃ ।
ಆಯತಾಭ್ಯಾಂ ವಿಶಾಲಾಭ್ಯಾಂ ಶೀತಲಾಭ್ಯಾಂ ಕೃಪಾನಿಧೇ ॥
ಕರುಣಾರಸಪೂರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ ಲೋಚನಾಭ್ಯಾಂ ವಿಲೋಕಯ ॥★॥

ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ದೇವಮುತ್ಥಾಪ್ಯ ಪೀಠೇ ಉಪವೇಶಯೇತ್ ॥

ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನಮ್

ತತಃ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಂ ವಿಸೃಜೇತ್ । 'ರುದ್ರಃ ದೇವಸ್ಯ ವಾಮಭಾಗೇ ಸ್ವಶಿರಸಿ ಪಾತ್ರಂ ಧೃತ್ವಾ ತಿಷ್ಠತಿ' ಇತ್ಯನುಸಂಧಾಯ ದೇವವಾಮಭಾಗಸ್ಥಪಾತ್ರೇ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಂ ವಿಸೃಜೇತ್ । ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನೇ 'ಅಹಂ ರುದ್ರೇಭಿ'ರಿತಿ ಅಂಭೃಣೀಸೂಕ್ತಂ ಪಠೇತ್ ।

ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕೇ ತು ಪುರುಷಸೂಕ್ತಂ ಪಠೇತ್ । ಪ್ರಥಮಾಭಿಷೇಕಜಲಂ ನಿರಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕಜಲಂ ರಮಾದಿಭ್ಯಃ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯತೀರ್ಥ-ದಾನಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಾಂಗತರ್ಪಣಾಯ ಚ ಪೃಥಕ್ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ ।

ತತಃ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಯುಶೇಷಗರುಡಪ್ರತಿಮಾನಾಂ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಂ ವಿಸೃಜ್ಯ ಅಭಿಷಿಂಚೇತ್ ।

ಅಂಭೃಣೀಸೂಕ್ತ ಶ್ರೀಸೂಕ್ತಾದಿಭಿಃ ರಮಾಮ್,

ಪವಮಾನ-ಬಳಿತ್ಥಾ- ಸುಂದರಕಾಂಡ - ವಾಯುಸ್ತುತಿ - ಮಧ್ವವಿಜಯಾದಿಭಿಃ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಂ ಅಭಿಷಿಂಚೇತ್ ।

ಓಂ ಪಕ್ಷಿರಾಜಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಕ್ರತುಂಡಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ಗರುಡಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥ ಇತಿ ಗರುಡಮ್,

(ಓಂ ಶೇಂ) ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಇತಿ ಶೇಷಂ ಚ ಅಭಿಷಿಂಚೇತ್ । ವಿಷ್ಣೋಃ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯತೀರ್ಥಂ ರಮಾದಿಭ್ಯಃ ದದ್ಯಾತ್.

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ತೀರ್ಥಂ ಪೃಥಕ್‌ಪಾತ್ರೇ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ । ಅನ್ಯೇಷಾಂ ತೀರ್ಥಾನಿ ಪಾತ್ರಾಂತರೇ ಪರಿತ್ಯಜೇತ್ ।

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನಮ್

ಆಸನೇ ಉಪವಿಶ್ಯ,

ಅಪಸರ್ಪಂತು ಯೇ ಭೂತಾ ಯೇ ಭೂತಾ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಯೇ ಭೂತಾ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥★॥

ಅಪಕ್ರಾಮಂತು ಭೂತಾನಿ ಪಿಶಾಚಾಃ ಸರ್ವತೋ ದಿಶಮ್ ।
ಅಪಸರ್ಪಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಕ್ರೂರಾಶ್ಚೈವ ತು ರಾಕ್ಷಸಾಃ ॥★॥

ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ನಿವಸಂತ್ಯೇವ ದೇವತಾ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ತೇಷಾಮಪ್ಯವಿರೋಧೇನ ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮ ಸಮಾರಭೇ ॥ ಇತಿ ॥

ಆಸನಮ್

ಪೃಥ್ವೀತಿ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಮೇರುಪೃಷ್ಠಃ ಋಷಿಃ । ಕೂರ್ಮೋ ದೇವತಾ । ಸುತಲಂ ಛಂದಃ । ಆಸನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಪೃಥ್ವಿ ತ್ವಯಾ ಧೃತಾ ಲೋಕಾ ದೇವಿ ತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುನಾ ಧೃತಾ ।
ತ್ವಂ ಚ ಧಾರಯ ಮಾಂ ದೇವಿ ಪವಿತ್ರಂ ಕುರು ಚಾಸನಮ್ ।
ಮಾಂ ಚ ಪೂತಂ ಕುರು ಧರೇ ನತೋಽಸ್ಮಿ ತ್ವಾಂ ಸುರೇಶ್ವರಿ ॥★॥

ಇತಿ ಭೂಮಿಂ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ

೧) ಓಂ ಪಂ ಪರಮಪುರುಷಾಯ ನಮಃ	೨) ಓಂ ಆಧಾರಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ
೩) ಓಂ ಮಂ ಮಂಡೂಕಾಯ ನಮಃ	೪) ಓಂ ಕುಂ ಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ
೫) ಓಂ ವಂ ವರಾಹಾಯ ನಮಃ	೬) ಓಂ ಶೇಂ ಶೇಷಾಯ ನಮಃ
೭) ಓಂ ಕಂ ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರಾಯ ನಮಃ	೮) ಓಂ ವಂ ವಜ್ರಾಯ ನಮಃ
೯) ಓಂ ಪೃಥಿವ್ಯೈ ನಮಃ	

ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್, ಇತಿ ಇಷುಮುದ್ರಯಾ ದಿಗ್ಬಂಧನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ।

'ಐಂದ್ರ್ಯಾದಿದಿಕ್ಷು ಬಧ್ನಾಮಿ ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ' ಇತಿ ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಂ ಸರ್ವದಿಕ್ಷು ಸ್ವಶಿರಸಿ ದರ್ಶಯೇತ್ ॥

ಪೂಜಾಸಂಕಲ್ಪಃ

ಆಚಮ್ಯ, ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ, ತಿಥ್ಯಾದಿ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ

ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣೈಕಸಿಂಧುಶ್ರೀವಿಷ್ಣುನಾ ಪ್ರೇರಿತಮಾನಸೋಽಹಮ್ ।
ತಸ್ಯೈವ ವೀರ್ಯೇಣ ಬಲೇನ ತೇಜಸಾ ಸಂಜೀವಿತಸ್ವಾಂತವಪುಶ್ಚಿದಿಂದ್ರಿಯಃ ।
ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಮಸ್ಯೈವ ಕರೋಮಿ ಪೂಜಾವಿಧಿಂ ಪ್ರದಿಷ್ಟಂ ಖಲು ತಂತ್ರಸಾರೇ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಸಾಹಸ್ರಪತೇರ್ದಯಾಲೋರ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಯಥೈವ ಸಂಪತ್ ॥

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೇರಣಯಾ, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಮ್, ಭಗವತೋ ಬಲೇನ, ಭಗವತೋ ವೀರ್ಯೇಣ, ಭಗವತಸ್ತೇಜಸಾ, ಭಗವತಃ ಕರ್ಮಣಾ, ಭಗವತೋ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಆಜ್ಞಯಾ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಮಿಲಿತೋಪಚಾರದ್ರವ್ಯೈಃ ಶ್ರೀಮದಾನಂದ ತೀರ್ಥಗುರೂದಿತತಂತ್ರಸಾರೋಕ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ಇಂದ್ರಿಯಾದ್ಯಧಿಷ್ಠಾತ್ರಾ ವಾಸುದೇವೇನ ಪ್ರೇರಿತೋಽಹಂ ಭಗವತಃ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಷೋಡಶೋಪಚಾರೈಃ ಪೂಜಾಖ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ಇತಿ ಸಂಕಲ್ಪಯೇತ್ । ತತಃ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಂ ಜಪೇತ್ ॥

ದೇವಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ನಿಷುಸೀದ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವೈರೂಪಃ ನಭಃಪ್ರಭೇದನಃ ಋಷಿಃ । ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಪ್ರಾರ್ಥನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೧೦.೧೧೨.೯)

ಓಂ ನಿ ಷು ಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಮ್ ।
ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂಚನಾರೇ ಮಹಾಮರ್ಕಂ ಮಘವಞ್ಚಿತ್ರಮರ್ಚ ।

ಆರಾಧ್ಯಸೇ ಪ್ರಾಣಭೃತಾಂ ಪ್ರಣೇತ್ರಾ ಪ್ರಾಣಾಧಿನಾಥೇನ ಸಮೀರಣೇನ ।
ನಾರಾಯಣ ಜ್ಞಾನಸುಖೈಕಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಮಯಿ ಶ್ರೀರಮಣ ಪ್ರಸೀದ॥

ಬಿಂಬೋಽಸಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬೋಽಸ್ಮಿ ತವ ಯದ್ಯಪಿ ಚಾಂತರಮ್ ।
ಸ್ವಾಮಿನ್ ನಿರ್ದೋಷ ಮದ್ದೋಷಾನ್ ವಿರೇಚಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

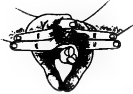

ಇತಿ ವದನ್ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್ ॥

ಕಲಶಪೂಜಾ

ತತ್ರ ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥಂ ಬೃಹತ್ಕಲಶಮ್, ಕುಂಭಾಭಿಷೇಕಾರ್ಥಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಕಲಶಂ ಚ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ॥

ಓಂ ಪಕ್ಷಿರಾಜಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಕ್ರತುಂಡಾಯ ಧೀಮಹಿ ।
ತನ್ನೋ ಗರುಡಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ನಿರ್ವಿಷೀಕರಣಾರ್ಥಂ
ಗರುಡಮುದ್ರಾಮ್ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್

ಸರ್ವಕಾಮದುಘೇ ದೇವಿ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾಭಿಷೇಚಿನಿ ।
ಪಾವನಿ ಸುರಭಿಶ್ರೇಷ್ಠೇ ದೇವಿ ತುಭ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಅಮೃತೀಕರಣಾರ್ಥಂ
ಧೇನುಮುದ್ರಾಮ್ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯಾಯ ಮಹಾಶಂಖಾಯ
ಸರ್ವಪಾತಾಲವಾಸಿನಾಂ ವಿಕ್ಷೋಭಕಾಯ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಪವಿತ್ರೀಕರಣಾರ್ಥಂ
ಶಂಖಮುದ್ರಾಮ್ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್

ಓಂ ನಮಃ ಸುದರ್ಶನಾಯ ಮಹಾಚಕ್ರಾಯ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ
ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಮ್ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತ್ಯೈ ಗದಾಯೈ ಭಾವರೂಪಿಣ್ಯೈ ಕೌಮೋದಿಕ್ಯೈ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ದಿಗ್ಬಂಧನಾರ್ಥಂ
ಗದಾಮುದ್ರಾಮ್ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್

ಜಲಶೋಧನಾರ್ಥಮ್ ಪದ್ಮಮುದ್ರಾಮ್, ಚಂದ್ರಮುದ್ರಾಮ್, ನಾರಾಚ ಮುದ್ರಾಮ್, ಹಂಸಮುದ್ರಾಮ್ ಚ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್ । ಹಸ್ತೇನ ಕಲಶೌ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ।

ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಂಠೇ ರುದ್ರಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ।
ಮೂಲೇ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಧ್ಯೇ ಮಾತೃಗಣಾಸ್ತಥಾ ॥★॥

ಕುಕ್ಷೌ ತು ಸಾಗರಾಸ್ಸರ್ವೇ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ ।
ಋಗ್ವೇದೋಽಥ ಯಜುರ್ವೇದಃ ಸಾಮವೇದೋ ಹ್ಯಥರ್ವಣಃ ॥★॥

ಅಂಗೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾಸ್ಸರ್ವೇ ಕಲಶಂ ತು ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಅತ್ರ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಕರೀ ತಥಾ ॥★॥

ಆಯಾಂತು ದೇವಪೂಜಾರ್ಥಂ ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥಮಾದೃತಾಃ ।
ಸರ್ವೇ ಸಮುದ್ರಾಃ ಸರಿತಸ್ತೀರ್ಥಾನಿ ಜಲದಾ ನದಾಃ ॥★॥

ಆಯಾಂತು ದೇವಪೂಜಾರ್ಥಂ ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥಮಾದರಾತ್ ॥★॥

ಇಮಂ ಮೇ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಸಿಂಧುಕ್ಷಿತ್ ಪ್ರೈಯಮೇಧ ಋಷಿಃ । ನದ್ಯೋ ದೇವತಾ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ । ನದೀಪ್ರಾರ್ಥನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೧೦.೭೫.೫)

ಓಂ ಇಮಂ ಮೇ ಗಂಗೇ ಯಮುನೇ ಸರಸ್ವತಿ ಶುತುದ್ರಿ ಸ್ತೋಮಂ ಸಚತಾ ಪರುಷ್ಣ್ಯಾ। ಅಸಿಕ್ನ್ಯಾ ಮರುದ್ವೃಧೇ ವಿತಸ್ತಯಾರ್ಜೀಕೀಯೇ ಶೃಣುಹ್ಯಾ ಸುಷೋಮಯಾ ॥

ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ।
ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧು ಕಾವೇರಿ ಜಲೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ಕಲಶದ್ವಯೇ ತುಲಸೀದಲೇ ನಿಧಾಯ, ತತಃ ಸ್ನಾನೀಯ-ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ಪೂರ್ವಾದಿಚತುರ್ದಿಕ್ಷು ಗಂಧತುಲಸೀದಲೈಃ ಅರ್ಚೇತ್ ॥

ಕಲಶದ್ವಯಸ್ಥಜಲೇ ಅಜಾದಿಶತಕಲಶದೇವತಾಭಿಃ ಸಹಿತಂ 'ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹಯಾಮಿ' ಇತಿ ದ್ವಿರುಚ್ಚಾರಯೇತ್।

ಓಂ ಅಂ ಅಜಾಯ ನಮಃ (ಏವಮುತ್ತರತ್ರ ಆದೌ ಓಂಕಾರಮ್ । ಅಂತೇ ನಮಃ ಶಬ್ದಂ ಚ ಸಂಯೋಜ್ಯ ಮಂತ್ರಾನ್ ಪಠೇತ್)

ಅಂ	ಅಜಾಯ	ಆಂ	ಆನಂದಾಯ	ಇಂ	ಇಂದ್ರಾಯ
ಈಂ	ಈಶಾಯ	ಉಂ	ಉಗ್ರಾಯ	ಊಂ	ಊರ್ಜಾಯ
ಋಂ	ಋತಂಭರಾಯ	ೠಂ	ೠಘಾಯ	ಌಂ	ಌಶಾಯ
ೡಂ	ೡಜಯೇ	ಏಂ	ಏಕಾತ್ಮನೇ	ಐಂ	ಐರಾಯ
ಓಂ	ಓಜೋಭೃತೇ	ಔಂ	ಔರಸಾಯ	ಅಂ	ಅಂತಾಯ
ಅಃ	ಅರ್ಧಗರ್ಭಾಯ	ಕಂ	ಕಪಿಲಾಯ	ಖಂ	ಖಪತಯೇ
ಗಂ	ಗರುಡಾಸನಾಯ	ಘಂ	ಘರ್ಮಾಯ	ಙಂ	ಙಸಾರಾಯ
ಚಂ	ಚಾರ್ವಂಗಾಯ	ಛಂ	ಛಂದೋಗಮ್ಯಾಯ	ಜಂ	ಜನಾರ್ದನಾಯ
ಝಂ	ಝಟಿತಾರಯೇ	ಞಂ	ಞಮಾಯ	ಟಂ	ಟಂಕಿನೇ
ಠಂ	ಠಲಕಾಯ	ಡಂ	ಡರಕಾಯ	ಢಂ	ಢರಿಣೇ
ಣಂ	ಣಾತ್ಮನೇ	ತಂ	ತಾರಾಯ	ಥಂ	ಥಭಾಯ
ದಂ	ದಂಡಿನೇ	ಧಂ	ಧನ್ವಿನೇ	ನಂ	ನಮ್ಯಾಯ
ಪಂ	ಪರಾಯ	ಫಂ	ಫಲಿನೇ	ಬಂ	ಬಲಿನೇ
ಭಂ	ಭಗಾಯ	ಮಂ	ಮನವೇ	ಯಂ	ಯಜ್ಞಾಯ
ರಂ	ರಾಮಾಯ.	ಲಂ	ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಯೇ	ವಂ	ವರಾಯ
ಶಂ	ಶಾಂತಸಂವಿದೇ	ಷಂ	ಷಡ್ಗುಣಾಯ	ಸಂ	ಸಾರಾತ್ಮನೇ
ಹಂ	ಹಂಸಾಯ	ಳಂ	ಳಾಳುಕಾಯ	ಕ್ಷಂ	ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹಾಯ

ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ, ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ... ..ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ೨೪

ಆತ್ಮನೇ	ಅಂತರಾತ್ಮನೇ	ಪರಮಾತ್ಮನೇ	ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ (೮)
ವಾಸುದೇವಾಯ	ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ	ಅನಿರುದ್ಧಾಯ(೪)
ವಿಶ್ವಾಯ	ತೈಜಸಾಯ	ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ	ತುರೀಯಾಯ

ಮತ್ಸ್ಯಾಯ	ಕೂರ್ಮಾಯ	ವರಾಹಾಯ	ನರಸಿಂಹಾಯ
ವಾಮನಾಯ	ಭಾರ್ಗವಾಯ	ರಾಘವಾಯ	ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ
ಕೃಷ್ಣಾಯ	ದತ್ತಾತ್ರೇಯಾಯ	ಬುದ್ಧಾಯ-ಕಲ್ಕಿನೇ	ಶಿಂಶುಮಾರಾಯ

ಇತಿ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತೀಃ ಸ್ನಾನೀಯಕಲಶೇ ಆವಾಹಯೇತ್ ।

ಏವಂ ಪೂರ್ಣಕಲಶೇ 'ಓಂ ಶಿಂಶುಮಾರಾಯ ನಮಃ ಇತ್ಯಾರಭ್ಯ ಓಂ ಅಂ ಅಜಾಯ ನಮಃ' ಇತ್ಯಂತಂ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮೇಣ ಆವಾಹಯೇತ್ ॥

(ಸೌಕರ್ಯಾಯ ಕೇಶವಾದಿನಾಮಸು ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಃ ಮುದ್ರಿತಃ-

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ।	ಹರಯೇ ನಮಃ ।
ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ।	ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ ।
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ।	ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ।
ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ ।	ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ।
ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ ।	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ ।
ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ।	ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ।
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ।	ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ।
ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ ।
ವಾಮನಾಯ ನಮಃ ।	ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ।
ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ ।	ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ।
ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ ।	ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ ।
ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ।	ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ ।

ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯಃ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ । ಕಲಶದ್ವಯಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾರ್ಥಂ ದ್ವಾದಶವಾರಂ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ (ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ) ಜಪೇತ್ ॥

ಕಲಶಃ ಕೀರ್ತಿಮಾಯುಷ್ಯಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಮೇಧಾಂ ಶ್ರಿಯಂ ಬಲಮ್ ।
ಯೋಗ್ಯತಾಂ ಪಾಪಹಾನಿಂ ಚ ಪುಣ್ಯವೃದ್ಧಿಂ ಚ ಸಾಧಯೇತ್ ॥★॥

ಸರ್ವಕ್ಷೇತ್ರಮಯೋ ಯಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವದೇವಮಯೋ ಯತಃ ।
ಅತೋ ಹರಿಪ್ರಿಯೋಽಸಿ ತ್ವಂ ಪೂರ್ಣಕುಂಭ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

ಗಂಧತುಲಸೀಪುಷ್ಪಾಣಿ

ಆರ್ದ್ರಂ ತುಲಸೀಸಹಿತಮೇವ ಗಂಧಂ ಶಂಖೇ ಸಂಸ್ಪೃಶ್ಯ, 'ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ' ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ । ತುಲಸೀಪತ್ರಮ್, ಪುಷ್ಪಾಣಿ, ಮಾಲಾಃ, ದೂರ್ವಾಂಕುರಾನ್ ಚ ಕೇಶವಾದಿಚತುರ್ವಿಂಶತಿಭಿಃ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿದಶಭಿಃ ನಾರಾಯಣಾದ್ಯಷ್ಟೋತ್ತರಶತೇನ ವಿಶ್ವಾದಿಭಿಶ್ಚ ನಾಮಭಿಃ ಅರ್ಪಯೇತ್ ।

ಧೂಪದೀಪೌ

ವನಸ್ಪತ್ಯುದ್ಭವೋ ಧೂಪೋ ಗಂಧಾಢ್ಯೋ ಗಂಧ ಉತ್ತಮಃ ।
ಆಘ್ರೇಯಸ್ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಧೂಪೋಽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ಧೂಪಂ ವ್ಯಜನೇನ ವೀಜಯಿತ್ವಾ ।

ಆಜ್ಯಂ ತ್ರಿವರ್ತಿಸಂಯುಕ್ತಂ ವಹ್ನಿನಾ ಯೋಜಿತಂ ಮಯಾ ।
ದೀಪಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯತಿಮಿರಾಪಹ ॥★॥

ಇತಿ ತ್ರಿವರ್ತ್ಯುಪೇತಂ ದೀಪಂ(ಸಾರ್ಧತ್ರಿವಾರಂ ಭ್ರಾಮಿತಂ) ದತ್ವಾ ಏತಂ ದೀಪಂ ಸ್ವಯಂ ಶಾಮಯೇತ್ ॥

ನೈವೇದ್ಯವಿಧಿಃ

(ಏಕಾದಶ್ಯಾದಿದಿನೇಷು ಕೇವಲಂ ಫಲಮಧುದುಗ್ಧಾದಿಕಮೇವ ನಿವೇದನೀಯಮ್ । ನ ತು ಅನ್ನಾದಿಕಮ್)

ದೇವಸ್ಯ ಅಗ್ರೇ ಭುವಂ ಸಂಶೋಧ್ಯ, ಚತುರಸ್ರಮಂಡಲಂ ಕೃತ್ವಾ ಶ್ರೀಬೀಜಂ ಲಿಖಿತ್ವಾ, ತದುಪರಿ ಪತ್ರೇ ಅನ್ನಪಾಯಸಾದಿ ಪರಿವೇಷ್ಯ, ಆಜ್ಯೇನ ಅಭಿಘಾರ್ಯ, ತುಲಸೀಂ ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ, ಶುದ್ಧಜಲಂ ಹಸ್ತೇ ಗೃಹೀತ್ವಾ, ಅಷ್ಟವಾರಂ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ಜಪ್ತ್ವಾ, ತೇನ ಜಲೇನ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪ್ರೋಕ್ಷ್ಯ, ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ

ಸೌವರ್ಣೈಃ ಸ್ಥಾಲಿವರ್ಯೈರ್ಮಣಿಗಣಖಚಿತೈಃ ಗೋಘೃತಾಕ್ತಾನ್ ಸುಪಕ್ವಾನ್
ಭಕ್ಷ್ಯಾನ್ ಭೋಜ್ಯಾಂಶ್ಚ ಲೇಹ್ಯಾನಪಿ ಪರಮಮಹಚ್ಚೋಷ್ಯಮನ್ನಂ ನಿಧಾಯ ।
ನಾನಾಶಾಕೈರುಪೇತಂ ದಧಿ ಮಧು ಸುಘೃತಂ ಕ್ಷೀರಪಾನೀಯಯುಕ್ತಂ
ತಾಂಬೂಲಂ ಚಾಪಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರತಿದಿವಸಮಹಂ ಮಾನಸೇ ಚಿಂತಯಾಮಿ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಚ ಅಭಿಮಂತ್ರಯೇತ್ ॥

ಸರ್ವಕಾಮದುಘೇ ದೇವಿ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾಭಿಷೇಚಿನಿ ।
ಪಾವನೇ ಸುರಭಿಶ್ರೇಷ್ಠೇ ದೇವಿ ತುಭ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಅಮೃತೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಧೇನುಮುದ್ರಾಮ್ ।

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯಾಯ ಮಹಾಶಂಖಾಯ ಸರ್ವಪಾತಾಲ-ವಾಸಿನಾಂ ವಿಕ್ಷೋಭಕಾಯ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಪವಿತ್ರೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಶಂಖಮುದ್ರಾಮ್,

ಓಂ ನಮಃ ಸುದರ್ಶನಾಯ ಮಹಾಚಕ್ರಾಯ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಮ್,

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತ್ಯೈ ಗದಾಯೈ ಭಾವರೂಪಿಣ್ಯೈ ಕೌಮೋದಿಕ್ಯೈ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ।

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ದಿಗ್ಬಂಧನಾರ್ಥಂ ಗದಾಮುದ್ರಾಂ ಅನ್ನಸ್ಯ ವಿಪುಲತ್ವಾಯ ಮೇರುಮುದ್ರಾಮ್, ಶೀತಲತ್ವಾಯ ಚಂದ್ರಮುದ್ರಾಂ ಚ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್ ।

ಪರಿವೇಷಯತೀಶಂ ಶ್ರೀಃ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ತು ವೀಜಯೇತ್ ।
ಭಾರತ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪರಿಚರಂತ್ಯೋ ಜಯಾದ್ಯಾ ದ್ವಾರಪಾಲಕಾಃ ॥★॥ ಇತಿ ಸ್ಮರೇತ್

ಕರೇ ಜಲಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ 'ಸತ್ಯಂ ತ್ವರ್ತೇನ ಪರಿಷಿಂಚಾಮಿ' ಇತಿ ಜಲೇನ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪರಿಷಿಂಚೇತ್ ।

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ಸುಧಾರೂಪಂ ಕರೇ ತೇ ದಕ್ಷಿಣೇಽನಘ ।
ಆಪೋಶನಂ ದೀಯಮಾನಂ ಪಿಬ ದೇವ ರಮಾಪತೇ ॥★॥

ಸುಧಾರಸಂ ಸುವಿಪುಲಂ ಆಪೋಶನಮಿದಂ ತವ ।
ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಯಥೇಷ್ಟಮುಪಭುಜ್ಯತಾಮ್ ॥★॥

ಇತಿ 'ಅಮೃತೋಪಸ್ತರಣಮಸಿ ಸ್ವಾಹಾ' ಇತಿ ಪಾತ್ರಾಂತರೇ ಜಲಂ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್

ಓಂ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮನೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಅಪಾನಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ವ್ಯಾನಾತ್ಮನೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಉದಾನಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಓಂ ಸಮಾನಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಇತಿ ಪಂಚವಾರಂ ಉದಕಂ ಶಂಖೇನ ಪಾತ್ರೇ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥

ಅದ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ಕಲ್ಪಿತಂ ಚಾಽಪರಂ ಗೃಹೇ ।
ಪಕ್ವಮನ್ನಂ ಸಪಾನೀಯಂ ಸರ್ವೋಪಸ್ಕರಸಂಯುತಮ್ ॥★॥

ಯಥಾಕಾಲಂ ಮನುಷ್ಯಾದ್ಯೈಃ ಭೋಕ್ಷ್ಯಮಾಣಂ ಶರೀರಿಭಿಃ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾಽಸ್ತು ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಜನಾರ್ದನಃ ॥★॥

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ ।
ನಿತ್ಯತೃಪ್ತ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಕೃಪಯಾ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ॥★॥

ಪತ್ರಂ ಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ತೋಯಂ ಯೋ ಮೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ।
ತದಹಂ ಭಕ್ತ್ಯುಪಹೃತಮಶ್ನಾಮಿ ಪ್ರಯತಾತ್ಮನಃ ॥★॥

ಸ್ವತಂತ್ರ ನಿರ್ದೋಷ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಜ್ಞೇಯ ವಿಮುಕ್ತಿದ ।
ನಿಃಸ್ಪೃಹೇಶ್ವರ ಸರ್ವೇಶ ಶುಭಸಾರಭುಗವ್ಯಯ ॥★॥

ಅಪ್ರಮೇಯ ರಮಾಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿನಮಸ್ಕೃತ ।
ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ ಕಾರುಣ್ಯನಿಧೇ ನಿತ್ಯನಿರಾಮಯ ।
ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ಪಾಹೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ದೇವೇಶ್ವರಂ ಹರಿಮ್ ॥★॥

ನಾರಾಯಣ ತ್ವತ್ಸ್ವರೂಪಾನ್ ರಸಾನ್ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾತ್ಮಕಾನ್ ರಸಾನ್ ।
ಭುಂಕ್ಷ್ವಾಽಥೋ ಪ್ರಾಕೃತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶುದ್ಧೀಕುರು ಜಗತ್ಪತೇ ॥ ಇತಿ ವದೇತ್

ಕಪಿಲಾತ್ಮಕ ಚಕ್ಷುಷಾ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪಶ್ಯ । ನೃಸಿಂಹಾತ್ಮಕ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯೇಣ ತದ್ಗಂಧಂ ಆಜಿಘ್ರ । ಭೃಗುರಾಮಾತ್ಮಕ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯೇಣ ಮಾಂ ಸಾಂತ್ವಯ । ಮಹಾಕೂರ್ಮಾತ್ಮಕ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯೇಣ ಸ್ವಾಖ್ಯರಸಂ ಆಸ್ವಾದಯ ।

ಭಗವತಃ ಸಮರ್ಪಕಯಜಮಾನಹೃದಿಸ್ಥರೂಪಮ್, ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಸ್ಥ ಭೋಕ್ತೃರೂಪಮ್, ಭೋಜ್ಯಭೂತನೈವೇದ್ಯಸ್ಥರೂಪಂ ಸರ್ವಥಾ ಅಭಿನ್ನಂ ಚಿಂತಯೇತ್ ।

ಮಧ್ಯೇ ಪಾನೀಯಂ ಸಮರ್ಪ್ಯ ಭುಂಜಾನಂ ಭಗವಂತಂ ಚಿಂತಯನ್ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತವಾರಂ ಜಪೇತ್ । (ತತಃ ಅನುಯಾಗಂ ಕುರ್ಯಾತ್) ತತಃ 'ಅಮೃತಾಪಿಧಾನಮಸಿ ಸ್ವಾಹಾ' ಇತಿ ॥

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ದೀಯಮಾನಂ ಕರೇ ತೇ ದಕ್ಷಿಣೇಽನಘ ।
ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ದಿವ್ಯಂ ಪಿಬ ದೇವ ರಮಾಪತೇ ॥★॥

ಇತಿ ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ದತ್ವಾ, ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾರ್ಥಂ ದ್ವಾದಶ ಗಂಡೂಷಾರ್ಥಂ ಜಲಂ ದದ್ಯಾತ್ । ತಾಂಬೂಲಮ್, ಹಿರಣ್ಯಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಚ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ । ತತಃ ನೀರಾಜನಾನಿ (ಮಂಗಲಾರತೀಃ) ಕುರ್ಯಾತ್ ।

ಮಹಾನೀರಾಜನಮ್

ಜಯತ್ಯಜೋಽಖಂಡಗುಣೋರುಮಂಡಲಃ
ಸದೋದಿತೋ ಜ್ಞಾನಮರೀಚಿಮಾಲೀ
ಸ್ವಭಕ್ತಹಾರ್ದೋಚ್ಚತಮೋನಿಹಂತಾ
ವ್ಯಾಸಾವತಾರೋ ಹರಿರಾತ್ಮಭಾಸ್ಕರಃ ॥★॥

ಜಯತ್ಯಜೋಽಕ್ಷೀಣಸುಖಾತ್ಮಬಿಂಬಃ
ಸ್ವೈಶ್ವರ್ಯಕಾಂತಿಪ್ರತತಃ ಸದೋದಿತಃ ।
ಸ್ವಭಕ್ತಸಂತಾಪದುರಿಷ್ಟಹಂತಾ
ರಾಮಾವತಾರೋ ಹರಿರೀಶಚಂದ್ರಮಾಃ ॥★॥

ಜಯತ್ಯಸಂಖ್ಯೋರುಬಲಾಂಬುಪೂರೋ
ಗುಣೋಚ್ಚರತ್ನಾಕರ ಆತ್ಮವೈಭವಃ ।
ಸದಾ ಸದಾತ್ಮಜ್ಞನದೀಭಿರಾಪ್ಯಃ
ಕೃಷ್ಣಾವತಾರೋ ಹರಿರೇಕಸಾಗರಃ ॥★॥

ರಾಜಾಧಿರಾಜಾಯ... ಇತಿ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಮ್, ತ್ರಿವಾರಂ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಂ ಚ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ । ಶಂಖಂ ಶುದ್ಧತೋಯೇನ ಪೂರಯಿತ್ವಾ, 'ಇಮಾ ಆಪಃ ಶಿವತಮಾಃ ಶುಭಾಃ ಶೀತಲಾಃ ಸಂತು ಪೂತಾಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ರಶ್ಮಿಭಿಃ' ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಶಂಖಭ್ರಮಣಂ ಕೃತ್ವಾ ತಜ್ಜಲಂ ಪಾತ್ರಾಂತರೇ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥

ರಮಾದಿನೈವೇದ್ಯಮ್

ತದನಂತರಂ ರಮಾವಾಯ್ವಾದೀನಾಂ ತೀರ್ಥಂ ತ್ರಿವಾರಂ ಸಮರ್ಪ್ಯ, ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಗಂಧತುಲಸೀಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪ್ಯ, ವಿಶಿಷ್ಯ ರಮಾಯೈ ಹರಿದ್ರಾ-ಕುಂಕುಮೇ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ । ತತಃ ರಮಾದಿನೈವೇದ್ಯಂ

ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ದೇವಾಃ ಸನಕಾದ್ಯಾಃ ಶುಕಾದಯಃ ।
ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹಪ್ರಸಾದೋಽಯಂ ಸರ್ವೇ ಗೃಹ್ಣಂತು ವೈಷ್ಣವಾಃ ॥★॥

ಇತಿ ಕುರ್ಯಾತ್ (ತತ್ರೈವಂ ವ್ಯವಸ್ಥಾ । ಭಗವತೇ ನಿವೇದಿತಮೇವಾನ್ನಂ ವೈಶ್ವದೇವಾರ್ಥಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಮ್ । ಪರಂ ತು ರಮಾದಿಭ್ಯಃ ಅಪಿ ನಿವೇದಿತಂ ಚೇತ್ ತದನ್ನಂ ವೈಶ್ವದೇವಾಯ ನ ಗ್ರಾಹ್ಯಮ್ । ಅತಃ ಭಗವತೇ ನಿವೇದಿತಾತ್ ಅನ್ನಾತ್ ಕಿಂಚಿದನ್ನಂ ವೈಶ್ವದೇವಾರ್ಥಂ ರಮಾದಿನೈವೇದ್ಯಾತ್ ಪೂರ್ವಮೇವ ಪೃಥಕ್ ಸಂಸ್ಥಾಪಯೇತ್ । ಪೃಥಕ್ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತಾತ್ ಅನ್ನಾತ್ ಅನ್ಯತ್ ಸಮಗ್ರಂ ಅನ್ನಾದಿಕಂ ರಮಾಯೈ ವಾಯವೇ ಚ ನಿವೇದಯೇತ್ । ತತಃ ರಮಾವಾಯುನಿವೇದಿತಾತ್ ಅನ್ನಾತ್ ಕಿಂಚಿತ್ಭಾಗಂ ಅನ್ನಾದಿರೂಪಂ ಪೃಥಕ್ಕೃತ್ಯ ಶೇಷಾದಿಭ್ಯಃ ಸನಕಾದಿಭ್ಯಶ್ಚ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ । ಅವಶಿಷ್ಟಂ (ರಮಾವಾಯುನಿವೇದಿತಂ ಶೇಷಾದಿಭ್ಯಃ ಅನಿವೇದಿತಂ ಚ) ಯದನ್ನಾದಿಕಂ ತದೇವ ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಭೋಜನೀಯಮ್ । ನ ತು ಶೇಷಾದಿಭ್ಯೋಽಪಿ ನಿವೇದಿತಮ್)

ಪ್ರಾರ್ಥನಾ-ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಾಃ

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಕೃತ್ವಾ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತವಾರಂ ಜಪೇತ್ । ((ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ತತ್ತ್ವಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸೌ ವಿಧಾಯ ।

ಯಾಚೇಽಹಂ ತ್ವಾಂ ಹೃಷೀಕೇಶ ನಮಾಮಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಹೃದಿ ಮೇ ಕುರು ಸಂವಾಸಂ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ ಜಗತ್ಪತೇ ॥★॥

ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಹೃತ್ಪದ್ಮಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ತತ್ರಸ್ಥರೂಪೇಣ ಏಕೀಭೂತಂ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ಸ್ವಯಮಪಿ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸೌ ಕೃತ್ವಾ)) ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದಪರಾಧಾನ್ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ । ತತಃ,

ನಾಹಂ ಕರ್ತಾ ಹರಿಃ ಕರ್ತಾ ತತ್ಪೂಜಾ ಕರ್ಮ ಚಾಽಖಿಲಮ್ ।
ತಥಾಽಪಿ ಮತ್ಕೃತಾ ಪೂಜಾ ತತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ನಾನ್ಯಥಾ ॥

ತದ್ಭಕ್ತಿಃ ತತ್ಫಲಂ ಮಹ್ಯಂ ತತ್ಪ್ರಸಾದಃ ಪುನಃ ಪುನಃ ।
ಕರ್ಮನ್ಯಾಸೋ ಹರಾವೇವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ತೃಪ್ತಿಕರಃ ಸದಾ ॥★॥

ನ ಜಾನೇ ಕರ್ಮ ಯತ್ಕಿಂಚಿನ್ನಾಪಿ ಲೌಕಿಕವೈದಿಕೇ ।
ನ ನಿಷೇಧವಿಧೀ ವಿಷ್ಣೋ ತವ ದಾಸೋಽಸ್ಮಿ ಕೇವಲಮ್ ॥★॥

ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ
ಬುದ್ಧ್ಯಾತ್ಮನಾ ವಾಽನುಸೃತಃ ಸ್ವಭಾವಮ್ ।
ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ
ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥★॥

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃ ಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾದಿಷು ।
ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಮ್ ॥★॥

ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ರಮಾಪತೇ ।
ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥★॥

ಅನಯಾ ಪೂಜಯಾ ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ತತ್ತ್ವದೇವತಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಬಿಂಬರೂಪಾಭಿನ್ನಃ, ಕುಲದೇವತಾಽಭಿನ್ನಃ, ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

★॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

ಪೂರ್ಣಃ ಪ್ರೇಷ್ಠಃ ಪರಃ ಸ್ವಾಮೀ ವ್ಯಾಪ್ತಃ ಕರ್ತೋಪಕಾರಕಃ ।
ರಕ್ಷತ್ಯೇವ ತದೀಯಂ ಮಾಂ ಕರ್ಮಾಚ್ಯೋ ಗುರುದೇವಗಃ ॥★॥

★★★

ನಂತರಂ ವೈಶ್ವದೇವಮ್, ಬಲಿಹರಣಮ್, ಯತೀನಾಂ ಹಸ್ತೋದಕಂ ಚ ಕರ್ತವ್ಯಮ್ ॥

ಪುರುಷಸೂಕ್ತಮ್

(ಋಗ್ವೇದ ಮಂಡಲ-೧೦, ಸೂಕ್ತ-೯೦)

ನಾರಾಯಣ ಋಷಿಃ । ಪುರುಷೋ ದೇವತಾ । ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಅಂತ್ಯಾ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ।

ಓಂ ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷಃ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಸಹಸ್ರಪಾತ್ ।
ಸ ಭೂಮಿಂ ವಿಶ್ವತೋ ವೃತ್ವಾऽತ್ಯತಿಷ್ಠದ್ದಶಾಂಗುಲಮ್ ॥೧॥

ಪುರುಷ ಏವೇದಂ ಸರ್ವಂ ಯದ್ಭೂತಂ ಯಚ್ಚ ಭವ್ಯಮ್ ।
ಉತಾಮೃತತ್ವಸ್ಯೇಶಾನೋ ಯದನ್ನೇನಾತಿರೋಹತಿ ॥೨॥

ಏತಾವಾನಸ್ಯ ಮಹಿಮಾऽತೋಜ್ಯಾಯಾಂಶ್ಚ ಪೂರುಷಃ ।
ಪಾದೋऽಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾ ಭೂತಾನಿ ತ್ರಿಪಾದಸ್ಯಾಮೃತಂ ದಿವಿ ॥೩॥

ತ್ರಿಪಾದೂರ್ಧ್ವ ಉದೈತ್ ಪುರುಷಃ ಪಾದೋऽಸ್ಯೇಹಾಭವತ್ಪುನಃ ।
ತತೋ ವಿಷ್ವಙ್ ವ್ಯಕ್ರಾಮತ್ಸಾಶನಾನಶನೇ ಅಭಿ ॥೪॥

ತಸ್ಮಾದ್ವಿರಾಳಜಾಯತ ವಿರಾಜೋ ಅಧಿ ಪೂರುಷಃ ।
ಸ ಜಾತೋ ಅತ್ಯರಿಚ್ಯತ ಪಶ್ಚಾದ್ಭೂಮಿಮಥೋ ಪುರಃ ॥೫॥

ಯತ್ಪುರುಷೇಣ ಹವಿಷಾ ದೇವಾ ಯಜ್ಞಮತನ್ವತ ।
ವಸಂತೋ ಅಸ್ಯಾಸೀದಾಜ್ಯಂ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಇಧ್ಮಃ ಶರದ್ಧವಿಃ ॥೬॥

ತಂ ಯಜ್ಞಂ ಬರ್ಹಿಷಿ ಪ್ರೌಕ್ಷನ್ ಪುರುಷಂ ಜಾತಮಗ್ರತಃ ।
ತೇನ ದೇವಾ ಅಯಜಂತ ಸಾಧ್ಯಾ ಋಷಯಶ್ಚ ಯೇ ॥೭॥

ತಸ್ಮಾದ್ಯಜ್ಞಾತ್ ಸರ್ವಹುತಃ ಸಂಭೃತಂ ಪೃಷದಾಜ್ಯಮ್ ।
ಪಶೂನ್ ತಾಂಶ್ಚಕ್ರೇ ವಾಯವ್ಯಾನಾರಣ್ಯಾನ್ ಗ್ರಾಮ್ಯಾಶ್ಚ ಯೇ ॥೮॥

ತಸ್ಮಾದ್ಯಜ್ಞಾತ್ ಸರ್ವಹುತ ಋಚಃ ಸಾಮಾನಿ ಜಜ್ಞಿರೇ ।
ಛಂದಾಂಸಿ ಜಜ್ಞಿರೇ ತಸ್ಮಾದ್ಯಜುಸ್ತಸ್ಮಾದಜಾಯತ ॥೯॥

ತಸ್ಮಾದಶ್ವಾ ಅಜಾಯಂತ ಯೇ ಕೇ ಚೋಭಯಾದತಃ ।
ಗಾವೋ ಹ ಜಜ್ಞಿರೇ ತಸ್ಮಾತ್ತಸ್ಮಾಜ್ಜಾತಾ ಅಜಾವಯಃ ॥೧೦॥

ಯತ್ಪುರುಷಂ ವ್ಯದಧುಃ ಕತಿಧಾ ವ್ಯಕಲ್ಪಯನ್ ।
ಮುಖಂ ಕಿಮಸ್ಯ ಕೌ ಬಾಹೂ ಕಾ ಊರೂ ಪಾದಾ ಉಚ್ಯೇತೇ ॥೧೧॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಸ್ಯ ಮುಖಮಾಸೀದ್ಬಾಹೂ ರಾಜನ್ಯಃ ಕೃತಃ ।
ಊರೂ ತದಸ್ಯ ಯದ್ವೈಶ್ಯಃ ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಶೂದ್ರೋ ಅಜಾಯತ ॥೧೨॥

ಚಂದ್ರಮಾ ಮನಸೋ ಜಾತಶ್ಚಕ್ಷೋಃ ಸೂರ್ಯೋ ಅಜಾಯತ ।
ಮುಖಾದಿಂದ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚ ಪ್ರಾಣಾದ್ವಾಯುರಜಾಯತ ॥೧೩॥

ನಾಭ್ಯಾ ಆಸೀದಂತರಿಕ್ಷಂ ಶೀರ್ಷ್ಣೋ ದ್ಯೌಃ ಸಮವರ್ತತ ।
ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಭೂಮಿರ್ದಿಶಃ ಶ್ರೋತ್ರಾತ್ತಥಾ ಲೋಕಾँ ಅಕಲ್ಪಯನ್ ॥೧೪॥

ಸಪ್ತಾಸ್ಯಾಸನ್ ಪರಿಧಯಸ್ತ್ರಿಃ ಸಪ್ತ ಸಮಿಧಃ ಕೃತಾಃ ।
ದೇವಾ ಯದ್ಯಜ್ಞಂ ತನ್ವಾನಾ ಅಬಧ್ನನ್ಪುರುಷಂ ಪಶುಮ್ ॥೧೫॥

ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜಂತ ದೇವಾಸ್ತಾನಿ ಧರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಥಮಾನ್ಯಾಸನ್ ।
ತೇ ಹ ನಾಕಂ ಮಹಿಮಾನಃ ಸಚಂತ ಯತ್ರ ಪೂರ್ವೇ ಸಾಧ್ಯಾಃ ಸಂತಿ ದೇವಾಃ॥

★★★

ಅಂಭೃಣೀಸೂಕ್ತಮ್ (ಋಗ್ವೇದ-೧೦-೧೨೫)

ವಾಗಂಭೃಣೀ ಋಷಿಃ । ಆತ್ಮಾ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ದ್ವಿತೀಯಾ ಜಗತೀ।

ಓಂ ಅಹಂ ರುದ್ರೇಭಿರ್ವಸುಭಿಶ್ಚರಾಮ್ಯಹಮಾದಿತ್ಯೈರುತ ವಿಶ್ವದೇವೈಃ ।
ಅಹಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣೋಭಾ ಬಿಭರ್ಮ್ಯಹಮಿಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಅಹಮಶ್ವಿನೋಭಾ ॥
ಅಹಂ ಸೋಮಮಾಹನಸಂ ಬಿಭರ್ಮ್ಯಹಂ ತ್ವಷ್ಟಾರಮುತ ಪೂಷಣಂ ಭಗಮ್।
ಅಹಂ ದಧಾಮಿ ದ್ರವಿಣಂ ಹವಿಷ್ಮತೇ ಸುಪ್ರಾವ್ಯೇ ಯಜಮಾನಾಯ ಸುನ್ವತೇ॥

ಅಹಂ ರಾಷ್ಟ್ರೀ ಸಂಗಮನೀ ವಸೂನಾಂ ಚಿಕಿತುಷೀ ಪ್ರಥಮಾ ಯಜ್ಞಿಯಾನಾಮ್।
ತಾಂಮಾದೇವಾವ್ಯದಧುಃಪುರುತ್ರಾ ಭೂರಿಸ್ಥಾತ್ರಾಂಭೂರ್ಯಾವೇಶಯಂತೀಮ್
ಮಯಾ ಸೋ ಅನ್ನಮತ್ತಿ ಯೋ ವಿಪಶ್ಯತಿ
ಯಃ ಪ್ರಾಣಿತಿ ಯ ಈಂ ಶೃಣೋತ್ಯುಕ್ತಮ್ ।
ಅಮಂತವೋ ಮಾಂ ತ ಉಪ ಕ್ಷಿಯಂತಿ ಶ್ರುಧೀ ಶ್ರುತ ಶ್ರದ್ಧಿವಂ ತೇ ವದಾಮಿ॥
ಅಹಮೇವ ಸ್ವಯಮಿದಂ ವದಾಮಿ ಜುಷ್ಟಂ ದೇವೇಭಿರುತ ಮಾನುಷೇಭಿಃ ।
ಯಂ ಕಾಮಯೇ ತಂತಮುಗ್ರಂ ಕೃಣೋಮಿ
ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ತಮೃಷಿಂ ತಂ ಸುಮೇಧಾಂ ॥೫॥

ಅಹಂ ರುದ್ರಾಯ ಧನುರಾ ತನೋಮಿ ಬ್ರಹ್ಮದ್ವಿಷೇ ಶರವೇ ಹಂತವಾ ಉ ।
ಅಹಂ ಜನಾಯ ಸಮದಂ ಕೃಣೋಮ್ಯಹಂ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಆ ವಿವೇಶ ॥
ಅಹಂ ಸುವೇ ಪಿತರಮಸ್ಯ ಮೂರ್ಧನ್ ಮಮ ಯೋನಿರಪ್ಸ್ವಂತಃ ಸಮುದ್ರೇ ।
ತತೋ ವಿ ತಿಷ್ಠೇ ಭುವನಾನು ವಿಶ್ವೋತಾಮೂಂ ದ್ಯಾಂ ವರ್ಷ್ಮಣೋಪ ಸ್ಪೃಶಾಮಿ॥
ಅಹಮೇವ ವಾತ ಇವ ಪ್ರವಾಮ್ಯಾರಭಮಾಣಾ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ ।
ಪರೋ ದಿವಾ ಪರ ಏನಾ ಪೃಥಿವ್ಯೈತಾವತೀ ಮಹಿನಾ ಸಂ ಬಭೂವ ॥೮॥

★★★

ಬಳಿತ್ಥಾಸೂಕ್ತಮ್

(ಋಗ್ವೇದ ಮಂಡಲ- ೧, ಸೂಕ್ತ - ೧೪೧)

ದೀರ್ಘತಮಾ ಔಚಥ್ಯ ಋಷಿಃ । ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ ॥

ಓಂ ಬಳಿತ್ಥಾ ತದ್ವಪುಷೇ ಧಾಯಿ ದರ್ಶತಂ ದೇವಸ್ಯ ಭರ್ಗಃ ಸಹಸೋ ಯತೋ ಜನಿ।
ಯದೀಮುಪ ಹ್ವರತೇ ಸಾಧತೇ ಮತಿರ್ಋತಸ್ಯ ಧೇನಾ ಅನಯಂತ ಸಸ್ರುತಃ ॥
ಪೃಕ್ಷೋ ವಪುಃ ಪಿತುಮಾನ್ನಿತ್ಯ ಆ ಶಯೇ ದ್ವಿತೀಯಮಾ ಸಪ್ತಶಿವಾಸು ಮಾತೃಷು ।
ತೃತೀಯಮಸ್ಯ ವೃಷಭಸ್ಯ ದೋಹಸೇ ದಶಪ್ರಮತಿಂ ಜನಯಂತ ಯೋಷಣಃ ॥

ನಿರ್ಯದೀಂ ಬುಧ್ನಾನ್ಮಹಿಷಸ್ಯ ವರ್ಪಸ ಈಶಾನಾಸಃ ಶವಸಾ ಕ್ರಂತ ಸೂರಯಃ । ಯದೀಮನು ಪ್ರದಿವೋ ಮಧ್ವ ಆಧವೇ ಗುಹಾ ಸಂತಂ ಮಾತರಿಶ್ವಾ ಮಥಾಯತಿ॥ ಪ್ರಯತ್ಪಿತುಃ ಪರಮಾನ್ನೀಯತೇ ಪರ್ಯಾ ಪೃಕ್ಷುಧೋ ವೀರುಧೋ ದಂಸು ರೋಹತಿ । ಉಭಾ ಯದಸ್ಯ ಜನುಷಂ ಯದಿನ್ವತ ಆದಿದ್ ಯವಿಷ್ಠೋ ಅಭವದ್ ಘೃಣಾ ಶುಚಿಃ । ಆದಿನ್ಮಾತ್ರ್ಯಾರಾವಿಶದ್ಯಾಸ್ವಾಶುಚಿರಹಿಂಸ್ಯಮಾನ ಉರ್ವಿಯಾ ವಿ ವಾವೃಧೇ । ಅನು ಯತ್ ಪೂರ್ವಾ ಅರುಹತ್ ಸನಾಜುವೋ ನಿ ನವ್ಯಸೀಷ್ವವರಾಸು ಧಾವತೇ ॥

★★★

ಋಗ್ವೇದೀಯ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಃ

ಆಚಮನಮ್, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಃ, ದೇಶಕಾಲೌ ಸ್ಮೃತ್ವಾ, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞೇನ ಯಕ್ಷ್ಯೇ ಇತಿ ವದೇತ್॥

ಓಂ ವಿದ್ಯುದಸಿ ವಿದ್ಯ ಮೇ ಪಾಪ್ಮಾನಮಮೃತಾತ್ಸತ್ಯಮುಪೈಮಿ ॥

ಇತಿ ಜಲಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ॥

ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ । ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಮ್ । ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ। ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಓಂ ಅಗ್ನಿಮೀಳೇ ಪುರೋಹಿತಂ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ದೇವಮೃತ್ವಿಜಮ್ । ಹೋತಾರಂ ರತ್ನಧಾತಮಮ್ ।

ಓಂ ಅಗ್ನಿರ್ವೈ ದೇವಾನಾಮವಮೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪರಮಃ ॥

ಅಥ ಮಹಾವ್ರತಮ್ । ಏಷ ಪಂಥಾ ಏತತ್ಕರ್ಮ.. । ಅಥಾತಃ ಸಂಹಿತಾಯಾ ಉಪನಿಷತ್.. । ವಿದಾ ಮಘುವನ್ವಿದಾ.. । ಮಹಾವ್ರತಸ್ಯ ಪಂಚವಿಂಶತಿಂ ಸಾಮಿಧೇನ್ಯಃ.. । ಇಷೇ ತ್ವೋರ್ಜೇ ತ್ವಾ.. । ಅಗ್ನ ಆಯಾಹಿ ವೀತಯೇ.. । ಶನ್ನೋ ದೇವೀರಭಿಷ್ಟಯೇ.. । ಅಥೈತಸ್ಯ ಸಮಾಮ್ನಾಯಸ್ಯ । ಸಮಾಮ್ನಾಯಃ ಸಮಾಮ್ನಾತಃ.. । ಮಯರಸತಜಭನಲಗಸಮ್ಮಿತಮ್ । ಗೌಃ ಗ್ಮಾ ಜ್ಮಾ ಕ್ಷ್ಮಾ । ಪಂಚಸಂವತ್ಸರಮಯಂ.. । ಅಥ ಶಿಕ್ಷಾಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ... । ವೃದ್ಧಿರಾದೈಚ್ ।

ಯೋಗೀಶ್ವರಂ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಂ.. । ಅಥಾತೋ ಧರ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಸ್ಯಾಮಃ । ಅಥಾತೋ ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ । ಅಥಾತೋ ದೈವೀ ಮೀಮಾಂಸಾ । ಓಂ ಓಂ ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಓಮ್ ।

ನಾರಾಯಣಂ ಸುರಗುರುಂ ಜಗದೇಕನಾಥಂ
ಭಕ್ತಪ್ರಿಯಂ ಸಕಲಲೋಕನಮಸ್ಕೃತಂ ಚ ।
ತ್ರೈಗುಣ್ಯವರ್ಜಿತಮಜಂ ವಿಭುಮಾದ್ಯಮೀಶಂ
ವಂದೇ ಭವಘ್ನಮಮರಾಸುರಸಿದ್ಧವಂದ್ಯಮ್ ॥★॥

ನಾರಾಯಣಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ನರಂ ಚೈವ ನರೋತ್ತಮಮ್ ।
ದೇವೀಂ ಸರಸ್ವತೀಂ ವ್ಯಾಸಂ ತತೋ ಗ್ರಂಥಮುದೀರಯೇತ್ ॥★॥

ಓಂ ತಚ್ಛಂಯೋರಾವೃಣೀಮಹೇ । ಗಾತುಂ ಯಜ್ಞಾಯ । ಗಾತುಂ ಯಜ್ಞಪತಯೇ । ದೈವೀಃ ಸ್ವಸ್ತಿರಸ್ತು ನಃ ॥ ಸ್ವಸ್ತಿರ್ಮಾನುಷೇಭ್ಯಃ । ಊರ್ಧ್ವಂ ಜಿಗಾತು ಭೇಷಜಮ್ ॥ ಶಂನೋ ಅಸ್ತು ದ್ವಿಪದೇ । ಶಂ ಚತುಷ್ಪದೇ ॥

ಓಂ ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮೋ ಅಸ್ತ್ವಗ್ನಯೇ ನಮಃ ಪೃಥಿವ್ಯೈ ನಮ ಓಷಧೀಭ್ಯಃ। ನಮೋ ವಾಚೇ ನಮೋ ವಾಚಸ್ಪತಯೇ ನಮೋ ವಿಷ್ಣವೇ ಮಹತೇ ಕರೋಮಿ ॥ ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ॥

ಓಂ ವೃಷ್ಟಿರಸಿ ವೃಶ್ಚ ಮೇ ಪಾಪ್ಮಾನಮಮೃತಾತ್ಸತ್ಯಮುಪಾಗಾಮ್ ॥

ಇತಿ ಜಲಂ ಸ್ಪೃಶೇತ್ । ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖಃ ತರ್ಪಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ।

ದೇವತಾತರ್ಪಣಮ್

ಅಂಗುಲ್ಯಗ್ರೇಣ, ಸವ್ಯೇನ ಏಕೈಕವಾರಂ ತರ್ಪಯೇತ್ ।

ಅಗ್ನಿಃ ತೃಪ್ಯತು	ವಿಷ್ಣುಃ ತೃಪ್ಯತು
ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ತೃಪ್ಯತು	ಬ್ರಹ್ಮಾ ತೃಪ್ಯತು
ವೇದಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ದೇವಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು

ಋಷಯಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ಸರ್ವಾಣಿ ಛಂದಾಂಸಿ ತೃಪ್ಯಂತು
ಓಂಕಾರಃ ತೃಪ್ಯತು	ವಷಟ್ಕಾರಃ ತೃಪ್ಯತು
ವ್ಯಾಹೃತಯಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ಸಾವಿತ್ರೀ ತೃಪ್ಯತು
ಯಜ್ಞಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ತೃಪ್ಯತಾಮ್
ಅಂತರಿಕ್ಷಂ ತೃಪ್ಯತು	ಅಹೋರಾತ್ರಾಣಿ ತೃಪ್ಯಂತು
ಸಾಂಖ್ಯಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ಸಿದ್ಧಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು
ಸಮುದ್ರಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ನದ್ಯಃ ತೃಪ್ಯಂತು
ಗಿರಯಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ಕ್ಷೇತ್ರೌಷಧಿವನಸ್ಪತಿಗಂಧರ್ವಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು
ನಾಗಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ವಯಾಂಸಿ ತೃಪ್ಯಂತು
ಗಾವಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ಸಾಧ್ಯಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು
ವಿಪ್ರಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ಯಕ್ಷಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು
ರಕ್ಷಾಂಸಿ ತೃಪ್ಯಂತು	ಭೂತಾನಿ ತೃಪ್ಯಂತು

ಋಷಿತರ್ಪಣಮ್

ಕನಿಷ್ಠಾಂಗುಲಿಮೂಲೇನ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಮಾಲಾಕಾರಂ ಧೃತ್ವಾ ತರ್ಪಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ॥

ಶತರ್ಚಿನಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ಮಾಧ್ಯಮಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು
ಗೃತ್ಸಮದಃ ತೃಪ್ಯತು	ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ ತೃಪ್ಯತು
ವಾಮದೇವಃ ತೃಪ್ಯತು	ಅತ್ರಿಃ ತೃಪ್ಯತು
ಭರದ್ವಾಜಃ ತೃಪ್ಯತು	ವಸಿಷ್ಠಃ ತೃಪ್ಯತು
ಪ್ರಗಾಥಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ಪಾವಮಾನ್ಯಃ ತೃಪ್ಯಂತು
ಕ್ಷುದ್ರಸೂಕ್ತಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು	ಮಹಾಸೂಕ್ತಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು

ಆಚಾರ್ಯತರ್ಪಣಮ್

ಅಂಗುಷ್ಠಮೂಲೇನ ಅಪಸವ್ಯೇನ (ಜೀವತ್ಪಿತೃಕಶ್ಚೇತ್ ವಾಮಹಸ್ತಾಂಗುಷ್ಠ-ಪರ್ಯಂತಂ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಧೃತ್ವಾ) ತರ್ಪಯೇತ್ ॥

ಸುಮಂತು- ಜೈಮಿನಿ- ವೈಶಂಪಾಯನ- ಪೈಲ- ಸೂತ್ರ- ಭಾಷ್ಯ- ಭಾರತ-ಮಹಾಭಾರತ ಧರ್ಮಾಚಾರ್ಯಾಸ್ತೃಪ್ಯಂತು ।

ಜಾನಂತಿ-ಬಾಹವಿ-ಗಾರ್ಗ್ಯ-ಗೌತಮ-ಶಾಕಲ್ಯ-ಬಾಭ್ರವ್ಯ-ಮಾಂಡವ್ಯ-ಮಾಂಡೂಕೇಯಾಃ ತೃಪ್ಯಂತು ॥

ಗಾರ್ಗೀ ವಾಚಕ್ನವೀ ತೃಪ್ಯತು	ವಡವಾ ಪ್ರಾಥಿತೇಯೀ ತೃಪ್ಯತು
ಸುಲಭಾ ಮೈತ್ರೇಯೀ ತೃಪ್ಯತು	ಕಹೋಳಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಕೌಷೀತಕಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಮಹಾಕೌಷೀತಕಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಪೈಂಗ್ಯಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಮಹಾಪೈಂಗ್ಯಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸುಯಜ್ಞಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಸಾಂಖ್ಯಾಯನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಐತರೇಯಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಮಹೈತರೇಯಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಶಾಕಲಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಬಾಷ್ಕಲಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸುಜಾತವಕಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಔದವಾಹಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಮಹೌದವಾಹಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಸೌಜಾಮಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಶೌನಕಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ	ಆಶ್ವಲಾಯನಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ಆಚಾರ್ಯಾಃ ತೇ ಸರ್ವೇ ತೃಪ್ಯಂತು ತೃಪ್ಯಂತು ॥	

ಪಿತೃತರ್ಪಣಮ್

ಅಪಸವ್ಯೇನ ತರ್ಜನೀಮೂಲೇನ ತರ್ಪಯೇತ್ ॥

ಅಸ್ಮತ್ ಪಿತರಂ... ಶರ್ಮಾಣಂ...ಗೋತ್ರಂ ವಸ್ವಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ನಮಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ ತರ್ಪಯಾಮಿ । ಏವಂ ಉತ್ತರತ್ರಾಪಿ ।

ಅಸ್ಮತ್ ಪಿತಾಮಹಂ	ಶರ್ಮಾಣಂ	ಗೋತ್ರಂ	ರುದ್ರಾಂ...	ಸಂಕರ್ಷಣಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಂ	ಶರ್ಮಾಣಂ	ಗೋತ್ರಂ	ಆದಿತ್ಯಾಂ...	ವಾಸುದೇವಂ
ಅಸ್ಮನ್ ಮಾತರಂ	ಅಭಿಧಾಂ	ಗೋತ್ರಾಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಪಿತಾಮಹೀಂ	ಅಭಿಧಾಂ	ಗೋತ್ರಾಂ	ರುದ್ರಾಂ...	ಸಂಕರ್ಷಣಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಪ್ರಪಿತಾಮಹೀಂ	ಅಭಿಧಾಂ	ಗೋತ್ರಾಂ	ಆದಿತ್ಯಾಂ...	ವಾಸುದೇವಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಸಾಪತ್ನಮಾತರಂ	ಅಭಿಧಾಂ	ಗೋತ್ರಾಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮನ್ ಮಾತಾಮಹಂ	ಶರ್ಮಾಣಂ	ಗೋತ್ರಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮನ್ಮಾತುಃ ಪಿತಾಮಹಂ	ಶರ್ಮಾಣಂ	ಗೋತ್ರಂ	ರುದ್ರಾಂ...	ಸಂಕರ್ಷಣಂ
ಅಸ್ಮನ್ಮಾತುಃ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಂ	ಶರ್ಮಾಣಂ	ಗೋತ್ರಂ	ಆದಿತ್ಯಾಂ...	ವಾಸುದೇವಂ

ಅಸ್ಮನ್ ಮಾತಾಮಹೀಂ	ಅಭಿಧಾಂ	ಗೋತ್ರಾಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮನ್ಮಾತುಃ ಪಿತಾಮಹೀಂ	ಅಭಿಧಾಂ	ಗೋತ್ರಾಂ	ರುದ್ರಾಂ...	ಸಂಕರ್ಷಣಂ
ಅಸ್ಮನ್ಮಾತುಃ ಪ್ರಪಿತಾಮಹೀಂ	ಅಭಿಧಾಂ	ಗೋತ್ರಾಂ	ಆದಿತ್ಯಾಂ..	ವಾಸುದೇವಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಪತ್ನೀಂ	ಅಭಿಧಾಂ	ಗೋತ್ರಾಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಸುತಂ	ಶರ್ಮಾಣಂ	ಗೋತ್ರಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಭ್ರಾತರಂ	ಶರ್ಮಾಣಂ	ಗೋತ್ರಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಪಿತೃವ್ಯಂ	ಶರ್ಮಾಣಂ	ಗೋತ್ರಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮನ್ ಮಾತುಲಂ	ಶರ್ಮಾಣಂ	ಗೋತ್ರಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮದ್ದುಹಿತರಂ (ಸಭರ್ತೃಕಾಂ ಸಸುತಾಂ)	ಅಭಿಧಾಂ	ಗೋತ್ರಾಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಭಗಿನೀಂ	ಅಭಿಧಾಂ	ಗೋತ್ರಾಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಪಿತೃಷ್ವಸಾರಂ	ಅಭಿಧಾಂ	ಗೋತ್ರಾಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮನ್ ಮಾತೃಷ್ವಸಾರಂ	ಅಭಿಧಾಂ	ಗೋತ್ರಾಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಶ್ವಶುರಂ	ಶರ್ಮಾಣಂ	ಗೋತ್ರಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಗುರುಂ	ಶರ್ಮಾಣಂ	ಗೋತ್ರಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ
ಅಸ್ಮತ್ ಆಚಾರ್ಯಂ	ಶರ್ಮಾಣಂ	ಗೋತ್ರಂ	ವಸ್ವಂ...	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ

ಯೇ ಕೇ ಚಾಸ್ಮತ್ಕುಲೇ ಜಾತಾ ಅಪುತ್ರಾ ಗೋತ್ರಿಣೋ ಮೃತಾಃ ।
ತೇ ಗೃಹ್ಣಂತು ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಸೂತ್ರನಿಷ್ಪೀಡನೋದಕಮ್ ॥★॥

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ... । ಅನೇನ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಾಂಗತರ್ಪಣೇನ ಶ್ರೀಮಜ್ಜನಾರ್ದನ-ವಾಸುದೇವಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ । ಪ್ರೀತೋ ಭವತು ।

★॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

ಯಜುರ್ವೇದೀಯ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಃ

ಆಚಮ್ಯ, ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ, ದೇಶಕಾಲೌ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞೇನ ಯಕ್ಷ್ಯೇ ಇತಿ ವದೇತ್ ॥

ಓಂ ವಿದ್ಯುದಸಿ ವಿದ್ಯ ಮೇ ಪಾಪ್ಮಾನಮೃತಾತ್ಸತ್ಯಮುಪೈಮಿ ॥

ಇತಿ ಜಲಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ

ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ । ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಮ್ । ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ॥ ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಓಂ ಇಷೇ ತ್ವೋರ್ಜೇ ತ್ವಾ ವಾಯವಃಸ್ಥೋ ವಾಯವಃಸ್ಥ ದೇವೋ ವಃ ಸವಿತಾ ಪ್ರಾರ್ಪಯತು ಶ್ರೇಷ್ಠತಮಾಯ ಕರ್ಮಣ ಆಪ್ಯಾಯಧ್ವಮ್ನಯಾ ದೇವ ಭಾಗಮೂರ್ಜಸ್ವತೀಃ ಪಯಸ್ವತೀಃ ಪ್ರಜಾವತೀರನಮೀವಾ ಅಯಕ್ಷ್ಮಾ ಮಾ ವಃ ಸ್ತೇನ ಈಷತ ಮಾಘಶಗ್ಂಸೋ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಹೇತಿಃ ಪರಿ ವೋ ವೃಣಕ್ತು ಧ್ರುವಾ ಅಸ್ಮಿನ್ ಗೋಪತೌ ಸ್ಯಾತ ಬಹ್ವೀರ್ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಪಶೂನ್ ಪಾಹಿ ॥

ಬ್ರಹ್ಮ ಸಂಧತ್ತಂ ತನ್ಮೇ ಜಿನ್ವತಮ್ । ಕ್ಷತ್ರಂ ಸಂಧತ್ತಂ ತನ್ಮೇ ಜಿನ್ವತಮ್ । ಇಷಂ ಸಂಧತ್ತಂ ತಾಂ ಮೇ ಜಿನ್ವತಮ್ । ಊರ್ಜಂ ಸಂಧತ್ತಂ ತಾಂ ಮೇ ಜಿನ್ವತಮ್॥ ರಯಿಂ ಸಂಧತ್ತಂ ತಾಂ ಮೇ ಜಿನ್ವತಮ್ । ಪುಷ್ಟಿಂ ಸಂಧತ್ತಂ ತಾಂ ಮೇ ಜಿನ್ವತಮ್ ॥ ಸ್ತುತೋಽಸಿ ಜನಧಾಃ । ದೇವಾಸ್ತ್ವಾ ಶುಕ್ರಪಾಃ ಪ್ರಣಯಂತು । ಸುವೀರಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ಪ್ರಜನಯನ ಪರೀಹಿ ॥

ಓಂ ಅಗ್ನಿಮೀಳೇ ಪುರೋಹಿತಂ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ದೇವಮೃತ್ವಿಜಮ್ । ಹೋತಾರಂ ರತ್ನಧಾತಮಮ್ । ಅಗ್ನ ಆಯಾಹಿ ವೀತಯೇ ಗೃಣಾನೋ ಹವ್ಯದಾತಯೇ । ನಿಹೋತಾ ಸತ್ಸಿ ಬರ್ಹಿಷಿ । ಶಂ ನೋ ದೇವೀರಭಿಷ್ಟಯೇ ಆಪೋ ಭವಂತು ಪೀತಯೇ । ಶಂ ಯೋರಭಿಸ್ರವಂತು ನಃ । ಅಥೈತಸ್ಯ ಸಮಾಮ್ನಾಯಸ್ಯ । ಸಮಾಮ್ನಾಯಃ ಸಮಾಮ್ನಾತಃ । ಮಯರಸತಜಭನಲಗಸಮ್ಮಿತಮ್ । ಗೌಃ ಗ್ಮಾ ಜ್ಮಾ ಕ್ಷ್ಮಾ.. । ಪಂಚಸಂವತ್ಸರಮಯಂ.. । ಅಥ ಶಿಕ್ಷಾಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ.. । ವೃದ್ಧಿರಾದೈಚ್ ।

ಯೋಗೀಶ್ವರಂ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಂ.. । ಅಥಾತೋ ಧರ್ಮಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಸ್ಯಾಮಃ । ಅಥಾತೋ ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ । ಅಥಾತೋ ದೈವೀ ಮೀಮಾಂಸಾ । ಓಂ ಓಂ ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಓಮ್ ।

ನಾರಾಯಣಂ ಸುರಗುರುಂ ಜಗದೇಕನಾಥಂ
ಭಕ್ತಪ್ರಿಯಂ ಸಕಲಲೋಕನಮಸ್ಕೃತಂ ಚ ।
ತ್ರೈಗುಣ್ಯವರ್ಜಿತಮಜಂ ವಿಭುಮಾದ್ಯಮೀಶಂ
ವಂದೇ ಭವಘ್ನಮಮರಾಸುರಸಿದ್ಧವಂದ್ಯಮ್ ॥★॥

ನಾರಾಯಣಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ನರಂ ಚೈವ ನರೋತ್ತಮಮ್ ।
ದೇವೀಂ ಸರಸ್ವತೀಂ ವ್ಯಾಸಂ ತತೋ ಗ್ರಂಥಮುದೀರಯೇತ್ ॥★॥

ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ॥★॥

ಇತಿ ಜಲಂ ಸ್ಪೃಶೇತ್ । ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖಃ ತರ್ಪಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ॥

ದೇವತರ್ಪಣಮ್

ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ಯೇ ದೇವಾಃ ತಾನ್ ದೇವಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸರ್ವಾನ್ ದೇವಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ ಸರ್ವಾನ್ ದೇವಗಣಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸರ್ವಾಃ ದೇವಪತ್ನೀಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ಸರ್ವಾನ್ ದೇವಪುತ್ರಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸರ್ವಾನ್ ದೇವಪೌತ್ರಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸರ್ವಾನ್ ದೇವಪ್ರಪೌತ್ರಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಭೂಃ ದೇವಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಭುವಃ ದೇವಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಸುವಃ ದೇವಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸುವಃ ದೇವಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ

ಋಷಿತರ್ಪಣಮ್

ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನಾದಯೋ ಯೇ ಋಷಯಃ ತಾನ್ ಋಷೀಂಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸರ್ವಾನ್ ಋಷೀನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ ಸರ್ವಾನ್ ಋಷಿಗಣಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸರ್ವಾಃ ಋಷಿಪತ್ನೀಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ಸರ್ವಾನ್ ಋಷಿಪುತ್ರಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ

ಸರ್ವಾನ್ ಋಷಿಪೌತ್ರಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸರ್ವಾನ್ ಋಷಿಪ್ರಪೌತ್ರಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಭೂಃ ಋಷೀನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ ಓಂ ಭುವಃ ಋಷೀನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಸುವಃ ಋಷೀನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸುವಃ ಋಷೀನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಪ್ರಜಾಪತಿಂ ಕಾಂಡಋಷಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸೋಮಂ ಕಾಂಡಋಷಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಅಗ್ನಿಂ ಕಾಂಡಋಷಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ವಿಶ್ವಾನ್ ದೇವಾನ್ ಕಾಂಡಋಷಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸಾಗ್ಂಹಿತೀಃ ದೇವತಾಃ ಉಪನಿಷದಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಯಾಜ್ಞಿಕೀರ್ದೇವತಾಃ ಉಪನಿಷದಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ವಾರುಣೀರ್ದೇವತಾಃ ಉಪನಿಷದಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಸ್ವಯಂಭುವಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸದಸಸ್ಪತಿಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ

ಪಿತೃತರ್ಪಣಮ್

ಸೋಮಃ - ಪಿತೃಮಾನ್ - ಯಮೋ - ಅಂಗಿರಸ್ವಾನ್ - ಅಗ್ನಿಷ್ವಾತ್ತಾಃ - ಅಗ್ನಿಕವ್ಯವಾಹನಾದಯೋ ಯೇ ಪಿತರಃ ತಾನ್ ಪಿತೃ್ನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸರ್ವಾನ್ ಪಿತೃ್ನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ ಸರ್ವಾನ್ ಪಿತೃಗಣಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸರ್ವಾಃ ಪಿತೃಪತ್ನೀಃ ತರ್ಪಯಾಮಿ ಸರ್ವಾನ್ ಪಿತೃಪುತ್ರಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸರ್ವಾನ್ ಪಿತೃಪೌತ್ರಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಸರ್ವಾನ್ ಪಿತೃಪ್ರಪೌತ್ರಾನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಭೂಃ ಪಿತೃ್ನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ ಓಂ ಭುವಃ ಪಿತೃ್ನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ
ಓಂ ಸುವಃ ಪಿತೃ್ನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಪಿತೃ್ನ್ ತರ್ಪಯಾಮಿ

ಇದಂ ಪಿತೃತರ್ಪಣಂ ಜೀವತ್ಪಿತೃಕಾಣಾಮಪಿ ।

ಸ್ವಸ್ವಪಿತೃಪಿತಾಮಹಾದಿತರ್ಪಣಂ ಅಜೀವತ್ಪಿತೃಕಾಣಾಮೇವ ಋಗ್ವೇದೀಯವತ್ ॥

★॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

ಋಗ್ವೇದೀಯ ವೈಶ್ವದೇವವಿಧಿಃ

(ಪ್ರಾತಃ ಸಾಯಂ ವೈಶ್ವದೇವಸ್ಯ ಸಹಕರಣಪಕ್ಷೇ ತಂತ್ರಪ್ರಯೋಗಃ)

ಅಗ್ನೇಃ ಪಶ್ಚಿಮೇ ಪ್ರಾಙ್ಮುಖ ಉಪವಿಶ್ಯ,

ಆಚಮ್ಯ, ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ, ದೇಶಕಾಲೌ ಸ್ಮೃತ್ವಾ, ಅಗ್ನ್ಯಂತರ್ಗತ-ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಹರಿಣೀಪತಿಪರಶುರಾಮಪ್ರೇರಣಯಾ ಪರಶುರಾಮಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಆತ್ಮಾನ್ನಸಂಸ್ಕಾರಪಂಚಸೂನಾಜನಿತದೋಷ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಚ ಪ್ರಾತರ್ವೈಶ್ವದೇವಂ ಸಾಯಂ ವೈಶ್ವದೇವಂ ಚ ತಂತ್ರೇಣ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಜುಷ್ಟೋದಮೂನಾ ಆತ್ರೇಯೋ ವಸುಶ್ರುತಃ ಅಗ್ನಿಃ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ । ಅಗ್ನ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ । (ಋ.೫-೪-೫)

ಓಂ ಜುಷ್ಟೋ ದಮೂನಾ ಅತಿಥಿರ್ದುರೋಣ ಇಮಂ ನೋ ಯಜ್ಞಮುಪ ಯಾಹಿ ವಿದ್ವಾನ್ । ವಿಶ್ವಾ ಅಗ್ನೇ ಅಭಿಯುಜೋ ವಿಹತ್ಯಾ ಶತ್ರೂಯತಾಮಾ ಭರಾ ಭೋಜನಾನಿ ॥

ಏಹ್ಯಗ್ನ ರಾಹೂಗಣೋ ಗೋತಮಃ ಅಗ್ನಿಃ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಅಗ್ನ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ । (ಋ.೧-೭೬-೨)

ಓಂ ಏಹ್ಯಗ್ನ ಇಹ ಹೋತಾ ನಿ ಷೀದಾದಬ್ಧಃ ಸು ಪುರಏತಾ ಭವಾ ನಃ ।
ಅವತಾಂ ತ್ವಾ ರೋದಸೀ ವಿಶ್ವಮಿನ್ವೇ ಯಜಾ ಮಹೇ ಸೌಮನಸಾಯ ದೇವಾನ್ ॥

ಇತ್ಯಕ್ಷತೈರಾವಾಹ್ಯ, ಆಚ್ಛಾದನಂ ದೂರೀಕೃತ್ಯ, ಸಮಸ್ತವ್ಯಾಹೃತೀನಾಂ ಪರಮೇಷ್ಠೀ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ, ಪ್ರಜಾಪತಿಃ, ಬೃಹತೀ ಅಗ್ನಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

(ಕುಂಡೆ ಸ್ಥಂಡಿಲಾದೌ ವಾ) ''ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವರೋಮ್'' ಇತಿ ಅಕ್ಷತೈಃ ವಿಷ್ಣುವೀರ್ಯಾತ್ಮಕಂ ''ರುಕ್ಮಕ''ನಾಮಾನಂ ಅಗ್ನಿಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಯೇತ್ ।

ಚತ್ವಾರಿ ಶೃಂಗೇತ್ಯಸ್ಯ ಗೌತಮೋ ವಾಮದೇವಃ ಅಗ್ನಿಃ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಅಗ್ನಿಮೂರ್ತಿ-ಧ್ಯಾನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೪-೫೮-೩)

ಓಂ ಚತ್ವಾರಿ ಶೃಂಗಾ ತ್ರಯೋ ಅಸ್ಯ ಪಾದಾ ದ್ವೇ ಶೀರ್ಷೇ ಸಪ್ತ ಹಸ್ತಾಸೋ ಅಸ್ಯ।
ತ್ರಿಧಾ ಬದ್ಧೋ ವೃಷಭೋ ರೋರವೀತಿ ಮಹೋ ದೇವೋ ಮರ್ತ್ಯಾ ಆ ವಿವೇಶ ॥

ಸಪ್ತಹಸ್ತಶ್ಚತುಃಶೃಂಗಃ ಸಪ್ತಜಿಹ್ವೋ ದ್ವಿಶೀರ್ಷಕಃ ।
ತ್ರಿಪಾತ್ ಪ್ರಸನ್ನವದನಃ ಸುಖಾಸೀನಃ ಶುಚಿಸ್ಮಿತಃ ॥★॥

ಸ್ವಾಹಾಂ ತು ದಕ್ಷಿಣೇ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ದೇವೀಂ ವಾಮೇ ಸ್ವಧಾಂ ತಥಾ ।
ಬಿಭ್ರದ್ ದಕ್ಷಿಣಹಸ್ತೈಸ್ತು ಶಕ್ತಿಮನ್ನಂ ಸ್ರುಚಂ ಸ್ರುವಮ್ ॥★॥

ತೋಮರಂ ವ್ಯಜನಂ ವಾಮೈಃ ಘೃತಪಾತ್ರಂ ಚ ಧಾರಯನ್ ।
ಮೇಷಾರೂಢೋ ಜಟಾಬದ್ಧೋ ಗೌರವರ್ಣೋ ಮಹೌಜಸಃ ॥★॥

ಧೂಮ್ರಧ್ವಜೋ ಲೋಹಿತಾಕ್ಷಃ ಸಪ್ತಾರ್ಚಿಃ ಸರ್ವಕಾಮದಃ ।
ಆತ್ಮಾಭಿಮುಖಮಾಸೀನಃ ಏವಂರೂಪೋ ಹುತಾಶನಃ ॥★॥

ಇತ್ಯಗ್ನಿಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ।

ಏಷ ಹಿ ದೇವ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ ಅಗ್ನಿಃ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಅಗ್ನಿಸಮ್ಮುಖೀಕರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಏಷ ಹಿ ದೇವಃ ಪ್ರದಿಶೋನು ಸರ್ವಾಃ ಪೂರ್ವೋ ಹಿ ಜಾತಃ ಸ ಉ ಗರ್ಭೇ ಅಂತಃ।
ಸ ವಿಜಾಯಮಾನಃ ಸ ಜನಿಷ್ಯಮಾಣಃ ಪ್ರತ್ಯಙ್ಮುಖಾಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಃ॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಅಗ್ನಿಂ ಆವಾಹಯೇತ್ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ಸ್ವಾಹಾ	ಅಗ್ನಯೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಓಂ ಭುವಃ ಸ್ವಾಹಾ	ವಾಯವೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಓಂ ಸ್ವಃ ಸ್ವಾಹಾ	ಸೂರ್ಯಾಯ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಸ್ವಾಹಾ	ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।

ಇತಿ ಷೋಡಶವಾರಂ (೧೬) ಆಜ್ಯೇನ ಷೋಡಶಸಂಸ್ಕಾರಾರ್ಥಂ ವ್ಯಾಹೃತಿ ಹೋಮಂ ಹುತ್ವಾ

ಓಂ ಉದ್ಯದ್ರವಿಪ್ರಕರಸನ್ನಿಭಮಚ್ಯುತಾಂಕೇ
ಸ್ವಾಸೀನಮಸ್ಯ ನುತಿನಿತ್ಯವಚಃಪ್ರವೃತ್ತಿಮ್ ।
ಧ್ಯಾಯೇದ್ಗದಾಽಭಯಕರಂ ಸುಕೃತಾಂಜಲಿಂ ತಂ
ಪ್ರಾಣಂ ಯಥೇಷ್ಟತನುಮುನ್ನತಕರ್ಮಶಕ್ತಿಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ಅಗ್ನ್ಯಂತರ್ಗತಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಆವಾಹಯೇತ್ ॥

ಓಂ ಕೌಶೇಯಪೀತವಸನಾಮರವಿಂದನೇತ್ರಾಂ
ಪದ್ಮದ್ವಯಾಽಭಯವರೋದ್ಯತಪದ್ಮಹಸ್ತಾಮ್ ।
ಉದ್ಯಚ್ಛತಾರ್ಕಸದೃಶೀಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಂ
ಧ್ಯಾಯೇದ್ವಿಧೀಶನುತಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ತದಂತಃ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಆವಾಹಯೇತ್ ॥

ಓಂ ಅಂಗಾರವರ್ಣಮಭಿತೋಽಂಡಬಹಿಃ ಪ್ರಭಾಭಿಃ
ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಪರಶ್ವಧಧನುರ್ಧರಮೇಕವೀರಮ್ ।
ಧ್ಯಾಯೇದಜೇಶಪುರುಹೂತಮುಖೈಃ ಸ್ತುವದ್ಭಿಃ
ಆವೀತಮಾತ್ಮಪದವೀಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯಂತಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ತದಂತಃ ಪರಶುರಾಮಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಆವಾಹಯೇತ್ ॥

ಅಗ್ನೇ, ವೈಶ್ವಾನರ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯಗೋತ್ರ, ಮೇಷಧ್ವಜ, ಮೇಷಾರೂಢ, ಅಗ್ನ್ಯಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಹರಿಣೀಪತಿ ಪರಶುರಾಮ ಮಮ ಸಮ್ಮುಖೋ ವರದೋ ಭವ ॥ ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ,

ಸೋದಕೇನ ಪಾಣಿನಾ ಅಗ್ನಿಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಪರಿಸಮೂಹ್ಯ ಪರ್ಯುಕ್ಷ್ಯ ಪರಿಸ್ತೀರ್ಯ ॥

ವಿಶ್ವಾನಿ ನ ಇತಿ ತಿಸ್ರೃಣಾಂ ಆತ್ರೇಯೋ ವಸುಶ್ರುತೋ ಅಗ್ನಿಃ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ದ್ವಯೋಃ ಅರ್ಚನೇ ಅಂತ್ಯಾಯಾಃ ಉಪಸ್ಥಾನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೫-೪-೯/೧೧)

ಓಂ ವಿಶ್ವಾನಿ ನೋ ದುರ್ಗಹಾ ಜಾತವೇದಃ ಸಿಂಧುಂ ನ ನಾವಾ ದುರಿತಾತಿ ಪರ್ಷಿ।
ಅಗ್ನೇ ಅತ್ರಿವನ್ ನಮಸಾ ಗೃಣಾನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಬೋಧ್ಯವಿತಾ ತನೂನಾಮ್ ॥
ಯಸ್ತ್ವಾ ಹೃದಾ ಕೀರಿಣಾ ಮನ್ಯಮಾನೋಽಮರ್ತ್ಯಂ ಮರ್ತ್ಯೋ ಜೋಹವೀಮಿ।
ಜಾತವೇದೋ ಯಶೋ ಅಸ್ಮಾಸು ಧೇಹಿ ಪ್ರಜಾಭಿರಗ್ನೇ ಅಮೃತತ್ವಮಶ್ಯಾಮ್ ॥
ಯಸ್ಮೈ ತ್ವಂ ಸುಕೃತೇ ಜಾತವೇದ ಉಲೋಕಮಗ್ನೇ ಕೃಣವಃ ಸ್ಯೋನಮ್ । ಅಶ್ವಿನಂ ಸ ಪುತ್ರಿಣಂ ವೀರವಂತಂ ಗೋಮಂತಂ ರಯಿಂ ನಶತೇ ಸ್ವಸ್ತಿ ॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೈಃ ಅಷ್ಟಾಂಗುಲಪರಿಮಿತೇ ದೇಶೇ ಅಗ್ನಿಂ ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈಃ ಅರ್ಚಯೇತ್। ತತಃ ಅಗ್ನಯೇ ವಿಷ್ಣೋಃ ತೀರ್ಥಗಂಧತುಲಸೀದಲಾನಿ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ।

ತತಃ 'ಆಹುತೇರನುಜ್ಞಾ' ಇತಿ ವೃದ್ಧಾನ್ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಘೃತಾಕ್ತಂ ಅನ್ನಂ ಅಗ್ನೌ ಅಧಿಶ್ರಿತ್ಯ ಉದಗುದ್ವಾಸ್ಯ ಪ್ರೋಕ್ಷ್ಯ ಅಗ್ನೇಃ ಪಶ್ಚಿಮತೋ ನಿಧಾಯ ತ್ರಿಧಾ ವಿಭಜ್ಯ ಸವ್ಯಂಪಾಣಿತಲಂಹೃದಿನ್ಯಸ್ಯದಕ್ಷಿಣಹಸ್ತೇನದಕ್ಷಿಣಭಾಗಾತ್ಆರ್ದ್ರಾಮಲಕಮಿತಂ ಅನ್ನಂ ಆದಾಯ ಅಂಗುಷ್ಠಾಗ್ರೇಣ ಪೀಡಿತಂ ಸಂಹತಾಂಗುಲ್ಯುತ್ತಾನಪಾಣಿನಾ ಜುಹುಯಾತ್ ।

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ ಸ್ವಾಹಾ ನಾರಾಯಣಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ । ಇತಿ ಅಷ್ಟವಾರಂ ಆಜ್ಯೇನ ಹುತ್ವಾ

ಓಂ ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ

ಇತಿ ಷಡ್ವಾರಂ ಆಜ್ಯೇನ ಜುಹುಯಾತ್ ।

ತತಃ (ಕೇವಲಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಿವೇದಿತೇನ ನ ತು ರಮಾದಿಭ್ಯಃ ನಿವೇದಿತೇನ) ಅನ್ನೇನ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಮಂತ್ರೈಃ ಆಹುತೀರ್ದದ್ಯಾತ್ ।

ಓಂ ಸೂರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ಸೂರ್ಯಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ
ಓಂ ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ ಪ್ರಜಾಪತಯ ಇದಂ ನ ಮಮ
ಓಂ ಅಗ್ನಯೇ ಸ್ವಾಹಾ ಅಗ್ನಯ ಇದಂ ನ ಮಮ
ಓಂ ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ ಪ್ರಜಾಪತಯ ಇದಂ ನ ಮಮ
ಓಂ ಸೋಮಾಯ ವನಸ್ಪತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ ಸೋಮಾಯ ವನಸ್ಪತಯ ಇದಂ ನ ಮಮ
ಓಂ ಅಗ್ನೀಷೋಮಾಭ್ಯಾಂ ಸ್ವಾಹಾ ಅಗ್ನೀಷೋಮಾಭ್ಯಾಂ ಇದಂ ನ ಮಮ
ಓಂ ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿಭ್ಯಾಂ ಸ್ವಾಹಾ ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿಭ್ಯಾಂ ಇದಂ ನ ಮಮ
ಓಂ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀಭ್ಯಾಂ ಸ್ವಾಹಾ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀಭ್ಯಾಂ ಇದಂ ನ ಮಮ
ಓಂ ಧನ್ವಂತರಯೇ ಸ್ವಾಹಾ ಧನ್ವಂತರಯ ಇದಂ ನ ಮಮ
ಓಂ ಇಂದ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ಇಂದ್ರಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ
ಓಂ ವಿಶ್ವೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ ವಿಶ್ವೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯ ಇದಂ ನ ಮಮ
ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಸ್ವಾಹಾ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಇದಂ ನ ಮಮ ।

ಪೂರ್ಣಾಹುತ್ಯರ್ಥಂ ಪುನಃ ವ್ಯಾಹೃತಿಭಿರ್ಜುಹುಯಾತ್ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ಸ್ವಾಹಾ ಅಗ್ನಯೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಓಂ ಭುವಃ ಸ್ವಾಹಾ ವಾಯವೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।

ಓಂ ಸ್ವಃ ಸ್ವಾಹಾ ಸೂರ್ಯಾಯ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಸ್ವಾಹಾ ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।

ತತಃ ಪರಿಸಮೂಹನ ಪರ್ಯುಕ್ಷಣೇ ಕೃತ್ವಾ ಅಗ್ನಿಂ ಅಲಂಕೃತ್ಯ, ಗಂಧತುಲಸೀ ಪುಷ್ಪೈಃ ಸಂಪೂಜ್ಯ,

ಅಗ್ನಿಸ್ತುವಶ್ರುವಃ ಆತ್ರೇಯೋ ವಸೂಯವೋ ಅಗ್ನಿರನುಷ್ಟುಪ್ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲೌ ವಿನಿಯೋಗಃ । (ಋ.೫.೨೫.೫)

ಓಂ ಅಗ್ನಿಸ್ತುವಿಶ್ರವಸ್ತಮಂ ತುವಿಬ್ರಹ್ಮಾಣಮುತ್ತಮಮ್ ।
ಅತೂರ್ತಂ ಶ್ರಾವಯತ್ಪತಿಂ ಪುತ್ರಂ ದದಾತಿ ದಾಶುಷೇ ॥

ಇತಿ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಂ ಸಮರ್ಪ್ಯ ಹುತಶೇಷಂ ನಿವೇದಯೇತ್ ।

ಓಂ ಚ ಮೇ ಸ್ವರಶ್ಚಮೇ ಯಜ್ಞೋಪ ಚ ತೇ ನಮಶ್ಚ ।
ಯತ್ತೇ ನೂನಂ ತಸ್ಮೈ ತ ಉಪ ಯತ್ತೇಽತಿರಿಕ್ತಂ ತಸ್ಮೈ ತೇ ನಮಃ ।

ಸ್ವಸ್ತಿ । ಶ್ರದ್ಧಾಂ ಮೇಧಾಂ ಯಶಃ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ವಿದ್ಯಾಂ ಬುದ್ಧಿಂ ಶ್ರಿಯಂ ಬಲಮ್ ।
ಆಯುಷ್ಯಂ ತೇಜ ಆರೋಗ್ಯಂ ದೇಹಿ ಮೇ ಹವ್ಯವಾಹನ ॥ ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ

ಮಾನಸ್ತೋಕೇ ಕುತ್ಸ ಆಂಗಿರಸಃ ರುದ್ರೋ ಜಗತೀ ವಿಭೂತಿಗ್ರಹಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ। (ಋ.೧.೧೧೪.೮)

ಓಂ ಮಾನಸ್ತೋಕೇ ತನಯೇ ಮಾನ ಆಯೌ ಮಾ ನೋ ಗೋಷು ಮಾ ನೋ ಅಶ್ವೇಷು ರೀರಿಷಃ । ವೀರಾನ್ ಮಾ ನೋ ರುದ್ರ ಭಾಮಿತೋ ವಧೀರ್ಹವಿಷ್ಮಂತಃ ಸದಮಿತ್ ತ್ವಾ ಹವಾಮಹೇ ॥ ಇತಿ ವಿಭೂತಿಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ,

ತ್ರ್ಯಾಯುಷಂ ಜಮದಗ್ನೇಃ ಇತಿ ಲಲಾಟೇ । ಕಶ್ಯಪಸ್ಯ ತ್ರ್ಯಾಯುಷಂ ಇತಿ ಕಂಠೇ। ಅಗಸ್ತ್ಯಸ್ಯ ತ್ರ್ಯಾಯುಷಮಿತಿ ನಾಭೌ। ಯದ್ದೇವಾನಾಂ ತ್ರ್ಯಾಯುಷಮಿತಿ ದಕ್ಷಿಣಸ್ಕಂಧೇ। ತನ್ಮೇ ಅಸ್ತು ತ್ರ್ಯಾಯುಷಮಿತಿ ವಾಮಸ್ಕಂಧೇ । ಸರ್ವಮಸ್ತು ಶತಾಯುಷಮಿತಿ ಶಿರಸಿ। ಬಲಾಯುಷಮಿತಿ ಸರ್ವಾಂಗೇ ॥

ಇತಿ ವಿಭೂತಿಂ ಧಾರಯೇತ್ ॥

ಅನೇನ ವೈಶ್ವದೇವಹೋಮೇನ ಭಗವಾನ್ ಅಗ್ನ್ಯಂತರ್ಗತಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಹರಿಣೀಪತಿಪರಶುರಾಮಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

ಗಚ್ಛ ಗಚ್ಛ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ವಸ್ಥಾನಂ ಯಜ್ಞಪೂರುಷ ।
ಯತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ದೇವಾಸ್ತತ್ರ ಗಚ್ಛ ಹುತಾಶನ ॥★॥

ಇತ್ಯಗ್ನಿಂ ವಿಸೃಜೇತ್ ॥

★॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

ಯಜುರ್ವೇದೀಯ ವೈಶ್ವದೇವವಿಧಿಃ

ಆಚಮ್ಯ, ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ, ದೇಶಕಾಲೌ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಅಗ್ನ್ಯಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀ-ರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಹರಿಣೀಪತಿಪರಶುರಾಮಪ್ರೇರಣಯಾ ಪರಶು-ರಾಮಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಆತ್ಮಾನ್ನಸಂಸ್ಕಾರಪಂಚಸೂನಾಜನಿತದೋಷ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಚ ಪ್ರಾತರ್ವೈಶ್ವದೇವಂ ಸಾಯಂ ವೈಶ್ವದೇವಂ ಚ ತಂತ್ರೇಣ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವರೋಮ್ ಇತಿ ಅಕ್ಷತೈಃ ವಿಷ್ಣುವೀರ್ಯಾತ್ಮಕಂ ರುಕ್ಮಕನಾಮಾನಂ ಅಗ್ನಿಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಯಾಮಿ ।

ಜುಷ್ಟೋದಮೂನಾ ಆತ್ರೇಯೋ ವಸುಶ್ರುತಃ ಅಗ್ನಿಃ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್, ಅಗ್ನ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೫-೪-೫)

ಓಂ ಜುಷ್ಟೋ ದಮೂನಾ ಅತಿಥಿರ್ದುರೋಣ ಇಮಂ ನೋ ಯಜ್ಞಮುಪ ಯಾಹಿ ವಿದ್ವಾನ್ । ವಿಶ್ವಾ ಅಗ್ನೇ ಅಭಿಯುಜೋ ವಿಹತ್ಯಾ ಶತ್ರೂಯತಾಮಾ ಭರಾ ಭೋಜನಾನಿ ॥

ಏಹ್ಯಗ್ನ ರಾಹೂಗಣೋ ಗೋತಮಃ ಅಗ್ನಿಃ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಅಗ್ನ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ । (ಋ.೧.೭೬.೨)

ಓಂ ಏಹ್ಯಗ್ನ ಇಹ ಹೋತಾ ನಿ ಷೀದಾದಬ್ಧಃ ಸು ಪುರಏತಾ ಭವಾ ನಃ । ಅವತಾಂ ತ್ವಾ ರೋದಸೀ ವಿಶ್ವಮಿನ್ವೇ ಯಜಾಮಹೇ ಸೌಮನಸಾಯ ದೇವಾನ್ ॥

ಚತ್ವಾರಿ ಶೃಂಗೇತ್ಯಸ್ಯ ಗೌತಮೋ ವಾಮದೇವಃ ಅಗ್ನಿ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಅಗ್ನಿಮೂರ್ತಿಧ್ಯಾನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೪-೫೮-೩)

ಓಂ ಚತ್ವಾರಿ ಶೃಂಗಾ ತ್ರಯೋ ಅಸ್ಯ ಪಾದಾ ದ್ವೇ ಶೀರ್ಷೇ ಸಪ್ತ ಹಸ್ತಾಸೋ ಅಸ್ಯ। ತ್ರಿಧಾ ಬದ್ಧೋ ವೃಷಭೋ ರೋರವೀತಿ ಮಹೋ ದೇವೋ ಮರ್ತ್ಯಾಁ ಆ ವಿವೇಶ॥

ಸಪ್ತಹಸ್ತಶ್ಚತುಃಶೃಂಗಃ ಸಪ್ತಜಿಹ್ವೋ ದ್ವಿಶೀರ್ಷಕಃ ।
ತ್ರಿಪಾತ್ ಪ್ರಸನ್ನವದನಃ ಸುಖಾಸೀನಃ ಶುಚಿಸ್ಮಿತಃ ॥★॥

ಸ್ವಾಹಾಂ ತು ದಕ್ಷಿಣೇ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ದೇವೀಂ ವಾಮೇ ಸ್ವಧಾಂ ತಥಾ ।
ಬಿಭ್ರದ್ ದಕ್ಷಿಣಹಸ್ತೈಸ್ತು ಶಕ್ತಿಮನ್ನಂ ಸ್ರುಚಂ ಸ್ರುವಮ್ ॥★॥

ತೋಮರಂ ವ್ಯಜನಂ ವಾಮೈಃ ಘೃತಪಾತ್ರಂ ಚ ಧಾರಯನ್ ।
ಮೇಷಾರೂಢೋ ಜಟಾಬದ್ಧೋ ಗೌರವರ್ಣೋ ಮಹೌಜಸಃ ॥★॥

ಧೂಮ್ರಧ್ವಜೋ ಲೋಹಿತಾಕ್ಷಃ ಸಪ್ತಾರ್ಚಿಃ ಸರ್ವಕಾಮದಃ ।
ಆತ್ಮಾಭಿಮುಖಮಾಸೀನಃ ಏವಂರೂಪೋ ಹುತಾಶನಃ ॥ ಇತ್ಯಗ್ನಿಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್

ಏಷ ಹಿ ದೇವ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ ಅಗ್ನಿಃ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಅಗ್ನಿಸಮ್ಮುಖೀಕರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಏಷ ಹಿ ದೇವಃ ಪ್ರದಿಶೋನು ಸರ್ವಾಃ ಪೂರ್ವೋ ಹಿ ಜಾತಃ ಸ ಉ ಗರ್ಭೇ ಅಂತಃ । ಸ ವಿಜಾಯಮಾನಃ ಸ ಜನಿಷ್ಯಮಾಣಃ ಪ್ರತ್ಯಙ್ಮುಖಾಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಃ ॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಅಗ್ನಿಂ ಆವಾಹಯೇತ್ ॥

ಓಂ ಭೂಃ ಸ್ವಾಹಾ ಅಗ್ನಯೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಓಂ ಭುವಃ ಸ್ವಾಹಾ ವಾಯವೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಓಂ ಸ್ವಃ ಸ್ವಾಹಾ ಸೂರ್ಯಾಯ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಸ್ವಾಹಾ ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।

ಇತಿ ಆಜ್ಯೇನ ಷೋಡಶಸಂಸ್ಕಾರಾರ್ಥಂ ಷೋಡಶವಾರಂ (೧೬) ವ್ಯಾಹೃತಿ ಹೋಮಂ ಹುತ್ವಾ

ಉದ್ಯದ್ರವಿಪ್ರಕರಸನ್ನಿಭಮಚ್ಯುತಾಂಕೇ
ಸ್ವಾಸೀನಮಸ್ಯ ನುತಿನಿತ್ಯವಚಃಪ್ರವೃತ್ತಿಮ್ ।
ಧ್ಯಾಯೇದ್ಗದಾಭಯಕರಂ ಸುಕೃತಾಂಜಲಿಂ ತಂ
ಪ್ರಾಣಂ ಯಥೇಷ್ಟತನುಮುನ್ನತಕರ್ಮಶಕ್ತಿಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ಅಗ್ನ್ಯಂತರ್ಗತಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಆವಾಹಯೇತ್ ॥

ಕೌಶೇಯಪೀತವಸನಾಮರವಿಂದನೇತ್ರಾಂ
ಪದ್ಮದ್ವಯಾಭಯವರೋದ್ಯತಪದ್ಮಹಸ್ತಾಮ್ ।
ಉದ್ಯಚ್ಛತಾರ್ಕಸದೃಶೀಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಂ
ಧ್ಯಾಯೇದ್ವಿಧೀಶನುತಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ತದಂತಃ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಆವಾಹಯೇತ್ ॥

ಅಂಗಾರವರ್ಣಮಭಿತೋಽಂಡಬಹಿಃ ಪ್ರಭಾಭಿಃ
ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಪರಶ್ವಧಧನುರ್ಧರಮೇಕವೀರಮ್ ।
ಧ್ಯಾಯೇದಜೇಶಪುರುಹೂತಮುಖ್ಯೈಃ ಸ್ತುವದ್ಭಿಃ
ಆವೀತಮಾತ್ಮಪದವೀಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯಂತಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ತದಂತಃ ಪರಶುರಾಮಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಆವಾಹಯೇತ್ ॥

ಅಗ್ನೇ, ವೈಶ್ವಾನರ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯಗೋತ್ರ, ಮೇಷಧ್ವಜ, ಮೇಷಾರೂಢ, ಅಗ್ನ್ಯಂತರ್ಗತಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಹರಿಣೀಪತಿಪರಶುರಾಮ ಮಮ ಸಮ್ಮುಖೋ ವರದೋ ಭವ ॥ ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ,

ತ್ರಿಃ ಸಮಾರ್ಷ್ಟಿ । ತ್ರ್ಯಾವೃದ್ಧಿಯಜ್ಞಃ । ಅಥೋ ಮೇಧ್ಯತ್ವಾಯ ।

ಅಗ್ನಯೇ ನಮಃ	ಹುತವಹಾಯ ನಮಃ
ಹುತಾಶನಾಯ ನಮಃ	ಕೃಷ್ಣವರ್ತ್ಮನೇ ನಮಃ
ದೇವಮುಖಾಯ ನಮಃ	ಸಪ್ತಜಿಹ್ವಾಯ ನಮಃ
ವೈಶ್ವಾನರಾಯ ನಮಃ	ಜಾತವೇದಸೇ ನಮಃ
ಯಜ್ಞಪುರುಷಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಪರಶುರಾಮಾಯ ನಮಃ	

ಇತಿ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಷು ಅಕ್ಷತಾನ್ ಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥

ಅದಿತೇಽನು ಮನ್ಯಸ್ವ । ಅನುಮತೇಽನು ಮನ್ಯಸ್ವ । ಸರಸ್ವತ್ಯೇಽನು ಮನ್ಯಸ್ವ । ದೇವಸವಿತಃ ಪ್ರಸುವ ॥

ಸೋದಕೇನ ಪಾಣಿನಾ ಅಗ್ನಿಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಪರಿಸಮೂಹ್ಯ ಪರ್ಯುಕ್ಷ್ಯ ಪರಿಸ್ತೀರ್ಯ,

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ನಾರಾಯಣಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ

ಇತಿ ಅಷ್ಟವಾರಂ ಆಜ್ಯೇನ ಹುತ್ವಾ

ಓಂ ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ಕ್ಲೀಂ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।

ಇತಿ ಷಡ್ವಾರಂ ಆಜ್ಯೇನ ಜುಹುಯಾತ್ ।

ಸೂರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ।	ಸೂರ್ಯಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಅಗ್ನಯೇ ಸ್ವಾಹಾ ।	ಅಗ್ನಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಅಗ್ನಯೇ ಸ್ವಿಷ್ಟಕೃತೇ ಸ್ವಾಹಾ ।	ಅಗ್ನಯೇ ಸ್ವಿಷ್ಟಕೃತ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಅಗ್ನಯೇ ಸ್ವಾಹಾ ।	ಅಗ್ನಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ವಿಶ್ವೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ ।	ವಿಶ್ವೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಧ್ರುವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ।	ಧ್ರುವಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಧ್ರುವಾಯ ಭೂಮಾಯ ಸ್ವಾಹಾ	ಧ್ರುವಾಯ ಭೂಮಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಧ್ರುವಕ್ಷಿತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ ।	ಧ್ರುವಕ್ಷಿತಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಅಚ್ಯುತಕ್ಷಿತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ ।	ಅಚ್ಯುತಕ್ಷಿತಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಅಗ್ನಯೇ ಸ್ವಿಷ್ಟಕೃತೇ ಸ್ವಾಹಾ ।	ಅಗ್ನಯೇ ಸ್ವಿಷ್ಟಕೃತ ಇದಂ ನ ಮಮ ।

ಓಂ ಭೂಃ ಸ್ವಾಹಾ ।	ಅಗ್ನಯೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಓಂ ಭುವಃ ಸ್ವಾಹಾ ।	ವಾಯವೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಓಂ ಸ್ವಃ ಸ್ವಾಹಾ ।	ಸೂರ್ಯಾಯ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।
ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಸ್ವಾಹಾ	ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಇದಂ ನ ಮಮ ।

ಇತಿ ಹುತಶೇಷಂ ನಿವೇದಯೇತ್ ॥

ಓಂ ಅದಿತೇನ್ವಮಗ್ಂಸ್ಥಾಃ । ಅನುಮತೇನ್ವಮಗ್ಂಸ್ಥಾಃ । ಸರಸ್ವತ್ಯೇನ್ವಮಗ್ಂಸ್ಥಾಃ। ದೇವಸವಿತಃ ಪ್ರಾಸಾವೀಃ ॥ ಓಂ ಯಜ್ಞ ನಮಸ್ತೇ ಯಜ್ಞ । ನಮೋ ನಮಶ್ಚ ತೇ ಯಜ್ಞ । ಶಿವೇನ ಮೇ ಸಂತಿಷ್ಠಸ್ವ । ಸ್ಯೋನೇನ ಮೇ ಸಂತಿಷ್ಠಸ್ವ । ಸುಭೂತೇನ ಮೇ ಸಂತಿಷ್ಠಸ್ವ । ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸೇನ ಮೇ ಸಂತಿಷ್ಠಸ್ವ । ಯಜ್ಞಸ್ಯರ್ಧಿಮನು ಸಂತಿಷ್ಠಸ್ವ। ಉಪ ತೇ ಯಜ್ಞ ನಮಃ । ಉಪ ತೇ ನಮಃ । ಉಪ ತೇ ನಮಃ ॥

ಸ್ವಸ್ತಿ । ಶ್ರದ್ಧಾಂ ಮೇಧಾಂ ಯಶಃ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ವಿದ್ಯಾಂ ಬುದ್ಧಿಂ ಶ್ರಿಯಂ ಬಲಮ್ ।
ಆಯುಷ್ಯಂ ತೇಜ ಆರೋಗ್ಯಂ ದೇಹಿ ಮೇ ಹವ್ಯವಾಹನ ॥

ಮಾನಸ್ತೋಕೇ ಕುತ್ಸ ಆಂಗಿರಸಃ ರುದ್ರೋ ಜಗತೀ ವಿಭೂತಿಗ್ರಹಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ । (ಋ.೧.೧೧೪.೮)

ಮಾನಸ್ತೋಕೇ ತನಯೇ ಮಾನ ಆಯೌ ಮಾ ನೋ ಗೋಷು ಮಾ ನೋ ಅಶ್ವೇಷು ರೀರಿಷಃ । ವೀರಾನ್ ಮಾ ನೋ ರುದ್ರ ಭಾಮಿತೋ ವಧೀರ್ಹವಿಷ್ಮಂತಃ ಸದಮಿತ್ ತ್ವಾ ಹವಾಮಹೇ । ಇತಿ ವಿಭೂತಿಂ ಧಾರಯೇತ್ ।

ಅನೇನ ವೈಶ್ವದೇವಹೋಮೇನ ಭಗವಾನ್ ಅಗ್ನ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಹರಿಣೀಪತಿಪರಶುರಾಮಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

ಗಚ್ಛ ಗಚ್ಛ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ವಸ್ಥಾನಂ ಯಜ್ಞಪೂರುಷ ।
ಯತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ದೇವಾಸ್ತತ್ರ ಗಚ್ಛ ಹುತಾಶನ ॥★॥

ಇತ್ಯಗ್ನಿಂ ವಿಸೃಜೇತ್ ॥

★॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

ಋಗ್ವೇದೀಯ ಬಲಿಹರಣಮ್

ಆಚಮ್ಯ, ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ, ದೇಶಕಾಲೌ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಬಲಿಹರಣಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ತತಃ ಜಲೇನ ಭೂಮಿಂ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ, ವರ್ತುಲಮಂಡಲಾಕಾರೇಣ ಪೂರ್ವದಿಶಮಾರಭ್ಯ ಕಿಂಚಿದನ್ನಬಲಿಂ ಭೂಮೌ ಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥

ಓಂ ಸೂರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಅಗ್ನಯೇ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಸೋಮಾಯ ವನಸ್ಪತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಅಗ್ನೀಷೋಮಾಭ್ಯಾಂ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿಭ್ಯಾಂ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀಭ್ಯಾಂ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಧನ್ವಂತರಯೇ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಇಂದ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ವಿಶ್ವೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಅದ್ಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಓಷಧಿವನಸ್ಪತಿಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಗೃಹಾಯ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಗೃಹದೇವತಾಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ವಾಸ್ತುದೇವತಾಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ	

ಏತಾವತ್ ಪೂರ್ವದಿಶಮಾರಭ್ಯ ವರ್ತುಲಮಂಡಲಾಕಾರೇಣ ನಿಕ್ಷೇಪ್ಯಮ್ ।

ಮಂಡಲಾದ್ಬಹಿಃ

ಪೂರ್ವೇ	ಇಂದ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ	ಇಂದ್ರಪುರುಷೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ದಕ್ಷಿಣೇ	ಯಮಾಯ ಸ್ವಾಹಾ	ಯಮಪುರುಷೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ಪಶ್ಚಿಮೇ	ವರುಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ	ವರುಣಪುರುಷೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ಉತ್ತರೇ	ಸೋಮಾಯ ಸ್ವಾಹಾ	ಸೋಮಪುರುಷೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ

ಮಂಡಲಮಧ್ಯೇ

ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಸ್ವಾಹಾ,

ತತಃ ಪೂರ್ವೇ	ಬ್ರಹ್ಮಪುರುಷೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ತದ್ದಕ್ಷಿಣೇ	ವಿಶ್ವೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ,
ತತ್ಪಶ್ಚಿಮೇ	ಸರ್ವೇಭ್ಯೋ ಭೂತೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ತದುತ್ತರೇ	ದಿವಾಚಾರಿಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ, ನಕ್ತಂಚರಿಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ

ಮಂಡಲಾದ್ಬಹಿಃ

ಈಶಾನ್ಯಾಂ	ರಕ್ಷೋಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ಆಗ್ನೇಯ್ಯಾಂ	(ಅಪಸವ್ಯೇನ) ಸ್ವಧಾ ಪಿತೃಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ನೈಋತ್ಯಾಂ	(ಉದಕಮುಪಸ್ಪೃಶ್ಯ, ಸವ್ಯೇನ) ಶ್ಯಾಮಾಯ ಸ್ವಾಹಾ
ವಾಯವ್ಯಾಂ	ಶಬಲಾಯ ಸ್ವಾಹಾ, ಮನುಷ್ಯೇಭ್ಯೋ ಹಂತ

ತತಃ ಗೃಹಾದ್ಬಹಿಃ ಅಂಗಣೇ

ಯೇ ಭೂತಾಃ ಪ್ರಚರಂತಿ ದಿವಾನಕ್ತಂ ಬಲಿಮಿಚ್ಛಂತೋ ವಿತುದಸ್ಯ ಪ್ರೇಷ್ಯಾಃ। ತೇಭ್ಯೋ ಬಲಿಂ ಪುಷ್ಟಿಕಾಮೋ ಹರಾಮಿ ಮಯಿ ಪುಷ್ಟಿಂ ಪುಷ್ಟಿಪತಿರ್ದಧಾತು ಸ್ವಾಹಾ ॥

ಇತಿ ಜಲಂ ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ಶ್ವ-ಚಾಂಡಾಲ-ಭೂತ-ವಾಯಸೇಭ್ಯಃ ಅನ್ನಂ ನಿದಧ್ಯಾತ್ । ತತಃ ಪಾದೌ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ಜಲೇನ ನೇತ್ರಮುಪಸ್ಪೃಶ್ಯ, ''ಸರ್ವಾರಿಷ್ಟಶಾಂತಿರಸ್ತು'' ಇತಿ ಉಚ್ಚಾರ್ಯ ಗೃಹಾಂತಃ ಆಗಚ್ಛೇತ್ ॥

ಅನೇನ ಬಲಿಹರಣೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

★॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

ಯಜುರ್ವೇದೀಯ ಬಲಿಹರಣಮ್

ಆಚಮ್ಯ, ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ, ದೇಶಕಾಲೌ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಬಲಿಹರಣಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ತತಃ ಜಲೇನ ಭೂಮಿಂ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ, ವರ್ತುಲಮಂಡಲಾಕಾರೇಣ ಪೂರ್ವದಿಶಮಾರಭ್ಯ ಕಿಂಚಿದನ್ನಬಲಿಂ ಭೂಮೌ ಕ್ಷಿಪೇತ್ ।

ಓಂ ಧರ್ಮಾಯ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಅಧರ್ಮಾಯ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಅದ್ಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಓಷಧಿವನಸ್ಪತಿಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಗೃಹ್ಯಾಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಅವಸಾನೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಅವಸಾನಪತಿಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಕಾಮಾಯ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಅಂತರಿಕ್ಷಾಯ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಯದೇಜತಿ ಜಗತಿ ಯಚ್ಚ ಚೇಷ್ಟತಿ ನಾಮ್ನೋ ಭಾಗೋಽಯಂ ನಾಮ್ನೇ ಸ್ವಾಹಾ	
ಓಂ ಪೃಥಿವ್ಯೈ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಅಂತರಿಕ್ಷಾಯ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ದಿವೇ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಸೂರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಚಂದ್ರಮಸೇ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ನಕ್ಷತ್ರೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಇಂದ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ	ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಸ್ವಾಹಾ

ಏತಾವತ್ ಪೂರ್ವದಿಶಮಾರಭ್ಯ ವರ್ತುಲಮಂಡಲಾಕಾರೇಣ ನಿಕ್ಷೇಪ್ಯಮ್ । ಸರ್ವಾನ್ ಸಕೃತ್ ಪರಿಷಿಚ್ಯ

ದಕ್ಷಿಣೇ- ಅಪಸವ್ಯೇನ- ಸ್ವಧಾ ಪಿತೃಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಹಾ । (ಉದಕಮುಪಸ್ಪೃಶ್ಯ)

ನಮೋ ರುದ್ರಾಯ ಪಶುಪತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ । (ಪರಿಷಿಚ್ಯ)

ಮನುಷ್ಯೇಭ್ಯೋ ಹಂತಾ । ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ ।

ಪರಮೇಷ್ಠಿನೇ ಸ್ವಾಹಾ । ಯಥಾ ಕೂಪಃ ಶತಧಾರಃ ಸಹಸ್ರಧಾರೋ ಅಕ್ಷಿತಃ । ಏವಾ ಮೇ ಅಸ್ತು ಧಾನ್ಯಗ್ಂ ಸಹಸ್ರಧಾರಮಕ್ಷಿತಮ್ । ಧನಧಾನ್ಯೈ ಸ್ವಾಹಾ ॥

ತತಃ ಗೃಹಾದ್ಬಹಿಃ ಅಂಗಣೇ

ಯೇ ಭೂತಾಃ ಪ್ರಚರಂತಿ ದಿವಾನಕ್ತಂ ಬಲಿಮಿಚ್ಛಂತೋ ವಿತುದಸ್ಯ ಪ್ರೇಷ್ಯಾಃ ।
ತೇಭ್ಯೋ ಬಲಿಂ ಪುಷ್ಟಿಕಾಮೋ ಹರಾಮಿ ಮಯಿ ಪುಷ್ಟಿಂ ಪುಷ್ಟಿಪತಿರ್ದಧಾತು ಸ್ವಾಹಾ ॥

ಇತಿ ಜಲಂ ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ಶ್ವ-ಚಾಂಡಾಲ-ಭೂತ-ವಾಯಸೇಭ್ಯಃ ಅನ್ನಂ ನಿದಧ್ಯಾತ್ । ತತಃ ಪಾದೌ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ಜಲೇನ ನೇತ್ರಮುಪಸ್ಪೃಶ್ಯ, ಸರ್ವಾರಿಷ್ಟಶಾಂತಿರಸ್ತು ಇತಿ ಗೃಹಾಂತಃ ಆಗಚ್ಛೇತ್ ॥

ಶಾಂತಾ ಪೃಥಿವೀ ಶಿವಮಂತರಿಕ್ಷಂ ದ್ಯೌರ್ನೋ ದೇವ್ಯಭಯಂ ನೋ ಅಸ್ತು ।
ಶಿವಾ ದಿಶಃ ಪ್ರದಿಶ ಉದ್ದಿಶೋ ನ ಆಪೋ ವಿಶ್ವತಃ ಪರಿಪಾಂತು ಸರ್ವತಃ ॥
ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ॥

ಅನೇನ ಬಲಿಹರಣೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

★॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

ತಾರತಮ್ಯಸ್ತೋತ್ರಮ್

ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವೋತ್ತಮೋಽಥ ಪ್ರಕೃತಿರಥ ವಿಧಿಪ್ರಾಣನಾಥಾವಥೋಕ್ತೇ
ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀ ಭಾರತೀ ಚ ದ್ವಿಜಫಣಿಪಮೃಡಾಃ ಚ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ಷಟ್ ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ ।
ಸೌಪರ್ಣೀ ವಾರುಣೀ ಪರ್ವತಪತಿತನಯಾ ಚೇಂದ್ರಕಾಮಾವಥಾಸ್ಮಾನ್
ಪ್ರಾಣೋಽಥೋ ಯೋಽನಿರುದ್ಧೋ ರತಿಮನುಗುರವೋ ದಕ್ಷಶಚ್ಯೌ ಚ ಪಾಂತು॥

ತ್ರಾಯಂತಾಂ ನಃ ಸದೈತೇ ಪ್ರವಹ ಉತ ಯಮೋ ಮಾನವೀ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯೌ
ಚಾಪ್ಯೋಽಥೋ ನಾರದೋಽಥೋ ಭೃಗುರನಲಕುಲೇಂದ್ರಃ ಪ್ರಸೂತಿಶ್ಚ ನಿತ್ಯಮ್ ।
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ಮರೀಚಿಪ್ರಮುಖವಿಧಿಸುತಾಃ ಸಪ್ತ ವೈವಸ್ವತಾಖ್ಯ-
ಶ್ಚೈವಂ ವೈ ಮಿತ್ರತಾರೇ ವರನಿರ್ಋತಿನಾಮಾ ಪ್ರಾವಹೀ ಚ ಪ್ರಸನ್ನಾಃ ॥೨॥

ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನೋಽಶ್ವಿನೌ ತೌ ಗಣಪತಿಧನಪಾವುಕ್ತಶೇಷಾಃ ಶತಸ್ಥಾಃ
ದೇವಾಶ್ಚೋಕ್ತೇತರೇ ಯೇ ತದವರಮನವಶ್ಚ್ಯಾವನೋಚಥ್ಯಸಂಜ್ಞೌ ।
ವೈನ್ಯೋ ಯಃ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಃ ಕ್ಷಿತಿಪತಿಶಶಬಿಂದುಃ ಪ್ರಿಯಾದಿವ್ರತೋಽಥೋ
ಗಂಗಾಪರ್ಜನ್ಯಸಂಜ್ಞೇ ಶಶಿಯಮದಯಿತೇ ಮಾ ವಿರಾಟ್ ಚಾಽಶು ಪಾಂತು ॥೩॥

ಋಭ್ವೋಽನ್ಯೇ ಚಾಗ್ನಿಜಾಯಾ ಚ ಜಲಮಯಬುಧಶ್ಚಾಪಿ ನಾಮಾತ್ಮಿಕೋಷಾ
ಚೈವಂ ಭೂಮೌ ತಥಾತ್ಮಾ ಶನಿರಪಿ ಕಥಿತಃ ಪುಷ್ಕರಃ ಕರ್ಮಪೋಽಪಿ ।
ಯೇಽಥಾಥೋ ಚಾಪ್ಯತಾನಾಮಿಹ ಕಥಿತಸುರಾ ಮಧ್ಯಭಾಗೇ ಸಮಾಸ್ತೇ
ವಿಷ್ಣ್ವಾದ್ಯಾ ನಃ ಪುನಂತು ಕ್ರಮಗದಿತಮಹಾತಾರತಮ್ಯೇನ ಯುಕ್ತಾಃ ॥೪॥

ವಂದೇ ವಿಷ್ಣುಂ ನಮಾಮಿ ಶ್ರಿಯಮಥ ಚ ಭುವಂ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯೂ ಚ ವಂದೇ
ಗಾಯತ್ರೀಂ ಭಾರತೀಂ ತಾಮಪಿ ಗರುಡಮನಂತಂ ಭಜೇ ರುದ್ರದೇವಮ್ ।
ದೇವೀಂ ವಂದೇ ಸುಪರ್ಣೀಮಹಿಪತಿದಯಿತಾಂ ವಾರುಣೀಮಪ್ಯುಮಾಂ ತಾಂ
ಇಂದ್ರಾದೀನ್ ಕಾಮಮುಖ್ಯಾನಪಿ ಸಕಲಸುರಾನ್ ತದ್ಗುರೂನ್ ಮದ್ಗುರೂಂಶ್ಚ ॥

ಸರ್ವೋತ್ತಮೋ ವಿಷ್ಣುರಥೋ ರಮಾ ಚ
ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ವಾಯುಶ್ಚ ತದೀಯಪತ್ನ್ಯೌ ।
ಅನ್ಯೇ ಚ ದೇವಾಃ ಸತತಂ ಪ್ರಸನ್ನಾಃ
ಹರೌ ಸುಭಕ್ತಿಂ ಮಯಿ ಸಂದಿಶಂತು ॥೬॥

★★★

ಗುರೂಣಾಂ ಹಸ್ತೋದಕಮ್

ವೃಂದಾವನಸ್ಥಗುರುಭ್ಯಃ ತೀರ್ಥಂ ತುಲಸೀಂ ಗಂಧಾದಿಕಂ ಚ ದತ್ವಾ ನೈವೇದ್ಯಂ (ಹಸ್ತೋದಕಂ) ಪಾತ್ರೇ ಪರಿವೇಷ್ಯ, ಆಪೋಶನಂ ದದ್ಯಾತ್ । ತತಃ,

ಯತಿಹಸ್ತೇ ಜಲಂ ದದ್ಯಾತ್ ಭೈಕ್ಷ್ಯಂ ದದ್ಯಾತ್ ಪುನರ್ಜಲಮ್ ।
ತದನ್ನಂ ಮೇರುಣಾ ತುಲ್ಯಂ ತಜ್ಜಲಂ ಸಾಗರೋಪಮಮ್ ॥★॥

ಯತಿರ್ಯತ್ರ ಗೃಹೇ ಭುಂಕ್ತೇ ತತ್ರ ಭುಂಕ್ತೇ ಹರಿಃ ಸ್ವಯಮ್ ।
ಹರಿರ್ಯತ್ರ ಗೃಹೇ ಭುಂಕ್ತೇ ತತ್ರ ಭುಂಕ್ತೇ ಜಗತ್ರಯಮ್ ॥★॥

ವಟೌ ತು ಸಮದತ್ತಂ ಸ್ಯಾತ್ ಗೃಹಸ್ಥೇ ದ್ವಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ ।
ವಾನಪ್ರಸ್ಥೇ ಶತಗುಣಂ ಯತೌ ದತ್ತಮನಂತಕಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ಪಠಿತ್ವಾ ಸಮಸ್ತ ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತಸೀತಾಪತಿಃ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ।

ಪ್ರಾಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಅಪಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ವ್ಯಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಉದಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಸಮಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ । ಇತಿ ಪಂಚವಾರಂ ಜಲಂ ದದ್ಯಾತ್ ।

ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ದತ್ವಾ, ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಮ್, ಗಂಡೂಷಂ ಚ ದತ್ವಾ, ತೀರ್ಥಂ ತುಲಸೀಂ ಚ ದದ್ಯಾತ್ ।

★॥ ಇತಿ ಹಸ್ತೋದಕಮ್ ॥★

ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಜಪಕ್ರಮಃ

ಆಚಮ್ಯ, ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ, ದೇಶಕಾಲೌ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೇರಣಯಾ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಜಪಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಕರಶುದ್ಧಿಃ

ಓಂ ಯಂ ಓಂ ಇತಿ ಮಣಿಬಂಧೇ । ಓಂ ರಂ ಓಂ ಇತಿ ಪ್ರಕೋಷ್ಠೇ । ಓಂ ವಂ ಓಂ ಇತಿ ಕೂರ್ಪರೇ । ಓಂ ಯಂ ಓಂ ಇತಿ ಹಸ್ತಸಂಧಿಷು । ಓಂ ರಂ ಓಂ ಇತಿ ತತ್ಪೃಷ್ಠೇ । ಓಂ ವಂ ಓಂ ಇತಿ ಪಾರ್ಶ್ವಯೋಃ ಸ್ಪರ್ಶಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ।

ಪಾಪಪುರುಷವಿಸರ್ಜನಮ್

ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥದೇವಂ ಸುಷುಮ್ನಾಮಾರ್ಗೇಣ ನೀತ್ವಾ ಸ್ವಮೂರ್ಧನಿ ನಿಧಾಯ ವಾಮಕುಕ್ಷಿಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಶಿರಸ್ಕಂ ಚ ಸ್ವರ್ಣಸ್ತೇಯಭುಜದ್ವಯಮ್ ।
ಸುರಾಪಾನಹೃದಾ ಯುಕ್ತಂ ಗುರುತಲ್ಪಕಟಿದ್ವಯಮ್ ॥★॥

ತತ್ಸಂಯೋಗಪದದ್ವಂದ್ವಂ ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಪಾತಕಮ್ ।
ಉಪಪಾತಕರೋಮಾಣಂ ರಕ್ತಶ್ಮಶ್ರುವಿಲೋಚನಮ್ ॥
ಖಡ್ಗಚರ್ಮಧರಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಕುಕ್ಷೌ ಪಾಪಂ ವಿಚಿಂತಯೇತ್ ॥★॥

ಇತ್ಯುಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಚಿಂತಯೇತ್ ॥

ತಂ ನಾಭಿದೇಶಮಾನೀಯ ನಾಭಿಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ । ಷಟ್ಕೋಣಮಂಡಲಮಧ್ಯಸ್ಥಃ ನೀಲವರ್ಣಃ ವಾಯುಬೀಜವಾಚ್ಯಃ ಶಂಖಗದಾಬ್ಜಚಕ್ರಾಯುಧಃ ವಾಯ್ವಂತ-ರ್ಯಾಮೀ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನೋ ಭಗವಾನ್ ಮಚ್ಛರೀರಸ್ಥಂ ಪಾಪಪುರುಷಂ ವಾಯುನಾ ಶೋಷಯತು ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ''ಓಂ ಯಂ ಓಂ'' ಇತಿ ಷಡ್ವಾರಂ ಜಪೇತ್ । ತಂ ಶುಷ್ಕಂ ಭಾವಯೇತ್ ॥

ತತಸ್ತಂ ಹೃದಯದೇಶಮಾನೀಯ ಹೃದಯಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ತ್ರಿಕೋಣಮಂಡಲ-ಮಧ್ಯಸ್ಥಃ ರಕ್ತವರ್ಣಃ ಅಗ್ನಿಬೀಜವಾಚ್ಯಃ ಶಂಖಪದ್ಮಚಕ್ರಗದಾಯುಧಃ ಅಗ್ನ್ಯಂತರ್ಯಾಮೀ ಸಂಕರ್ಷಣೋ ಭಗವಾನ್ ಮಚ್ಛರೀರಸ್ಥಂ ಪಾಪಪುರುಷಂ ಅಗ್ನಿನಾ ನಿರ್ದಹತು ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ''ಓಂ ರಂ ಓಂ'' ಇತಿ ದ್ವಾದಶವಾರಂ ಜಪೇತ್ । ತಂ ದಗ್ಧಂ ಮತ್ವಾ ತದ್ಭಸ್ಮ ವಾಮನಾಸಾಪುಟೇನ ಬಹಿಃ ಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥

ಶ್ರೋತ್ರಾಚಮನಂ ಕೃತ್ವಾ, ಕರಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ನ್ಯಸ್ಯ, ಶಿರಸಿ ವರ್ತುಲಮಂಡಲಮಧ್ಯಸ್ಥಃ ಶ್ವೇತವರ್ಣಃ ವರುಣಬೀಜವಾಚ್ಯಃ ಶಂಖಚಕ್ರಪದ್ಮಗದಾಯುಧಃ ವರುಣಾಂತರ್ಯಾಮೀ ವಾಸುದೇವೋ ಭಗವಾನ್ ಮಚ್ಛರೀರಂ ಆಪಾದಮಸ್ತಕಂ ಅಮೃತವೃಷ್ಟ್ಯಾ ವರುಣೇನ ಆಪ್ಲಾವಯತು ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ''ಓಂ ವಂ ಓಂ'' ಇತಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿವಾರಂ ಜಪೇತ್ ॥

ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಃ

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ।ಶ್ರೀಪರಮಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ।ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಭಾರತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀವಾಯವೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ತತ್ತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಮೋಕ್ಷಪ್ರದ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ॥

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ ಇತಿ (೧೨) ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಂ ಕೃತ್ವಾ ॥

ಓಂ ಭೂಃ	ಅಗ್ನ್ಯಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ	ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ
ಓಂ ಭುವಃ	ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ	ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಸ್ವಃ	ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ	ಶಿಖಾಯೈ ವೌಷಟ್
ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ	ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ	ಕವಚಾಯ ಹುಮ್
ಓಂ ಸತ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ । ಇತಿ ದಿಗ್ಬಂಧಃ ।		

ಏತೇಷಾಂ ತತ್ತ್ವಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ ಶಿರಸಿ । ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ ಮುಖೇ । ನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ ಹೃದಯೇ । ಧ್ಯಾನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಪ್ರಧಾನೋಪಮವರ್ಣಾನಿ ದ್ವಿಭುಜಾನ್ಯಪ್ಯಶೇಷತಃ ।
ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟಾನ್ಯೇವ ಪ್ರಧಾನಂ ತಂ ಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ॥★॥

ತತ್ತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಮಹಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

ದ್ವಾದಶದೇವತಾಃ ಉರಸಿ ಮಾಲಾಕಾರೇಣ ವಿನ್ಯಸೇತ್ ॥

ಓಂ ಪರಾಯ ಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ	ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾತ್ಮನೇ	ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಸಂವಿದಾತ್ಮನೇ	ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಸ್ಫೂರ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ	ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾತ್ಮನೇ	ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಕಲಾತ್ಮನೇ	ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ವಿದ್ಯಾತ್ಮನೇ	ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಮತ್ಯಾತ್ಮನೇ	ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ನಿಯತ್ಯಾತ್ಮನೇ	ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಮಾಯಾತ್ಮನೇ	ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಕಾಲಾತ್ಮನೇ	ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಪುರುಷಾತ್ಮನೇ	ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।

ದಕ್ಷಿಣಭುಜೇ	ಓಂ ಪರಾಯ ಅವ್ಯಕ್ತಾತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀಭಾರತೀಭ್ಯಾಂ ನಮಃ
ವಾಮಭುಜೇ	ಓಂ ಪರಾಯ ಮಹದಾತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ದಕ್ಷಿಣೋರೌ	ಓಂ ಪರಾಯ ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮನೇ ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ।
ವಾಮೋರೌ	ಓಂ ಪರಾಯ ಮನಆತ್ಮನೇ ಸ್ಕಂದೇಂದ್ರಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।

ದಕ್ಷಿಣಹಸ್ತಸ್ಯ ಅಂಗುಷ್ಠಾದಿಪಂಚಾಂಗುಲಿಷು

ಓಂ ಪರಾಯ ಶ್ರೋತ್ರಾತ್ಮನೇ	ದಿಗ್ದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ತ್ವಗಾತ್ಮನೇ	ವಾಯವೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಚಕ್ಷುರಾತ್ಮನೇ	ಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ರಸನಾತ್ಮನೇ	ವರುಣಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಘ್ರಾಣಾತ್ಮನೇ	ಅಶ್ವಿಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।

ವಾಮಹಸ್ತಸ್ಯ ಅಂಗುಷ್ಠಾದಿಪಂಚಾಂಗುಲಿಷು

ಓಂ ಪರಾಯ ವಾಗಾತ್ಮನೇ	ವಹ್ನಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾಣ್ಯಾತ್ಮನೇ	ದಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾದಾತ್ಮನೇ	ಜಯಂತಾಯ ನಮಃ ।

ಓಂ ಪರಾಯ ಪಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ	ಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಉಪಸ್ಥಾತ್ಮನೇ	ಮನವೇ ನಮಃ ।

ದಕ್ಷಿಣಪಾದಸ್ಯ ಅಂಗುಷ್ಠಾದಿಪಂಚಾಂಗುಲಿಷು

ಓಂ ಪರಾಯ ಶಬ್ದಾತ್ಮನೇ	ಬೃಹಸ್ಪತಿಪ್ರಾಣಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಸ್ಪರ್ಶಾತ್ಮನೇ	ಅಪಾನಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ರೂಪಾತ್ಮನೇ	ವ್ಯಾನಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ರಸಾತ್ಮನೇ	ಉದಾನಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಗಂಧಾತ್ಮನೇ	ಸಮಾನಾಯ ನಮಃ ।

ವಾಮಪಾದಸ್ಯ ಅಂಗುಷ್ಠಾದಿಪಂಚಾಂಗುಲಿಷು

ಓಂ ಪರಾಯ ಆಕಾಶಾತ್ಮನೇ	ಮಹಾಗಣಪತಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ	ಪ್ರವಹವಾಯವೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ತೇಜಆತ್ಮನೇ	ವಹ್ನಯೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಅಬಾತ್ಮನೇ	ವರುಣಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪರಾಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾತ್ಮನೇ	ಶನೈಶ್ಚರಧರಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।

॥ ಅನೇನ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸೇನ ತತ್ತ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಶ್ರೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

★ ॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಃ

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀಪರಮಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ-ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಭಾರತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀವಾಯವೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈನಮಃ । ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಅಜಾದಿರೂಪಿ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಮೋಕ್ಷಪ್ರದ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ।

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ ಇತಿ (೧೨) ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಂ ಕೃತ್ವಾ ।

ಓಂ ಭೂಃ	ಅಗ್ನ್ಯಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ	ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ
ಓಂ ಭುವಃ	ವಾಯ್ವಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ	ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ
ಓಂ ಸ್ವಃ	ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ	ಶಿಖಾಯೈ ವೌಷಟ್
ಓಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ	ಪ್ರಜಾಪತ್ಯಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ	ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ ।
ಓಂ ಸತ್ಯಾತ್ಮನೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ಅಸಾಯ ಫಟ್ । ಇತಿ ದಿಗ್ಬಂಧಃ ॥		

ಏತೇಷಾಂ ಮಾತೃಕಾಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ ಶಿರಸಿ । ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ ಮುಖೇ । ನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ ಹೃದಯೇ । ಧ್ಯಾನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ತಾದೃಗ್ರೂಪಾಶ್ಚ ಪಂಚಾಶಜ್ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾऽಭಯೋದ್ಯತಾಃ ।
ಟಂಕೀ ದಂಡೀ ಚ ಧನ್ವೀ ಚ ತತ್ತದ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತು ವಾಮತಃ ॥★॥

ಅಜಾದಿರೂಪಿನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ನಾರಾಯಣಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಮಾತೃಕಾ-ನ್ಯಾಸಮಹಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ।

ಓಂ ಅಂ	ಅಜಾಯ ನಮಃ	ಶಿರಸಿ
ಓಂ ಆಂ	ಆನಂದಾಯ ನಮಃ	ಮುಖೇ ಅಭಿತಃ
ಓಂ ಇಂ	ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ	ದಕ್ಷಿಣನೇತ್ರೇ
ಓಂ ಈಂ	ಈಶಾಯ ನಮಃ	ವಾಮನೇತ್ರೇ
ಓಂ ಉಂ	ಉಗ್ರಾಯ ನಮಃ	ದಕ್ಷಿಣಕರ್ಣೇ
ಓಂ ಊಂ	ಊರ್ಜಾಯ ನಮಃ	ವಾಮಕರ್ಣೇ
ಓಂ ಋಂ	ಋತಂಭರಾಯ ನಮಃ	ದಕ್ಷಿಣನಾಸಾಪುಟೇ

ಓಂ ಋೂಂ	ಋೂಘಾಯ ನಮಃ	ವಾಮನಾಸಾಪುಟೇ
ಓಂ ಲೃಂ	ಲೃಶಾಯ ನಮಃ	ದಕ್ಷಿಣಕಪೋಲೇ
ಓಂ ಲೄಂ	ಲೄಜಯೇ ನಮಃ	ವಾಮಕಪೋಲೇ
ಓಂ ಏಂ	ಏಕಾತ್ಮನೇ ನಮಃ	ಊರ್ಧ್ವೋಷ್ಠೇ
ಓಂ ಐಂ	ಐರಾಯ ನಮಃ	ಅಧರೋಷ್ಠೇ
ಓಂ ಓಂ	ಓಜೋಭೃತೇ ನಮಃ	ಊರ್ಧ್ವದಂತೇಷು
ಓಂ ಔಂ	ಔರಸಾಯ ನಮಃ	ಅಧರದಂತೇಷು
ಓಂ ಅಂ	ಅಂತಾಯ ನಮಃ	ಮೂರ್ಧನಿ
ಓಂ ಅಃ	ಅರ್ಧಗರ್ಭಾಯ ನಮಃ	ವಾಚಿ

ದಕ್ಷಿಣಬಾಹುಸಂಧಿಚತುಷ್ಟಯೇ, ತದಗ್ರೇ ಚ

ಕಂ	ಕಪಿಲಾಯ	ಖಂ	ಖಪತಯೇ	ಗಂ	ಗರುಡಾಸನಾಯ
ಘಂ	ಘರ್ಮಾಯ	ಙಂ	ಸಾರಾಯ		

ವಾಮಬಾಹುಸಂಧಿಚತುಷ್ಟಯೇ, ತದಗ್ರೇ ಚ

ಚಂ	ಚಾರ್ವಂಗಾಯ	ಛಂ	ಛಂದೋಗಮ್ಯಾಯ	ಜಂ	ಜನಾರ್ದನಾಯ
ಝಂ	ಝೂಟಿತಾರಯೇ	ಞಂ	ಞಮಾಯ		

ದಕ್ಷಿಣಪಾದಸಂಧಿಚತುಷ್ಟಯೇ, ತದಗ್ರೇ ಚ

ಟಂ	ಟಂಕಿನೇ	ಠಂ	ಠಲಕಾಯ	ಡಂ	ಡರಕಾಯ
ಢಂ	ಢರಿಣೇ	ಣಂ	ಣಾತ್ಮನೇ		

ವಾಮಪಾದಸಂಧಿಚತುಷ್ಟಯೇ, ತದಗ್ರೇ ಚ

ತಂ	ತಾರಾಯ	ಥಂ	ಥಭಾಯ	ದಂ	ದಂಡಿನೇ
ಧಂ	ಧನ್ವಿನೇ	ನಂ	ನಮ್ಯಾಯ		

ಯಂ	ಯಜ್ಞಾಯ	ಹೃದಯೇ	ರಂ	ರಾಮಾಯ	ತ್ವಚಿ
ಲಂ	ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಯೇ	ಚರ್ಮಣಿ	ವಂ	ವರಾಯ	ಮಾಂಸೇ
ಶಂ	ಶಾಂತಸಂವಿದೇ	ರುಧಿರೇ	ಷಂ	ಷಡ್ಗುಣಾಯ	ಮೇದಸಿ
ಸಂ	ಸಾರಾತ್ಮನೇ	ಮಜ್ಜಾಯಾಂ	ಹಂ	ಹಂಸಾಯ	ಅಸ್ಥಿಷು
ಳಂ	ಳಾಳುಕಾಯ	ಪ್ರಾಣೇ	ಕ್ಷಂ	ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹಾಯ	ಜೀವೇ

ಅನೇನ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸೇನ ಅಜಾದಿರೂಪಿಶ್ರೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್

ಮೂಲಮಂತ್ರಃ (ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಃ)

ಶ್ರೀಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ। ಶ್ರೀಪರಮಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ। ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀಭಾರತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀವಾಯವೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ । ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ । ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಮೋಕ್ಷಪ್ರದ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ।

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ ಇತಿ (೧೨) ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಂ ಕೃತ್ವಾ ।

ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ	ಹೃದಯಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ಮಹೋಲ್ಕಾಯ	ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ ।
ಓಂ ವೀರೋಲ್ಕಾಯ	ಶಿಖಾಯೈ ವೌಷಟ್ ।
ಓಂ ದ್ಯುಲ್ಕಾಯ	ಕವಚಾಯ ಹುಮ್ ।
ಓಂ ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ	ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ।

ಪಂಚಾಂಗುಲಿನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ	ಅಂಗುಷ್ಠಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಮಹೋಲ್ಕಾಯ	ತರ್ಜನೀಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ವೀರೋಲ್ಕಾಯ	ಮಧ್ಯಮಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ದ್ಯುಲ್ಕಾಯ	ಅನಾಮಿಕಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।
ಓಂ ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ	ಕನಿಷ್ಠಿಕಾಭ್ಯಾಂ ನಮಃ ।

ಅಷ್ಟಾಂಗನ್ಯಾಸಃ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ (ಶಿರಸಿ)	ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ (ನೇತ್ರಯೋಃ)
ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ (ಮನಸಿ)	ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ (ವಾಚಿ)
ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ (ಹೃದಿ)	ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ (ನಾಭೌ)
ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ(ಜಾನು)	ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ (ಪಾದ)

ಅಷ್ಟಾಂಗುಲಿನ್ಯಾಸಃ

ಅಂಗುಷ್ಠಂ ವಿಹಾಯ ಅಂಗುಲಿಚತುಷ್ಟಯೇ ದಕ್ಷಿಣಹಸ್ತೇ ಕ್ರಮೇಣ

ಓಂ ಓಂ ವಿಶ್ವಾಯ ನಮಃ ।	ಓಂ ನಂ ತೈಜಸಾಯ ನಮಃ ।

ಓಂ ಮೋಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ ನಮಃ ।	ಓಂ ನಾಂ ತುರ್ಯಾಯ ನಮಃ ।

ಅಂಗುಷ್ಠಂ ವಿಹಾಯ ಅಂಗುಲಿಚತುಷ್ಟಯೇ ವಾಮಹಸ್ತೇ ಕ್ರಮೇಣ

ಓಂ ರಾಂ ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಓಂ ಯಂ ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಣಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।	ಓಂ ಯಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।

ಅಸ್ಯ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಸ್ಯ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಋಷಿಃ ಶಿರಸಿ । ದೈವೀ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ ಮುಖೇ । ಶ್ರೀನಾರಾಯಣೋ ದೇವತಾ ಹೃದಯೇ। ಧ್ಯಾನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಃ ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್ ।
ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ ॥★॥

ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪ್ಯೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ ॥★॥

ಸೇವ್ಯಮಾನೋಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯನಿಃಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್ ।
ಮೂರ್ತಯೋಷ್ಟಾವಪಿ ಧ್ಯೇಯಾಶ್ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯೈಃ ॥★॥

ಯುಕ್ತಾಃ ಪ್ರದೀಪವರ್ಣಾಶ್ಚ ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತಾಃ ।
ಶಂಖಚಕ್ರವರಾಭೀತಿಹಸ್ತಾನ್ಯೇತಾನಿ ಸರ್ವಶಃ ॥★॥

ಮೂಲರೂಪಸವರ್ಣಾನಿ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾ ಶಿಖೋಚ್ಯತೇ ॥★॥

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರೇರಣಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ನಾರಾಯಣ ಮಂತ್ರ ಜಪಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥

''ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ''

ಇತಿ ಮಂತ್ರಂ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತವಾರಂ ಜಪ್ತ್ವಾ, ಪುನಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಮ್, ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸಮ್, ಪಂಚಾಂಗುಲಿನ್ಯಾಸಮ್, ಅಷ್ಟಾಂಗನ್ಯಾಸಮ್, ಅಷ್ಟಾಂಗುಲಿನ್ಯಾಸಂ ಕೃತ್ವಾ, ಧ್ಯಾನಶ್ಲೋಕಂ ಪಠಿತ್ವಾ 'ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ' ಇತಿ ಸಮಾಪಯೇತ್ ॥

★॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಜಪ

ನಾರಾಯಣ ಮಂತ್ರ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಮೂಲ. ಅಂತೆಯೇ ಇದು ಮೂಲಮಂತ್ರ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮಂತ್ರ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ.

ಕೈವಲ್ಯಕ್ಕೇ ಸಾಧನವಾದುದು ಈ ಮಂತ್ರ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಜಪಿಸಿದವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ ದೊರೆವುದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಜಪ ಕೇವಲ ವಾಚಿಕ ಅಥವಾ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಆಗಬಾರದು. ಆದರೆ ಭಾವ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿರಬೇಕು.

ಜಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕ್ಷಣಬಿಡದೆ ಮನದಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬೇಕು.

'ದೇವರು ಸತ್ - ನಿರ್ದೋಷ. ಅಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ದುಃಖ ಮುಂತಾದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದವ. ಚಿತ್-ಅನಂತಜ್ಞಾನಘನ. ಆನಂದ-ಅಮಿತ ಆನಂದಮಯ. ಆತ್ಮಾ-ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿ. ಮಮಸ್ವಾಮಿ.

ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮ. ನಿರವಧಿಕ ಅನಂತಗುಣಪೂರ್ಣ. ಅನಂತರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಗಳುಳ್ಳವ. ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ದೋಷ.

ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವದ ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು, ಇರವು, ನಿಯಮನ, ಜ್ಞಾನ, ಅಜ್ಞಾನ, ಬಂಧನ, ಮೋಚನಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಮಹಾದೊರೆ.

ಎಲ್ಲ ಅಚೇತನಗಳಿಗೂ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಚೇತನರಿಗೂ ಹಿರಿಯೊಡೆಯ. ಸ್ವತಂತ್ರ. ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವ. ಸರ್ವನಿಯಾಮಕ, ಪ್ರೇರಕ, ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲರಲ್ಲಿದ್ದು ಆಯಾ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವವ.

ಅಣುವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಇಡಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ, ಅದರ ಹೊರ ಆವರಣಗಳನ್ನು, ಸಮಸ್ತ ಅವ್ಯಾಕೃತ ಆಕಾಶವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದವ.

ಅನಾದ್ಯನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವರಿಗೆ ಅನಿಮಿತ್ತ ಮಹೋಪಕಾರಿ. ಅಂತೆಯೇ ಪರಮಪ್ರೇಷ್ಠ. ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪೂಜನೀಯ. ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವವ.

ನಮ್ಮಾರ್ತದನಿ ಕೇಳುವವ, ಕೇಳಿ ಕರುಣಿಸುವವ, ಶರಣುಹೊಕ್ಕವರಿಗೆ ಮೊರೆಯಾಗುವವ. ಅವನಿಂದ ನಮಗಾಗುವ ಉಪಕಾರ ಅನಂತ.'

ಹೀಗೆಲ್ಲ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ (ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ) ಭಗವಂತನ ವಾಸನಾಮಯ ರೂಪವನ್ನು ಹಾಗೂ (ಪೀಠ) ಆವರಣದೇವತೆಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು.

ಆದರೆ ಈ ಮಾನಸ ವಾಸನಾಮಯರೂಪವೇ ದೇವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಆ ಮಾನಸ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಾಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು (ಗೋಲಕಗಳನ್ನು) ಸ್ಮರಿಸಿ ಆವಾಹಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಚಿನ್ಮಯ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅವನ ಸುಂದರತಮ ಲಾವಣ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಈ ತೆರನಾದ ನೆನಹು ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ನೀಡುವದು.

ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಧೇನಿಸುತ್ತ ಜಪ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕರಶುದ್ಧಿ, ಪಾಪಪುರುಷವಿಸರ್ಜನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಕರಶುದ್ಧಿ

ಮೃತ್ತಿಕಾದಿಗಳಿಂದ ಕರಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಕರಶುದ್ಧಿ ಮಾಡುವದು ತುಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು.

ಯಂ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರ ವಾಯುಬೀಜ, ರಂ ಎನ್ನುವದು ಅಗ್ನಿಬೀಜ, ವಂ ವರುಣಬೀಜ. ಈ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನನ್ನುತ್ತ ಅಂಗೈಹಿಂಗೈಗಳನ್ನು, ಮಣಿಬಂಧ ಪ್ರಕೋಷ್ಠ ಕೂರ್ಪರಗಳನ್ನು, ಕೈಗಳ ಎಡ ಬಲ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳನ್ನು, ಪರಸ್ಪರ ಕೈಗಳಿಂದ ಮುಟ್ಟಿ, ವಾಯು ವರುಣ ಅಗ್ನಿಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಭಗವಂತ ಕೈಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದನೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನಿಸಬೇಕು.

ಪಾಪಪುರುಷವಿಸರ್ಜನ

ಬಳಿಕ ಪಾಪಪುರುಷ ವಿಸರ್ಜನ. ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬರೂಪನು ವಾಸವಾಗಿರುವನು. ಆ ದೇವರನ್ನು ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಯಿಂದ ಮೇಲೇರಿಸಿ ಶಿರದಲ್ಲಿಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಬೇಕು.

ನಂತರ ನಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪಾಪಪುರುಷನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ನಾವು ಮಾಡುವ ಪಾಪಗಳು ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ, ನೂರಲ್ಲ, ಸಾವಿರವಲ್ಲ, ಲಕ್ಷಲಕ್ಷ ಕೋಟಿಕೋಟಿ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ, ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತೇವೆ.

ನಾವು ಮಾಡುವ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ವಿಷ್ಣುದ್ವೇಷ, ಗೂಢವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುದ್ವೇಷ, ವಿಷ್ಣುನಿಂದಾ, ದೇವದ್ರೋಹ, ದೇವತಾ ತಿರಸ್ಕಾರ, ಗುರುಪರಿತ್ಯಾಗ, ಗುರುನಿಂದೆ, ಶಾಸ್ತ್ರನಿಂದೆ, ಮಂತ್ರ-ಪರಿತ್ಯಾಗ, ಗುರುಗಳ ಧಿಕ್ಕಾರ, ಗುರುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪರಿಹಾಸ, ಅವರಿಗೆ ಹುಂಕಾರ-ತ್ವಂಕಾರ, ಹಿರಿಯರು ಗುರುಗಳು ಬಂದಾಗ ಎದ್ದುನಿಲ್ಲದಿರುವದು, ಅವರ ಸಮಾನಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವುದು, ಗುರುನಿಂದಾಶ್ರವಣ, ಸಜ್ಜನನಿಂದಾ ಶ್ರವಣ, ಬಾಲಹತ್ಯಾ, ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯಾ, ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾ, ಗೋಹತ್ಯಾ, ಪಿತೃಹತ್ಯಾ, ಮಾತೃಹತ್ಯಾ, ನೀಚಜಾತಿಮೈಥುನ, ಪರಸ್ತ್ರೀಗಮನ, ಪಾಪಿಷ್ಠರಿಂದ ಧನಸ್ವೀಕಾರ,

ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ್ವೇಷ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೃತ್ತಿಭೇದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾತಿಕ್ರಮ, ಹಿರಿಯರ ಆಜ್ಞಾ ಉಲ್ಲಂಘನ, ದುಶ್ಯಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ, ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ ಪರಿತ್ಯಾಗ, ಪಾಖಂಡಿಗಳ ಸಂಸರ್ಗ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಲ್ಲದವರ ಸ್ನೇಹ, ನೀಚರ ಸ್ತೋತ್ರ,

ಏಕಾದಶೀ ಭಕ್ಷಣ, ಆಲಸ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ದೇವಪೂಜಾ ಪರಿತ್ಯಾಗ, ಭಗವನ್ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದೆ ಔದಾಸೀನ್ಯದಿಂದ ಕೇಳುವದು, ಪುರಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಟೆ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ ಲೋಪ, ದೇವರಿಗೆ ಅನಿವೇದಿತ ಅನ್ನದ ಭೋಜನ, ದುಷ್ಟಾನ್ನ ಭಕ್ಷಣ, ಪಂಕ್ತಿಗೆ ಅಯೋಗ್ಯರ ಜೊತೆಗೆ ಭೋಜನ,

ನಿಷ್ಪಾಪಜಂತುಗಳ ಕೊಲೆ, ಬಡಪಾಯಿಗಳ ಹಿಂಸೆ, ಕೊಲೆ, ಕ್ರೌರ್ಯ, ಕುಟಿಲತೆ, ನಿಷ್ಠುರತೆ, ಅಸೂಯೆ, ಅಸಹನೆ, ಸೊಕ್ಕು, ಕಪಟ, ವಂಚನೆ, ಚೌರ್ಯ, ಜಾರತ್ವ ಸುರಾಪಾನ, ಕೃತಘ್ನತೆ, ನಿರ್ದಯತೆ, ಚಾಡಿ ಹೇಳುವದು, ಪರರ ಅವಹೇಳನ, ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಧನಾರ್ಜನೆ, ವ್ಯರ್ಥ ಕಾಲಹರಣ, ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಭಂಗ, ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದು, ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವದು, ನೋಡಬಾರದ್ದನ್ನು ನೊಡುವದು, ಕೇಳಬಾರದ್ದನ್ನು ಕೇಳುವದು, ಸುಳ್ಳು ಅಪವಾದ ಹೊರಿಸುವದು, ಪರರಿಗೆ ಕೊಡದೆ ತಿನ್ನುವದು, ಭೋಗಿಸುವದು, ಕೊಂಡ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸದಿರುವದು ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪಾಪಗಳು ಅತಿಸುಮಹಾಪಾತಕ, ಸುಮಹಾಪಾತಕ, ಮಹಾಪಾತಕ, ಉಪಪಾತಕ ಎಂದು ಅನೇಕವಿಧವಾದವುಗಳು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಇಹಜನ್ಮದ ದುಃಖ, ಪಶುಪಕ್ಷಿ, ಕ್ರಿಮಿ-ಕೀಟ, ಗಿಡ-ಮರ ಮುಂತಾದ ಜನ್ಮಗಳು, ನರಕ, ಮಹಾನರಕ, ತಮಸ್ಸು, ಅಂಧಂತಮಸ್ಸು ಮುಂತಾದವುಗಳೇ ಫಲಗಳು.

ನಾವು ಈಗ ಕೈಗೊಂಡ ಪಾಪಪುರುಷವಿಸರ್ಜನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಮಹಾಪಾತಕಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಭಯಾನಕವಾದ ಪಾಪಗಳು ಹೋಗುವದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಮಹಾಪಾತಕಗಳೂ ಕೂಡ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೊಡನೆ ಹೋದೀತೆಂದು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಬಾರದು.

ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಾದಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಆ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಅನನ್ಯಶರಣನಾಗಿ, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಈ ತೆರನಾದ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡುವದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ, ಪರಮ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳು ದೂರಾಗಬಹುದು.

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಶಿರಸ್ಕಂ ಚ ಸ್ವರ್ಣಸ್ತೇಯಭುಜದ್ವಯಮ್ ।
ಸುರಾಪಾನಹೃದಾ ಯುಕ್ತಂ ಗುರುತಲ್ಪಕಟಿದ್ವಯಮ್ ॥★॥

ತತ್ಸಂಯೋಗಪದದ್ವಂದ್ವಂ ಅಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗಪಾತಕಮ್ ।
ಉಪಪಾತಕರೋಮಾಣಂ ರಕ್ತಶ್ಮಶ್ರುವಿಲೋಚನಮ್ ॥
ಖಡ್ಗಚರ್ಮಧರಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಕುಕ್ಷೌ ಪಾಪಂ ವಿಚಿಂತಯೇತ್ ॥★॥

ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿ ದೈತ್ಯನಿರುವನು. ಅವನೇ ಪಾಪಪುರುಷ. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೇ ಅವನ ತಲೆ. ಚಿನ್ನದ ಕಳುವು ಕೈಗಳು. ಹೆಂಡದ ಕುಡಿತ ಆತನ ಎದೆ. ಗುರುತಲ್ಪಗಮನ (ಹಿರಿಯರ, ಗುರುಗಳ ಮಡದಿಯ ಸಂಗ) ಅವನೆರಡು ತೊಡೆಗಳು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಪಾತಕಮಾಡಿದವರ ಸಂಗವೇ ಅವನ ಕಾಲು. ಅಂಗಾಂಗಗಳೆಲ್ಲ ಪಾತಕಗಳೇ. ಅವನ ಒಂದೊಂದು ಮೈ ರೋಮಗಳೂ ಉಪಪಾತಕಗಳು.

ಕೆಂಪು ಮೀಸೆ ಕೆಂಗಣ್ಣುಗಳು ಅವನಿಗೆ. ಖಡ್ಗ ಚರ್ಮಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವನು ಆತ. ಇಂಥ ಒಬ್ಬ ದೈತ್ಯನು ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಎಡಬದಿಯಲ್ಲಿರುವನೆಂದು ನೆನೆಯಬೇಕು. ಆತನನ್ನು ಎಳೆದು ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ತರುವದು. ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಷಟ್ಕೋಣಗಳ ವಾಯುಮಂಡಲ.

ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಾರ್ಙ್ಗ, ಬಾಣ, ಚಕ್ರ, ಶಂಖಗಳು. ಇವನ ಬಣ್ಣ ನೀಲ. ಇವನು ವಾಯ್ವಂತರ್ಯಾಮಿ. ಯಂ ಎಂಬ ವಾಯುಬೀಜವಾಚ್ಯ.

ಈ ದೇವರನ್ನು ನೆನೆದು 'ಓಂ ಯಂ ಓಂ' ಎಂದು ಆರು ಬಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ಈ ಪಾಪಪುರುಷನನ್ನು ಒಣಗಿಸುವನು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಮುಂದೆ ಪಾಪಪುರುಷನನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕೋಣಗಳ ಅಗ್ನಿಮಂಡಲ.

ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಸಂಕರ್ಷಣ. ಅವನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಮುಸಲ, ಹಲ, ಶಂಖ, ಚಕ್ರಗಳು. ಬಣ್ಣ ಕೆಂಪು. ಅಗ್ನಿಯ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ. ರಂ ಎಂಬ ಅಗ್ನಿಬೀಜಾ-ಕ್ಷರದಿಂದ ವಾಚ್ಯ.

ಆ ಸಂಕರ್ಷಣದೇವರು ಪಾಪಪುರುಷನನ್ನು ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಮಾಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಭಸ್ಮನಾದ ಪಾಪಪುರುಷನನ್ನು ಎಡಮೂಗಿನಿಂದ ಹೊರಗೆಸೆಯಬೇಕು. ನಂತರ ಕಿವಿಮುಟ್ಟಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಬಲ ಕೈಯನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿರುವ ದುಂಡನೆಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ ವಂ ಎಂಬ ವರುಣಬೀಜದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಪದ್ಮ,ಗದೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ವರುಣಾಂತರ್ಯಾಮೀ ವಾಸುದೇವನು ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಅಮೃತವರ್ಷಗೈದು ತಣಿಸಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಶಿರದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪುನಃ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಬೇಕು.

ತತ್ವನ್ಯಾಸ

ಬಳಿಕ ಮೂರು ಬಾರಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಬೇಕು. 'ಭೂಃ ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ ಸತ್ಯಮ್, ಎಂಬ ವ್ಯಾಹೃತಿಮಂತ್ರಗಳಿಂದ 'ಅನಿರುದ್ಧ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ವಾಸುದೇವ, ನಾರಾಯಣ' ಎಂಬ ದೇವರ ಐದು ರೂಪಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಈ ಐವರು ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು,ಆದಿತ, ಪ್ರಜಾಪತಿ, ಸತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ-ಗಳಾಗಿರುವರು. ಇವರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಆ ಆ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಅಂಗನ್ಯಾಸವಾದ ಬಳಿಕ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸ. ತತ್ವನ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಆಯಾ ತತ್ವಗಳ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮ ದೇಹದ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಆಯಾ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವರು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವದು.

'ತತ್ತ್ವ' ಚಿಂತನ

ತತ್ತ್ವಗಳು ವಿಶ್ವವನ್ನು ತುಂಬಿವೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸಂತೆಯೇ ವಿಶ್ವ.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿಯ ತತ್ತ್ವಗಳೆಲ್ಲ ಪಿಂಡಾಂಡದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆ. ತತ್ತ್ವಗಳೇ ಒಂದು ರೂಪವನ್ನು ಎತ್ತಿದಾಗ ದೇಹದ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಭಾಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಕಾರಣ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಗೂಡನ್ನು ದೇಹವೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಹೊರಗಿನ ತತ್ತ್ವದ ದೇವತೆಗಳು ಶರೀರದಲ್ಲೂ ತುಂಬಿರುವರು. ಅವರಾಸರೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವ ನಿಂತಿದೆ. ಅವರ ಪ್ರೇರಣೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯ. ಅವರೆಲ್ಲ ದೇವೋತ್ತಮರು. ನಾವು ಬಡ ದುರ್ಬಲ ಪಾಮರರು.

ಅವರ ಕೃಪೆಯೇ ನಮ್ಮ ಸೌಭಾಗ್ಯ. ಅವರ ನೆನಹು ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ. ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ನಾವು ಅವರ ಋಣಿಗಳು.

ಈ ತತ್ತ್ವಭಿಮಾನಿಗಳೂ ತಾರತಮ್ಯವುಳ್ಳವರು. ಈ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮಳು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮ-ವಾಯು. ನಂತರ ಸರಸ್ವತೀ, ಭಾರತೀ, ಶೇಷ, ಗರುಡ, ರುದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮಿಂದ ಅಭಿಮನ್ಯಮಾನವಾದ ಆ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತರಾಗಿರುವರು. ಅಚಿಂತ್ಯಶಕ್ತಿ ಇವರಿಗೆಲ್ಲ. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೋಟಿಕೋಟಿ ಗುಣಮಂಡಿತರು.

ಆದರೆ ಭಗವದಧೀನರು, ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು, ಭಗವನ್ನಿಯಮ್ಯರು, ಭಗವಂತನು ಕೊಟ್ಟ ತತ್ತ್ವಸ್ವಾಮಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವರು.

ಇವರೆಲ್ಲರಲ್ಲೂ ದೇವರ ಅನಂತವಾದ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವಾಗ ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಇರುವಷ್ಟು ಅಸುರಾವೇಶ, ಅಜ್ಞಾನಾದಿಗಳು ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿರುವಾಗ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸರ್ವಜ್ಞರು, ಸರ್ವಶಕ್ತರು. ನಮಗಿಂತಲೂ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮಿಗಿಲಾದವರು. ದೇವರಿಂದ ಹಾಗೂ ಸ್ವೋತ್ತಮದೇವತೆಗಳಿಂದ ಅಧಿಷ್ಠಿತರೂ, ಪ್ರೇರಿತರೂ, ನಿಯಮ್ಯರೂ ಆದ ಇವರೆಲ್ಲ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾರೆ ನಿಯಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಾವು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ನಾವು ಗಳಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಒಂದು ಪಟ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವದಾದರೆ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕರಾದ ದೇವತಗಳಿಗೆ ಅತಿಮಿಗಿಲಾದ ಪುಣ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು.

ಇಂಥೆಲ್ಲ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಭಗವಂತನನ್ನೂ ನೆನೆಯುವದು ತೀರ ಅಗತ್ಯ.

ಈ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸದಿಂದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಮರಣ, ನಮನ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ.

ಇದರಿಂದಾಗಿ ಆ ದೇವರು ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಸುವರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಾಧನೆ ಸುಲಭವೂ, ಮುಕ್ತಿಯು ಸುಗಮವೂ ಆಗುವದು.

ಈ ತತ್ತ್ವಗಳು ಇನಿತಾಗಿವೆ. ಮೊದಲು ೧೨ ತತ್ತ್ವಗಳು. ಮತ್ತೆ ೨೪ ತತ್ತ್ವಗಳು. ಜೀವನಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲ ಇದರಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಶಕ್ತಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ, ಸಂವಿತ್, ಸ್ಫೂರ್ತಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಕಲಾ, ವಿದ್ಯಾ, ಮತಿ, ನಿಯತಿ, ಮಾಯಾ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಎಂದು ಹನ್ನೊಂದು ತತ್ತ್ವಗಳು.

ಈ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಸಿರಿಯು ಅಭಿಮಾನಿನೀ ಹಾಗೂ ಸಿರಿಯರಸ ಹರಿ ನಿಯಾಮಕ.

ಪುರುಷ ಎಂಬ ಹನ್ನೆರಡನೇ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳು ಅಧಿದೇವತೆಗಳು. ಇದಲ್ಲದೇ ಪ್ರಕೃತಿ, ಮಹತ್, ಅಹಮ್, ಮನಸ್ಸು, ಐದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ, ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ, ಐದು ತನ್ಮಾತ್ರ ಮತ್ತು ಐದು ಮಹಾಭೂತಗಳು ಇವೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು ಹಾಗೂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಿಯಾಮಕರು.

ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನು ನಮ್ಮ ದೇಹದ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ, ಅವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಿಸುವದೆ 'ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸ'.

ಈ ತತ್ತ್ವಮಂತ್ರಗಳ ಅರ್ಥ ಇಷ್ಟು, ಓಂ ಪರಾಯ ಅವ್ಯಕ್ತಾತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀಭಾರತೀಭ್ಯಾಂ ನಮಃ. ಪರಾಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ, ಅವ್ಯಕ್ತ ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ, ಆತ್ಮನೇ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ, ನಮಃ ನಮನ.'

ಇಷ್ಟೇ ಮಂತ್ರ. ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀ ಭಾರತೀ ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದವು ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅವರ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ದೇವತಾವಾಚಕಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅನ್ನಬೇಕು. ಅಂತೆಯೇ ಪರಾಯ ಅವ್ಯಕ್ತಾತ್ಮನೇ ಎನ್ನುವುದು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನ, ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀ ಭಾರತೀ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಸೀಲಿಂಗ ದ್ವಿವಚನ ಇತ್ಯಾದಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿದ್ದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ.

ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸ

ಬಳಿಕ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸ. ಹೇಗೆ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲ ಹರಿಯ ಸೇವಾ ಸಾಧನಗಳೊ ಹಾಗೆ ಇಡಿಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ನಾವಾಡುವ ಅಕ್ಷರಗಳೆಲ್ಲ ದೇವರ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಹಿಗ್ಗಲು ಹಿರಿದಾದ ಉಪಕರಣಗಳು ಎಂದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದು ಅತ್ಯಂತ ಅನಿವಾರ್ಯ.

'ಅ', 'ಆ' ಮುಂತಾದ ಅಕ್ಷರಗಳು 'ಅಜ', 'ಆನಂದ' ಮುಂತಾದ ಭಗವಂತನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಅಕಾರಾದಿ ಅಕ್ಷರಗಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದಷ್ಟು ಅರ್ಥತುಂಬಿದೆ. ಇದನ್ನು ಅನುಭಾವಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಬಲ್ಲರು. ಯೋಗ ಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಅಕ್ಷರಗಳ ಅರ್ಥಸಂಯೋಗವು ಸ್ಫುರಣೆಯಾಗುವದು.

ನಾವು ಜಪಿಸುವ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಘಟಕಾಂಶಗಳಾಗಿವೆ ಈ ವರ್ಣಗಳು. ಈ ವರ್ಣಗಳ ಬಗೆಬಗೆಯ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ರೂಪಗೊಂಡ ಆ ಆ ಮಂತ್ರಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಕರಣಶಕ್ತಿ, ಮನಃಶಕ್ತಿ, ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಉಚ್ಚರಿಸಿದ ಮಂತ್ರಗಳ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ ಹಾಗೂ ಭಕ್ತಿ, ಅವುಗಳಿಂದಾಗುವ ದೇವತಾಪ್ರೀತಿ, ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಮೂಡಿಬರುವ ಫಲಪ್ರಸವ ಹಾಗೂ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಕಾರಾದಿ ವರ್ಣಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ, ಅವರಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತ ಸರ್ವವರ್ಣಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಅಜ, ಆನಂದ ರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆ, ಅನುಮತಿ, ಅನುಗ್ರಹ, ಪ್ರೇರಣೆ, ನಿಯಮನಗಳಿಂದಾಗಿ ಆಗುವವು.

ಆ ಎಲ್ಲ ಅಜ ಆನಂದ ರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತ ನಮ್ಮ ಈ ಅಂಗಾಂಗಳಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನಲ್ಲೂ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ನಮಿಸುವದೇ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸ.

ಈ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ತರ ಲಾಭ ಆಗುವದು. ಎಲ್ಲ ತತ್ವಗಳು ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಗಳು ದೇವರ ಆಸ್ತಿ. ಭಗವಂತನ ಸೊತ್ತು. ಇವುಗಳ ಒಡೆತನ ನಮಗಿಲ್ಲ. ಅಂದಮೇಲೆ ಬಳಸುವ ಅಧಿಕಾರವು ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಇಲ್ಲ.

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಆ ತತ್ವಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ವಾಙ್ಮಯಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನಾವು ಬಳಸುತ್ತೇವೆ.

ಬಳಸುವದಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಾರಣಗಳು ಸ್ವಾರ್ಥ, ಲೋಭ, ದುರಹಂಕಾರ, ಕಾಮ, ಸಿಟ್ಟು, ಹಗೆತನ, ದ್ವೇಷ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಮುಂತಾದ ದುರ್ಗುಣಗಳು. ಅಲ್ಲದೇ ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾವು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಹಾಗೂ ಶಬ್ದಸಮೂಹವನ್ನು ಒಳಿತಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬಳಸುವದುಂಟು, ನಿಜ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ದೇವರ, ಗುರುಗಳ, ಹಿರಿಯರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ, ಸ್ತುತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸೆಗಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೇವೆ.

ಇದು ವ್ಯವಹಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸದುಪಯೋಗವಾದರೂ ವೇದಾಂತದ ತಾತ್ತ್ವಿಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿರಿದಾದ ಅಪರಾಧವೇ. ಎಲ್ಲ ವರ್ಣ, ಶಬ್ದ, ವಾಕ್ಯಗಳು ಪರತತ್ವದ ಪರಮಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಹೊರತು ಪರಾಧೀನರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಗುರುಹಿರಿಯರನ್ನಾಗಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವದಿಲ್ಲ.

ಆದುದರಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಹಾಗೂ ದೇವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಬಳಸಬೇಕು ಈ ವರ್ಣಗಳನ್ನು, ಬೇರೆ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶ್ಯಕ್ಕೂ ಸರ್ವಥಾ ಬಳಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಾವು ಬಳಸುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ; ಬಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ತತ್ತ್ವದರ್ಶಿಗಳಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಈ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದರು.

ಇದರಿಂದಾಗಿ ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಯ ಅಪವ್ಯಯದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾಪದ ಉಲ್ಬಣತೆಯು ಶಮನವಾಗುವದು. ಪ್ರತಿದಿನ ಕೆಲವು ಸಲವಾದರೂ ಕನಿಷ್ಠ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಗಳು ಹೆದ್ದೈವನಾದ ಪರಮಾಕ್ಷರ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಅಧೀನ, ಅವನ ಗುಣಪ್ರತಿಪಾದಕ, ಆತನ ಸ್ತುತಿಸಾಧನ ಅಲ್ಲದೆ ಆ

ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥಬೋಧನ ಶಕ್ತಿಯೂ ಅವನಿಂದ ನಿಯತ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಇದೇ ಮಾದರಿ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಇಡಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮತ್ತು ಪಿಂಡಾಂಡಗಳ ಒಳ ಹೊರಗೆ ತುಂಬಿದ ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವಗಳು ದೇವರ ಅಧೀನ, ಭಗವಂತನ ಸಂಪತ್ತು. ದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಾಗ ಹುಟ್ಟಿ ಲಯಮಾಡಿದಾಗ ನಾಶವಾಗಿ, ಒಳಗಿದ್ದು ಪ್ರೇರಿಸಿದಾಗ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರೇರಣೆ ಮಾಡದಿರೆ ತೆಪ್ಪಗೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡುರುತ್ತವೆ.

ಅವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ಶಕ್ತಿ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ವಿವಿಧಗುಣಧರ್ಮಗಳು ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಭಗವನ್ನಿಯತಿಯೇ ಮೂಲ. ಅವನೇ ಅವುಗಳಿಗಾಧಾರ, ಆತನೇ ಅವುಗಳಾಶ್ರಯ.

ತತ್ತ್ವಗಳು ನಮ್ಮ ಗಳಿಕೆಯಲ್ಲ, ಅವು ನಮ್ಮ ತಾತನ ಆಸ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು ನಮ್ಮ ಗುಲಾಮರಲ್ಲ. ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವು ಇನಿತೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾವು ಬಳಸುವದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಬಳಸುವದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಮಿತಿಮೀರಿದ ದುರುಪಯೋಗವೇ ಸ್ವೈರವಾಗಿ ನಡೆದದ್ದುಂಟು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ದೇವರು ಮೂಕಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಮಗನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅವನು ದಯಾಘನ, ಕ್ಷಮೆಯ ಕಡಲು. ಈ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ನಮ್ಮದಲ್ಲ, ನಮ್ಮಿಂದ ಅಲ್ಲ. ಕೇವಲ ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ಇವು ನಮ್ಮದಾಗಿವೆ.

ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಬಳಸುವಾಗ ತತ್ತ್ವಗಳ ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ದೇವರ ದೊರೆತನವನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹಿರಿಯ ದೊರೆ ದೇವರು. ಅವನ ದಯೆಯಿಂದಾಗಿ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಬಳಸುವದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ.

ಈ ಬಗೆಯ ನಿರಂತರ ಚಿಂತನ, ಸಂತತ ಅನುಸಂಧಾನಗಳಿಂದ 'ಅಹಂ ಕರ್ತಾ', ನಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಎಂಬ ಕರ್ತೃತ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಭಿಮಾನ, 'ಅಹಂ ಭೋಕ್ತಾ' ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಭೋಗಿಸುವವನು, ಅನುಭವಿಸುವವನು ಎಂಬ ಭೋಕ್ತೃತ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಭಿಮಾನ, 'ಮಮ ಏತಾನಿ ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಮನಾಂಸಿ' ಈ ಶರೀರ ಇಂದ್ರಿಯ ಮನಸ್ಸುಗಳು ನನ್ನವೇ ಎಂಬ ಕಾರಕಸ್ವಾಮಿತ್ವಾಭಿಮಾನ, 'ಮಮ ಏತೇ ಗೇಹಧನಕನಕಾದಯಃ

ಸುಖಾದಿ ಚ' ಈ ಮನೆ ಹಣ ಚಿನ್ನ ಹಾಗೂ ಸುಖಾದಿಫಲಗಳು ನನ್ನವೇ ಎಂಬ ಫಲಸ್ವಾಮಿತ್ವಾಭಿಮಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾಯಾಮೋಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಾಯವಾಗುವವು.

ಅಂತೆಯೇ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳ ಸಂಕೋಲೆ ಸಡಿಲಾಗುವದು. ನಮ್ಮೀ ಸುತ್ತಣ ಬೇಲಿಯ ಕಟ್ಟು ಕುಸಿಯುವದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸ-ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಗಳು ತೀರ ಅಗತ್ಯ.

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ

ಮುಂದೆ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಆರ್ಯರು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಉತ್ತಮಸಾಧನೆ. ದೈಹಿಕ, ಐಂದ್ರಿಯಕ, ಮಾನಸಿಕ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೊಲಗಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಮಿಗಿಲಾದ ಉಪಾಯ.

ಇದರೊಟ್ಟಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪಾಟವ ಹೆಚ್ಚುವದು. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ನೀಗಿಸುವದು; ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವದು; ಏಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದು; ಜಪಧ್ಯಾನಗಳಿಗೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸುವದು. ಅಲ್ಲದೇ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಭೌತಿಕವಾಗಿ ರಕ್ತಶೋಧನೆಗೆ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲ. ಇದರಿಂದ ಮಲನಿಃಸ್ಸರಣೆ ಸುಲಭ.

ಹೃದಯ, ಪುಪ್ಪುಸ ಮುಂತಾದ ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳು ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ, ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯುವವು. ಆಯುಷ್ಯವೃದ್ಧಿಯಾಗುವದು. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿದವನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಸಾತತ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವು ಸಾಧಿಸಲಾಗುವದು. ಭೋಜನವು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗುವದು. ನಿದ್ರೆ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ತೇಜಸ್ಸು, ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸು, ದೈಹಿಕ ಮಾನಸಿಕ ಬಲಗಳು ಇಮ್ಮಡಿ, ಮೂರ್ಮಡಿ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ನೂರ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವದು.

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡುವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ವಾಯು-ದೇವರನ್ನು ಹಾಗೂ ವಾಯೂಪಾಸ್ಯ ದೇವಹಂಸನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಜಪ್ಯವಾದ ಮಂತ್ರದ ಅನುಸಂಧಾನವೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ನನ್ನ ಈ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಗಳು ವಾಯುವಿನ ಹಾಗೂ ದೇವರ ಅಧೀನ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ನೆನೆಯಬೇಕು.

ಅಂಗನ್ಯಾಸ

ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಅಂಗನ್ಯಾಸ. ನಾರಾಯಣ ಮಂತ್ರದ ದೇವತೆ ನಾರಾಯಣ.

ಅದರ ಸುತ್ತಣ ಅಂಗಗಳು ಐದು. ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕ, ಮಹೋಲ್ಕ, ವೀರೋಲ್ಕ, ದ್ಯುಲ್ಕ, ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕ ಎಂದು. ಉಲ್ಕ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕೆಂಡ ಎಂದರ್ಥ. ಈ ಐದೂ ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾದಿಗಳು ಭಗವಂತನ ರೂಪಗಳು. ಈ ಐದುರೂಪಗಳು ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂಥವು. ದಿವ್ಯದೀಪ್ತಿರೂಪವಾಗಿವೆ.

ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳುವಂತೆ ಈ ಐದುರೂಪಗಳು ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕೆಂಡದಿಂದ ತಮಸ್ಸು, ಮೋಹ, ಮಹಾಮೋಹ, ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರವೆಂಬ ಐದು ಬಗೆಯ ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸುವವು.

ಈ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೃದಯ, ಶಿರಸ್ಸು, ಶಿಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ, ನಾಲ್ಕನೆಯದನ್ನು ಭದ್ರಕವಚವಾಗಿ ಧರಿಸಿ, ಐದನೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಅಸ್ತ್ರವೆಂದು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

'ನಮಃ ಸ್ವಾಹಾ ವೌಷಟ್' ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಎಂದರ್ಥ. 'ಹುಂ ಫಟ್' ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಶತ್ರುಭಯಭಂಜನವನ್ನು, ಶತ್ರುಗಳ ನಿರಸನವನ್ನು ತಿಳಿಸುವವು.

ಈ ಐದು ರೂಪಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಎರಡೂ ಕೈಗಳ ಐದು ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದು. ಇದನ್ನು ಅಂಗುಲಿನ್ಯಾಸ ಎನ್ನುವರು.

ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸ

ಇನ್ನು ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸ. ಮಂತ್ರದ ಎಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಗಳೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಭಗವಂತನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಭಗವಂತನೆ ಮೈ ಎತ್ತಿ ನಿಂತಿರುವ. ಭಗವಂತನ ಪೂರ್ಣಸನ್ನಿಧಾನವುಳ್ಳ ಪಾವನವರ್ಣಗಳನ್ನು ಮುಖತಃ ಉಚ್ಚರಿಸುವದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕೊಳೆಯಾದ ನಾಲಿಗೆಯೂ ಪವಿತ್ರವಾಗುವದು.

ಆ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ನುಡಿದ ಮಾತೆಲ್ಲ ಸತ್ಯವಾಗುವವು. ವರ-ಶಾಪಗಳು ಫಲಿಸುವವು. ದೇವರ ತುಂಬು ಸನ್ನಿಧಾನವುಳ್ಳ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಭಾವ-ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆದು ದೇಹದ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ನಮ್ಮ ದೇಹಾವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತ ಮೂಡಿ ಕಾಣುವನು.

ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ನುಡಿದ ನುಡಿ ಹುಸಿಹೋಗದಂತೆ, ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರ-ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವುಳ್ಳ ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳೂ ತೀರ ಪವಿತ್ರವಾಗುವವು.

ಇನಿತು ಮಂತ್ರಸಾಧಕನು ಮಂತ್ರಮೂರ್ತಿಯಾಗುವನು. ಈತ ನಡೆವ ನೆಲ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗುವದು. ಮುಟ್ಟಿದ ಪದಾರ್ಥ ದೇವರಮೂರ್ತಿಯಾಗುವದು. ನುಡಿದ ನುಡಿ ವೇದವಾಗುವದು. ಮಿಂದ ನೀರು ತೀರ್ಥವಾಗುವದು.

ಅದಕ್ಕೆಂದೇ ಅಕ್ಷರನ್ಯಾಸ ಆವಶ್ಯಕ. ಈ ಅಕ್ಷರದೇವತೆಗಳನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳ ಎಂಟುಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದೇ ಅಂಗುಲಿನ್ಯಾಸ.

'ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ವಿಶ್ವ, ತೈಜಸ, ಪ್ರಾಜ್ಞ, ತುರೀಯ, ಆತ್ಮ, ಅಂತರಾತ್ಮ, ಪರಮಾತ್ಮ, ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ ಎಂಬ ಎಂಟು ರೂಪಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಇವು ಜಾಗರ, ಸ್ವಪ್ನ, ಸುಷುಪ್ತಿ, ಸಮಾಧಿ, ದೇಹಭೋಗ, ಆತ್ಮಭೋಗ, ನಿಯಮನ, ಮೋಕ್ಷದ ಆನಂದ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಎಂಟು ರೂಪಗಳು ಒಟ್ಟಾರೆ ಜೀವನ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ಅವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಆಗುಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ.

ಋಷ್ಯಾದಿಗಳು

ನಾರಯಣಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನೇ ಋಷಿ. ಅವನನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಿಸಬೇಕು.

ಈ ಮಂತ್ರದ ಛಂದಸ್ಸು ಗಾಯತ್ರೀ. ಛಂದಸ್ಸು ಎಂದರೆ ಶಬ್ದರೂಪ. ಅದಕ್ಕೆ ಆಸರೆ ನಾಲಿಗೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ರಮಾದಿಗಳನ್ನು ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನೇ ಇದಕ್ಕೆ ದೇವತೆ. ಅವನ ಧ್ಯಾನ ಅಗತ್ಯ. ದೇವತೆಯ ತಾಣ ಹೃದಯ. ಕಾರಣ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರದೇವತಾಧ್ಯಾನ

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಶ್ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್ ।
ಚಕ್ರಶಂಖಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ ॥★॥

ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ ॥★॥

ಸೇವ್ಯಮಾನೋಧಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯನಿಃಶೇಷಶಕ್ತಿಮಾನ್
ಮೂರ್ತಯೋಽಷ್ಟಾವಪಿ ಧ್ಯೇಯಾಶ್ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯೈಃ ॥★॥

ಬಳಿಕ ಆ ನಾರಾಯಣನ ಧ್ಯಾನ. ಆತನ ಪ್ರಭೆ ಇದೀಗ ಉದಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಾನುವಿನಂತೆ. ಜ್ಞಾನ, ಆನಂದ, ಬಲ, ಔದಾರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳೇ ಆತನ ಮೂರ್ತಿ. ಅವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಕ್ರ, ಶಂಖ, ಗದಾ, ಪದ್ಮಗಳನ್ನು (ಬಲದ ಮೇಲುಗ್ಗೆ, ಎಡದ ಮೇಲುಗ್ಗೆ, ಎಡದ ಕೆಳಗ್ಗೆ, ಬಲದ ಕೆಳಗ್ಗೆಗಳಲ್ಲಿ) ಧರಿಸಿರುವನು. ರತ್ನಪೂರ್ಣವಾದ ಚಿನ್ನದ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವನು.

೧) ಶ್ರೀ-ಭೂದೇವಿಯರು ನಿತ್ಯನೂತನವಾದ ಈತನ ಪರಮಸೌಂದರ್ಯ ಹಾಗೂ ದಿವ್ಯಲಾವಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಿ ಇವನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಕುಳಿತಿರುವರು.

೨) ಇವನ ಸುತ್ತಲೂ (ಪೂರ್ವ) ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕ, (ಅಗ್ನೇಯ) ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕ, (ದಕ್ಷಿಣ) ಮಹೋಲ್ಕ, (ನೈರ್ಋತ್ಯ) ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕ, (ಪಶ್ಚಿಮ) ವೀರೋಲ್ಕ, (ವಾಯವ್ಯ) ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕ, (ಉತ್ತರ) ದ್ಯೂಲ್ಕ, (ಈಶಾನ್ಯ) ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕ

೩) (ಪೂರ್ವ)ವಾಸುದೇವ (ಅಗ್ನೇಯ) ಮಾಯಾ (ದಕ್ಷಿಣ) ಸಂಕರ್ಷಣ (ನೈರ್ಋತ್ಯ) ಜಯಾ (ಪಶ್ಚಿಮ) ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ (ವಾಯವ್ಯ) ಕೃತಿ (ಉತ್ತರ) ಅನಿರುದ್ಧ (ಈಶಾನ್ಯ) ಶಾಂತಿ.

೪) (ಪೂರ್ವ) ಕೇಶವ, ನಾರಾಯಣ (ಆಗ್ನೇಯ) ಮಾಧವ (ದಕ್ಷಿಣ) ಗೋವಿಂದ, ವಿಷ್ಣು(ನೈರ್ಋತ್ಯ) ಮಧುಸೂದನ (ಪಶ್ಚಿಮ)ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ, ವಾಮನ (ವಾಯವ್ಯ) ಶ್ರೀಧರ (ಉತ್ತರ)ಹೃಷಿಕೇಶ, ಪದ್ಮನಾಭ (ಈಶಾನ್ಯ)ದಾಮೋದರ

೫) (ಪೂರ್ವ) ಮತ್ಸ್ಯ, ಕೂರ್ಮ (ಆಗ್ನೇಯ) ವರಾಹ (ದಕ್ಷಿಣ) ನರಸಿಂಹ, ವಾಮನ (ನೈರ್ಋತ್ಯ) ಭಾರ್ಗವ (ಪಶ್ಚಿಮ) ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ (ವಾಯವ್ಯ) ಬುದ್ಧ (ಉತ್ತರ) ಕಲ್ಕಿ,ವಿಶ್ವರೂಪ (ಈಶಾನ್ಯ) ಅನಂತ ರೂಪಗಳು ಇವೆ.

೬) (ಪೂರ್ವ) ಬ್ರಹ್ಮ (ಆಗ್ನೇಯ)ಸರಸ್ವತೀ (ದಕ್ಷಿಣ) ವಾಯು (ನೈರ್ಋತ್ಯ) ಭಾರತೀ (ಪಶ್ಚಿಮ) ಶೇಷ (ವಾಯವ್ಯ)ವಾರುಣೀ (ಉತ್ತರ) ಶಿವ (ಈಶಾನ್ಯ) ಪಾರ್ವತೀ (ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗರುಡ,ಸೌಪರ್ಣೀ)

೭) (ಪೂರ್ವ) ಇಂದ್ರ (ಆಗ್ನೇಯ)ಅಗ್ನಿ (ದಕ್ಷಿಣ)ಯಮ (ನೈರ್ಋತ್ಯ) ನಿರ್ಋತಿ (ಪಶ್ಚಿಮ) ವರುಣ (ವಾಯವ್ಯ) ವಾಯು (ಉತ್ತರ)ಸೋಮ,ಕುಬೇರ (ಈಶಾನ್ಯ) ರುದ್ರ. ನಿರ್ಋತಿವರುಣರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾರುಣೀ ಸಹಿತ ಶೇಷ. ಇಂದ್ರಈಶಾನರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀ ಸಹಿತ ಬ್ರಹ್ಮ.

ಹೀಗೆ ಈ ದೇವತೆಗಳು ಮಡದಿಯರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ದೇವರನ್ನರ್ಚಿಸು-ತ್ತಿರುವರು. ಇದು ನಾರಾಯಣ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರಧಾನ ರೂಪ.

ಅಲ್ಲದೇ **ಅ** ವಿಶ್ವ, **ಉ** ತೈಜಸ, **ಮ** ಪ್ರಾಜ್ಞ, **ನಾದ** ತುರೀಯ, **ಬಿಂದು** ಆತ್ಮಾ, **ಘೋಷ** ಅಂತರಾತ್ಮಾ, **ಶಾಂತ** ಪರಮಾತ್ಮಾ, **ಅತಿಶಾಂತ** ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಾ ಎಂಬ ಎಂಟು ರೂಪಗಳು ಮಂತ್ರದ ಎಂಟಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾಗಿವೆ. ಆ ಎಂಟೂ ರೂಪಗಳ ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ವರಮುದ್ರಾ, ಅಭಯಮುದ್ರೆಗಳು ಇವೆ. ಭಾರೀ ಬೆಳಕಿನ ದಿವ್ಯಾಭರಣ ಭೂಷಿತವಾದ ಈ ಎಂಟು ರೂಪಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾದಿ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳಿಗೆ ಮೂಲರೂಪದ ಬಣ್ಣ. ವೀರೋಲ್ಕ ಎಂಬ ಒಂದು ರೂಪಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾರಾಯಣ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಅಜಾದಿಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಅಜ	ಜನ್ಮರಹಿತ
ಆನಂದ	ಆನಂದಪೂರ್ಣ
ಇಂದ್ರ	ಎಲ್ಲರ ಒಡೆಯ
ಈಶ	ಪರಮಸಮರ್ಥ, ಎಲ್ಲರ ಪ್ರೇರಕ
ಉಗ್ರ	ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಭಯಂಕರ
ಊರ್ಜ	ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲ, ಸರ್ವಚೇಷ್ಟಕ
ಋತಂಬರ	ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವ, ಸತ್ಯ ಜಗತ್ತಿನ ಧಾರಕ
ಋಘ	ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಾರಕ, ದೈತ್ಯನಾಶಕ
ಲೃಶ	ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತಸ ಕೊಡುವವ

ಲೃಾಜ	ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಗೆದ್ದವ, ಹಡೆದವ
ಏಕಾತ್ಮಾ	ಸರ್ವೋತ್ತಮ
ಐರ	ಸಮೀರಪ್ರಿಯ, ರುದ್ರಸುಖದ
ಓಜೋಭೃತ್	ಸರ್ವರನ್ನು ಸೋಲಿಸುವ ಶಕ್ತಿಮಾನ್
ಔರಸ	ಉರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ (ಹೃದಯದಲ್ಲಿ) ಇರುವವ
ಅಂತ	ಸರ್ವನಾಶಕ
ಅರ್ಧಗರ್ಭ	ಸುಖಾದಿಪೂರ್ಣ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಉದರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದವ
ಕಪಿಲ	ಕ-ಸುಖಮಯ, ಪಿ-ವಿಶ್ವರಕ್ಷಕ, ಲ- ಸಂಹಾರಕ
ಖಪತಿ	ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಒಡೆಯ
ಗರುಡಾಸನ	ಗರುಡವಾಹನ
ಘರ್ಮ	ದೀಪ್ತಿರೂಪ
ಸಾರ	ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮ
ಚಾರ್ವಂಗ	ಸುಂದರಾಂಗ
ಛಂದೋಗಮ್ಯ	ವೇದವೇದ್ಯ
ಜನಾರ್ದನ	ದುಷ್ಟಜನರನ್ನು ಮರ್ದಿಸುವವ
ಝೂಟಿತಾರಿ	ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕ
ಞಮ	ಸಾಮಗಾಯನ ಮೇಯ, ಸಕಲಧ್ವನಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ
ಟಂಕೀ	ಚಿಣಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದವ
ಠಲಕ	ರುದ್ರೇಂದ್ರರಿಗೆ ಸುಖಪ್ರದ
ಡರಕ	ಚಂದ್ರ ಅಗ್ನಿಗಳಿಗೆ ಬೆಳಕು ಕೊಡುವವ
ಢರೀ	ಸತ್ತ್ವಾದಿಗುಣಮುಕ್ತರನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸುವವ
ಣಾತ್ಮಾ	ಸುಖರೂಪ, ಸುಖಭೋಕ್ತಾ
ತಾರ	ಸಂಸಾರತಾರಕ
ಥಭ	ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪ್ರದ
ದಂಡೀ	ಸರ್ವಶಾಸಕ
ಧನ್ವೀ	ಧನುರ್ಧಾರಿ
ನಮ್ಯ	ಸರ್ವರಿಗೆ ನಮ್ಯ
ಪರ	ಪೂರ್ಣ, ವಿಲಕ್ಷಣ

ಫಲೀ	ಸಕಲಫಲನಿಯಾಮಕ
ಬಲೀ	ಮಹಾಬಲಿ
ಭಗ	ಷಡ್ಗುಣರೂಪ
ಮನು	ಜ್ಞಾನರೂಪ
ಯಜ್ಞ	ಎಲ್ಲರಿಂದ ಯಜನೀಯ
ರಾಮ	ಅನಂತಾನಂದ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ	ಸಿರಿಯರಸ
ವರ	ಸರ್ವೋತ್ತಮ
ಶಾಂತಸಂವಿತ್	(ಸಂತಸ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ) ಸುಖಮಯ ಜ್ಞಾನರೂಪ
ಷಡ್ಗುಣ	ಷಡ್ಗುಣಪೂರ್ಣ
ಸಾರಾತ್ಮಾ	ಸರ್ವೋತ್ತಮ, ಸಾರಭೋಕ್ತಾ
ಹಂಸ	ನಿರ್ದೋಷ, ಗುಣಪೂರ್ಣ
ಳಾಳುಕ	ಮುಕ್ತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರರಿಗೆ ಸುಖಪ್ರದ
ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ	

★★★

ಪೂಜಾವಿಧಿಃ

ನಾರಾಯಣಾಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಗುಣಾರ್ಣವಾಯ
ವಿಶ್ವೋದಯಸ್ಥಿತಿಲಯೋನ್ನಿಯತಿಪ್ರದಾಯ ।
ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾಯ ವಿಬುಧಾಸುರಸೌಖ್ಯದುಃಖ-
ಸತ್ಕಾರಣಾಯ ವಿತತಾಯ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ॥★॥

ತತ್ರಾದೌ ಕಲಶಾದಿಪೂಜಾಸಂಭಾರಾನ್ ದೇವಗೃಹೇ ನ್ಯಸೇತ್ । ತತಃ ದೂರ್ವಾಃ ಶಮ್ಯಾದಿಪತ್ರಾಣಿ ಅದ್ಯತನಾನಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಚ ಆಹರೇತ್ । ತತಃ ಸ್ನಾಯಾತ್ । ಸ್ನಾತ್ವೈವ ತುಲಸೀಂ ಆಹರೇತ್ ।

ತುಲಸ್ಯಾಹರಣಪ್ರಕಾರಃ

ಶ್ರಿಯಃ ಪ್ರಿಯೇ ಶ್ರಿಯಾವಾಸೇ ನಿತ್ಯಂ ಶ್ರೀಧರವಲ್ಲಭೇ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ದತ್ತಂ ಮಯಾಽರ್ಘ್ಯಂ ಹಿ ತುಲಸಿ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥★॥

ಮನಃಪ್ರಸಾದಜನನಿ ಸರ್ವಸೌಭಾಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ ।
ಆಧಿಂ ವ್ಯಾಧಿಂ ಚ ಹರ ಮೇ ತುಲಸಿ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥★॥

ಶ್ರಿಯಂ ದೇಹಿ ಯಶೋ ದೇಹಿ ಕೀರ್ತಿಮಾಯುಸ್ತಥಾ ಸುಖಮ್ ।
ಬಲಂ ತುಷ್ಟಿಂ ತಥಾ ಧರ್ಮಂ ತುಲಸಿ ತ್ವಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥★॥

ಪ್ರಸೀದ ಮಮ ದೇವೇಶಿ ಪ್ರಸೀದ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ ।
ಕ್ಷೀರೋದಮಥನೋದ್ಭೂತೇ ತುಲಸಿ ತ್ವಂ ಪ್ರಸೀದ ಮೇ ॥★॥

ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ

ತುಲಸ್ಯಮೃತಜನ್ಮಾಸಿ ಸದಾ ತ್ವಂ ಕೇಶವಪ್ರಿಯೇ ।
ಕೇಶವಾರ್ಥೇ ಚಿನೋಮಿ ತ್ವಾಂ ವರದಾ ಭವ ಸುವ್ರತೇ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ನಖಸ್ಪರ್ಶಮಕೃತ್ವಾ (ಅನಿಷಿದ್ಧದಿನೇ) ಚಿನುಯಾತ್ ॥

(ಸಂಭವೇ ಪೂಜಾರ್ಥಂ ಪುನಃ ಸ್ನಾಯಾತ್) ತತಃ ಅರ್ಘ್ಯೋದಕಕಲಶಂ ವಸ್ತ್ರಶೋಧಿತಜಲೇನ ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ಸಂಪೂರ್ಯ, ವಸ್ತ್ರೇಣ ಕಲಶಮುಖಂ ಪಿಧಾಯ, ದಕ್ಷಿಣಹಸ್ತೇ ಮಸ್ತಕೇ ವಾ ಧೃತ್ವಾ, ಗೃಹಮಾನೀಯ, ಅರ್ಘ್ಯೋದಕಂ ಶುದ್ಧದೇಶೇ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ ॥ ಪಾಣೀ ಪಾದೌ ಚ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ, ವಿಷ್ಣೋಃ ಪೂಜಾಗೃಹಸ್ಯ ದ್ವಾರಸಮೀಪಂ ಗತ್ವಾ ದ್ವಾರಪಾಲಾನ್ ನಮೇತ್ ।

ದ್ವಾರಪಾಲನಮನಮ್

ಪೂರ್ವೇ	ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ, ದಿವೇ (ಭಾರತ್ಯೈ) ಪ್ರಾಣ-ಚಕ್ಷು-ಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ, ಜಯಾಯ ನಮಃ, ವಿಜಯಾಯ ನಮಃ ।
ದಕ್ಷಿಣೇ	ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ, ದಿಶೇ (ಭಾರತ್ಯೈ) ವ್ಯಾನ- ಶ್ರೋತ್ರ-ಸೋಮಾಯ ನಮಃ, ಬಲಾಯ ನಮಃ, ಪ್ರಬಲಾಯ ನಮಃ ।
ಪಶ್ಚಿಮೇ	ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ, ಪೃಥಿವ್ಯೈ (ಲಕ್ಷ್ಮೈ) ಅಪಾನ-ವಾಕ್-ಅಗ್ನಯೇ ನಮಃ, ನಂದಾಯ ನಮಃ, ಸುನಂದಾಯ ನಮಃ ।
ಉತ್ತರೇ	ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ, ವಿದ್ಯುತೇ (ಭಾರತ್ಯೈ) ಸಮಾನ-ಮನ-ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ, ಕುಮುದಾಯ ನಮಃ, ಕುಮುದಾಕ್ಷಾಯ ನಮಃ ।

ದೇವಗೃಹಪ್ರವೇಶಃ

ವಾಯವಿತ್ಯಸ್ಯ ಮಧುಚ್ಛಂದಾಃ ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ ಋಷಿಃ, ವಾಯುಃ ದೇವತಾ, ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ, ದೇವಗೃಹಕವಾಟೋದ್ಘಾಟನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ವಾಯವಾ ಯಾಹಿ ದರ್ಶತೇಮೇ ಸೋಮಾ ಅರಂಕೃತಾಃ ।
ತೇಷಾಂ ಪಾಹಿ ಶ್ರುಧೀ ಹವಮ್ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧-೨-೧)

ಇತಿ ಮಂತ್ರಂ ಪಠನ್ ದೇವಗೃಹದ್ವಾರಂ ಉದ್ಘಾಟಯೇತ್ ।

ವಂದೇ ವಿಷ್ಣುಂ ನಮಾಮಿ ಶ್ರಿಯಮಥ ಚ ಭುವಂ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯೂ ಚ ವಂದೇ
ಗಾಯತ್ರೀಂ ಭಾರತೀಂ ತಾಮಪಿ ಗರುಡಮನಂತಂ ಭಜೇ ರುದ್ರದೇವಮ್ ।
ದೇವೀಂ ವಂದೇ ಸುಪರ್ಣೀಮಹಿಪತಿದಯಿತಾಂ ವಾರುಣೀಮಪ್ಯುಮಾಂ ತಾಂ
ಇಂದ್ರಾದೀನ್ ಕಾಮಮುಖ್ಯಾನಪಿ ಸಕಲಸುರಾನ್ ತದ್ಗುರೂನ್ ಮದ್ಗುರೂಂಶ್ಚ ॥

ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಹಿತಾಯ ಚ ।
ಜಗದ್ಧಿತಾಯ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥★॥

ತಾಲತ್ರಯಂ ಕೃತ್ವಾ ದೆಹಲೀಂ ಅಸ್ಪೃಶನ್ನೇವ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗ್ರಿಂ ಪುರಸ್ಕೃತ್ಯ

ಓಂ ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚಿಜ್ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಶ್ರೂಯತೇಽಪಿ ವಾ ।
ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಥಿತಃ ॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರಂ ಪಠನ್ನೇವ ದೇವಗೃಹಂ ಪ್ರವಿಶೇತ್ ।

ದೀಪಪ್ರಜ್ವಾಲನಮ್

ಅಗ್ನಿನೇತ್ಯಸ್ಯ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ಕಾಣ್ವಃ ಋಷಿಃ, ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ, ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ, ದೀಪಪ್ರಜ್ವಾಲನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಅಗ್ನಿನಾಗ್ನಿಃ ಸಮಿಧ್ಯತೇ ಕವಿರ್ಗೃಹಪತಿರ್ಯುವಾ ।
ಹವ್ಯವಾಡ್ ಜುಹ್ವಾಸ್ಯಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ೧-೧೨-೬)

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ದೀಪಂ ಪ್ರಜ್ವಾಲ್ಯ, ಈಕ್ಷಣೇನ ದಿವಿ ಸ್ಥಿತಾನ್, ಪುಷ್ಪಕ್ಷೇಪೇಣ ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಥಾನ್, ಪಾರ್ಷ್ಣಿ(ಗುಲ್ಫಸ್ಯ ಅಧೋಭಾಗಃ ಪಾದಮೂಲಂ)ಘಾತತ್ರಯೇಣ ಭೂಮಿಸ್ಥಾನ್ ವಿಘ್ನಾನ್ ಉಚ್ಚಾಟಯೇತ್ ।

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನಮ್

ಅಪಸರ್ಪಂತು ಯೇ ಭೂತಾ ಯೇ ಭೂತಾ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಯೇ ಭೂತಾ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಸ್ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥★॥

ಇತಿ ಭೂತಾನುಚ್ಚಾಟಯೇತ್ । ತತಃ ನಾರಾಚಮುದ್ರಯಾ ದಿಶೋ ಬಧ್ನೀಯಾತ್ ॥

ಸರ್ವವಿಘ್ನಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ 'ಪಾಂತ್ವಸ್ಮಾನ್' ಇತಿ ಶ್ಲೋಕದ್ವಯಂ ಪಠೇತ್ ॥

ಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ವೇದಿಕಾಯಾ ಅಧಃ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ವಿನಯಪೂರ್ವಕಂ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಃ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇತ ।

ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಸ್ವಾಮಿನ್ ಭೀತೋ ಭವಾಂಬುಧೇಃ ।
ಪೂಜಯಾಮ್ಯಹಮದ್ಯ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಸೀದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥★॥

ತ್ವಾಮೇವ ಶರಣಂ ಯಾಮಿ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲ ।
ಕುರುಷ್ವ ಸಫಲಾಂ ಪೂಜಾಂ ಪೂಜಾಽರ್ಹಂ ಮಾಂ ಚ ಮಾಧವ ।

ಇತಿ ಸಂಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ

ಕಾಯಿಕಾನ್ ವಾಚಿಕಾನ್ ದೋಷಾನ್ ಮಾನಸಾನಪಿ ಸರ್ವದಾ ।
ವೈಷ್ಣವದ್ವೇಷಹೇತೂನ್ ಮೇ ಭಸ್ಮಸಾತ್ಕುರು ಮಾಧವ ॥★॥

ಅಪರಾಧಸಹಸ್ರಾಣಿ ಕ್ರಿಯಂತೇಽಹರ್ನಿಶಂ ಮಯಾ ।
ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಮೇ ದೇವ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಮಧುಸೂದನ ॥★॥

ಇತಿ ಕ್ಷಮಾ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ಸತ್ಪತ್ರಗಂಧಪುಷ್ಪಾದ್ಯೈರರ್ಚಯಾಮಿ ಸದಾ ಹರೇ ।
ಅನುಜ್ಞಾಂ ದೇಹಿ ದೇವೇಶ ಸಂಸಾರಾರ್ತಿನಿವೃತ್ತಯೇ ॥★॥

ಮಾನುಷಗಂಧನಿವಾರಣಮ್

ಮಾನುಷದೇಹದುರ್ಗಂಧಾತ್ ಕೃತಮಪಚಾರಂ ಕ್ಷಮಾಪಯಿತುಂ ದೇವಂ ಭೂಯೋ ಭೂಯಃ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ಇದಂ ಪಠೇತ್ ॥

ಓಂ ತೇಭ್ಯೋ ಹ ವೈ ದೇವಾ ಅಪೈವಾಽಬೀಭತ್ಸಂತ ಮನುಷ್ಯಗಂಧಾತ್
ತ ಏತೇ ಧಾಯ್ಯೇ ಅಂತರದಧತ ॥ (ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ)

ಯೇಭ್ಯ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಗಯಃ ಪ್ಲಾತಃ ಋಷಿಃ, ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ದೇವತಾಃ, ಜಗತೀ ಛಂದಃ, ಮನುಷ್ಯಗಂಧನಿವಾರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೧೦-೬೩-೩)

ಓಂ ಯೇಭ್ಯೋ ಮಾತಾ ಮಧುಮತ್ ಪಿನ್ವತೇ ಪಯಃ ಪೀಯೂಷಂ ದ್ಯೌರದಿತಿರದ್ರಿಬರ್ಹಾಃ । ಉಕ್ಥಶುಷ್ಮಾನ್ ವೃಷಭರಾನ್ ತ್ಸ್ವಪ್ನಸಸ್ತಾಂ ಆದಿತ್ಯಾ ಅನು ಮದಾ ಸ್ವಸ್ತಯೇ॥

ಏವಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವಾಮದೇವೋ ಗೌತಮ ಋಷಿಃ, ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ದೇವತಾ, ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ ಮನುಷ್ಯಗಂಧನಿವಾರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ । (ಋ. ೪-೫೦-೬)

ಓಂ ಏವಾ ಪಿತ್ರೇ ವಿಶ್ವದೇವಾಯ ವೃಷ್ಣೇ ಯಜ್ಞೈರ್ವಿಧೇಮ ನಮಸಾ ಹವಿರ್ಭಿಃ। ಬೃಹಸ್ಪತೇ ಸುಪ್ರಜಾ ವೀರವಂತೋ ವಯಂ ಸ್ಯಾಮ ಪತಯೋ ರಯೀಣಾಮ್॥

ದೇವಸ್ಯ ಆತ್ಮನಶ್ಚ ಮಧ್ಯೇ ಜವನಿಕಾಂ ಕಲ್ಪಯೇತ್ । ವೇದಿಕಾಂ ಆರುಹ್ಯ ಕೂರ್ಮಾಸನಾದೌ ಉಪವಿಶೇತ್ । ತತಃ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಸ್ತವಂ ಪಠೇತ್ ।

ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಸ್ತವಃ

ಪ್ರಚೇತಸ ಊಚುಃ-

ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಂ ಮುನೇ ಶ್ರೋತುಂ ಇಚ್ಛಾಮಃ ಪರಮಂ ಸ್ತವಮ್ ।
ಜಪತಾ ಕಂಡುನಾ ದೇವೋ ಯೇನಾಽರಾಧ್ಯತ ಕೇಶವಃ ॥★॥

ಸೋಮ ಉವಾಚ-

ಪಾರಃ ಪರಂ ವಿಷ್ಣುರಪಾರಪಾರಃ ಪರಃ ಪರಾಣಾಮಪಿ ಪಾರಪಾರಃ ।
ಸ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಃ ಪರಪಾರಭೂತಃ ಪರಃ ಪರೇಭ್ಯಃ ಪರಮಾರ್ಥರೂಪೀ ॥★॥

ಸ ಕಾರಣಂ ಕಾರಣತಸ್ತತೋಽಪಿ ತಸ್ಯಾಽಪಿ ಹೇತುಃ ಪರಹೇತುಹೇತುಃ ।
ಕಾರ್ಯೇಷು ಚೈವಂ ಸ ಹಿ ಕರ್ಮಕರ್ತೃರೂಪೈರಶೇಷೈರವತೀಹ ಸರ್ವಮ್॥

ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಭುರ್ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಸರ್ವಭೂತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪತಿರಚ್ಯುತೋಽಸೌ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಽವ್ಯಯಂ ನಿತ್ಯಮಜಂ ಸ ವಿಷ್ಣುರಪಕ್ಷಯಾದ್ಯೈರಖಿಲೈರಸಂಗೀ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಕ್ಷರಮಜಂ ನಿತ್ಯಂ ಯಥಾಽಸೌ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।
ತಥಾ ರಾಗಾಽದಯೋ ದೋಷಾಃ ಪ್ರಯಾಂತು ಪ್ರಶಮಂ ಮಮ ॥★॥

ಏವಂ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಾಖ್ಯಂ ಸಂಸ್ತವಂ ಪರಮಂ ಜಪನ್ ।
ಅವಾಪ ಪರಮಾಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಸ ಸಮಾರಾಧ್ಯ ಕೇಶವಮ್ ॥ ಇತಿ ಜಪೇತ್ ॥

ಘಂಟಾವಾದನಮ್

ಘಂಟಾಕಿರೀಟದಂಡೇಷು ಸ್ವರೇ ನಾಲೇ ಕ್ರಮೇಣ ತು ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಗರುಡಂ ನಾಗಂ ವಾಗ್ದೇವೀಂ ಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಂ ॥★॥

ಘಂಟಾಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮ್, ಕಿರೀಟೇ ಗರುಡಮ್, ದಂಡೇ ನಾಗಮ್, ಸ್ವರೇ ಸರಸ್ವತೀಮ್, ನಾಲೇ ಪ್ರಜಾಪತಿಮ್ ಆವಾಹ್ಯ, ಘಂಟಾಂ ನತ್ವಾ ವಾದಯೇತ್ ।

ತತೋ ಜವನಿಕಾಂ ತ್ಯಜೇತ್ । ಪ್ರಾತಃ ಅನಿವಾರ್ಯಕಾರಣೇನ ಯದಿ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನಾದಿಕಂ ನ ಕೃತಂ ತರ್ಹಿ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಂ ವಿಸೃಜೇತ್ ।

ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನಮ್

'ರುದ್ರಃ ದೇವಸ್ಯ ವಾಮಭಾಗೇ ಸ್ವಶಿರಸಿ ಪಾತ್ರಂ ಧೃತ್ವಾ ತಿಷ್ಠತಿ' ಇತ್ಯನುಸಂಧಾಯ ದೇವವಾಮಭಾಗಸ್ಥಪಾತ್ರೇ ಅಂಗುಷ್ಠತರ್ಜನ್ಯಗ್ರಾಭ್ಯಾಂ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಂ ವಿಸೃಜೇತ್ ।

'ಅಹಂ ರುದ್ರೇಭಿ'ರಿತಿ ಅಂಭೃಣೀಸೂಕ್ತೇನ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಂ ವಿಸೃಜೇತ್ ।

ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲಾಯಾಂ ತು ವಸಂತಂ ಕಲಿಮೋಜಸಾ ।
ಭೀಮಸೇನ ಮಹಾಬಾಹೋ ಉಚ್ಚಾಟಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥ ಇತಿ ಪಠೇತ್

ಶುದ್ಧೋದಕಂ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರೇಣ ಅಭಿಮಂತ್ರ್ಯ, ಶಂಖೇನ ಅಭಿಷಿಂಚೇತ್. ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕೇ ತು ಪುರುಷಸೂಕ್ತಮ್, ಋಷಭಸೂಕ್ತಂ ಚ ಪಠೇತ್ । ಪ್ರಥಮಾಭಿಷೇಕಜಲಂ ನಿರಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕಜಲಂ ರಮಾದಿಭ್ಯಃ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯತೀರ್ಥದಾನಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಾಂಗತರ್ಪಣಾಯ ಚ ಪೃಥಕ್ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ ।

ಸತ್ಪತ್ರಗಂಧಪುಷ್ಪಾದ್ಯೈರರ್ಚಯಾಮಿ ಸದಾ ಹರೇ ।
ಅನುಜ್ಞಾಂ ದೇಹಿ ದೇವೇಶ ಸಂಸಾರಾರ್ತಿನಿವೃತ್ತಯೇ ॥★॥

ಮಾನುಷಗಂಧನಿವಾರಣಮ್

ಮಾನುಷದೇಹದುರ್ಗಂಧಾತ್ ಕೃತಮಪಚಾರಂ ಕ್ಷಮಾಪಯಿತುಂ ದೇವಂ ಭೂಯೋ ಭೂಯಃ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ಇದಂ ಪಠೇತ್ ॥

ಓಂ ತೇಭ್ಯೋ ಹ ವೈ ದೇವಾ ಅಪ್ಯೈವಾऽಬೀಭತ್ಸಂತ ಮನುಷ್ಯಗಂಧಾತ್
ತ ಏತೇ ಧಾಯ್ಯೇ ಅಂತರದಧತ ॥ (ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ)

ಯೇಭ್ಯ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಗಯಃ ಪ್ಲಾತಃ ಋಷಿಃ, ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ದೇವತಾಃ, ಜಗತೀ ಛಂದಃ, ಮನುಷ್ಯಗಂಧನಿವಾರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೧೦-೬೩-೩)

ಓಂ ಯೇಭ್ಯೋ ಮಾತಾ ಮಧುಮತ್ ಪಿನ್ವತೇ ಪಯಃ ಪೀಯೂಷಂ ದ್ಯೌರದಿತಿರದ್ರಿಬರ್ಹಾಃ । ಉಕ್ಥಶುಷ್ಮಾನ್ ವೃಷಭರಾನ್ ತ್ಸ್ವಪ್ನಸಸ್ತಾಂ ಆದಿತ್ಯಾ ಅನು ಮದಾ ಸ್ವಸ್ತಯೇ॥

ಏವಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವಾಮದೇವೋ ಗೌತಮ ಋಷಿಃ, ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ದೇವತಾ, ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ ಮನುಷ್ಯಗಂಧನಿವಾರಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ । (ಋ. ೪-೫೦-೬)

ಓಂ ಏವಾ ಪಿತ್ರೇ ವಿಶ್ವದೇವಾಯ ವೃಷ್ಣೇ ಯಜ್ಞೈರ್ವಿಧೇಮ ನಮಸಾ ಹವಿರ್ಭಿಃ। ಬೃಹಸ್ಪತೇ ಸುಪ್ರಜಾ ವೀರವಂತೋ ವಯಂ ಸ್ಯಾಮ ಪತಯೋ ರಯೀಣಾಮ್॥

ದೇವಸ್ಯ ಆತ್ಮನಶ್ಚ ಮಧ್ಯೇ ಜವನಿಕಾಂ ಕಲ್ಪಯೇತ್ । ವೇದಿಕಾಂ ಆರುಹ್ಯ ಕೂರ್ಮಾಸನಾದೌ ಉಪವಿಶೇತ್ । ತತಃ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಸ್ತವಂ ಪಠೇತ್ ।

ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಸ್ತವಃ

ಪ್ರಚೇತಸ ಊಚುಃ-

ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಂ ಮುನೇ ಶ್ರೋತುಂ ಇಚ್ಛಾಮಃ ಪರಮಂ ಸ್ತವಮ್ ।
ಜಪತಾ ಕಂಡುನಾ ದೇವೋ ಯೇನಾऽರಾಧ್ಯತ ಕೇಶವಃ ॥★॥

ಸೋಮ ಉವಾಚ-

ಪಾರಃ ಪರಂ ವಿಷ್ಣುರಪಾರಪಾರಃ ಪರಃ ಪರಾಣಾಮಪಿ ಪಾರಪಾರಃ ।
ಸ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಃ ಪರಪಾರಭೂತಃ ಪರಃ ಪರೇಭ್ಯಃ ಪರಮಾರ್ಥರೂಪೀ ॥★॥

ಸ ಕಾರಣಂ ಕಾರಣತಸ್ತತೋಽಪಿ ತಸ್ಯಾಽಪಿ ಹೇತುಃ ಪರಹೇತುಹೇತುಃ ।
ಕಾರ್ಯೇಷು ಚೈವಂ ಸ ಹಿ ಕರ್ಮಕರ್ತೃರೂಪೈರಶೇಷೈರವತೀಹ ಸರ್ವಮ್॥

ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಭುರ್ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಸರ್ವಭೂತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪತಿರಚ್ಯುತೋಽಸೌ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಽವ್ಯಯಂ ನಿತ್ಯಮಜಂ ಸ ವಿಷ್ಣುರಪಕ್ಷಯಾದ್ಯೈರಖಿಲೈರಸಂಗೀ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಕ್ಷರಮಜಂ ನಿತ್ಯಂ ಯಥಾಽಸೌ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।
ತಥಾ ರಾಗಾಽದಯೋ ದೋಷಾಃ ಪ್ರಯಾಂತು ಪ್ರಶಮಂ ಮಮ ॥★॥

ಏವಂ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಾಖ್ಯಂ ಸಂಸ್ತವಂ ಪರಮಂ ಜಪನ್ ।
ಅವಾಪ ಪರಮಾಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಸ ಸಮಾರಾಧ್ಯ ಕೇಶವಮ್ ॥ ಇತಿ ಜಪೇತ್ ॥

ಘಂಟಾವಾದನಮ್

ಘಂಟಾಕಿರೀಟದಂಡೇಷು ಸ್ವರೇ ನಾಲೇ ಕ್ರಮೇಣ ತು ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಗರುಡಂ ನಾಗಂ ವಾಗ್ದೇವೀಂ ಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಂ ॥★॥

ಘಂಟಾಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮ್, ಕಿರೀಟೇ ಗರುಡಮ್, ದಂಡೇ ನಾಗಮ್, ಸ್ವರೇ ಸರಸ್ವತೀಮ್, ನಾಲೇ ಪ್ರಜಾಪತಿಮ್ ಆವಾಹ್ಯ, ಘಂಟಾಂ ನತ್ವಾ ವಾದಯೇತ್ ।

ತತೋ ಜವನಿಕಾಂ ತ್ಯಜೇತ್ । ಪ್ರಾತಃ ಅನಿವಾರ್ಯಕಾರಣೇನ ಯದಿ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನಾದಿಕಂ ನ ಕೃತಂ ತರ್ಹಿ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಂ ವಿಸೃಜೇತ್ ।

ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನಮ್

'ರುದ್ರಃ ದೇವಸ್ಯ ವಾಮಭಾಗೇ ಸ್ವಶಿರಸಿ ಪಾತ್ರಂ ಧೃತ್ವಾ ತಿಷ್ಠತಿ' ಇತ್ಯನುಸಂಧಾಯ ದೇವವಾಮಭಾಗಸ್ಥಪಾತ್ರೇ ಅಂಗುಷ್ಠತರ್ಜನ್ಯಗ್ರಾಭ್ಯಾಂ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಂ ವಿಸೃಜೇತ್ ।

'ಅಹಂ ರುದ್ರೇಭಿ'ರಿತಿ ಅಂಭೃಣೀಸೂಕ್ತೇನ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಂ ವಿಸೃಜೇತ್ ।

ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲಾಯಾಂ ತು ವಸಂತಂ ಕಲಿಮೋಜಸಾ ।
ಭೀಮಸೇನ ಮಹಾಬಾಹೋ ಉಚ್ಚಾಟಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥ ಇತಿ ಪಠೇತ್

ಶುದ್ಧೋದಕಂ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರೇಣ ಅಭಿಮಂತ್ರ್ಯ, ಶಂಖೇನ ಅಭಿಷಿಂಚೇತ್. ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕೇ ತು ಪುರುಷಸೂಕ್ತಮ್, ಋಷಭಸೂಕ್ತಂ ಚ ಪಠೇತ್ । ಪ್ರಥಮಾಭಿಷೇಕಜಲಂ ನಿರಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕಜಲಂ ರಮಾದಿಭ್ಯಃ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯತೀರ್ಥದಾನಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಾಂಗತರ್ಪಣಾಯ ಚ ಪೃಥಕ್ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ ।

ತತಃ ರಮಾವಾಯುಶೇಷಗರುಡಾನಾಂ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಂ ವಿಸೃಜ್ಯ ಅಭಿಷಿಂಚೇತ್ ।

ತದೈವ ಯದಿ ಶುದ್ಧಾಭಿಷೇಕಃ ಕ್ರಿಯತೇ ತದಾ ಶೇಷಮ್, ಗರುಡಮ್, ವಾಯುಮ್, ರಮಾಂ ಚ ತತ್ತತ್ಪ್ರತಿಮಾಸು ಆವಾಹಯೇತ್ ।

ಶೇಷ ಗರುಡ (ದುರ್ಗಾ ಗಣೇಶ ನವಗ್ರಹಾದಿಸರ್ವದೇವತಾ)ಪ್ರತಿಮಾಸು ಆದೌ ತತ್ತದ್ದೇವಾನ್ ತತ್ತನ್ಮಂತ್ರೈಃ ಆವಾಹಯೇತ್ । ತೇಷು ದೇವೇಷು ವಾಯುಮ್, ತದಂತಃ ರಮಾಮ್, ತದಂತಃ ವಿಷ್ಣುಂ ಆವಾಹಯೇತ್ । ವಾಯು ರಮಾ ವಿಷ್ಣುಪ್ರತಿಮಾಸು ಆದೌ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಮ್, ತದಂತಃ ರಮಾಮ್, ತದಂತಃ ವಿಷ್ಣುಂ ಆವಾಹಯೇತ್ ।

ಓಂ ಉದ್ಯದ್ರವಿಪ್ರಕರಸನ್ನಿಭಮಚ್ಯುತಾಂಕೇ
ಸ್ವಾಸೀನಮಸ್ಯ ನುತಿನಿತ್ಯವಚಃಪ್ರವೃತ್ತಿಮ್ ।
ಧ್ಯಾಯೇದ್ಗದಾಭಯಕರಂ ಸುಕೃತಾಂಜಲಿಂ ತಂ
ಪ್ರಾಣಂ ಯಥೇಷ್ಟತನುಮುನ್ನತಕರ್ಮಶಕ್ತಿಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಶ್ಲೋಕಃ ॥

ಓಂ ಕೌಶೇಯಪೀತವಸನಾಮರವಿಂದನೇತ್ರಾಂ
ಪದ್ಮದ್ವಯಾಭಯವರೋದ್ಯತಪದ್ಮಹಸ್ತಾಮ್ ।
ಉದ್ಯಚ್ಛತಾರ್ಕಸದೃಶೀಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಂ
ಧ್ಯಾಯೇದ್ವಿಧೀಶನುತಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ರಮಾಧ್ಯಾನಶ್ಲೋಕಃ ॥

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಃ ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್ ।
ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ ॥★॥

ಇತಿ ನಾರಾಯಣಧ್ಯಾನಶ್ಲೋಕಃ ॥

''ಏಹ್ಯೇಹಿ ಮಮ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಿತ ನಾರಾಯಣ ! ಏತತ್ಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥ (ತೇಜಃ ಸಾರಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥ) (ಶೇಷಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ- ಶೇಷಾಂತರ್ಗತ ಇತಿ । ಗರುಡಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ- ಗರುಡಾಂತರ್ಗತ ಇತಿ । ದುರ್ಗಾಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ- ದುರ್ಗಾಂತರ್ಗತ ಇತಿ । ಗಣೇಶಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ-ಗಣೇಶಾಂತರ್ಗತ ಇತಿ ।) ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ- ರಮಾಯಾಂ ತದಂತರ್ಗತಂ ತನ್ನಾಮಕಮ್,

ತನ್ನಿಯಾಮಕಮ್, ತದಾಕಾರಮ್, ತದಾಶ್ರಯಮ್, ತದಾಧಾರಮ್, ತದುತ್ಪಾದಕಮ್, ತತ್ಪಾಲಕಮ್, ತತ್ಸಂಹಾರಕಮ್, ತತ್ಪ್ರೇರಕಮ್, ತನ್ನಿವರ್ತಕಮ್, ತತ್ಸತ್ತಾಪ್ರದಮ್, ತಚ್ಛಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಸರ್ವಗುಣೈಃ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ನಿರವಧಿಕತಯಾ ಚ ಪರಿಪೂರ್ಣತಮಮ್, ತದೀಯದೋಷಾತಿದೂರಮ್, ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣಮ್, ತದಚಿಂತ್ಯಮ್, ತದುತ್ತಮಮ್, ನಾರಾಯಣಂ ತ್ವಾಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹಯಾಮಿ' ಇತ್ಯಾವಾಹಯೇತ್ ॥

ಏವಂ ಆವಾಹ್ಯ ಅಂಭೃಣೀಶ್ರೀಸೂಕ್ತಾದಿಭಿಃ ರಮಾಮ್, ಪವಮಾನಾಧ್ಯಾಯೈಃ, ಬಳಿತ್ಥಾಸೂಕ್ತೇನ, ಸುಂದರಕಾಂಡೇನ, ವಾಯುಸ್ತುತ್ಯಾ, ಮಧ್ವವಿಜಯಾದಿಭಿಃ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಂ ಅಭಿಷಿಂಚೇತ್ ।

ಓಂ ಪಕ್ಷಿರಾಜಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಕ್ರತುಂಡಾಯ ಧೀಮಹಿ ।
ತನ್ನೋ ಗರುಡಃಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಓಂ ತತ್ಪುರುಷಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ಸುವರ್ಣಪಕ್ಷಾಯ ಧೀಮಹಿ ।
ತನ್ನೋ ಗರುಡಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥ ಇತಿ ಗರುಡಮ್ ॥

(ಓಂ ಶೇಂ) ಶೇಷಾಯ ನಮಃ ಇತಿ ಶೇಷಂ ಚ ಅಭಿಷಿಂಚೇತ್ ।

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ತೀರ್ಥಂ ಪೃಥಕ್ ಪಾತ್ರೇ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ । ಅನ್ಯೇಷಾಂ ತೀರ್ಥಾನಿ ಪಾತ್ರಾಂತರೇ ವಿಸೃಜೇತ್ ।

ಮಂಟಪಧ್ಯಾನಮ್

ಉತ್ತಪ್ತೋಜ್ಜ್ವಲಕಾಂಚನೇನ ರಚಿತಂ ತುಂಗಾಂಗರಂಗಸ್ಥಲಂ
ಶುದ್ಧಸ್ಫಾಟಿಕಭಿತ್ತಿಕಾವಿಲಸಿತೈಃ ಸ್ತಂಭೈಶ್ಚ ಹೈಮೈಃ ಶುಭೈಃ ।
ಮುಕ್ತಾಜಾಲವಿಲಂಬಿಮಂಟಪಯುತಂ ವಜ್ರೈಶ್ಚ ಸೋಪಾನಕೈಃ
ನಾನಾರತ್ನವಿರಾಜಿತೈಶ್ಚ ಕಲಶೈರತ್ಯಂತಶೋಭಾವಹಮ್ ॥★॥

ದ್ವಾರೈಶ್ಚಾಮರರತ್ನಜಾತಖಚಿತೈಃ ಶೋಭಾವಹಂ ಮಂಡಿತಂ
ರತ್ನಾಗ್ರ್ಯೈರಪಿ ಶಂಖಪದ್ಮಧವಲೈಃ ಪ್ರಭ್ರಾಜಿತಂ ಸ್ವಸ್ತಿಕೈಃ ।
ಮಾಣಿಕ್ಯೋಜ್ಜ್ವಲದೀಪದೀಪ್ತಿವಿಲಸಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸಾಸ್ಪದಂ
ಧ್ಯಾಯೇನ್ಮಂಟಪಮರ್ಚನೇಷು ಸಕಲೇಷ್ವೇವಂವಿಧಂ ಸಾಧಕಃ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂಟಪಂ ಸಾದರಂ ಚಿತ್ತಭಿತ್ತೌ ಸಾಧಯೇತ್ ।

ಸಕ್ತುಮಿವೇತ್ಯಸ್ಯ ಬೃಹಸ್ಪತಿರಾಂಗಿರಸಃ ಋಷಿಃ । ಜ್ಞಾನಂ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಅಂತಃಪಟನಿಬರ್ಹಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೧೦-೭೧-೨)

ಓಂ ಸಕ್ತುಮಿವ ತಿತಉನಾ ಪುನಂತೋ ಯತ್ರ ಧೀರಾ ಮನಸಾ ವಾಚಮಕ್ರತ । ಅತ್ರಾ ಸಖಾಯಃ ಸಖ್ಯಾನಿ ಜಾನತೇ ಭದ್ರೈಷಾಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ನಿಹಿತಾಧಿ ವಾಚಿ ॥ ಇತಿ ದೇವಸ್ಯ ಮುಖವಸ್ತ್ರಂ ವಿಸೃಜ್ಯ

ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾಮಿತ್ಯಸ್ಯ ಆನಂದಾದಯಃ ಋಷಿಃ । ಶ್ರೀಃ ಅಗ್ನಿಶ್ಚ ದೇವತಾಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಪ್ರತಿಮಾನಿರೀಕ್ಷಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾಂ ಹರಿಣೀಂ ಸುವರ್ಣರಜತಸ್ರಜಾಮ್ ।
ಚಂದ್ರಾಂ ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಜಾತವೇದೋ ಮ ಆ ವಹ ॥

ಇತಿ ಪ್ರತಿಮಾಂ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ

ಕೃಪಯೋತ್ಥೀಯತಾಂ ತಲ್ಪಾತ್ ತವ ಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾ ಯತಃ ।
ಆಯತಾಭ್ಯಾಂ ವಿಶಾಲಾಭ್ಯಾಂ ಶೀತಲಾಭ್ಯಾಂ ಕೃಪಾನಿಧೇ ॥
ಕರುಣಾರಸಪೂರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ ಲೋಚನಾಭ್ಯಾಂ ವಿಲೋಕಯ ॥ ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ

ಉತ್ತಿಷ್ಠೇತ್ಯಸ್ಯ ಕಾಣ್ವಃ ಘೌರಃ ಋಷಿಃ । ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತಿಃ ದೇವತಾ । ಪ್ರಗಾಥಶ್ಛಂದಃ। ಪೀಠೋಪವೇಶನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ. ೧.೪೦.೧)

ಓಂ ಉತ್ತಿಷ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ದೇವಯಂತಸ್ತ್ವೇಮಹೇ ।
ಉಪಪ್ರಯಂತು ಮರುತಃ ಸುದಾನವ ಇಂದ್ರ ಪ್ರಾಶೂರ್ಭವಾ ಸಚಾ ॥

ದೇವಮುತ್ಥಾಪ್ಯ ಪೀಠೇ ಉಪವೇಶಯೇತ್॥

ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನಮ್

ಆಸನೇ ಉಪವಿಶ್ಯ,

ಅಪಸರ್ಪಂತು ಯೇ ಭೂತಾ ಯೇ ಭೂತಾ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಯೇ ಭೂತಾ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಸ್ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥★॥

ಅಪಕ್ರಾಮಂತು ಭೂತಾದ್ಯಾಃ ಕ್ರೂರಾಶ್ಚೈವ ತು ರಾಕ್ಷಸಾಃ ।
ತೇಷಾಮಪ್ಯವಿರೋಧೇನ ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮ ಸಮಾರಭೇ ॥ ಇತಿ

ಆಸನಮ್

ಪೃಥ್ವೀತಿ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಮೇರುಪೃಷ್ಠ ಋಷಿಃ । ಕೂರ್ಮೋ ದೇವತಾ । ಸುತಲಂ ಛಂದಃ । ಆಸನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಪೃಥ್ವಿ ತ್ವಯಾ ಧೃತಾ ಲೋಕಾ ದೇವಿ ತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುನಾ ಧೃತಾ ।
ತ್ವಂ ಚ ಧಾರಯ ಮಾಂ ದೇವಿ ಪವಿತ್ರಂ ಕುರು ಚಾಸನಮ್ ॥
ಮಾಂ ಚ ಪೂತಂ ಕುರು ಧರೇ ನತೋಽಸ್ಮಿ ತ್ವಾಂ ಸುರೇಶ್ವರಿ ॥★॥

ಇತಿ ಭೂಮಿಂ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಆಸನೇ ಸೋಮಮಂಡಲೇ ಕೂರ್ಮಸ್ಕಂಧೇ ಉಪವಿಷ್ಟೋಽಸ್ಮಿ, ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವರೋಮ್ ।

ಓಂ ಪಂ ಪರಮಪುರುಷಾಯ ನಮಃ	ಓಂ ಆಧಾರಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ
ಓಂ ಮಂ ಮಂಡೂಕಾಯ ನಮಃ	ಓಂ ಕುಂ ಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ
ಓಂ ವಂ ವರಾಹಾಯ ನಮಃ	ಓಂ ಶೇಂ ಶೇಷಾಯ ನಮಃ
ಓಂ ಕಂ ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರಾಯ ನಮಃ	ಓಂ ವಂ ವಜ್ರಾಯ ನಮಃ
ಓಂ ಪೃಥಿವ್ಯೈ ನಮಃ	

''ಅಹಂ ಅರ್ವಾವಸೋಃ ಸದನೇ ಸೀದಾಮಿ । ನಿರಸ್ತಃ ಪರಾವಸುಃ ।'' ಅಸ್ತ್ರಾಯ ಫಟ್ ಇತಿ ಇಷುಮುದ್ರಯಾ ದಿಗ್ಬಂಧನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ । 'ಐಂದ್ರ್ಯಾದಿದಿಕ್ಷು ಬಧ್ನಾಮಿ ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಯ ಸ್ವಾಹಾ' ಇತಿ ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಂ ಸರ್ವದಿಕ್ಷು ಸ್ವಶಿರಸಿ ದರ್ಶಯೇತ್ ॥

ಪೂಜಾಸಂಕಲ್ಪಃ

ಆಚಮ್ಯ, ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ, ತಿಥ್ಯಾದಿ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ

ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣೈಕಸಿಂಧುಶ್ರೀವಿಷ್ಣುನಾ ಪ್ರೇರಿತಮಾನಸೋಽಹಮ್ ।
ತಸ್ಯೈವ ವೀರ್ಯೇಣ ಬಲೇನ ತೇಜಸಾ ಸಂಜೀವಿತಸ್ವಾಂತವಪುಶ್ಚಿದಿಂದ್ರಿಯಃ ॥

ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಮಸ್ಯೈವ ಕರೋಮಿ ಪೂಜಾವಿಧಿಂ ಪ್ರದಿಷ್ಟಂ ಖಲು ತಂತ್ರಸಾರೇ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಸಾಹಸ್ರಪತೇರ್ದಯಾಲೋರ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಯಥೈವ ಸಂಪತ್ ॥

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೇರಣಯಾ, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಮ್, ಭಗವತೋ ಬಲೇನ, ಭಗವತೋ ವೀರ್ಯೇಣ, ಭಗವತಸ್ತೇಜಸಾ, ಭಗವತಃ ಕರ್ಮಣಾ, ಭಗವತೋ ವಾಸುದೇವಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಮಿಲಿತೋಪಚಾರದ್ರವ್ಯೈಃ ಶ್ರೀಮದಾನಂದ

ತೀರ್ಥಗುರೂದಿತತಂತ್ರಸಾರೋಕ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ಇಂದ್ರಿಯಾದ್ಯಧಿಷ್ಠಾತ್ರಾ ವಾಸುದೇವೇನ ಪ್ರೇರಿತೋಽಹಂ ಭಗವತಃ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಷೋಡಶೋಪಚಾರೈಃ ಪೂಜಾಖ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಕರಿಷ್ಯೇ ॥ ಇತಿ ಸಂಕಲ್ಪಯೇತ್ ॥

ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಜಪಃ

ತತ್ವನ್ಯಾಸಾದಿಪೂರ್ವಕಂ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಂ ಜಪೇತ್ । ತದ್ವಿಧಾನಂ ಉಕ್ತಮ್ ।

ದೇವಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ನಿಷುಸೀದ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವೈರೂಪಃ ನಭಃಪ್ರಭೇದನಃ ಋಷಿಃ । ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಪ್ರಾರ್ಥನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧೦-೧೧೨-೯)

ಓಂ ನಿಷುಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಮ್ ।
ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂ ಚನಾರೇ ಮಹಾಮರ್ಕಂ ಮಘವನ್ ಚಿತ್ರಮರ್ಚ ॥

ಆರಾಧ್ಯಸೇ ಪ್ರಾಣಭೃತಾಂ ಪ್ರಣೇತ್ರಾ ಪ್ರಾಣಾಧಿನಾಥೇನ ಸಮೀರಣೇನ ।
ನಾರಾಯಣ ಜ್ಞಾನಸುಖೈಕಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಮಯಿ ಶ್ರೀರಮಣ ಪ್ರಸೀದ ॥

ಬಿಂಬೋಽಸಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬೋಽಸ್ಮಿ ತವ ಯದ್ಯಪಿ ಚಾಂತರಮ್ ।
ಸ್ವಾಮಿನ್ ನಿರ್ದೋಷ ಮದ್ದೋಷಾನ್ ವಿರೇಚಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

ಭಗವನ್ ಯನ್ಮಯಾ ಕರ್ಮ ಶುಭಂ ಕಾರಯಸಿ ಪ್ರಭೋ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾಸ್ತು ತವ ದೇವ ಪ್ರಸಾದತಃ ॥★॥

ಅನಂಶಸ್ಯಾಪಿ ಜೀವಸ್ಯ ಕಿಂಚಿತ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯಯೋಜನಾಮ್ ।
ಕಾರ್ಯೇಷು ಯಃ ಕರೋತ್ಯದ್ಧಾ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಸ್ವಯಂಭುವೇ ॥★॥

ಸ್ವವಂದನಂ ಯಥಾ ಪಿತ್ರಾ ಕಾರಿತಂ ಶಿಶುಕರ್ತೃಕಮ್ ।
ಏವಂ ಪೂಜಾ ವಿಷ್ಣ್ವಧೀನಾ ಭವೇಜ್ಜೀವಕೃತೇತ್ಯಪಿ ॥★॥

ಮಯಿ ಸ್ಥಿತೋ ಮದಂಗೇಷು ಸ್ವತಂತ್ರೋ ವ್ಯಾಪ್ತವಾನ್ ಹರಿಃ ।
ಸ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚಾಸ್ವತಂತ್ರಂ ಮಾಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ವರ್ತಯತ್ಯಜಃ ॥★॥

ಸ್ವಾತ್ಮನಸ್ತಸ್ಯ ಪೂಜಾಃ ಸ್ಯುಃ ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯವೃತ್ತಯಃ ।
ಮಮೈತಾ ಇತಿ ಕರ್ತಾರಂ ಉದ್ದೇಶ್ಯಂ ಚ ಹರಿಂ ಸ್ಮರೇತ್ ॥★॥

ಜಯಾಚ್ಯುತ ಜಯಾನಂತ ಜಯ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ಪ್ರಭೋ ।
ಜಯ ಕೇಶವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಕೃಷ್ಣಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥★॥

ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗತೈಃ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಪುರಸ್ಸರೈಃ ।
ಸನ್ಮಾರ್ಗೇ ಪ್ರೇರಿತೋಽಹಂ ತ್ವಾಂ ಪೂಜಯಾಮ್ಯದ್ಯ ಮಾಧವ ॥★॥

ಇತಿ ವದನ್ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್ ॥

ಕಲಶಪೂಜಾ

(೧-ಪೂರ್ಣಕುಂಭಃ, ೨-ಸ್ನಾನಕುಂಭಃ, ೩-ಪಾಣಿಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾರ್ಥಃ, ೪-ನೈವೇದ್ಯಪ್ರೋಕ್ಷಣಾರ್ಥಃ, ೫-ಪಂಚಪಾತ್ರಪೂರಣಾರ್ಥಃ, ೬-ಪಾನೀಯಾರ್ಥಃ, ೭-ಗಂಧಾದ್ಯರ್ಥಃ, (೮-ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಪನಯನಾರ್ಥಃ,೯-ಶಂಖಭ್ರಮಣಾರ್ಥೋ ವಾ), ಇತಿ (ನವ ವಾ) ಸಪ್ತ. (ಪಂಚ ವಾ ತ್ರೀನ್ ವಾ ದ್ವೌ ವಾ ಏಕಂ ವಾ) ಕಲಶಾನ್ ವಸ್ತ್ರಶೋಧಿತೇನ ಜಲೇನ ಪೂರ್ಣಾನ್ ಪೂರ್ವಮೇವ ಆನಯೇತ್.)

ತತ್ರ ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥಂ ಬೃಹತ್ಕಲಶಮ್, ಕುಂಭಾಭಿಷೇಕಾರ್ಥಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಕಲಶಂ ಚ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ॥

ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಂಠೇ ರುದ್ರಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ।
ಮೂಲೇ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಧ್ಯೇ ಮಾತೃಗಣಾಸ್ತಥಾ ॥★॥

ಕುಕ್ಷೌ ತು ಸಾಗರಾಸ್ಸರ್ವೇ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ ।
ಋಗ್ವೇದೋಽಥ ಯಜುರ್ವೇದಃ ಸಾಮವೇದೋ ಹ್ಯಥರ್ವಣಃ ॥★॥

ಅಂಗೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾಸ್ಸರ್ವೇ ಕಲಶಂ ತು ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಅತ್ರ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾವಿತ್ರೀ ಶಾಂತಿಃ ಪುಷ್ಟಿಕರೀ ತಥಾ ॥★॥

ಆಯಾಂತು ದೇವಪೂಜಾರ್ಥಂ ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥಮಾದೃತಾಃ ॥★॥

ಇಮಂ ಮೇ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಸಿಂಧುಕ್ಷಿತ್ ಪ್ರೈಯಮೇಧಃ, ನದ್ಯೋ ದೇವತಾ, ಜಗತೀ ಛಂದಃ, ನದೀಪ್ರಾರ್ಥನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ. ೧೦-೭೫-೫)

ಓಂ ಇಮಂ ಮೇ ಗಂಗೇ ಯಮುನೇ ಸರಸ್ವತಿ ಶುತುದ್ರಿ ಸ್ತೋಮಂ ಸಚತಾ ಪರುಷ್ಣ್ಯಾ । ಅಸಿಕ್ನ್ಯಾ ಮರುದ್ವೃಧೇ ವಿತಸ್ತಯಾರ್ಜೀಕೀಯೇ ಶೃಣುಹ್ಯಾ ಸುಷೋಮಯಾ ।

ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ ಗೋದಾವರಿ ಸರಸ್ವತಿ ।
ನರ್ಮದೇ ಸಿಂಧು ಕಾವೇರಿ ಜಲೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಕುರು ॥★॥

ಸರ್ವೇ ಸಮುದ್ರಾಸ್ಸರಿತಸ್ತೀರ್ಥಾನಿ ಜಲದಾ ನದಾಃ ।
ಆಯಾಂತು ದೇವಪೂಜಾರ್ಥಂ ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥಮಾದರಾತ್ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ಕಲಶದ್ವಯೇ ತುಲಸೀದಲೇ ನಿಧಾಯ ॥

ನಿರ್ವಿಷೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಗರುಡಮುದ್ರಾಮ್,

ಪಕ್ಷಿರಾಜಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಕ್ರತುಂಡಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ಗರುಡಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ । ತತ್ಪುರುಷಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ಸುವರ್ಣಪಕ್ಷಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ಗರುಡಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ।

ಅಮೃತೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಧೇನುಮುದ್ರಾಮ್,

ಸರ್ವಕಾಮದುಘೇ ದೇವಿ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾಭಿಷೇಚಿನಿ ।
ಪಾವನೇ ಸುರಭಿಶ್ರೇಷ್ಠೇ ದೇವಿ ತುಭ್ಯಂ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥ ಇತಿ॥

ಪವಿತ್ರೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಶಂಖಮುದ್ರಾಮ್,

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯಾಯ ಮಹಾಶಂಖಾಯ ಸರ್ವಪಾತಾಲ-ವಾಸಿನಾಂ ವಿಕ್ಷೋಭಕಾಯ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ॥

ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಮ್,

ಓಂ ನಮಃ ಸುದರ್ಶನಾಯ ಮಹಾಚಕ್ರಾಯ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ॥

ದಿಗ್ಬಂಧನಾರ್ಥಂ ಗದಾಮುದ್ರಾಮ್,

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತ್ಯೈ ಗದಾಯೈ ಭಾವರೂಪಿಣ್ಯೈ ಕೌಮೋದಿಕ್ಯೈ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ।

ಜಲಶೋಧನಾರ್ಥಂ ಪದ್ಮಮುದ್ರಾಮ್, ಚಂದ್ರಮುದ್ರಾಮ್, ನಾರಾಚ-ಮುದ್ರಾಮ್, ಹಂಸ ಮುದ್ರಾಂ ಚ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್ ॥

ಕಲಶದ್ವಯಜಲೇ ಷಟ್ಕೋಣಪದ್ಮಂ ವಿಲಿಖ್ಯ, ಕಲಶದ್ವಯಮುಖೇ ಹಸ್ತಂ ನಿಧಾಯ, ಬುಧವರುಣಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಯಾಮಿ

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ಆವಾಹ್ಯ, ಗಂಧತುಲಸೀ ಪುಷ್ಪೈಃ ಸಂಪೂಜಯೇತ್ । ಹಸ್ತೇನ ಕಲಶೌ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ತತಃ ಸ್ನಾನೀಯಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ಪೂರ್ವಾದಿಚತುರ್ದಿಕ್ಷು ಕ್ರಮೇಣ ನಾರಾಯಣ ವಾಸುದೇವ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಅನಿರುದ್ಧಾನ್ ಆವಾಹ್ಯ ಗಂಧ-ತುಲಸೀದಲೈಃ ಅರ್ಚೇತ್ । ಕಲಶದ್ವಯಜಲೇ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣರೀತ್ಯಾ ಪೀಠಪೂಜಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ನಾನೀಯಕಲಶೇ (ದಿವಾ) ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಗತಂ (ರಾತ್ರೌ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚಂದ್ರಾಂತರ್ಗತಮ್, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಅಗ್ನ್ಯಂತರ್ಗತಂ) ಅಜಾದಿಶತಕಲಶದೇವತಾಭಿಃ ಸಹಿತಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ 'ಏಹಿ ಏಹಿ' ಇತಿ ವಿಜ್ಞಾಪ್ಯ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರೇಣ

'ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹಯಾಮಿ' ಇತಿ ದ್ವಿರುಚ್ಚರೇತ್ ॥

ಓಂ ಅಂ ಅಜಾಯ ನಮಃ (ಏವಮುತ್ತರತ್ರ ಆದೌ ಓಂಕಾರಂ ಅಂತೇ ನಮಃ ಶಬ್ದಂ ಚ ಸಂಯೋಜ್ಯ ಮಂತ್ರಾನ್ ಪಠೇತ್)

ಅಂ	ಅಜಾಯ	ಆಂ	ಆನಂದಾಯ	ಇಂ	ಇಂದ್ರಾಯ
ಈಂ	ಈಶಾಯ	ಉಂ	ಉಗ್ರಾಯ	ಊಂ	ಊರ್ಜಾಯ
ಋಂ	ಋತಂಭರಾಯ	ೠಂ	ೠಘಾಯ	ಌಂ	ಌಶಾಯ
ೡಂ	ೡಜಯೇ	ಏಂ	ಏಕಾತ್ಮನೇ	ಐಂ	ಐರಾಯ
ಓಂ	ಓಜೋಭೃತೇ	ಔಂ	ಔರಸಾಯ	ಅಂ	ಅಂತಾಯ
ಅಃ	ಅರ್ಧಗರ್ಭಾಯ	ಕಂ	ಕಪಿಲಾಯ	ಖಂ	ಖಪತಯೇ
ಗಂ	ಗರುಡಾಸನಾಯ	ಘಂ	ಘರ್ಮಾಯ	ಙಂ	ಙಸಾರಾಯ
ಚಂ	ಚಾರ್ವಂಗಾಯ	ಛಂ	ಛಂದೋಗಮ್ಯಾಯ	ಜಂ	ಜನಾರ್ದನಾಯ
ಝಂ	ಝಟಿತಾರಯೇ	ಞಂ	ಞಮಾಯ	ಟಂ	ಟಂಕಿನೇ
ಠಂ	ಠಲಕಾಯ	ಡಂ	ಡರಕಾಯ	ಢಂ	ಢರಿಣೇ
ಣಂ	ಣಾತ್ಮನೇ	ತಂ	ತಾರಾಯ	ಥಂ	ಥಭಾಯ
ದಂ	ದಂಡಿನೇ	ಧಂ	ಧನ್ವಿನೇ	ನಂ	ನಮ್ಯಾಯ
ಪಂ	ಪರಾಯ	ಫಂ	ಫಲಿನೇ	ಬಂ	ಬಲಿನೇ
ಭಂ	ಭಗಾಯ	ಮಂ	ಮನವೇ	ಯಂ	ಯಜ್ಞಾಯ
ರಂ	ರಾಮಾಯ	ಲಂ	ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಯೇ	ವಂ	ವರಾಯ
ಶಂ	ಶಾಂತಸಂವಿದೇ	ಷಂ	ಷಡ್ಗುಣಾಯ	ಸಂ	ಸಾರಾತ್ಮನೇ
ಹಂ	ಹಂಸಾಯ	ಳಂ	ಳಾಳುಕಾಯ	ಕ್ಷಂ	ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹಾಯ

ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ, ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ...ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ೨೪

ಆತ್ಮನೇ	ಅಂತರಾತ್ಮನೇ	ಪರಮಾತ್ಮನೇ	ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ (೮)
ವಾಸುದೇವಾಯ	ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ	ಅನಿರುದ್ಧಾಯ(೪)
ವಿಶ್ವಾಯ	ತೈಜಸಾಯ	ಪ್ರಾಜ್ಞಾಯ	ತುರೀಯಾಯ
ಮತ್ಸ್ಯಾಯ	ಕೂರ್ಮಾಯ	ವರಾಹಾಯ	ನರಸಿಂಹಾಯ
ವಾಮನಾಯ	ಭಾರ್ಗವಾಯ	ರಾಘವಾಯ	ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ
ಕೃಷ್ಣಾಯ	ದತ್ತಾತ್ರೇಯಾಯ	ಬುದ್ಧಾಯ-ಕಲ್ಕಿನೇ	ಶಿಂಶುಮಾರಾಯ

ಮೂಲರೂಪಿಣೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ । ಇತಿ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತೀಃ ಸ್ನಾನೀಯಕಲಶೇ ಆವಾಹಯೇತ್ ।

ಏವಂ ಪೂರ್ಣಕಲಶೇ 'ಓಂ ಶಿಂಶುಮಾರಾಯ ನಮಃ ಇತ್ಯಾರಭ್ಯ ಓಂ ಅಂ ಅಜಾಯ ನಮಃ' ಇತಿ ಶತಕಲಶದೇವತಾಭಿಃ ಸಹ ಮೂಲರೂಪಿಣಂ ನಾರಾಯಣಂ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮೇಣ ಆವಾಹಯೇತ್ ॥

ಕೇಚಿತ್ ಪೂರ್ಣಕಲಶೇ ಮೂಲರೂಪಿಣಂ ನಾರಾಯಣಂ ನ ಆವಾಹಯಂತಿ ।

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ।	ಹರಯೇ ನಮಃ ।
ಉಪೇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ।	ಜನಾರ್ದನಾಯ ನಮಃ ।
ಅಚ್ಯುತಾಯ ನಮಃ ।	ನಾರಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ।
ಅಧೋಕ್ಷಜಾಯ ನಮಃ ।	ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ ನಮಃ ।
ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ನಮಃ ।	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ನಮಃ ।
ವಾಸುದೇವಾಯ ನಮಃ ।	ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ನಮಃ ।
ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ ।	ಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ ।
ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ ।	ಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ ।
ವಾಮನಾಯ ನಮಃ ।	ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ ।
ಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ ।	ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ।
ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ ।	ಮಾಧವಾಯ ನಮಃ ।
ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ।	ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ ।

ಕಲಶದೇವತಾಭ್ಯಃ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ । ಕಲಶದ್ವಯಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾರ್ಥಂ ದ್ವಾದಶವಾರಂ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ಜಪೇತ್ ॥

ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮುದ್ರಾಂ ದರ್ಶಯನ್ 'ಭೋ ದೇವಾಃ ಯೂಯಂ ಯಾಗಾವಸಾನಪರ್ಯಂತಂ ಅತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಭಕ್ತಸ್ಯ ಮಮ ಪೂಜಾಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಮಾಂ ಪಾಲಯಧ್ವಮ್' ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ಆವಾಹನಾದಿ ಷಣ್ಮುದ್ರಾಃ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್ ॥

ತತಃ ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣೈವ ಅರ್ಘ್ಯಮ್, ಪಾದ್ಯಮ್, ಆಚಮನಮ್, ಮಧುಪರ್ಕಃ, ಪುನರಾಚಮನಮ್, ಸ್ನಾನಮ್, ವಸ್ತ್ರಮ್, ಭೂಷಣಮ್, ಉಪವೀತಮ್, ಆಸನಮ್, ಗಂಧಮ್, ಪುಷ್ಪಂ ಇತಿ ದ್ವಾದಶೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ।

ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸತತ್ವನ್ಯಾಸೌ ಕೃತ್ವಾ ಕೃದ್ದೋಲ್ಕಾದಿಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸಮ್, ವರ್ಣನ್ಯಾಸಮ್, ವಿಶ್ವಾದಿದೇವತಾನ್ಯಾಸಂ ಚ ಕೃತ್ವಾ 'ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಃ' ಇತಿ ಧ್ಯಾಯೇತ್ । ಕಲಶದ್ವಯಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾರ್ಥಂ ದ್ವಾದಶವಾರಂ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ಜಪೇತ್ ।

ತತಃ ಕಲಶಯೋಃ ಆವರಣದೇವತಾಃ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಪ್ರಕಾರೇಣ ಆವಾಹ್ಯ, ಅರ್ಘ್ಯಾದಿದ್ವಾದಶೋಪಚಾರೈಃ ಸಂಪೂಜಯೇತ್ । ಅನಂತರಂ ಪೀಠಾವರಣ ದೇವತಾಭಿಃ ಸಹಿತಂ ನಾರಾಯಣಂ ಧೂಪದೀಪನೈವೇದ್ಯನಮಸ್ಕಾರರೂಪೈಃ ಚತುರ್ಭಿಃ ಉಪಚಾರೈಃ ಅರ್ಚಯೇತ್ ॥

ಕಲಶಃ ಕೀರ್ತಿಮಾಯುಷ್ಯಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಮೇಧಾಂ ಶ್ರಿಯಂ ಬಲಮ್ ।
ಯೋಗ್ಯತಾಂ ಪಾಪಹಾನಿಂ ಚ ಪುಣ್ಯವೃದ್ಧಿಂ ಚ ಸಾಧಯೇತ್ ॥★॥

ಸರ್ವಕ್ಷೇತ್ರಮಯೋ ಯಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವದೇವಮಯೋ ಯತಃ ।
ಅತೋ ಹರಿಪ್ರಿಯೋಽಸಿ ತ್ವಂ ಪೂರ್ಣಕುಂಭ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥ ★॥

ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ

'ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃ ಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾದಿಷು ।
ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಮ್' ॥★॥

ಇತಿ ಸಮಾಪ್ಯ, ಅನೇನ ಕಲಶಪೂಜನೇನ ಬುಧವರುಣಾಂತರ್ಯಾಮಿ, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ।

ಶಂಖಪೂಜಾ

ಶಂಖಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯೇ ಇತಿ ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ

ತ್ವಂ ಪುರಾ ಸಾಗರೋತ್ಪನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುನಾ ವಿಧೃತಃ ಕರೇ ।
ನಮಿತಸ್ಸರ್ವದೇವೈಶ್ಚ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

ಗರ್ಭಾ ದೇವಾರಿನಾರೀಣಾಂ ವಿಶೀರ್ಯಂತೇ ಸಹಸ್ರಶಃ ।
ತವ ನಾದೇನ ಪಾತಾಲೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

ತವ ನಾದೇನ ಜೀಮೂತಾಃ ವಿದ್ರುವಂತಿ ಸುರಾಸುರಾಃ ।
ಶಶಾಂಕಾಯುತದೀಪ್ತಾಭ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

ದರ್ಶನೇನ ಹಿ ಶಂಖಸ್ಯ ಕಿಂ ಪುನಃ ಸ್ಪರ್ಶನೇನ ಚ ।
ವಿಲಯಂ ಯಾಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ಹಿಮವದ್ಭಾಸ್ಕರೋದಯೇ ॥★॥

ನತ್ವಾ ಶಂಖಂ ಕರೇ ಧೃತ್ವಾ ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ವೈಷ್ಣವಃ ।
ಯಃ ಸ್ನಾಪಯತಿ ಗೋವಿಂದಂ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಮ್ ॥★॥

ಶಂಖಂ ಚಂದ್ರಾರ್ಕದೈವತ್ಯಂ ಮಧ್ಯೇ ವರುಣದೈವತಮ್ ।
ಪೃಷ್ಠೇ ಪ್ರಜಾಪತಿಂ ವಿದ್ಯಾತ್ ಅಗ್ರೇ ಗಂಗಾ ಸರಸ್ವತೀ ॥★॥

ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾಂ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಚಾಜ್ಞಯಾ ।
ಶಂಖೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ತಸ್ಮಾಚ್ಛಂಖಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥★॥

ಇತಿ ಶಂಖಂ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಸ್ನಾನೀಯೋದಕಂ ಉದ್ಧರಿಣ್ಯಾ ಶಂಖೇ ನಿಧಾಯ, ತುಲಸೀಂ ಪುಷ್ಪಂ ಚ ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ॥

''ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯಾಯ ಮಹಾಶಂಖಾಯ
ಸರ್ವಪಾತಾಲವಾಸಿನಾಂ ವಿಕ್ಷೋಭಕಾಯ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ''

ಓಂ ಪಾಂಚಜನ್ಯಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ಪಾವಮಾನಾಯ ಧೀಮಹಿ ।
ತನ್ನಃ ಶಂಖಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ವಾ ತ್ರಿವಾರಂ ಅಭಿಮಂತ್ರ್ಯ, ಧ್ಯಾನಂ ಆವಾಹನಂ ಆಸನಂ ಅರ್ಘ್ಯಂ ಪಾದ್ಯಂ ಆಚಮನಂ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಪುನರಾಚಮನಂ ಇತ್ಯೇವಂ ಅಷ್ಟೋಪಚಾರಾನ್ ತುಲಸೀದಲೈಃ ಜಲೇನ ವಾ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ।

ತತಃ ತುಲಸೀದಲಯುಕ್ತೇನ ಶಂಖತೋಯೇನ ಸರ್ವಾಣಿ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಾಣಿ, ನೈವೇದ್ಯಂ ಪ್ರತಿಮಾಂ ಚ ತ್ರಿವಾರಂ ಪ್ರೋಕ್ಷಯೇತ್ ।

'ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ' ಇತಿ ಸಮಾಪ್ಯ । ಅನೇನ ಶಂಖಪೂಜನೇನ ಲಕ್ಷ್ಮೀ-ನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪ್ರೀತೋ ಭವತು ಇತಿ ವದೇತ್ ॥

ಪಂಚಪಾತ್ರಪೂಜಾ

ಐಶಾನ್ಯಾಂ ಆಚಮನೀಯಂ	ಪೂರ್ವ	ಆಗ್ನೇಯೇ ಸ್ನಾನೀಯಂ
ಉತ್ತರ	ಮಧ್ಯೇ ಮಧುಪರ್ಕಮ್, ಪುನರಾಚಮನೀಯಂ	ದಕ್ಷಿಣ
ವಾಯವ್ಯೇ ಅರ್ಘ್ಯಂ	ಪಶ್ಚಿಮ	ನೈರ್ಋತ್ಯಾಂ ಪಾದ್ಯಂ

ಅರ್ಘ್ಯೇ	ಶ್ರೀಃ	ದಾನಮುದ್ರಾ
ಪಾದ್ಯೇ	ಸರಸ್ವತೀ	ಅಂಜಲಿಮುದ್ರಾ
ಆಚಮನೀಯೇ	ರತಿಃ	ಗೋಕರ್ಣಮುದ್ರಾ
ಮಧುಪರ್ಕೇ	ಬ್ರಹ್ಮಾ	ಸೂಕರೀಮುದ್ರಾ
ಪುನರಾಚಮನೀಯೇ	ಶಾಂತಿಃ	ಹಂಸಮುದ್ರಾ
ಸ್ನಾನೀಯೇ	ವರುಣಃ	ಹಂಸಮುದ್ರಾ

ಅರ್ಘ್ಯೇ	ಕುಶಾಗ್ರ ಸರ್ಷಪ ತಿಲ ಫಲ ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತ ಯವ ಗಂಧಾನ್ ಶ್ರಿಯೈ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಪಾದ್ಯೇ	ವಿಷ್ಣುಪರ್ಣೀ ತಿಲ ದೂರ್ವಾ ಶ್ಯಾಮಾಕ ಪದ್ಮಾಕ್ಷತಾಃ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಆಚಮನೀಯೇ	ಲವಂಗ-ಜಾತಿ ಕಂಕೋಲ ಏಲಾ ಕರ್ಪೂರ ಚಂದನಾನಿ ರತ್ಯೈ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।
ಮಧುಪರ್ಕೇ	ದಧಿಮಧುನೀ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ
ಪುನಃ ಆಚಮನೀಯೇ	ಲವಂಗ ಜಾತಿ ಕಂಕೋಲೈಲಾ ಕರ್ಪೂರ ಚಂದನಾನಿ ಶಾಂತ್ಯೈ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಸ್ನಾನೀಯೇ	ಮಕರಂದ ದೇವದಾರು ಪ್ರವಾಲ ರಕ್ತಚಂದನ ಧಾತ್ರೀ ಸುವರ್ಣಾನಿ ವರುಣಾಯ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ।

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾನಾಮಭಾವೇ ಗಂಧಪುಷ್ಪತುಲಸೀಭಿರೇವ ನಿರ್ವಾಹಃ ಕಾರ್ಯಃ । ತತಃ ತುಲಸೀದಲಯುಕ್ತೇನ ಶಂಖಗತತೋಯೇನ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಾಣಿ ದೇವಂ ಚ ತ್ರಿವಾರಂ ಪ್ರೋಕ್ಷಯೇತ್ ॥

ಪಂಚಾಮೃತಪೂಜಾ

	ಪೂರ್ವೇ ದಧ್ನಿ ವಾಮನಮ್	
ಉತ್ತರೇ ಶರ್ಕರಾಯಾಂ ಅಚ್ಯುತಮ್	ಮಧ್ಯೇ ಕ್ಷೀರೇ ಗೋವಿಂದಮ್	ದಕ್ಷಿಣೇ ಆಜ್ಯೇ ವಿಷ್ಣುಮ್
	ಪಶ್ಚಿಮೇ ಮಧುನಿ ಮಧುಸೂದನಮ್	

ಹೃದಿ ಮಾನಸಪೂಜಾ

ಆದೌ ಮಾನಸಪೂಜಾಂ ವಿಧಾಯ, ಅನಂತರಂ ಪೀಠಪೂಜಾಂ ಕೃತ್ವಾ ತತೋ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಂ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ಆವಾಹ್ಯ ತಸ್ಯ ಪೂಜಾ ಇತಿ ಕ್ರಮೋ ಜ್ಞೇಯಃ ।

ಪ್ರಥಮಂ ಹೃತ್ಪದ್ಮಂ ವಿಕಾಸ್ಯ, ತತ್ರ ಪೀಠದೇವತಾಃ ಆವಾಹ್ಯ, ತತ್ರ ಸ್ಥಿತಂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಣಂ ಶ್ರೀಹರಿಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ।

ಅಥ ಪೀಠದೇವತಾಸಹಿತಾಯ ಹರಯೇ - ಮನಸಾ ನಿರ್ಮಿತಾನ್ ವಾಸನಾಮಯಾನ್ ಅನ್ಯಾದೃಶಾನೇವ ಅರ್ಘ್ಯಮ್, ಪಾದ್ಯಮ್, ಆಚಮನಮ್, ಮಧುಪರ್ಕಮ್, ಪುನರಾಚಮನಮ್, ಸ್ನಾನಮ್, ವಸ್ತ್ರಮ್, ಉಪವೀತಮ್, ಅಲಂಕಾರಮ್, ಆಸನಮ್, ಗಂಧಮ್, ಪುಷ್ಪಂ ಇತ್ಯೇವಂ ದ್ವಾದಶೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪ್ಯ ಪೂಜಾಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ।

ಅಥ ಆವರಣದೇವತಾಃ ಆವಾಹ್ಯ, ತೇಭ್ಯಃ ಪೃಥಕ್ ಪೂರ್ವವತ್ ದ್ವಾದಶೋಪಚಾರಪೂಜಾಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ।

ಅಥ ಪೀಠದೇವತಾಭಿಃ ಆವರಣದೇವತಾಭಿಶ್ಚ ಸಹಿತಾಯ ಮೂಲರೂಪಾಯ ಹರಯೇ ವಾಸನಾಮಯಾನ್ ಧೂಪದೀಪನೈವೇದ್ಯನಮಸ್ಕಾರಾನ್ ಚತುರಃ

ಉಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ । ಅಥ ಛತ್ರಚಾಮರಪಾದುಕಾವ್ಯಜನಾದೀನ್ ಅನೂಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ । ಯಥಾಯೋಗ್ಯತತ್ತನ್ಮುದ್ರಾಭಿರಪಿ ತತ್ತದುಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ।

ಏವಂ ಮಾನಸಪೂಜಾಂ ವಿಧಾಯ ಬಹಿಃ ಪೂಜಾ ಆರಂಭಣೀಯಾ. ತತ್ರ ಪ್ರಥಮಂ ಪೀಠಪೂಜಾ.

ಪೀಠಪೂಜಾ

ಮಧ್ಯೇ	ಪರದೇವತಾಯೈ ನಮಃ । ತಸ್ಯ ಸವ್ಯೇ ಗುರುಭ್ಯೋ(ವಾಯವೇ) ನಮಃ
ದಕ್ಷಿಣೇ	ಸರ್ವದೇವತಾಭ್ಯೋ (ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರೇಭ್ಯಃ) ನಮಃ ।
ಪುನಸ್ಸವ್ಯೇ	ಓಂ ಸರ್ವಗುರುಭ್ಯೋ (ಸನಕಾದಿಭ್ಯಃ) ನಮಃ ।

ಶ್ವೇತಾಂಬರಧರಾ ಗೌರಾ ಗುರವಃ ಪುಸ್ತಕಾನ್ವಿತಾಃ ।
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುದ್ರಯಾ ಯುಕ್ತಾಃ ಧ್ಯಾಯಂತೋ ವೈ ನಿಜಂ ಹರಿಮ್ ॥★॥

ಪೀಠಪಾದಾಧೋದೇವತಾಃ

ಆಗ್ನೇಯೇ	ಓಂ ಗರುಡಾಯ ನಮಃ	ನೈಋತ್ಯೇ	ಓಂ ವೇದವ್ಯಾಸಾಯ ನಮಃ
ವಾಯವ್ಯೇ	ಓಂ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ	ಈಶಾನ್ಯೇ	ಓಂ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ

ಪೀಠಪಾದೋರ್ಧ್ವದೇವತಾಃ

ಆಗ್ನೇಯೇ	ಓಂ ಧರ್ಮಾಧಿಪತಯೇ ವೃಷತನವೇ ರಕ್ತವರ್ಣಾಯ ಯಮಾಯ ನಮಃ ।
ನೈಋತ್ಯೇ	ಓಂ ಜ್ಞಾನಾಧಿಪತಯೇ ಸಿಂಹಾಕಾರಾಯ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣಾಯ ವಾಯವೇ ನಮಃ ।
ವಾಯವ್ಯೇ	ಓಂ ವೈರಾಗ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಭೂತಾಕಾರಾಯ ಪೀತವರ್ಣಾಯ ಶಿವಾಯ ನಮಃ ।
ಈಶಾನ್ಯೇ	ಓಂ ಐಶ್ವರ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಗಜಾಕಾರಾಯ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾಯ ಇಂದ್ರಾಯ ನಮಃ ।

ಪೀಠಫಲಕದೇವತಾಃ

ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಂ	ಓಂ ಅಧರ್ಮಾಧಿಪತಯೇ ನಿರ್ಋತಯೇ ನಮಃ ।
ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಂ	ಓಂ ಅವಿಜ್ಞಾನಾಧಿಪತಯೇ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ ।
ಪ್ರತೀಚ್ಯಾಂ	ಓಂ ಅವೈರಾಗ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಕಾಮಾಯ ನಮಃ ।
ಉದೀಚ್ಯಾಂ	ಓಂ ಅನೈಶ್ವರ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಶಿವಾಯ ನಮಃ ।

ಅಬಗ್ನೀರನಭೋಹಂಕಾರಮಹತ್ತತ್ತ್ವತಮೋರಜಸ್ಸತ್ವಾಖ್ಯಗುಣತ್ರಯರೂಪ-ನವಾವರಣಸಹಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಂ ಚ ಶಿರಸಿ ಧೃತ್ವಾ ಪ್ರಾಙ್ಮುಖಂ ಪದ್ಮಾಸನೇ ಸ್ಥಿತಂ ಪರಮಪುರುಷಂ ನಮೇತ್ ॥

ಓಂ ಪರಮಪುರುಷಾಯ ನಮಃ । ತದುಪರಿ ಆಧಾರಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮಃ । ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಧಾರವಿಷ್ಣುಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ ।

ಅಂಡಾಂತಃಸ್ಥಾಯ ಅಗಾಧ ಜಲಾಧಾರ ವಿಷ್ಣುಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ ।

ತತ್ಪುಚ್ಛಾಶ್ರಿತ ವಾಯುಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ । ತತ್ಪುಚ್ಛಾಶ್ರಿತಶೇಷಾಯ ನಮಃ ।

ತತ್ಫಣಾಶ್ರಿತ ಪೃಥಿವ್ಯಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಭೂಮ್ಯೈ ನಮಃ ।

ತದುಪರಿ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಾಯ ವರುಣಾಯ ನಮಃ ।

(ಹೃತ್ಪದ್ಮಮ್, ಅಷ್ಟದಲಮ್, ತದುಪರಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮ್, ತದುಪರಿ ಸೋಮಮಂಡಲಮ್, ಅಗ್ನಿಮಂಡಲಮ್)

ತದುಪರಿ ರಮಾರೂಪಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾಯ ನಮಃ ।
ತದುಪರಿ ರಮಾರೂಪಸುವರ್ಣಮಂಡಪಾಯ ನಮಃ ।
ತನ್ಮಧ್ಯೇ ರಮಾರೂಪ ಕಂದನಾಲಸಹಿತ ಷಡ್ದಲಪದ್ಮಾಯ ನಮಃ ।

ಪದ್ಮಪೃಷ್ಠದಲೇಷು

ಸಂ ಸತ್ವಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ । ರಂ ರಜೋಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಭುವೇ ನಮಃ । ತಂ ತಮೋಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ ॥

ಪದ್ಮಸ್ಯಾಗ್ರದಲೇಷು

ಅಂ ಸೂರ್ಯಾಯ ನಮಃ । ಉಂ ಸೋಮಾಯ ನಮಃ । ಮಂ ಹುತಾಶನಾಯ ನಮಃ ॥

ಪೂರ್ವಾದಿದಿಕ್ಷು

ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಅಂತರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ । ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।। ಇತಿ ಸೋಪಾನದೇವತಾಃ ।

(ಷಡ್ದಲಪದ್ಮೇ- ದಲೇಷು ಸೂರ್ಯಾಯ, ಕೇಶರೇಷು ಸೋಮಾಯ, ಕರ್ಣಿಕಾಯಾಂ ಅಗ್ನಯೇ ನಮಃ ।।)

ತದುಪರಿ ಅಷ್ಟದಲಪದ್ಮಂ ತತ್ರ ಏಕೈಕದಲೇಷು

ಛತ್ರಧಾರಿಣ್ಯೈ ವಿಮಲಾಯೈ, ಚಾಮರಧಾರಿಣ್ಯೈ ಉತ್ಕರ್ಷಿಣ್ಯೈ, ವ್ಯಜನಧಾರಿಣ್ಯೈ ಜ್ಞಾನಾಯೈ, ದರ್ಪಣಧಾರಿಣ್ಯೈ ಕ್ರಿಯಾಯೈ, ಗಾನಕರ್ತ್ರ್ಯೈ ಯೋಗಾಯೈ, ನೃತ್ಯಂತ್ಯೈ ಪ್ರಹ್ವ್ಯೈ, ವಾದ್ಯಹಸ್ತಾಯೈ ಸತ್ಯಾಯೈ, ಸ್ತೋತ್ರಕರ್ತ್ರ್ಯೈ ಈಶಾನಾಯೈ, ಏತಾಭಿಃ ಕೃತಾಂ ಸೇವಾಂ ಸಮರ್ಪಯಂತ್ಯೈ ಅನುಗ್ರಹಾಯೈ ನಮಃ । ವಿಮಲಾದಯಃ ನವ ಅಪಿ ಶಕ್ತಯಃ ಜ್ಞಾನೇಚ್ಛಾಕ್ರಿಯಾರೂಪೇಣ ತ್ರಿವಿಧಾಃ।

(ಅಷ್ಟದಲಪದ್ಮಕರ್ಣಿಕಾಸ್ಥಹುತಾಶನಮಂಡಲೋಪರಿಸ್ಥಾಯಾಃ ಅನುಗ್ರಹಾಯಾಃ ಉಪರಿ ತಮೋಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ । ರಜೋಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಭುವೇ ನಮಃ । ಸತ್ವಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ ।) ತದುಪರಿ

ವಿಷ್ಣೋರಾಸನಭೂತಾಯ ದಿವ್ಯರತ್ನಮಯಾಯ ಚ ।
ಪ್ರಧಾನಪುರುಷೇಶಾಯ ಮಹಾಪೀಠಾಯ ತೇ ನಮಃ ।।★।।

ಕುಂಡಲರೂಪೇಣ ಆಸನಭೂತಾಯ, ಫಣಾರೂಪೇಣ ಉಪಬರ್ಹಣಛತ್ರ ರೂಪಾಯ, ಯೋಗಪೀಠಸ್ವರೂಪಾಯ ಶ್ರೀಮದನಂತಾಯ ನಮಃ ।

(ತದುಪರಿ ರಮಾರೂಪಚಿತ್ರಾಸನಾಯ, ವಿತಾನದೇವತಾಯೈ ಶ್ರಿಯೈ, ಕಶಿಪುದೇವತಾಯೈ ಭೂಮ್ಯೈ, ಉಪಬರ್ಹಣದೇವತಾಯೈ ದುರ್ಗಾಯೈ)

ಇತಿ ಪೀಠದೇವತಾಃ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ನಮೇತ್ ।

ಹೃತ್ಕಮಲವಿಕಾಸಃ

ತತಃ ಅಧೋಮುಖಂ (ಅಂತಃ ಕಿಂಚಿತ್ಕುಂಚಿತಪತ್ರಾಗ್ರಂ) ಹೃತ್ಕಮಲಂ ''ಓಂ ಯಂ ಓಂ'' ಇತಿ ವಾಯುಬೀಜೇನ ಅಭಿಮುಖಂ ಕೃತ್ವಾ, ಪ್ರಣವೇನ ಉನ್ಮುಖಂ (ಊರ್ಧ್ವಮುಖಪತ್ರಾಗ್ರವಿಶಿಷ್ಟಂ) ಕೃತ್ವಾ, ಜ್ಞಾನಾರ್ಕೇಣ ವಿಕಾಸಯೇತ್ ।।

ತದನಂತರಂ ತತ್ರ ಅನುಪದಮುಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಹೃದಯೇ ಪೀಠದೇವತಾಃ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಹೃದಯಕರ್ಣಿಕಾಸ್ಥಿತಂ ಸಮ್ಮುಖಂ ನಾರಾಯಣಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ॥

ಬಿಂಬರೂಪಧ್ಯಾನಮ್

ಅಷ್ಟಪತ್ರೇ ತು ಹೃತ್ಪದ್ಮೇ ಮಧ್ಯೇ ಸೂರ್ಯೇಂದುವಹ್ನಿಗಮ್ ।
ಪೀಠಂ ತನ್ಮಧ್ಯಪದ್ಮಸ್ಥಂ ನಾರಾಯಣಮನಾಮಯಮ್ ॥★॥

ಉದ್ಯದಾದಿತ್ಯಸಂಕಾಶಂ ತೇಜಸಾಽನುಪಮಂ ಸದಾ ।
ಸಹಸ್ರೇಣಾಪಿ ಸೂರ್ಯಾಣಾಂ ಸದ್‌ಜ್ಞಾನಾನಂದರೂಪಿಣಮ್ ॥★॥

ಅತಿರಿಕ್ತತಲಂ ಭಾಸ್ವನ್ನಖವ್ರಾತವಿಭೂಷಿತಮ್ ।
ವೃತ್ತಜಂಘಂ ವೃತ್ತಜಾನುಂ ಹಸ್ತಿಹಸ್ತೋರುಮೀಶ್ವರಮ್ ॥★॥

ಮಹಾಕಟಿತಟಾಬದ್ಧಕಾಂಚೀಪೀತಾಂಬರೋಜ್ಜ್ವಲಮ್ ।
ನಿಮ್ನನಾಭಿಂ ಚ ತ್ರಿವಲಿಸಂವೃತೋದರಬಂಧನಮ್ ॥★॥

ವಿಸ್ತಾರಿವಕ್ಷಸಂ ಭ್ರಾಜತ್ಕೌಸ್ತುಭಾಽಽಮುಕ್ತಕಂಧರಮ್ ।
ವನಮಾಲಾಧರಂ ಹಾರವೈಜಯಂತ್ಯಾದಿಭಿರ್ಯುತಮ್ ॥★॥

ಪೃಥುದೀರ್ಘಚತುರ್ಬಾಹುಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಂಬುಜೈಃ ।
ಯುಕ್ತಮುನ್ನಿದ್ರಪದ್ಮಾಕ್ಷಂ ಸ್ಫುರನ್ಮಕರಕುಂಡಲಮ್ ॥★॥

ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಾಯುತೋದ್ರಿಕ್ತಕಾಂತಿಸನ್ಮುಖಪಂಕಜಮ್ ।
ಸುಭ್ರುವಂ ಸುಲಲಾಟಂ ಚ ಕಬರೀಬದ್ಧಮೂರ್ಧಜಮ್ ॥★॥

ನಿಃಶೇಷದುಃಖಶಮನಂ ನಿತ್ಯಾನಂದಂ ಶುಚಿಸ್ಮಿತಮ್ ।
ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಂ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಮ್ ॥★॥

ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ ।
ಸೇವ್ಯಮಾನಂ ಸದಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಧ್ಯಾಯೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವಶಕ್ತಿಕಮ್ ॥ ಇತಿ ॥

'ಅನಂತಸೂರ್ಯದೀಧಿತಿ'ರಿತಿ, 'ಸಂಚಿಂತಯೇತ್' ಇತಿ, 'ವಂದೇ ವಂದ್ಯಮಿ'ತಿ ವಾ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ।

ದ್ವಾತ್ರಿಂಶಲ್ಲಕ್ಷಣಾನಿ

ತತಃ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶಲ್ಲಕ್ಷಣಾನಿ ಸಂಚಿಂತಯೇತ್ ॥★॥

ಪಂಚದೀರ್ಘಃ ಪಂಚಸೂಕ್ಷ್ಮಃ ಸಪ್ತರಕ್ತಃ ಷಡುನ್ನತಃ ।
ತ್ರಿಪೃಥುಃ ಲಘು ಗಂಭೀರಃ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶಲ್ಲಕ್ಷಣಾನಿ ತು ॥★॥

ಭುಜ-ನೇತ್ರ-ಹನು-ಜಾನು-ನಾಸಾಸ್ಥಾನೇಷು ಪಂಚಸು ದೈರ್ಘ್ಯಮ್ ।	೫
ತ್ವಕ್-ಕೇಶ-ಅಂಗುಲಿ-ದಂತ-ಅಂಗುಲಿಪರ್ವಸು ಪಂಚಸು ಸೌಕ್ಷ್ಮ್ಯಮ್ ।	೫
ನೇತ್ರಾಂತ-ನಖ-ಪಾಣಿ-ಪಾದ-ತಾಲು-ಜಿಹ್ವಾ-ಅಧರೋಷ್ಠೇಷು ಸಪ್ತಸು ರಕ್ತತ್ವಮ್	
ಕಕ್ಷ-ಕುಕ್ಷಿ-ವಕ್ಷೋ-ಘ್ರಾಣ-ಸ್ಕಂಧ-ಲಲಾಟೇಷು ಷಟ್ಸು ಔನ್ನತ್ಯಮ್ ।	೬
ಲಲಾಟ-ಕಟಿ-ವಕ್ಷಸ್ಸು ತ್ರಿಷು ಪೃಥುತ್ವಮ್ ।	೩
ಗ್ರೀವಾ-ಪ್ರಜನನ-ಜಂಘೇಷು ತ್ರಿಷು ಹ್ರಸ್ವತ್ವಮ್ ।	೩
ಸ್ವರ-ಸತ್ವ-ನಾಭಿಷು ತ್ರಿಷು ಗಭೀರತ್ವಮ್ ॥ ಇತಿ	೩

ಆಯುಧಸ್ಮರಣಮ್

ಸಹಸ್ರಾರೇಣ ಚಕ್ರೇಣ ಚಿಹ್ನಿತೋ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕರೇ ।
ಗದಯಾಽಷ್ಟಾಸ್ರಯಾ ಚೈವ ಶತಾವರ್ತೇನ ಕಂಬುನಾ ॥★॥
ವಾಮೇ ಕರೇ ತಥಾಽಬ್ಜೇನ ಸಹಸ್ರದಲಶೋಭಿನಾ ॥★॥

ಇತಿ ಭಾವಯೇತ್

ಹೃದಯಸ್ಥಭಗವದ್ರೂಪವರ್ಣನಮ್

ಹೃದಯೇ ಸರ್ವಶೋ ವ್ಯಾಪೀ ಪ್ರಾದೇಶಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।
ಜೀವಾನಾಂ ಸ್ಥಾನಮುದ್ದಿಷ್ಟಃ ಸರ್ವದೈವ ಸನಾತನಃ ॥★॥

ಹೃತ್ಕರ್ಣಿಕಾಮೂಲಗತಃ ಸೋಽಂಗುಷ್ಠಾಗ್ರಪ್ರಮಾಣಕಃ ।
ಮೂಲೇಶ ಇತಿ ನಾಮಾಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವೇ ಜೀವಾಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಃ ॥★॥

ಅಂಗುಷ್ಠಮಾತ್ರೇ ಪುರುಷೇ ಕರ್ಣಿಕಾಗ್ರಸ್ಥಿತೇ ಹರೌ ।
ಪ್ರವಿಶಂತಿ ಸುಷುಪ್ತೌ ತು ಪ್ರಬುಧ್ಯಂತೇ ತತಸ್ತಥಾ ॥★॥

ಸೋಽಯಂ ತ್ರಿರೂಪೋ ಭಗವಾನ್ ಹೃದಯಾಖ್ಯಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ।
ಹೃದಿಸ್ಥಾ ಯಾ ಹರೇರ್ಮೂರ್ತಿಃ ಜೀವೋ ಯತ್ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕಃ ।

ಯದ್ವಶೇ ವರ್ತತೇ ಜೀವಃ ಸಾ ತು ಜೀವಕಲಾ ಸ್ಮೃತಾ ॥★॥

ದೇಹಾಂಗುಷ್ಠಮಿತೋ ದೇಹೇ ಜೀವಾಂಗುಷ್ಠಮಿತೋ ಹೃದಿ ।
ಜೀವಸ್ಯ ಸ ತು ವಿಜ್ಞೇಯೋ ಜೀವಾದ್ಭೇದೇನ ಮುಕ್ತಯೇ ॥★॥

ವಿಸ್ತಾರಸಂಭವೇ

''ಅಥ ಯದಿದಮಸ್ಮಿನ್ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೇ ದಹರಂ ಪುಂಡರೀಕಂ ವೇಶ್ಮ ದಹರೋಽ-ಸ್ಮಿನ್ನಂತರಾಕಾಶಃ ತಸ್ಮಿನ್ ಯದಂತಸ್ತದನ್ವೇಷ್ಟವ್ಯಂ ತದ್ವಾವ ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಿತವ್ಯಮ್... ಯಾವಾನ್ ವಾ ಅಯಂ ಆಕಾಶಃ ತಾವಾನೇಷೋಽಂತರ್ಹೃದಯ ಆಕಾಶ ಉಭೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಅಂತರೇವ ಸಮಾಹಿತೇ, ಉಭಾವಗ್ನಿಶ್ಚ ವಾಯುಶ್ಚ, ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸಾವುಭೌ, ವಿದ್ಯುನ್ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ, ಯಚ್ಚಾಸ್ಯೇಹಾಸ್ತಿ ಯಚ್ಚ ನಾಸ್ತಿ ಸರ್ವಂ ತದಸ್ಮಿನ್ ಸಮಾಹಿತಮ್, ಸರ್ವಾಣಿ ಚ ಭೂತಾನಿ, ಸರ್ವೇ ಚ ಕಾಮಾಃ, ಯದೇನಂ ಜರಾ ಅವಾಪ್ನೋತಿ ಪ್ರಧ್ವಂಸತೇ ವಾ ಕಿಂ ತತೋಽತಿಶಿಷ್ಯತ ಇತಿ ಸ ಬ್ರೂಯಾತ್. ನಾಸ್ಯ ಜರಯಾ ಏತಜ್ಜೀರ್ಯತಿ ನ ವಧೇನಾಸ್ಯ ಹನ್ಯತ ಏತತ್ಸತ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಂ ಅಸ್ಮಿನ್ ಕಾಮಾಃ ಸಮಾಹಿತಾಃ, ಏಷ ಆತ್ಮಾ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮಾ ವಿಜರೋ ವಿಮೃತ್ಯುಃ ವಿಶೋಕೋ ಅವಿಜಿಘತ್ಸಃ ಅಪಿಪಾಸಃ ಸತ್ಯಕಾಮಃ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ'' ಇತಿ ಧ್ಯಾಯೇತ್

ಬಿಂಬರೂಪಂ ನಾರಾಯಣಂ ಭೂಯೋ ಭೂಯಃ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರಂ ನೀತ್ವಾ , ವಾಮನಾಸಾಪುಟಾತ್ ಬಹಿರಾಗತ್ಯ ಅಂಜಲಿಸ್ಥತುಲಸ್ಯಾಂ ಪುಷ್ಪೇ ವಾ ಸ್ಥಿತಂ ಮನಸ್ಯೈವ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ಆವಾಹಯೇತ್ ॥

ಬಿಂಬರೂಪಾವಾಹನಮ್

ಆತ್ಮೇತ್ಯಸ್ಯ ವಾತಾಯನಃ ಋಷಿಃ । ವಾಸುದೇವೋ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ। ಸ್ವಬಿಂಬಮೂರ್ತ್ಯಾವಾಹನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ. ೧೦-೧೬೮-೪)

ಓಂ ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ ಭುವನಸ್ಯ ಗರ್ಭೋ ಯಥಾವಶಂ ಚರತಿ ದೇವ ಏಷಃ । ಘೋಷಾ ಇದಸ್ಯ ಶೃಣ್ವಿರೇ ನ ರೂಪಂ ತಸ್ಮೈ ವಾತಾಯ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ ॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರಮ್, ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಇತಿ ಋಚಂ ಉಚ್ಚಾರಯೇತ್ ।

''ಏಹಿ ಏಹಿ ಮಮ ಹೃತ್ಕಮಲಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಬಿಂಬರೂಪಿನ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಪೀಠಸ್ಥಿತಏತತ್ಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥ ತೇಜಃಸಾರಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥಿತ

ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರೂಪಪ್ರತಿಮಾಂತರ್ಗತ ರಮಾರೂಪಚಿನ್ಮಯಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ಮದಂತರ್ಯಾಮಿಣಮ್, ಮನ್ನಿಯಾಮಕಮ್, ಮದಾಕಾರಮ್, ಮದಾಶ್ರಯಮ್, ಮದಾಧಾರಮ್, ಮದುತ್ಪಾದಕಮ್, ಮತ್ಪಾಲಕಮ್, ಮತ್ಸಂಹಾರಕಮ್, ಮತ್ಪ್ರೇರಕಮ್, ಮನ್ನಿವರ್ತಕಮ್, ಮತ್ಸತ್ತಾಪ್ರದಮ್, ಮದೀಯದೋಷಾತಿ-ದೂರಮ್, ಮದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣಮ್, ಮದಚಿಂತ್ಯಮ್, ಮದುತ್ತಮಂ ನಾರಾಯಣಂ ತ್ವಾಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹಯಾಮಿ'' ಇತಿ ದ್ವಿರುಚ್ಚಾರ್ಯ ಆವಾಹನಮುದ್ರಯಾ ತಂ ಆವಾಹಯೇತ್ ।

ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ಕುರು ದೇವೇಶ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರೋ ಭವ ।
ವಿಭೋ ಸಕಲಲೋಕೇಶ ವಿಷ್ಣೋ ಜಿಷ್ಣೋ ಹರೇ ಪ್ರಭೋ ॥
ತ್ವಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂಜಯಾಮ್ಯದ್ಯ ಭೋಗೈರರ್ಘ್ಯಾದಿಭಿಃ ಕ್ರಮಾತ್ ॥★॥

ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ

ಆವಾಹನವಿಸ್ತಾರಃ

(ಅಥ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ವಿಶೇಷತಃ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾಯ ಅನಂತಾನಂತಗುಣ-ಕ್ರಿಯೋಪೇತಂ ಅನಂತಾನಂತರೂಪಜಾತಂ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಆವಾಹಯೇತ್ ।

ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿಭ್ಯೋ ಅತಿಶಯೇನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಮ್, ಅನಂತರೂಪಾವ-ಯವಗುಣಕ್ರಿಯಾರೂಪತ್ವಮ್, ಸರ್ವದೋಷಾತಿದೂರತ್ವಮ್, ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ ಲಯನಿಯಮನಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಬಂಧಮೋಕ್ಷಾಣಾಂ ಕಾರಣತ್ವಮ್, ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮ್, ಸ್ವತಂತ್ರತ್ವಮ್, ಅನಾದ್ಯನಂತಕಾಲೇಷು ಸರ್ವೇಷಾಂ ಅನಿಮಿತ್ತಮಹೋಪಕಾರಿ-ತ್ವಮ್, ಸರ್ವತೋ ಅತಿಪ್ರೇಷ್ಠತ್ವಮ್, ಸರ್ವಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತ್ವಮ್, ಸರ್ವಕರ್ಮಸು ಪೂಜ್ಯತ್ವಮ್, ಸರ್ವಕರ್ಮಫಲಪ್ರದತ್ವಮ್, ಗುರುದೇವತಾಂತರ್ಗತತ್ವಂ ಇತ್ಯೇವಮಾದ್ಯನಂತಗುಣವಂತಿ ಅನಂತೇ ದೇಶೇ, ಅನಂತೇ ಕಾಲೇ, ಅನಂತಪ್ರಕೃತೌ,

ಅನಂತೇಷು ಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣೇಷು, ಅನಂತವೇದೇಷು ತತ್ರಸ್ಥಪೂರ್ವೋತ್ತರ-ವರ್ಣಸಂಧಿಸಂಧಾನೇಷು ನಾನಾಸಾಮಸು, ಶತಕೋಟಿರಾಮಾಯಣ ಶತಕೋಟಿ-ಪಂಚರಾತ್ರ ಶತಕೋಟಿಆದಿಭಾಗವತ ಪಂಚಾಶತ್ಕೋಟಿಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕ ಇತರಪುರಾಣ ಮಹಾಭಾರತ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾದಿಷು,

ಸತ್ವಾದಿಪೃಥಿವ್ಯಂತೇಷು ಚತುರ್ವಿಂಶತಿತತ್ತ್ವೇಷು, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡೇ, ಲೋಕೇಷು, ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲೇಷು, ಸೂರ್ಯೇ, ಚಂದ್ರೇ, ಸಾಗರೇಷು, ದ್ವೀಪೇಷು, ಗಿರಿಷು, ನದೀಷು, ವೃಕ್ಷಗೇಹಾದಿಷು, ಪರಮಾಣುಷು, ತದೀಯಾನಂತಾನಂತಾಂಶೇಷು,

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಕರಾರ್ಚಿತಾಸು ಮೂಲರಾಮಕೃಷ್ಣವ್ಯಾಸಶಿಲಾದಿಪ್ರತಿಮಾಸು, ಶ್ರೀವೆಂಕಟಾಚಲಬದರೀಶ್ರೀರಂಗಾದಿಕ್ಷೇತ್ರೇಷು, ಕೋಟಿಕೋಟಿಶಾಲಗ್ರಾಮೇಷು

ಅನಂತಾನಂತಜೀವೇಷು, ಚಕ್ರವರ್ತಿಋಷಿದೇವೇಷು, ದೇವೋತ್ತಮೇಷು, ಇಂದ್ರಶೇಷವಾಯುಷು, ಸಮಸ್ತಮುಕ್ತೇಷು, ರಮಾಯಾಂ ತದೀಯೇಷು, ಅನಂತಾನಂತೇಷು ಕರ್ಮಸು, ಮನೋವೃತ್ತ್ಯಾದಿಷು ಗುಣೇಷು, ರೂಪೇಷು, ಅಂಶೇಷು, ನಿಯಾಮಕಪ್ರೇರಕಾದಿತಯಾ ಸ್ಥಿತಾನಿ,

ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾನಂತಾಸನವೈಕುಂಠೇಷು ಸ್ಥಿತಾನಿ ತ್ರೀಣಿ, ನಾರಾಯಣಾದೀನಿ ಪಂಚ, ಗಾಯತ್ರೀಭೂತಾದೀನಿ ಷಟ್, ವಿಶ್ವಾದೀನಿ ಅಷ್ಟ, ದಶ, ದ್ವಾದಶ, ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಃ, ಪಂಚಾಶತ್, ಶತಮ್, ಸಹಸ್ರಮ್, ದ್ವಾಸಪ್ತತಿಸಹಸ್ರಾಣಿ, ಬಹೂನಿ, ಅಮಿತಾನಿ, ರಾಮರಾಮಾದೀನಿ, ಜ್ಞಾನರಾಮಾದೀನಿ ರೂಪಾಣಿ,

ಮಮ ಪರಮಗುರ್ವಂತಃಸ್ಥೇನ, ಗುರ್ವಂತಃಸ್ಥೇನ ಬಿಂಬರೂಪೇಣ ಚ ಅಭಿನ್ನಾನಿ ನಿರವಧಿಕಾನಂತಶಕ್ತಿಮತ್ತ್ವಾತ್, ನಿರವಧಿಕಪೂರ್ಣಾನಂತ-ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾತ್, ಅನಂತದೇಶಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತತ್ವಾತ್, ದೇಶಕಾಲವಸ್ತುಸ್ವಭಾವಕೃತವ್ಯವಧಾನಶೂನ್ಯತ್ವಾತ್ ತತ್ತದ್ದೇಶಕಾಲಸ್ಥಿತಿಂ ಅವಿಹಾಯ್ಯೆವ ಸ್ವೀಯಾಚಿಂತ್ಯಾದ್ಭುತಶಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರತಿತಿಷ್ಠಂತ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ತತ್ಸಂಸ್ಥೇನ ರೂಪೇಣ ಅಭಿನ್ನಾನಿ ಸಂತಿ ।

ಆವಾಹಯಾಮಿ ಪೀಠೇ ತ್ವಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ರಮಾಪತೇ ।
ತೇಜಸ್ಸಾರಮಯೀಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಗತಾಮ್ ॥★॥

ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಪ್ರಾಣಾಧಿಪಂ ತತ್ರ ಪ್ರತಿಮಾರೂಪಿಣಂ ಪ್ರಭುಮ್ ।
ತನ್ಮಧ್ಯೇ ರಮಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ಆಸೀನಂ ಕ್ಷೀರನೀರವತ್ ॥★॥

ಪ್ರತಿಮಾರೂಪಿಣಂ ಸಮ್ಯಗ್ ಧ್ಯಾತ್ವೈವಾವಾಹಯೇತ್ಸುಧೀಃ ।
ಪ್ರತಿಮಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥಂ ವಾಯೋಸ್ತೇಜೋಮಯೀಂ ಸುಧೀಃ ॥★॥

ವಿಷ್ಣೋರ್ವಪುಶ್ಚ ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಧ್ಯಾಯೇದಾನಂದಚಿದ್ಘನಮ್ ।
ವಿನಾ ಪ್ರತೀಕಂ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಸ್ಮರನ್ ನಿರಯಭಾಗ್ಭವೇತ್ ॥★॥

ವಾಯುಂ ವಿನಾ ನ ಗೃಹ್ಣಾಮಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ ವಸ್ತು ಮೇ ಪ್ರಿಯಮ್ ।
ತಸ್ಮಾದ್ವಾಯುಮುಖೈರ್ದೇವೈಃ ವಾಯುಹಸ್ತೇನ ದಾಪಯೇತ್ ॥★॥

ಪ್ರತಿಮಾಧಿಕಸಾದೃಶ್ಯಾತ್ ಮುಖ್ಯಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸದಾ ರಮಾ ।
ತತ್ರ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತಂ ವಿಷ್ಣುಂ ತತ್ತನ್ಮೂರ್ತಿಗತೇನ ವೈ ॥★॥

ಏಕೀಭೂತಂ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ತದ್ರೂಪಂ ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪತಃ ।
ವ್ಯಾಪ್ತಂ ತದ್ಬಿಂಬರೂಪೇಣ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಗತೇನ ವೈ ॥★॥

ಏಕೀಭೂತಂ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ಪೂಜಯಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾತ್ ದೇಶಕಾಲಾದಿವ್ಯವಧಾನೋಜ್ಝಿತತ್ವತಃ ॥★॥

ಸ್ಥಿತ್ವೈವ ತತ್ತತ್ಸ್ಥಾನೇಷು ಸ್ವಪೂಜ್ಯಪ್ರತಿಮಾಗತಮ್ ।
ಭಾವಯೇತ್ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸಾಂದ್ರಸುಂದರವಿಗ್ರಹಮ್ ॥★॥

ನಖಾದಿಕೇಶಪರ್ಯಂತಂ ರೂಪಾನಂತ್ಯೇನ ಸಂಯುತಮ್ ।
ಮದ್ಗುರೂಕ್ತಾನುಸಾರೇಣ ಚಿಂತಯೇಽಹಂ ಯಥಾಮತಿ ॥★॥

ಇತ್ಯುಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ।

ತತಃ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಮ್, ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಮ್, ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಸ್ಯ ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾದಿಭಿಃ ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸಮ್, ವಿಶ್ವಾದಿಭಿಃ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರನ್ಯಾಸಂ ಚ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ಕೃತ್ವಾ, (ಕರನ್ಯಾಸಃ ಅಂಗುಲಿನ್ಯಾಸಶ್ಚ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ನ ಸ್ತಃ) ಪ್ರತಿಮಾಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ದ್ವಾದಶವಾರಂ (ತದಧಿಕವಾರಂ ವಾ) ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ವ್ಯಾಸಾದಿ (ತತ್ತದ್ದೇವತಾಮಂತ್ರಂ)ಮಂತ್ರಂ ವಾ ಜಪೇತ್ ।

ತತಃ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮುದ್ರಯಾ

ಯಾಗಾವಸಾನಪರ್ಯಂತಂ ಅತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನ ।
ಭಕ್ತಸ್ಯ ಮಮ ಪೂಜಾಂ ತ್ವಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಪ್ರಭೋ ॥★॥
ಭೋಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಜಗತಾಂ ನಾಥ ಯಾವತ್ಪೂಜಾವಸಾನಕಮ್ ।
ತಾವತ್ಸಂಪ್ರೀತಿಭಾವೇನ ಬಿಂಬೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧೌ ಭವ ॥ ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ,

ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ಆವಾಹನಮ್, ಸ್ಥಾಪನಮ್, ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮ್, ಸನ್ನಿರೋಧನಮ್, ಸಮ್ಮುಖೀಕರಣಮ್, ಅವಗುಂಠನಂ ಏವಮಾಖ್ಯಾಃ ಷಣ್ಮುದ್ರಾಃ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ । ತತ್ತನ್ಮುದ್ರಾಪ್ರದರ್ಶನಾನಂತರಂ ಆವಾಹಿತೋ ಭವ । ಸ್ಥಾಪಿತೋ

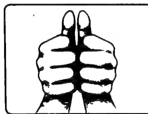
ಭವ । ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ । ಸಮ್ಮುಖೋ ಭವ । ಅವಕುಂಠಿತೋ ಭವ । ಇತಿ ಚ ವದೇತ್ ॥

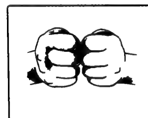
ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ
ಇತಿ ಆವಾಹನಮುದ್ರಾಂ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ
ಆವಾಹಿತೋ ಭವ ಇತಿ ವದೇತ್

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ
ಇತಿ ಸ್ಥಾಪನಾಮುದ್ರಾಂ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ
ಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ ಇತಿ ವದೇತ್

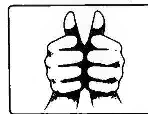
ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ
ಇತಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮುದ್ರಾಂ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ
ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ ಇತಿ ವದೇತ್

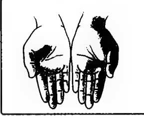
ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ
ಇತಿ ಸನ್ನಿರೋಧನಮುದ್ರಾಂ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ
ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ ಇತಿ ವದೇತ್

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ
ಇತಿ ಸಮ್ಮುಖೀಕರಣಮುದ್ರಾಂ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ
ಸಮ್ಮುಖೋ ಭವ ಇತಿ ವದೇತ್

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ
ಇತಿ ಅವಗುಂಠನಮುದ್ರಾಂ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ
ಅವಗುಂಠಿತೋ ಭವ ಇತಿ ವದೇತ್

ಓಂ ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಓಂ
ಇತಿ ಪ್ರಸಾದನಮುದ್ರಾಂ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ
ಸುಪ್ರಸನ್ನೋ ಭವ ಇತಿ ವದೇತ್

ಅಭಿಷೇಕವಿಧಿಃ

ತತಃ ಚಕ್ರಾದ್ಯಾಯುಧದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಆಭರಣೇಭ್ಯೋ ನಮಃ । ಇತಿ ತಾನಿ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ ॥

'ಏಹಿ ಶ್ರೀಭಗವನ್ ವಿಷ್ಣೋ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಮಜ್ಜನಾಲಯಂ' ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ

ಇದಂ ವಿಷ್ಣುರಿತ್ಯಸ್ಯ ಕಾಣ್ವಃ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ಋಷಿಃ । ವಿಷ್ಣುರ್ದೇವತಾ । ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದ । ಪಾದುಕಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ. ೧-೨೨-೧೭)

ಓಂ ಇದಂ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿ ಚಕ್ರಮೇ ತ್ರೇಧಾ ನಿದಧೇ ಪದಮ್ ।
ಸಮೂಳ್ಹಮಸ್ಯ ಪಾಂಸುರೇ ॥

ಇತಿ ಪಾದುಕೇ ಸಮರ್ಪ್ಯ, ಸ್ನಾನಾಲಯಂ ಸಮಾಯಾಂತಂ ಪ್ರಭುಂ ನಾರಾಯಣಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ, ಸ್ನಾನಪೀಠೇ

ಭದ್ರಮಿತ್ಯಸ್ಯ ಗೋತಮೋ ರಾಹೂಗಣಃ ಋಷಿಃ । ದೇವಾಃ ದೇವತಾಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಸ್ಥಾಪನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧-೮೯-೮)

ಓಂ ಭದ್ರಂ ಕರ್ಣೇಭಿಃ ಶೃಣುಯಾಮ ದೇವಾ ಭದ್ರಂ ಪಶ್ಯೇಮಾಕ್ಷಭಿರ್ಯಜತ್ರಾಃ । ಸ್ಥಿರೈರಂಗೈಸ್ತುಷ್ಟುವಾಂಸಸ್ತನೂಭಿ ರ್ವ್ಯಶೇಮ ದೇವಹಿತಂ ಯದಾಯುಃ ॥

ಇತಿ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ ।

ಪುನಃ ತತ್ರಾಪಿ ಆವಾಹನಾದಿಷಣ್ಮುದ್ರಾಃ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ ತತಃ ಮೃತ್ತಿಕಾಶೌಚಮ್, ಗಂಡೂಷಮ್, ದಂತಧಾವನಮ್, ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಚ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ಇತಿ ವದನ್ ತಾನಿ ಉದ್ದಿಶ್ಯ ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ಉದಕಂ ದತ್ವಾ

ಪಾದುಕೇ, ಚಾಮರೇ, ಛತ್ರಮ್, ದರ್ಪಣಮ್, ಆಸನಂ ಚ ವಾಯುಕರೇಣ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ಇತಿ ವದನ್ ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ತುಲಸೀದಲಾನಿ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ।

ಕೇಶಸಂಸ್ಕಾರಮ್, ಅಂಗಮರ್ದನಮ್, ಸುಗಂಧತೈಲೇನ ಕಸ್ತೂರ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಕೇನ ಅಭ್ಯಂಗಮ್, ಸುವರ್ಣಪಾತ್ರೇಣ ಉಷ್ಣೋದಕಸ್ನಾನಂ ಚ ಲಕ್ಷ್ಮೀಹಸ್ತೇನ ದಾಪಯಾಮಿ ಇತಿ ವದನ್ ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ತುಲಸೀದಲಾನಿ ಸಮರ್ಪಯೇತ್॥

ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ,

ಆಪೋ ಹಿ ಷ್ಠಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಸಿಂಧುದ್ವೀಪಃ ಅಂಬರೀಷಃ ಋಷಿಃ । ಆಪೋ ದೇವತಾ । ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ 'ಆಪೋ ಹಿ ಷ್ಠಾ ಮಯೋಭುವ ಸ್ತಾ ನ ಊರ್ಜೇ ದಧಾತನ । ಮಹೇ ರಣಾಯ ಚಕ್ಷಸೇ ॥' ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಚ ''ಲಕ್ಷ್ಮೀಹಸ್ತೇನ ಇದಂ ತೇ ಅರ್ಘ್ಯಮ್''॥

ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ -

'ಓಂ ಅಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಶ್ರಿಯಮಾವೇಶಯಾಮ್ಯತೋ ದೇವೀಃ ಪ್ರತಿಪಶ್ಯಾಮ್ಯಾಪಃ ।
ದಕ್ಷಿಣಂ ಪಾದಮವನೇನಿಜೇಽಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರ ಇಂದ್ರಿಯಂ ವರ್ಧಯಾಮಿ ।
ಸವ್ಯಂ ಪಾದಮವನೇನಿಜೇಽಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರ ಇಂದ್ರಿಯಂ ದಧಾಮಿ ।
ಪೂರ್ವಮನ್ಯಂ ಅಪರಮನ್ಯಂ ಪಾದಾವವನೇನಿಜೇ ।
ದೇವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ಗುಪ್ತ್ಯಾ ಅಭಯಸ್ಯಾವರುದ್ಧ್ಯೈ ।
ಆಪಃ ಪಾದಾವನೇಜನೀಃ ದ್ವಿಷಂತಂ ನಿರ್ದಹಂತು ಮೇ ।'

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಚ ''ಸರಸ್ವತೀಹಸ್ತೇನ ಇದಂ ತೇ ಪಾದ್ಯಮ್''।

ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ -

ಶನ್ನೋದೇವೀ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಅಥರ್ವಾ ಋಷಿಃ । ಆಪೋ ದೇವತಾ । ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ಆಚಮನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

'ಓಂ ಶಂ ನೋ ದೇವೀರಭಿಷ್ಟಯ ಆಪೋ ಭವಂತು ಪೀತಯೇ । ಶಂ ಯೋರಭಿ ಸ್ರವಂತು ನಃ ॥'(ಅಥರ್ವವೇದ-೧-೬-೧) ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಚ ''ರತಿಹಸ್ತೇನ ತೇ ಇದಂ ಆಚಮನಮ್'' ॥

ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ-

ಮಧುವಾತಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಗೋತಮೋ ರಾಹೂಗಣೋ ಋಷಿಃ । ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ದೇವತಾಃ । ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ಮಧುಪರ್ಕಪ್ರದಾನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಮಧುವಾತಾ ಋತಾಯತೇ ಮಧು ಕ್ಷರಂತಿ ಸಿಂಧವಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ನಃ ಸಂತ್ವೋಷಧೀಃ ॥ ಮಧು ನಕ್ತಮುತೋಷಸೋ ಮಧುಮತ್ ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ । ಮಧು ದ್ಯೌರಸ್ತು ನಃ ಪಿತಾ ॥ ಮಧುಮಾನ್ನೋ ವನಸ್ಪತಿರ್ಮಧುಮಾಗ್ಂ ಅಸ್ತು ಸೂರ್ಯಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ಗಾವೋ ಭವಂತು ನಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧-೯೦-೬/೭/೮)

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ''ಬ್ರಹ್ಮಹಸ್ತೇನ ಅಯಂ ತೇ ಮಧುಪರ್ಕಃ'' ।

ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ - 'ಶನ್ನೋ ದೇವೀಃ' ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಚ ''ಶಾಂತಿಹಸ್ತೇನ ಇದಂ ತೇ ಪುನರಾಚಮನಮ್'' ॥

ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ - ವರುಣಹಸ್ತೇನ ಇದಂ ತೇ ಮಲಾಪಕರ್ಷಣಸ್ನಾನಮ್ ॥ ಇತಿ ತಾನಿ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ॥

ಪಂಚಾಮೃತಮ್

ಆ ಪ್ಯಾಯಸ್ವೇತ್ಯಸ್ಯ ಗೋತಮೋ ರಾಹೂಗಣೋ ಋಷಿಃ । ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ದೇವತಾ। ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ಪಯಸಃ ಅಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಆ ಪ್ಯಾಯಸ್ವ ಸಮೇತು ತೇ ವಿಶ್ವತಃ ಸೋಮ ವೃಷ್ಣ್ಯಮ್ । ಭವಾ ವಾಜಸ್ಯ ಸಂಗಥೇ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧-೯೧-೧೬)

ಇತಿ ಪಯಸಾ ಅಭಿಷಿಚ್ಯ, ಪಯೋಗತಃ ಗೋವಿಂದಃ ಲೀಲಯಾ ಪ್ರತಿಮಾಗತಂ ನಾರಾಯಣಂ ಅಭಿಷಿಂಚತೀತಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಶುದ್ಧೋದಕೇನ ಸಂಸ್ನಾಪ್ಯ

ವಸ್ತ್ರಮ್, ಆಭರಣಮ್, ಯಜ್ಞೋಪವೀತಮ್, ಆಸನಮ್, ಗಂಧಮ್, ಪುಷ್ಪಮ್, ತುಲಸೀಮ್, ಧೂಪಮ್, ದೀಪಮ್, ನೈವೇದ್ಯಮ್, ನಮನಂ ಏವಂ ದಶೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ॥ (ಏವಂ ಪ್ರತ್ಯಭಿಷೇಕಂ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನ - ಪೂರ್ವಕಂ ದಶೋಪಚಾರಾನ್ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ।)

ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವಾಮದೇವೋ ಗೋತಮಃ ಋಷಿಃ । ದಧಿಕ್ರಾಃ ದೇವತಾಃ। ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ದಧ್ನಃ ಅಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ. ೪-೩೯-೬)

ಓಂ ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ಅಕಾರಿಷಂ ಜಿಷ್ಣೋರಶ್ವಸ್ಯ ವಾಜಿನಃ ।
ಸುರಭಿ ನೋ ಮುಖಾ ಕರತ್ ಪ್ರ ಣ ಆಯೂಂಷಿ ತಾರಿಷತ್ ॥

ಇತಿ ದಧ್ನಾ ಅಭಿಷಿಚ್ಯ ದಧಿಗತಃ ವಾಮನಃ ಲೀಲಯಾ ಪ್ರತಿಮಾಗತಂ ನಾರಾಯಣಂ ಅಭಿಷಿಂಚತೀತಿ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ॥

ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಗೃತ್ಸಮದಃ ಋಷಿಃ । ಸ್ವಾಹಾಕೃತಯೋ ದೇವತಾಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಘೃತಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೨-೩-೧೧)

ಓಂ ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇ ಘೃತಮಸ್ಯ ಯೋನಿರ್ಘೃತೇ ಶ್ರಿತೋ ಘೃತಮ್ವಸ್ಯ ಧಾಮ।
ಅನುಷ್ವಧಮಾ ವಹ ಮಾದಯಸ್ವ ಸ್ವಾಹಾಕೃತಂ ವೃಷಭ ವಕ್ಷಿ ಹವ್ಯಮ್ ॥

ಇತಿ ಘೃತೇನ ಅಭಿಷಿಚ್ಯ ಘೃತಗತಃ ಶ್ರೀಕರಃ ಲೀಲಯಾ ಪ್ರತಿಮಾಗತಂ ನಾರಾಯಣಂ ಅಭಿಷಿಂಚತೀತಿ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ॥

ಮಧುವಾತಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಗೋತಮೋ ರಾಹೂಗಣೋ ಋಷಿಃ । ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ದೇವತಾಃ । ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ಮಧುನಾ ಅಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಮಧುವಾತಾ ಋತಾಯತೇ ಮಧು ಕ್ಷರಂತಿ ಸಿಂಧವಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ನಃ ಸಂತ್ವೋಷಧೀಃ ॥ ಮಧು ನಕ್ತಮುತೋಷಸೋ ಮಧುಮತ್ ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ । ಮಧು ದ್ಯೌರಸ್ತು ನಃ ಪಿತಾ ॥ ಮಧುಮಾನ್ನೋ ವನಸ್ಪತಿರ್ಮಧುಮಾಗ್ಂ ಅಸ್ತು ಸೂರ್ಯಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ಗಾವೋ ಭವಂತು ನಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧-೯೦-೬/೭/೮)

ಇತಿ ಮಧುನಾ ಅಭಿಷಿಚ್ಯ ಮಧುಗತಃ ಮಧುಸೂದನಃ ಲೀಲಯಾ ಪ್ರತಿಮಾಗತಂ ನಾರಾಯಣಂ ಅಭಿಷಿಂಚತೀತಿ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ॥

ಸ್ವಾದುರಿತ್ಯಸ್ಯ ವೇನಃ ಭಾರ್ಗವಃ ಋಷಿಃ । ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ । ಶರ್ಕರಾಯಾಃ ಅಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೯-೮೫-೬)

ಓಂ ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ ಸ್ವಾದುರಿಂದ್ರಾಯ ಸುಹವೀತುನಾಮ್ನೇ।
ಸ್ವಾದುರ್ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ವಾಯವೇ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ಮಧುಮಾಂ ಅದಾಭ್ಯಃ

ಇತಿ ಶರ್ಕರಯಾ ಅಭಿಷಿಚ್ಯ ಶರ್ಕರಾಗತಃ ವಿಷ್ಣುಃ ಲೀಲಯಾ ಪ್ರತಿಮಾಗತಂ ನಾರಾಯಣಂ ಅಭಿಷಿಂಚತೀತಿ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ॥

ಯಾಃ ಫಲಿನೀರ್ಯಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಆಥರ್ವಣೋ ಭಿಷಕ್ ಋಷಿಃ । ಓಷಧಯೋ ದೇವತಾಃ । ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಫಲಾಭಿಷೇಕೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಯಾಃ ಫಲಿನೀರ್ಯಾ ಅಫಲಾ ಅಪುಷ್ಪಾ ಯಾಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ । ಬೃಹಸ್ಪತಿಪ್ರಸೂತಾಸ್ತಾ ನೋ ಮುಂಚಂತ್ವಂಹಸಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧೦-೯೭-೧೫)

ಇತಿ ಫಲೈಃ ಸಂಸ್ನಾಪ್ಯ ಫಲಗತೋ ಭಗವಾನ್ ಲೀಲಯಾ ಪ್ರತಿಮಾಗತಂ ನಾರಾಯಣಂ ಅಭಿಷಿಂಚತೀತಿ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ।

ಅಹೋ ಬತ ಕ್ಷೀರದಧ್ಯಾದಿಸಾಗರಸ್ವಾಮಿನಃ ತೈಸ್ತೈರಭಿಷೇಕಾದಿಃ ಉಪಚಾರಃ ಇತಿ ವಿಭಾವಯೇತ್ । ಏವಂ ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕಂ ಸಮಾಪ್ಯ ಉದ್ವರ್ತನದ್ರವ್ಯೈಃ ಪೀಠೇನ ಸಹ ದೇವಸ್ಯ ಉದ್ವರ್ತನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ । ಉಷ್ಣೋದಕೈಃ ಸಂಶೋಧಯೇತ್ ।

ಶುದ್ಧಾಭಿಷೇಕಃ

ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನಂ ಘಂಟಾನಾದಂ ಕುರ್ವನ್ ಕಾರಯನ್ ವಾ ಶಂಖೇನೈವ ಕುರ್ಯಾತ್ । ತದಾ ಪುರುಷಸೂಕ್ತಂ (ಋ.೧೦.೯೦), ವಿಷ್ಣುಸೂಕ್ತಂ (ಋ.೧.೨೨.೧೬-೨೧), ಘರ್ಮಸೂಕ್ತಂ (ಋ.೧೦.೧೧೪), ಸಂಪೂರ್ಣ ಪವಮಾನಸೂಕ್ತಜಾತಮ್, ತದಸಂಭವೇ 'ಪವಸ್ವೇ'ತಿ ವರ್ಗತ್ರಯಂ (''ಪವಸ್ವ ಸೋಮ ಮಂದಯನ್'' (ಋ.೯.೬೭.೧೬) ಇತ್ಯಾರಭ್ಯ ''ಕ್ಷೀರಂಸರ್ಪಿ ರ್ಮಧೂದಕಂ'' (ಋ.೯.೬೭.೩೨) ಇತಿ ಮಂತ್ರಪರ್ಯಂತಂ ಸಪ್ತದಶ ಮಂತ್ರಾನ್), 'ಯ ಇಂದೋಃ ಪವಮಾನಸ್ಯ' ಇತಿ (ಋ.೯.೧೧೪.೧-೪) ಏಕವರ್ಗಮ್, ಸಮುದ್ರಸೂಕ್ತಂ (ಋ.೪.೫೮), 'ಜಿತಂ ತೇ' ಸ್ತೋತ್ರಮ್, 'ಸುವರ್ಣಂ ಘರ್ಮಂ' ಇತ್ಯನುವಾಕಂ (ತೈತ್ತಿರೀಯಾರಣ್ಯಕಂ ಚಿತ್ತ್ಯುಪನಿಷದ್ಗತಂ), ಆತ್ವಾಹರ್ಷಸೂಕ್ತಂ (ಋ.೧೦.೧೭೩), ವಿಶ್ವಕರ್ಮಸೂಕ್ತಂ (ಋ.೧೦.೮೧), ಅಣುಭಾಷ್ಯಮ್, ನಾರಾಯಣವರ್ಮ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಿ, ಅಷ್ಟಮಹಾಮಂತ್ರಾಂಶ್ಚ ಪಠೇತ್ ।

ತತಃ ಪೂರ್ಣಕುಂಭಂ ಉದ್ಧೃತ್ಯ ತೇನೈವ (ನತು ಶಂಖೇನ) 'ಓಂ ಅಂ ಅಜಾಯ ನಮಃ' ಇತ್ಯಾದಿ 'ಓಂ ಶಿಂಶುಮಾರಾಯ ನಮಃ' ಇತ್ಯಂತೈಃ ಮಂತ್ರೈಃ ಅಭಿಷೇಕಂ ಕುರ್ಯಾತ್ । ತತಃ (ಸ್ವಾದೂದಕೇನ ಅಭಿಷೇಕಃ ಕರ್ತವ್ಯಃ । ಕೇಚನ ಪೂರ್ಣಕುಂಭಜಲೇ ಏವ ಸ್ವಾದೂದಕಂ ಸಮ್ಮಿಶ್ರ್ಯ ಅಭಿಷೇಕಂ ಕುರ್ವಂತಿ ।)

ಅಭಿಷೇಕಕಾಲೇ ಸ್ನಾನೀಯಕಲಶಸ್ಥಾನಾಂ ಅಜಾದಿ ಶಿಂಶುಮಾರಮೂಲ-ನಾರಾಯಣಾಂತಾನಾಂ ಏಕೋತ್ತರಶತಮೂರ್ತೀನಾಂ ಪೂರ್ಣಕುಂಭಗತಾನಾಂ ಶಿಂಶುಮಾರಾದಿ ಅಜಾಂತಾನಾಂ ಏಕೋತ್ತರ ಶತಮೂರ್ತೀನಾಂ ಚ ಪ್ರತಿಮಾಗತೇನ ರೂಪೇಣ ಐಕ್ಯಂ ಭವತೀತಿ ಅನುಸಂಧಾಯ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತಿಂ ಪಶ್ಯೇತ್ ॥

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಇತಿ ವಸ್ತ್ರೇಣ ಅಂಗಮಾರ್ಜನಂ ಕೃತ್ವಾ ನೀರಾಜನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ।

ಅಭಿಷೇಕಕಾಲೀನಂ ಚಿಂತನಮ್

(ಅನಂತಸ್ಯ ಪ್ರಲಯಕಾಲೀನಸ್ಯ ಜಲಸ್ಯ, ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ಆವರಣರೂಪಸ್ಯ ಚ ಜಲಸ್ಯ ಸ್ವಾಮಿನಃ ಅಯಮಭಿಷೇಕೋ ವ್ಯರ್ಥಃ ಅಸಂಭಾವಿತಶ್ಚ ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾದಿಕಸ್ಯ । ತಥಾಪಿ ಚಿದ್ಘನಂ ಅನಂತಾನಂದರೂಪಂ ಅತ ಏವಾಪ್ತಕಾಮಂ ಚ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಜಡಜಲಗತ ಗಂಗಾದಿದೇವತಾಂತಃಸ್ಥ ವರುಣಾಂತರ್ಗತ ಪ್ರಾಣರಮಾಂತರ್ಗತ ಸ್ವಾಖ್ಯ ಚಿಜ್ಜಲರೂಪಃ ಜಲಸ್ಯ ತದಭಿಮಾನಿದೇವತಾನಾಂ ಚ ಸ್ವಾಮೀ, ನಿಯಾಮಕಃ, ಸತ್ತಾಪ್ರದಃ, ಜಲತ್ವಪ್ರದಃ, ತದ್ಗತರಸಸ್ಯ ವಿಶೇಷತಃ ಕರ್ತಾ, ಭೋಕ್ತಾ, ರಸಸ್ಯ ರಸತ್ವ- ಸ್ವಭಾವತ್ವ- ಸಾರತ್ವ- ನಿಯಾಮಕಃ, ತದ್ವ್ಯಾಪ್ತಃ ಸ್ವತಂತ್ರೋ ಹರಿಃ ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಯಾ ಕ್ರೀಡಯಾ ಅಭಿಷಿಂಚತ್ಯಹೋ ವೈಭವಂ ಪ್ರಭೋಃ । ಸ ಏವ ಹಿ ರಮಾವಾಯ್ವಾದಿದೇವತಾದ್ವಾರಾ ಸ್ವಾಧೀನಕರ್ತೃತಾಂ ಮಮ ದತ್ವಾ ಅಭಿಷೇಚಯತ್ಯತೋ ನಾಹಂ ಸ್ವತಂತ್ರಃ । ನೇದಂ ಜಲಂ ಮಮ । ನಾಹಮಸ್ಯ ಜಲಸ್ಯ ಸ್ವಾಮೀ ಇತಿ ಧ್ಯಾಯನ್ನೇವ ಅಭಿಷೇಕಂ ಕುರ್ಯಾತ್॥)

ಅಭಿ ವಸ್ತ್ರಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಕುತ್ಸಃ ಆಂಗಿರಸಃ ಋಷಿಃ । ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ದೇವತಾ। ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವಸ್ತ್ರೈಃ ಪ್ರತಿಮಾನಾಂ ಸಮ್ಮಾರ್ಜನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೯-೯೭-೫೦)

ಓಂ ಅಭಿ ವಸ್ತ್ರಾ ಸುವಸನಾನ್ಯರ್ಷಾಭಿ ಧೇನೂಃ ಸುದುಘಾಃ ಪೂಯಮಾನಃ ।
ಅಭಿ ಚಂದ್ರಾ ಭರ್ತವೇ ನೋ ಹಿರಣ್ಯಾಽಭ್ಯಶ್ವಾನ್ ರಥಿನೋ ದೇವ ಸೋಮ ॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಸಂಪುಟೇ ವಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರಸಾರ್ಯ ತತ್ರ ಶಾಲಗ್ರಾಮ- ಚಕ್ರಾಂಕಿತಾನಿ ನಿದಧ್ಯಾತ್ ।

'ಅಲಂಕಾರಪೀಠಂ ಆಗಚ್ಛ' ಇತಿ ದೇವಂ ವಿಜ್ಞಾಪ್ಯ, ಪಾದುಕೇ ದತ್ವಾ ಚಾಮರಾದಿವೈಭವಪುರಸ್ಸರಂ ತಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗತಂ ಭಾವಯಿತ್ವಾ, ಸ್ನಾನಾಂಗಪಾದ್ಯಾ-ಚಮನೇ ದದ್ಯಾತ್ ।

ಯುವಂ ವಸ್ತ್ರಾಣೀತ್ಯಸ್ಯ ದೀರ್ಘತಮಾ ಔಚಥ್ಯಃ ಋಷಿಃ । ಮಿತ್ರಾವರುಣೌ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ । (ಋ.೧-೧೫೨-೧)

ಓಂ ಯುವಂ ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪೀವಸಾ ವಸಾಥೇ ಯುವೋರಚ್ಛಿದ್ರಾ ಮಂತವೋ ಹ ಸರ್ಗಾಃ । ಅವಾತಿರತಮನೃತಾನಿ ವಿಶ್ವ ಋತೇನ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಸಚೇಥೇ ।

ಇತಿ ಪೀತಾಂಬರಾಭಿಮಾನಿನಂ ಗರುಡಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಂ ಸಮರ್ಪ್ಯ, ಕೇಶಾನ್ ಸಂಶೋಧ್ಯ

ಹಿರಣ್ಯೇತ್ಯಸ್ಯ ಗೃತ್ಸಮದಃ ಋಷಿಃ । ಅಪಾಂನಪಾತ್ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಆಭರಣಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೨-೩೫-೧೦)

ಓಂ ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಸ ಹಿರಣ್ಯಸಂದೃಗಪಾಂ ನಪಾತ್ ಸೇದು ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಃ । ಹಿರಣ್ಯಯಾತ್ ಪರಿ ಯೋನೇರ್ನಿಷದ್ಯಾ ಹಿರಣ್ಯದಾ ದದತ್ಯನ್ನಮಸ್ಮೈ ।

ಇತಿ ಕಿರೀಟನೂಪುರಾದ್ಯಾಭರಣಾನಿ ಶೇಷಾಭಿಮನ್ಯಮಾನಾನಿ ಕಟಿಸೂತ್ರ-ಕುಂಡಲಾದೀನಿ ಚ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ।

ಅಥ ತದೈವ ಭಗವತಃ ಸ್ವರೂಪಭೂತಾನಿ ರಮಾರೂಪಾಣಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ-ದೇವತಾಭಿಮನ್ಯಮಾನಾನಿ ಇತಿ ಚಿದ್ರೂಪಾಣಿ ಅಚಿದ್ರೂಪಾಣಿ ಚ ಆಭರಣಾನಿ ಸಂತಿ ಇತಿ ಧ್ಯಾಯೇತ್ । ತೇಷಾಂ ಸನ್ನಿಧಾನಂ ಏಷು ಆಭರಣೇಷು ಚಿಂತಯೇತ್ ।

ಅನೇಕರತ್ನಸಂಯುಕ್ತಾ ತುಲಸೀದಲಮಿಶ್ರಿತಾ ।
ವಿಷ್ಣುವಕ್ಷಃಸ್ಥಲೇ ಮಾಲಾ ವೈಜಯಂತೀತ್ಯುದಾಹೃತಾ ॥★॥

ಇತಿ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಭಿಮನ್ಯಮಾನಾಂ ವೈಜಯಂತೀಮಾಲಾಂ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ।

ದೇದೀಪ್ಯಮಾನಚಂದ್ರಾರ್ಕಕೋಟಿಕಾಂತಿಸಮಪ್ರಭಃ ।
ವಿಷ್ಣೋರ್ವಕ್ಷಃಸ್ಥಲೇ ಭಾಸ್ವತ್ಕೌಸ್ತುಭಃ ಸಮುದಾಹೃತಃ ॥★॥

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಭಿಮನ್ಯಮಾನಂ ಕೌಸ್ತುಭಮ್, ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ಶ್ರೀವತ್ಸಂ ಚೂಡಾಮಣಿಂ ಚ ದತ್ವಾ,

ಯಜ್ಞೋಪವೀತಮಿತಿ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಋಷಿಃ । ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಯಜ್ಞೋಪವೀತಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ।

ಓಂ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಪರಮಂ ಪವಿತ್ರಂ ಪ್ರಜಾಪತೇರ್ಯತ್ಸಹಜಂ ಪುರಸ್ತಾತ್ । ಆಯುಷ್ಯಮಗ್ರ್ಯಂ ಪ್ರತಿಮುಂಚ ಶುಭ್ರಂ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಬಲಮಸ್ತು ತೇಜಃ ।

ಇತಿ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ದತ್ವಾ, ಶೇಷಾಖ್ಯೇ ಆಸನೇ ಉಪವೇಶ್ಯ, ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರಾಭಿಮನ್ಯಮಾನೌ ಆದರ್ಶೌ ದರ್ಶಯೇತ್ ।

ತತಃ 'ಭೋಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಭೋಗಸಿಂಹಾಸನಮಾಗಚ್ಛ' ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, (ಪ್ರಾಗ್ದತ್ತಮೇವಾಸನಂ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ದತ್ವಾ) ಆಸನೇ ಉಪವೇಶಯೇತ್ ।

ಗಂಧತುಲಸೀಪುಷ್ಪಪತ್ರಸಮರ್ಪಣಮ್

ಅಗರು - ತುಲಸೀ - ಕದಂಬ - ದೇವದಾರು - ಬಿಲ್ವ - ಅಗಸಿ - ಚಂದನ - ಕುಂಕುಮೈಃ ಚ ನಿಷ್ಪನ್ನಂ ಆರ್ದ್ರಂ ತುಲಸೀಸಹಿತಮೇವ ಗಂಧಂ ಶಂಖೇ ಸಂಸ್ಪರ್ಶ್ಯ

ಓಂ ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ನಿತ್ಯಪುಷ್ಟಾಂ ಕರೀಷಿಣೀಮ್ ।
ಈಶ್ವರೀಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಾಮಿಹೋಪಹ್ವಯೇ ಶ್ರಿಯಮ್ ॥

ಶ್ರೀಖಂಡಂ ಚಂದನಂ ದಿವ್ಯಂ ನಾನಾಗಂಧಮನೋಹರಮ್ ।
ವಿಲೇಪನಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥★॥

ಅಗರುಸ್ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಂ ಕದಂಬಂ ದೇವದಾರುಕಮ್ ।
ಬಿಲ್ವಾಗಸ್ತೀ ಚಂದನಂ ಚ ಕುಂಕುಮಂ ಚೇತಿ ಚಾಷ್ಟಮಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ವಾ ಮಂತ್ರೇಣ ದದ್ಯಾತ್ ।

'ಪ್ರತ್ಯೇಕಮುಪಚಾರೇಷು ಮಧ್ಯೇ ಹಸ್ತಂ ತು ಕ್ಷಾಲಯೇತ್' ಇತಿ ವಚನಾತ್ ಅತ್ರ ಸರ್ವತ್ರ ಪೂರ್ವಪೂರ್ವಸ್ಮಾತ್ ಉಪಚಾರಸಮರ್ಪಣಾತ್ ಅನಂತರಂ ಉತ್ತರೋತ್ತರಸಮರ್ಪಣಾತ್ಪೂರ್ವಂ ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಕಾರ್ಯಮ್ ।

ದುರ್ಗಾಭಿಮನ್ಯಮಾನಂ ಅಂಗಾರಮ್, ರಮಯಾಽಭಿಮನ್ಯಮಾನಾಂ ಅಕ್ಷತಾಂ ಚ ಸಮರ್ಪ್ಯ, ತುಲಸೀಪತ್ರಂ ಪುಷ್ಪಾಣಿ, ಮಾಲಾಃ (ಪುಷ್ಪಾಭಾವೇ

ತತ್ತತ್ಪಲ್ಲವಾನ್ ವಾ) ದೂರ್ವಾಂಕುರಾನ್, ಬಿಲ್ವಪತ್ರಮ್, ಶಮೀಪತ್ರಮ್, ಭೃಂಗಾರಕಪತ್ರಮ್, ಮಾಲತೀಪತ್ರಮ್, ಕುಶಪತ್ರಂ ಚ ಕೇಶವಾದಿ-ಚತುರ್ವಿಂಶತಿನಾಮಭಿಃ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿದಶನಾಮಭಿಃ ನಾರಾಯಣಾದ್ಯಷ್ಟೋತ್ತರಶತ-ನಾಮಭಿಃ ವಿಶ್ವಾದಿಭಿಶ್ಚ ಸಹಸ್ರನಾಮಭಿಃ ಅರ್ಪಯೇತ್ ॥

ಪಾರಿಜಾತಸ್ಯ ಪುಷ್ಪೇಷು ಆಂಜನೇಯಸ್ತದಾಜ್ಞಯಾ ।
ಸೌಗಂಧಿಕೇ ಭೀಮಸೇನಃ ಕ್ಷೇತ್ರಪುಷ್ಪೇಷು ಶಂಕರಃ ॥★॥

ಪುನ್ನಾಗಪುಷ್ಪೇ ಗರುಡೋ ದೂರ್ವಾಯಾಂ ವರುಣೋ ಮಹಾನ್ ।
ತುಲಸ್ಯಾಂ ತು ರಮಾದೇವೀ ಸಾ ವಿಷ್ಣೋರ್ನಿತ್ಯದಾ ಪ್ರಿಯಾ ॥★॥

(ದೂರ್ವಾದಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ)

(ಗಂಧಃ 'ಸರ್ವಗಂಧಃ' ಇತಿ, 'ಪುಣ್ಯೋ ಗಂಧಃ' ಇತಿ, 'ಅಗಂಧವತ್' ಇತಿ, 'ಸುಗಂಧತ್ವಾತ್ ಪೃಥಿವೀಮಯಃ' ಇತಿ, 'ಏಷ ಹಿ ದ್ರಷ್ಟಾ, ಸ್ಪ್ರಷ್ಟಾ, ಶ್ರೋತಾ, ಘ್ರಾತಾ' ಇತಿ, 'ಪ್ರಾಣೇನ ಸೃಷ್ಟಾ ಅಂತರಿಕ್ಷಂ ಚ ವಾಯುಶ್ಚ.... ವಾಯುರಸ್ಮೈ ಪುಣ್ಯಂ ಗಂಧಮಾವಹತಿ ಏವಮೇತೌ ಪ್ರಾಣಂ ಪಿತರಂ ಪರಿಚರತಃ' ಇತಿ, 'ಯೋ ದೇವೇದಂ ಜಿಘ್ರಾಣೀತಿ ಸ ಆತ್ಮಾ ಗಂಧಾಯ ಘ್ರಾಣಂ' ಇತಿ, 'ಯದ್ವೈ ತನ್ನ ಜಿಘ್ರತಿ ಜಿಘ್ರನ್ ವೈ ತನ್ನ ಜಿಘ್ರತಿ ನ ಹಿ ಘ್ರಾತುರ್ಘ್ರಾತೇಃ ವಿಪರಿಲೋಪೋ ವಿದ್ಯತೇ ಅವಿನಾಶಿತ್ವಾನ್ನ ತು ತದ್ ದ್ವಿತೀಯಮಸ್ತಿ ತತೋಽನ್ಯದ್ ವಿಭಕ್ತಂ ಯಜ್ಜಿಘ್ರೇತ್' ಇತಿ ಚ ಉಕ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ಅಸಂಖ್ಯಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ವಿಚಿತ್ರಾನಂತವಿಧಗಂಧ-ಪ್ರದಾತಾ, ಗಂಧವಹವಾಯುಸೇವ್ಯಃ, ಗಂಧದ್ವಾರಾಯಾಃ ರಮಾಯಾಃ ನಿಯಾಮಕಃ, ಪ್ರಾಕೃತಭೌತಿಕಜಡಜನ್ಯವಿನಾಶಿಪರಾಧೀನದೋಷಗಂಧರಹಿತಃ, ಅನಂತಶುಭ-ಚಿದ್ಗಂಧರೂಪಃ, ನಿತ್ಯಘ್ರಾತಿರೂಪಃ, ಸರ್ವಘ್ರಾತಿರೂಪಃ, ಸ್ವತಂತ್ರಘ್ರಾತಾ ಚ ಇತಿ ಸಂತತಮನುಚಿಂತಯೇತ್ ।

ಪುಷ್ಪಮ್

ತಥಾ 'ಅಹೋ ಅಯಂ ಪರಿಮಲಃ ನ ಮೃತ್ಸ್ನಾಯಾಮ್, ನ ಜಲೇ, ನ ಮೂಲೇ, ನ ಕಾಂಡೇ, ನ ಶಾಖಾಯಾಮ್, ನ ಪತ್ರೇ, ನ ಕಲಿಕಾಯಾಮ್, ಅಪಿ ತು ಕೇವಲಂ ಸುಮಸಮಾಜಸ್ಯ ಸುಷಮೇಽಯಂ ಭಗವತೋ ಅಚಿಂತ್ಯಮಹಿಮಾ । ಪ್ರಖರವಿಕಟಪ್ರಪಂಚಪ್ರಕರೇ ವಿಶ್ವವಿಧಾತುಃ ಮಂದಹಾಸವಿಲಾಸೋ ಅಯಂ ಸುಮಸಮಾಜಃ । ಅತ ಏವ ತಂ ಪುಷ್ಪಹಾಸಂ' ಆಖ್ಯಾಂತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಚಿಂತಯೇತ್ ।

ಆಯುಧಪೂಜಾ

ಓಂ ಚಕ್ರಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶಂಖಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಗದಾಭಿಮಾನಿನೇ ವಾಯವೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪದ್ಮಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಭೂಮ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಖಡ್ಗಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶಾರ್ಙ್ಗಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪಂಚಬಾಣಾಭಿಮಾನಿಪಂಚಪ್ರಾಣೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ।
ಓಂ ಕೌಸ್ತುಭಾಭಿಮಾನಿವಿರಿಂಚಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ವನಮಾಲಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶ್ರೀವತ್ಸಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ।

ಆಯುಧಾನಿ

ಅತ್ರ ತತ್ರ ತತ್ರ ನಾರಾಯಣವರ್ಮಾದಿಷು ಉಕ್ತಾನ್ ಆಯುಧಾದೀನಾಂ ಮಹಿಮ್ನಃ ಅನುಸಂದಧ್ಯಾತ್ । ಜಡೇಷು ಚಕ್ರಾದಿಷು ದುರ್ಗಾದಯೋ ದೇವಾಃ ಏವ ಚಕ್ರಾದಿರೂಪೇಣ ಸ್ಥಿತಾಃ ಸಂತಃ ತದಭಿಮಾನಿನಃ । ಏವಂ ತೇಷು ದುರ್ಗಾದಿದೇವೇಷು ಸ್ವಯಂ ಭಗವಾನ್ ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಕಾನಿ ಸ್ವಾಖ್ಯಚಕ್ರಾದಿ-ರೂಪಾಣಿ ನಿಧಾಯ ದೇವಾನ್ ಜಡಾನಿ ಚ ನಿಯಾಮಯತಿ, ಪ್ರೇರಯತಿ, ಸಂಹಾರಾದೀನ್ ಕರೋತಿ ಕಾರಯತಿ ಚ ಇತ್ಯಾದಿ ಧ್ಯೇಯಮ್ ।

ಆವರಣದೇವತಾವಾಹನಮ್

ತತಃ ಆವರಣದೇವತಾಃ ಆವಾಹಯೇತ್ । ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರೇಣ ಪರದೇವತಾಮಾವಾಹಾಯೇತ್ ॥

ಪ್ರಥಮಂ ಆವರಣಂ	ವಾಮೇ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ । ದಕ್ಷಿಣೇ ಧರಾಯೈ ನಮಃ ॥
ದ್ವಿತೀಯಂ ಆವರಣಂ	(ಪೂರ್ವದಿಶಿ) ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ ನಮಃ (ಆಗ್ನೇಯೇ) ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ (ದಕ್ಷಿಣೇ) ಮಹೋಲ್ಕಾಯ (ನೈರ್ಋತ್ಯೇ) ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ (ಪಶ್ಚಿಮೇ) ವೀರೋಲ್ಕಾಯ (ವಾಯವ್ಯೇ)ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ (ಉತ್ತರೇ) ದ್ಯೂಲ್ಕಾಯ (ಈಶಾನ್ಯೇ) ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ

ತೃತೀಯಂ ಆವರಣಂ	(ಪೂರ್ವೇ) ವಾಸುದೇವಾಯ, (ಆಗ್ನೇಯೇ) ಮಾಯಾಯೈ (ದಕ್ಷಿಣೇ) ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ, (ನೈರ್ಋತ್ಯೇ) ಜಯಾಯೈ (ಪಶ್ಚಿಮೇ) ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ, (ವಾಯವ್ಯೇ) ಕೃತಯೇ (ಉತ್ತರೇ) ಅನಿರುದ್ಧಾಯ, (ಈಶಾನ್ಯೇ) ಶಾಂತಯೇ
ಚತುರ್ಥಂ ಆವರಣಂ	(ಪೂರ್ವೇ) ಕೇಶವಾಯ, ನಾರಾಯಣಾಯ (ಆಗ್ನೇಯೇ) ಮಾಧವಾಯ (ದಕ್ಷಿಣೇ) ಗೋವಿಂದಾಯ, ವಿಷ್ಣವೇ (ನೈರ್ಋತ್ಯೇ) ಮಧುಸೂದನಾಯ (ಪಶ್ಚಿಮೇ) ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ, ವಾಮನಾಯ (ವಾಯವ್ಯೇ)ಶ್ರೀಧರಾಯ (ಉತ್ತರೇ) ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ, ಪದ್ಮನಾಭಾಯ (ಈಶಾನ್ಯೇ) ದಾಮೋದರಾಯ
ಪಂಚಮಂ ಆವರಣಂ	(ಪೂರ್ವೇ) ಮತ್ಸ್ಯಾಯ, ಕೂರ್ಮಾಯ । (ಆಗ್ನೇಯೇ) ವರಾಹಾಯ (ದಕ್ಷಿಣೇ) ನರಸಿಂಹಾಯ, ವಾಮನಾಯ (ನೈರ್ಋತ್ಯೇ) ಭಾರ್ಗವಾಯ (ಪಶ್ಚಿಮೇ) ರಾಮಾಯ, ಕೃಷ್ಣಾಯ । (ವಾಯವ್ಯೇ) ಬುದ್ಧಾಯ (ಉತ್ತರೇ) ಕಲ್ಕಿನೇ, ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ । (ಈಶಾನ್ಯೇ) ಅನಂತಾಯ
ಷಷ್ಠಂ ಆವರಣಂ	(ಪೂರ್ವೇ) ಅನಂತಾಯ (ಆಗ್ನೇಯೇ) ವಾರುಣ್ಯೈ (ದಕ್ಷಿಣೇ) ಬ್ರಹ್ಮಣೇ (ನೈರ್ಋತ್ಯೇ) ಗಾಯತ್ರ್ಯೈ (ಪಶ್ಚಿಮೇ) ವಾಯವೇ (ವಾಯವ್ಯೇ) ಭಾರತ್ಯೈ (ಉತ್ತರೇ) ಈಶಾನಾಯ (ಈಶಾನ್ಯೇ) ಗಿರಿಜಾಯೈ (ಅಗ್ರತಃ) ಗರುಡಾಯ, (ತದ್ವಾಮೇ) ಸೌಪರ್ಣ್ಯೈ
ಸಪ್ತಮಂ ಆವರಣಂ	(ಪೂರ್ವೇ) ಓಂ ಲಂ ಇಂದ್ರಾಯ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತಯೇ ಪೀತವರ್ಣಾಯ ವಜ್ರಹಸ್ತಾಯ ಐರಾವತವಾಹನಾಯ ಶಚೀಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ ನಮಃ ।
	ಆಗ್ನೇಯ್ಯಾಮ್, ಓಂ ರಂ ಅಗ್ನಯೇ ತೇಜೋಽಧಿಪತಯೇ ರಕ್ತವರ್ಣಾಯ ಶಕ್ತಿಹಸ್ತಾಯ ಮೇಷವಾಹನಾಯ ಸ್ವಾಹಾಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ ನಮಃ ॥
	ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಮ್, ಓಂ ಯಂ ಯಮಾಯ ಪ್ರೇತಾಽಧಿಪತಯೇ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾಯ ದಂಡಹಸ್ತಾಯ ಮಹಿಷವಾಹನಾಯ ಶ್ಯಾಮಲಾಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ ನಮಃ ॥

ಆಯುಧಪೂಜಾ

ಓಂ ಚಕ್ರಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶಂಖಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಗದಾಭಿಮಾನಿನೇ ವಾಯವೇ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪದ್ಮಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಭೂಮ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಖಡ್ಗಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ದುರ್ಗಾಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶಾರ್ಙ್ಗಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಪಂಚಬಾಣಾಭಿಮಾನಿಪಂಚಪ್ರಾಣೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ।
ಓಂ ಕೌಸ್ತುಭಾಭಿಮಾನಿವಿರಿಂಚಾಯ ನಮಃ ।
ಓಂ ವನಮಾಲಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಶ್ರಿಯೈ ನಮಃ ।
ಓಂ ಶ್ರೀವತ್ಸಾಭಿಮಾನಿನ್ಯೈ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ ।

ಆಯುಧಾನಿ

ಅತ್ರ ತತ್ರ ತತ್ರ ನಾರಾಯಣವರ್ಮಾದಿಷು ಉಕ್ತಾನ್ ಆಯುಧಾದೀನಾಂ ಮಹಿಮ್ನಃ ಅನುಸಂದಧ್ಯಾತ್ । ಜಡೇಷು ಚಕ್ರಾದಿಷು ದುರ್ಗಾದಯೋ ದೇವಾಃ ಏವ ಚಕ್ರಾದಿರೂಪೇಣ ಸ್ಥಿತಾಃ ಸಂತಃ ತದಭಿಮಾನಿನಃ । ಏವಂ ತೇಷು ದುರ್ಗಾದಿದೇವೇಷು ಸ್ವಯಂ ಭಗವಾನ್ ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಕಾನಿ ಸ್ವಾಖ್ಯಚಕ್ರಾದಿ-ರೂಪಾಣಿ ನಿಧಾಯ ದೇವಾನ್ ಜಡಾನಿ ಚ ನಿಯಾಮಯತಿ, ಪ್ರೇರಯತಿ, ಸಂಹಾರಾದೀನ್ ಕರೋತಿ ಕಾರಯತಿ ಚ ಇತ್ಯಾದಿ ಧ್ಯೇಯಮ್ ।

ಆವರಣದೇವತಾವಾಹನಮ್

ತತಃ ಆವರಣದೇವತಾಃ ಆವಾಹಯೇತ್ । ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರೇಣ ಪರದೇವತಾಮಾವಾಹಾಯೇತ್ ॥

ಪ್ರಥಮಂ ಆವರಣಂ	ವಾಮೇ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೈ ನಮಃ । ದಕ್ಷಿಣೇ ಧರಾಯೈ ನಮಃ ॥
ದ್ವಿತೀಯಂ ಆವರಣಂ	(ಪೂರ್ವದಿಶಿ) ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ ನಮಃ (ಆಗ್ನೇಯೇ) ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ (ದಕ್ಷಿಣೇ) ಮಹೋಲ್ಕಾಯ (ನೈರ್ಋತ್ಯೇ) ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ (ಪಶ್ಚಿಮೇ) ವೀರೋಲ್ಕಾಯ (ವಾಯವ್ಯೇ)ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ (ಉತ್ತರೇ) ದ್ಯುಲ್ಕಾಯ (ಈಶಾನ್ಯೇ) ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ

ತೃತೀಯಂ ಆವರಣಂ	(ಪೂರ್ವೇ) ವಾಸುದೇವಾಯ, (ಆಗ್ನೇಯೇ) ಮಾಯಾಯೈ (ದಕ್ಷಿಣೇ) ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ, (ನೈರ್ಋತ್ಯೇ) ಜಯಾಯೈ (ಪಶ್ಚಿಮೇ) ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ, (ವಾಯವ್ಯೇ) ಕೃತಯೇ (ಉತ್ತರೇ) ಅನಿರುದ್ಧಾಯ, (ಈಶಾನ್ಯೇ) ಶಾಂತಯೇ
ಚತುರ್ಥಂ ಆವರಣಂ	(ಪೂರ್ವೇ) ಕೇಶವಾಯ, ನಾರಾಯಣಾಯ (ಆಗ್ನೇಯೇ) ಮಾಧವಾಯ (ದಕ್ಷಿಣೇ) ಗೋವಿಂದಾಯ, ವಿಷ್ಣವೇ (ನೈರ್ಋತ್ಯೇ) ಮಧುಸೂದನಾಯ (ಪಶ್ಚಿಮೇ) ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ, ವಾಮನಾಯ (ವಾಯವ್ಯೇ)ಶ್ರೀಧರಾಯ (ಉತ್ತರೇ) ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ, ಪದ್ಮನಾಭಾಯ (ಈಶಾನ್ಯೇ) ದಾಮೋದರಾಯ
ಪಂಚಮಂ ಆವರಣಂ	(ಪೂರ್ವೇ) ಮತ್ಸ್ಯಾಯ, ಕೂರ್ಮಾಯ । (ಆಗ್ನೇಯೇ) ವರಾಹಾಯ (ದಕ್ಷಿಣೇ) ನರಸಿಂಹಾಯ, ವಾಮನಾಯ (ನೈರ್ಋತ್ಯೇ) ಭಾರ್ಗವಾಯ (ಪಶ್ಚಿಮೇ) ರಾಮಾಯ, ಕೃಷ್ಣಾಯ । (ವಾಯವ್ಯೇ) ಬುದ್ಧಾಯ (ಉತ್ತರೇ) ಕಲ್ಕಿನೇ, ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ । (ಈಶಾನ್ಯೇ) ಅನಂತಾಯ
ಷಷ್ಠಂ ಆವರಣಂ	(ಪೂರ್ವೇ) ಅನಂತಾಯ (ಆಗ್ನೇಯೇ) ವಾರುಣ್ಯೈ (ದಕ್ಷಿಣೇ) ಬ್ರಹ್ಮಣೇ (ನೈರ್ಋತ್ಯೇ) ಗಾಯತ್ರ್ಯೈ (ಪಶ್ಚಿಮೇ) ವಾಯವೇ (ವಾಯವ್ಯೇ) ಭಾರತ್ಯೈ (ಉತ್ತರೇ) ಈಶಾನಾಯ (ಈಶಾನ್ಯೇ) ಗಿರಿಜಾಯೈ (ಅಗ್ರತಃ) ಗರುಡಾಯ, (ತದ್ವಾಮೇ) ಸೌಪರ್ಣ್ಯೈ
ಸಪ್ತಮಂ ಆವರಣಂ	(ಪೂರ್ವೇ) ಓಂ ಲಂ ಇಂದ್ರಾಯ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತಯೇ ಪೀತವರ್ಣಾಯ ವಜ್ರಹಸ್ತಾಯ ಐರಾವತವಾಹನಾಯ ಶಚೀಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ ನಮಃ ।
	ಆಗ್ನೇಯ್ಯಾಮ್, ಓಂ ರಂ ಅಗ್ನಯೇ ತೇಜೋಽಧಿಪತಯೇ ರಕ್ತವರ್ಣಾಯ ಶಕ್ತಿಹಸ್ತಾಯ ಮೇಷವಾಹನಾಯ ಸ್ವಾಹಾಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ ನಮಃ ॥
	ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಮ್, ಓಂ ಯಂ ಯಮಾಯ ಪ್ರೇತಾಽಧಿಪತಯೇ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾಯ ದಂಡಹಸ್ತಾಯ ಮಹಿಷವಾಹನಾಯ ಶ್ಯಾಮಲಾಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ ನಮಃ ॥

ನೈರ್ಋತ್ಯಾಮ್, ಓಂ ಕ್ಷಂ ನಿರ್ಋತಯೇ ರಕ್ಷೋಽಧಿಪತಯೇ
ಧೂಮ್ರವರ್ಣಾಯ ಖಡ್ಗಹಸ್ತಾಯ ಪ್ರೇತವಾಹನಾಯ
ಕಾಲಿಕಾಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ ನಮಃ ॥

ಪಶ್ಚಿಮೇ, ಓಂ ವಂ ವರುಣಾಯ ಜಲಾಽಧಿಪತಯೇ
ಶುಭ್ರವರ್ಣಾಯ ಪಾಶಹಸ್ತಾಯ ಮಕರವಾಹನಾಯ
ಗಂಗಾಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ ನಮಃ ॥

ವಾಯವ್ಯಾಮ್, ಓಂ ಯಂ ವಾಯವೇ ಪ್ರಾಣಾಽಧಿಪತಯೇ
ಧೂಮ್ರವರ್ಣಾಯ ಅಂಕುಶಹಸ್ತಾಯ ಮೃಗವಾಹನಾಯ
ವಾಯವೀಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ ನಮಃ ॥

ಉತ್ತರಸ್ಯಾಮ್,ಓಂ ಸಂ ಸೋಮಾಯ ನಕ್ಷತ್ರಾಽಧಿಪತಯೇ
ಶುಕ್ಲವರ್ಣಾಯ ಗದಾಹಸ್ತಾಯ ತುರಗವಾಹನಾಯ
ರೋಹಿಣೀಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ ನಮಃ ॥

ಈಶಾನ್ಯಾಮ್, ಓಂ ಹಾಂ ಈಶಾನಾಯ ವಿದ್ಯಾಽಧಿಪತಯೇ
ಸ್ವಚ್ಛವರ್ಣಾಯ ಶೂಲಹಸ್ತಾಯ ವೃಷಭವಾಹನಾಯ
ಪಾರ್ವತೀಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ ನಮಃ ॥

ನಿರ್ಋತಿವರುಣಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ, ಅಧೋ ವಾ ಓಂ ಶಂ ಶೇಷಾಯ
ನಾಗಾಽಧಿಪತಯೇ ಗೌರವರ್ಣಾಯ ಚಕ್ರಹಸ್ತಾಯ
ಕೂರ್ಮವಾಹನಾಯ ವಾರುಣೀಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ
ನಮಃ ॥

ಇಂದ್ರೇಶಾನಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ, ಊರ್ಧ್ವಂ ವಾ. ಓಂ ಹ್ರೀಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ
ಸತ್ಯಾದಿಸರ್ವಲೋಕಾಽಧಿಪತಯೇ ಪದ್ಮಹಸ್ತಾಯ ಹಂಸವಾಹನಾಯ
ಸರಸ್ವತೀಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಯ ನಮಃ ॥

ಏವಂ ಆವರಣದೇವಾನಾವಾಹ್ಯ ವಿಷ್ಣೋರಭಿಮುಖತಃ ಸ್ಥಿತಾನೇತಾನ್ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಏಭ್ಯಃ ಅರ್ಘ್ಯಮ್, ಪಾದ್ಯಮ್, ಆಚಮನಮ್, ಮಧುಪರ್ಕಮ್, ಪುನರಾಚಮನಮ್, ಸ್ನಾನಮ್, ವಸ್ತ್ರಮ್, ಉಪವೀತಮ್, ಭೂಷಣಮ್, ಆಸನಮ್, ಗಂಧಮ್, ಪುಷ್ಪಂ ಇತ್ಯೇವಂ ದ್ವಾದಶೋಪಚಾರಾನ್ ಪೃಥಕ್ ದದ್ಯಾತ್ । (ನ ತು ಪೀಠದೇವತಾಭ್ಯಃ ಇವ ಮೂಲರೂಪೇಣ ಸಹೈವ) ಧೂಪದೀಪನೈವೇದ್ಯ ನಮಸ್ಕಾರಾಂಸ್ತು ಮೂಲರೂಪೇಣ ಸಹೈವ ದದ್ಯಾತ್ ॥

ಆವರಣದೇವತಾಃ

''ಪೃಥಿವ್ಯಾದ್ಯಭಿಮಾನಿನ್ಯೋ ದೇವತಾಃ ಪ್ರಥಿತೌಜಸಃ ।
ಅಚಿಂತ್ಯಾಃ ಶಕ್ತಯಸ್ತಾಸಾಂ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಮುನಿಭಿಶ್ಚ ತಾಃ ॥★॥

ತಾಶ್ಚ ಸರ್ವಗತಾ ನಿತ್ಯಂ ವಾಸುದೇವೈಕಸಂಶ್ರಯಾಃ ।
ಸಂತಿ ತೇಷಾಂ ವಿಶೇಷೇಣ ಶಕ್ತಿರನ್ಯೇಭ್ಯ ಉಚ್ಯತೇ ॥★॥

ವ್ಯಾಪ್ತಿಶ್ಚೋಕ್ತಾನುಸಾರೇಣ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಚಾಧಿಕಾರಿಭಿಃ ।''
ಭಕ್ತಿಂ ಕೃತ್ವಾऽನ್ಯದೇವೇಷು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಕೇಷ್ವಪಿ ।
ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷಮವಿಜ್ಞಾಯ ವಿಷ್ಣೋರ್ಯಾತಿ ತಮೋ ಧ್ರುವಮ್ ॥★॥

ಹರಿರ್ಹಿ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಪರಮಃ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿಮಾನ್ ।
ಸ್ವತಂತ್ರೋऽನ್ಯೇ ತದ್ವಶಾ ಹಿ ಸರ್ವೇऽತಃ ಸ ಜಗದ್ಗುರುಃ ॥★॥

ಇತ್ಯಾದಿವಚನಾತ್

ಏಷಾಂ ರಮಾಬ್ರಹ್ಮವಾಯ್ವಾದಿದೇವಾನಾಂ ಅನಂತಾ ಗುಣಾಃ ಅಪರಿಮಿತಾನಿ ರೂಪಾಣಿ, ಅಸಂಖ್ಯಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ, ಅಪ್ರತಿಹತಾಃ ಶಕ್ತಯಃ, ಸ್ವಸ್ವಾಭಿಮನ್ಯಮಾನ-ವಸ್ತುಷು ತದೀಯಾನಂತಭಾಗೇಷು ಅನಂತಾಂಶರೂಪೈಃ ಸಾಂದ್ರಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಃ, ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮ್, ಅನಂತವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವಮ್, ಅನಂತಾನಂತಜೀವನಿಯಾಮ-ಕತ್ವಮ್, ಸ್ವಾಧೀನಜೀವಗತಶುಭಾಶುಭಕ್ರಿಯಾಪ್ರೇರಕತ್ವಮ್, ತಥಾಪಿ ವೈಷಮ್ಯ-ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಾದಿದೋಷರಹಿತತ್ವಮ್, ತದೀಯಶುಭಕ್ರಿಯಾಜನ್ಯಾನಂತಪುಣ್ಯ-ಮಾತ್ರಭಾಗಿತ್ವಮ್, ತದೀಯದೋಷಾಸ್ಪೃಷ್ಟತ್ವಮ್, ಅಣಿಮಾದ್ಯಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ-ವತ್ತ್ವಮ್,

ಋಜೂನಾಂ ತು ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ದೋಷತ್ವಮ್, ಅಜ್ಞಾನಸಂಶಯಭ್ರಾಂತಿಕಾಮ ಕ್ರೋಧಾತಿಮಾನಾಹಂಕಾರಮಮಕಾರೇಚ್ಛಾಪ್ರತಿಹತ್ಯಾದಿಸರ್ವದೋಷ-ದೂರತ್ವಮ್, ಸರ್ವಜೀವಯೋಗ್ಯತಾನಿಯಾಮಕತ್ವಮ್, ದ್ವಾತ್ರಿಂಶಲ್ಲಕ್ಷಣೋ-ಪೇತತ್ವಮ್, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಮ್, ಸಮಸ್ತಜೀವೋತ್ತಮತ್ವಮ್

ರಮಾಯಾಸ್ತು- ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಮ್, ದೇಶಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತತ್ವಮ್, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸರ್ವ-ದೇವಾದಿಪದದಾತೃತ್ವಮ್, ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಾತಿರಿಕ್ತಸ್ಯ ನಿಶ್ಶೇಷಸ್ಯಾಪಿ ತದರ್ಥ-ಜಾತಸ್ಯ ಅಭಿಮಾನಿತ್ವಮ್, ನಿಯಾಮಕತ್ವಮ್, ಉತ್ಪಾದಕತ್ವಮ್ ಇತ್ಯಾದಿಕಂ ಮಹಾಮಹಿಮಾನಂ ಸ್ಮರನ್ನೇವ

ತೇಷಾಂ ಭಗವದಧೀನತ್ವಮ್, ಭಗವದಧಿಷ್ಠಾನತ್ವಮ್, ತನ್ನಿಯಮ್ಯತಾರತಮ್ಯ-ವತ್ವಮ್, ತತ್ಪ್ರೇರ್ಯತ್ವಮ್, ತನ್ನಿಯಮ್ಯತ್ವಮ್, ತದ್ದತ್ತಸತ್ತಾಶ್ವಾಸಾದಿಮತ್ವಮ್, ತತ್ಪ್ರದತ್ತಶಕ್ತಿಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನವಿರಕ್ತಿಮಹಿಮಾದ್ಯನಂತಗುಣವತ್ವಮ್, ತತ್ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷಲೇಶ ವೀಕ್ಷಣಾಗೋಚರತ್ವೇ ಶ್ವಪಚಾದಪಿ ಕಷ್ಟತ್ವಮ್, ಸರ್ವಥಾ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಶೂನ್ಯತ್ವಮ್, ಪ್ರವೃತ್ತಿವಿಧುರತ್ವಮ್, ಪರಮದುಃಖಿತ್ವಮ್, ಸ್ಪಂದಿತುಂ ಶ್ವಸಿತುಂ ಚ ಅಶಕ್ತತ್ವಮ್, ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಶಶವಿಷಾಣವತ್ ಸ್ವರೂಪತಃ ಅಸತ್ವಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಮನಸಾಽಪಿ ಅಚಿಂತ್ಯ ಮಹಾನರ್ಥಾಃ ಬೋಭವಂತಿ ಇತಿ ಕ್ಷಣಮಪಿ ಅವಿಸ್ಮರನ್

ಏತಾದೃಶಾಪ್ರತಿಮಮಹಾಮಹಿಮಶಾಲಿಭಿಃ, ಸರ್ವಜೀವೋತ್ತಮೈಃ, ದೇವತಾ-ಪ್ರವೇಕೈಃ, ಪರಿತಃ ಅಭಿಮುಖಂ ಸಂಸ್ಥಿತೈಃ, ಅಕುಂಠೋತ್ಕಂಠಾಜಸ್ರಸೇವಾಸನ್ನದ್ಧೈ, ಭಕ್ತ್ಯಾಽವಿರತಪ್ರಾರ್ಥಿತಾನುಕಂಪಾಪಾಂಗಲೇಶೈಃ, ಸಂತತಮ್, ಸಭಕ್ತಿ, ಸವಿನಯಮ್, ಸಚೇತೋನತಿ, ಸಂಸೇವ್ಯತೇ ಸುರಗುರುತಮನಾಥೋ ನಾರಾಯಣಃ ಇತಿ ।

ದ್ವಾರಪಾಲನಮನಮ್

ವಜ್ರನಾಭಾಯ ನಮಃ, ಹರೀಶ್ವರಾಯ, ಗಂಗಾತನಯಾಯ, ಶಂಖ-ನಿಧೀಶ್ವರಾಯ, ಜಯಾಯ, ವಿಜಯಾಯ, ಧಾತ್ರೇ, ವಿಧಾತ್ರೇ, ಭದ್ರಾಯ, (೧೦) ಸುಭದ್ರಾಯ, ಅಮೃತೇಶ್ವರಾಯ, (೧೨) ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಯ

ಇತಿ ದ್ವಾರಪಾಲಾನ್ ಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಧೂಪದೀಪೌ

ವನಸ್ಪತ್ಯುದ್ಭವೋ ಧೂಪೋ ಗಂಧಾಢ್ಯೋ ಗಂಧ ಉತ್ತಮಃ ।
ಆಘ್ರೇಯಸ್ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಧೂಪೋಽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ಧೂಪಂ ವ್ಯಜನೇನ ವೀಜಯೇತ್ ॥

ಆಜ್ಯಂ ತ್ರಿವರ್ತಿಸಂಯುಕ್ತಂ ವಹ್ನಿನಾ ಯೋಜಿತಂ ಮಯಾ ।
ದೀಪಂ ಗೃಹಾಣ ದೇವೇಶ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯತಿಮಿರಾಪಹ ॥★॥

ಭಕ್ತ್ಯಾ ದೀಪಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ದೇವಾಯ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ನರಕಾತ್ ಘೋರಾತ್ ದಿವ್ಯಜ್ಯೋತಿರ್ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

ಇತಿ ತ್ರಿವರ್ತ್ಯುಪೇತಂ ದೀಪಂ (ಸಾರ್ಧತ್ರಿವಾರಂ ಭ್ರಾಮಿತಂ) ದತ್ವಾ ಏತಂ ದೀಪಂ ಸ್ವಯಂ ಶಾಮಯೇತ್ ॥

ನೈವೇದ್ಯವಿಧಿಃ

(ಏಕಾದಶ್ಯಾದಿದಿನೇಷು ಕೇವಲಂ ಫಲಮಧುದುಗ್ಧಾದಿಕಮೇವ ನಿವೇದನೀಯಮ್ । ನ ತು ಅನ್ನಾದಿಕಮ್)

ದೇವಸ್ಯ ಅಗ್ರೇ ಭುವಂ ಸಂಶೋಧ್ಯ, ಚತುರಸ್ರಮಂಡಲಂ ಕೃತ್ವಾ, ತತ್ರೋಪರಿ ಶ್ರೀಬೀಜಂ ಲಿಖಿತ್ವಾ, ತದುಪರಿ ತ್ರಿಪಾದಪೀಠಂ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ, ತತ್ರ ಪತ್ರೇ, ಪಾತ್ರೇಷ್ವೇವ ವಾ ಆಗ್ನೇಯ್ಯಾಂ ಭಕ್ಷ್ಯಾಣಿ, ಈಶಾನ್ಯಾಂ ಪಾಯಸಮ್, ನೈರ್ಋತ್ಯಾಂ ಲೇಹ್ಯಪೇಯಾದಿ, ವಾಯವ್ಯಾಂ ಉಪಭೋಜನಮ್, ಮಧ್ಯೇ ಚರುಮ್, ಪರಮಾನ್ನಸ್ಯ ಚರೋಶ್ಚ ಮಧ್ಯೇ ಘೃತಪಾತ್ರಮ್, ತತ್ಸಮೀಪೇ ಪಾನೀಯೋದಕಂ ಚ ಸಂಸ್ಥಾಪಯೇತ್ ॥

ಅನ್ನಂ ಸರಸ್ವತೀ ಕುರ್ಯಾತ್ ಭಕ್ಷ್ಯಂ ವಾಯುರ್ಜಗತ್ಪತೇಃ ।
ಪಾಯಸಂ ಭಾರತೀ ಕುರ್ಯಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಕುರ್ಯಾತ್ತಥಾ ರಸಮ್ ॥★॥

ಸೂಪಂ ಕುರ್ಯಾನ್ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಘೃತಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ವೈ ।
ಇಂದ್ರಶಚ್ಯಾದಿಕಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಕುರ್ಯುಃ ಶಾಕಾದಿಕಾನ್ ಹರೇಃ ॥★॥

ಇತಿ ಧ್ಯಾಯೇತ್

ತುಲಸೀದಲೇನ ಸಹ ನೈವೇದ್ಯಪ್ರೋಕ್ಷಣಾರ್ಥಜಲಂ ಹಸ್ತೇ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಅಷ್ಟವಾರಂ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ಜಪ್ತ್ವಾ

ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಧೀಮಹಿ ।
ತನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ಷ್ಯ, ನೈವೇದ್ಯಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ

ಸೌವರ್ಣ್ಯೈಃ ಸ್ಥಾಲಿವರ್ಯೈರ್ಮಣಿಗಣಖಚಿತೈಃ ಗೋಘೃತಾಕ್ತಾನ್ ಸುಪಕ್ವಾನ್
ಭಕ್ಷ್ಯಾನ್ ಭೋಜ್ಯಾಂಶ್ಚ ಲೇಹ್ಯಾನಪಿ ಪರಮಮಹಚ್ಚೋಷ್ಯಮನ್ನಂ ನಿಧಾಯ।
ನಾನಾಶಾಕೈರುಪೇತಂ ದಧಿ ಮಧು ಸುಘೃತಂ ಕ್ಷೀರಪಾನೀಯಯುಕ್ತಂ
ತಾಂಬೂಲಂ ಚಾಪಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರತಿದಿವಸಮಹಂ ಮಾನಸೇ ಚಿಂತಯಾಮಿ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಅಷ್ಟವಾರೋಕ್ತಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ಚ ಅಭಿಮಂತ್ರಯೇತ್ ॥

ಮುದ್ರಾಃ

ಅಮೃತೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಧೇನುಮುದ್ರಾಮ್

'ಕಾಮಧೇನೋ ಅಮೃತಂ ದುಹ' ಇತಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ

ಸರ್ವಕಾಮದುಘೇ ದೇವಿ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾಭಿಷೇಚಿನಿ ।
ಪಾವನೇ ಸುರಭಿಶ್ರೇಷ್ಠೇ ದೇವಿ ತುಭ್ಯಂ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

ಅಮೃತಸ್ರಾವಿಣ್ಯೈ ಸುರಭ್ಯೈ ನಮಃ ॥ ಇತಿ ॥

ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಮ್

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಸುದರ್ಶನಾಯ ಮಹಾಚಕ್ರಾಯ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ।

ನಿರ್ವಿಷೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಗರುಡಮುದ್ರಾಮ್

ಓಂ ಪಕ್ಷಿರಾಜಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ಸುವರ್ಣಪಕ್ಷಾಯ ಧೀಮಹಿ । ತನ್ನೋ ಗರುಡಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಪವಿತ್ರೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಶಂಖಮುದ್ರಾಮ್

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯಾಯ ಮಹಾಶಂಖಾಯ ಸರ್ವಪಾತಾಲ-ವಾಸಿನಾಂ ವಿಕ್ಷೋಭಕಾಯ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ॥ ಇತಿ॥

ಅನ್ನಸ್ಯ ವಿಪುಲತ್ವಾಯ ಮೇರುಮುದ್ರಾಮ್, ಶೀತಲತ್ವಾಯ ಚಂದ್ರಮುದ್ರಾಂ ಚ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್ ॥

ಭೋಗಾರ್ಥಂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ದೇವದೇವಂ ರಮಾನಾಥಂ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಣಂ ಹರಿಮ್ ।
ಆನೀಯ ಪಾದುಕಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಬೃಹಚ್ಛಾಲಾನಿವೇಶನಮ್ ॥★॥

ಕರಾವಲಂಬನಂ ದತ್ವಾ ಚಾಮರಾದಿಸುವೈಭವೈಃ ।
ಕದಲೀಕಪಿತ್ಥಜಂಬೀರನಾನಾಫಲವಿರಾಜಿತೇ ॥★॥

ಭ್ರಾಜನ್ಮಣಿಗಣಾಕೀರ್ಣಚತುಃಸ್ತಂಭಾತ್ಮಕೇ ಶುಭೇ ।
ಮಂಡಪೇ ಸ್ವರ್ಣರತ್ನಾಢ್ಯೇ ರಮ್ಯಸ್ಥಲಸುಭಾಸ್ವರೇ ॥★॥

ವಜ್ರಸ್ಫಟಿಕವೈಢೂರ್ಯಷಟ್ಸೋಪಾನವಿರಾಜಿತೇ ।
ಉಪವೇಶ್ಯ ಪುರಃ ಪತ್ರಂ ಕದಲೀಸಂಜ್ಞಕಂ ಸ್ಮರೇತ್ ॥★॥

ಪ್ರದೀಪ್ಯ ದೀಪೌ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ದ್ವೌ ಸ್ವರ್ಣಸ್ತಂಭೇ ಘೃತಾದಿಭಿಃ ।
ತಸ್ಯೋಪರಿ ಸ್ವರ್ಣಪಾತ್ರಂ ತತ್ರ ಸ್ಥೂಲಾಣುವಾಟಿಕಾಃ ॥★॥

ಸ್ಥೂಲೋದಪಾತ್ರಮಪಿ ಚ ತತ್ಸಮೀಪೇ ನ್ಯಸೇದ್ಬುಧಃ ।
ಕೇಶವಾದಿಚತುರ್ವಿಂಶದ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಸ್ತು ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ ॥★॥

ಕೇಶವಾದ್ಯಾಸ್ಸಾಕ್ಷಿಭೋಜ್ಯಾಸ್ತಥಾನಂತಾಸನಾದಿಕಾಃ ।
ಭೋಜನೀಯಂ ಸ್ವರ್ಣಪಾತ್ರೇ ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಣಂ ಹರಿಮ್ ॥★॥

ಅನಂತಾಸನವೈಕುಂಠಶ್ವೇತದ್ವೀಪಹೃದಬ್ಜಗಾನ್ ।
ಪದ್ಮನಾಭವಿಕುಂಠಶ್ರೀನಾರಾಯಣಸುಪೂರುಷಾನ್ ॥★॥

ಆದಿತ್ಯಸಂಸ್ಥಸವಿತೃನಾಮಕೇನ ಸಹಾರ್ಚಯೇತ್॥ ಇತ್ಯನುಸಂದಧ್ಯಾತ್

ಅನ್ನಾದಿದೇವತಾಃ

ಅನ್ನಾಭಿಮಾನೀ ಚಂದ್ರಸ್ತು ವಿಚಿಂತ್ಯಃ ಕೇಶವಃ ಪರಃ ।
ಭಾರತೀ ಪರಮಾನ್ನಸ್ಥಾ ದೇವೋ ನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರಭುಃ ॥★॥

ಭಕ್ಷ್ಯೇಷು ಸೂರ್ಯೋಽಧಿಷ್ಠಾತಾ ವಿಚಿಂತ್ಯಸ್ತತ್ರ ಮಾಧವಃ ।
ಘೃತಾಭಿಮಾನಿನೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಗೋವಿಂದಸ್ತತ್ರ ದೇವತಾ ॥★॥

ಸರಸ್ವತೀ ಕ್ಷೀರನಿಷ್ಠಾ ವಿಷ್ಣುಂ ತತ್ರ ವಿಚಿಂತಯೇತ್ ।
ಚತುರ್ಮುಖೋ ಮಂಡಮಾನೀ ವಿಚಿಂತ್ಯೋ ಮಧುಸೂದನಃ ॥★॥

ನವನೀತಂ ವಾಯುದೇವ್ಯಂ ಚಿಂತ್ಯಸ್ತತ್ರ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಃ ।
ದಧಿಸ್ಥೌ ಸೋಮವರುಣೌ ವಾಮನಸ್ತತ್ರ ದೇವತಾ ॥★॥

ಸೂಪಾಭಿಮಾನೀ ಗರುಡಃ ಶ್ರೀಧರಸ್ತತ್ರ ದೇವತಾ ।
ಮಿತ್ರಸ್ತು ಪತ್ರಶಾಕಾನಾಂ ಹೃಷೀಕೇಶಸ್ತು ದೇವತಾ ॥★॥

ಶೇಷಸ್ತು ಫಲಶಾಕೇಷು ಪದ್ಮನಾಭಸ್ತು ದೇವತಾ ।
ಗೌರೀ ಸರ್ವಾಮ್ಲವಸ್ತುಸ್ಥಾ ತತ್ರ ದಾಮೋದರಃ ಸ್ಮೃತಃ ॥★॥

ಅನಾಮ್ಲದ್ರವ್ಯಗೋ ರುದ್ರಶ್ಚಿಂತ್ಯಸ್ಸಂಕರ್ಷಣಃ ಪರಃ ।
ಶರ್ಕರಾಗುಡಪಃ ಶಕ್ರೋ ವಾಸುದೇವಸ್ತು ತತ್ರಗಃ ॥★॥

ಉಪಸ್ಕರಸ್ಥೋ ವಾಗೀಶಃ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಸ್ತತ್ರ ದೇವತಾ ।
ಕಟುದ್ರವ್ಯಪತಿರ್ಧರ್ಮೋ ಹ್ಯನಿರುದ್ಧಸ್ತು ತತ್ರಗಃ ॥★॥

ರಾಮಠೈಲಾಸರ್ಷಪಶ್ರೀಖಂಡಕರ್ಪೂರಗಸ್ಸ್ಮರಃ ।
ದೇವತಾ ತತ್ರ ಭಗವಾನ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ॥★॥

ಘೂರ್ಣಮೇಥೇಯತ್ತೈಲೇಯಪಕ್ವಪಶ್ಚೇಂದ್ರನಂದನಃ ।
ಅಧೋಕ್ಷಜಸ್ತತ್ರ ದೇವಸ್ತಿಲಕೂಷ್ಮಾಂಡಮಾಷಕೈಃ ॥★॥

ನಿರ್ಮಿತೇ ತು ಪತಿರ್ದಕ್ಷೋ ನಾರಸಿಂಹಸ್ತು ತತ್ರಗಃ ।
ಮನುರಾಜೋ ಮಾಷಭಕ್ಷಪತಿಶ್ಚಿಂತ್ಯೋಽಚ್ಯುತಃ ಪ್ರಭುಃ ॥★॥

ಲವಣಸ್ಥೋ ಹಿ ನಿರ್ಋತಿರ್ದೇವತಾ ತು ಜನಾರ್ದನಃ ।
ಫಲತದ್ರಸಯೋಃ ಪ್ರಾಣ ಉಪೇಂದ್ರಸ್ತತ್ರ ದೇವತಾ ॥★॥

ಸರ್ವಸ್ವಾದುರಸಾಧೀಶಾ ರತಿರ್ವಿಶ್ವಸ್ತು ತತ್ರಗಃ ।
ಸ್ಥಾಲೀಪತಿಸ್ಸ್ವಯಂ ವಹ್ನಿರ್ಭಾರ್ಗವಸ್ತತ್ರ ದೇವತಾ ॥★॥

ಕರೀಷಕಾಷ್ಠಮಾನೀ ತು ವಸಂತ ಋಷಭಃ ಪ್ರಭುಃ ।
ಶ್ರೀದೇವೀ ಪಾಕಕರ್ತೃಸ್ಥಾ ತತ್ರ ವಿಶ್ವಂಭರಃ ಪ್ರಭುಃ ॥★॥

ನೈವೇದ್ಯಮಂಡಲಸ್ಥಾ ಭೂರ್ವರಾಹಸ್ತತ್ರ ದೇವತಾ ।
ತದೂರ್ಧ್ವಭಾಗಯೋರ್ವಿಘ್ನಸ್ತತ್ರ ಧ್ಯೇಯಃ ಕುಮಾರಕಃ ॥★॥

ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಸ್ತ್ವಾವರಣೇ ಪುರುಷಸ್ತತ್ರ ದೇವತಾ ।
ರಮಾ ಶ್ರೀತುಲಸೀಸಂಸ್ಥಾ ಕಪಿಲಸ್ತತ್ರ ದೇವತಾ ॥ ಇತ್ಯನುಸಂದಧ್ಯಾತ್

ಅನ್ನಾದಿಸ್ಥದೇವತಾಃ

ವಾಸುದೇವಸ್ತು ಚಾನ್ನಸ್ಥೋ ಭಕ್ಷ್ಯೇ ಸಂಕರ್ಷಣಃ ಸ್ಥಿತಃ ।
ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಃ ಪರಮಾನ್ನೇ ಚ ಅನಿರುದ್ಧೋ ಘೃತೇ ಸ್ಥಿತಃ ॥★॥
ನಾರಾಯಣಸ್ತು ಸರ್ವತ್ರ ಏವಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಸದೈವ ಹಿ ।

ರಸಾಭಿಮಾನಿದೇವತಾಃ

ರಮಾ ವಾಯುಶ್ಚ ಮಾಧುರ್ಯಮಾನಿನೌ ಪರಿಕೀರ್ತಿತೌ ।
ಧರಾ ಸರಸ್ವತೀ ಹ್ಯಾಮ್ಲಮಾನಿನ್ಯೌ ಸೌಪರ್ಣೀ ಚ ಶಚೀ ತಥಾ ॥★॥

ಉಮಾ ಚ ಶ್ಯಾಮಲಾ ಚೈವ ತಿಕ್ತಸ್ಯ ಪರಿಕೀರ್ತಿತೇ ।
ರಸಸಾಮಾನ್ಯಮಾನೀ ತು ಹ್ಯುದಾನಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ॥
ರಸಾಭಿಮಾನಿನೋ ದೇವಾನೇವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಚಕ್ಷಣಃ ॥★॥

ಇತ್ಯಾದಿ ಚ ಅನುಸಂದಧ್ಯಾತ್ ॥

ಪರಿವೇಶಯತೀಶಂ ಶ್ರೀಃ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ತು ವೀಜಯೇತ್ ।
ಭಾರತ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪರಿಚರಂತ್ಯೋ ಜಯಾದ್ಯಾ ದ್ವಾರಪಾಲಕಾಃ ॥ ಇತಿ ಸ್ಮರೇತ್

ಕರೇ ಜಲಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ''ಸತ್ಯಂ ತ್ವರ್ತೇನ ಪರಿಷಿಂಚಾಮಿ'' ಇತಿ ಜಲೇನ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪರಿಷಿಂಚೇತ್ ।

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ಸುಧಾರೂಪಂ ಕರೇ ತೇ ದಕ್ಷಿಣೇಽನಘ ।
ಆಪೋಶನಂ ದೀಯಮಾನಂ ಪಿಬ ದೇವ ರಮಾಪತೇ ॥★॥

ಸುಧಾರಸಂ ಸುವಿಪುಲಂ ಆಪೋಶನಮಿದಂ ತವ ।
ಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಯಥೇಷ್ಟಮುಪಭುಜ್ಯತಾಂ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರಮುದೀರ್ಯ, ''ಅಮೃತೋಪಸ್ತರಣಮಸಿ ಸ್ವಾಹಾ'' ಇತಿ ವದನ್ ದೇವಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಹಸ್ತೇ ಜಲಂ ಕ್ಷಿಪಾಮಿ ಇತ್ಯನುಸಂಧಾಯ ಪಾತ್ರಾಂತರೇ ಜಲಂ ಕ್ಷಿಪೇತ್ ।

ಓಂ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮನೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ।
ಓಂ ಅಪಾನಾತ್ಮನೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ।
ಓಂ ವ್ಯಾನಾತ್ಮನೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ।
ಓಂ ಉದಾನಾತ್ಮನೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ।
ಓಂ ಸಮಾನಾತ್ಮನೇ ಅನಿರುದ್ಧಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ।

ಇತಿ ಪ್ರತ್ಯಾಹುತಿ ಉದಕಂ ಶಂಖೇನ ಪಾತ್ರೇ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ।

ಓಂ ಮಧುವಾತಾ ಋತಾಯತೇ ಮಧು ಕ್ಷರಂತಿ ಸಿಂಧವಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ನಃ ಸಂತ್ವೋಷಧೀಃ ॥ ಮಧು ನಕ್ತಮುತೋಷಸೋ ಮಧುಮತ್ ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ । ಮಧು ದ್ಯೌರಸ್ತು ನಃ ಪಿತಾ ॥ ಮಧುಮಾನ್ನೋ ವನಸ್ಪತಿರ್ಮಧುಮಾಗ್ಂ ಅಸ್ತು ಸೂರ್ಯಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ಗಾವೋ ಭವಂತು ನಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧-೯೦-೬/೭/೮)

ಯಾ ವಾಮಿತ್ಯಸ್ಯ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ಕಾಣ್ವಃ ಋಷಿಃ । ಅಶ್ವಿನೌ ದೇವತಾ । ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ । ನೈವೇದ್ಯಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೧.೨೨.೩)

ಓಂ ಯಾ ವಾಂ ಕಶಾ ಮಧುಮತ್ಯಶ್ವಿನಾ ಸೂನೃತಾವತೀ । ತಯಾ ಯಜ್ಞಂ ಮಿಮಿಕ್ಷತಮ್ ॥

ಯೇ ದೇವಾಸೋ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಪರುಚ್ಛೇಪಃ ದೈವೋದಾಸಿಃ ಋಷಿಃ । ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ದೇವತಾಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ನೈವೇದ್ಯಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೧.೧೩೯.೧೧)

ಓಂ ಯೇ ದೇವಾಸೋ ದಿವ್ಯೇಕಾದಶ ಸ್ಥ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮಧ್ಯೇಕಾದಶ ಸ್ಥ ।
ಅಪ್ಸುಕ್ಷಿತೋ ಮಹಿನೈಕಾದಶ ಸ್ಥ ತೇ ದೇವಾಸೋ ಯಜ್ಞಮಿಮಂ ಜುಷಧ್ವಮ್॥

ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ ಇತಿ ವೇನಃ ಭಾರ್ಗವಃ ಋಷಿಃ । ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ । ನೈವೇದ್ಯಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ ಸ್ವಾದುರಿಂದ್ರಾಯ ಸುಹವೀತುನಾಮ್ನೇ। ಸ್ವಾದುರ್ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ವಾಯವೇ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ಮಧುಮಾಂ ಅದಾಭ್ಯಃ ॥ (ಋ. ೯-೮೫-೬)

ಭೋಜಂ ತ್ವಾಮಿಂದ್ರ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಗೃತ್ಸಮದೋ ಭಾರ್ಗವಃ ಶೌನಕಃ ಋಷಿಃ । ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ನೈವೇದ್ಯಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೨-೧೭-೮)

ಓಂ ಭೋಜಂ ತ್ವಾಮಿಂದ್ರ ವಯಂ ಹುವೇಮ ದದಿಷ್ಟ್ವಮಿಂದ್ರಾಪಾಂಸಿ ವಾಜಾನ್। ಅವಿಡ್ಢೀಂದ್ರ ಚಿತ್ರಯಾ ನ ಊತೀ ಕೃಧಿ ವೃಷನ್ನಿಂದ್ರ ವಸ್ಯಸೋ ನಃ ॥

ಭೋಜಮಶ್ವಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ದಿವ್ಯ ಆಂಗಿರಸಃ ಋಷಿಃ । ದಕ್ಷಿಣಾ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ನೈವೇದ್ಯಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧೦-೧೦೭-೧೧)

ಓಂ ಭೋಜಮಶ್ವಾ ಸುಷ್ಠುವಾಹೋ ವಹಂತಿ ಸುವೃದ್ರಥೋ ವರ್ತತೇ ದಕ್ಷಿಣಾಯಾಃ । ಭೋಜಂ ದೇವಾಸೋಽನತಾ ಭರೇಷು ಭೋಜಃ ಶತ್ರೂನ್ ತ್ಸಮನೀಕೇಷು ಜೇತಾ ॥

ಸ್ತವಿಶ್ಯಾಮೀತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸ್ಕಣ್ವಃ ಕಾಣ್ವಃ ಋಷಿಃ । ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ । ಪ್ರಗಾಥಶ್ಛಂದಃ। ನೈವೇದ್ಯ-ಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧-೪೪-೫)

ಓಂ ಸ್ತವಿಷ್ಯಾಮಿ ತ್ವಾಮಹಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯಾಮೃತ ಭೋಜನ ।
ಅಗ್ನೇ ತ್ರಾತಾರಮಮೃತಂ ಮಿಯೇಧ್ಯ ಯಜಿಷ್ಠಂ ಹವ್ಯವಾಹನ ॥

ನೈವೇದ್ಯಸಮರ್ಪಣಮ್

ಅದ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ಕಲ್ಪಿತಂ ಚಾಪರಂ ಗೃಹೇ ।
ಪಕ್ವಮನ್ನಂ ಸಪಾನೀಯಂ ಸರ್ವೋಪಸ್ಕರಸಂಯುತಮ್ ॥★॥

ಯಥಾಕಾಲಂ ಮನುಷ್ಯಾದ್ಯೈಃ ಭೋಕ್ಷ್ಯಮಾಣಂ ಶರೀರಿಭಿಃ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾಸ್ತು ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಜನಾರ್ದನಃ ॥★॥

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮಹಾನ್ನೈವೇದ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ ।
ನಿತ್ಯತೃಪ್ತ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಕೃಪಯಾ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ॥★॥

ಭಗವನ್ ಶ್ರೀಪತೇ ನ್ಯಸ್ತಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ತ್ವತ್ಪುರೋ ಮಯಾ ।
ಕಪಿಲಾತ್ಮಕದಿವ್ಯೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ ತ್ವವಲೋಕಯ ॥★॥

ನೃಸಿಂಹಾತ್ಮಕದಿವ್ಯೇನ ದಿವ್ಯಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯೇಣ ವೈ ।
ತದ್ವಸ್ತುನಿಷ್ಠಂ ಗಂಧಂ ಚ ದಿವ್ಯಮಾಘ್ರಾಯ ಚಿನ್ಮಯ ॥★॥

ಭೃಗುರಾಮಸ್ವರೂಪೇಣ ದಿವ್ಯವಾಗಿಂದ್ರಿಯೇಣ ವೈ ।
ಸಾಂತ್ವಯ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಯಾ ವಾಚಾ ಭಕ್ತಂ ಮಾಮನುಕಂಪಯ ॥★॥

ಕೃತ್ವಾ ಪವಿತ್ರಂ ಪೂತಂ ಚ ತತ್ತತ್ಸ್ವಾದುರಸೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಮಹಾಕೂರ್ಮಸ್ವರೂಪೇಣ ದಿವ್ಯಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯೇಣ ವೈ ॥★॥

ಆಸ್ವಾದಯ ಸ್ವಾದು ರಮ್ಯಂ ಭುಂಕ್ಷ್ವ ದೇವ ರಮಾಪತೇ ।
ಅಗಣಯ್ಯಾಪರಾಧಾನ್ ಮೇ ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ಕೇಶವ ॥★॥

ಸಿದ್ಧಮೇವಾನ್ನವಸಾದ್ಯಂ ವಿಷ್ಣೋಸ್ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯತಸ್ಸದಾ ।
ಸ್ವಾರ್ಥಂ ಸಮರ್ಪಯೇದ್ವಿಷ್ಣೌ ಯಥಾ ಪ್ರಾಣೇ ಸುರಾಃ ಪುರಾ ॥★॥

ಪತ್ರಂ ಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ತೋಯಂ ಯೋ ಮೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ।
ತದಹಂ ಭಕ್ತ್ಯುಪಹೃತಮಶ್ನಾಮಿ ಪ್ರಯತಾತ್ಮನಃ ॥★॥

ಏವಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಜಗದ್ಧಾತುಃ ನೈವೇದ್ಯಸ್ಯ ಸಮರ್ಪಣೇ ।
ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಪತಿರ್ಯೋಗ್ಯಃ ಯಜ್ಞಾಖ್ಯಸ್ತತ್ರ ದೇವತಾ ॥★॥

ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಂ ವಿಚಿಂತ್ಯೈವಂ ಹೃದಿಸ್ಥೇನಾವಿನಾಸ್ಥಿತಮ್ ।
ಸಾಲಗ್ರಾಮಾದಿಗೇನೈಕ್ಯಂ ವಿಚಿಂತ್ಯ ಪರಮೇಶಿತುಃ ॥★॥

ಸ್ವತಂತ್ರ ನಿರ್ದೋಷ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಜ್ಞೇಯ ವಿಮುಕ್ತಿದ ।
ನಿಃಸ್ಪೃಹೇಶ್ವರ ಸರ್ವೇಶ ಶುಭಸಾರಭುಗವ್ಯಯ ॥★॥

ಅಪ್ರಮೇಯ ರಮಾಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿನಮಸ್ಕೃತ ।
ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ ಕಾರುಣ್ಯನಿಧೇ ನಿತ್ಯನಿರಾಮಯ ।
ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ಪಾಹೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ದೇವೇಶ್ವರಂ ಹರಿಮ್ ॥★॥

ನಾರಾಯಣ ತ್ವತ್ಸ್ವರೂಪಾನ್ ರಸಾನ್ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾತ್ಮಕಾನ್ ರಸಾನ್ ।
ಭುಂಕ್ಷ್ವಾಥೋ ಪ್ರಾಕೃತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶುದ್ಧೀಕುರು ಜಗತ್ಪತೇ ॥★॥

ಅನಂತರೂಪೇಣ ರಮಾ ತ್ವತ್ಪೂಜಾಂ ಕರ್ತುಮಂಜಸಾ ।
ನ ಶಕಾಲ್ಪಸಾರೋಽಸ್ಮಿ ನೇಶೋಽಹಮಿತಿ ಕಿಂ ವದೇ ॥★॥

ಕ್ಷಮಾಪಯಾಪರಾಧಾನ್ ಮೇ ದಯಾಸಾಗರ ತೇ ನಮಃ॥★॥ ಇತಿ ವದೇತ್

ಗಂಗೋದಕಂ ಸಮಾನೀತಂ ಹೇಮಕುಂಭೇನ ನಿರ್ಮಲಮ್ ।
ಗೃಹ್ಯತಾಂ ಮೇ ಹೃಷೀಕೇಶ ಪ್ರಸೀದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥★॥

ಇತಿ ಮಧ್ಯೇ ಪಾನೀಯಂ ಸಮರ್ಪ್ಯ, ಜವನಿಕಾಂ ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ಭುಂಜಾನಂ ಭಗವಂತಂ ಚಿಂತಯನ್ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತವಾರಂ ಜಪೇತ್

(ತತಃ ಅನುಯಾಗಂ ಕುರ್ಯಾತ್) ತತಃ 'ಅಮೃತಾಪಿಧಾನಮಸಿ ಸ್ವಾಹಾ' ಇತಿ

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ದೀಯಮಾನಂ ಕರೇ ತೇ ದಕ್ಷಿಣೇಽನಘ ।
ಉತ್ತರಾಪೋಶನಂ ದಿವ್ಯಂ ಪಿಬ ದೇವ ರಮಾಪತೇ ॥★॥

ಇತಿ ಜಲಂ ದತ್ವಾ, ನೈವೇದ್ಯಂ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಾಧೀನಂ ಕೃತ್ವಾ, 'ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾರ್ಥಂ ಆಗಚ್ಛ' ಇತಿ ವಿಜ್ಞಾಪ್ಯ, ಪಾದುಕೇ ದತ್ವಾ, ಪೀಠಾಂತರಸ್ಥದೇವಾಯ ಮೂಲೇನ ದ್ವಾದಶಗಂಡೂಷಾನ್ ದತ್ವಾ, ಹಸ್ತೌ ಶೋಧಯೇತ್ ॥

ಚಂದನಂ ಚ ಸಕರ್ಪೂರಂ ಕಸ್ತೂರ್ಯಾದಿಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಕರೋದ್ವರ್ತನಕಂ ದೇವ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ಕರೋದ್ವರ್ತನಾರ್ಥೇ ಹಸ್ತೇ ಗಂಧಂ ದತ್ವಾ, ದಂತಶೋಧನಮ್, ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಲನಮ್, ಪುನಃ ದ್ವಾದಶಗಂಡೂಷಾನ್, ಆಚಮನಂ ಚ ಅರ್ಪಯಿತ್ವಾ, ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣ ಪುಷ್ಪಂ ತ್ರಿವಾರಂ ಸಮರ್ಪ್ಯ, ವಾದ್ಯಾದಿವೈಭವಪುರಸ್ಸರಂ

ಮುಕ್ತಾಗುಚ್ಛೈಃ ಲಂಬಮಾನೇ ಆಸನೇ ತಾಂಬೂಲಭೋಗಾರ್ಥಂ ದೇವಂ ಉಪವೇಶಯೇತ್ ॥

ತಾಂಬೂಲಮ್

ಪೂಗೀಫಲಂ ಸಕರ್ಪೂರಂ ನಾಗಪರ್ಣಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಗೃಹಾಣ ಚೂರ್ಣಸಂಯುಕ್ತಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಸುಮನೋಹರಮ್ ॥★॥

ಇತಿ ತಾಂಬೂಲಂ ಸಮರ್ಪ್ಯ,

ಹಿರಣ್ಯೇತಿ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಗೃತ್ಸಮದಃ ಋಷಿಃ । ಅಪಾಂ ನಪಾತ್ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾದಾನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೨-೩೫-೧೦)

ಓಂ ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಸ ಹಿರಣ್ಯಸಂದೃಗಪಾಂ ನಪಾತ್ ಸೇದು ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಃ ।
ಹಿರಣ್ಯಯಾತ್ ಪರಿ ಯೋನೇರ್ನಿಷದ್ಯಾ ಹಿರಣ್ಯದಾ ದದತ್ಯನ್ನಮಸ್ಮೈ ॥

ನಾಕಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠೇ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಕಕ್ಷೀವಾನ್ ದೈರ್ಘತಮಸಃ ಔಶಿಜಃ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ। ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೧.೧೨೫.೫)

ಓಂ ನಾಕಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠೇ ಅಧಿತಿಷ್ಠತಿ ಶ್ರಿತೋ ಯಃ ಪೃಣಾತಿ ಸ ಹ ದೇವೇಷು ಗಚ್ಛತಿ।
ತಸ್ಮಾ ಆಪೋ ಘೃತಮರ್ಷಂತಿ ಸಿಂಧವಸ್ತಸ್ಮಾ ಇಯಂ ದಕ್ಷಿಣಾ ಪಿನ್ವತೇ ಸದಾ ॥

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಗರ್ಭಸ್ಥಂ ಹೇಮಬೀಜಂ ವಿಭಾವಸೋಃ ।
ಅನಂತಪುಣ್ಯಫಲದಮತಃ ಶಾಂತಿಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥★॥

ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ,

ಇತಿ ಹಿರಣ್ಯದಕ್ಷಿಣಾಂ ದತ್ವಾ ಗಂಡೂಷಪಾತ್ರಂ ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ಗಂಡೂಷಮ್, ದಂತಧಾವನಮ್, ಆಚಮನಂ ಚ ಕಾರಯಿತ್ವಾ, ಪಾದುಕೇ ಸಮರ್ಪ್ಯ, ''ಪೂಜಾಸ್ಥಾನಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಚ್ಛ''ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ, ಆನಯೇತ್ ॥

ಮಹಾನೀರಾಜನಮ್

ಜಯತಿ ಹರಿರಚಿಂತ್ಯಃ ಸರ್ವದೇವೈಕವಂದ್ಯಃ
ಪರಮಗುರುರಭೀಷ್ಟಾऽವಾಪ್ತಿದಃ ಸಜ್ಜನಾನಾಮ್ ।
ನಿಖಿಲಗುಣಗಣಾರ್ಣೋ ನಿತ್ಯನಿರ್ಮುಕ್ತದೋಷಃ
ಸರಸಿಜನಯನೋऽಸೌ ಶ್ರೀಪತಿರ್ಮಾನದೋ ನಃ ॥★॥

ಜಯತ್ಯಜೋSಖಂಡಗುಣೋರುಮಂಡಲಃ
ಸದೋದಿತೋ ಜ್ಞಾನಮರೀಚಿಮಾಲೀ ।
ಸ್ವಭಕ್ತಹಾರ್ದೋಚ್ಚತಮೋನಿಹಂತಾ
ವ್ಯಾಸಾವತಾರೋ ಹರಿರಾತ್ಮಭಾಸ್ಕರಃ ॥★॥

ಜಯತ್ಯಜೋSಕ್ಷೀಣಸುಖಾತ್ಮಬಿಂಬಃ ಸ್ವೈಶ್ವರ್ಯಕಾಂತಿಪ್ರತತಃ ಸದೋದಿತಃ ।
ಸ್ವಭಕ್ತಸಂತಾಪದುರಿಷ್ಟಹಂತಾ ರಾಮಾವತಾರೋ ಹರಿರೀಶಚಂದ್ರಮಾಃ ॥★॥

ಜಯತ್ಯಸಂಖ್ಯೋರುಬಲಾಂಬುಪೂರೋ ಗುಣೋಚ್ಚರತ್ನಾಕರ ಆತ್ಮವೈಭವಃ ।
ಸದಾ ಸದಾತ್ಮಜ್ಞನದೀಭಿರಾಪ್ಯಃ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರೋ ಹರಿರೇಕಸಾಗರಃ ॥★॥

ಇತಿ ಧೂಪಂ ಸಮರ್ಪ್ಯ, ಬಹುನೀರಾಜನಾನಿ ಚ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ । ನೀರಾಜನಸಮರ್ಪಣಕಾಲೇ ಭಗವನ್ಮುಖಂ ಅವಶ್ಯಮವಲೋಕನೀಯಮ್ ॥

ಅರ್ಚತ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಿಯಮೇಧಃ ಆಂಗಿರಸಃ ಋಷಿಃ । ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ । ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಮಂಗಲಮಹಾನೀರಾಜನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸೋ ಅರ್ಚತ ।
ಅರ್ಚಂತು ಪುತ್ರಕಾ ಉತ ಪುರಂ ನ ಧೃಷ್ಣ್ವರ್ಚತ ॥ (ಋ. ೮-೬೯-೮)

ನಿ ಷು ಸೀದ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವೈರೂಪಃ ನಭಪ್ರಭೇದನಃ ಋಷಿಃ । ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ। ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಮಂಗಲಮಹಾನೀರಾಜನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ನಿ ಷು ಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಮ್। ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂ ಚನಾರೇ ಮಹಾಮರ್ಕಂ ಮಘವನ್ ಚಿತ್ರಮರ್ಚ । (ಋಗ್ವೇದ ೧೦-೧೧೨-೯)

ವಯಃ ಸುಪರ್ಣಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಗೌರಿವೀತಿಃ ಶಾಕ್ತ್ಯಃ ಋಷಿಃ । ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ। ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ನೀರಾಜನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ವಯಃ ಸುಪರ್ಣಾ ಉಪ ಸೇದುರಿಂದ್ರಂ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾ ಋಷಯೋ ನಾಧಮಾನಾಃ । ಅಪ ಧ್ವಾಂತಮೂರ್ಣುಹಿ ಪೂರ್ಧಿ ಚಕ್ಷುರ್ಮುಮುಗ್ಧ್ಯ೯ಸ್ಮಾನ್ ನಿಧಯೇವ ಬದ್ಧಾನ್ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧೦-೭೩-೧೧)

ಶ್ರಿಯೇ ಜಾತಃ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಕಣ್ವೋ ಘೌರಃ ಋಷಿಃ । ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ನೀರಾಜನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಶ್ರಿಯೇ ಜಾತಃ ಶ್ರಿಯ ಆ ನಿರಿಯಾಯ ಶ್ರಿಯಂ ವಯೋ ಜರಿತೃಭ್ಯೋ ದಧಾತಿ । ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯನ್ ಭವಂತಿ ಸತ್ಯಾ ಸಮಿಥಾ ಮಿತದ್ರೌ ॥ (ಋಗ್ವೇದ೯-೯೪-೪)

ಶ್ರಿಯ ಏವೈನಂ ತಚ್ಛ್ರಿಯಮಾದಧಾತಿ ಸಂತತಮೃಚಾ ವಷಟ್ಕೃತ್ಯಂ ಸಂತತ್ಯೈ ಸಂಧೀಯತೇ ಪ್ರಜಯಾ ಪಶುಭಿರ್ಯ ಏವಂ ವೇದ ॥

ನಾರಾಯಣಂ ಸುರಗುರುಂ ಜಗದೇಕನಾಥಂ
ಭಕ್ತಪ್ರಿಯಂ ಸಕಲಲೋಕನಮಸ್ಕೃತಂ ಚ ।
ತ್ರೈಗುಣ್ಯವರ್ಜಿತಮಜಂ ವಿಭುಮಾದ್ಯಮೀಶಂ
ವಂದೇ ಭವಘ್ನಮಮರಾಸುರಸಿದ್ಧವಂದ್ಯಮ್ ॥★॥

ಧ್ರುವಾ ದ್ಯೌಃ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಧ್ರುವಃ ಆಂಗಿರಸಃ ಋಷಿಃ । ರಾಜಾ ದೇವತಾ । ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ನೀರಾಜನೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ಧ್ರುವಾ ದ್ಯೌಃ ಧ್ರುವಾ ಪೃಥಿವೀ ಧ್ರುವಾಸಃ ಪರ್ವತಾ ಇಮೇ ।
ಧ್ರುವಂ ವಿಶ್ವಮಿದಂ ಜಗದ್ ಧ್ರುವೋ ರಾಜಾ ವಿಶಾಮಯಮ್ ॥

ಧ್ರುವಂ ತೇ ರಾಜಾ ವರುಣೋ ಧ್ರುವಂ ದೇವೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ।
ಧ್ರುವಂ ತ ಇಂದ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧಾರಯತಾಂ ಧ್ರುವಮ್ ॥

(ಪ್ರತಿಮಾಯಾಃ ಪಾದೇ ತ್ರಿಃ, ಮಧ್ಯೇ ತ್ರಿಃ, ಮುಖೇ ತ್ರಿಃ, ಸರ್ವಾಂಗೇ ತ್ರಿಃ ಇತಿ ಘಂಟಾನಾದಪುರಃಸರಂ ಮಂಗಲನೀರಾಜನಂ ಕುರ್ಯಾತ್)

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಮಂಗಳಮಹಾನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಅಹಿಂಸಾ ಪ್ರಥಮಂ ಪುಷ್ಪಂ ಪುಷ್ಪಮಿಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಃ ।
ಸರ್ವಭೂತದಯಾ ಪುಷ್ಪಂ ಕ್ಷಮಾಪುಷ್ಪಂ ತತಃ ಪರಮ್ ॥★॥

ಜ್ಞಾನಪುಷ್ಪಂ ತಪಃಪುಷ್ಪಂ ಧ್ಯಾನಪುಷ್ಪಂ ತತಃ ಪರಮ್ ।
ಸತ್ಯಂ ಚೈವಾಷ್ಟಮಂ ಪುಷ್ಪಂ ಏಭಿಸ್ತುಷ್ಯತಿ ಕೇಶವಃ ॥★॥

ಇತಿ ಅಷ್ಟೌ ಭಾವಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ॥

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಮ್

ಯೋ ನಃ ಪಿತಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ಭೌವನಃ ಋಷಿಃ । ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ದೇವತಾ। ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೧೦.೮೨.೩)

ಓಂ ಯೋ ನಃ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ ಯೋ ವಿಧಾತಾ ಧಾಮಾನಿ ವೇದ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ । ಯೋ ದೇವಾನಾಂ ನಾಮಧಾ ಏಕ ಏವ ತಂ ಸಂಪ್ರಶ್ನಂ ಭುವನಾ ಯಂತ್ಯನ್ಯಾ ॥ ಸ್ವಸ್ತಿ ॥

ಸಂಸೃಷ್ಟಂ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಮನ್ಯುಃ ತಾಪಸಃ ಋಷಿಃ । ಮನ್ಯುರ್ದೇವತಾ । ಜಗತೀ ಛಂದಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ.೧೦.೮೪.೭)

ಓಂ ಸಂಸೃಷ್ಟಂ ಧನಮುಭಯಂ ಸಮಾಕೃತಮಸ್ಮಭ್ಯಂ ದತ್ತಾಂ ವರುಣಶ್ಚ ಮನ್ಯುಃ। ಭಿಯಂ ದಧಾನಾ ಹೃದಯೇಷು ಶತ್ರವಃ ಪರಾಜಿತಾಸೋ ಅಪನಿಲಯಂತಾಮ್ ॥

ನಮೋ ಮಹದ್ಭ್ಯೋ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಆಜೀಗರ್ತಿಃ ಶುನಃಶೇಪಃ ಋಷಿಃ । ದೇವಾಃ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಓಂ ನಮೋ ಮಹದ್ಭ್ಯೋ ನಮೋ ಅರ್ಭಕೇಭ್ಯೋ ನಮೋ ಯುವಭ್ಯೋ ನಮ ಆಶಿನೇಭ್ಯಃ । ಯಜಾಮ ದೇವಾನ್ ಯದಿ ಶಕ್ನವಾಮ ಮಾ ಜ್ಯಾಯಸಃ ಶಂಸಮಾ ವೃಕ್ಷಿ ದೇವಾಃ ॥ (ಋ. ೧-೨೭-೧೩)

ಮಮತ್ತು ನಃ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಕಕ್ಷೀವಾನ್ ಋಷಿಃ । ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ದೇವತಾಃ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ. ೧-೧೨೨-೩)

ಓಂ ಮಮತ್ತು ನಃ ಪರಿಜ್ಮಾ ವಸರ್ಹಾ ಮಮತ್ತು ವಾತೋ ಅಪಾಂ ವೃಷಣ್ವಾನ್। ಶಿಶೀತಮಿಂದ್ರಾಪರ್ವತಾ ಯುವಂ ನಸ್ತನ್ನೋ ವಿಶ್ವೇ ವರಿವಸ್ಯಂತು ದೇವಾಃ ॥

ಕಥಾ ತೇ ಇತ್ಯಸ್ಯ ದೀರ್ಘತಮಾ ಔಚಥ್ಯಃ ಋಷಿಃ । ಅಗ್ನಿರ್ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ. ೧-೧೪೭-೧)

ಓಂ ಕಥಾ ತೇ ಅಗ್ನೇ ಶುಚಯಂತ ಆಯೋರ್ದದಾಶುರ್ವಾಜೇಭಿರಾಶುಷಾಣಾಃ। ಉಭೇ ಯತ್ ತೋಕೇ ತನಯೇ ದಧಾನಾ ಋತಸ್ಯ ಸಾಮನ್ ರಣಯಂತ ದೇವಾಃ॥

ಯಜ್ಞೇನೇತ್ಯಸ್ಯ ನಾರಾಯಣಃ ಋಷಿಃ । ಪುರುಷೋ ದೇವತಾ । ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಃ । ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಸಮರ್ಪಣೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥ (ಋ. ೧೦-೯೦-೧೬)

ಓಂ ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜಂತ ದೇವಾಸ್ತಾನಿ ಧರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಥಮಾನ್ಯಾಸನ್।
ತೇ ಹ ನಾಕಂ ಮಹಿಮಾನಃ ಸಚಂತ ಯತ್ರ ಪೂರ್ವೇ ಸಾಧ್ಯಾಃ ಸಂತಿ ದೇವಾಃ॥

ಓಂ ರಾಜಾಧಿರಾಜಾಯ ಪ್ರಸಹ್ಯಸಾಹಿನೇ । ನಮೋ ವಯಂ ವೈಶ್ರವಣಾಯ ಕುರ್ಮಹೇ । ಸ ಮೇ ಕಾಮಾನ್ ಕಾಮಕಾಮಾಯ ಮಹ್ಯಮ್ । ಕಾಮೇಶ್ವರೋ ವೈಶ್ರವಣೋ ದದಾತು । ಕುಬೇರಾಯ ವೈಶ್ರವಣಾಯ । ಮಹಾರಾಜಾಯ ನಮಃ ॥ (ತೈತ್ತಿರೀಯ ಆರಣ್ಯಕ ೧-೩೧-೬)

ಓಂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ ಭೌಜ್ಯಂ ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಂ ವೈರಾಜ್ಯಂ ಪಾರಮೇಷ್ಠ್ಯಂ ರಾಜ್ಯಂ ಮಹಾರಾಜ್ಯಂ ಅಯಂ ಸಮಂತಪರ್ಯಾಯೀ ಸ್ಯಾತ್ ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಸಾರ್ವಾಯುಷಃ ಆಂತಾತ್ ಆ ಪರಾರ್ಧಾತ್ ಪೃಥಿವ್ಯೈ ಸಮುದ್ರ-ಪರ್ಯಂತಾಯಾ ಏಕರಾಳಿತಿ ॥ (ಐತರೇಯಬ್ರಾಹ್ಮಣ ೮-೪-(೧೫) ೧)

ತದಪ್ಯೇಷ ಶ್ಲೋಕೋಽಭಿಗೀತಃ । ಮರುತಃ ಪರಿವೇಷ್ಟಾರೋ ಮರುತ್ತಸ್ಯಾವಸನ್ ಗೃಹೇ । ಆವಿಕ್ಷಿತಸ್ಯ ಕಾಮಪ್ರೇಃ ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ಸಭಾಸದ ಇತಿ ॥ (ಐತರೇಯಬ್ರಾಹ್ಮಣ ೮-೪-(೨೧)೭)

ಯೋ ವೈ ತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವೇದ । ಅಮೃತೇನಾವೃತಾಂ ಪುರೀಮ್ । ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ । ಆಯುಃ ಕೀರ್ತಿಂ ಪ್ರಜಾಂ ದದುಃ ।

ತಾಸಾಮಾವಿರಭೂತ್ ಶೌರಿಃ ಸ್ಮಯಮಾನಮುಖಾಂಬುಜಃ ।
ಪೀತಾಂಬರಧರಃ ಸ್ರಗ್ವೀ ಸಾಕ್ಷಾನ್ ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥಃ ॥ ★ ॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ॥

ರಾಜೋಪಚಾರಃ

ತತಃ ಚಾಮರಮ್, ದರ್ಪಣಮ್, ವ್ಯಜನಮ್, ವಾಹನಾನಿ, ಆಭರಣಾನಿ, ಧ್ವಜಪತಾಕಾಃ, ಗೀತವಾದ್ಯನೃತ್ಯಕಾನಿ, ತ್ರಿವಾರಂ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಂ ಚ ಸಮರ್ಪಯೇತ್। ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರಮ್, ಗೀತಾಮ್, ಅನುಸ್ಮೃತಿಮ್, ಭೀಷ್ಮಸ್ತವರಾಜಮ್, ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷಂ ಇತ್ಯೇವಂ ಪಂಚಸ್ತವಾನ್ ಪಠೇತ್ ।

ತತಃ ಶಂಖಭ್ರಮಣಾರ್ಥಂ ಶಂಖಂ ಶುದ್ಧತೋಯೇನ ಪೂರಯಿತ್ವಾ ಶಂಖಾಗ್ರೇ ಶಂಖಮುದ್ರಾಮ್, ಮಧ್ಯೇ ಧೇನುಮುದ್ರಾಮ್, ಪೃಷ್ಠೇ ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಂ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ, ಮೂಲೇನ ಅಷ್ಟವಾರಂ ಅಭಿಮಂತ್ರ್ಯ, ದುಷ್ಟರಾಕ್ಷಸಪಿಶಾಚಮುಖಾನಾಂ ಹರಿದ್ರುಹಾಂ ದೃಷ್ಟಿವಿನಾಶಾಯ ಶಂಖಭ್ರಮಣಂ ಕರಿಷ್ಯೇ । ಇತಿ ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ।

''ಇಮಾ ಆಪಃ ಶಿವತಮಾಃ ಶುಭಾಃ ಶೀತಲಾಃ ಸಂತು ಪೂತಾಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ರಶ್ಮಿಭಿಃ'' ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ

ಇಮಾ ಆಪಃ ಶಿವತಮಾ ಇಮಾಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಭೇಷಜೀಃ ।
ಇಮಾ ರಾಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ವರ್ಧನೀರಿಮಾ ರಾಷ್ಟ್ರಭೃತೋಽಮೃತಾಃ ॥★॥

ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ವಾ ಪಾದಾದಿಮುಕುಟಪರ್ಯಂತಂ ನಾಭ್ಯಾದಿಮುಕುಟ ಪರ್ಯಂತಂ ಹೃದಯಾದಿಮುಕುಟಾಂತಂ ಇತಿ ತ್ರಿಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಭ್ರಾಮಯಿತ್ವಾ ತಜ್ಜಲಂ ಪಾತ್ರಾಂತರೇ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥ ಪುನಃ ನೀರಾಜನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ॥

ರಮಾದಿನೈವೇದ್ಯಮ್

ತದನಂತರಂ ರಮಾವಾಯ್ವಾದೀನಾಂ ತೀರ್ಥಂ ತ್ರಿವಾರಂ ಸಮರ್ಪ್ಯ, ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಗಂಧ-ತುಲಸೀ-ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ । (ವಿಶಿಷ್ಯ ರಮಾಯೈ ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮೇ ಸಮರ್ಪಯಂತಿ) ॥

ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ದೇವಾ ಸನಕಾದ್ಯಾಃ ಶುಕಾದಯಃ ।
ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹಪ್ರಸಾದೋಽಯಂ ಸರ್ವೇ ಗೃಹ್ಣಂತು ವೈಷ್ಣವಾಃ ॥★॥

ಇತಿ ರಮಾದಿನೈವೇದ್ಯಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ।

(ತತ್ರೈವಂ ವ್ಯವಸ್ಥಾ । ಭಗವತೇ ನಿವೇದಿತಮೇವಾನ್ನಂ ವೈಶ್ವದೇವಾರ್ಥಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಮ್। ಪರಂತು ರಮಾದಿಭ್ಯಃ ಅಪಿ ನಿವೇದಿತಂ ಚೇತ್ ತದನ್ನಂ ವೈಶ್ವದೇವಾಯ ನ ಗ್ರಾಹ್ಯಮ್। ಅತಃ ಭಗವತೇ ನಿವೇದಿತಾತ್ ಅನ್ನಾತ್ ಕಿಂಚಿದನ್ನಂ ವೈಶ್ವದೇವಾರ್ಥಂ ರಮಾದಿನೈವೇದ್ಯಾತ್ ಪೂರ್ವಮೇವ ಪೃಥಕ್ ಸಂಸ್ಥಾಪಯೇತ್ । ಪೃಥಕ್ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತಾತ್ ಅನ್ನಾತ್ ಅನ್ಯತ್ ಸಮಗ್ರಂ ಅನ್ನಾದಿಕಂ ರಮಾಯೈ ವಾಯವೇ ಚ ನಿವೇದಯೇತ್ । ತತಃ ರಮಾವಾಯುನಿವೇದಿತಾತ್ ಅನ್ನಾತ್ ಕಿಂಚಿತ್ ಕಿಂಚಿದನ್ನಾದಿರೂಪಂ ಭಾಗಂ ಪೃಥಕ್ಕೃತ್ಯ ಶೇಷಾದಿಭ್ಯಃ ಸನಕಾದಿಭ್ಯಶ್ಚ ನೈವೇದ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ । ಅವಶಿಷ್ಟಂ (ರಮಾವಾಯುನಿವೇದಿತಂ ಶೇಷಾದಿಭ್ಯಃ ಅನಿವೇದಿತಂ ಚ) ಯದನ್ನಾದಿಕಂ ತದೇವ ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಭೋಜನೀಯಮ್ । ನ ತು ಶೇಷಾದಿಭ್ಯೋಽಪಿ ನಿವೇದಿತಮ್)

ತತಃ ಗಂಡೂಷಮ್, ದಂತಧಾವನಮ್, ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಚ ದದ್ಯಾತ್ । ತತಃ ಸಪರಿವಾರಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ ಚತುರಧಿಕಾಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಃ, ಪಂಚಾಧಿಕಾನ್ ನಮಸ್ಕಾರಾಂಶ್ಚ ಕುರ್ಯಾತ್ । ಪುನಃ ವೇದಿಕಾಂ ಆರುಹ್ಯ ಪೂಜಾಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತವಾರಂ ಜಪೇತ್ ॥

ವಿಸರ್ಜನಮ್

ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ತತ್ತ್ವಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸೌ ವಿಧಾಯ, ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾದ್ಯಂಗನ್ಯಾಸಂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರನ್ಯಾಸಂ 'ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್' ಇತಿ ಧ್ಯಾನಂ ಚ ಕೃತ್ವಾ 'ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ', 'ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಂ' ಇತಿ ಮಂತ್ರದ್ವಯಂ ಪಠಿತ್ವಾ ಅವಗುಂಠನ, ಸಮ್ಮುಖೀಕರಣ, ಸನ್ನಿರೋಧನ, ಸನ್ನಿಧಾಪನ, ಸ್ಥಾಪನ, ಆವಾಹನಮುದ್ರಾಃ (ಇತ್ಯೇವಂ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮೇಣ) ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ

ಯಾಚೇಽಹಂ ತ್ವಾಂ ಹೃಷೀಕೇಶ ನಮಾಮಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಹೃದಿ ಮೇ ಕುರು ಸಂವಾಸಂ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ ಜಗತ್ಪತೇ ॥★॥

ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ಅಂಜಲಿಂ ವಾಮನಾಸಾಪುಟೇನ ಯೋಜಯಿತ್ವಾ ತದ್ದ್ವಾರಾ ಅಂತಃಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ದೇವಂ ಸ್ವಶಿರಸಿ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರೇ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಸುಷುಮ್ನಾಮಾರ್ಗೇಣ ಹೃತ್ಪದ್ಮಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ತತ್ರಸ್ಥರೂಪೇಣ ಏಕೀಭೂತಂ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ,

ಚಂದ್ರಸ್ಥ ವಾಮನ ಹರೇ ಸರ್ವಲೋಕಸುಖಪ್ರದ ।
ಮುಕುಲೀಕುರು ಹೃತ್ಕಂಜಂ ಪೂರ್ವವತ್ ಸ್ಥಾಪಯಸ್ವ ತತ್ ॥★॥

ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ಸ್ವಯಮಪಿ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸೌ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ತ್ರಯಂ ಕೃತ್ವಾ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದಪರಾಧಾನ್ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಕ್ಷಮಾಂ ಯಾಚೇತ ॥

ಸಮರ್ಪಣಮ್

ನಾಹಂ ಕರ್ತಾ ಹರಿಃ ಕರ್ತಾ ತತ್ಪೂಜಾ ಕರ್ಮ ಚಾಖಿಲಮ್ ।
ತಥಾಪಿ ಮತ್ಕೃತಾ ಪೂಜಾ ತತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ನಾನ್ಯಥಾ ॥★॥

ತದ್ಭಕ್ತಿಃ ತತ್ಫಲಂ ಮಹ್ಯಂ ತತ್ಪ್ರಸಾದಃ ಪುನಃಪುನಃ ।
ಕರ್ಮನ್ಯಾಸೋ ಹರಾವೇವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ತೃಪ್ತಿಕರಃ ಸದಾ ॥ (ಗೀ.ತಾತ್ಪರ್ಯ)

ನ ಜಾನೇ ಕರ್ಮ ಯತ್ಕಿಂಚಿನ್ನಾಪಿ ಲೌಕಿಕವೈದಿಕೇ ।
ನ ನಿಷೇಧವಿಧೀ ವಿಷ್ಣೋ ತವ ದಾಸೋಽಸ್ಮಿ ಕೇವಲಮ್ ॥★॥

ಮಂತ್ರತಸ್ತಂತ್ರತಶ್ಛಿದ್ರಂ ದೇಶಕಾಲಾರ್ಹವಸ್ತುತಃ ।
ಸರ್ವಂ ಕರೋತಿ ನಿಶ್ಛಿದ್ರಮನುಸಂಕೀರ್ತನಂ ತವ ॥★॥

ಮಾದೃಶೋ ನ ಪರಃ ಪಾಪೀ ತ್ವಾದಶೋ ನ ದಯಾಪರಃ ।
ದಾಸೋಽಯಮಿತಿ ಮಾಂ ಮತ್ವಾ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥★॥

ರಕ್ಷತೀತ್ಯೇವ ವಿಶ್ವಾಸಃ ತದೀಯೋಽಹಮಿತಿ ಸ್ಮೃತಿಃ ।
ಶರಣಾಗತಿರೇಷಾ ಸ್ಯಾತ್ ವಿಷ್ಣೌ ಮೋಕ್ಷಫಲಪ್ರದಾ ॥★॥

ಸ್ಥಿತಿಃ ಸೇವಾ ಗತಿರ್ಯಾತ್ರಾ ಮತಿಶ್ಚಿಂತಾ ಸ್ತುತಿರ್ವಚಃ ।
ಅಹೋ ಸರ್ವಾತ್ಮಕೇ ವಿಷ್ಣೌ ಸುಧಿಯಾಂ ಸರ್ವದಾರ್ಚನಮ್ ॥★॥

ಯತ್ಕರೋಷಿ ಯದಶ್ನಾಸಿ ಯಜ್ಜುಹೋಷಿ ದದಾಸಿ ಯತ್ ।
ಯತ್ತಪಸ್ಯಸಿ ಕೌಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಮದರ್ಪಣಮ್ ॥ (ಗೀತಾ)

ಪಶ್ಯನ್ ಶೃಣ್ವನ್ ಸ್ಪೃಶನ್ ಜಿಘ್ರನ್ ಅಶ್ನನ್ ಗಚ್ಛನ್ ಸ್ವಪನ್ ಶ್ವಸನ್
ಪ್ರಲಪನ್ ವಿಸೃಜನ್ ಗೃಹ್ಣನ್ ಉನ್ಮಿಷನ್ನಿಮಿಷನ್ನಪಿ ॥★॥ (ಗೀತಾ)

ಇಂದ್ರಿಯಾಣೀಂದ್ರಿಯಾರ್ಥೇಷು ವರ್ತಂತ ಇತಿ ಧಾರಯನ್ ।
ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾಧಾಯ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸಂಗಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಕರೋತಿ ಯಃ ।
ಲಿಪ್ಯತೇ ನ ಸ ಪಾಪೇನ ಪದ್ಮಪತ್ರಮಿವಾಂಭಸಾ ॥★॥ (ಗೀತಾ)

ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ
ಬುದ್ಧ್ಯಾತ್ಮನಾ ವಾಽನುಸೃತಃ ಸ್ವಭಾವಮ್ ।
ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ
ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥★॥ (ಭಾಗವತ)

ಮಹಾಕಾರುಣಿಕೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಯಸ್ಮಾದ್ ಭೂತಭವಿಷ್ಯಗಾನ್ ।
ಕರ್ಮಸಂಘಾನ್ ದೇವಸಂಘಾನ್ ದಾರಾಪತ್ಯಧನಾದಿಕಾನ್॥
ಸಕೃತ್ ಸಮರ್ಪಣಾದೇವ ಹ್ಯನಂತಫಲದೋ ಭವೇತ್ ॥ (ಯೋಗದೀಪಿಕಾ)

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾದಿಷು ।
ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಂ ॥★॥

ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ರಮಾಪತೇ ।
ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥★॥

ದೇಶಕಾಲಾಧಿಪತೇ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾಧಿಪತೇ ಮದಂತರ್ಯಾಮಿನ್ ತ್ವದಾಜ್ಞಯಾ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ ತ್ವತ್ಪ್ರೇರಣಯಾ ತ್ವತ್ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ತ್ವಾಂ ಉದ್ದಿಶ್ಯ ತ್ವಾಂ ಅನುಸ್ಮರನ್ನೇವ ತ್ವದಾಜ್ಞಯಾ ನಿಯತೇನ ಮನ್ನಿಯಾಮಕೇನ ಸತ್ತಾಪ್ರದ-ವಾಯುನಾಮಕ, ಚೇಷ್ಟಾಪ್ರದಪ್ರಾಣನಾಮಕ, ಧಾರಣಾಪ್ರದಧರ್ಮನಾಮಕ, ಮುಕ್ತಿಪ್ರದ ಭಕ್ತಿನಾಮಕರೂಪವಿಶೇಷೈಃ ಮದ್ಧೃದಿ ಸ್ಥಿತೇನ

ಪರಮದಯಾಲುನಾ, ಕ್ಷಮಾಸಮುದ್ರೇಣ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲೇನ, ಭಕ್ತಾಪರಾಧ-ಸಹಿಷ್ಣುನಾ, ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿನಾ, ಸರ್ವಪ್ರೇರಕೇಣ ಸರ್ವತಾತ್ತ್ವಿಕದೇವತಾ-ಪ್ರೇರಕೇಣ ಸರ್ವತಾತ್ತ್ವಿಕಾಸುರಭಂಜಕೇನ ತಥಾ ತತ್ಪ್ರೇರಣಾಪ್ರಯುಕ್ತ ಅಶೇಷ-ದುರ್ಮತಭಂಜಕೇನ ಅತ ಏವ ಪ್ರಭಂಜನಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇನ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ಬುದ್ಧಿಶೋಧಕೇನ,

ಸರ್ವಕರ್ಮಕರ್ತ್ರಾ ಸರ್ವಕರ್ಮಕಾರಯಿತ್ರಾ ಸರ್ವಕರ್ಮಸ್ವಾಮಿನಾ ಸರ್ವಕರ್ಮಸಮರ್ಪಕೇಣ ಸರ್ವಕರ್ಮಫಲಭೋಕ್ತ್ರಾ ಸರ್ವಕರ್ಮಫಲ-ಭೋಜಯಿತ್ರಾ ಸರ್ವಕರ್ಮಪ್ರೇರಕೇಣ ಸರ್ವಕರ್ಮೋದ್ಬೋಧಕೇನ ಸರ್ವಕರ್ಮಶುದ್ಧಿಪ್ರದೇನ ಸರ್ವಕರ್ಮಸಿದ್ಧಿಪ್ರದೇನ ಸರ್ವಕರ್ಮನಿಷ್ಠೇನ ಸರ್ವಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿಣಾ ಸರ್ವಕರ್ಮನಿಷ್ಠಭಗವದ್ರೂಪೋಪಾಸಕೇನ ಅಶೇಷಜೀವ-ನಿಃಸಂಖ್ಯಾಽನಾದಿಕಾಲೀನಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ್ರಷ್ಟುಃ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಉದ್ಬೋಧಕೇನ ತತ್ಪ್ರಾಚಕಕಪಿಲೋಪಾಸಕೇನ, ರಮಾವ್ಯತಿರಿಕ್ತ-ಪೂರ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧವ್ಯತಿರಿಕ್ತ-ಅನಂತ-ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಮುಖ್ಯತಮೇನ ಅನಂತಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣೇನ ಸರ್ವದೋಷ-ದೂರೇಣ ತ್ವಚ್ಚಿತ್ತಾಭಿಜ್ಞೇನ ತ್ವಚ್ಚಿತ್ತಾನುಸಾರಿಚಿತ್ತೇನ ತ್ವತ್ಪರಮಾನುಗ್ರಹಪಾತ್ರಭೂತೇನ ಮದ್ಯೋಗ್ಯತಾಭಿಜ್ಞೇನ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣೇನ ರುದ್ರಾದ್ಯಶೇಷದೇವತೋ-ಪಾಸಿತಚರಣೇನ ಮಮ ಸರ್ವಾಸು ಅವಸ್ಥಾಸು ಚಿತ್ರಧಾ ವಿಚಿತ್ರಧಾ ತ್ವದುಪಾಸಕೇನ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೇನ ಪ್ರೇರಿತೇನ

ಮಯಾ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಯಥಾಜ್ಞಪ್ತಿ ಯಥಾವೈಭವಂ ಕೃತಯಾ ಅನಯಾ ಪೂಜಯಾ ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ತತ್ತ್ವದೇವತಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣ-ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಬಿಂಬರೂಪಾಽಭಿನ್ನಃ ಕುಲದೇವತಾಽಭಿನ್ನಃ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ-ನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್ ॥

ಪೂರ್ಣಃ ಪ್ರೇಷ್ಠಃ ಪರಃ ಸ್ವಾಮೀ ವ್ಯಾಪ್ತಃ ಕರ್ತೋಪಕಾರಕಃ ।
ರಕ್ಷತ್ಯೇವ ತದೀಯಂ ಮಾಂ ಕರ್ಮಾರ್ಚ್ಯೋ ಗುರುದೇವಗಃ ॥★॥

★॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

ಬಿಂಬರೂಪಾವಾಹನೇ ಅನುಸಂಧಾನವಿಶೇಷಾಃ

ಆಚಾರ್ಯಭಗವತ್ಪಾದಾನುಗೃಹೀತೇಷು ಭಾಷ್ಯಾದಿಗ್ರಂಥೇಷು ಶ್ರೀಮತ್ ಜಯತೀರ್ಥಶ್ರೀಚರಣರಚಿತೇಷು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯನಾರಾಯಣ-ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇಷು ಯಾದವಾರ್ಯಾದಿವಿರಚಿತೇಷು ಗ್ರಂಥೇಷು ಉಪಾಸಕೋದ್ದಿಧೀರ್ಷಯಾ ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಯಾ ಚ ನಿರೂಪಿತಾಃ ಭಗವತೋ ರೂಪಗುಣಕ್ರಿಯಾದಯಃ ಸ್ವಯಂ ಅನುಸಂಧಿತ್ಸಯಾ (ಅನುಸಂಧಿತ್ಸೂನಾಂ ಸೌಕರ್ಯಾಯ ಚ) ಕಿಂಚಿದಿವ ಅತ್ರ ಸಂಗೃಹ್ಯತೇ ।

೧.ಜಡಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥಂ ವಾಯುರಮಾಗೋಲಕದ್ವಯಮ್, ತತ್ರ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ನಾರಾಯಣಶ್ಚ

೨. ದೇಶೇ	೩. ಕಾಲೇ
೪. ಶಬ್ದೇ	೫. ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದೌ
೬. ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾದೌ	೭. ಕರ್ಮಸು
೮. ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರತಿಮಾಸು	೯. ನಾನಾಜೀವೇಷು
೧೦. ಜೀವಾನಾಂ ಗುಣಾದಿಷು	೧೧. ತಾರತಮ್ಯೋಪೇತಜೀವೇಷು
೧೨. ಮುಕ್ತೇಷು ತದ್ಗುಣಾದಿಷು ಚ ವಿದ್ಯಮಾನಾಃ ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ	
೧೩. ಅಥ ಅನ್ಯೇ ಈಶ್ವರರೂಪವಿಶೇಷಾಃ	೧೪. ಅವತಾರಾದಯಃ
೧೫. ಗುಣಕ್ರಿಯಾರೂಪಾತ್ಮಕಾಃ	೧೬. ಸರ್ವಮೂಲೋಕ್ತಾಃ, ಇತರೇ ಚ ಚಿಂತನೀಯಾಃ ॥

ಅಥ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ವಾಯುರಮಾರೂಪಗೋಲಕದ್ವಯೇ ಹೃದಿಸ್ಥಂ ಭಗವಂತಂ ಆವಾಹ್ಯ ವಿಶೇಷತಃ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಾಯ ತಸ್ಯ ರೂಪಸ್ಯ ಅನಂತಾನಂತಾ-ವಯವಗುಣಕ್ರಿಯೋಪೇತೇನ ಅನಂತಾನಂತರೂಪಸಮೂಹೇನ ಅಭೇದಂ ಭೂಯೋ ಭೂಯಃ ಸ್ಮರೇತ್.

ಪ್ರತಿಮಾ-ಗೋಲಕಮ್

ನಿತ್ಯಾಗಣಿತಗುಣಮಾಣಿಕ್ಯವಿಶದಪ್ರಭಾಜಾಲೋಲ್ಲಾಸೋಪಹತಸಕಲಾವದ್ಯತ ಮಸಂ ಭಗವಂತಂ ಪರಿದೃಶ್ಯಮಾನಾಯಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ಆವಾಹಯಾಮಃ

ತತ್ರ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಃ ಅಸ್ಯಾಃ ಅನೇಕೇ ಅಂಶಾಃ ಸಂತಿ । ತೇಷಾಮಂಶಾನಾಂ ಅನಂತಾಃ ಅಂಶಾಃ, ತೇಷಾಂ ಅನಂತಾಂಶಾಃ ಇತ್ಯಪರ್ಯವಸಿತಿಃ ॥

ತತ್ರ ಸಮಸ್ತೇಷ್ವಪಿ ಅನಂತಾನಂತಾಂಶೇಷು ಅಖಿಲವಿಶ್ವವ್ಯಾಪ್ತಃ ಸಕಲ-ಜೀವೋತ್ತಮಃ, ನಿಖಿಲಪ್ರಾಣಾಧಿಪತಿಃ, ಪಾಪಾವಿದ್ಧಃ, ದೈತ್ಯಪೂಗಾವಿದ್ಧಃ, ಪರಮಶುದ್ಧಃ, ಋಜುಸಾರ್ವಭೌಮಃ, ಶ್ರೀಹರಿಪರಿಪೂರ್ಣಕೃಪಾಪಾತ್ರಭೂತಃ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಃ ವ್ಯಾಪ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ । ಸಃ ಪ್ರಥಮಂ ಗೋಲಕಮ್ (ಪ್ರತಿಮಾ) ॥

ಭಗವತ್ಪ್ರೇಷ್ಠತಮಾ, ಅಪೂರ್ಣಾಪ್ಯನಂತಗುಣಾ, ದೇಶಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತೌ ಈಶಸಮಾ, ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಾತಿರಿಕ್ತಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಮುಖ್ಯಾಭಿಮಾನಿನೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಪ್ರತಿಮಾಸ್ಥಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಅನಂತಸ್ವರೂಪಾಂಶೇಷು ಸಂವ್ಯಾಪ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ । ಸಾ ದ್ವಿತೀಯಂ ಗೋಲಕಮ್(ಪ್ರತಿಮಾ) ॥

ತಸ್ಯಾಃ ನಿಖಿಲೇಷ್ವಪಿ ಚಿದಾತ್ಮಕೇಷು ಅಂಶೇಷು ನಿರವಧಿಕೇನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ನಿಸ್ಸೀಮಯಾ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಚ ರಮಾರೂಪೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಅಣುತರೈಃ ಅಣೋರಣೀಯೋಭಿಃ ಅಥಾಪಿ ನಿರವಧಿಕದ್ರವ್ಯಪೂರ್ತಿಮದ್ಭಿಃ ನಿರವಧಿಕಾನಂತ್ಯೈಃ ರೂಪೈಃ ಭಗವಾನ್ ಮಿಶ್ರೀಭೂಯ ಪ್ರತಿತಿಷ್ಠತಿ ॥

ತತ್ರ ಯಥಾ ಕೋಶೇ ಕಶ್ಚನ ಪದಾರ್ಥೋ ನಿಧೀಯತೇ, ಯಥಾ ವಾ 'ಕ್ಷುರಧಾನೇ ಕ್ಷುರೋಽವಹಿತಃ ಸ್ಯಾತ್' ಏವಂ ಜಡಾಯಾಃ ಶಿಲಾಲೋಹಮಣಿ ವಾಸನಾದಿ-ಮಯ್ಯಾಃ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಃ ಅಂಶಾಃ ಅಪಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಕೋಶಭೂತಾಃ, ಪ್ರಾಣೋ ರಮಾಯಾಃ ಕೋಶಃ, ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಕೋಶಃ । 'ಭರ್ತಾ ಸನ್ ಭ್ರಿಯಮಾಣೋ ಬಿಭರ್ತಿ' ಇತ್ಯವಿಸ್ಮರ್ತವ್ಯಮ್ ॥

ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ನಾರಾಯಣಃ

ಏವಂ ಸತಿ ಪ್ರತಿಮಾಸನ್ನಿಧಾತುಃ ಪ್ರತಿಮಾಽಽಕಾರಸ್ಯ ಭಗವತಃ ಸಮಗ್ರ-ಸ್ವರೂಪಚಿಂತನಾತ್ ಪೂರ್ವಂ ಏಕೈಕಮಂಗಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ।

ತಸ್ಮಿಂಶ್ಚ ಏಕೈಕಸ್ಮಿನ್ನಂಗೇ ಅನಂತಾಃ ಭಗವತೋಽಂಶಾಃ ಸಂತಿ । ತೇ ಪುನರಂಶಾಃ ಸಮಗ್ರಭಗವದ್ರೂಪಾಃ ಏವ ।

ತದ್ಯಥಾ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಃ ಅಕ್ಷಿಣಿ ಭಗವತಃ ಕಪಿಲರೂಪಂ ಅಕ್ಷಿ ಸನ್ನಿಧತ್ತೇ । ತಸ್ಮಿಂಶ್ಚ ಕಪಿಲರೂಪೇ ಭಗವದಕ್ಷಿಣಿ ಅನಂತಾಂಶಾಃ ಸಂತಿ । ತೇ ಖಲು ಅನಂತಾಂಶಾಃ ಸ್ವಯಂ ಭಗವದ್ರೂಪಾಃ ॥

ಪರಮಾಣೋರಣುತರಾಣಾಂ ತೇಷಾಂ ರೂಪಾಣಾಂ ಶಿರಃ, ಅಕ್ಷಿಣೀ, ಬಾಹೂ, ವಕ್ಷಃ, ಉದರಮ್, ಕಟಿಃ, ಊರೂ, ಪಾದೌ ಇತಿ ಸಮಸ್ತಾಃ ಅವಯವಾಃ ಸಂತಿ ॥

ನೈತಾವದೇವ, ಅಪಿ ತು ಅನಂತಾನಿ ಶಿರಾಂಸಿ, ಅಸಂಖ್ಯಾನಿ ಅಕ್ಷೀಣಿ, ಅಗಣಿತಾ ಬಾಹವಃ, ಸಂಖ್ಯಾತೀತಾನಿ ವಕ್ಷಾಂಸಿ, ಅಪರಿಮಿತಾನಿ ಉದರಾಣಿ, ಅಪ್ರಮೇಯಾಃ ಕಟಯಃ, ಅಪಾರಾಃ ಊರವಃ, ಅಮಿತಾಃ ಪಾದಾಃ ಸಂತಿ ತಸ್ಯಾಣೋರಣುತರ-ರೂಪಸ್ಯ॥

ಏವಂ ಚ ಅನಂತಶಿರಆದಿಮದೇಕೈಕರೂಪನಿಕುರಂಬಪ್ರಕರಜಾಲಗಣಸಂಸಿದ್ಧಃ ಭಗವತಃ ಏಕೈಕಃ ಪಾದಾದಿರವಯವಃ । ತಾದೃಶಪಾದಾದ್ಯುಪೇತಮಿದಂ ರೂಪಮಿತಿ ಭಾವಯೇತ್ ॥

೧ - ದೇಶಃ

ಕಿಂಚ ಏಕಸ್ಯ ಪರಮಾಣೋಃ ಅವಸ್ಥಿತಯೇ ಯಾವಾನಾಕಾಶಃ(ದೇಶಃ) ಆವಶ್ಯಕಃ ಸ ಪರಮಾಣುದೇಶಃ । ಏವಂ ದ್ವ್ಯಣುಕದೇಶಃ, ತ್ರ್ಯಣುಕದೇಶಃ, ಘಟದೇಶಃ, ಗೋದೇಶಃ, ಗಜದೇಶಃ, ಗಿರಿದೇಶಃ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೇಶಃ ಇತ್ಯಾದಿರಪಿ ಜ್ಞೇಯಃ । ತ ಇಮೇ ದೇಶಾಃ ಅನಂತಾಃ ಅನಂತವಿಧಾಶ್ಚ॥

ಪರಮಾಣೋರನಂತಾನಂತಾಂಶಮಾರಭ್ಯ ಅವ್ಯಾಕೃತಗಗನಪರ್ಯಂತಂ ಯಾವಂತಃ ಅಂಶಾಃ ಯಾವಂತಶ್ಚ ಅನೇಕಾಂಶಸಿದ್ಧಾಃ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ಅನಂತಾ-ನಂತವಿಧಾಶ್ಚ ಸಂಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾಃ ತದೀಯಾಭಿಮಾನಿನಶ್ಚ ತೇ ದೇವಾಃ ಅಖಿಲೇಷ್ವಪಿ ತಾವತ್ಸು ವಿದ್ಯಮಾನಾಃ ತಥಾ ತತ್ತದೀಯಾನಾಂ ಅಪರ್ಯವಸಿತಾನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಅಂಶಾನಾಂ ಚ ನಿಯಾಮಕಾಃ, ಜನಕಾಃ, ಪಾಲಕಾಃ, ವಿನಾಶಕಾಃ, ತದೀಯ-ತತ್ತಚ್ಛಕ್ತಿಪ್ರದಾಃ, ಪ್ರೇರಕಾಃ, ಪ್ರವರ್ತಕಾಃ, ನಿವರ್ತಕಾಃ, ತದಾಕಾರಾಃ, ತದಾಶ್ರಯಾಃ, ತದಾಧಾರಾಃ, ತತ್ಸತ್ತಾಪ್ರದಾಃ, ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪೈಃ ವ್ಯಾಪ್ಯ ತೇಷು ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ, ತದೀಯದೋಷಾಸ್ಪೃಷ್ಟಾಃ, ತದಚಿಂತ್ಯಾಃ, ತದುತ್ತಮಾಃ, ತತ್ತದೀಶ್ವರಾಃ, ತದ್ಭೋಕ್ತಾರಃ, ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣಾಃ, ತತ್ತಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯಾಃ, ತದ್ಗತಧರ್ಮಸದೃಶೈಃ ಅಥಾಪಿ ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣೈಃ ತಚ್ಛಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಭೂತೈಃ ಧರ್ಮೈಃ ನಿರವಧಿಕತಯಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣಚಪರಿಪೂರ್ಣಾಃ,ತತ್ಸೇವ್ಯಾಃಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ॥

೨ - ಕಾಲಃ

ಕಿಂಚ ಪರಮವ್ಯಾಪ್ತಸ್ಯ ಅನಾದೇಃ ಅನಂತಸ್ಯ ಮಹಾಕಾಲಸ್ಯ, ತತ್ರ ಅನಾದ್ಯ-ನಂತಕಾಲೇಷು ಭೂತಾನಾಂ ಭವಿಷ್ಯತಾಂ ಚ ಅನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಅನಂತದೇಶ-ವ್ಯಾಪ್ತಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪಾನಾಮ್, ದಿನಕಲ್ಪಾನಾಮ್, ಮನ್ವಂತರಾಣಾಮ್, ಮಹಾಯುಗಾನಾಮ್, ಯುಗಾನಾಮ್, ಸಂವತ್ಸರಾಣಾಮ್, ಋತೂನಾಮ್, ಮಾಸಾನಾಮ್, ದಿನಾನಾಮ್, ಮುಹೂರ್ತಾನಾಮ್, ಘಟಿಕಾನಾಮ್, ಲಘೂನಾಮ್, ಕಾಷ್ಠಾನಾಮ್, ಕ್ಷಣಾನಾಮ್, ನಿಮೇಷಾಣಾಮ್, ಲವಾನಾಮ್, ವೇಧಾನಾಮ್, ತ್ರುಟೀನಾಮ್, ತ್ರ್ಯಣುಕಾನಾಮ್, ದ್ವ್ಯಣುಕಾನಾಮ್, ಪರಮಾಣೂನಾಂ (ಪೂರ್ವಪೂರ್ವನಿರ್ದಿಷ್ಟಕಾಲಸಂಸ್ಥಾನಾಽನಂತ್ಯಸ್ಯ ಅಪೇಕ್ಷಯಾ ಬಹುಗುಣಾಧಿಕಾನಂತ್ಯೋಪೇತಾನಾಂ ಉತ್ತರೋತ್ತರನಿರ್ದಿಷ್ಟಕಾಲಸಂಸ್ಥಾನಾನಾಂ) ತಥಾ ಏಕೈಕಸ್ಯ ಪರಮಾಣೋಃ ಅಪರ್ಯವಸಿತಾನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಅಂಶಾನಾಂ ತತ್ತದಭಿಮಾನಿನಾಂ ಚ ನಿಯಾಮಕಾಃ, ಜನಕಾಃ, ಪಾಲಕಾಃ, ವಿನಾಶಕಾಃ, ತದೀಯತತ್ತಚ್ಛಕ್ತಿಪ್ರದಾಃ, ಪ್ರೇರಕಾಃ, ಪ್ರವರ್ತಕಾಃ, ನಿವರ್ತಕಾಃ, ತದಾಕಾರಾಃ, ತದಾಶ್ರಯಾಃ, ತದಾಧಾರಾಃ, ತತ್ಸತ್ತಾಪ್ರದಾಃ, ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪೈಃ ವ್ಯಾಪ್ಯ ತೇಷು ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ, ತದೀಯದೋಷಾಸ್ಪೃಷ್ಟಾಃ, ತದಚಿಂತ್ಯಾಃ, ತದುತ್ತಮಾಃ, ತತ್ತದೀಶ್ವರಾಃ, ತದ್ಭೋಕ್ತಾರಃ, ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣಾಃ, ತತ್ತಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯಾಃ, ತದ್ಗತಧರ್ಮಸದೃಶೈಃ ಅಥಾಽಪಿ ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣೈಃ ತಚ್ಛಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಭೂತೈಃ ಧರ್ಮೈಃ ನಿರವಧಿಕತಯಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣಚಪರಿಪೂರ್ಣಾಃ,ತತ್ಸೇವ್ಯಾಃಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ॥

೩ - ಶಬ್ದಃ

ಕಿಂಚ ಅನಂತಾನಾಂ ವೇದಾನಾಮ್, ಅನಂತಾನಾಂ ತದಂಶಭೂತಾನಾಂ ಶಾಖಾನಾಮ್, ತದಂಶಾನಾಂ ಅಷ್ಟಕಾನಾಮ್, ತದಂಶಾನಾಂ ಅಧ್ಯಾಯಾನಾಮ್, ತದಂಶಾನಾಂ ಸೂಕ್ತಾನಾಮ್, ತದಂಶಾನಾಂ ವರ್ಗಾಣಾಮ್, ತದಂಶಾನಾಂ ಋಚಾಮ್, ತದಂಶಾನಾಂ ಅರ್ಧರ್ಚಾಮ್, ತದಂಶಾನಾಂ ಪಾದಾನಾಮ್, ತದಂಶಾನಾಂ ಪದಾನಾಮ್, ತದಂಶಾನಾಂ ಅನಾದೀನಾಂ ನಿತ್ಯಾನಾಮ್, ಪರಮವ್ಯಾಪ್ತಾನಾಮ್, ಅವಿಕಾರಿಣಾಮ್, ಪಂಚಾಶತಾಂ (ವಾ ಪಂಚಾಶತ್ ಜಾತೀಯಾನಾಂ ಅನಂತಾನಾಂ ವಾ) ವರ್ಣಾನಾಂ ತಥಾ ಪೂರ್ವಪೂರ್ವಶಬ್ದ-ಸಮುದಾಯರೂಪಸಂಸ್ಥಾನಾಭಿಮಾನಿನಿಯಮ್ಯಾನಾಂ ಉತ್ತರೋತ್ತರಶಬ್ದ-

ಸಮುದಾಯರೂಪಸಂಸ್ಥಾನಾಭಿಮಾನಿನಾಂ ದೇವಾನಾಂ ತಥಾ ವರ್ಣಾಭಿಮಾನಿ-ರಮಾರೂಪಾಣಾಂ ತಥಾ ವರ್ಣಾದಿಮಹಾವೇದಪರ್ಯಂತಶಬ್ದಸಮುದಾಯ-ವಾಚ್ಯಾನಾಂ ದೇವಾನಾಮ್, ತಥಾ ಶತಕೋಟಿವಿಸ್ತೀರ್ಣಪಂಚರಾತ್ರಾಣಾಮ್, ಶತಕೋಟಿವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ಆದಿಭಾಗವತಸ್ಯ, ಶತಕೋಟಿವಿಸ್ತೀರ್ಣರಾಮಾಯಣಸ್ಯ, ಪಂಚಾಶತ್ಕೋಟಿವಿಸ್ತೀರ್ಣಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕಸ್ಯ, ಶತಕೋಟಿವಿಸ್ತೀರ್ಣಾನಾಂ ಬೃಹತ್ ತರ್ಕಾದಿಗ್ರಂಥಾನಾಮ್, ಬ್ರಹ್ಮಮೀಮಾಂಸಾಶಾಸಗತಾನಾಂ ಚತುರ್ಣಾಂ ಅಧ್ಯಾಯಾನಾಂ ಷೋಡಶಾನಾಂ ಪಾದಾನಾಂ ಅಧಿಕರಣಸೂತ್ರಪದವರ್ಣಾನಾಮ್

ತಥಾ ತದತಿರಿಕ್ತಸ್ಯ ಸಮಸ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಲೌಕಿಕಸ್ಯ ವರ್ಣಾತ್ಮಕಸ್ಯ ವಾಙ್ಮಯಪ್ರಪಂಚಸ್ಯ, ತಥಾ ಸಮುದ್ರಘೋಷಾದಿಧ್ವನ್ಯಾತ್ಮಕಸ್ಯ ಶಬ್ದಜಾತಸ್ಯ ತತ್ತದೀಯಾನಾಂ ಅಪರ್ಯವಸಿತಾನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಅಂಶಾನಾಂ ಚ ನಿಯಾಮಕಾಃ, ಜನಕಾಃ, ಪಾಲಕಾಃ, ವಿನಾಶಕಾಃ, ತದೀಯಾನಾದಿನಿತ್ಯತ್ವವ್ಯಾಪ್ತತ್ವಾವಿಕಾರಿತ್ವಬೋಧಕತ್ವಾದಿ ತತ್ತಚ್ಛಕ್ತಿಪ್ರದಾಃ, ಪ್ರೇರಕಾಃ, ಪ್ರವರ್ತಕಾಃ, ನಿವರ್ತಕಾಃ, ತದಾಕಾರಾಃ, ತದಾಶ್ರಯಾಃ, ತದಾಧಾರಾಃ, ತತ್ಸತ್ತಾಪ್ರದಾಃ, ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪೈಃ ವ್ಯಾಪ್ಯ ತೇಷು ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ, ತದೀಯದೋಷಾಸ್ಪೃಷ್ಟಾಃ, ತದಚಿಂತ್ಯಾಃ, ತದುತ್ತಮಾಃ, ತತ್ತದೀಶ್ವರಾಃ, ತದ್ಬೋಕ್ತಾರಃ, ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣಾಃ, ತತ್ತಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯಾಃ, ತದ್ಗತಧರ್ಮಸದೃಶೈಃ ಅಥಾಪಿ ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣೈಃ ತಚ್ಛಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಭೂತೈಃ ಧರ್ಮೈಃ ನಿರವಧಿಕ-ತಯಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಚ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಃ, ತತ್ ಸ್ತುತ್ಯಾಃ, ವರ್ಣಾದಿವೇದಾಂತೈಃ ಸಮಗ್ರೈಃ ಪರಮಮುಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾ ವಾಚ್ಯಾಃ, ತತ್ಸೇವ್ಯಾಃ, ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ||

೪ - ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿಃ

ಕಿಂಚ ಅನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾತ್ಮಕಸೂಕ್ಷ್ಮರಜೋರೂಪಾಣಾಂ ಭೂತಾದಿಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣಾಂ ತಥಾ ಅನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಅತೀತಾನಾಂ ಅನಾಗತಾನಾಂ ಚ ಪರಮಾಣೂನಾಂ ದ್ವ್ಯಣುಕಾನಾಂ ತ್ರ್ಯಣುಕಾನಾಂ ಖಂಡಾವಯವಾನಾಂ ಘಟಪಟಾದೀನಾಂ ಬೀಜಾಂಕುರವೃಕ್ಷಶಾಖಾಪತ್ರಪುಷ್ಪಫಲಕಿಸಲಯಾನಾಂ ಭಿತ್ತಿಗೇಹಗ್ರಾಮನಗರಾದೀನಾಂ ವನಗಿರಿನದೀ ಸಮುದ್ರಾಣಾಂ ಮೇರುಮಂದರ-ಹಿಮಾಲಯವಿಂಧ್ಯಸಹ್ಯಾದ್ರಿಕುಲಾಚಲಾನಾಂ ಇಲಾವೃತಭದ್ರಾಶ್ವಹರಿವರ್ಷಕೇತು -ಮಾಲರಮ್ಯಕಹಿರಣ್ಮಯಕುರುಕಿಂಪುರುಷ ಭರತಾಖ್ಯನವವರ್ಷಾಣಾಂ ಉತ್ತರೋತ್ತರದ್ವಿಗುಣಾನಾಂ ಜಂಬೂಪ್ಲಕ್ಷಶಾಲ್ಮಲಕುಶಕ್ರೌಂಚಶಾಕಪುಷ್ಕರಾಖ್ಯಸಪ್ತ

ದ್ವೀಪಾನಾಂ ಲವಣೇಕ್ಷುಸುರಾಸರ್ಪಿಕ್ಷೀರದಧಿಸ್ವಾದೂದಕಾಖ್ಯಸಪ್ತಸಾಗರಾಣಾಮ್, ಸೂರ್ಯಸೋಮಮಂಗಲಬುಧಗುರುಶುಕ್ರಾದೀನಾಂ ಗ್ರಹಾಣಾಮ್, ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲಾನಾಮ್, ಅತಲವಿತಲಸುತಲತಲಾತಲರಸಾತಲಮಹಾತಲ ಪಾತಾಲಾಖ್ಯಸಪ್ತಾಧೋಲೋಕಾನಾಮ್, ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸ್ವರ್ಮಹರ್ಜನಸ್ತಪಃ ಸತ್ಯಾಖ್ಯಸಪ್ತೋರ್ಧ್ವಲೋಕಾನಾಮ್, ತದಾಧಾರಸ್ಯ ಪಂಚಾಶತ್ಕೋಟಿಯೋಜನ-ವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಸ್ಯ, ಶತಕೋಟಿಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ಆವರಣಭೂತಸ್ಯ ಪೃಥಿವೀತತ್ತ್ವಸ್ಯ, ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ಜಲತತ್ತ್ವಸ್ಯ, ದಶಸಹಸ್ರಕೋಟಿಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ತೇಜಸ್ತತ್ತ್ವಸ್ಯ, ಲಕ್ಷಕೋಟಿಯೋಜನ-ವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ವಾಯುತತ್ತ್ವಸ್ಯ, ದಶಲಕ್ಷಕೋಟಿಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ಆಕಾಶತತ್ತ್ವಸ್ಯ, ತದುಪರಿ ಕಿಂಚಿತ್ಕಿಂಚಿಲ್ಲಕ್ಷಾದ್ಯಧಿಕಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಾತತ್ತ್ವಸ್ಯ, ಉಪಸ್ಥಪಾಯುಪಾದಪಾಣಿವಾಗ್ಘ್ರಾಣರಸನಾಚಕ್ಷುಸ್ತ್ವಕ್ಛ್ರೋತ್ರಾಖ್ಯೇಂದ್ರಿಯ-ತತ್ತ್ವಸ್ಯ, ಆಕಾಶತತ್ತ್ವಾತ್ ದಶಾಧಿಕಸ್ಯ ಕೋಟಿಕೋಟಿಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವಸ್ಯ, ದಶಕೋಟಿಕೋಟಿಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವಸ್ಯ, ಶತಕೋಟಿಕೋಟಿಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ತಮೋರಜಃಸತ್ತ್ವಾತ್ಮಕತ್ರಿಗುಣಾವರಣಸ್ಯ, ತತಃ ಅನಂತಗುಣಿತಾಯಾಃ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಯಾಃ ಅನಾದೇಃ ನಿತ್ಯಾಯಾಃ ಪರಮಸೂಕ್ಷ್ಮಾಯಾಃ ಜಡಾಯಾಃ ಮೂಲಪ್ರಕೃತೇಃ ತಥಾ ತತ್ತದೀಯಾನಾಂ ಅಪರ್ಯವಸಿತಾನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಅಂಶಾನಾಂ ಚ ನಿಯಾಮಕಾಃ, ಜನಕಾಃ, ಪಾಲಕಾಃ, ವಿನಾಶಕಾಃ, ತದೀಯತಚ್ಛಕ್ತಿಪ್ರದಾಃ, ಪ್ರೇರಕಾಃ, ಪ್ರವರ್ತಕಾಃ, ನಿವರ್ತಕಾಃ, ತದಾಕಾರಾಃ, ತದಾಶ್ರಯಾಃ, ತದಾಧಾರಾಃ, ತತ್ಸತ್ತಾಪ್ರದಾಃ, ತದೀಯಪರಿಣಾಮಿತ್ವಾದಿಶಕ್ತಿಪ್ರದಾಃ, ತತ್ತದೀಶ್ವರಾಃ, ತದೀಯದೋಷಾಸ್ಪೃಷ್ಟಾಃ, ತದಚಿಂತ್ಯಾಃ, ತದುತ್ತಮಾಃ, ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣಾಃ, ಪ್ರಕೃತಿಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋ-ಮಹದಹಂಕಾರಾದಿನಾಮಕೈಃ ವ್ಯಾಪ್ಯ ತೇಷು ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ, ತತ್ತಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯಾಃ, ತಚ್ಛಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಭೂತೈಃ ತದ್ಗತಧರ್ಮಸದೃಶೈಃ ಅಥಾಪಿ ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣೈಃ ಧರ್ಮೈಃ ನಿರವಧಿಕತಯಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಚ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಃ, ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ॥

೫ - ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾದಿಃ

ಕಿಂಚ ಬೀಜತಂತುತಂಡುಲಕಪಾಲಾದಿಕಾರಣಗತಾನಿ, ಅಂಕುರಪಟಾನ್ನಘಟಾದಿ-ಕಾರ್ಯಗತಾನಿ, ಶಿಷ್ಯದಾಸಪುತ್ರಾದಿಪ್ರೇರ್ಯಗತರೂಪಾಣಿ, ಗುರುಸ್ವಾಮಿ

ಪಿತ್ರಾದಿಪ್ರೇರಕಗತರೂಪಾಣಿ, ಪ್ರಜಾದಿನಿಯಮ್ಯಗತರೂಪಾಣಿ, ರಾಜಾದಿ-ನಿಯಾಮಕಗತರೂಪಾಣಿ, ಅಂಶಾಂಶಿಗತರೂಪಾಣಿ, ಪೋಷ್ಯಪೋಷಕಗತಾನಿ, ದುರ್ಬಲಗತಬಾಧ್ಯತ್ವಹಿಂಸ್ಯತ್ವನಿಯಾಮಕಾನಿ ಬಾಧ್ಯಗತಾನಿ, ಪ್ರಬಲಗತಬಾಧಕತ್ವ ಹಿಂಸಕತ್ವನಿಯಾಮಕಾನಿ ಬಾಧಕಗತಾನಿ, ಆಹಿತಸಹಜಾನಿ, ಖಂಡಾಖಂಡಾನಿ, ತತ್ರ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತಾನಿ ವಿಭೂತಿರೂಪಾಣಿ ಇತ್ಯೇವಂ ಅನಂತಾನಂತಾನಿ ಭಗವದ್ರೂಪಾಣಿ ॥

೬ - ಕರ್ಮಾಣಿ

ಕಿಂಚ ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಅನಂತಾನಂತೈಃ ಜೀವೈಃ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾನಾಂ ಅನಂತಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾಂ ಅನಂತಾಃ ಅಭಿಮಾನಿನಃ ।

ತೈಃ ಅನಂತೈಃ ಅಭಿಮಾನಿಭಿಃ ಸ್ವೀಯದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನೋಭಿಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾನಾಂ ಅನಂತಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾಂ ಪುನಃ ಅನಂತಾಃ ಅಭಿಮಾನಿನಃ ।

ತೈಃ ಅನಂತೈಃ ಅಭಿಮಾನಿಭಿಃ ಸ್ವೀಯದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನೋಭಿಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾನಾಂ ಅನಂತಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾಂ ಪುನಃ ಅನಂತಾಃ ಅಭಿಮಾನಿನಃ ಇತ್ಯೇವಂ ಅಪರ್ಯವಸಿತಾನಂತಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಾಂ ತದಭಿಮಾನಿನಾಂ ತದ್ದೇಹೇಂದ್ರಿಯ-ಮನಸಾಂ ತಥಾ ತನ್ನಿಯಾಮಕಸ್ಯ ವಾಯೋಃ, ತತ್ತದೀಯಾನಾಂ ಅಪರ್ಯವಸಿತಾ-ನಂತಾನಂತಾನಾಮಂಶಾನಾಂ ಚ ನಿಯಾಮಕಾಃ, ಜನಕಾಃ, ಪಾಲಕಾಃ, ವಿನಾಶಕಾಃ, ತದೀಯತತ್ತಚ್ಛಕ್ತಿಪ್ರದಾಃ, ಪ್ರೇರಕಾಃ, ಪ್ರವರ್ತಕಾಃ, ನಿವರ್ತಕಾಃ, ತದಾಕಾರಾಃ, ತದಾಶ್ರಯಾಃ, ತದಾಧಾರಾಃ, ತತ್ಸತ್ತಾಪ್ರದಾಃ, ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪೈಃ ವ್ಯಾಪ್ಯ ತೇಷು ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ, ತದೀಯದೋಷಾಸ್ಪೃಷ್ಟಾಃ, ತದಚಿಂತ್ಯಾಃ, ತದುತ್ತಮಾಃ, ತತ್ತದೀಶ್ವರಾಃ, ತದ್ಭೋಕ್ತಾರಃ, ತತ್ಫಲಭೋಕ್ತಾರಃ, ತತ್ಫಲಭೋಜಯಿತಾರಃ, ತಚ್ಛುದ್ಧಿಪ್ರದಾಃ, ತತ್ಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಃ, ತತ್ಪಾಚಕಾಃ, ತತ್ಸಾಕ್ಷಿಣಃ, ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣಾಃ, ತತ್ತಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯಾಃ, ತದ್ಗತಧರ್ಮಸದೃಶೈಃ ಅಥಾಪಿ ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣೈಃ ತಚ್ಛಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಭೂತೈಃ ಧರ್ಮೈಃ ನಿರವಧಿಕತಯಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಚ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಃ, ತತ್ಸೇವ್ಯಾಃ ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ।

೭ - ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರತಿಮಾಃ

ಕಿಂಚ ಸೀತಾಸಮೇತಮೂಲರಾಮಃ, ಶ್ರೀವೇಂಕಟೇಶಃ ನಿರಂತರಂ ವೇದೋಕ್ತ-ತದನುಕ್ತಭಾರತೋಕ್ತತದನುಕ್ತಸಂಪ್ರದಾಯಾಗತಾನಂತಾನಂತಗುಣರೂಪ-ಕ್ರಿಯಾಭಿಃ ಭಗವದುಪಾಸಕಾಯ ಸ್ವಪರಮಪ್ರೇಷ್ಠಭಕ್ತಾಯ ಭಗವತಾ-

ವೇದವ್ಯಾಸೇನ ಪರಮಪ್ರಸಾದಪೂರ್ವಕಂ ಪ್ರದತ್ತಾಸು ಅನುತ್ತಮ-ಸ್ವಸನ್ನಿಧಾನೋಪೇತವ್ಯಾಸಶಿಲಾಸು ಸನ್ನಿಹಿತಃ ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸಃ, ಅನಂತಾನಂತ-ಗುಣಕ್ರಿಯಾರೂಪೋಪಾಸಕಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯ-ಕರಪೂಜಿತಾಃ ನವಪ್ರತಿಮಾಸಂಸ್ಥಾಃ ದಿಗ್ವಿಜಯರಾಮಾದಯಃ ರಜತಪೀಠಪುರಸ್ಥಿತಃ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ, ಬದರೀ ಶ್ರೀರಂಗ ಕಂಚೀ ಅಹೋಬಿಲ ಶ್ರೀಮುಷ್ಣ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಪಂಢರಪುರ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಕಾಶೀ ಮಥುರಾ ದ್ವಾರಕಾ ಪ್ರಯಾಗ ಗಯಾ ಜಗನ್ನಾಥಪುರೀ ಪ್ರಭೃತಿಷು ಅಸಂಖ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೇಷು ವಿರಾಜಮಾನಃ, ಕೋಟಿಕೋಟಿ-ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಾದಿಷು ಸಂಸ್ಥಿತಃ ಇತ್ಯೇವಂ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ॥

೮ - ನಾನಾಜೀವಾಃ

ಕಿಂಚ ಅನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪರಮಾಣೂನಾಂ ಅತೀತಾನಾಗತ-ಕ್ಷಣಾನಾಂ ಚ ಅಪೇಕ್ಷಯಾ ಆಧಿಕ್ಯೇನ ಅನಂತಾನಾಂ ಚತುರಧಿಕಾಶೀತಿಲಕ್ಷ-ಯೋನಿಜಾನಾಂ ಅಂಡಜಸ್ವೇದಜೋದ್ಭಿಜಜರಾಯುಜಾನಾಂ ಜೀವಾನಾಮ್, ಅನಂತೇಷು ಸ್ತಂಬಪ್ಲುಷಿಮಷಕಾದಿಷು ಅಣೀಯಸ್ಸು ತಿಮಿಮಾತಂಗಾದಿಷು ಮಹೀಯಸ್ಸು ಚ ದೇಹೇಷು, ತಥಾ ಪಾರ್ಥಿವೇಷು ಆಪ್ಯೇಷು ತೈಜಸೇಷು ಚ ದೇಹೇಷು, ತದೀಯೇಷು ಶಿರಃಪಾಣಿಪಾದಾದ್ಯವಯವೇಷು, ಮಸ್ತಿಷ್ಕಹೃದಯ-ಪ್ಲೀಹಯಕೃದುದರಾಂತ್ರಾದ್ಯಂಗೇಷು, ತ್ವಕ್ಚರ್ಮಮಾಂಸರುಧಿರಮೇದೋಮಜ್ಜಾ-ಸ್ನಾಯ್ವಸ್ಥಿಷು, ಸಾರ್ಧಲಕ್ಷತ್ರಯನಾಡೀಷು, ತತ್ತದೀಯಾನಾಂ ಅಪರ್ಯವಸಿತಾ-ನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಅಂಶಾನಾಂ ಚ ನಿಯಾಮಕಾಃ, ಜನಕಾಃ, ಪಾಲಕಾಃ, ವಿನಾಶಕಾಃ, ಪ್ರೇರಕಾಃ, ಪ್ರವರ್ತಕಾಃ, ನಿವರ್ತಕಾಃ, ತದಾಕಾರಾಃ, ತದಾಶ್ರಯಾಃ, ತದಾಧಾರಾಃ, ತದೀಯತತ್ತತ್ತಾಪ್ರದಾಃ, ತದೀಯತತ್ತಚ್ಛಕ್ತಿಪ್ರದಾಃ, ತತ್ತದೀಶ್ವರಾಃ, ತದೀಯ-ದೋಷಾಸ್ಪೃಷ್ಟಾಃ, ತದಚಿಂತ್ಯಾಃ, ತದುತ್ತಮಾಃ, ತದ್ಭೋಕ್ತಾರಃ, ತದತ್ಯಂತ-ವಿಲಕ್ಷಣಾಃ, ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪೈಃ ವ್ಯಾಪ್ಯ ತೇಷು ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ, ತತ್ತಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯಾಃ, ತಚ್ಛಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಗುಣೈಃ ನಿರವಧಿಕತಯಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಚ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಃ, ತದ್ಗತಧರ್ಮಸದೃಶೈಃ ಅಥಾಪಿ ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣೈಃ ಧರ್ಮೈಃ ನಿರವಧಿಕತಯಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಚ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಃ ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ॥

೯ - ಜೀವಾನಾಂ ಗುಣಾದಯಃ

ಕಿಂಚ ಅನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಾಂ ಪರಮಾಣೂನಾಂ ಕ್ಷಣಾನಾಂ ಚಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಅತಿಶಯೇನ ಅನಂತಾನಾಮ್

ಅನಂತಬ್ರಹ್ಮಣಾಮ್, ಅನಂತರುದ್ರಾಣಾಮ್, ಅನಂತೇಂದ್ರಾಣಾಮ್, ಅನಂತಕಲೀನಾಮ್, ಅನಂತಕಾಲನೇಮೀನಾಮ್, ಅನಂತವಿಪ್ರಚಿತ್ತೀನಾಂ ಇತ್ಯೇವಂ ಉತ್ತಮಾಧಮಮಧ್ಯಮಜೀವರಾಶಿಗಣಾನಾಮ್

ಸತ್ತಾ, ಪ್ರಧ್ವಂಸಃ, ಜ್ಞಾನಮ್, ಅಜ್ಞಾನಮ್, ಸುಖಮ್, ದುಃಖಮ್, ವೈರಾಗ್ಯಮ್, ಕಾಮಃ, ಕ್ಷಮಾ, ಕ್ರೋಧಃ, ಭಕ್ತಿಃ, ದ್ವೇಷಃ, ಪ್ರಾಬಲ್ಯಮ್, ದೌರ್ಬಲ್ಯಮ್, ವಿನಯಃ, ಅಹಂಕಾರಃ, ದಯಾ, ನಿರ್ದಯತ್ವಮ್, ಔದಾರ್ಯಮ್, ಕಾರ್ಪಣ್ಯಮ್, ಸೌಜನ್ಯಮ್, ಪಾರುಷ್ಯಮ್, ಸತ್ಯಮಿಥ್ಯಾ-ವಚನಮ್, ದಮಃ, ಶಮಃ, ಭಯಮ್, ಅಭಯಮ್, ಹಿಂಸಾ, ಅಹಿಂಸಾ, ಯಶಃ, ಅಯಶಃ, ಸಂಪತ್, ದಾರಿದ್ರ್ಯಮ್, ಶ್ರದ್ಧಾ, ಅಶ್ರದ್ಧಾ, ಧೃತಿಃ, ಅಧೃತಿಃ, ದಂಭಃ, ದರ್ಪಃ, ಜಯಃ, ಪರಾಜಯಃ, ಸ್ಥೈರ್ಯಮ್, ಚಾಂಚಲ್ಯಮ್, ರೋಗಃ, ಆರೋಗ್ಯಮ್, ಭೋಗಃ, ತ್ಯಾಗಃ, ತುಷ್ಟಿಃ, ತೃಷ್ಣಾ, ವಿವೇಕಃ, ಅವಿವೇಕಃ, ಸಂಶಯಃ, ಸ್ಮೃತಿಃ, ಭ್ರಾಂತಿಃ, ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾ, ಜಾಗರಃ, ಸ್ವಪ್ನಃ, ಸುಷುಪ್ತಿಃ, ಮೂರ್ಛಾ, ಸಮಾಧಿಃ, ರೂಪಮ್, ರಸಃ, ಗಂಧಃ, ಸ್ಪರ್ಶಃ, ಶಬ್ದಃ, ಗುರುತ್ವಮ್, ಕ್ಷುತ್, ಪಿಪಾಸಾ, ಶ್ರಮಃ, ಚಿಂತಾ, ಸಂತಾಪಃ, ಗ್ಲಾನಿಃ, ಉತ್ಸಾಹಃ, ದರ್ಶನಮ್, ಶ್ರವಣಮ್, ಆಘ್ರಾಣನಮ್, ಸ್ಪರ್ಶನಮ್, ರಸನಮ್, ಗಮನಮ್, ಗ್ರಹಣಮ್, ಭಾಷಣಮ್, ವಿಸರ್ಜನಮ್, ಆನಂದನಮ್, ಭಕ್ಷಣಮ್, ಪಚನಮ್, ಶ್ವಸನಮ್, ಉಚ್ಛ್ವಸನಮ್, ನಿಮೇಷಣಂ ಇತ್ಯಾದೀನಾಂ

ಜೈವಗುಣಾನಾಂ ಮನೋವೃತ್ತೀನಾಂ ಇಂದ್ರಿಯವೃತ್ತೀನಾಂ ದೇಹಧರ್ಮಾಣಾಂ ತತ್ತದಭಿಮಾನಿನಾಂ ಚ ತತ್ತದೀಯಾನಾಂ ಅಪರ್ಯವಸಿತಾನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಅಂಶಾನಾಂ ಚ

ನಿಯಾಮಕಾಃ, ಜನಕಾಃ, ಪಾಲಕಾಃ, ವಿನಾಶಕಾಃ, ತದೀಯತತ್ತಚ್ಛಕ್ತಿಪ್ರದಾಃ, ಪ್ರೇರಕಾಃ, ಪ್ರವರ್ತಕಾಃ, ನಿವರ್ತಕಾಃ, ತದಾಕಾರಾಃ, ತದಾಶ್ರಯಾಃ, ತದಾಧಾರಾಃ, ತತ್ಸತ್ತಾಪ್ರದಾಃ, ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪೈಃ ವ್ಯಾಪ್ಯ ತೇಷು ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ, ತದೀಯದೋಷಾ-ಸ್ಪೃಷ್ಟಾಃ, ತದಚಿಂತ್ಯಾಃ, ತದುತ್ತಮಾಃ, ತತ್ತದೀಶ್ವರಾಃ, ತದ್ಭೋಕ್ತಾರಃ, ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣಾಃ, ತತ್ತಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯಾಃ, ತದ್ಗತಧರ್ಮಸದೃಶೈಃ ಅಥಾಪಿ ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣೈಃ ತಚ್ಛಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಭೂತೈಃ ಧರ್ಮೈಃ ನಿರವಧಿಕತಯಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಚ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಃ, ತತ್ಸೇವ್ಯಾಃ ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ॥

೧೦ - ತಾರತಮ್ಯಮ್

ಕಿಂಚ ಸ್ತಂಬಗುಲ್ಮಲತಾವೃಕ್ಷಾದಿಷು ಸ್ಥಾವರೇಷು ಭೂಚರೇಷು ಜಲಚರೇಷು ಖೇಚರೇಷು ೩೨. ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮೇಷು ೩೧. ಚಕ್ರವರ್ತಿಷು ೩೦. ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವೇಷು ೨೯. ದೇವಗಂಧರ್ವೇಷು ೨೮. ಚಿರಪಿತೃಷು, ಶತೋನಶತಕೋಟಿಋಷಿಷು, ಗೋಪಿಕಾಸು, ಅಪ್ಸರಸ್ಸು, ಗಂಧರ್ವೇಷು, ಅಸುರೇಷು, ವಿದ್ಯಾಧರೇಷು ೨೭. ರಾಕ್ಷಸೇಷು, ಯಕ್ಷೇಷು, ಚಾರಣೇಷು, ಕಿಂಪುರುಷೇಷು, ಗುಹ್ಯಕೇಷು, ಸಾಧ್ಯೇಷು, ಸಿದ್ಧೇಷು, ಆಜಾನಜೇಷು ೨೬. ಕರ್ಮಾಭಿಮಾನಿನಿ ಪುಷ್ಕರೇ ೨೫. ಶನೈಶ್ಚರೇ ೨೪. ನಾಮಾಭಿಮಾನಿನ್ಯಾಂ ಉಷಾಯಾಂ ೨೩. ಜಲಾಭಿಮಾನಿನಿ ಬುಧೇ ೨೨. ಮಂತ್ರಾಭಿಮಾನಿನ್ಯಾಂ ಸ್ವಾಹಾಯಾಂ ೨೧. ಕೂರ್ಮಾದ್ಯನಾಖ್ಯಾತದೇವೇಷು ೨೦. ಮೇಘಾಭಿಮಾನಿ ಪರ್ಜನ್ಯಗಂಗಾಶ್ಯಾಮಲಾಸಂಜ್ಞಾರೋಹಿಣೀವಿರಾಡುಷಾದೇವತಾಸು, ದಿಗಭಿಮಾನಿ/ಭೀಮಪತ್ನ್ಯಭಿಮಾನಿದೇವತಾಸು, ಚಿತ್ರಗುಪ್ತೇ, ಬಲ್ಯಾದಿಸಪ್ತೇಂದ್ರೇಷು, ರಾಹು-ಕೇತುಮಂಗಲಶುಕ್ರೇಷು, ಅರ್ಚಿರಾದಿಧೂಮಾದಿಮಾರ್ಗಾಭಿಮಾನಿದೇವೇಷು, ಯಜ್ಞಸಾಧನಾಭಿಮಾನಿದೇವೇಷು, ಅಷ್ಟಗಂಧರ್ವೇಷು, ದ್ವಿನವತಿ ಅಪ್ಸರಸ್ಸು, ಸಪ್ತಪಿತೃಷು, ಏಕಾದಶಮನುಷು, ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣಿ, ಚಂಡಕಸುಧಾಮವಪ್ರಾದಿಷು ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದೇಷು, ಸನಕಸನಂದನಸನತ್ಸುಜಾತೇಷು, ಚ್ಯವನೋಚಥ್ಯಕರ್ದಮಾದಿಷು ದ್ವಿನವತಿಋಷಿಷು, ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಪಾದಗಯ ಮಾಂಧಾತೃ-ಧ್ರುವ-ಪೃಥು-ಶಶಬಿಂದುಕಾರ್ತವೀರ್ಯಕಕುತ್‌ಸ್ಥದೌಷ್ಯಂತಿ ಭರತಪರೀಕ್ಷಿಜ್ಜನಕಹೈಹಯಾರ್ಷಭಭರತಾದಿಷು ಶತಚಕ್ರವರ್ತಿಷು, ವಾಯುಪುತ್ರ ಮರೀಚಿ ಅಗ್ನಿಪುತ್ರಪಾವಕಇಂದ್ರಪುತ್ರಜಯಂತೇಷು, ಜಯವಿಜಯಾದಿಷು ಷಟ್ಪಂಚಾಶದ್ದ್ವಾರಪಾಲೇಷು, ಕರ್ಮಜದೇವೇಷು ೧೮. ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಾಶ್ವಿನಿಗಣಪತಿ ಕುಬೇರಾದಿಷು ಪಂಚಾಶೀತಿಷು ಶೇಷಶತಸ್ಥದೇವೇಷು ೧೭. ಮಿತ್ರನಿರ್ಋತಿ ಪ್ರಾವಹೀತಾರಾಸು ೧೬. ಪ್ರಹ್ಲಾದಮರೀಚಿಪುಲಸ್ತ್ಯಾತ್ರಿಪುಲಹಅಂಗೀರಸಕ್ರತುವಸಿಷ್ಠವೈವಸ್ವತಮನುವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೇಷು ೧೫. ಅಗ್ನಿಭೃಗುಪ್ರಸೂತಿಷು ೧೪. ನಾರದೇ ೧೩. ವರುಣೇ ೧೨. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಯಮಶತರೂಪಾಸು ೧೧. ಪ್ರವಹವಾಯೌ ೧೦. ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನುದಕ್ಷಬೃಹಸ್ಪತ್ಯನಿರುದ್ಧಶಚಿರತಿಷು ೯. ಆಹಂಕಾರಿಕಪ್ರಾಣೇ ೮. ಕಾಮೇ ಇಂದ್ರೇ ಚ ೭. ಸುಪರ್ಣಿವಾರುಣೀಪಾರ್ವತೀಷು ೬. ಜಾಂಬವತೀ-ಭದ್ರಾನೀಲಾಕಾಲಿಂದೀಮಿತ್ರವಿಂದಾಲಕ್ಷಣಾಸು ೫. ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರೇಷು ೪. ಪರಶುಕ್ಲೇಷು ಭಾರತೀಸರಸ್ವತ್ಯೋಃ ೩. ವಾಯುಬ್ರಹ್ಮಣೋಃ ೨. ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾಂ ತಥಾ

ತದೀಯೇಷು ಅಭಿಮನ್ಯಮಾನವಸ್ತುವ್ಯಾಪ್ತೇಷು ಸದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಷು ಅನಂತಾನಂತೇಷು ಅಂಶೇಷು ತಥಾ ಅನಂತಾನಾಂ ತೇಷಾಂ ಅನಂತಶಕ್ತಿ, ಅಪರಿಮಿತಗುಣ, ಅದ್ಭುತಬಲ, ಯಥಾಯೋಗ್ಯಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ನಿರುಪಮಸೌಂದರ್ಯ, ಅಪ್ರತಿಹತೈಶ್ವರ್ಯ, ಅಗಾಧಾನಂದ, ಅಮಿತತೇಜಃ, ಅಪಾರದಯಾದ್ಯನಂತಗುಣೇಷು, ಅಭಿಮತವಸ್ತೂನಾಂ ನಿಯಾಮಕತ್ವ, ಪ್ರೇರಕತ್ವ, ಪ್ರವರ್ತಕತ್ವ, ನಿವರ್ತಕತ್ವ, ಕಾರಕತ್ವ, ಉತ್ಪಾದಕತ್ವ, ಪಾಲಕತ್ವ, ವಿನಾಶಕತ್ವ, ತತ್ಸತ್ತಾಪ್ರದತ್ವ, ತದಾಧಾರತ್ವ, ತದಾಕಾರತ್ವಾದಿಧರ್ಮೇಷು

ನಿಯಾಮಕಾಃ, ಜನಕಾಃ, ಪಾಲಕಾಃ, ವಿನಾಶಕಾಃ, ತದೀಯತತ್ತಚ್ಛಕ್ತಿಪ್ರದಾಃ, ಪ್ರೇರಕಾಃ, ಪ್ರವರ್ತಕಾಃ, ನಿವರ್ತಕಾಃ, ತದಾಕಾರಾಃ, ತದಾಶ್ರಯಾಃ, ತದಾಧಾರಾಃ, ತತ್ಸತ್ತಾಪ್ರದಾಃ,ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪೈಃವ್ಯಾಪ್ಯತೇಷುಸಂಸ್ಥಿತಾಃ,ತದೀಯದೋಷಾಸ್ಪೃಷ್ಟಾಃ, ತದಚಿಂತ್ಯಾಃ, ತದುತ್ತಮಾಃ, ತತ್ತದೀಶ್ವರಾಃ, ತದ್ಭೋಕ್ತಾರಃ, ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣಾಃ, ತತ್ತಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯಾಃ, ತದ್ಗತಧರ್ಮಸದೃಶೈಃ ಅಥಾಪಿ ತದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣೈಃ ತಚ್ಛಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಭೂತೈಃ ಧರ್ಮೈಃ ನಿರವಧಿಕತಯಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಚ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಃ, ತತ್ಸೇವ್ಯಾಃ ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ॥

೧೧ - ಮುಕ್ತಾಃ ತದ್ಗುಣಾದಯಶ್ಚ

ಕಿಂಚ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಅನಂತಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಅನಂತಾನಾಂ ಶೇಷಾದೀನಾಂ ಅನಂತಾನಾಂ ಇಂದ್ರಾದೀನಾಂ ಸಹಸ್ರಲಕ್ಷಕೋಟ್ಯಾದಿವಿಧೇಷು ಅತಿವಿಪುಲಾನಂದೇಷು ಅತಿಪ್ರಭೂತಜ್ಞಾನೇಷು ಅತಿಪ್ರಾಜ್ಯಭೋಗೇಷು ಅತಿಬಹುಲಸಂಕಲ್ಪೇಷು ಅತಿಮಹತ್ಸು ಭಕ್ತ್ಯಾದ್ಯನಂತಗುಣೇಷು ನಿಯಾಮಕಪ್ರೇರಕಾದಯಃ ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ॥

೧೨ - ಈಶ್ವರರೂಪವಿಶೇಷಾಃ

ಕಿಂಚ ನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಂ ನಿರುಪಚರಿತಮೂಲರೂಪಮ್, ತಸ್ಯೈವ ಅವಸ್ಥಾವಿಶೇಷಸ್ಥಿತಂ ಪುರುಷರೂಪಮ್, ವಾಸುದೇವ ಸಂಕರ್ಷಣಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾನಿರುದ್ಧನಾಮಕಚತುರೂರೂಪಾಣಿ, ನಾರಾಯಣ, ವಾಸುದೇವ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾನಿರುದ್ಧಾಖ್ಯಪಂಚರೂಪಾಣಿ,

ವಿಶ್ವಃ - ತೈಜಸಃ - ಪ್ರಾಜ್ಞಃ - ತುರೀಯಃ - ಆತ್ಮಾ - ಅಂತರಾತ್ಮಾ - ಪರಮಾತ್ಮಾ - ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಾ ಇತ್ಯಷ್ಟರೂಪಾಣಿ,

ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಃ - ಮಹೋಲ್ಕಃ - ವೀರೋಲ್ಕಃ - ದ್ಯೂಲ್ಕಃ - ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಃ ಇತಿ ಪಂಚರೂಪಾಣಿ,

ಅನ್ನಮಯಃ - ಪ್ರಾಣಮಯಃ (ವಾಙ್ಮಯಃ, ಶ್ರೋತ್ರಮಯಃ, ಚಕ್ಷುರ್ಮಯಃ) - ಮನೋಮಯಃ - ವಿಜ್ಞಾನಮಯಃ - ಆನಂದಮಯಃ ಇತಿ ಪಂಚ (ಅಷ್ಟ) ರೂಪಾಣಿ,

ಪ್ರಾಣಃ - ಅಪಾನಃ-ವ್ಯಾನಃ-ಉದಾನಃ-ಸಮಾನಃ ಇತಿ ಪಂಚರೂಪಾಣಿ,

ಗಾಯತ್ರೀ - ಭೂತಂ - ವಾಕ್ - ಪೃಥಿವೀ - ಶರೀರಂ - ಹೃದಯಂ ಇತಿ ಷಡ್ರೂಪಾಣಿ,

ದೇಹವ್ಯಾಪ್ತಃ-ದೇಹಹೃದಯಾಂತರ್ಗತಃ,ಜೀವವ್ಯಾಪ್ತಃ-ಜೀವಹೃದಯಾಂತರ್ಗತಃ ಇತಿ ಚತೂರೂಪಾಣಿ,

ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾನಂತಾಸನವೈಕುಂಠಸ್ಥಿತಾನಿ ವಾಸುದೇವ-ನಾರಾಯಣ-ವಿಕುಂಠ-ನಾಮಕತ್ರಿರೂಪಾಣಿ,

ಲೋಕವೇದಸಮೀರರಮಾಂತರ್ಗತಾನಿ ಚತೂರೂಪಾಣಿ,

ವಿಮಲಾ - ಉತ್ಕರ್ಷಿಣೀ - ಜ್ಞಾನಾ - ಕ್ರಿಯಾ - ಯೋಗಾ - ಪ್ರಹ್ವೀ - ಸತ್ಯಾ - ಈಶಾನಾ- ಅನುಗ್ರಹಾ ಇತ್ಯೇವಂ ನವರೂಪಾಣಿ,

ತೇಷಾಮೇವ ಜ್ಞಾನೇಚ್ಛಾಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕತಯಾ ಸಪ್ತವಿಂಶತಿರೂಪಾಣಿ,

ಮೋಚಿಕಾ - ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ - ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಮೃತಾ - ಜ್ಞಾನಾಮೃತಾ - ಧ್ಯಾಯಂತೀ - ವ್ಯಾಪಿನೀ - ವ್ಯೋಮರೂಪಿಣೀ - ಅನಂತಾ ಇತ್ಯೇವಂ ಅಷ್ಟರೂಪಾಣಿ,

ಅಣಿಮಾ - ಮಹಿಮಾ - ಲಘಿಮಾ - ಗರಿಮಾ - ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ - ಪ್ರಾಕಾಮ್ಯಂ - ಈಶಿತ್ವಂ - ವಶಿತ್ವಂ ಇತ್ಯಷ್ಟಶಕ್ತಿರೂಪಾಣಿ,

ಮತ್ಸ್ಯಾದಿದಶರೂಪಾಣಿ, ಕೇಶವಾದಿದ್ವಾದಶರೂಪಾಣಿ,

ಕೇಶವಾದಿಚತುರ್ವಿಂಶತಿರೂಪಾಣಿ, ಅಜಾನಂದಾದಿಪಂಚಾಶದ್ರೂಪಾಣಿ, ನರನಾರಾಯಣಾದಿಶತರೂಪಾಣಿ, ವಿಶ್ವಾದಿಸಹಸ್ರರೂಪಾಣಿ, ಪರಾದಿ ಬಹು-ರೂಪಾಣಿ, ಅಜಿತಾದ್ಯನಂತರೂಪಾಣಿ, ದ್ವಾಸಪ್ತತಿಸಹಸ್ರನಾಡೀಗತರೂಪಾಣಿ, ಪಂಚಕ್ರತುಸ್ಥಿತತ್ರಿಂಶದ್ರೂಪಾಣಿ ಇತ್ಯೇವಂ ಅನಂತಾನಂತಾನಿ ಭಗವದ್ರೂಪಾಣಿ ॥

೧೩ - ಅವತಾರಾದಯಃ

ಕಿಂಚ ನಾರಾಯಣಃ, ಹರಿಃ, ಕೃಷ್ಣಃ, ತಾಪಸಮನುಃ, ಯಜ್ಞಃ, ಧನ್ವಂತರಿಃ, ಹಂಸಃ, ದತ್ತಾತ್ರೇಯಃ, ಕಪಿಲಃ, ಮಹಿದಾಸಃ, ನಾರಾಯಣೀ, ಮೋಹಿನೀ, ಹಯಗ್ರೀವಃ, ವೇದವ್ಯಾಸಃ, ಉಪೇಂದ್ರಃ, ಅಜಿತಃ, ಶ್ರೀಕರಃ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಃ, ಶಿಂಶುಮಾರಃ, ಸನತ್ಕುಮಾರಃ, ವೈಶ್ವಾನರಃ, ಅರ್ಧನಾರೀನಾರಾಯಣಃ,

ಮೂರ್ಧತ್ರಯೇಣ ತ್ರಿಧಾಮಧಾರೀ ತ್ರಿಮೂರ್ಧಾ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಂತ-ರ್ವ್ಯಾಪೀ ವಿರಾಟ್, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಽವಿಷ್ಟಃ ವಿಷ್ಣುಃ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಧಾರೋ ವಿಷ್ಣುಕೂರ್ಮಃ, ಅಗಾಧಜಲಸ್ಥಿತೋ ವಿಷ್ಣುಕೂರ್ಮಃ,

ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಾದ್ಯರ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವಾದಿಷು ಪ್ರವಿಷ್ಟಾಃ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವಾದಿನಾಮಕ-ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ,

ಅಗ್ನ್ಯಾದ್ಯಂತರ್ಗತಾಃ ಅಗ್ನ್ಯಾದ್ಯನಂತರ್ಗತಾಶ್ಚ ಅನಂತಾಃ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿನಾಮಕಾಃ ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ಇತ್ಯೇವಂ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ॥

೧೪ - ಗುಣಕ್ರಿಯಾರೂಪಾತ್ಮಕಾಃ

ಕಿಂಚ ಅನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಅನಂತವಿಧಾನಾಂ ಆನಂದಜ್ಞಾನಬಲಧೃತಿಶೌರ್ಯ ಧೈರ್ಯಸಾಹಸಪರಾಕ್ರಮವೀರ್ಯತೇಜೋದಯಾಕ್ಷಮಾಸಹಃಕಾಂತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯೌದಾರ್ಯೋತ್ಸಾಹವೈರಾಗ್ಯಲೀಲಾಪ್ರಾಗಲ್ಭ್ಯೈಶ್ವರ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿಗುಣಾತ್ಮಕಾಃ,

ತಥಾ ಸೃಜನಪಾಲನಹನನನಿಯಮನಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಸುಖದುಃಖಲಾಭಹಾನಿ -ಯಶೋಽಯಶೋದಾನಬಂಧನಮೋಚನಾದ್ಯನಂತಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಾಃ,

ತಥಾ ರಾಮಸ್ಯ(ರಾಮೋದ್ಭೂತಾನಿ ಏವಂ ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಜ್ಞೇಯಮ್) ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣ-ವೇದವ್ಯಾಸಾದ್ಯನಂತರೂಪಾಣಿ, ರಾಮವೇದವ್ಯಾಸಸ್ಯ ರಾಮಕೃಷ್ಣಕಪಿಲ-ವೇದವ್ಯಾಸಾದ್ಯನಂತರೂಪಾಣಿ, ರಾಮವೇದವ್ಯಾಸಕಪಿಲಸ್ಯ ಕೇಶವಾದ್ಯನಂತ-ರೂಪಾಣಿ ಇತ್ಯೇವಂ ಅನಂತರೂಪಾಣಾಂ ಅನಂತರೂಪಾಣಿ ।

ತಥಾ ರಾಮಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾನಂದಬಲಾದ್ಯನಂತಗುಣಾತ್ಮಕರೂಪಾಣಿ, ರಾಮಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದ್ಯನಂತಗುಣಾತ್ಮಕರೂಪಾಣಿ, ರಾಮಜ್ಞಾನಬಲಸ್ಯ ಅನಂತಗುಣಾತ್ಮಕ-ರೂಪಾಣಿ ।

ತಥಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ರಾಮಾದಿರೂಪಾಣಿ, ಜ್ಞಾನರಾಮಸ್ಯ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿರೂಪಾಣಿ, ಜ್ಞಾನರಾಮಸೃಷ್ಟೇಃ ಕೇಶವಾದಿರೂಪಾಣಿ ಇತ್ಯೇವಂ ಅನಂತರೂಪಾಣಿ ।

ತಥಾ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟಗುಣಾತ್ಮಕಾಃ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಾಃ, ಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟ-ರೂಪಾತ್ಮಕಾಃ,

ಕ್ರಿಯಾವಿಶಿಷ್ಟಗುಣಾತ್ಮಕಾಃ,ಕ್ರಿಯಾವಿಶಿಷ್ಟಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಾಃ, ಕ್ರಿಯಾವಿಶಿಷ್ಟರೂಪಾತ್ಮಕಾಃ,

ರೂಪವಿಶಿಷ್ಟಗುಣಾತ್ಮಕಾಃ, ರೂಪವಿಶಿಷ್ಟಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಾಃ, ರೂಪವಿಶಿಷ್ಟ ರೂಪಾತ್ಮಕಾಃ ಇತ್ಯೇವಂ ಅನಂತರೂಪಾಣಿ ॥

೧೫ - ಅನ್ಯೇ ಸರ್ವಮೂಲೋಕ್ತಾಃ

(ಲಕ್ಷ್ಮೀಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶೇಷಗರುಡಾನಾಂ ನವ ನವ ಮೂರ್ತೀನಾಂ ಪೂಜಾತಃ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಪೂಜ್ಯಾಃ) ನಾರಾಯಣಃ, ಪರಂಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಸುದೇವಃ, ಸಂಕರ್ಷಣಃ. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಃ, ಅನಿರುದ್ಧಃ ನರಸಿಂಹಃ, ವರಾಹಃ, ಪರಂಜ್ಯೋತಿಃ ಸಾತ್ವತತಂತ್ರೋಕ್ತಾಃ ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ.

ವಿಶೇಷತಃ ಏಕೈಕಸ್ಮಿನ್ ಮನುಷ್ಯದೇಹೇ ಮಜ್ಜಾಯಾಂ ಸ್ಥಿತಾನಿ ಅಶೀತ್ಯುತ್ತರ-ಸಹಸ್ರರೂಪಾಣಿ, ಅಸ್ಥಿಗತಾನಿ ಷಷ್ಟ್ಯುತ್ತರಶತತ್ರಯರೂಪಾಣಿ,

ತಥಾ ದ್ವಾಸಪ್ತತಿಸಹಸ್ರನಾಡೀಷು ಸವ್ಯದಕ್ಷಿಣಭೇದೇನ ಸ್ತ್ರೀಪುಮಾತ್ಮನಾ ಸಂಸ್ಥಿತಾನಿ, ತನ್ನಾಡೀಗತರಮಾಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾದಿಸಮಸ್ತದೇವತಾನಿಯಾಮಕಾನಿ, ಪುರುಷಾಯುಷೀಯಶತವರ್ಷಾಹೋರಾತ್ರಸಂಸ್ಥಿತಾನಿ, ತನ್ನಿಯಾಮಕಾನಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಸ್ಥಿತಾನಿ

ಬೃಹತೀಸಹಸ್ರಸ್ವರವ್ಯಂಜನವಾಚ್ಯಾನಿ ದ್ವಾಸಪ್ತತಿಸಹಸ್ರರೂಪಾಣಿ,

ತಥಾ ಬೃಹತೀಸಹಸ್ರಮಂತ್ರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಾನಿ ವಿಶ್ವಾದಿಸಹಸ್ರರೂಪಾಣಿ,

ತಥಾ ಶರೀರಪುರುಷಛಂದಃಪುರುಷವೇದಪುರುಷಮಹಾಪುರುಷಾನಾಂ ರಸಭೂತಾಃ ಅಶರೀರಪ್ರಜ್ಞಾತ್ಮಾಕಾರಬ್ರಹ್ಮಾದಿತ್ಯನಾಮಕಾಃ ವಾಸುದೇವಾದಯಃ,

ತಥಾ ಪೂರ್ವೋತ್ತರವರ್ಣಸಂಧಿಸಂಧಾನೇಷು ಸ್ಥಿತಾಃ ತದ್ವಾಚ್ಯಾಃ ಲೋಕಜ್ಯೋತಿರ್ವಿದ್ಯಾಪ್ರಜಾದೇಹೇಷು ಅಧಿಷ್ಠಿತಾಃ, ನಾರಾಯಣಾದೀನಾಂ ಪಂಚಾನಾಂ ವಾಸುದೇವಾದಯಃ,

ತಥಾ ಪೂರ್ವೋತ್ತರವರ್ಣಸಂಧಿಷು ಸ್ಥಿತಾಃ ವರಾಹವಾಮನನಾರಸಿಂಹಾಃ ವರಾಹವಾಮನವೇದವ್ಯಾಸಾಃ,

ತಥಾ ನಿರ್ಭುಜಪ್ರತೃಣ್ಣನಾಮಕಸಂಹಿತಾಪದಾನಾಂ ಕ್ರಮಾಣಾಂ ಚ ದೇವತಾಃ ಪೃಥಿವೀಸ್ವರ್ಗಾಂತರಿಕ್ಷಸ್ಥಾಃ ವರಾಹವಾಮನನಾರಸಿಂಹಾಃ,

ತಥಾ ಪ್ರಸ್ತಾವೋದ್ಗೀಥಪ್ರತಿಹಾರೋಪದ್ರವನಿಧನಾಖ್ಯಪಂಚಸಾಮ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಾಃ ಆದಿಹಿಂಕಾರಮಿಲಿತಸಪ್ತಸಾಮಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಾಃ ವರಾಹನರಸಿಂಹ ಮಿಲಿತ-ನಾರಾಯಣಾದಿ (ಪಂಚ) ಸಪ್ತ ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ,

ತಥಾ ಸಾಮಸು ಸಂಸ್ಥಿತೈಃ ಬಹುಕೋಟಿಭಿಃ ಸ್ತೋಭಶಬ್ದೈಃ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ವಾಚ್ಯಾಃ ಬಹುಕೋಟಯಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಾಃ,

ತಥಾ ತ್ರಿವೃತ್ಪಂಚದಶಸಪ್ತದಶೈಕವಿಂಶಪಂಚವಿಂಶೇತಿಪಂಚವಿಧಸ್ತೋಮ-ವಾಚ್ಯಾಃ ಅನಿರುದ್ಧಸ್ಯ ಅನಿರುದ್ಧಾದಯಃ

ತಥಾ ಗಾಯತ್ರರಥಂತರಬೃಹದ್ಭದ್ರರಾಜನಾಖ್ಯಪಂಚವಿಧಸಾಮಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಾಃ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಸ್ಯ ಅನಿರುದ್ಧಾದಯಃ,

ತಥಾ ಭೋಕ್ತೃಸಂಸ್ಥೌ ಭೋಕ್ತೃಶಕ್ತಿಪ್ರದೌ ಸಂಕರ್ಷಣಪ್ರದ್ಯುಮ್ನೌ, ಭೋಗ್ಯಸಂಸ್ಥೌ ತರ್ಪಕೌ ನಾರಾಯಣಾನಿರುದ್ಧೌ, ಆಕಾಶಸ್ಥಃ ಅವಕಾಶಪ್ರದಃ ವಾಸುದೇವಃ,

ತಥಾ ಶತರ್ಚ್ಯಾದಿ ಸರ್ವಋಷ್ಯಾದಿನಾಮವಾಚ್ಯಾಃ ತತ್ಸಂಸ್ಥಾಃ,

ತಥಾ ಪೃಥಿವ್ಯಗ್ನಿಜನಕಂ ತತ್ಸೇವ್ಯಂ ಚ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯಮ್,

ಅಂತರಿಕ್ಷವಾಯುಜನಕಃ ತತ್ಸೇವ್ಯಃ ಪ್ರಾಣಃ,

ಆದಿತ್ಯದ್ಯುಜನಕಂ ತತ್ಸೇವ್ಯಂ ಚ ಚಕ್ಷುಃ,

ದಿಕ್ಚಂದ್ರಮಾಜನಕಂ ತತ್ಸೇವ್ಯಂ ಚ ಶ್ರೋತ್ರಮ್,

ಅಪ್ ಶಬ್ದಿತಸರ್ವದೇವವರುಣಜನಕಂ ತತ್ಸೇವ್ಯಂ ಚ ಮನಃ,

ತದಾತ್ಮಕಭಾರ್ಗವನರಸಿಂಹಕಪಿಲಾದಯಃ,

ತಥಾ ಉಷ್ಣಿಗ್ಗಾಯತ್ರೀತ್ರಿಷ್ಟುಬನುಷ್ಟುಬ್ಜಗತೀಪಂಕ್ತಿಬೃಹತೀನಾಂ ಛಂದಸಾಂ ಆಶ್ರಯಭೂತಾನಿ ಲೋಮತ್ವಙ್ಮಾಂಸಸ್ನಾವಾಸ್ಥಿಮಜ್ಜಾಪ್ರಾಣರೂಪಾಣಿ,

ತಥಾ ಪ್ರಲೀನಾಶೇಷಕುತ್ಸಿತಃ ಕುಲೀ, ಸರ್ವಪಾಲಕಃ ಸರ್ವಸ್ಮಾದ್ವಿಶಿಷ್ಟಃ ಪವಿಃ, ಓಷ್ಠಪಿಧಾನಃ, ಸರ್ವವಾಗೀಶ್ವರಃ ಸುವಾದಕಃ ವಾಕ್ಸಂಸ್ಥಃ ಸ್ತ್ರೀರೂಪೋ ವಿಷ್ಣುಃ,

ತಥಾ ಣಕಾರೋಕ್ತಃ ಬಲರೂಪಃ, ಷಕಾರೋಕ್ತಃ ರಮಾಬ್ರಹ್ಮೇಶಪೂರ್ವಕಸ್ಯ ಅಖಿಲಸ್ಯೈವ ಪ್ರಣೇತೃತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾಣನಾಮಾ, ಸರ್ವಗುಣೈಃ ದೇಶತಃ ಕಾಲತಶ್ಚ ಆತತತ್ವಾತ್ ಆತ್ಮನಾಮಾ ಚ ವಿಷ್ಣುಃ,

ತಥಾ ಯದೇತದ್ಧೃದಯಂ ಮನಶ್ಚೈತತ್ ಸಂಜ್ಞಾನಂ ಆಜ್ಞಾನಂ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ ಮೇಧಾ ದೃಷ್ಟಿಃ ಧೃತಿಃ ಮತಿಃ ಮನೀಷಾ ಜೂತಿಃ ಸ್ಮೃತಿಃ ಸಂಕಲ್ಪಃ ಕ್ರತುಃ ಅಸುಃ ಕಾಮಃ ಅವಶಃ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಪ್ರತಿಪಾದಿಕಾಃ ಗುಣಾತ್ಮಕಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ,

ತಥಾ ಸರ್ವಾಭಿಃ ಋಗ್ಭಿಃ ಸರ್ವವೇದೈಃ ಸರ್ವಘೋಷೈಃ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಃ,

ತಥಾ ಸರ್ವಭಕ್ಷಕಃ ಅದಿತಿಃ,

ಸಪ್ತಾನ್ನಜನಕಃ ಅಕ್ಷಿತಿನಾಮಾ,

ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಜನಕಃ, ಮಧ್ಯಮಾಖ್ಯಶಿಶುಪ್ರಾಣಸ್ಯ ರಮಾರೂಪದಾಮ-ದ್ವಾರಾ ಧಾರಕಃ ಸ್ಥೂಣಾನಾರಾಯಣಃ,

ತಥಾ ಲೋಕ-ವೃಷ್ಟಿ-ಜಲ-ಋತು-ಪಶು-ಪ್ರಾಣೇಷು ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ಪಂಚವಿಧ-ಸಾಮಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಾಃ,

ತಥಾ ವಾಗಾದಿತ್ಯಪ್ರಾಣಯಜ್ಞ ಮಿಥುನಾದಿತ್ಯಪರ್ಜನ್ಯಋತುಲೋಕ-ಪಶುದೇಹಾಂಗದೇವತಾಸು ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ಸಪ್ತವಿಧಸಾಮಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಾಃ,

ತಥಾ ವಸುರುದ್ರಾದಿತ್ಯಾಂತರ್ಗತಾಃ ತನ್ನಾಮಕಾಃ ಪ್ರಾತರ್ಮಾಧ್ಯಂದಿನ-ಸಾಯಂಸವನೇಷು ಯಜಮಾನಾನಾಂ ಉಪತಾಪಾದಿಪರಿಹಾರಕಾಃ ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ,

ತಥಾ ಪ್ರಕಾಶವಾನ್ - ಅನಂತವಾನ್ - ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮಾನ್ - ಆಯತನವಾನ್,

ತಥಾ ವಾಮನೀಃ, ಭಾಮನೀಃ,

ತಥಾ ದ್ಯುಪರ್ಜನ್ಯಪೃಥಿವೀಪುರುಷಯೋಷಾಖ್ಯಪಂಚಾಗ್ನಿಷು ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ನಾರಾಯಣಾದಯಃ, ಏವಂ ತದೀಯೇಷು ಸಮಿದ್ಧೂಮಾರ್ಚಿ-ಚಂದ್ರಾಂಗಾರವಿಷ್ಫುಲಿಂಗೇಷು ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ನಾರಾಯಣಾದಯಃ,

ತಥಾ ಸತ್ಯವಿಜ್ಞಾನಮತಿಶ್ರದ್ಧಾನಿಷ್ಠಾಕೃತಿಸುಖಭೂಮಾಅಹಂಕಾರಆತ್ಮ-ನಾಮಕಾಃ ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ,

ತಥಾ ಆದಿತ್ಯಸ್ಥಮಧುನಾಮಕಃ, ಸ್ವಾಯಂಭುವಾದಿಚಕ್ರವರ್ತಿಸ್ಥಿತರಾಜ ರಾಜೇಶ್ವರರೂಪಮ್,

ಮೂರ್ತಾಮೂರ್ತರಸರೂಪಃ, ನೇತಿನೇತ್ಯುಕ್ತಃ,

ಪತಿಜಾಯಾಪುತ್ರವಿತ್ತಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರಲೋಕದೇವಭೂತಸರ್ವೇಷಾಂ ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಸ್ವಾತ್ಮನಃ ಪ್ರಿಯತ್ವಾದಿಪ್ರದಃ,

ತಥಾ 'ಏತದ್ವೈ ತದಕ್ಷರಂ ಗಾರ್ಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಅಭಿವದಂತಿ ಅಸ್ಥೂಲಂ ಅನಣು ಅಹ್ರಸ್ವಂ ಅದೀರ್ಘಂ ಅಲೋಹಿತಂ ಅಸ್ನೇಹಂ ಅಚ್ಛಾಯಂ ಅತಮಃ ಅವಾಯು ಅನಾಕಾಶಂ ಅಸಂಗಂ ಅರಸಂ ಅಗಂಧಂ ಅಚಕ್ಷುಷ್ಕಂ ಅಶ್ರೋತ್ರಂ ಅವಾಕ್ ಅಮನಃ ಅತೇಜಸ್ಕಂ ಅಪ್ರಾಣಂ ಅಮುಖಂ ಅಮಾತ್ರಂ ಅನಂತರಂ ಅಬಾಹ್ಯಂ ನ ತದಶ್ನಾತಿ ಕಿಂಚನ ನ ತದಶ್ನಾತಿ ಕಶ್ಚನ' ಇತಿ,

ತಥಾ 'ಸ ಏಷ ನೇತಿ ನೇತಿ ಆತ್ಮಾ ಅಗೃಹ್ಯೋ ನ ಹಿ ಗೃಹ್ಯತೇ ಅಶೀರ್ಯೋ ನ ಹಿ ಶೀರ್ಯತೇ ಅಸಂಗೋ ನ ಹಿ ಸಜ್ಜತೇ ಅಸಿತೋ ನ ವ್ಯಥತೇ ನ ರಿಷ್ಯತಿ' ಇತಿ,

ತಥಾ 'ಯ ಏಷೋಽಂತರಾದಿತ್ಯೇ ಹಿರಣ್ಮಯಃ ಪುರುಷಃ ದೃಶ್ಯತೇ ಹಿರಣ್ಯಶ್ಮಶ್ರುಃ ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಃ ಆಪ್ರಣಖಾತ್ ಸರ್ವ ಏವ ಸುವರ್ಣಃ ತಸ್ಯ ಯಥಾ ಕಪ್ಯಾಸಂ ಪುಂಡರೀಕಂ ಏವಮಕ್ಷಿಣೀ ತಸ್ಯ ಉದಿತಿನಾಮ ಸ ಏಷ ಸರ್ವೇಭ್ಯಃ ಪಾಪ್ಮಭ್ಯ ಉದಿತಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಮಹಿಮಾ,

ತಥಾ 'ಮನೋಮಯಃ ಪ್ರಾಣಶರೀರಃ ಭಾರೂಪಃ ಸತ್ಯಕಾಮಃ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಃ ಆಕಾಶ ಆತ್ಮಾ ಸರ್ವಕರ್ಮಾ ಸರ್ವಕಾಮಃ ಸರ್ವಗಂಧಃ ಸರ್ವರಸಃ ಸರ್ವಮಿದಮಭ್ಯಾತ್ತಃ ಅವಾಕ್ಯನಾದರಃ ಏಷ ಮ ಆತ್ಮಾ ಅಂತರ್ಹೃದಯೇ ಅಣೀಯಾನ್ ವ್ರೀಹೇರ್ವಾ ಯವಾದ್ವಾ ಸರ್ಷಪಾದ್ವಾ ಶ್ಯಾಮಾಕಾದ್ವಾ ಶ್ಯಾಮಾಕತಂಡುಲಾದ್ವಾ' ಇತಿ,

ತಥಾ 'ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಚೀ ದಿಕ್ ಜುಹೂರ್ನಾಮ ಸಹಮಾನಾನಾಮ ದಕ್ಷಿಣಾ ರಾಜ್ಞೀನಾಮ ಪ್ರತೀಚೀ ಸುಹೂತಾನಾಮ ಉದೀಚೀ ತಸ್ಯ ವಾಯೋರ್ವತ್ಸಃ ಸ ಯ ಏತಮೇವಂ ವಾಯುಂ ದಿಶಾಂ ವತ್ಸಂ ವೇದ ನ ಪುತ್ರರೋದಂ ರೋದಿತಿ ಸೋಽಹಮೇತಮೇವಂ ವಾಯುಂ ದಿಶಾಂ ವತ್ಸಂ ವೇದ ಮಾ ಪುತ್ರರೋದಂ ರುದಮ್' ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಮಹಿಮಾ,

ತಥಾ 'ತಮೇವಂ ಪ್ರಾದೇಶಮಾತ್ರಂ ಅಭಿವಿಮಾನಂ ಆತ್ಮಾನಂ ವೈಶ್ವಾನರಂ ಉಪಾಸ್ತೇ ಸ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಆತ್ಮಸು ಅನ್ನಮತ್ತಿ ತಸ್ಯ ಹ ವಾ ಏತಸ್ಯ ಆತ್ಮನೋ ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ಮೂರ್ಧೇವ ಸುತೇಜಾಃ

ಚಕ್ಷುರ್ವಿಶ್ವರೂಪಃ, ಪ್ರಾಣಃ ಪೃಥಗ್ವರ್ತ್ಮಾ, ಸಂದೋಹೋ ಬಹುಲಃ, ಬಸ್ತಿರೇವ ರಯಿಃ, ಪೃಥಿವ್ಯೇವ ಪಾದೌ, ಉರ ಏವ ವೇದಿಃ, ಲೋಮಾನಿ ಬರ್ಹಿಃ, ಹೃದಯಂ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಃ, ಮನಃ ಅನ್ವಾಹಾರ್ಯಪಚನಃ ಆಸ್ಯಮಾಹವನೀಯಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಮಹಿಮಾ

ಇತ್ಯೇವಂ ಅನಂತಾನಂತಾಃ ಭಗವದ್ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ ನಿರವಧಿಕಾನಂತಶಕ್ತಿಮತ್ತ್ವಾತ್ ನಿರವಧಿಕಪೂರ್ಣಾನಂತಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾತ್ ಅನಂತದೇಶಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತತ್ವಾತ್ ದೇಶಕಾಲವಸ್ತುಸ್ವಭಾವಕೃತವ್ಯವಧಾನಶೂನ್ಯತ್ವಾತ್ ತತ್ತದ್ದೇಶಕಾಲಸ್ಥಿತಿಂ ಅವಿಹಾಯ್ಯೈವ ಸ್ವೀಯಾಚಿಂತ್ಯಾದ್ಭುತಶಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರತಿತಿಷ್ಠಂತ್ವಸ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ತತ್ಸಂಸ್ಥೇನ ರೂಪೇಣ ಅಭಿನ್ನಾಃ ಸಂತಃ ॥

ಪೂರ್ಣಃ ಪ್ರೇಷ್ಠಃ ಪರಃ ಸ್ವಾಮೀ ವ್ಯಾಪ್ತಃ ಕರ್ತೋಪಕಾರಕಃ ।
ರಕ್ಷತ್ಯೇವ ತದೀಯಂ ಮಾಂ ಕರ್ಮಾಚ್ಯೋ ಗುರುದೇವಗಃ ॥★॥

★॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

★★★

ನೈವೇದ್ಯೇ ಅನುಸಂಧಾನವಿಶೇಷಾಃ

ಅತ್ರಾಂತರೇಽನುಸಂಧೇಯಃ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಚಾರ್ಯಶ್ರೀಚರಣಾನುಗೃಹೀತಃ ಪ್ರಮೇಯಗ್ರಾಮಃ।

ನಿತ್ಯನಿರ್ದೋಷನಿಶ್ಛಿದ್ರನಿರವಧಿಕನಿರತಿಶಯನಿರ್ದುಃಖಸಂಭೇದನಿಹ್ರಾಸ-ವೃದ್ಧಿಕಸ್ವಾಭಾವಿಕಶಾಶ್ವತೈಕಪ್ರಕಾರಾಚಿಂತ್ಯಾದ್ಭುತಾನಾದ್ಯನನ್ಯಾಧೀನಾಪ್ರಾಕೃತಾಲೌಕಿಕಾನಿತರಸಾಧಾರಣಾನಂತಾನಂತವಿಧಾನಂದಸಂಪರಿತುಷ್ಟವಪುರಪಿ ಅತ ಏವ ಪರಮಾಪ್ತಕಾಮೋಽಪಿ ನಾರಾಯಣಃ ಕೇವಲಂ ಲೀಲಯಾ ಇಚ್ಛತಿ ಕ್ರೀಡಯಾ ಚ ಭುಂಕ್ತೇ ನ ಜಾತು ತಸ್ಯ ಭೋಗೇ ವೃದ್ಧಿಃ ಅಭೋಗೇ ಕ್ಷಯಃ।

ಕಿಂಚ ಭೋಗ್ಯೇಷ್ವಪಿ ತಸ್ಯ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಮೇವ ನಿರತಿಶಯಪ್ರಧಾನಮ್। ಭುಂಕ್ತೇ ಖಲು ಹರಿಃ ಸ್ವರೂಪಭೂತಾನ್ ವಿವಿಧಾನ್ ವಿಷಯಾನ್।

ತೇ ಚ ವಿಷಯಾಃ ಅನಂತವಿಧಾಃ। ಯಥಾ ರೂಪಂ ಚಕ್ಷುಷೈವ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ನ ಘ್ರಾಣೇನ। ಯಥಾ ವಾ ಗಂಧಃ ಘ್ರಾಣೇನೈವ ಗ್ರಾಹ್ಯಃ ನ ಚಕ್ಷುಷಾ, ವಿವಿಧತ್ವಾತ್।

ಏವಂ ಭಗವದಾಖ್ಯಾಃ ಭಗವದ್ಭೋಗ್ಯಾಃ ಅನಂತವಿಧತ್ವಾತ್ ಅನಂತೇಂದ್ರಿಯ-ಸಂಭೋಗ್ಯಾಃ। ತಾದೃಶನಿರವಧಿಕಾನಂತೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಚ ಭಗವತ ಏವೇತಿ ತಸ್ಯೈವ ತೇ ಭೋಗ್ಯಾಃ।

ತ ಇಮೇ ರಮಾದಿಭಿರಚಿಂತ್ಯಾಃ ಅತರ್ಕ್ಯಾಃ। ನಾಮೀ ರಸಗಂಧಾದಯಃ ಲೌಕಿಕಾ ಅಪಿ ತು ಲೋಕತೋಽತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣಾಃ । ರಮಾದೀನಾಮಪಿ ಮಹತ್ತಮ-ಮಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಜನಯಂತ್ಯೇತೇ।

ಭಗವಾನ್ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂಧಾದ್ಯಾಕೃತಿಃ। ಏತ ಏವ ಶಬ್ದಾದ್ಯಾಃ ಸ್ವಾಖ್ಯಾ ಇತಿ ಆಖ್ಯಾಯಂತೇ।

ಕಿಂಚ ಸ್ವಯಂ ಶಬ್ದರೂಪೋಽಪಿ ಭಗವಾನ್ ಶಬ್ದರೂಪಂ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಮತ್ತಿ । ಸ್ಪರ್ಶಾದಿರೂಪೋ ಭಗವಾನ್ ಶಬ್ದಮತ್ತಿ । ಶಬ್ದಾದಿರೂಪಃ ಸ್ಪರ್ಶಮತ್ತೀತ್ಯೇವಂ ಸ್ವಭೋಗ್ಯತ್ವಮನ್ಯೋನ್ಯಭೋಗ್ಯತ್ವಂ ಚ।

ಏಕೈಕಶಬ್ದಾದಿರೂಪೋಽಪಿ ಸ್ಪರ್ಶಾದ್ಯನಂತಗುಣಾತ್ಮಕಃ । ತೇಽಪಿ ಭೋಗ್ಯಾಃ ಭವಂತೀತಿ ನಾತ್ರ ವಿಸ್ಮರ್ತವ್ಯಮ್ । ಸೋಽಯಮೇಕಃ ಶಬ್ದರೂಪೋ ಭಗವಾನ್ ಅನಂತವಿಧಃ ಅನಂತಜಾತೀಯಃ। ಏವಂ ಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂಧಾದಿಷ್ವಪಿ ಜ್ಞೇಯಮ್।

ಕಿಂಚ ಭಗವತಃ ಆನಂದಃ, ಜ್ಞಾನಮ್, ದ್ಯುತಿಃ, ಬಲಮ್, ಸೌಂದರ್ಯಮ್, ಔದಾರ್ಯಮ್, ವೀರ್ಯಮ್, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್, ಪ್ರಾಗಲ್ಭ್ಯಮ್, ಇಚ್ಛಾ, ದಯಾ, ಪ್ರೀತಿಃ, ಕ್ಷಮಾ, ಕೃತಿಃ, ತೇಜಃ, ಕಾಂತಿಃ, ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮಿತ್ಯಾದಯಃ ಗುಣಾಃ ಸೃಷ್ಟಿಃ, ಸ್ಥಿತಿಃ, ಸಂಹೃತಿಃ, ನಿಯತಿಃ, ಧೃತಿಃ, ಪ್ರೇರಣಮ್, ಬೋಧನಮ್, ಬಂಧನಮ್, ಮೋಚನಮ್, ಗತಿರಿತ್ಯಾದಯಃ ಕ್ರಿಯಾಶ್ಚ ಸ್ವಯಂ ಭಗವದ್ರೂಪಾಃ ॥

ಸರ್ವೇ ತೇ ಅನಂತಗುಣಾತ್ಮಕಾಃ ಅನಂತಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಾಶ್ಚ । ಸರ್ವೇ ತೇ ಸ್ವಾಖ್ಯಾಃ, ಭಗವದ್ಭೋಗ್ಯಾಃ, ಪರಸ್ಪರಭೋಗ್ಯಾಶ್ಚ ।

ಕಿಂಚ ರಮಾಪಿ ಭಗವದ್ಭೋಗ್ಯಾ । ಸಾಪಿ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂಧಾದಿರೂಪಾ ಫಲಪುಷ್ಪಸ್ರಕ್ಚಂದನಾಸನಶಯನವಾಹನಪ್ರಾಸಾದನದೀಸಮುದ್ರವನಗಿರಿತರು-ಗುಲ್ಮಲತಾಕುಂಜದೀಪಧೂಪಪಾದುಕಾಛತ್ರಚಾಮರಮಣಿಕನಕರಜತಾದಿರೂಪಾ ಚ । ತ ಇಮೇ ತಾನಿ ಇಮಾನಿ ಚ ರಮಾರೂಪಾಣಿ, ರಮಾಯಾಃ ಸ್ವಾಖ್ಯಾನಿ ।

ಕಿಂಚ ರಮಾಯಾಃ ಭಕ್ತಿಃ, ಆನಂದಃ, ಜ್ಞಾನಮ್, ದ್ಯುತಿಃ, ಬಲಮ್, ಸೌಂದರ್ಯಮ್, ಔದಾರ್ಯಮ್, ವೀರ್ಯಮ್, ಪ್ರಾಗಲ್ಭ್ಯಮ್, ಇಚ್ಛಾ ದಯಾ, ಪ್ರೀತಿಃ, ಕ್ಷಮಾ, ಕೃತಿಃ, ತೇಜಃ, ಕಾಂತಿಃ, ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮಿತ್ಯಾದಯಃ ಗುಣಾಃ,

ಸೃಷ್ಟಿಃ, ಸ್ಥಿತಿಃ, ಸಂಹೃತಿಃ, ನಿಯತಿಃ, ಧೃತಿಃ, ಪ್ರೇರಣಮ್, ಬೋಧನಮ್, ಬಂಧನಮ್, ಮೋಚನಮ್, ಗತಿಃ, ವಿಲಾಸಃ, ಮಂದಹಾಸಃ, ನೃತ್ತಮ್, ಗಾನಮ್, ಚಂಚಲಾಪಾಂಗನೀರಾಜನಂ ಇತ್ಯಾದಯಃ ಕ್ರಿಯಾಶ್ಚ ಸ್ವಯಂ ರಮಾರೂಪಾ ಏವ ।

ತ ಇಮೇ ಗುಣಾಃ ತಾ ಇಮಾಃ ಕ್ರಿಯಾಶ್ಚ, ಅದ್ಭುತಕೌತುಕೋಪೇತಾಃ । ಪರಸ್ಪರಾತ್ಮಕಾ ಅನಂತಗುಣಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಾಶ್ಚ ।

ಕಿಂಚ ಪರಮಾಣೋರನಂತಾಂಶಮಾರಭ್ಯ ಅನಂತಾಕಾಶಪರ್ಯಂತಂ ತತ್ರ ತತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತಾನಿ ಭಗವತ್ಯಾಃ ರಮಾಯಾಃ ಅನಂತಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಚಿಂತ್ಯಾನಿ ಭುಂಕ್ತೇ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿಃ । ತತ್ರ ರಮಾರೂಪರಸಭೋಗಃ ಆಘ್ರಾಣನಾಖ್ಯಃ । ತತ್ರಾಪಿ ಯನ್ಮಹದ್ವಿಚಿತ್ರಂ ತಚ್ಛಾಸ್ತ್ರತೋಽನುಸಂಧೇಯಮ್ ।

ಕಿಂಚ ಮುಕ್ತಾನಾಮಪಿ ತರತಮಭಾವೇನ ವಿದ್ಯಮಾನಾನಿ ಉಕ್ತವಿಧಾನಿ ಗುಣಾದೀನಿ ಹರಿರ್ಭುಂಕ್ತೇ । ತಥಾಹಿ ತಸ್ಯೇಯಂ ಪೃಥಿವೀ ವಿತ್ತಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಾ ಸ್ಯಾತ್ । ಸ ಏಕೋ ಮಾನುಷ ಆನಂದಃ । ತಚ್ಛತಗುಣಃ ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವಾಣಾಮ್, ತಚ್ಛತಗುಣಃ ದೇವಗಂಧರ್ವಾಣಾಮ್, ತಚ್ಛತಗುಣಃ ಪಿತೃಣಾಮ್, ತಚ್ಛತಗುಣಃ

ಆಜಾನಜಾನಾಮ್, ತಚ್ಛತಗುಣಃ ಕರ್ಮದೇವಾನಾಮ್, ತಚ್ಛತಗುಣಃ ದೇವಾನಾಮ್, ತಚ್ಛತಗುಣಃ ದಕ್ಷಸ್ಯ, ತತೋಧಿಕಃ ಇಂದ್ರಸ್ಯ, ತತೋಧಿಕಃ ರುದ್ರಸ್ಯ, ತತೋಽಧಿಕಃ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ, ತತ ಅನಂತಗುಣಿತಃ ರಮಾಯಾಃ ।

ತೇಽಮೀ ಸರ್ವೇ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ಭಗವತ ಆನಂದಭಿಕ್ಷಾಂ ಭಿಕ್ಷಿತ್ವಾ ಭುಂಜತೇ ।

''ಏಷಾಽಸ್ಯ ಪರಮಾ ಗತಿಃ, ಏಷಾಽಸ್ಯ ಪರಮಾ ಸಂಪತ್, ಏಷೋಽಸ್ಯ ಪರಮೋ ಲೋಕಃ, ಏಷೋಽಸ್ಯ ಪರಮ ಆನಂದಃ, ಏತಸ್ಯೈವಾನಂದಸ್ಯ ಅನ್ಯಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಮಾತ್ರಾಮುಪಜೀವಂತಿ'' (ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್)

ಪ್ರತಿಬಿಂಬರೂಪವಿಪ್ರುಟ್ಕಾನ್ ತದಾನಂದಸ್ಯ ಚಾಖಿಲಾಃ ।
ಮುಕ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋಽಶ್ನಂತಿ ತಾರತಮ್ಯೇನ ನಿತ್ಯದಾ ॥ (ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಭಾಷ್ಯ)

ಇತ್ಯುಕ್ತದಿಶಾ ಅನಂತಾನಂತಾನಾಂ ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಶೇಷಾದಿಮುಕ್ತಗಣಾನಾಂ ಯಾವಾನಯಮಾನಂದಸಂದೋಹಸಂದರ್ಭಃ ಸೋಽಯಂ ಬಿಂದುರಿವ ಭೋಗ್ಯ ಇತ್ಯಹೋ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಮ್ ।

ಏವಂ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಾನಾಮಪಿ ಭೋಗೋ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ । ಕಿಂಚ ಸಾಂಸಾರಿಕಾಃ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋಪಿ ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಜಡೇಷು ಫಲಪುಷ್ಪಸ್ರಕ್ಚಂದನಾದಿಷು ಅನ್ನಪಾಯಸಶಾಕಸೂಪದಧಿಕ್ಷಾರಕ್ಷೀರಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಲೇಹ್ಯಪೇಯಾದಿಷು ಸ್ಥಿತಾನಿ ತದಭಿಮಾನಿಭೂತಾನಿ ಅನಂತಾನಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾಣಿ ಭಗವತೇ ಸಮರ್ಪಯಂತಿ । ಸಾಂಸಾರಿಕಬ್ರಹ್ಮಾದಿರೂಪರಸಭೋಗಸ್ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾ್ಯಖ್ಯಃ ।

ಕಿಂಚ ಸ್ತಂಬಪ್ಲುಷಿಕೀಟಾದಿಭಿಃ ರುದ್ರವಾಯುಬ್ರಹ್ಮಪರ್ಯಂತೈಃ ಅಣುತರಾಣುತಮ್ಯೈಃಮಹತ್ತರಮಹತ್ತಮೈಶ್ಚಜೀವೈಃಸರ್ವೈಃಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯೈರ್ಭುಜ್ಯಮಾನಮಪಿ ಭುಂಕ್ತೇ । ಪರಂ ಶುಭಂ ಭುಂಕ್ತೇ । ನಾಶುಭಮ್ ।

ಕಿಂಚ ಅನಂತಂ ದೇಶಮ್, ಅನಂತಂ ಕಾಲಂ ತತ್ತದೀಯಾನ್ ಅಣುತರಾಣುತಮಾನ್ ಅಂಶಾನ್ ತತ್ರ ತತ್ರ ಸ್ವಾಖ್ಯದೇಶಕಾಲಾದಿರೂಪೈಃ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಭುಂಕ್ತೇ ।

ಕಿಂಚ ಅನಂತಾನಂತಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪೇಭ್ಯಃ ಪರಂ ಆಗಮಿಷ್ಯತ್ ಸುಖಂ ಅನಂತಾನಂತಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪೇಭ್ಯಃ ಪೂರ್ವಂ ಅತೀತಂ ಚ ಸುಖಂ ಸರ್ವದಾ ಕ್ಷಣಸ್ಯಾನಂತಾನಂತಾಂಶೇಽಪಿ ಅನುಭವತಿ । ಅಹೋ ಅದ್ಭುತಮ್ ।

ಕಿಂಚ ಭಗವತೇ ನಿವೇದನೀಯಂ ಅನ್ನಾದಿಕಂ ಸಮಸ್ತಂ ಭಗವತಃ ಅಧೀನಮ್,

ತನ್ನಿಯಮ್ಯಮ್, ತದುತ್ಪಾದ್ಯಮ್, ತದಾಧಾರಮ್, ತದಾಕಾರಂ ಭವತೀತ್ಯ-ವಿಸ್ಮರ್ತವ್ಯಮ್ ।

ಕಿಂಚ ಮುಖಾಜ್ಜಾತೌ ಪೃಥಿವೀ ಚ ಅಗ್ನಿಶ್ಚ । ಸ್ವಪಿತರಂ ವಿಷ್ಣುಮುಖಂ ಪರಿಚರಿತುಮೇವ ಸಾ ಧಾನ್ಯಮುತ್ಪಾದಯತಿ, ಸಃ ಧಾನ್ಯಂ ಪಾಚಯತಿ ಚ ।

ಕಿಂಚ ಆ ಸೃಷ್ಟೇಃ ಆ ಲಯಾತ್ ಚ ಅನಂತಾನಂತಾನಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರತಿಜನ್ಮ ಅವಶ್ಯಂಭಾವಿ ಅನ್ನಾದಿಕಂ ಪ್ರಜನಯತಿ ಪ್ರದಾಪಯತಿ ಚ ಭೂತಧಾತ್ರ್ಯಾ ಪುರುಷೋ ವಾ ಅಕ್ಷಿತಿಃ ।

''ಕಸ್ಮಾತ್ತಾನಿ ನ ಕ್ಷೀಯಂತೇ ಅದ್ಯಮಾನಾನಿ ಸರ್ವದೇತಿ । ಪುರುಷೋ ವಾ ಅಕ್ಷಿತಿಃ ಸ ಹೀದಮನ್ನಂ ಪುನಃ ಪುನರ್ಜನಯತೇ...ಯದ್ಧೈತನ್ನ ಕುರ್ಯಾತ್ ನ ಕ್ಷೀಯೇತ''ಇತಿ ।

ಕಿಂಚ ಏಕಸ್ಮಾದ್ ಬೀಜಾತ್ ಯದ್ಯೇಕ ಏವ ಕಣಃ ಉತ್ಪದ್ಯತಾಂ ಇತಿ ಈಶನಿಯತಿಃ ಹಂತ ತರ್ಹಿ ಕಃ ಕಣಃ ಉಪ್ಯತಾಂ ಕೋ ವಾ ಕಣೋ ಭುಜ್ಯತಾಮಿತ್ಯಹೋ ಮಹತೀಂ ಕಷ್ಟಾಂ ದಶಾಮಾಪನ್ನಾಃ ಅಭವಿಷ್ಯಾಮ ।

ಕಿಂಚ ಲಕ್ಷಲಕ್ಷಸಂವತ್ಸರಸ್ಥಾಯೀನಿ ವಜ್ರವತ್ ದ್ರಢಿಷ್ಠಾನಿ ಅಸ್ಥೀನಿ, ಲಲಿತಾಃ ಕುಸುಮವತ್ಕೋಮಲಾಃ ಸಹಸ್ರಶೋ ನಾಡ್ಯಃ, ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ಉತ್ಪದ್ಯ ವಿನಶ್ಯಂತಃ ಮಸ್ತಿಷ್ಕಗತಾಃ ಕೋಟಿಕೋಟಯೋ ಜೀವಕೋಶಾಶ್ಚ ಏಕಸ್ಮಾದೇವಾನ್ನಾತ್ ನಿಷ್ಪದ್ಯಂತೇ ಇತಿ ನೂನಂ ಅಚಿಂತ್ಯಮಹಿಮಾ ತಸ್ಯೇಶ್ವರಸ್ಯ । ಅತ ಈಶಾವಾಸ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಮ್ ।

ಕಿಂಚ ಪಾದೇ ಸ್ರುತಂ ಜಲಂ ನಾರಿಕೇಲಪಾದಪಃ ಮೂಲೇ ಕಾಂಡೇ ತ್ವಚಿ ಶಾಖಾಯಾಂ ಪತ್ರೇ ಪುಷ್ಪೇ ಖರ್ಪರೇ ಚ ಅನಿಧಾಯ ಕೇವಲಂ ಫಲಾಂತರೇವ ಮಧುರೀಕೃತ್ಯ ಕಥಂಕಾರಂ ನಿದಧ್ಯಾತ್ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾಂ ವಿನಾ । ಏವಮಾಮ್ರ-ಫಲಾದಿಷ್ವಪಿ ಜ್ಞೇಯಮ್ ।

ಕಿಂಚ ದಶನಾವಲಿಭ್ಯಾಂ ಖಂಡನೇಪಿ ಕಠಿನಾಃ ಅಪೂರ್ಣಚೂರ್ಣೀಕೃತಾಃ ಶಷ್ಕುಲೀಖಂಡಾದಯಃ ಅವಿಚ್ಛಿದ್ಯ ನಾಲಿಕಾಃ ಅಭಿತ್ವಾ ಔದರ್ಯಂ ಆಂತರಂ ಕೋಮಲಂ ಚರ್ಮ ಕಥಂ ವಾ ಪಚ್ಯಂತಾಂ ಐಶ್ವರೀಂ ವ್ಯವಸ್ಥಾಂ ವಿನಾ ।

ಕಿಂಚ ಉಕ್ತದಿಶಾ ಆ ಸೃಷ್ಟೇಃ ಆ ಲಯಾಚ್ಚ ಜಾತಾನಾಂ ಜಾಯಮಾನಾನಾಂ ಜನಿಷ್ಯಮಾಣಾನಾಂ ಚ ಅನಂತಾನಂತಪರಮಾಣುಕಾಲಕ್ಷಣಾದ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ

ಆಧಿಕ್ಯೇನಾನಂತಾನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ಸಾಮಾನ್ಯತಃ ಚತುರಧಿಕಾಶೀತಿ ಲಕ್ಷವಿಧ-ಯೋನಿಜಾನಾಂ ತತ್ತದ್ಯೋನಿವಯೋವಸ್ಥಾಯೋಗ್ಯಾಹಾರಾನ್ ಯಾವತ್ತತ್ತ-ಜ್ಜೀವೀಯಮರಣಂ ನಿರಂತರಂ ಪ್ರದದಾನ ಏವ ವಿರಾಜತೇ ಇತ್ಯಹೋ ಭಾಗವತೀ ಕೃಪಾ ।

ಏವಂ ಪರಮಾಯ ಮಹೋಪಕಾರಕೃತೇ ಸರ್ವಭುಜೇ ಭಗವತೇ ಸಮರ್ಪಣೀಯಂ ಅಸ್ಮದಾಯತ್ತಂ ಕಿಂ ವೈ ಅಸ್ತಿ ।

ಸಾವರಣಂ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಂಡಮಪಿ ಯದುದರಕೋಣಕೋಟ್ಯಂಶ ಲೇಶಪೂರಣಾಯ ಅಕಲ್ಪಂ ತಸ್ಯ ಅವ್ಯಾಕೃತಗಗನೋದರಸ್ಯ ಹ್ರೀದಾಯಿನಾ ಅಲ್ಪೇನಾನ್ನಾದಿನಾ ಕಥಂ ಜಾತು ತೃಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ಸ್ವಯಂ ತಸ್ಯ ಆಪ್ತಕಾಮತಾಂ ಆತ್ಮಕಾಮತಾಂ ಚ ವಿನಾ ।

ಅಹೋ ಬತಾಯಂ ಮಹಾಕಾರುಣಿಕಃ ಕ್ಷಮಾಂಭೋನಿಧಿಃ ಶ್ರೀಹರಿಃ ಸ್ವಸ್ಯ ಸಮಗ್ರಾಯಾ ಅಪಿ ಸಪರ್ಯಾಯೈ ನೇಚ್ಛತಿ ಭಕ್ತಾನಾಂ ದ್ರವ್ಯದ್ರವಿಣ ಸಂಪಾದನಾಯಾಸಮ್ । ವಿನಾ ದ್ರವ್ಯಂ ಸುಖಾಗತೈರೇವ ಕಂದಮೂಲ ಫಲಾದಿಭಿಃ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಫಲತೋಯಾದಿಭಿಃ ಸಭಕ್ತಿಭಾರಂ ಸಮರ್ಪಿತೈಃ ತುಷ್ಯತಿ ಹೃಷ್ಯತಿ ಚ ।

ಹಂತ ! ನೈತಾವದೇವ ! ನೈತಾನ್ಯಪಿ ಕಂದಮೂಲಫಲಾದೀನಿ ಅಪೇಕ್ಷತೇ ಆತ್ಮತೃಪ್ತಃ । ಮನಸೈವ ನಿರ್ಮಿತಾನ್ ಕೇವಲಂ ವಾಸನಾಮಯಾನ್ ಪ್ರವಿವಿಕ್ತತರಾನ್ ಅತ ಏವ ಉಪಚಾರಪ್ರವೇಕಾನ್ ಅಲೌಕಿಕಾನ್ ಸಭಕ್ತಿ ಸಶ್ರದ್ಧಂ ಸಾದರಂ ಸಪ್ರೇಮಂ ಸಮರ್ಪಿತಾನ್ ಭೋಜ್ಯಾನ್ ಅನ್ನಾದೀನ್ ಭೋಗ್ಯಾನ್ ಫಲಪುಷ್ಪಸ್ರಕ್ಚಂದನಾಸನಶ ಯನವಾಹನಪ್ರಾಸಾದನದೀಸಮುದ್ರವನಗಿರಿತರು ಗುಲ್ಮಲತಾಕುಂಜದೀಪಧೂಪ ಪಾದುಕಾಛತ್ರಚಾಮರಮಣಿಕನಕರಜತಾಭರಣಾದಿರೂಪಾನ್ ತದ್ಗತಾನಿ ತದಭಿ-ಮಾನಿಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸ್ವರೂಪಾಣಿ ತದಂತಃಸ್ಥಾನಿ ರಮಾರೂಪಾಣಿ ತತ್ಸರ್ವನಿಯಾಮಕಾನಿ ಅನಂತಾನಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾಣಿ ಸ್ವೀಯಾಚಿಂತ್ಯಶಕ್ತ್ಯಾ ಬೋಭುಂಜಾನಃ ನಿತಾಂತಂ ತುಷ್ಯತಿತಮಾಂ ಪ್ರಭೂತಂ ಹೃಷ್ಯತಿತಮಾಂ ಅತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರಸೀದತಿತಮಾಮ್ ।

ಪೂರ್ಣಃ ಪ್ರೇಷ್ಠಃ ಪರಃ ಸ್ವಾಮೀ ವ್ಯಾಪ್ತಃ ಕರ್ತೋಪಕಾರಕಃ ।
ರಕ್ಷತ್ಯೇವ ತದೀಯಂ ಮಾಂ ಕರ್ಮಾಚ್ಯೋ ಗುರುದೇವಗಃ ॥★॥

★॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

ಪೂಜಾರಹಸ್ಯ

✍ ಅಂತರಾತ್ಮಾ - ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮದಾಸ,
ಪರಮ ಪೂಜ್ಯ ಮಾಹುಲೀ ಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯ ಪಾದಪದ್ಮಾರಾಧಕ
ಪಂ. ವಿದ್ಯಾಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ ಮಾಹುಲೀ

ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ರಮಾ, ಬ್ರಹ್ಮ. ವಾಯು ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಅನಂತಾನಂತ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಧಿಕನಾದುದರಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಇವನಿಗೆ ಸಮರಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕರಿಲ್ಲ.

ಅವನೇ ಅನಂತವಾದ ಆನಂದ, ಜ್ಞಾನ, ಶಕ್ತಿ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸ್ವಾಮಿತ್ವ, ಬಲ, ವೀರ್ಯ, ಪರಾಕ್ರಮ, ಸಹಸ್ಸು, ಓಜಸ್ಸು, ದಯೆ, ಕ್ಷಮೆ, ಔದಾರ್ಯ, ಯಶಸ್ಸು, ತೇಜಸ್ಸು, ಸೌಂದರ್ಯ, ಲಾವಣ್ಯ, ಕಾಂತಿ, ಲೀಲಾ, ಭೋಗ, ಕ್ರೀಡಾ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಮಾಂಗಲ್ಯ, ಪಾವಿತ್ರ್ಯ, ಕರ್ತೃತ್ವ ರಕ್ಷಕತ್ವ, ನಿಯಾಮಕತ್ವ, ಪ್ರೇಷ್ಠತ್ವ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಣಮಣಿಮಂಡಿತನಾದ ಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮ.

ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ರೂಪಗಳನ್ನು, ಅವಯವಗಳನ್ನು, ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗಿನ ಮುಕ್ತರಾದ ಹಾಗೂ ಅಮುಕ್ತರಾದ ಅನಂತ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು, ಶೇಷ, ಗರುಡ, ರುದ್ರಾದಿಗಳು ಎಣಿಸಲಾರರು. ಅಂತೆಯೇ ಅವನು ಅನಂತ.

ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ದೇವರ ಅನಂತಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಗುಣವನ್ನು ಅನಂತಭಾಗ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅನಂತಭಾಗ ಮಾಡಿ, ಹೀಗೆ ಅನಂತ ಬಾರಿ ಅನಂತಭಾಗಗೈದು ಆದ ಒಂದಂಶವನ್ನೂ ರಮಾದಿ ಅಖಿಲಜೀವರು ಎಣಿಕೆ ಮಾಡಲಾರರು. ಅಂತೆಯೇ ರಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವನು ಹಾಗೂ ಅವನ ಗುಣಾಂಶವು ಅಚಿಂತ್ಯ, ಅದ್ಭುತ.

ಈ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಅಚಿಂತ್ಯವಾಗಿ ಅನಂತವಾಗಿದೆ ಅಚ್ಯುತನ ಮಹಿಮೆ, ಆತನ ಗುಣಗಳ ಹಿರಿಮೆ. ಅಂತೆಯೇ ಈತ ನಿರವಧಿಕಾನಂತಗುಣಪೂರ್ಣ.

ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ, ಪರಿಮಿತಿ, ಅಪೂರ್ಣತೆ, ದುಃಖ, ಅಜ್ಞಾನ, ಅಶಕ್ತಿ, ಅನೀಶತ್ವ ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧ, ಲಿಂಗದೇಹ, ಸ್ಥೂಲದೇಹ, ಪ್ರಾಕೃತ ಭೌತಿಕಶರೀರ, ಕರ್ಮಲೇಪ,

ಜನ್ಮ, ಮರಣ, ಜರಾ, ರೋಗ, ಕ್ಷುತ್ ಪಿಪಾಸಾ, ಶ್ರಮ, ಛೇದ, ಭೇದ, ವ್ರಣ, ದುರ್ಲಕ್ಷಣ, ದುರ್ಗಂಧ, ಕುರೂಪ, ಪ್ರತಿಹತಿ, ವ್ಯವಧಾನ, ವೃದ್ಧಿ, ಹ್ರಾಸ, ಶೋಕ, ಮೋಹ, ಕ್ಷಯ, ವ್ಯಯ, ಭಯ, ಚಿಂತಾ, ಸಂತಾಪ, ಪರಾಜಯ, ಅಪಯಶ, ಕಪಟ, ಕುಟಿಲತೆ, ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಅಸತ್ಯ, ವೈಷಮ್ಯ, ನೈರ್ಘೃಣ್ಯ, ಅಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ, ಅಸತ್ಯಕಾಮ, ಪರೋಪಜೀವಿತ್ವ, ಮದ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ಚ್ಯುತಿ, ಕ್ಷೋಭ, ಪಾಪ ಮುಂತಾದ ನಿಖಿಲದೋಷಗಳಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ರಹಿತ.

ಸಿರಿಯನ್ನು, ಮುಕ್ತ, ಅಮುಕ್ತ, ಅನಂತ ಬ್ರಹ್ಮ, ಅನಂತ ವಾಯು, ಅನಂತ ಶೇಷ, ಗರುಡ, ಶಿವಾದಿ ದೇವ, ದಾನವ, ಮಾನವ, ಪಶುಪಕ್ಷಿ, ಕ್ರಿಮಿ, ಕೀಟ ಮುಂತಾದ ಅನಂತ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತ ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಕ್ಷಣ ಬಿಡದೇ ಪ್ರೇರಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಹಾಗೂ ಅವರ ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣಗಳಿಂದ ಅನಂತ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸತತವಾಗಿ ಮಾಡಿಸುವ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಯೋಗ್ಯ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಸರ್ವಕರ್ಮ ಪ್ರೇರಕ, ಸರ್ವಕರ್ಮಫಲಪ್ರದ.

ಎಣಿಕೆ ಇಲ್ಲದ ಆತ್ಮರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಅವರನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇರವು, ಅರಿವು, ಇಚ್ಛೆ, ಯತ್ನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರನ್ನು ಮಾಡುವ, ತಾನು ಮಾತ್ರ ಪರರ ಹಂಗಿಲ್ಲದಿರುವ ಸ್ವತಂತ್ರ.

ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವದ ಹುಟ್ಟು, ಇರವು, ಅಳಿವು, ನಿಯಮನ, ಜ್ಞಾನ, ಅಜ್ಞಾನ, ಸಂಸಾರ, ಮುಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಹಾಗೂ ಅನಂತ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸರ್ವಕರ್ತೃ.

ಮೂರು ಕಾಲದ ಸಂಕೋಲೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಿದ ಕಾಲಾತೀತ ಅಕ್ಷರ. ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವದ ಒಳ ಹೊರಗನ್ನು ತುಂಬಿದ ವ್ಯಾಪ್ತಬ್ರಹ್ಮ.

ಎಲ್ಲೆ ಮೀರಿದ ವೇದರೂಪ ವಾಗ್ಬ್ರಹ್ಮವು ಹೊಗಳುವ ಓಂಕಾರ.

ಅನಾದಿಯಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಹುಸಿಹೋಗದ ಸಂಕಲ್ಪ ಈತನದು. ಅಂತೆಯೇ ಇವನು ಸತ್ಯಕಾಮ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ.

ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ದೇಹದ ಅಳಿವಿನಿಂದ ಅಳಿದುಹೋಗುವವನಲ್ಲ. ಜೀವರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಜೀವರ ದೋಷಗಳಿಂದ ಕೊಳೆಯಾಗುವವನಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲ ಜೀವರಿಗೂ ಇರವು, ಅರಿವು, ಒಳಿತು, ಏಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸುವ ಮಹೋಪಕಾರಿ ದೊರೆ.

ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಅನಂತಾನಂತಜೀವರಿಗೆ ಅನಂತ ರೀತಿಯ ಅನಂತ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಪರಮದಯಾಲು, ಕರುಣೆಯ ಕಡಲು.

ಜಡಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕರು ದೇವತೆಗಳು. ಜೀವರಿಗೂ ಜೀವರ ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕರು ದೇವತೆಗಳು. ಅಂತೆಯೇ ಅವರನ್ನು ದೇವತೆ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಅಂಥ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅವರ ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೂ ಪ್ರೇರಕನಾದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ದೇವದೇವ.

ಅವನಿಚ್ಛೆಯೇ ನಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಆಸರೆ. ಅವನು ಬಿಂಬ. ನಾವು ಪ್ರತಿಬಿಂಬರು, ಅವನಿಂದಾಗಿ ನಾವು; ನಮ್ಮಿಂದಾಗಿ ಅವನಲ್ಲ. ಅವನಾಡಿದರೆ ಆಡಿ, ನುಡಿದರೆ ನುಡಿದು, ನಡೆದರೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಚೈತನ್ಯದ ಗೊಂಬೆಗಳು ನಾವು.

ಆತ ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಒಡೆಯ. ಅಂತೆಯೇ ಇಡಿಯ ಪ್ರಪಂಚ ಆತನದು. ಕಾರಣ ಅವನು ಸರ್ವಸ್ವಾಮೀ.

ನಾನು ನನ್ನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಸಂಪತ್ತು, ಬಂಧು, ಬಳಗಗಳನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನನ್ನ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಮಡದಿ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಾಗೂ ನನ್ನನ್ನು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದವನೇ ಆತ. ಅಂತಯೇ ಅವನು ಪರಮ ಪ್ರೇಷ್ಠ.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಅವನದಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಅವನಿಗರ್ಪಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಅವನನ್ನು ಅವನಲ್ಲಿರುವದನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವನದ್ದನ್ನು ಕಾಣುವದೇ, ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚುವದೇ ಅವನರ್ಚನೆ.

ಕ್ಷಣ ಬಿಡದೆ ಕಂಡರೂ ನೂತನ. ದೇವರಲ್ಲಿ ಮಾಸಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಹಳಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ವಿಶ್ವದ ಆಸರೆಯಾದ ಸಿರಿಯು ತುಂಬು ಪ್ರೇಮದ ತನ್ನಕಣ್ಣೋಟದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಮೆಚ್ಚಿಸುವಳು.

''ಇಂದಿರಾಚಂಚಲಾಪಾಂಗನೀರಾಜಿತಮ್''

''ದೃಶ್ಯತಾಂ ದೃಶ್ಯತಾಂ ಇತ್ಯಜೇಶಾರ್ಚಿತಮ್'' ಎಂದರು ಆಚಾರ್ಯರು.

ಅವನದು ಅನಂತ; ಅವನು ಅನಂತಾನಂತ.

ಅಂತೆಯೇ ಅವನು ಆಪ್ತಕಾಮ.

ಅಂಥ ಅನಂತನನ್ನು ಒಲಿಸುವದೇ, ಒಲಿಸಿ ಅವನ ಪ್ರೇಮವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಮೀಯುವದೇ, ತನ್ನ ಉಸುರಿನ ಉದ್ದೇಶ್ಯವೆಂದು ಸಿರಿ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಗೆಯುವಳು.

ನಿಖಿಲ ಚೇತನರಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಈ ಪ್ರಾಣನಾಥನ ಕಿರುನೋಟದ ಪ್ರಸಾದ. ಕಾರಣ ಅವನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ತವಕ ಆಕೆಗೆ ''ಆದರಾದಲೋಪಃ'' ಎಂದರು ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸರು.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ವಿಧಿ, ವಾಯು, ವಾಣಿ, ಭಾರತಿ ಮುಂತಾದ ಅಮರರೆಲ್ಲ ಆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸಿ, ಸೇವಿಸುವದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬಾಳಿನ ಪರಮಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಏನು ಅಚ್ಚರಿ?

ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪೂಜಿಸುವುದು ರನ್ನ ಹೊನ್ನು ಹವಳಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಮೇರುವೇ ಮಂದಿರ, ಅದರ ಶೃಂಗವೇ ಮಂಟಪ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೇ ದೀವಿಗೆ, ಅನಂತಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲಗಳೇ ಸಾವಿರದ ಸಾಲುದೀಪ, ಸುರಿವ ಮಳೆ ಅಭಿಷೇಕ, ಹರಿವ ನದಿ ಪಾನೀಯ, ಬೆಳೆವ ಆಹಾರ ನೈವೇದ್ಯ, ನಡೆವ ನಡೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮುಂತಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಭಜಿಸುವರು ಅವರು.

ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಈ ದೇವತಾಮಣಿಗಳು ತಮ್ಮಧೀನವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ, ಮಹತ್, ಅಹಂ ಮುಂತಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ, ಆ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡ ಇಡಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚೇನು ತಮ್ಮ ಸಿರಿ, ಸಂಪತ್ತು, ಸೌಭಾಗ್ಯ, ಸಂತಸ, ಆಸ್ತಿ, ಅಂತಸ್ತು, ಅಧಿಕಾರ, ಪದವಿ, ಒಡೆತನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ವೀರ್ಯ, ಶೌರ್ಯ, ಧೈರ್ಯ, ದಯೆ, ಕ್ಷಮೆ, ಜ್ಞಾನ, ಕಾಮ, ಭಕ್ತಿಗಳ ಜೊತೆ ತಮ್ಮನ್ನೇ ತಾವು ಸರ್ವಥಾ ದಾಸದಾಸರೆಂದು ದೇವರಡಿಗರ್ಪಿಸಿ ಭಾವಿಸಿ ಭಜಿಸುವರು.

ಸಿರಿಯರಸ ಭಗವಂತ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪ್ತ. ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಇರುವ. ಅವನಿಲ್ಲದ ಕಣವಿಲ್ಲ. ಅವನಿರದ ಕ್ಷಣವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸುವನಾತ.

ಎಲ್ಲ ಚೇತನರೂ, ಎಲ್ಲ ಜಡಗಳೂ ದೇವರ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಶಂವದಗಳು. ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಅವನೇ ದೊರೆ, ಅವನೇ ಸ್ವಾಮಿ. ಬೀಜ, ಅಂಕುರ, ಮರ, ನೆಲ, ನೀರು, ಅನಲ, ಅನಿಲ, ನಭಸ್ಸು, ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು ಮುಂತಾದವೆಲ್ಲ ದೇವರ ನಿಯತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವವು.

ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಿ, ಇರಿಸಿ, ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಆತ ವಿಶ್ವನಾಥ. ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪಾದಮುಟ್ಟಿ ಭಜಿಸುವವರಿಗೆ ಕೈವಲ್ಯ ಪದವನ್ನೀವ ಮುಕುಂದ.

ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಉಸಿರು, ಅನ್ನ, ನೀರು, ನೆಲ, ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟ ಆ ಪರಮಾತ್ಮ ಮಹೋಪಕಾರಿ, ಪರಮಪ್ರಿಯಮಿತ್ರ, ಆಪ್ತಬಂಧು, ಅನಾಥಬಂಧು.

ಇವನನ್ನು ಪಾಮರ ಮಾನವ ಹೇಗೆ ಅರ್ಚಿಸಬಹುದು? ಹೇಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು? ಮಾನವ ಸ್ವತಃ ಅಜ್ಞಾನಿ, ದರಿದ್ರ, ಶಕ್ತಿಹೀನ, ಪಾಪಿಷ್ಠ, ದುಷ್ಪ್ರಜ್ಞ, ಕೃತಘ್ನ, ಕಾಮುಕ, ಅಹಂಕಾರಿ, ಮುಂಗೋಪಿ, ಭ್ರಷ್ಟ, ದುರಾಚಾರಿ. ತಿಲಮಾತ್ರವೂ ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವ.

ಹೀಗಾಗಿ ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ತುಸು ಅಧಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲದವನಾತ. ಎಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ವಿಹಿತಕರ್ಮವಲ್ಲವೇ?

ಕಾರಣ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ ಭಗವತ್ಪಾದರ ''ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ''

ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರಾದ ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥರ ''ಪದ್ಯಮಾಲಾ''

ನಾರಾಯಣಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ''ಯೋಗದೀಪಿಕಾ'' ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪೂಜಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯೋಣ.

ಮುಂಝಾವಿನಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚೆತ್ತ ಕೂಡಲೇ ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ದೇವರು ಪ್ರಾಜ್ಞ. ಆ ಪ್ರಾಜ್ಞನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ವಿಶ್ವನೇ ಜೀವನ ಜಾಗರಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ವಿಶ್ವನು ವಾಸವಾಗಿರುವದು ಜೀವರ ಬಲಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ.

ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಪ್ರಾಜ್ಞ ಜೀವನನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಗಾಢವಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. ಈಗ ಆ ಪ್ರಾಜ್ಞ ನನ್ನನ್ನು ಹೊರಕಳುಹಿದ. ''ಸತಃ ಆಗಚ್ಛಾಮಹೇ'' ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ವೈಶ್ವಾನರನ ದಿವ್ಯಲೀಲಾರಂಭ. ಇದುವೇ ಜಾಗರಾವಸ್ಥೆ. ಬಳಿಕ

ಸ್ವಾಮಿನ್ ದಾಸೋಽಸ್ಮಿ ತೇ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಿಯಂ ಕಿಂ ತೇ ಕರೋಮ್ಯಹಮ್ ।
ಅಪ್ರಿಯೇ ಭವತೋ ನಾಥ ಮಾಽಗಾನ್ಮೇ ಮನಆದಿಕಮ್ ॥★॥

ಎಂಬುದಾಗಿ ಕೈ ಮುಗಿದು, ಮೈ ಮರೆತು ದೇವರನ್ನು ಹಾಡಬೇಕು. ದೇವರನ್ನು ಬೇಡಬೇಕು.

ನಂತರ ಭಗವಾನ್ ಕಪಿಲರು ತನ್ನ ತಾಯಿ ದೇವಹೂತಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯವರೆಗೆ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಮುಂದೆ ಧ್ಯಾನಸ್ನಾನ. ಚತುರ್ಭುಜ ಭಗವಂತ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವನೆಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಆತನ ಪಾವನ ಪಾದಗಳಿಂದ ಹರಿದ ಪಾದಜಲವು, ಮೂರ್ಧನ್ಯ ನಾಡಿಯಿಂದ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನಾಡಿಮೂರರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಈ ಪಾದತೀರ್ಥವೇ ಒಳಗಣ ಮನ-ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು, ಹೊರಗಿನ ಮೈಲಿಗೆಯನ್ನು ತೊಳೆಯುವದು. ಮೂರೂವರೆ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಪವಿತ್ರವಾದುದು ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಹರಿದ ಈ ಪಾದತೀರ್ಥ.

ಆಮೇಲೆ, ಭಕ್ತಿಗೆ ಬಾಗಿದ ಭಗವಂತ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಮೋಕ್ಷಗೊಳಿಸಿದ ಉಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರೀಮದ್‌ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಪರಮಪ್ರಸಾದವೆನಿಸಿದ ಪ್ರಾತಃ ಸಂಕಲ್ಪಗದ್ಯವನ್ನು ಪಠಿಸದೇ ಒಂದೂ ದಿನ ಇರಬಾರದು. ಸಮಗ್ರ ಸರ್ವಮೂಲದ ಪ್ರಧಾನಸಾರವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ ಈ ಕೃತಿ. ಮಾಧವ ಮಧ್ವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುವ ಪುಟ್ಟನುಡಿ.

ಮುಂದೆ, ಸಮಗ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಚಿಂತನ, ದೇಹಸ್ಥ ರೂಪಗಳ ಚಿಂತನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದಂದು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಗುರುದೇವತಾಂತಸ್ಥ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮ ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆ ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಪೂಜೆಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಕಲಶಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ದೇವಗೃಹದಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನವಿಲ್ಲದೇ ಪಾರಿಜಾತಾದಿ ಹೂಗಳು, ದೂರ್ವಾ, ಶಮೀಪತ್ರ,

ಬಿಲ್ವಪತ್ರ, ಬೃಂಗಾರಕಪತ್ರ, ಮಾಲತೀಪತ್ರ, ಕುಶಪತ್ರ ಮುಂತಾದವನ್ನು ತಂದು ಇಡಬೇಕು.

ಆಮೇಲೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ತುಲಸಿಯನ್ನು ನೀರೆರದು ಪೂಜಿಸಿ, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ದಲಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ತಂದು ಇಡಬೇಕು.

ನಂತರ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾತರಾಹ್ನಿಕ (ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ, ಜಪ, ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಇವುಗಳನ್ನು) ಮುಗಿಸಬೇಕು.

(ತುಲಸ್ಯಾದೇಃ ಪರ್ಯುಷಿತತ್ವೇಽಪಿ ದೋಷೋ ನಾಸ್ತಿ । ಎಂಬ ಪೂಜಾಕಲ್ಪಲತಾ ವಚನಾನುಸಾರ ತುಲಸಿ ಪರ್ಯುಷಿತವಾದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ತೆಗೆದ ತುಲಸಿಯಿಂದಲೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬಹುದು.)

ನಂತರ ಪಾಠಪ್ರವಚನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಆಹ್ನಿಕವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮಹಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ತುಲಸೀ

ದಾಸರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. 'ಎಲ್ಲ ಸಾಧನವಿದ್ದು ತುಲಸಿ ಇಲ್ಲದ ಪೂಜೆ ಒಲ್ಲನೋ ಹರಿ ತಾ ಕೊಳ್ಳನೋ'. ಇದರಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಾವು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ದೇವರಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ,

ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ, ವಾಯುಜೀವೋತ್ತಮತ್ವ, ತಾರತಮ್ಯಗಳ ಜ್ಞಾನ,

ದೇವರ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವ, ಸ್ವತಂತ್ರತ್ವ, ಜೀವರ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ, ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಸ್ವಾಮಿತ್ವಾದಿಗಳ ಅನುಸಂಧಾನ,

ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು, ರಮಾ ಎಂಬ ಎರಡು ಗೋಲಕಗಳ ಚಿಂತನ,

ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರ-ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮ-ಪುರುಷಸೂಕ್ತಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳು ಪೂಜೆಗೆ ಅತಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಅಂಗಗಳು. ಇವು ಅಂತರ್ ಅಂಗಗಳು.

ಬಹಿರ್ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದುದು ತುಲಸಿ.

ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಸ್ವಾದೂದಕ, ಗಂಧ, ವಸ್ತ್ರ, ಆಭರಣ, ಧೂಪ, ದೀಪ ಮುಂತಾದ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಉಪಕರಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ತುಲಸಿಯು ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಉಪಕರಣಗಳಿದ್ದರೂ ತುಲಸಿ ಇಲ್ಲದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಭಗವಂತ ಎಂದಿಗೂ ಒಲ್ಲ. ಹಾರದಲ್ಲಿ ತುಲಸಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ವೈಜಯಂತಿಯಲ್ಲ.

ತುಲಸಿದಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬಹುದು. ಅದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಒಣಗಿದ ತುಲಸಿಯಿಂದ, ಅಥವಾ ತುಲಸಿ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂರು ಸಲ ತೊಳೆದು ಪೂಜಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ತುಲಸಿಯ ಕಾಷ್ಠ, ಮೃತ್ತಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಬಹುದು.

ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ 'ತುಲಸೀ' 'ತುಲಸೀ' ಎಂದು ಸ್ಮರಣೆಯಾದರೂ ಮಾಡಿ ಜಲಜಾಕ್ಷನ ಅರ್ಚಿಸಿರಯ್ಯ''

ತುಲಸ್ಯಾಹರಣ

ತುಲಸಿ ತೆಗೆಯುವದಕ್ಕೆ ನಿಷಿದ್ಧವಾದ ಕಾಲ- ಮಂಗಲ, ಶುಕ್ರ ಭಾನುವಾರಗಳು. ವ್ಯತೀಪಾತ, ವೈಧೃತಿ, ಪೂರ್ಣಿಮಾ, ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಯುಗಾದಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ನಂತರದ ಕಾಲ ಹಾಗೂ ದ್ವಾದಶೀ ತಿಥಿ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಮಯಗಳು ನಿಷಿದ್ಧ,

ಕೆಲವು ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯಗಳ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಸಮಯವು ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆಗಾಗಿ ತುಲಸಿ ತೆಗೆಯುವದಕ್ಕೆ ನಿಷಿದ್ಧವಾಗದಿದ್ದರೂ ದ್ವಾದಶೀ ತಿಥಿ ಮಾತ್ರ ನಿಷಿದ್ಧ (ಕೆಲವರ ಪ್ರಕಾರ ದ್ವಾದಶೀತಿಥಿಯೂ ನಿಷಿದ್ಧವಲ್ಲ.)

ತುಲಸಿ ತೆಗೆಯುವ ಕ್ರಮ

ಮೊದಲು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಶ್ರಿಯಃ ಪ್ರಿಯೇ ಶ್ರಿಯಾವಾಸೇ ನಿತ್ಯಂ ಶ್ರೀಧರವಲ್ಲಭೇ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾ ದತ್ತಂ ಮಯಾರ್ಘ್ಯಂ ಹಿ ತುಲಸಿ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥★॥

'ಹೇ ತುಲಸಿ ! ನೀನು ನಾರಾಯಣನ ಪ್ರಿಯಳು. ಸಿರಿಗೂ ಮೆಚ್ಚಿನವಳು. ಸಿರಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನವೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿದೆ. ನಾನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸು.'

ಮನಃಪ್ರಸಾದಜನನಿ ಸುಖಸೌಭಾಗ್ಯವರ್ಧಿನಿ ।
ಆಧಿಂ ವ್ಯಾಧಿಂ ಚ ಹರ ಮೇ ತುಲಸಿ ತ್ವಾಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥★॥

'ಹೇ ತುಲಸಿ ! ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಓ ಮಹಾತಾಯಿ! ಓ ಸುಖಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ದೇವಿ ! ನನ್ನ ಮನದ ಪೀಡೆಯನ್ನು ದೇಹದ ರೋಗವನ್ನು ಕಳೆದು ಹಾಕು. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ವಂದಿಸುವೆ.'

ಶ್ರಿಯಂ ದೇಹಿ ಯಶೋ ದೇಹಿ ಕೀರ್ತಿಮಾಯುಸ್ತಥಾ ಸುಖಮ್ ।
ಬಲಂ ತುಷ್ಟಿಂ ತಥಾ ಧರ್ಮಂ ತುಲಸಿ ತ್ವಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥★॥

'ಓ ತುಲಸಿ! ಸಿರಿ ಯಶಸ್ಸು, ಕೀರ್ತಿ, ಆಯುಸ್ಸು, ಸುಖ, ಬಲ, ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಕೊಡು. ನನ್ನಿಂದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸು.'

ಪ್ರಸೀದ ಮಮ ದೇವೇಶಿ ಪ್ರಸೀದ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ ।
ಕ್ಷೀರೋದಮಥನೋದ್ಭೂತೇ ತುಲಸಿ ತ್ವಂ ಪ್ರಸೀದ ಮೇ ॥★॥

'ಓ ದೇವೋತ್ತಮಳೇ! ಹರಿಪ್ರಿಯಳೇ, ಹಾಲುಗಡಲು ಕಡೆದಾಗ ಪ್ರಕಟನಾದ ಧನ್ವಂತರಿಯ ಆನಂದಾಶ್ರುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದವಳೇ, ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗು.' ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ ತುಲಸಿಯ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನೀರೆರೆಯಬೇಕು.

ತುಲಸ್ಯಮೃತಜನ್ಮಾऽಸಿ ಸದಾ ತ್ವಂ ಕೇಶವಪ್ರಿಯೇ ।
ಕೇಶವಾರ್ಥಂ[೧] ವಿಚಿನುವೇ ವರದಾ ಭವ ಸುವ್ರತೇ ॥★॥

'ಓ ಅಮೃತಜನ್ಮಳೇ! ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಕೇಶವನ ಪ್ರಿಯೇ! ತುಲಸಿ! ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ನಿನ್ನ ದಲಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವೆ. ನಿನ್ನನ್ನೇ ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ ಓ ತುಲಸಿ! ನೀನು ವರಪ್ರದಳಾಗು.'

ಕೊನೆಯ ಮಂತ್ರದಿಂದ ತುಲಸೀದಲಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದಲಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವಾಗ ಉಗುರು ತಾಕಿಸಬಾರದು.

ನಂತರ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಶೋಧಿಸಿದ (ಸೋಸಿದ) ನೀರಿನಿಂದ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ ಅರ್ಘ್ಯೋದಕದ ಕಲಶವನ್ನು ತುಂಬಬೇಕು. ಕಲಶದ ಮುಖವನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಬೇಕು. ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಿ ತರಬೇಕು.

---

೧ ಕೇಶವಾರ್ಥೇ ಚಿನೋಮಿ ತ್ವಾಂ ಇತಿ ಪ್ರ.ಪಾಠಃ ।

ತರುವಾಗ ಮನುಷ್ಯರ ನೆರಳು ಬೀಳದಂತೆ, ನೀರಿಗೆ ಉಗುರು ತಾಕದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಬೇಕು.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಒಳಗೆ ಬರುವಾಗ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯಬೇಕು.

ದೇವರಮನೆಯ ಕೋಣೆಯ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ದ್ವಾರಪಾಲಕರನ್ನು ನಮಿಸಬೇಕು.

ದ್ವಾರಪಾಲನಮನ

ಅನಾದ್ಯನಂತಕಾಲದ ಅನಂತಕೋಟಿಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕನಾದ ಭಗವಂತನ ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರವೆನಿಸುವ ಪಾವನ ಪೂಜಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಬೇಕು.

ಆಗ ಈರೀತಿ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ದೇವಗೃಹಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾಕಾರಗಳು. ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾಕಾರಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ದ್ವಾರಗಳು.

ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಹದಿನಾರು ದ್ವಾರಗಳು. ಆ ಎಲ್ಲ ದ್ವಾರಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕ ದೇವತೆಗಳಿರುವರು.

ಪೂರ್ವ	ಶ್ರೀ/ದ್ಯು(ಭಾರತೀ)	ಪ್ರಾಣ-ಚಕ್ಷು-ಸೂರ್ಯ	ಜಯ ವಿಜಯ
ದಕ್ಷಿಣ	ಶ್ರೀ/ದಿಕ್(ಭಾರತೀ)	ವ್ಯಾನ-ಶ್ರೋತ್ರ-ಸೋಮ	ಬಲ ಪ್ರಬಲ
ಪಶ್ಚಿಮ	ಶ್ರೀ/ಪೃಥಿವೀ (ಶ್ರೀ)	ಅಪಾನ-ವಾಕ್-ಅಗ್ನಿ	ನಂದ ಸುನಂದ
ಉತ್ತರ	ಶ್ರೀ/ವಿದ್ಯುತ್ (ಭಾರತೀ)	ಸಮಾನ-ಮನ-ಇಂದ್ರ	ಕುಮುದ ಕುಮುದಾಕ್ಷ

(ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ-ಛಾಂದೋಗ್ಯಭಾಷ್ಯ ೩ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ, ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ.)(ಛಾಂದೋಗ್ಯಭಾಷ್ಯ ೩ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ.)

ಈ ದೇವತೆಗಳು ಭಗವಂತನಿರುವ ನಮ್ಮ ಹೃನ್ಮಂದಿರಕ್ಕೂ ದ್ವಾರಪಾಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಮಹಾದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಉಪದೇವತೆಗಳನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ನಮಿಸಬೇಕು.

ಅನಂತಕೋಟಿಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಾನವಿರುವ ದೇವಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವವರಿದ್ದೇವೆ.

ಅಂಥಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ನಮಗೇನಧಿಕಾರ? ನಾವು ಎಷ್ಟರವರು? ಹೀನ ಮಾನವ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾವು ದಿವ್ಯೋತ್ತಮನಾದ ಭಗವಂತನ ಭವನದಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಲು ದ್ವಾರಪಾಲರ ಅನುಜ್ಞೆ ಬೇಡವೇ?

ಕಾರಣ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದಯಮಾಡಿ ಅನುಜ್ಞೆ ನೀಡಿರಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಅವರೆಲ್ಲರು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅತಿಸನಿಹದ ಭಕ್ತರು. ಅವರು ಭಗವಂತನ ಬಗೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರು. ದೇವರ ಇಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಭಕ್ತರಾದ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವರು ಹಾಗೂ ಅನುಮತಿಸುವರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

'ಓಂ ವಾಯವಾಯಾಹಿ ದರ್ಶತೇಮೇ ಸೋಮಾ ಅರಂಕೃತಾಃ ।
ತೇಷಾಂ ಪಾಹಿ ಶ್ರುಧೀ ಹವಮ್ ॥'

ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ದೇವರ ಮಂದಿರದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯಬೇಕು.

ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಚೆಂದವಾದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀನು ಸ್ವೀಕರಿಸು.

ಅನ್ವಯ :- **ದರ್ಶತ! ವಾಯೋ! ಆಯಾಹಿ. ಇಮೇ ಸೋಮಾಃ ಅರಂಕೃತಾಃ. ತೇಷಾಂ (ತಾನ್) ಪಾಹಿ (ಪಿಬ). (ತೇಷಾಂ) ಹವಂ ಶ್ರುಧಿ.**

ದರ್ಶತಸ್ತದೃಷ್ಟಿತ್ವಾತ್ ಸರ್ವಜ್ಞೋಽಸೌ ಯತೋ ವಿಭುಃ ।
ಭಕ್ತ್ಯಾದ್ಯಲಂಕೃತಾಃ ಸೋಮಾ ಮನಾಂಸ್ಯನ್ಯೇ ಹಿರಣ್ಮಯಾಃ ।
ಹಿರಣ್ಯಾಲಂಕೃತಾ ಯಸ್ಮಾದ್ಧೂಯಂತೇ ವಾಯವೇ ಸುತಾಃ ॥★॥

ತಾನ್ ಪಾಹಿ ಶ್ರುಧಿ ಚಾಹ್ವಾನಂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇ ವ್ಯತ್ಯಯೋಽಪ್ಯಯಮ್ ।
ಮನೋಽಪಿ ಭೋಗ್ಯಮೀಶಸ್ಯ ಪ್ರೀತಿಮಾತ್ರೇಣ ಕೇವಲಮ್ ॥ ಋಗ್ಭಾಷ್ಯ೧/೨/೧

(ಟೀಕಾ - ದರ್ಶೇನ ದರ್ಶನೇನ ಜ್ಞಾನೇನ ತತ ಪೂರ್ಣ । ತೇಷಾಂ -ತಾನ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇ ವ್ಯತ್ಯಯಃ ತೇ ತ್ವದಧೀನಾನ್ ತಾನ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ।)

''**ದರ್ಶತ**- ಓ ಅರಿವಿನ ಆಗರನೇ, **ವಾಯೋ**- ಓ ವಾಯುವೇ **ಆಯಾಹಿ**- ನೀನು ಬಾ. **ಇಮೇ ಸೋಮಾಃ** ನನ್ನೀ ಮನ ಹಾಗೂ ಮನದ ಒಲವುಗಳು, **ಅರಂಕೃತಾಃ** ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಶೋಭೆಗೊಂಡಿವೆ. **ತೇಷಾಂ (ತಾನ್)**

(ನಿನ್ನಧೀನವಾದ) ಆ ಮನವನ್ನು, ಮನದ ಒಲವುಗಳನ್ನು, ಪಾಹಿ (ಪಿಬ) ಸ್ವೀಕರಿಸು. (ತೇಷಾಂ) ನನ್ನ ಮನದ ಹವಂ ಶ್ರುಧಿ ಕರೆ ಕೇಳು. ದಯಮಾಡು.''

(ದೇವಗೃಹದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಬರುವಂತೆ ನನ್ನ ಮನದ ಕರೆ ಕೇಳಿ ಓಡಿ ಬಾ.)

ವಂದೇ ವಿಷ್ಣುಂ ನಮಾಮಿ ಶ್ರಿಯಮಥ ಚ ಭುವಂ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯೂ ಚ ವಂದೇ
ಗಾಯತ್ರೀಂ ಭಾರತೀಂ ತಾಂ ಅಪಿ ಗರುಡಮನಂತಂ ಭಜೇ ರುದ್ರದೇವಮ್ ।
ದೇವೀಂ ವಂದೇ ಸುಪರ್ಣೀಂ ಅಹಿಪತಿದಯಿತಾಂ ವಾರುಣೀಮಪ್ಯುಮಾಂ ತಾಂ
ಇಂದ್ರಾದೀನ್ ಕಾಮಮುಖ್ಯಾನಪಿ ಸಕಲಸುರಾಂಸ್ತದ್ಗುರೂನ್ ಮದ್ಗುರೂಂಶ್ಚ॥★॥

'ಭಗವಂತ, ಶ್ರೀಭೂದೇವಿಯರು, ಬ್ರಹ್ಮವಾಯು, ಸರಸ್ವತೀಭಾರತೀ, ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರ, ಸುಪರ್ಣೀವಾರುಣೀಪಾರ್ವತೀ, ಇಂದ್ರಕಾಮ ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಕಲ ಗುರುಗಳನ್ನು ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಅನ್ನಬೇಕು.

ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಹಿತಾಯ ಚ ।
ಜಗದ್ಧಿತಾಯ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಗೋವಿಂದಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥★॥

'ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಹಿತೈಷಿದೇವತೆಯಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ನಮಃ. ಗೋಗಳಿಗೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವ ದೇವರಿಗೆ ನಮಃ. ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಸಾತ್ವಿಕರಿಗೆ ಹಿತಮಾಡುವ ಗೋವಿಂದಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನಮೋ ನಮಃ.'

ನಂತರ ಮೂರು ಬಾರಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿ ಹೊಸ್ತಿಲನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ಮೆಟ್ಟದೇ ಬಲಗಾಲಿನಿಂದ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಅನುಸಂಧಾನಗೈಯಬೇಕು.

ಓಂ [1]ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚಿತ್ ಜಗತ್ ಸರ್ವಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಶ್ರೂಯತೇಽಪಿ ವಾ ।

---

೨ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮದಾಸವ್ಯಾಖ್ಯಾ- ಕಿಂಚಿದೀಷನ್ಮನಾಗಲ್ಪೇ ಇತ್ಯಮರಃ । ಅಪಿ ವಾ ಇತ್ಯನೇನ ಯನ್ನ ದೃಶ್ಯತೇ ನಾಪಿ ಶ್ರೂಯತೇ ತತ್ ಸಮುಚ್ಚಿನೋತಿ । ಅಯಿ, ಪಂಚಭಿರ್ವೇದ್ಯೈಃ ಅನುಕ್ತಮಶ್ರೂಯಮಾಣಂ ವಸ್ತು ನಾಸ್ತಿ ಕಿಲ । ಸಾಮಾನ್ಯತೋಽಪೀತಿ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಚೇತ್ ಸುಶ್ಲಿಷ್ಟಮ್ । ನ ಹಿ ಗಾಂಗಂ ವಾಲುಕಂ ವಿಶಿಷ್ಯೋಕ್ತಮ್ । ಅದೃಶ್ಯಮಾನಂ ತು ಶೇಷಾದ್ಯೈರಿತ್ಯೇವ । ನ ತು ಈಶಾದ್ಯೈರಪಿ । ಅಸತ್ವಾತ್ । ಚಃ ಅಪ್ಯರ್ಥೇ । (ಗೀ.ತಾ.) ಏಕಮಪಿ ಕರ್ಮ ಇತಿವತ್ ಅಭಿವ್ಯಾಪ್ತೌ ವಾ । ಸರ್ವಪದೇನ ಸ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಗ್ರಹಣೇ

ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಥಿತಃ ॥★॥

ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಃ- ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದ ಕಂಡ, ಆಗಮದಿಂದ ಕೇಳಿಬಂದ ಮಹತ್ತಾದ, ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಒಳ ಹೊರಗೆ ದೇವರು ತುಂಬಿರುವ.

ಅನ್ವಯ ಃ- ಕಿಂಚಿತ್ ಸರ್ವಂ ಯತ್ ಜಗತ್ ದೃಶ್ಯತೇ ಶ್ರೂಯತೇ ಅಪಿ ವಾ ತತ್ ಸರ್ವಂ ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ವ್ಯಾಪ್ಯ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಥಿತಃ.

'**ಕಿಂಚಿತ್** ಕ್ಷುದ್ರವಾದುದು **ಸರ್ವಂ** ಮಹತ್ತಾದುದು **ಯತ್ ಜಗತ್** ಯಾವುದೆಲ್ಲ **ದೃಶ್ಯತೇ** ಕಾಣುತ್ತದೋ **ಶ್ರೂಯತೇ** ಆಗಮಗಳಿಂದ (ಸಾಮಾನ್ಯ-ವಾಗಿ) ಕೇಳಿ ಬರುವದೋ **ಅಪಿ ವಾ** ಯಾವುದೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಕಾಣದೇ, ಆಗಮಗಳಿಂದಲೂ (ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ) ಕೇಳಿಬಾರದೇ ಇರುವದೋ, **ತತ್ ಸರ್ವಂ** ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ **ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ** ಒಳ-ಹೊರಗೆ **ವ್ಯಾಪ್ಯ** (ವಿ-ತನ್ನಧೀನ-ವಾಗಿರುವಂತೇ) ವ್ಯಾಪಿಸಿ **ನಾರಾಯಣಃ** (ಪರಮ ಮಹದ್ರೂಪಿಯಾದ) ನಾರಾಯಣನು **ಸ್ಥಿತಃ** ಇರುವನು.'

ದೇವರು ಈ ದೇಗುಲದ ಒಳಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ತುಂಬಿದ್ದಾನೆ.

ಆತ ನಿಂತ ನೆಲ, ಸುತ್ತಣ ಗೋಡೆ, ಹೊರಗಣ ಬಾಗಿಲು, ಏರುವ ವೇದಿಕೆ, ಸುಂದರ ಮಂಟಪ, ಎತ್ತರದ ಸ್ತಂಭ, ನಿರ್ಮಲ ನೀರು, ಬಳಸುವ ಪಾತ್ರೆ, ಅರ್ಚಿಸುವ ಹೂ, ಅರ್ಪಿಸುವ ಹಣ್ಣು, ಪೂಸುವ ಗಂಧ, ಬೆಳಗುವ ದೀಪ, ಸೂಸುವ ಧೂಪ, ಮಾಡುವ ನೈವೇದ್ಯ, ಹಾಗೂ ಅರ್ಚನೀಯ ಪ್ರತಿಮೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಅರ್ಚಕನ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಹಾಗೂ ಹೃದಯಾಂತರಂಗ ಇವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವನು.

ಇದೆಲ್ಲ ಅವನಧೀನ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅವನೇ ನಿಯಾಮಕ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದವ. ಅಂತೆಯೇ ಅವನಿಗಾಗಿ ಇದೆಲ್ಲ ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಅಂಗ.

ಓಂ ಅಗ್ನಿನಾಗ್ನಿಃ ಸಮಿಧ್ಯತೇ ಕವಿರ್ಗೃಹಪತಿರ್ಯುವಾ ।
ಹವ್ಯವಾಡ್ ಜುಹ್ವಾಸ್ಯಃ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧-೧೨-೬)

ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ ಸ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ವಯಮೇವ ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ । ಅಣೋರಣೀಯಾಂಸಂ ಮಹತೋ ಮಹೀಯಾಂಸಂ ಚ ಶುಶ್ರುವಿಮ ।

ಅಭಿಪ್ರಾಯ :- ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯು ಅಗ್ನಿನಾಮಕ ತೇಜಃಪುಂಜ ದೇವರಿಂದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಅನ್ವಯ :- ಕವಿಃ, ಗೃಹಪತಿಃ, ಯುವಾ, ಹವ್ಯವಾಟ್, ಜುಹ್ವಾಸ್ಯಃ ಅಗ್ನಿಃ ಅಗ್ನಿನಾ ಸಮಿಧ್ಯತೇ.

ಋಗ್ಭಾಷ್ಯೇ - ಯಸ್ಯಾಸ್ಯೇ ಹೂಯತೇ ಸೋಽಗ್ನಿಃ ಪರೇಶೇನ ಸಮಿಧ್ಯತೇ ॥

ಟೀಕಾ - ಯಸ್ಯಾಸ್ಯೇ ಹವಿಃ ಹೂಯತೇ ಸ ಜುಹ್ವಾಸ್ಯಃ । ಜುಹು ಹವನಾಧಿಕರಣಂ ಆಸ್ಯಂ ಯಸ್ಯೇತಿ । ಕವಿಃ ಸರ್ವಜ್ಞಃ, ಗೃಹಾಣಾಂ ಪತಿಃ ಗೃಹಪತಿಃ, ಯುವಾ ತರುಣಃ ಹವ್ಯವಾಟ್ ಅಗ್ನಿನಾ ಪರೇಶೇನ ತ್ವಯಾ ಸಮಿಧ್ಯತೇ ಸಂದೀಪ್ತೋ ಭವತಿ । ಅಗ್ನ್ಯಾದೀನಾಂ ದೀಪ್ತ್ಯಾದಿಗುಣಪ್ರದಸ್ತ್ವಂ ಇತಿ ಯಾವತ್ ।

''ಕವಿಃ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಬಲ್ಲ, ಗೃಹಪತಿಃ ಮನೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ, ಯುವಾ ತರುಣನಾದ, ಹವ್ಯವಾಟ್ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಒಯ್ದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ, ಜುಹ್ವಾಸ್ಯಃ ಯಾವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹೋಮಿಸುತ್ತೇವೆಯೋ ಅಂಥ ಅಗ್ನಿಃ ಅಗ್ನಿದೇವತೆಯು ಅಗ್ನಿನಾ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಅಗ್ನಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಂದ ಸಮಿಧ್ಯತೇ- ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ.''

(ಅಗ್ನಿಗೆ ಬೆಳಕು ಕೊಡುವ ದೇವರು ದೇವಗೃಹವನ್ನು ಬೆಳಗಲಿ ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯ.)

ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗಬೇಕು.

ದೀಪದ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ನಕ್ಷತ್ರ ದೇವತೆಗಳು. ಅವರು ಬೆಳಗುವರು. ಮೇಲಾಗಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯದ ಆಚೆಗೂ ಈಚೆಗೂ ಬೆಳಕು ಬೀರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ದೀಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಈ ಮಂದಿರವನ್ನೂ ಬೆಳಗುವರು ಎಂದು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ವಂದಿಸಬೇಕು.

ವಿಘ್ನನಿವಾರಣ - ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನ

ದ್ಯುಲೋಕ, ಅಂತರಿಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ವಿಘ್ನಗಳು ಇರುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಥ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣೋಟದಿಂದ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಹೂ ಚೆಲ್ಲಿ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಕಾಲಿನ ಹಿಂಬಡವನ್ನು ಮೂರು ಸಲ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಡಿದು ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅಪಸರ್ಪಂತು ಯೇ ಭೂತಾಃ ಯೇ ಭೂತಾ ಭುವಿ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ।
ಯೇ ಭೂತಾ ವಿಘ್ನಕರ್ತಾರಃ ತೇ ನಶ್ಯಂತು ಶಿವಾಜ್ಞಯಾ ॥★॥

ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಮೂರು ಬಾರಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿ ಭೂತಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- 'ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಭೂತಗಳು ವಿಘ್ನಮಾಡುತ್ತವೋ ಅವುಗಳು ಶಿವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗಲಿ, ನಶಿಸಿ ಹೋಗಲಿ.'

ನಾರಾಚ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಬೇಕು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ವಿಘ್ನಗಳು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಎಡರುಗಳನ್ನು ತಂದಿಡುವವರು ಅಸುರರು, ಭೂತರು, ಪಿಶಾಚರು. ಅದರಲ್ಲೂ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ಮುಂತಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಘ್ನಕರ್ತರು ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಅವರನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ದೇವತಾರ್ಚನೆಗೆ ವಿಘ್ನವಾಗುವದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಕಾರಣ ರುದ್ರದೇವ, ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ವಾಯು, ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ನೃಸಿಂಹದೇವರನ್ನು ವಿಘ್ನಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಎಲ್ಲ ವಿಘ್ನಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ 'ಪಾಂತ್ವಸ್ಮಾನ್' ಎಂಬ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ರುದ್ರದೇವರು ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯ-ಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ನರಸಿಂಹ ಈ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸಿ 'ಅರ್ಚನೆಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡುವನು' ಎಂದು ಅನುಸಂಧಾನಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ನಮಸ್ತೇಸ್ತು ಸ್ವಾಮಿನ್ ಭೀತೋ ಭವಾಂಬುಧೇಃ ।
ಪೂಜಯಾಮ್ಯಹಮದ್ಯ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಸೀದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥★॥

'ಓ ಇಡಿಯ ಜಗತ್ತಿನೊಡೆಯ! ಓ ಸಿರಿಯರಸ! ಭಗವನ್ ! ನಿನಗೆ ನಮನ. ಸ್ವಾಮಿನ್! ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ನಾನು ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾಗಿರುವೆ. ಓ ಸರ್ವೇಶ ! ಸರ್ವೋತ್ತಮ ! ಇಂದು ನಾ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವೆ. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯೆ ತೋರು.'

ತ್ವಾಮೇವ ಶರಣಂ ಯಾಮಿ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲ ।
ಕುರುಷ್ವ ಸಫಲಾಂ ಪೂಜಾಂ ಪೂಜಾರ್ಹಂ ಮಾಂ ಚ ಮಾಧವ ॥★॥

'ಓ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲ ! ನೀನೇ ನನಗೆ ಶರಣು. ನನಗಿನ್ನಾರು ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ಓ ಫಲಪ್ರದವಾಸುದೇವ ! ನಾ ಮಾಡುವ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸು.

ಸಿರಿಕರಪೂಜಿತನೇ ! ನಾನು (ಪಾಮರ,ಅಜ್ಞ, ಮೂಢ, ಕಾಮಾದಿಗಳಿಂದ ಬೆಂದವ, ಅಹಂಕಾರಿ, ನೃಶಂಸ, ಭಕ್ತಿಹೀನ,) ಪೂಜೆಗೈಯಲು ಏನೂ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದವ. ನನ್ನನ್ನು ಯೋಗ್ಯನನ್ನು ಮಾಡು, ದಯೆ ತೋರು'

ಕಾಯಿಕಾನ್ ವಾಚಿಕಾನ್ ದೋಷಾನ್ ಮಾನಸಾನಪಿ ಸರ್ವದಾ ।
ವೈಷ್ಣವದ್ವೇಷಹೇತೂನ್ ಮೇ ಭಸ್ಮಸಾತ್ ಕುರು ಮಾಧವ ॥★॥

'ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವೋ, ಅಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವೋ, (ತಿಳಿದೂ, ತಿಳಿಯದೆಯೊ) ಅಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಆಲಸ್ಯದಿಂದಲೂ, ದುರ್ಭಾವನೆಯಿಂದಲೂ ನಾನು ಮಾಡಿದ ದೈಹಿಕ ವಾಚಿಕ ಮಾನಸಿಕ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು.

ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಷ್ಣುವೈಷ್ಣವ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಆದ ಹಾಗೂ ಅಂಥ ದ್ವೇಷವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಮಾಡಿಸುವ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಮಾಡು.'

ಅಪರಾಧಸಹಸ್ರಾಣಿ ಕ್ರಿಯಂತೇಽಹರ್ನಿಶಂ ಮಯಾ ।
ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಮೇ ದೇವ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಮಧುಸೂದನ ॥★॥

'ಇರುಳು ಹಗಲು ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವೆ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸು.'

ಅನ್ಯಥಾ ಶರಣಂ ನಾಸ್ತಿ ತ್ವಮೇವ ಶರಣಂ ಮಮ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಕಾರುಣ್ಯಭಾವೇನ ರಕ್ಷ ರಕ್ಷ ರಮಾಪತೇ ॥★॥

'ನನಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬರು ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ನೀನೇ ಎನಗೆ ಶರಣು. ಆದುದರಿಂದ ಕರುಣೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು, ಕಾಪಾಡು.'

ಹೀಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ತನ್ನ ದೋಷಗಳನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಕ್ಷಮಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ದಯೆಯ ಕಡಲು ಭಗವಂತ. ವಿನಯದಿಂದ ಬಾಗಿ ಬೇಡಿದವರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವನು. ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಮಾತ್ರ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ತತೆಯ ಆಳವಿರಬೇಕು. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಉದ್ಧಾರಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಇರಬೇಕು.

ನಾಲಿಗೆಯ ಭಾಷೆ ಸಾಲದು; ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವ ಬೇಕು. ಕೆಲವರು ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪಂಡಿತರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಗಾಧರಲ್ಲ. (ಕೆಲವರಿಗೆ ಮನಸ್ಸೂ ಇಲ್ಲ ಮಂತ್ರವೂ ಇಲ್ಲ.)

ಸತ್ಪತ್ರಗಂಧಪುಷ್ಪಾದ್ಯೈಃ ಅರ್ಚಯಾಮಿ ಯದಾ ಹರೇ ।
ಅನುಜ್ಞಾಂ ದೇಹಿ ದೇವೇಶ ಸಂಸಾರಾರ್ತಿನಿವೃತ್ತಯೇ ॥★॥

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- 'ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಎಲೆ, ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಸಾರದ ದುಃಖ ನೀಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವೆನು. ಹೇ ದೇವತೆಗಳಿಗೊಡೆಯ! ನನಗೆ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡು.'

ಮನುಷ್ಯಗಂಧ ನಿವಾರಣ

ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮಾನವರು. ನಮ್ಮ ಶರೀರ ಮರ್ತ್ಯ, ದುರ್ಗಂಧಿ, ಕೊಳೆ ತುಂಬಿಹೊದದ್ದು.

ಭಗವಂತ ಅಪ್ರಾಕೃತ, 'ಪುಣ್ಯೋ ಗಂಧಃ' ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಭಾಗ್ಯಸ್ವರೂಪ. ಅಂಥ ದೇವರ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಂಥವರು ಹೋಗುವದು ಮಹಾಪರಾಧ.

ನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಮಾನ್ಯ ದೇವತೆಗಳೇ ದುರ್ಗಂಧಿ ಮರ್ತ್ಯರಿಂದ ದೂರವಿರುವರು ಎಂದಮೇಲೆ ದೇವತಾಚೂಡಾಮಣಿಯಾದ ಭಗವಂತ ತೀರದೂರವಿರುವನು.

ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನಾವು ದೇವರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗದೇ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಾವು ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಬೇಕು.

'ಓಂ ತೇಭ್ಯೋ ಹ ವೈ ದೇವಾ ಅಪೈವಾಬೀಭತ್ಸಂತ ಮನುಷ್ಯಗಂಧಾತ್ ತ ಏತೇ ಧಾಯ್ಯೇ ಅಂತರ್ ಅದಧತ ' (ಐತರೇಯಬ್ರಾಹ್ಮಣ ೩-೩೦-೩)

(ಮುಂದಿನ ಈ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳು ದುರ್ಗಂಧವನ್ನು ಮರೆ ಮಾಡುವ ಮಧ್ಯದ ತೆರೆಯಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವು.)

ಅನ್ವಯ :- ಮನುಷ್ಯಗಂಧಾತ್ ದೇವಾಃ ತೇಭ್ಯಃ ಅಪ ಅಬೀಭತ್ಸಂತ ತೇ ಏತೇ ಧಾಯ್ಯೇ ಅಂತರ್ ಅದಧತ.

''ಮನುಷ್ಯಗಂಧಾತ್ ಮಾನುಷದುರ್ಗಂಧದಿಂದಾಗಿ ದೇವಾಃ ಸುರರೆಲ್ಲ, ತೇಭ್ಯಃ ನರರಿಂದ ಅಪ ಅಬೀಭತ್ಸಂತ ಬೀಭತ್ಸೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಜುಗುಪ್ಸೆಪಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ, ತೇ ಏತೇ ಧಾಯ್ಯೇ ಮಧ್ಯ (ಜವನಿಕೆಯಂತೆ) ಸೇರಿಸುವ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ ನಮ್ಮ ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದಧತ-ಇಟ್ಟರು, (ಇಡಬೇಕು)''

ಓಂ ೩ಯೇಭ್ಯೋ ಮಾತಾ ಮಧುಮತ್ ಪಿನ್ವತೇ ಪಯಃ ಪೀಯೂಷಂ ದ್ಯೌರದಿತಿರದ್ರಿಬರ್ಹಾಃ । ಉಕ್ಥಶುಷ್ಮಾನ್ ವೃಷಭರಾನ್ ತ್ಸ್ವಪ್ನಸಸ್ತಾಂ ಆದಿತ್ಯಾ ಅನು ಮದಾ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ॥ (ಋಗ್ವೇದ ೧೦-೬೩-೩)

ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕಾಂತಿಯುತಳಾದ ತಾಯಿ ಅದಿತಿದೇವಿ ಅಮೃತಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದ, ಶ್ಲಾಘನೀಯ ಬಲವುಳ್ಳ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ ಉತ್ತಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಎಸಗುವ, ಸಂತಸವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುವ ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮುದಗೊಳ್ಳಲಿ.

ಅನ್ವಯ :- ಅದ್ರಿಬರ್ಹಾಃ ದ್ಯೌಃ ಮಾತಾ ಅದಿತಿಃ ಯೇಭ್ಯಃ ಮಧುಮತ್ ಪೀಯೂಷಂ ಪಯಃ ಪಿನ್ವತೇ, ತಾನ್ ಉಕ್ಥಶುಷ್ಮಾನ್ ವೃಷಭರಾನ್ ಸ್ವಪ್ನಸಃ ಆದಿತ್ಯಾನ್ (ಅಸ್ಮಾಕಂ) ಸ್ವಸ್ತಯೇ ಅನುಮದ.

''ಅದ್ರಿಬರ್ಹಾಃ ತಾನು ಬೆಳೆಸಿದ ವನಸ್ಪತಿಯಿಂದ ಜೀವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ, ತಾನು ಹೆತ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಜೀವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ದ್ಯೌಃ ಕಾಂತಿಮತಿಯಾದ ಮಾತಾ ತಾಯಿ ಅದಿತಿಃ ಅದಿತಿಯು ಯೇಭ್ಯಃ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪಿಯೂಷಂ ಮಧುಮತ್ ಪಯಃ ಅಮೃತದಂತೆ ಸವಿಯಾದ ಹಾಲನ್ನು ಪಿನ್ವತೇ ಕುಡಿಸುತ್ತಾಳೋ (ಎಂದೆಂದಿಗೂ ದಿವ್ಯ ಸೌಖ್ಯದಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದ (ಮಾನವರ ಅಸಹ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸದ) ಉಕ್ಥಶುಷ್ಮಾನ್ ಶ್ಲಾಘನೀಯ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾದ ವೃಷಭರಾನ್ (ಭಕ್ತರಿಗೆ) (ಸುರಿಯಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು)

---

೩ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- ಅದ್ರಿವತ್ ಪ್ರಜಾಃ ಬೃಂಹಯತಿ ಇತಿ ಅದ್ರಿಬರ್ಹಾಃ । ದ್ಯೌಃ ದ್ಯೋತಮಾನಾ । ಉಕ್ಥಂ ಸ್ತುತ್ಯಂ ಶುಷ್ಮಂ ಬಲಂ ಯೇಷಾಮ್ । ವೃಷಂ ವರ್ಷಣೀಯಂ ಭಕ್ತೇಭ್ಯೋ ದೇಯಂ ಹರಂತಿ ಆಹರಂತಿ ಇತಿ ವೃಷಭರಾಃ । ಹಸ್ಯ ಭಃ ಛಂದಸಿ । ಸ್ವಪ್ನಸಃ ಶೋಭನಾನಿ ಅಪ್ನಾನಿ ಆಪಃ ಕರ್ಮಾಣಿ ಯೇಷಾಮ್ । ಸುಖಮೇವ ಆಪ್ನುವಂತೋ ವಾ । ಮದ ಮಾದಯ ।

ಕೊಡಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ತರುವ ಸ್ವಪ್ನಸಃ ಉನ್ನತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವ, ಸುಖವನ್ನೇ ಹೊಂದಿದ ತಾನ್ ಆದಿತ್ಯಾನ್ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಸ್ತಯೇ ನಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಮದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸು.''

(ನಮ್ಮ ದುರ್ಗಂಧದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಪೀಡೆಯಾದರೆ ಶಾಪನೀಡುವರು. ಕಾರಣ, ನಮ್ಮ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ದುರ್ಗಂಧದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಪೀಡೆಯಾಗದಂತೆ ಮಾಡು.)

ಓಂ [1]ಏವಾ ಪಿತ್ರೇ ವಿಶ್ವದೇವಾಯ ವೃಷ್ಣೇ ಯಜ್ಞೈರ್ವಿಧೇಮ ನಮಸಾ ಹವಿರ್ಭಿಃ। ಬೃಹಸ್ಪತೇ ಸುಪ್ರಜಾ ವೀರವಂತೋ ವಯಂ ಸ್ಯಾಮ ಪತಯೋ ರಯೀಣಾಮ್॥ (ಋಗ್ವೇದ ೪-೫೦-೬)

ಅಭಿಪ್ರಾಯ :- ಜಗದೊಡೆಯ ಇಷ್ಟಪ್ರದ ತಂದೆ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಮನಸ್ಸು, ದ್ರವ್ಯ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸೋಣ. ಅದರಿಂದ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಲವಂತರು, ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿರಿವಂತರು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಜ್ಞಾನವಂತರು ಆಗೋಣ.

ಅನ್ವಯ :- ವಿಶ್ವದೇವಾಯ, ವೃಷ್ಣೇ ಪಿತ್ರೇ ಯಜ್ಞೈಃ (ತದುಪಲಕ್ಷಿತಕ್ರಿಯಾಭಿಃ) ಹವಿರ್ಭಿಃ (ತದುಪಲಕ್ಷಿತದ್ರವ್ಯೈಃ) ನಮಸಾ (ತದುಪಲಕ್ಷಿತಮನೋವೃತ್ತಿಭಿಃ) ವಿಧೇಮ ಏವ. ಹೇ ಬೃಹಸ್ಪತೇ! ವಯಂ (ಕ್ರಿಯಾಸು) ವೀರವಂತಃ (ವೀರ್ಯವಂತಃ) (ದ್ರವ್ಯೇಷು) ರಯೀಣಾಂ ಪತಯಃ, (ಮನಸಿ) ಸುಪ್ರಜಾಃ ಸ್ಯಾಮ.

ವಿಶ್ವದೇವಾಯ ಜಗದೊಡೆಯ **ವೃಷ್ಣೇ** ಕಾಮಿತವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ **ಪಿತ್ರೇ** ತಂದೆಯಾದ ದೇವರನ್ನು **ಯಜ್ಞೈಃ** ಯಾಗಪೂಜೆಗಳಿಂದ (ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ) **ಹವಿರ್ಭಿಃ** ಹವಿಸ್ಸುಗಳಿಂದ (ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ) **ನಮಸಾ** ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ (ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ) **ವಿಧೇಮ** ಸೇವೆ ಮಾಡುವೆವು.

ಬೃಹಸ್ಪತೇ ಹಿರಿಯೊಡೆಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ! **ವಯಂ** ನಾವು **ವೀರವಂತಃ**- (ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ) ಬಲವಂತರು, **ರಯೀಣಾಂ ಪತಯಃ** (ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ) ಸಿರಿವಂತರು **ಸುಪ್ರಜಾಃ** (ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ) ಉನ್ನತ ಜ್ಞಾನವಂತರು **ಸ್ಯಾಮ** ಆಗಬೇಕು.

---

[1] ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ :- ವೃಷ್ಣೇ ಕಾಮಿತಸ್ಯ ವರ್ಷಯಿತ್ರೇ । ವಿಧೇಮ ವಿದಧಾತಿಃ ಪರಿಚರಣಕರ್ಮಾ । ಬೃಹತಾಂ ಪತೇ ಬೃಹಸ್ಪತೇ । ಪ್ರಕೃಷ್ಟತ್ವೇನ ಜನನಾತ್ ಪ್ರಜಾ ಇತಿ ಜ್ಞಾನಂ ಇತಿ ಐತರೇಯಭಾಷ್ಯೇ । ಪುತ್ರಸಂಯುಕ್ತಂ ವೀರ್ಯವತ್ತಮಮೇವ ವಾ ಇತಿ ಋಗ್ಭಾಷ್ಯಮ್ ।

(ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ದೂರಮಾಡಿದರೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.)

ದುರ್ಗಂಧಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ದೇವರಿಗೆ ಕೆಟ್ಟವಾಸನೆಯಿಂದ ದುಃಖ-ವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವದು ನಿಜ. ಹೀಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದುರ್ಗಂಧಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಡುವದು ಕ್ಷಮ್ಯವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಬಳಿಕ ದೇವರಿಗೂ ನಮಗೂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜವನಿಕೆಯನ್ನು (ತೆರೆಯನ್ನು) ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಏರಿ ಕೂಡುವದು.

ಮುಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಸ್ತವವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಕಂಡುಋಷಿಗಳು ಕಂಡ ಸ್ತುತಿ ಅದು. ಅಮೋಘವಾದುದು. ಈ ಸ್ತವನದಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಪಾರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಂತೆ, ಅಂತೆಯೇ ಇದನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಠಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದೇವರು ತುಷ್ಟನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಂಥ ಮಹಾಪಾತಕವನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸುವನು.

ಈ ಸ್ತುತಿ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿರುವ ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಅಸೂಯೆ, ಅಹಂಕಾರ, ಮೋಹ, ಮಮತೆ ಮುಂತಾದವನ್ನು ದೂರಮಾಡಲು ಬಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ.

ಇದು ದೇವರ ಆರಾಧನೆಯ ಮುಖ್ಯಸಾಧನ. ಇದುವೇ ಪರಮಸಿದ್ಧಿಯ ತೀರ ಮುಖ್ಯಕಾರಣ. ಇದನ್ನು ಪಠಿಸದವ ಪೂಜೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಜಪಿಸಿ, ದೋಷಮುಕ್ತನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೆಚ್ಚುಗೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಸ್ತೋತ್ರದ ಅರ್ಥ

ಪ್ರಚೇತಸಃ ಊಚುಃ-

ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಂ ಮುನೇ ಶ್ರೋತುಂ ಇಚ್ಛಾಮಃ ಪರಮಂ ಸ್ತವಮ್ ।
ಜಪತಾ ಕಂಡುನಾ ದೇವೋ ಯೇನಾಽರಾಧ್ಯತ ಕೇಶವಃ ॥★॥

'ಪ್ರಚೇತಸರು ಎಂದರು - ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ದೇವ ಕೇಶವನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದ ಕಂಡುಋಷಿಗಳು ಜಪಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರವೆಂಬ ಪರಮಸ್ತವವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇವೆ.'

ಸೋಮ ಉವಾಚ-

ಪಾರಃ ಪರಂ ವಿಷ್ಣುರಪಾರಪಾರಃ ಪರಃ ಪರಾಣಾಮಪಿ ಪಾರಪಾರಃ ।
ಸ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಃ ಪರಪಾರಭೂತಃ ಪರಃ ಪರೇಭ್ಯಃ ಪರಮಾರ್ಥರೂಪೀ ॥★॥

'ಸೋಮನು ಉತ್ತರಿಸಿದನು - ಪರಂ (ತತ್ವಂ) ಪಾರೋ ವಿಷ್ಣುಃ ವಿಶ್ವದ ಪರತತ್ತ್ವವೇ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಿಷ್ಣುವು. ಅಪಾರಪಾರಃ ಇವನ ಪೂರ್ಣತೆಗೆ ಪರಿಮಿತಿಯಿಲ್ಲ. ಪರಾಣಾಮಪಿ ಪರಃ ಪಾರಪಾರಃ ದೇವತೋತ್ತಮರಾದ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಭವದ ಕಡಲಿನ ದಡಕ್ಕೆ ಪಾರುಗಾಣಿಸುವ ದೊರೆ ಈತ.

ಸಃ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಃ ಈ ಗುಣಪೂರ್ಣನೇ ಸಂಸಾರಸಾಗರದ ಆಚೆತೀರ. ಪರ(ತ್ವ)ಪಾರಭೂತಃ ಈತನೇ ಉತ್ತಮತ್ವದ 'ಸಾ ಕಾಷ್ಠಾ ಸಾ ಪರಾ ಗತಿಃ'. ಪರೇಭ್ಯಃ ಪರಃ ಪರಮಾರ್ಥರೂಪೀ ಏಕಾಂತಭಕ್ತರೆನಿಸಿದ ಉತ್ತಮರಿಗೆ ಲೋಕಾತೀತ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ. ಇಷ್ಟತಮ ಹೆದ್ದೈವ.'

ಸ ಕಾರಣಂ ಕಾರಣತಸ್ತತೋಪಿ ತಸ್ಯಾಪಿ ಹೇತುಃ ಪರಹೇತುಹೇತುಃ ।
ಕಾರ್ಯೇಷು ಚೈವಂ ಸ ಹಿ ಕರ್ಮಕರ್ತೃರೂಪೈರಶೇಷೈರವತೀಹ ಸರ್ವಂ ॥

ಸಃ ಕಾರಣಂ ಈತ ವಿಶ್ವದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ. **ಕಾರಣತಃ ಅಪಿ ತತಃ** ವಿಶ್ವದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಕಂಡವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವ. **ತಸ್ಯಾಪಿ ಹೇತುಃ** ಆ ಕಾರಣಗಳಿಗೂ ಇವನೇ ಕಾರಣ. **ಪರಹೇತುಹೇತುಃ** ಇದೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಕಾರಣಳಾದ ಸಿರಿಗೂ ಕಾರಣ.

ಸಃ ಹಿ ಕಾರ್ಯೇಷು (ಕರ್ತವ್ಯೇಷು ಕೃತೇಷು ವಾ ಸತ್ಸು) ಕರ್ಮಕರ್ತೃರೂಪೈಃ ಸರ್ವಂ ಅವತಿ ಈ ದೇವರು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಹಾಗೂ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಎಲ್ಲ ಕರ್ತೃ, ಕರ್ಮ, ಕರಣ, ಉಪಾದಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಖ್ಯ ಕರ್ತೃಕರ್ಮಾದಿರೂಪಗಳಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಭುರ್ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಸರ್ವಭೂತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪತಿರಚ್ಯುತೋಽಸೌ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾವ್ಯಯಂ ನಿತ್ಯಮಜಂ ಸ ವಿಷ್ಣುರಪಕ್ಷಯಾದ್ಯೈರಖಿಲೈರಸಂಗೀ ॥★॥

ಸಃ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರು ಗುಣಪೂರ್ಣ, **ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಭುಃ** ವಿಧಿಯೊಡೆಯ **ಸರ್ವಭೂತಃ** ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆಶ್ರಯ. **ಪ್ರಜಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪತಿಃ** ಜೀವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಇರುವ ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಒಡೆಯ. ಅಥವಾ **ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಜಾನಾಂ ಪತಿಃ** ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಪಾಲಕ. **ಅಸೌ ಅಚ್ಯುತಃ** ಸರ್ವೋತ್ತಮಪದದಿಂದ ಚ್ಯುತನಲ್ಲ.

ಸ ವಿಷ್ಣುಃ ಅವ್ಯಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಆ ದೇವರು ಎಂದಿಗೂ ಹ್ರಾಸವಾಗದೇ ಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವವ. **ಅಜಂ** ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದವ. **ನಿತ್ಯಂ** ನಾಶರಹಿತ. **ಅಪಕ್ಷಯಾದ್ಯೈಃ**

ಅಖಿಲೈಃ ಅಸಂಗೀ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ನಾಶಕ್ಲೇಶಗಳ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದವ.

ಬ್ರಹ್ಮಾಕ್ಷರಮಜಂ ನಿತ್ಯಂ ಯಥಾऽಸೌ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।
ತಥಾ ರಾಗಾದಯೋ ದೋಷಾಃ ಪ್ರಯಾಂತು ಪ್ರಶಮಂ ಮಮ ॥★॥

ಅಸೌ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ಈ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಅಕ್ಷರಂ ಅಜಂ ಜನ್ಮ ಕ್ಷಯ ಮರಣಗಳಿಲ್ಲದವ, ಬ್ರಹ್ಮ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಎನ್ನುವುದು ಯಥಾ ನಿತ್ಯಂ ಎಷ್ಟು ಸತ್ಯವೋ ತಥಾ ಅಷ್ಟೇ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಅಂಥ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮಮ ನನ್ನ ರಾಗಾದಯಃ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿ ದೋಷಾಃ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಶಮಂ ಪ್ರಯಾಂತು ಕಳೆದು ಹೋಗಲಿ.'

ಏವಂ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಾಖ್ಯಂ ಸಂಸ್ತವಂ ಪರಮಂ ಜಪನ್ ।
ಅವಾಪ ಪರಮಾಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಸ ಸಮಾರಾಧ್ಯ ಕೇಶವಂ ॥★॥

'ಇನಿತು ಬ್ರಹ್ಮಪಾರವೆಂಬ ಉತ್ತಮ ಸ್ತವವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಕಂಡುಋಷಿಗಳು ಕೇಶವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಪರಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.'

ಘಂಟಾವಾದನ

ಘಂಟಾಕಿರೀಟದಂಡೇಷು ಸ್ವರೇ ನಾಲೇ ಕ್ರಮೇಣ ತು ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಗರುಡಂ ನಾಗಂ ವಾಗ್ದೇವೀಂ ಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಮ್ ॥★॥..

ಘಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಮೇಲಿನ ಕಿರೀಟದಲ್ಲಿ ಗರುಡ, ಮಧ್ಯದ ದಂಡದಲ್ಲಿ ನಾಗ, ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ವಾಗ್ದೇವೀ, ನಾ(ಲ)ದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಅವರನ್ನು ವಂದಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಘಂಟೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸಬೇಕು.

ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಘಂಟಾನಾದದ ಫಲದೊರೆಯುವದು.

ಆರಂಭದ ಘಂಟಾನಾದದಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ದೈವೀಶಕ್ತಿಯ ಆಗಮನ ಹಾಗೂ ರಾಕ್ಷಸರ ದೂರೀಕರಣ ಆಗುವವು. ಕಂಚಿನ ಗಂಟೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸದಿದ್ದರೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ರಾಕ್ಷಸರು ಉಳಿಯುವರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕಂಚಿನ ಗಂಟೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸುವದು ಅವಶ್ಯ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ.

ನಂತರ ಜವನಿಕೆ(ತೆರೆ)ಯನ್ನು ಸರಿಸಬೇಕು.

ಮಂಟಪಧ್ಯಾನ

ಉತ್ತಪ್ತೋಜ್ಜ್ವಲಕಾಂಚನೇನ ರಚಿತಂ ತುಂಗಾಂಗರಂಗಸ್ಥಲಂ
ಶುದ್ಧಸ್ಫಾಟಿಕಭಿತ್ತಿಕಾವಿಲಸಿತೈಃ ಸ್ತಂಭೈಶ್ಚ ಹೈಮೈಃ ಶುಭೈಃ ।
ಮುಕ್ತಾಜಾಲವಿಲಂಬಿಮಂಟಪಯುತಂ ವಜ್ರೈಶ್ಚ ಸೋಪಾನಕೈಃ
ನಾನಾರತ್ನವಿರಾಜಿತೈಶ್ಚ ಕಲಶೈರತ್ಯಂತಶೋಭಾವಹಮ್ ॥★॥

'ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟು ತೆಗೆದುದರಿಂದ ಉಜ್ವಲವಾಗಿದೆ ಚಿನ್ನ. ಅಂಥ ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ ಎತ್ತರದ ಕಟ್ಟೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಕೊಳೆ, ಕೊಳೆಚೆಗಳು ಇಲ್ಲದ ಸ್ಫಟಿಕದ ಗೋಡೆಗಳು. ಅವುಗಳಿಂದ ಭಾಸಮಾನವಾಗಿದೆ. ಚಿನ್ನದ ಶುಭಕೆತ್ತನೆಗಳ ಸ್ತಂಭಗಳಿಂದಲೂ ರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆ. ತೂಗು ಹಾಕಿದ ಮುತ್ತಿನ ಜಾಲಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ ಮಂಟಪ. ಆ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ವಜ್ರದ ಸೋಪಾನಗಳು ಬೇರೆ. ವಿಧ ವಿಧ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಖಚಿತವಾಗಿವೆ ಕಲಶಗಳು. ಅಂಥ ಕಲಶಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ ಮಂಟಪ.'

ದ್ವಾರೈಶ್ಚಾಮರರತ್ನಜಾತಖಚಿತೈಃ ಶೋಭಾವಹಂ ಮಂಡಿತಂ
ರತ್ನಾಗ್ರ್ಯೈರಪಿ ಶಂಖಪದ್ಮಧವಲೈಃ ಪ್ರಭ್ರಾಜಿತಂ ಸ್ವಸ್ತಿಕೈಃ ।
ಮಾಣಿಕ್ಯೋಜ್ಜ್ವಲದೀಪದೀಪ್ತಿವಿಲಸಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸಾಸ್ಪದಂ
ಧ್ಯಾಯೇನ್ಮಂಟಪಮರ್ಚನೇಷು ಸಕಲೇಷ್ವೇವಂವಿಧಂ ಸಾಧಕಃ ॥★॥

'ದಿವ್ಯರತ್ನಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಖಚಿತವಾದ ಚಾಮರಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ ದ್ವಾರಗಳು. ಶಂಖಪದ್ಮಗಳಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಭ್ರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆ ಮಂಟಪ. ತ್ರಿಕೋಣಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ ರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಬೆಳಗುತ್ತಿವೆ. ಮಾಣಿಕ್ಯದ ಉಜ್ವಲದೀವಿಗೆಯ ದ್ಯುತಿಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಂಪತ್ತಿನ ಒಡತಿಯಾದ ಸಿರಿಯ ಲೀಲಾಮಂದಿರವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆಂದು ಅರ್ಚಕನು ದೇವರ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಟಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.'

ನಂತರ ದೇವರಮಂಟಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಭಗವಂತನ ಮನೆಗೆ ಚಿನ್ನದ ಬಾಗಿಲು, ಹೊಳಪಿನ ರತ್ನದ ಕೆತ್ತನೆ, ಹೀರಕದ ಹಾರಗಳು, ಸ್ಫಟಿಕದ ಹೊಸ್ತಿಲು.

ಹೊರಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಹಂಸ, ಶುಕ, ಪಿಕ ಮುಂತಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಇನಿದನಿ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ವಿಹರಿಸುತ್ತಿವೆ.

ರಮ್ಯವಾದ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ತಾವರೆ ಅರಳಿನಿಂತಿವೆ. ಸುಗಂಧ ಬೀರುತ್ತಿವೆ. ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಅಗರು, ಚಂದನ, ಕುಂಕುಮ, ಕಸ್ತೂರಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಘಮಘಮ ಪರಿಮಳ ಆ ಪರಿಸರವನ್ನೇ ಸುರಭಿಗೊಳಿಸಿದೆ.

ಸಾಲು ಸಾಲು ರತ್ನದೀವಿಗೆಗಳು ಹೊಂಬೆಳಕಿನ ಹೊನಲು ಹರಿಸಿವೆ. ತಂಪನೆಯ ವಾಯು ಈ ಸುಗಂಧಿಗಳ ಆಮೋದವನ್ನು ಸುತ್ತ ಬಿತ್ತರಿಸಿದೆ.

ಒಳಗೆ ಹೋದಂತೆ ಪುಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ತೆಗೆದ ಹೊಳಪಿನ ಹೊನ್ನದ ಎತ್ತರವಾದ ವೇದಿಕೆ, ಸ್ಫಟಿಕದ ಗೋಡೆಗಳು, ಚಿನ್ನದ ಸ್ತಂಭಗಳು, ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳು, ವಜ್ರಸ್ಫಟಿಕಗಳ ಸೋಪಾನ, ರತ್ನಮಯ ಪೀಠ. ನವರತ್ನದ ಹಾರಗಳು. ಚಿನ್ನದ ಮಂಟಪ. ಚತುಸ್ತಂಭಗಳ ಮೇಲೆ ಮಂಟಪದ ಕಿರೀಟ, ಸ್ತಂಭಗಳಿಗೆ ಪರಮಧವಲ ಚಾಮರಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಹೂವಿನ ಅಲಂಕಾರ. ಸುತ್ತಲೂ ತೋರಣ.

ಇಂತಹ ಪೀಠದಲಿ ಭಗವಂತನ ಆಸನವು ಸಜ್ಜಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಯರಸನ ಮಂಟಪ ಮತ್ತು ಪರಿಸರಗಳ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಕೇವಲ ಭಾವಶೀಲಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಭಕ್ತಪೂರ್ಣಹೃದಯದಿಂದ ವಾಸನಾಮಯವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದರೆ ಸಾಕು, ಶ್ರೀಹರಿ ಆನಂದದಿಂದುಬ್ಬಿನಲಿವ. ಮೆಚ್ಚಿಕುಣಿವ. ಭಾವವಿಲ್ಲದ ಬಂಗಾರ, ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಶೃಂಗಾರ ಭಗವಂತ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಒಲ್ಲ.

ಓಂ ${}^{\#}$ಸಕ್ತುಮಿವ ತಿತಉನಾ ಪುನಂತೋ ಯತ್ರ ಧೀರಾ ಮನಸಾ ವಾಚಮಕ್ರತ ।
ಅತ್ರಾ ಸಖಾಯಃ ಸಖ್ಯಾನಿ ಜಾನತೇ ಭದ್ರೈಷಾಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ನಿಹಿತಾಧಿ ವಾಚಿ ॥
(ಋ.೧೦-೭೧-೨)

ಅಭಿಪ್ರಾಯ :- ಜರಡಿಯಿಂದ ಹಿಟ್ಟು ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡುವಂತೆ ಮನನ, ಚಿಂತನಗಳಿಂದ ಮಾತನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಯಾವ ಧೀಮಂತರು ಭಗವಂತನ ಅನಂತ ಉಪಕಾರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೋ, ಇಂಥ ಧೀಮಂತರ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿಯು ಭದ್ರವಾಗಿ ಇರುವಳು.

ಅನ್ವಯ :- ತಿತಉನಾ ಸಕ್ತುಮಿವ, ಮನಸಾ ವಾಚಂ ಪುನಂತಃ ಯೇ ಧೀರಾಃ ಯತ್ರ (ವಿಷ್ಣೌ) ಮನಸಾ ವಾಚಂ ಅಕ್ರತ ಅತ್ರ (ವಿಷ್ಣೌ) ಸಖಾಯಃ ಸಖ್ಯಾನಿ ಜಾನತೇ. ಏಷಾಂ ವಾಚಿ ಅಧಿ ಭದ್ರಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ನಿಹಿತಾ.

ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- ಚಾಲನೀ ತಿತಉಃ ಪುಮಾನ್ ಇತ್ಯಮರಃ । ತನೋತೇರ್ಡ ಉಃ ಸನ್ವಚ್ಚ ಇತ್ಯುಣಾದಿಸೂತ್ರಂ । ಭದ್ರಾ ಕಲ್ಯಾಣಕರೀ । ಮುಕ್ತಿದಾ ಇತಿ ಯಾವತ್ ।

'ತಿತಉನಾ ಸಕ್ತುಮಿವ ಜರಡಿ(ಚಾಲನಿ)ಯಿಂದ ಹಿಟ್ಟು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡುವಂತೆ ಮನಸಾ ಮನನಶೀಲಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಾಚಂ ಪುನಂತಃ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಯೇ ಧೀರಾಃ ಯಾವ ಧೀಮಂತರು ಯತ್ರ ಯಾವ ದೇವರ ಕುರಿತಾಗಿ ಮನಸಾ ತುಂಬು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಾಚಂ (ಮಾತುಗಳನ್ನು) ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಅಕ್ರತ ಮಾಡಿದರೋ ಅತ್ರಾ ಆ ಭಗವಂತನ ಬಗೆಗೆ ಸಖಾಯಃ (ಈ ಮೊದಲೇ) ದೇವರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ ಉಳ್ಳ ಜನ ಸಖ್ಯಾನಿ ಜಾನತೇ ಭಗವಂತನ ನಾನಾಬಗೆಯ (ಗೆಳೆತನವನ್ನು) ಉಪಕಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಏಷಾಂ ವಾಚಿ ಆ ಧೀಮಂತರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಭದ್ರಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವ ಸಿರಿಯು ನಿಹಿತಾ ಸನ್ನಿಹಿತಳಾಗಿರುವಳು.'

(ಮನನದಿಂದ ಮಾತಿನ ಕೊಳೆ ಕಳೆದಾಗ ದೇವರ ತಿಳಿವು ಮೂಡುವಂತೆ ದೇವರ ಮೇಲಿನ ಬಟ್ಟೆಯ ತೆರೆ ತೆರೆದಾಗ ದೇವರು ಕಾಣುವನು)

ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಅನ್ನುತ್ತ ದೇವರ ಮೇಲಿರುವ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕು.

ಓಂ [೬]ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾಂ ಹರಿಣೀಂ ಸುವರ್ಣರಜತಸ್ರಜಾಮ್ ।
ಚಂದ್ರಾಂ ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಜಾತವೇದೋ ಮ ಆವಹ ॥★॥

ಅಭಿಪ್ರಾಯ :- ಓ ಸರ್ವಜ್ಞನೇ ! ಚಿನ್ನದಂಥ ಬಣ್ಣದ, ಚಿನ್ನಬೆಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಅಂದವಾದ, ಲೋಕಾತೀತ ಆನಂದಮಯ, ಆಹ್ಲಾದಕ, ನಿನ್ನ ಮೈ ಕಾಂತಿಯನ್ನು (ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು) ತಂದು ತೋರು.

ಅನ್ವಯ :- ಹೇ ಜಾತವೇದಃ ! ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾಂ ಸುವರ್ಣರಜತಸ್ರಜಾಂ ಚಂದ್ರಾಂ ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ ಹರಿಣೀಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಮೇ ಆವಹ.

''ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂದರೇ ದೇವರ ದೇಹದ ಸ್ವರೂಪಕಾಂತಿಯು ಎಂದರ್ಥ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಕಾಂತಿಯು ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾಂ ಚಿನ್ನದ ಬಣ್ಣ ಉಳ್ಳದ್ದು. ಸುವರ್ಣ ರಜತಸ್ರಜಾಂ ಚಿನ್ನಬೆಳ್ಳಿಗಳ ಹಾರದಿಂದ ಚೆನ್ನು ಆಗಿರುವದು, ಚಂದ್ರಾಂ

೬ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ:- 'ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಸ್ತು ಹರೇ ರೂಪಂ ಇಂದಿರಾ ತು ತದಾಶ್ರಯಾತ್' ಇತಿ ಭಾಗವತತಾತ್ಪರ್ಯೇ । ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾಂ ಇತ್ಯನೇನ ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಃ ಇತ್ಯಾಹ । ಹರಿಣೀ ಹರಿಸಂಬಂಧಿನೀ । 'ಚದಿ ಆಹ್ಲಾದನೇ' ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ 'ಹಿರುಕ್ ಸುಖಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್' ಇತಿ ಐತರೇಯ ಭಾಷ್ಯೇ । ಹಿರುಕ್ (ಲೋಕ) ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಣಂ ಸುಖಮ್ । ಜಾತಂ ಜಾತಂ ವೇತ್ತಿ ಇತಿ ಜಾತವೇದಾಃ ॥

ನೋಡುವರ ಮನ ಆಹ್ಲಾದಿಸಿ ತಣಿಸುವದು, ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ ಲೋಕಾತೀತ ಆನಂದಮಯವಾದುದು. ಹರಿಣೀಂ ಹರಿಯ ಸ್ವರೂಪಭೂತವಾದುದು. ಜಾತವೇದಃ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿದ ಓ ಭಗವನ್ ಆ ನಿನ್ನ ಕಾಂತಿಯನ್ನು, ಮೇ ಆವಹ ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ತಾ. ನನಗೆ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸು.''

(ಪ್ರತಿಮೆಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವದು ಅಲ್ಲವೇ? ಕಾರಣ, ದೇವರ ಸ್ವರೂಪ ಕಾಂತಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವಂತೆ ಕರುಣೆಯಾಗಲೆಂದು ಕೋರಿಕೆ.)

ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಕೃಪಯೋತ್ಥೀಯತಾಂ ತಲ್ಪಾತ್ ತವ ಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾ ಯತಃ ।
ಆಯತಾಭ್ಯಾಂ ವಿಶಾಲಾಭ್ಯಾಂ ಶೀತಲಾಭ್ಯಾಂ ಕೃಪಾನಿಧೇ ।
ಕರುಣಾರಸಪೂರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ ಲೋಚನಾಭ್ಯಾಂ ವಿಲೋಕಯ ॥★॥

'ಓ ಶ್ರೀಹರಿ ! ಸಿರಿಯು ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮದ ಪುತ್ಥಳಿ. ತೋಳುಬಳ್ಳಿಯ ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಆವಳು ನಿನ್ನ ಬಂಧಿಸಿರುವಳು. ಶಯ್ಯೆಯಿಂದ ಎದ್ದೇಳು. ಸಿರಿಯ ತೋಳು ಬಂದಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇಳು (ಮುಂಚ ಬಾಹುಲತಾಪಾಶಮ್).

ನಿನ್ನರ್ಚಿಸುವ ಹಂಬಲ ನನಗೆ. ನಿನ್ನೆಚ್ಚಿಸುವ ಆಸೆ ನನಗೆ. ಈ ಹಂಬಲ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ. ಈ ಆಸೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ.'

'ಹೇ ಭಗವನ್ ! ದೀರ್ಘವೂ ವಿಶಾಲವೂ ಸೌಮ್ಯವೂ ಆದುದು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣು. ಅಂಥ ಕರುಣಾರಸಪೂರ್ಣವಾದ ಕಣ್ಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನೋಡು. ಕರುಣೆಯ ಕಿರಣವನ್ನರಿಸು. ಎನ್ನನುದ್ಧರಿಸು'.

ಹೀಗೆಂದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಓಂ ಉತ್ತಿಷ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ದೇವಯಂತಸ್ತ್ವೇಮಹೇ ।
ಉಪಪ್ರಯಂತು ಮರುತಃ ಸುದಾನವ ಇಂದ್ರ ಪ್ರಾಶೂರ್ಭವಾ ಸಚಾ ॥★॥

ಅಭಿಪ್ರಾಯ :- ಸಿರಿಯ, ವೇದಗಳ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಒಡೆಯನೇ! ನಮ್ಮ ಕುರಿತಾಗಿ ಬರಲು ಎದ್ದೇಳು. ಸ್ತುತಿಸುವ ನಾವು ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗಿದ್ದೇವೆ. ವಿಪುಲಫಲದಾನ ಮಾಡುವ ದೇವತೆಗಳೂ ನಮ್ಮ ಸನಿಹ ಬರಲಿ. ಹೇ ಇಂದ್ರನೇ! ನೀನೂ ಸುಖದಿಂದ ನಮ್ಮ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಭೋಗಿಸು. (ಋ.೧.೪೦.೧)

ಅನ್ವಯ :- ಹೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ! ಉತ್ತಿಷ್ಠ. ದೇವಯಂತಃ ತ್ವಾ ಈಮಹೇ. ಸುಧಾನವಃ ಮರುತಃ ಉಪಪ್ರಯಂತು. ಹೇ ಇಂದ್ರ! ಸಚಾ ಪ್ರಾಶೂರ್ಭವ.

ಋಗ್ಭಾಷ್ಯ - ದೇವಯಂತಃ ಪೂಜಯಂತಃ ಸ್ತುವಂತೋಽತಿಕೃತಾಶನಃ । ಪ್ರಾಶೂಃ..

ಟೀಕಾ :- ''ಅಷ್ಟರ್ಚಮಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತ್ಯಾದಿದೇವತಾಕಂ ಸೂಕ್ತಮ್ । ಅತ್ರ ದೇವಯಂತಃ ಪ್ರಾಶೂಃ ಇತಿ ಪದದ್ವಯಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ । ದೇವಯಂತಃ ಇತಿ ॥ ದೀವ್ಯತೇಃ ಘಙ್ । ದೇವಃ ಪೂಜಾ ಸ್ತುತಿರ್ವಾ । ತತಃ ತತ್ಕರೋತಿ ಇತಿ ಣಿಚ್ । ಅತಿಶಯೇನ ಕೃತಂ ಅಶನಂ ಭೋಜನಂ ಅನೇನ ಇತಿ ಅತಿಕೃತಾಶನಃ ಪ್ರಾಶೂಃ ಉಚ್ಯತೇ ಪ್ರಾಶ್ನಾತಿ ಇತಿ । ಹೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ! ವಿಷ್ಣೋ ವಾಯೋ ವಾ ಅಸ್ಮಾನ್ ಪ್ರತಿ ಆಗಂತುಂ ಉತ್ತಿಷ್ಠ । ಯತೋ ದೇವಯಂತಃ ವಯಂ ತ್ವಾಂ ಈಮಹೇ ಶರಣಂ । ಸುದಾನವಃ ಮರುತಶ್ಚ ಅಸ್ಮಾನ್ ಉಪಪ್ರಯಂತು । ಹೇ ಇಂದ್ರ ! ತ್ವಂ ಚ ಸಚಾ ಸುಖೇನೈವ ಅಸ್ಮದ್ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಪ್ರಾಶೂಃ ಭವ ॥''

ಹೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ಅನಂತಗುಣಗಳುಳ್ಳವಳಾದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ರಮಾದೇವಿಯ ಪತಿಯೇ ! ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ಅನಂತ ವೇದಗಳ ಒಡೆಯನೇ! ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಾಮಕನೇ! ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೇ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ, ಸಕಲಜೀವರ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ಬರಲು ಉತ್ತಿಷ್ಠ-ಎದ್ದೇಳು. ದೇವಯಂತಃ (ದೇವ ಎಂದರೆ ಪೂಜೆ) ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ನಾವು ತ್ವಾ ಈಮಹೇ ನಿನಗೆ ಶರಣು ಬರುವೆವು. ಸುದಾನವಃ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ದಯಪಾಲಿಸುವ ಮರುತಃ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಅಥವಾ ಮರುತರು (ಅಸ್ಮಾನ್) ಉಪಪ್ರಯಂತು ನಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ಬರಲಿ. ಹೇ ಇಂದ್ರ! (ತ್ವಂ ಚ) ನೀನೂ ಕೂಡ ಸಚಾ ಆನಂದದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಶೂಃ ಭವ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿಯ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸು.

ಭಗವಂತನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಬೇಕು.

ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನ

'ದೇವರ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ದೇವರ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಬೇಕು. ಅಂತೆಯೇ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿಂತಿರುವರು'. ಹೀಗೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನಿಸಿ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿಟ್ಟ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಾದ ಹೂತುಲಸಿಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು.

'ಅಹಂ ರುದ್ರೇಭಿಃ..' ಎಂಬ ಅಂಭೃಣೀಸೂಕ್ತವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಬೇಕು.

'ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷಃ..' ಎಂಬ ಪುರುಷಸೂಕ್ತ ಮತ್ತು 'ಋಷಭಂ ಮಾ ಸಮಾನಾನಾಂ...' ಎಂಬ ಋಷಭಸೂಕ್ತದಿಂದ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಾಯು ಶೇಷಗರುಡರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೂ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನ ಹಾಗೂ ಅಭಿಷೇಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಕೆಲವರು ಇದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಂಖ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರತಿಮೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಸೂಕ್ತ, ಅಂಭೃಣೀಸೂಕ್ತ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಹನುಮಂತ, ಮಧ್ವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೆ ವಾಯುಸ್ತುತಿ, ಸುಂದರಕಾಂಡ, ಬಳಿತ್ಥಾಸೂಕ್ತ, ಪವಮಾನ, ಮಧ್ವವಿಜಯಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಾಭಿಷೇಕವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಕೆಲವರು ಈಗ ಕೇವಲ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆ ಆದ ಬಳಿಕವೇ ಶುದ್ಧಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಎರಡೂ ಸರಿಯೇ.

ಆದರೆ ಶುದ್ಧಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯು, ಶೇಷಾದಿ-ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆವಾಹಿಸುವದು ಅಗತ್ಯ.

ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆವಾಹಿಸುವಾಗ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸ, ಮಾತೃಕಾ-ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯು, ಶೇಷ, ಗರುಡ, ಶಿವ, ದುರ್ಗಾ, ಸ್ಕಂದ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಗಣಪತಿ, ಮಂಗಳ, ಶನಿ ಮುಂತಾದ ಯಾವದೇ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಾಗ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಆವಾಹಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣುವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಅವನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವನೇ ಫಲಪ್ರದ. ಅವನೇ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮೀ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು, ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದು, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೆಂದು, ಸರ್ವ-ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದು ಪೂಜಿಸದೇ ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಏನು ಫಲ?

ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮ, ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೆಂದು ನೆನೆಯದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯು ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಜಿಸುವದು ಮಹಾ ಅನರ್ಥಸಾಧನ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು, ಶೇಷ, ಗರುಡ, ಶಿವ, ದುರ್ಗಾ, ಸ್ಕಂದ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಗಣಪತಿ, ಮಂಗಳ, ಶನಿ, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಭಗವಂತನ ಅಧಿಷ್ಠಾನರು, ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರು, ಭಗವಂತನ ಅಧೀನರು, ಭಗವಂತನ ಪರಮಪ್ರಿಯರು ಎಂದೇ ಪೂಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಅವರೇ ಸ್ವತಂತ್ರರು, ಸರ್ವೋತ್ತಮರು, ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಗಳು ಎಂದಾಗಲಿ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಮಾನರು ಎಂದಾಗಲಿ, ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಅಭಿನ್ನರು ಎಂದಾಗಲಿ ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅಂಧಂತಮಸ್ಸು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟದ್ದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

(ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ - ೩-೧೩೮/೧೪೧)

ದುರ್ಗಾಶಿವಸ್ಕಂದಸೂರ್ಯವಿನಾಯಕಮುಖಾನಪಿ ।
ಸ್ಥಾಪಯೇದುಕ್ತಮಾರ್ಗೇಣ ತತ್ತನ್ಮಂತ್ರೈಃ ಸ್ಮರನ್ ಹರಿಂ ॥★॥

ದುರ್ಗಾ, ಶಿವ, ಸ್ಕಂದ (ಷಣ್ಮುಖ), ಸೂರ್ಯ, ಗಣಪತಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಅವರವರ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಬೇಕು. ತದಂತಸ್ಥನಾಗಿ ದೇವರನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

ಗೋಲಕದ್ವಿತಯಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ತ್ರಿತಯಂ ವಾಽಪಿ ಕೀರ್ತಿತಮ್ ।
ಅನ್ಯದೇವಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸು ತದಂತಶ್ಚಿಂತಯೇದ್ ಹರಿಮ್ ॥★॥

ವಿಷ್ಣು, ರಮಾ, ವಾಯು ಎಂಬ ಈ ಮೂರು ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯು, ರಮಾ ಎಂಬ ಎರಡು ಗೋಲಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಃಸ್ಥನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಸರಸ್ವತೀ, ಭಾರತೀ, ಶೇಷಗರುಡಾದಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ದೇವತೆ ಮೊದಲನೆಯ ಗೋಲಕ. ವಾಯು ಎರಡನೆಯ ಗೋಲಕ. ರಮಾ ಮೂರನೆಯ ಗೋಲಕ. ಅವರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತ ಎಂದು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣುಸ್ಮೃತಿವಿಹೀನಾ ತು ಪೂಜಾ ಸ್ಯಾದಾಸುರೀ ತಥಾ ।

'ಅಹಂ ರುದ್ರೇಭಿಃ..' ಎಂಬ ಅಂಭೃಣೀಸೂಕ್ತವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಬೇಕು.

'ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷಃ..' ಎಂಬ ಪುರುಷಸೂಕ್ತ ಮತ್ತು 'ಋಷಭಂ ಮಾ ಸಮಾನಾನಾಂ...' ಎಂಬ ಋಷಭಸೂಕ್ತದಿಂದ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಾಯು ಶೇಷಗರುಡರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೂ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನ ಹಾಗೂ ಅಭಿಷೇಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಕೆಲವರು ಇದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಂಖ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರತಿಮೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಸೂಕ್ತ, ಅಂಭೃಣೀಸೂಕ್ತ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಹನುಮಂತ, ಮಧ್ವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೆ ವಾಯುಸ್ತುತಿ, ಸುಂದರಕಾಂಡ, ಬಳಿತ್ಥಾಸೂಕ್ತ, ಪವಮಾನ, ಮಧ್ವವಿಜಯಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಾಭಿಷೇಕವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಕೆಲವರು ಈಗ ಕೇವಲ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆ ಆದ ಬಳಿಕವೇ ಶುದ್ಧಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಎರಡೂ ಸರಿಯೇ.

ಆದರೆ ಶುದ್ಧಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯು, ಶೇಷಾದಿ-ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆವಾಹಿಸುವದು ಅಗತ್ಯ.

ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆವಾಹಿಸುವಾಗ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸ, ಮಾತೃಕಾ-ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯು, ಶೇಷ, ಗರುಡ, ಶಿವ, ದುರ್ಗಾ, ಸ್ಕಂದ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಗಣಪತಿ, ಮಂಗಳ, ಶನಿ ಮುಂತಾದ ಯಾವದೇ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಾಗ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಆವಾಹಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣುವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಅವನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವನೇ ಫಲಪ್ರದ. ಅವನೇ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮೀ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು, ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದು, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೆಂದು, ಸರ್ವ-ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದು ಪೂಜಿಸದೇ ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಏನು ಫಲ?

ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮ, ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೆಂದು ನೆನೆಯದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯು ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಜಿಸುವದು ಮಹಾ ಅನರ್ಥಸಾಧನ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು, ಶೇಷ, ಗರುಡ, ಶಿವ, ದುರ್ಗಾ, ಸ್ಕಂದ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಗಣಪತಿ, ಮಂಗಳ, ಶನಿ, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಭಗವಂತನ ಅಧಿಷ್ಠಾನರು, ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರು, ಭಗವಂತನ ಅಧೀನರು, ಭಗವಂತನ ಪರಮಪ್ರಿಯರು ಎಂದೇ ಪೂಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಅವರೇ ಸ್ವತಂತ್ರರು, ಸರ್ವೋತ್ತಮರು, ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಗಳು ಎಂದಾಗಲಿ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಮಾನರು ಎಂದಾಗಲಿ, ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಅಭಿನ್ನರು ಎಂದಾಗಲಿ ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅಂಧಂತಮಸ್ಸು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟದ್ದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

(ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ - ೩-೧೩೮/೧೪೧)

ದುರ್ಗಾಶಿವಸ್ಕಂದಸೂರ್ಯವಿನಾಯಕಮುಖಾನಪಿ ।
ಸ್ಥಾಪಯೇದುಕ್ತಮಾರ್ಗೇಣ ತತ್ತನ್ಮಂತ್ರೈಃ ಸ್ಮರನ್ ಹರಿಂ ॥★॥

ದುರ್ಗಾ, ಶಿವ, ಸ್ಕಂದ (ಷಣ್ಮುಖ), ಸೂರ್ಯ, ಗಣಪತಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಅವರವರ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಬೇಕು. ತದಂತಸ್ಥನಾಗಿ ದೇವರನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

ಗೋಲಕದ್ವಿತಯಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ತ್ರಿತಯಂ ವಾಽಪಿ ಕೀರ್ತಿತಮ್ ।
ಅನ್ಯದೇವಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸು ತದಂತಶ್ಚಿಂತಯೇದ್ ಹರಿಮ್ ॥★॥

ವಿಷ್ಣು, ರಮಾ, ವಾಯು ಎಂಬ ಈ ಮೂರು ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯು, ರಮಾ ಎಂಬ ಎರಡು ಗೋಲಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಃಸ್ಥನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಸರಸ್ವತೀ, ಭಾರತೀ, ಶೇಷಗರುಡಾದಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ದೇವತೆ ಮೊದಲನೆಯ ಗೋಲಕ. ವಾಯು ಎರಡನೆಯ ಗೋಲಕ. ರಮಾ ಮೂರನೆಯ ಗೋಲಕ. ಅವರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತ ಎಂದು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣುಸ್ಮೃತಿವಿಹೀನಾ ತು ಪೂಜಾ ಸ್ಯಾದಾಸುರೀ ತಥಾ ।

ಗೃಹ್ಣಂತಿ ದೇವತಾ ನೈತಾಂ ತತಃ ಸ್ಯಾದ್ದೇಶವಿಪ್ಲವಃ ।
ವ್ಯಾಧಿಚೋರಾದಿಭಿಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ಅಂತರ್ಧ್ಯೇಯೋ ಹರಿಃ ಸದಾ ॥★॥

ಈ ರೀತಿ ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಗೋಲಕಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವವನು ಎಂದು ಸ್ಮರಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಪೂಜಿಸದಿದ್ದರೆ ಆಸುರಪೂಜೆ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳು ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ದೇಶವಿಪ್ಲವವೂ ಆಗುವದು. ರೋಗಭಯ, ಚೋರಭಯ ಮುಂತಾದ ನಾನಾವಿಧ ಪೀಡೆಗಳು ನಿಶ್ಚಿತ. ಅಂತೆಯೇ ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸದಾ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿವಿಹೀನಸ್ಯ ಗತಿಃ ಸ್ಯಾನ್ನ ಶುಭಾ ಕ್ವಚಿತ್ ।
ಭಕ್ತಸ್ಯಾಪ್ಯನ್ಯದೇವೇಷು ತಸ್ಮಾತ್ ಧ್ಯೇಯೋ ಹರಿಃ ಸದಾ ॥★॥

ಇತರ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಶುಭಗತಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

(ತಂತ್ರಸಾರಸಂಗ್ರಹ - ೧-೭೧/೭೩)

ಭಕ್ತಿಂ ಕೃತ್ವಾನ್ಯದೇವೇಷು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಕೇಷ್ವಪಿ ।
ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷಮವಿಜ್ಞಾಯ ವಿಷ್ಣೋರ್ಯಾತಿ ತಮೋ ಧ್ರುವಮ್ ॥★॥

ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುರುದ್ರಾದಿ ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ (ಅರ್ಥಾತ್ ಯಾವುದೇ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ) ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯದೇ ಅವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇದ್ದರೆ ಸದ್ಗತಿ ಆಗುವದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅಂಧಂತಮಸ್ಸೇ ನಿಶ್ಚಿತ.

ನ ಯಜ್ಞಾ ನ ಚ ತೀರ್ಥಾನಿ ನೋಪವಾಸವ್ರತಾನಿ ಚ ।
ದೈವತಾನಿ ಚ ಸರ್ವಾಣಿ ತ್ರಾತುಂ ತಂ ಶಕ್ನುಯುಃ ಕ್ವಚಿತ್ ॥★॥

ಎಷ್ಟೇ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಅಲೆದರೂ, ಉಪವಾಸ ವ್ರತಗಳಿಂದ ಬೆಂಡಾದರೂ, ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹುಡುಕಿ ಪೂಜಿಸಿದರೂ ತಿಲಮಾತ್ರವೂ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾನವನನ್ನು ಯಾರೂ ಕಾಪಾಡಲಾರರು.

ಹರಿರ್ಹಿ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಪರಮಃ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿಮಾನ್ ।
ಸ್ವತಂತ್ರೋऽನ್ಯೇ ತದ್ವಶಾ ಹಿ ಸರ್ವೇऽತಃ ಸ ಜಗದ್ಗುರುಃ ॥★॥

ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮ. ಅನಂತಶಕ್ತಿಶಾಲಿ. ಅಂತೆಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರ. ಅವನೇ ಜಗದ್ಗುರು. ಸಿರಿ ವಿಧಿ ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲ ಅವನಧೀನರು. ದುರ್ಬಲರು. ದಾಸರು.

(ಗೀತಾಭಾಷ್ಯ ೭-೧೪)

ಮತ್ಸಂಪತ್ಯಾ ತು ಗುರ್ವಾದೀನ್ ಭಜಂತೇ ಮಧ್ಯಮಾ ನರಾಃ ।
ಮದುಪಾಧಿತಯಾ ತಾಂಶ್ಚ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಚೋತ್ತಮಾಃ ॥★॥

ಯಾವುದೇ ದೇವತೆಯ ಪೂಜೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಗುರುಗಳ ವಂದನೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಆ ದೇವತೆ ಹಾಗೂ ಆ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಕೇವಲ ಆ ದೇವತೆ, ಆ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(ಛಾಂದೋಗ್ಯಭಾಷ್ಯ ೧-೧)

ಉಚ್ಚಕ್ರಮಾಂತಗತ್ವೇನ ಕುರ್ಯುಃ ಪೂಜಾಂ ಹರೇಸ್ಸದಾ ।
ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾದೇಃ ಕ್ರಮಶಃ ಪೂಜಾಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭಾಗವತಾ ಇತಿ ॥★॥

ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರೆಂಬಂತೆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದರ ಅಂತಿಮಾವಧಿಯಾಗಿ 'ಸಾ ಕಾಷ್ಠಾ' ಎಂಬಂತೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಿಳಿದು ಭಜಿಸಬೇಕು. ಅರ್ಥಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯ್ವಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಾಸಾನುದಾಸರೆಂದು ತಿಳಿದರ್ಚಿಸಬೇಕು.

ಸ್ವತಂತ್ರಪೂಜ್ಯತಾಬುದ್ಧ್ಯಾ ನ ದದ್ಯುಃ ಕಿಂಚ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ।
ಯದ್ಭಾಗವತಬುದ್ಧ್ಯೈವ ದತ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯಃ ಸುರಾಃ ॥
ವೈದಿಕಾಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣೀಯುಃ ಅಪಭ್ರಷ್ಟಾಸ್ತಥೇತರಾನ್ ॥★॥

ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಭಗವದಧೀನರಲ್ಲ. ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಪೂಜ್ಯರು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಮಾಡಿದ ಅವರ ಅರ್ಚನೆ, ಯಜ್ಞ ತಪಸ್ಸು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಅವರು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಅರ್ಚನೆ, ಯಜ್ಞ, ತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲದ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೇ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಮಹಾದೈತ್ಯರು ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುವರು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯು, ಶೇಷಾದಿ ಸಮಸ್ತದೇವತಾಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲೂ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅಧಿಷ್ಠಾತೃವು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅವನನ್ನೇ ಪರಮಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆವಾಹಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರು ಭಗವಂತನ ಅಧಿಷ್ಠಾನರೆಂದಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯ್ವಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಆಯಾ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವದು ಅವಶ್ಯಕ.

ಗೋಲಕಚಿಂತನ

ಶ್ರೀಹರಿಯ ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣಾದಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿ ಮುಂತಾದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕಾದರೆ ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಗೋಲಕಗಳನ್ನು (ಎಂದರೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು) ಚಿಂತಿಸಲೇಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣು, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯು ಈ ಮೂವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸಲ್ಪಡುವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಎರಡು ಗೋಲಕಗಳು.

ಶೇಷಗರುಡಾದಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಆವಾಹಿಸುವ ದೇವರಿಗೆ ಮೂರು ಗೋಲಕಗಳು.

ವಿಷ್ಣು, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯು ಈ ಮೂವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರು ಮೊದಲನೆಯ ಗೋಲಕ. ಆ ವಾಯುಗೋಲಕದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ಮಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಎರಡನೆಯ ಗೋಲಕವಾಗಿ ಇರುವಳು ಎಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಆ ಚಿನ್ಮಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೋಲಕದಲ್ಲಿ ಅನಂತಗುಣಪೂರ್ಣ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮ (ಬಿಂಬರೂಪೀ) ಭಗವಂತನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವನೆಂದು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ಶೇಷಾದಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ, ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳು ಮೊದಲನೆಯ ಗೋಲಕ, ವಾಯುದೇವರು ಎರಡನೆಯ ಗೋಲಕ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಮೂರನೆಯ ಗೋಲಕ ಎಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ವಿನಾ ಪ್ರತೀಕಂ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಸ್ಮರನ್ ನಿರಯಭಾಗ್ ಭವೇತ್ ।
ವಿನಾ ವಾಯುಂ ನ ಗೃಹ್ಣಾಮಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವಸ್ತು ಮೇ ಪ್ರಿಯಮ್ ॥★॥

ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಯುಗಳೆಂಬ ಗೋಲಕಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದಿದ್ದರೆ ಭಗವಂತ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಮಾಡಿದ ಯಾವ

ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೂ ಅದನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ವಾಯು, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಅಧಿಷ್ಠಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡುವ ಪೂಜೆಯು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ನರಕಾದಿಗಳಾಗುವದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕವೇ ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗುವ, ಫಲಪ್ರದನಾಗುವ.

ಗೋಲಕಚಿಂತನಕ್ರಮ

ಹೀಗಿರುವ ಕಾರಣ ಆಯಾ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮೊದಲು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಆವಾಹನ ಕ್ರಮ.

ಓಂ ಉದ್ಯದ್ರವಿಪ್ರಕರಸನ್ನಿಭಮಚ್ಯುತಾಂಕೇ
ಸ್ವಾಸೀನಮಸ್ಯ ನುತಿನಿತ್ಯವಚಃಪ್ರವೃತ್ತಿಮ್ ।
ಧ್ಯಾಯೇದ್ ಗದಾಽಭಯಕರಂ ಸುಕೃತಾಂಜಲಿಂ ತಂ
ಪ್ರಾಣಂ ಯಥೇಷ್ಟತನುಮುನ್ನತಕರ್ಮಶಕ್ತಿಮ್ ॥★॥

ಎಂದು ವಾಯುದೇವರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

''ನಾವು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಅವರು ಇದೀಗ ಉದಿಸುವ ಸಹಸ್ರಾರು ಭಾನುಗಳಂತೆ ಭಾಸಮಾನರಾದವರು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾದವರು. ಆ ದೇವರ ನಿತ್ಯಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರು.

ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗದೆ; ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಭಯಮುದ್ರೆ. ಇನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ವಂದಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನ್ನು ಭಜಿಸಲೋಸುಗ ಇಷ್ಟವಾದಂತೆ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿದವರು. ಯಥೇಷ್ಟ ವಿಶಾಲವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವರು. ದೇವರ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅನೇಕಾವತಾರಗಳನ್ನು ತಳೆದವರು. ಅನಂತ ಉನ್ನತ ಕರ್ಮಶಕ್ತಿಯಿರುವವರು. ಬಳಿಕ

ಓಂ ಕೌಶೇಯಪೀತವಸನಾಮರವಿಂದನೇತ್ರಾಂ
ಪದ್ಮದ್ವಯಾಭಯವರೋದ್ಯತಪದ್ಮಹಸ್ತಾಮ್ ।
ಉದ್ಯಚ್ಛತಾರ್ಕಸದೃಶೀಂ ಪರಮಾಂಕಸಂಸ್ಥಾಂ
ಧ್ಯಾಯೇತ್ ವಿಧೀಶನುತಪಾದಯುಗಾಂ ಜನಿತ್ರೀಂ ॥★॥

ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

''ದೇವಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಆಕೆ ರೇಷ್ಮೆಯ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವಳು. ತಾವರೆಯಂಥ ಕಣ್ಣು ಆಕೆಗೆ. ಅವಳ ಕೈ ಕಮಲದಂತೆ ಕೋಮಲ.

ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಇನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಯ ವರ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವಳು. ಉದಿಸುವ ಅನಂತ ರವಿಗಳಂತೆ ತೇಜಃಪುಂಜಳು. ಭಗವಂತನ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವಳು. ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರ ಮುಂತಾದವರು ಇವಳ ಪಾದಗಳಿಗೆ ವಂದಿಸುವರು. ಇವಳೇ ಎಲ್ಲರ ತಾಯಿ.'' ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಓಂ ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್ಸಮಾಭಾಸಃ ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್ ।
ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋऽಹಮೀಶ್ವರಃ ॥★॥

ಎಂದು ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

ನಾರಾಯಣನ ಪ್ರಭೆ ಇದೀಗ ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಾನುವಿನಂತೆ. ಜ್ಞಾನ, ಆನಂದ, ಬಲ, ಔದಾರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳೇ ಆತನ ಮೂರ್ತಿ.

ಅವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಪದ್ಮಗಳನ್ನು (ಬಲದ ಮೇಲುಗೈ, ಎಡದ ಮೇಲುಗೈ, ಎಡದ ಕೆಳಗೈ, ಬಲದ ಕೆಳಗೈಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ) ಧರಿಸಿರುವನು.

ಹೀಗೆಂದು ಬಿಂಬರೂಪೀ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನೆನೆಯುವದು.

ಆಮೇಲೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ''ಓ ಭಗವನ್ ! ಸಿರಿಯರಸ ! ನನ್ನೆದೆ ತಾವರೆಗದ್ದುಗೆಯ ದೇವ ! ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ ಕಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಎಲ್ಲ ಪರಮ ದಿವ್ಯ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಶಾಂಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇದ್ದಾಳೆ.

'ಆ ಶ್ರೀದೇವಿ ನಿನ್ನ ನೆರೆಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ಪ್ರತಿಮೆ. ಗುಣಪೂರ್ಣ. ನಿರ್ಮಲ, ಚಿನ್ಮಯೀ. ರಮಾದೇವಿಯೆಂಬ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ರಮಾಂತರ್ಗತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನಾವಾಹಿಸುವೆ.'

'ನೀನು ರಮಾದೇವಿಯ ನಿಯಾಮಕ, ಪಾಲಕ, ಸಾಕ್ಷಾದಾಶ್ರಯ, ಆಧಾರ, ಪ್ರೇರಕ, ಅವಳಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದವ, ರಮಾದಿನಾಮಕ, ಅವಳ ಆಕಾರದವ, ರಮೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ, ಅಪೂರ್ಣತ್ವ ಮುಂತಾದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದವ, ಅವಳಿಂದ ಅಚಿಂತ್ಯ, ರಮೆಗಿಂತಲೂ ಅನಂತಮಡಿ ಮಿಗಿಲಾದವ, ರಮಾನಾಥ, ರಮೇಶ.'

ಹೀಗೆ ರಮಾದೇವಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯುವನ್ನು, ಬಳಿಕ ತದಂತರ್ಗತ ರಮಾದೇವಿಯನ್ನು ನಂತರ ತದಂತರ್ಗತ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

ಇದೇ ತೆರನಾಗಿ ವಾಯುಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ವಾಯು ದೇವರನ್ನು, ನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು

'ಓ ಭಗವನ್!.... ನೀನು ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ನಿಯಾಮಕ, ಪಾಲಕ... ವಾಯ್ವಂತರ್ಗತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆವಾಹಿಸುವೆ 'ಎಂದು ಅಂದು ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಶೇಷ, ಗರುಡ, ಶಿವ, ದುರ್ಗಾ, ಸ್ಕಂದ, ಇಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಗಣಪತಿ, ಶನಿ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

ಆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರನ್ನು, ಮುಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಆವಾಹಿಸಿ, ಅವರಲ್ಲಿ 'ಓ ಭಗವನ್! ಶೇಷದೇವರ ನಿಯಾಮಕನೂ,... ಶೇಷಾಂತರ್ಗತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆವಾಹಿಸವೆ.' ಎಂದು ಅಂದು ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಆವಾಹಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀಸೂಕ್ತ, ಅಂಭೃಣಿಸೂಕ್ತ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಹೃದಯ ವಾದಿರಾಜರ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಶಗುಣದರ್ಪಣ, ಯಾದವಾರ್ಯರ ಲಕ್ಷ್ಮೀಅಷ್ಟಕ ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆಮೇಲೆ ಪವಮಾನ, ಬಳಿತ್ಥಾಸೂಕ್ತ, ಸುಂದರಕಾಂಡ (ತಾತ್ಪರ್ಯ-ನಿರ್ಣಯ), ವಾಯುಸ್ತುತಿ, ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ವಾಯುದೇವರ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕು.

ಓಂ [೭]ಪಕ್ಷಿರಾಜಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಕ್ರತುಂಡಾಯ ಧೀಮಹಿ ।
ತನ್ನೋ ಗರುಡಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥★॥

ಅನ್ವಯಃ :- ಪಕ್ಷಿರಾಜಾಯ (ಪಕ್ಷಿರಾಜಂ) ವಿದ್ಮಹೇ । ವಕ್ರತುಂಡಾಯ (ವಕ್ರತುಂಡಂ) ಧೀಮಹಿ । ತತ್ ಗರುಡಃ ನಃ (ಶುಭಂ) ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ।

ಪಕ್ಷಿರಾಜಾಯ (ಪಕ್ಷಿರಾಜಂ) ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಗರುಡನನ್ನು ವಿದ್ಮಹೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ವಕ್ರತುಂಡಾಯ (ವಕ್ರತುಂಡಂ) ಧೀಮಹಿ ಬಾಗಿದ ಚುಂಚುವುಳ್ಳ ಗರುಡನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತೇವೆ. ತತ್ ಆದುದರಿಂದ ಗರುಡಃ ಆ ಗರುಡನು ನಃ ನಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು (ಶುಭಂ) ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಾದಿಗಳೆಂಬ ಶುಭವನ್ನು ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ಪ್ರಚೋದಿಸಲಿ.

ಓಂ [೮]ತತ್ಪುರುಷಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ಸುವರ್ಣಪಕ್ಷಾಯ ಧೀಮಹಿ ।
ತನ್ನೋ ಗರುಡಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥★॥

ಅನ್ವಯಃ :- ತತ್ಪುರುಷಾಯ (ತತ್ಪುರುಷಂ) ವಿದ್ಮಹೇ. ಸುವರ್ಣಪಕ್ಷಾಯ (ಸುವರ್ಣಪಕ್ಷಂ) ಧೀಮಹಿ ತತ್ ಗರುಡಃ ನಃ (ಶುಭಂ) ಪ್ರಚೋದಯಾತ್.

''ತತ್ಪುರುಷಾಯ (ತತ್ಪುರುಷಂ) ವಿದ್ಮಹೇ ಆ ದೇವರ ಪುರುಷನಾದ ಗರುಡನನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಸುವರ್ಣಪಕ್ಷಾಯ ಧೀಮಹಿ ಚಿನ್ನದ ರೆಕ್ಕೆಯ ಗರುಡನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತೇವೆ. ತತ್ ಆದುದರಿಂದ ಗರುಡಃ- ಆ ಗರುಡದೇವನು ನಃ- ನಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು (ಶುಭಂ) ಶುಭವನ್ನು ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ಪ್ರೇರಿಸಲಿ.''

ಶೇಷಗರುಡರ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅವರ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕು.

---

೭ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ :- ರಾಜ್ಞಃ ಸ್ವಾಮಿನಃ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪಕ್ಷಃ ಯುದ್ಧೇ ವಾದೇ ವಾ ಅಸ್ಯ ಅಸ್ತೀತಿ ರಾಜಪಕ್ಷೀ ಏವ ಪಕ್ಷಿರಾಜಃ । ಪಕ್ಷಿಣಾಂ ಸಿದ್ಧಾಂತಿನಾಂ ವಿಹಗಾನಾಂ ಚ ರಾಜಾ ಇತಿ ವಾ । ವಕ್ರಂ ತುಂಡಂ ಯಸ್ಯ, ವಕ್ರಾನ್ ಕುಟಿಲಾನ್ ಭುಜಗಾನ್ ವಾ ತುಂಡತೀತಿ ವಾ । ತುಡಿಧಾತೋರೇವ ಕನ್ನಡಃ ತುಂಡುಶಬ್ದಃ ।

೮ 'ಓಂ ತತ್ಸದಿತಿ' ಇತ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಪುರುಷಃ । ತತಂ ಊರ್ಧ್ವಾ ಪುರು ಸರತಿ ಉಡ್ಡಯತೇ । ನ ಭೂಮೌ ಸರತಿ । ತೇನ ದೇವೇನೈವ ಉಪೋದ್ಬಲಿತಃ ಪುರು ಸರತಿ । ತಸ್ಯ ಪುರಃ ಸರಣಂ ಉ ಶೀಲಮಸ್ಯ । ಸುವರ್ಣಃ ವೇದಃ । 'ಛಂದೋಮಯೇನ ಗರುಡೇನ' ಇತಿ ಭಾಗವತಮ್ । 'ಗರುಡೋ ದೇವಪುರುಷಃ' ಇತಿ ಐ.ಭಾ.।

ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದಂಶ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀತೀರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಲ್ಲ.

ಆದುದರಿಂದ ರಮಾದೇವಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದ ಜಲವನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬೇರೆ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು.

ಶೇಷಗರುಡಾದಿಗಳ ಅಭಿಷೇಕಜಲವನ್ನೂ ಕೇವಲ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ-ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತೀರ್ಥಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಬಾರದು.

ಆದರೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವೀಕಾರ (ಪ್ರಾಶನ) ಮಾಡಬೇಕು.

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಾಯುದೇವರ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದಿಡುವದು ಆವಶ್ಯಕ.

ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯು, ಶೇಷ, ಗರುಡ ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನಾವ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ದೇವರ (ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ) ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸ-ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಶಿವ, ದುರ್ಗಾ, ನವಗ್ರಹ, ಗಣಪತಿ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳ, ಋಷಿಗಳ ಹಾಗೂ ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥ, ಜಯತೀರ್ಥ, ವ್ಯಾಸರಾಜ, ವಾದಿರಾಜ, ರಘೂತ್ತಮ, ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಗುರುಗಳ ಪೂಜೆ, ಆರಾಧನೆಗಳನ್ನು ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿದ ಬಳಿಕವೇ ಮಾಡಬೇಕು.

ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ದೇವರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಾಯು, ಶೇಷ, ಗರುಡರಂತೆ ಉಳಿದ ದೇವತೆ, ಋಷಿ, ಗುರುಗಳ ಪೂಜೆಮಾಡುವದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು.

ಅಂದರೆ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮಾ, ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭುಜಂಗಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಈ ಉಳಿದ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯ.

ನಂತರ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೆ 'ಅಪಕ್ರಾಮಂತು..' ಎಂದಂದು ಛೋಟಿಕಾ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ (ಬೆರಳ ಚಿಟಕೆ ಬಾರಿಸಿ) ಭೂತೋಚ್ಚಾಟನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಪೃಥ್ವಿ ತ್ವಯಾ ಧೃತಾ ಲೋಕಾ ದೇವಿ ತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುನಾ ಧೃತಾ ।
ತ್ವಂ ಚ ಧಾರಯ ಮಾಂ ದೇವಿ ಪವಿತ್ರಂ ಕುರು ಚಾಸನಮ್ ।
ಮಾಂ ಚ ಪೂತಂ ಕುರು ಧರೇ ನತೋಽಸ್ಮಿ ತ್ವಾಂ ಸುರೇಶ್ವರಿ ॥★॥

''ಓ ದೇವಿ, ನೀನೇ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವಿ. ಓ ದೇವಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ವಿಷ್ಣುವು ಧರಿಸಿರುವನು. ಓ ದೇವಿ, ನೀ ನನ್ನನ್ನು ಧರಿಸು, ನನ್ನ ಆಸನವನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನೂ ಪವಿತ್ರಮಾಡು. ನಾನು ನಿನಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಿಸುವೆ.'' ಎಂದಾಗಿ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಆಸನ ಸಿದ್ಧತೆ

ಕೆಳಗೆ ದರ್ಭೆಯ ಆಸನ, ಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆ ಹೀಗೆ ಆಸನವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ 'ಪರಮಪುರುಷ, ಆಧಾರಶಕ್ತಿ ಮಂಡೂಕ, ಕೂರ್ಮ, ವರಾಹ, ಶೇಷ, ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರ, ವಜ್ರ ಹಾಗೂ ಪೃಥಿವೀ' ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ವಂದಿಸಬೇಕು.

ಪೂರ್ವಾದಿ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವು ನಿಂತು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ನಂತರ ಪ್ರಾಣಾಯಮ ಮಾಡಿ ದೇಶಕಾಲ ಸಂಕೀರ್ತನ ಮಾಡಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡುವದು.

ಸಂಕಲ್ಪ

ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣೈಕಸಿಂಧುಶ್ರೀವಿಷ್ಣುನಾ ಪ್ರೇರಿತಮಾನಸೋಽಹಮ್ ।
ತಸ್ಯೈವ ವೀರ್ಯೇಣ ಬಲೇನ ತೇಜಸಾ ಸಂಜೀವಿತಸ್ವಾಂತವಪುಶ್ಚಿದಿಂದ್ರಿಯಃ ॥

''ದೇವರ ಪ್ರೇರಣೆ ಇಲ್ಲದಿರೆ ಸಿರಿಗೂ, ವಿಧಿಗೂ, ವಾಯುವಿಗೂ ಸ್ಪಂದಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಎಂದಮೇಲೆ ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಪರಮಕ್ಷುದ್ರರೂ, ಅತ್ಯಲ್ಪರೂ ಆದ ನಮ್ಮಂಥ ಜಂತುಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ?

ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವಂತನೇ ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸಿ, ತನ್ನಧೀನರಾದ, ನಮಗೆ ಒಡೆಯರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಣೆ

ಮಾಡಿಸಿ ನಾವು ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ತೆರನಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಮ್ಮಿಂದ ಮಾಡಿಸುವನು.

ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಪ್ರೇರಣೆ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಯಾವ ಚೇತನನೂ ಏನೂ ಮಾಡಲು ಆರ.

ದೇವರ ಬಲದಿಂದ ನಮಗೆ ಬಲ.
ದೇವರ ವೀರ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ವೀರ್ಯ.
ಆತನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸು.
ಅವನು ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಕ್ರಿಯೆ.

ದೇವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅವನಿತ್ತ ಬಲವೀರ್ಯಗಳಿಂದ ಅವನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಃಪ್ರೇರಕನಾದ ಅವನು ನಡೆಸಿದಂತೆ ನಡೆದು ಅವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ದೊರೆತ ಉಪಕರಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದ-ತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರ ತಂತ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಆದೇಶಿಸಿದಂತೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವೆ' ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

★★★

ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಜಪ

ಪೂಜೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅಧಿಕಾರಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ''ನಾರಾಯಣ'' ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಅನೇಕರು ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಮಾಡುವವರೂ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಡಾಟವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಅದು ಅಪರಿಹಾರ್ಯಪೀಡೆ.

ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಔದಾಸೀನ್ಯ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನವಿಟ್ಟು ಮಾಡುವವರು ಬಹಳ ವಿರಳ. ಬೇರೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ವಾಸ ಇರುವವರಿಗೂ ಪೂಜೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯತೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಬಗೆಯಿಂದ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದ ಹೃದಯದಿಂದ, ಏಕಾಗ್ರತೆ ಇಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆ ನಿಷ್ಫಲ. ತುಸು ಫಲ ದೊರಕಬೇಕಾದರೂ ತುಸುವೇ ಭಕ್ತಿಯು ಇರಲೇಬೇಕು.

ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆ ಅಸತ್ಪೂಜೆ; ಅಸತ್ಕರ್ಮ. ಇದು ನಿರರ್ಥಕಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಅನರ್ಥಕಾರಿಯೂ ಹೌದು.

ಅಶ್ರದ್ಧಯಾ ಹುತಂ ಜಪ್ತಂ ತಪಸ್ತಪ್ತಂ ಕೃತಂ ಚ ಯತ್ ।
ಅಸದಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಪಾರ್ಥ ನ ಚ ತತ್ ಪ್ರೇತ್ಯ ನೋ ಇಹ ॥★॥

ಅದಕ್ಕೆಂದೇ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಲು ಹೇಳಿರುವರು. ಜಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕ್ಷಣಬಿಡದೆ ಮನದಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬೇಕು.

'ದೇವರು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಾ. ಸತ್- ನಿರ್ದೋಷ. ಅಂದರೆ- ಅಸ್ವತಂತ್ರತೆ, ದುಃಖ ಮುಂತಾದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದವ. (ಚಿತ್) ಅನಂತಜ್ಞಾನಘನ. (ಆನಂದ) ಅಮಿತ ಆನಂದಮಯ. (ಆತ್ಮಾ) ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿ. ಮಮಸ್ವಾಮಿ.

'ಅಲ್ಲದೇ ಸಿರಿ ವಿಧಿ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಅನಂತ ಅನಂತ ಮಡಿ ಉತ್ತಮನಾದವ. ಅನಂತ ಗುಣ ರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಗಳುಳ್ಳವ.

'ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವದ ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು, ಇರವು, ನಿಯಮನ, ಜ್ಞಾನ, ಅಜ್ಞಾನ, ಬಂಧನ, ಮೋಚನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮಹಾ ದೊರೆ.

‘ಎಲ್ಲ ಅಚೇತನಗಳಿಗೂ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಚೇತನರಿಗೂ ಹಿರಿಯೊಡೆಯ. ಸ್ವತಂತ್ರ. ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವ. ಸರ್ವನಿಯಾಮಕ, ಪ್ರೇರಕ, ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲರಲ್ಲಿದ್ದು ಆಯಾ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವವ.

‘ಅಣುರೇಣುವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಇಡಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ, ಅದರ ಹೊರ ಆವರಣಗಳನ್ನು, ಸಮಸ್ತ ಅವ್ಯಾಕೃತ ಆಕಾಶವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದವ.

‘ಅನಾದ್ಯನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವರಿಗೆ ಅನಿಮಿತ್ತ ಮಹೋಪಕಾರಿ. ಅಂತೆಯೇ ಪರಮಪ್ರೇಷ್ಠ. ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪೂಜನೀಯ. ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ, ಸಮಸ್ತ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಾಯುದೇವರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವವ.

‘‘ನಮ್ಮಾರ್ತದನಿ ಕೇಳುವವ, ಕೇಳಿ ಕರುಣಿಸುವವ, ಶರಣುಹೊಕ್ಕವರಿಗೆ ಮೊರೆಯಾಗುವವ. ಅವನಿಂದ ನಮಗಾಗುವ ಉಪಕಾರ ಅನಂತ’’

ಹೀಗೆಲ್ಲ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ (ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ) ಭಗವಂತನ ವಾಸನಾಮಯ ರೂಪವನ್ನು ಹಾಗೂ (ಪೀಠ)ಆವರಣದೇವತೆಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು.

ಆದರೆ ಆ ರೂಪವೇ ದೇವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಆ ಮಾನಸ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಾಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು (ಗೋಲಕಗಳನ್ನು) ಸ್ಮರಿಸಿ ಆವಾಹಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಚಿನ್ಮಯ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅವನ ಸುಂದರತಮ ಲಾವಣ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಈ ತೆರನಾದ ನೆನಹು ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ನೀಡಿ ನಮ್ಮ ಮನವನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸುವದು.

ಬಳಿಕ ಭಾವಪೂರ್ಣ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪೂಜೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವದು. ಅಂತೆಯೇ ಜಪವು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯ.

(ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಜಪಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಅದರ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಾಂಗಗಳನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇದೇ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದೇವೆ.)

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

[೯]ನಿಷುಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಂ ।

೯ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ:- ಇಂದ್ರಿಯಗಣಪತೇ ಧನವನ್ ಯಶಸ್ವಿನ್ ಮಖಪತೇ ತ್ವಂ

ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಜಪ

ಪೂಜೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅಧಿಕಾರಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ''ನಾರಾಯಣ'' ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಅನೇಕರು ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಮಾಡುವವರೂ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಡಾಟವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಅದು ಅಪರಿಹಾರ್ಯಪೀಡೆ.

ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಔದಾಸೀನ್ಯ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನವಿಟ್ಟು ಮಾಡುವವರು ಬಹಳ ವಿರಳ. ಬೇರೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ವಾಸ ಇರುವವರಿಗೂ ಪೂಜೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯತೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಬಗೆಯಿಂದ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದ ಹೃದಯದಿಂದ, ಏಕಾಗ್ರತೆ ಇಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆ ನಿಷ್ಫಲ. ತುಸು ಫಲ ದೊರಕಬೇಕಾದರೂ ತುಸುವೇ ಭಕ್ತಿಯು ಇರಲೇಬೇಕು.

ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆ ಅಸತ್ಪೂಜೆ; ಅಸತ್ಕರ್ಮ. ಇದು ನಿರರ್ಥಕಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಅನರ್ಥಕಾರಿಯೂ ಹೌದು.

> ಅಶ್ರದ್ಧಯಾ ಹುತಂ ಜಪ್ತಂ ತಪಸ್ತಪ್ತಂ ಕೃತಂ ಚ ಯತ್ ।
> ಅಸದಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಪಾರ್ಥ ನ ಚ ತತ್ ಪ್ರೇತ್ಯ ನೋ ಇಹ ॥★॥

ಅದಕ್ಕೆಂದೇ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಲು ಹೇಳಿರುವರು. ಜಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕ್ಷಣಬಿಡದೆ ಮನದಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬೇಕು.

'ದೇವರು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಾ. ಸತ್- ನಿರ್ದೋಷ. ಅಂದರೆ- ಅಸ್ವತಂತ್ರತೆ, ದುಃಖ ಮುಂತಾದ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದವ. (ಚಿತ್) ಅನಂತಜ್ಞಾನಘನ. (ಆನಂದ) ಅಮಿತ ಆನಂದಮಯ. (ಆತ್ಮಾ) ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿ. ಮಮಸ್ವಾಮಿ.

'ಅಲ್ಲದೇ ಸಿರಿ ವಿಧಿ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಅನಂತ ಅನಂತ ಮಡಿ ಉತ್ತಮನಾದವ. ಅನಂತ ಗುಣ ರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಗಳುಳ್ಳವ.

'ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವದ ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು, ಇರವು, ನಿಯಮನ, ಜ್ಞಾನ, ಅಜ್ಞಾನ, ಬಂಧನ, ಮೋಚನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮಹಾ ದೊರೆ.

'ಎಲ್ಲ ಅಚೇತನಗಳಿಗೂ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಚೇತನರಿಗೂ ಹಿರಿಯೊಡೆಯ. ಸ್ವತಂತ್ರ. ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವ. ಸರ್ವನಿಯಾಮಕ, ಪ್ರೇರಕ, ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲರಲ್ಲಿದ್ದು ಆಯಾ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವವ.

'ಅಣುರೇಣುವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಇಡಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ, ಅದರ ಹೊರ ಆವರಣಗಳನ್ನು, ಸಮಸ್ತ ಅವ್ಯಾಕೃತ ಆಕಾಶವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದವ.

'ಅನಾದ್ಯನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವರಿಗೆ ಅನಿಮಿತ್ತ ಮಹೋಪಕಾರಿ. ಅಂತೆಯೇ ಪರಮಪ್ರೇಷ್ಠ. ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪೂಜನೀಯ. ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ, ಸಮಸ್ತ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಾಯುದೇವರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವವ.

''ನಮ್ಮಾರ್ತದನಿ ಕೇಳುವವ, ಕೇಳಿ ಕರುಣಿಸುವವ, ಶರಣುಹೊಕ್ಕವರಿಗೆ ಮೊರೆಯಾಗುವವ. ಅವನಿಂದ ನಮಗಾಗುವ ಉಪಕಾರ ಅನಂತ''

ಹೀಗೆಲ್ಲ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ (ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ) ಭಗವಂತನ ವಾಸನಾಮಯ ರೂಪವನ್ನು ಹಾಗೂ (ಪೀಠ)ಆವರಣದೇವತೆಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು.

ಆದರೆ ಆ ರೂಪವೇ ದೇವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಆ ಮಾನಸ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಾಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು (ಗೋಲಕಗಳನ್ನು) ಸ್ಮರಿಸಿ ಆವಾಹಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಚಿನ್ಮಯ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅವನ ಸುಂದರತಮ ಲಾವಣ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಈ ತೆರನಾದ ನೆನಹು ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ನೀಡಿ ನಮ್ಮ ಮನವನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸುವದು.

ಬಳಿಕ ಭಾವಪೂರ್ಣ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪೂಜೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವದು. ಅಂತೆಯೇ ಜಪವು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯ.

(ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರಜಪಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಅದರ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಾಂಗಗಳನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇದೇ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದೇವೆ.)

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

[೯]ನಿಷುಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಂ ।

೯ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ:- ಇಂದ್ರಿಯಗಣಪತೇ ಧನವನ್ ಯಶಸ್ವಿನ್ ಮಖಪತೇ ತ್ವಂ

ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂಚನಾರೇ ಮಹಾಮರ್ಕಂ ಮಘವನ್ ಚಿತ್ರಮರ್ಚ ॥

ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಃ- ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಯಾಮಕ ಭಗವನ್! ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳು. ನೀನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮೋತ್ತಮ. ನೀನಿಲ್ಲದೇ ಯಾವ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆಶ್ಚರ್ಯತಮನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನೇ ಪೂಜಿಸಿಕೋ.

ಅನ್ವಯ ಃ- ಹೇ ಗಣಪತೇ! ಗಣೇಷು ನಿಷುಸೀದ. ತ್ವಾಂ ಕವೀನಾಂ ವಿಪ್ರತಮಂ ಆಹುಃ. ತ್ವತ್ ಋತೇ ಆರೇ ಕಿಂಚನ ನ ಕ್ರಿಯತೇ. ಹೇ ಮಘವನ್! ಮಹಾಂ ಚಿತ್ರಂ ಅರ್ಕಂ (ತ್ವಮೇವ) ಚಿತ್ರಂ ಅರ್ಚ.

ಇದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥರು ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. (೨-೨-೪)

''ಭಗವನ್, ಸ್ವಾಮಿನ್, ಆರಾಧ್ಯದೇವ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ನೀನು ನಿಯಾಮಕ.

ಸಿರಿ, ವಿಧಿ, ವಾಯು ಮುಂತಾದ ಅಮರಗಣದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೀ ಎನ್ನ ಪ್ರೇರಿಸು.

ಬಂದು ಬಾಂಧವರ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರ ಗಣದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸಾಧನೆಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡು.

ಮನಸ್ಸಿನ ನಾನಾವೃತ್ತಿಗಳ ಗಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಸತ್ವವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸು.

ಇಂದ್ರಿಯಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಷ್ಠಿತನಾಗಿದ್ದು ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸು.

ನಾನುಣ್ಣುವ ಭೋಗ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳ ಗಣದಲ್ಲಿದ್ದು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸು.

ಇಂದ್ರಿಯಗಣೇಷು ನಿಷುಸೀದ । ತತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಮಹಾಂತಂ ಪರಮಾನಂದಂ ಆಶ್ಚರ್ಯತಮಂ ತ್ವಾಂ ತ್ವಮೇವ ಪೂಜಯ । ಯತಃ ತ್ವಾಮೇವ ವಿಶೇಷೇಣ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಪ್ರಕೃಷ್ಟತಮಂ ಆಹುಃ । ಅತಃ ತವ ಏವ ಪೂಜ್ಯತ್ವಮ್ । ಯತಶ್ಚ ತ್ವದೃತೇ ದೂರೇ ಸಮೀಪೇ ವಾ ನ ಕೇನಚಿತ್ ಕಿಂಚಿತ್ ಕ್ರಿಯತೇ । ಅತಃ ತ್ವಮೇವ ಪೂಜಕ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ।

(ತತ್ವಪ್ರದೀಪ ೨-೨-೪) ನಿಷುಸೀದೇತ್ಯಾದೇರಯಮರ್ಥಃ। ಇಂದ್ರಿಯಗಣೇಷು ತ್ವಂ ಸು ನಿಷೀದ । ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ವಿಶೇಷೇಣ ಪ್ರಕೃಷ್ಟತಮಂ ತ್ವಾಮಾಹುಃ । ತ್ವದೃತೇ ಸ್ಪಂದನಮಪಿ ನ ಕ್ರಿಯತೇ । ಆರೇ ದೂರೇ ಚ । ತ್ವನ್ನಿಯತ್ಯೈವ ಸರ್ವಂ ಸರ್ವತ್ರ । ಮಹಾಂತಂ ಅಧಿಕಾನಂದಂ ತ್ವಾಂ ತ್ವಮೇವಾರ್ಚಯ ಮಘವನ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಯುಕ್ತಾ ಇತಿ । ನ ಚ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಅರ್ಚ್ಯತ್ವಂ ಯುಜ್ಯತೇ । ಅಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋಕ್ತೇಃ । ಸ್ತೋತ್ರಾ ಸ್ವೇಂದ್ರಿಯೇಷು ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಭಗವಂತಂ ಪ್ರತಿ ಸ್ವಾರ್ಚಕತ್ವಂ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯತ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ ।

ವೇದಾದಿ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಗಳ ಗಣದಲ್ಲಿ ನೀನಿದ್ದು ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಪಡಿಸು.

ನೀನು ಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಪರತರ, ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂದು ಕವಿಗಳಿಗೆ ಒಮ್ಮತದಿಂದ ಸಮ್ಮತ.

ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆ, ಪ್ರೇರಣೆ, ಶಕ್ತಿಪ್ರಚೋದನೆ, ಅನುಗ್ರಹಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ಆಗುವಂತಿಲ್ಲ.

ಅತಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಆಚೆ ದೂರದಲ್ಲಾಗಲೀ,

ಇಂದಾಗಲಿ, ಅನಂತಕಾಲದ ಹಿಂದು ಮುಂದಾಗಲೀ,

ಯೋಗ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹತ್ತಿರದವರಾದ ಸಿರಿ, ವಾಯುಗಳಿಂದಾಗಲಿ,

ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಗಣನೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ದೂರರಾದ ಕ್ಷುದ್ರ ಜೀವಿಗಳಿಂದಾಗಲೀ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ಆಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿದ್ದರೆ ಶ್ವಪಚನೂ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗುವನು. ಇರದಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಶ್ವಪಚನಾಗುವನು.

ಎಲೆಯ ಅಲುಗಾಟ, ಹುಲ್ಲಿನ ಹಾರಾಟ, ಕಣಗಳ ತೂರಾಟ ಯಾವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಅಂತೆಯೇ ನೀನು ಮಹನೀಯ, ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ನಾನು ಅತಿ ಕ್ಷುದ್ರಜಂತು, ದುರ್ಬಲ, ಶಕ್ತಿಹೀನ, ಸ್ವತಃ ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದವ.

ಹಾಗಾಗಿ ಅಸ್ವತಂತ್ರತಮ. ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರೆ. ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಪೂಜೆ, ತೀರ್ಥಾಟನ ಮುಂತಾದ ವಿಹಿತಕರ್ಮಗಳಾಗಲಿ, ತಿರುಗುವದು, ಕೊಡುವದು, ಕೊಂಬುವದು, ಬೆಟ್ಟ ಏರುವದು, ಸಮುದ್ರ ಈಜುವದು ಮುಂತಾದ ಕರ್ಮಗಳಾಗಲಿ,

ಕಣ್ಣಳಿಂದ ದರ್ಶನ, ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಶ್ರವಣ, ಕೈಗಳಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶನ, ಅಥವಾ ರೆಪ್ಪೆಗಳ ಸ್ಪಂದನ, ಶ್ವಸನ ಉಚ್ಛ್ವಸನ ಮುಂತಾದ ಅತಿ ಹಗುರಾದ ಕರ್ಮಗಳೇ ಆಗಲಿ ಕೇವಲ ನನ್ನಿಂದ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ನಿನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆ, ನೀ ಕೊಟ್ಟ ಶಕ್ತಿ, ನೀ ನೀಡಿದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ನಿನ್ನನುಗ್ರಹ ಇವುಗಳಿಂದಲೇ ಆಗಬೇಕು.

ನೀನು ಸಿರಿ, ವಿಧಿ, ವಾಯುಗಳಿಗೂ ಪ್ರೇರಕ, ಪ್ರವರ್ತಕ, ಅನುಗ್ರಾಹಕ, ಶಕ್ತಿಪ್ರಚೋದಕ.

. ಎಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಹಂಗಿನಲ್ಲಿ ಇರುವರು. ನಿನಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾರ ಹಂಗೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ, ಪರರೆಲ್ಲ ಪರತಂತ್ರರು.

ಓ ಸಿರಿವಂತನೇ ! ಈ ಪರಿಯ ಸೊಬಗಾವ ದೇವರಲೂ ನಾ ಕಾಣೆ. ಅಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಾರೆ. ನೀನೇ ನಿನ್ನನ್ನು-ನನ್ನಧಿಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿದ್ದು ಪೂಜಿಸಿಕೊ, ಫಲಮಾತ್ರ ನನಗೆ ನೀಡು, ಮಿಗಿಲಾಗಿ ದಯಮಾಡು.''

ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಪೂಜಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದೂ ವಿಚಿತ್ರ. ಒಬ್ಬರು ಪೂಜಿಸಿದಾಗ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಫಲನೀಡುವದು ಇನ್ನೂ ವಿಚಿತ್ರ ''ಚಿತ್ರಂ ಅರ್ಚ''

ಆರಾಧ್ಯಸೇ ಪ್ರಾಣಭೃತಾಂ ಪ್ರಣೇತ್ರಾ
ಪ್ರಾಣಾಧಿನಾಥೇನ ಸಮೀರಣೇನ ।
ನಾರಾಯಣ ಜ್ಞಾನಸುಖೈಕಪೂರ್ಣ
ಸ್ವಾಮಿನ್ ಮಯಿ ಶ್ರೀರಮಣ ಪ್ರಸೀದ ॥★॥

'ಓ ನಾರಾಯಣ ! ದೋಷದೂರ ! ಜ್ಞಾನಪೂರ್ಣ ! ಸುಖಪೂರ್ಣ ! ಓ ಎನ್ನೊಡೆಯ ! ಹೇ ಸರ್ವರೊಡೆಯ ! ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಆರಾಧಿಸುವನು.

ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನನಗೆಲ್ಲಿ? ಆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರೇರಕ. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಣಾಯಕ. ಪ್ರಾಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಒಡೆಯ.

ಅಂಥ ವಾಯುದೇವರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯೇ !

ಓ ಸಿರಿಯೊಡೆಯ ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು.'

ಬಿಂಬೋಽಸಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬೋಽಸ್ಮಿ ತವ ಯದ್ಯಪಿ ಚಾಂತರಮ್ ।
ಸ್ವಾಮಿನ್ ನಿರ್ದೋಷ ಮದ್ದೋಷಾನ್ ವಿರೇಚಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

(ದೇವರು ಬಿಂಬ, ನಾವವನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರು. ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಎನ್ನುವದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಅರ್ಥ. ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ತೋರುವುದು.

ಬಿಂಬರಾದ ನಾವು ಚಲಿಸಿದಂತೆ ಆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಚಲಿಸುವದು. ಬಿಂಬ ಚಲಿಸದಿರೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೂ ಚಲಿಸುವದಿಲ್ಲ.

ಬಿಂಬದಲ್ಲಿರುವ ಗುಣಧರ್ಮಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವವು. ಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಗುಣ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚೇತನರನ್ನು ಚೇತನೋತ್ತಮನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರೂಪರೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಜೀವ ದೇವರಂತೆ ಇರುವ. ದೇವರಧೀನನಾಗಿರುವ. ಅಂತೆಯೇ ದೇವರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ)

'ಓ ದೇವ ! ನೀನು ಬಿಂಬ, ನಾನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬ.

ಆದರೆ, ನೀನು ನಿರ್ದೋಷ, ನಾನು ಸದೋಷ.

ನೀನು ಅನಂತ, ನಾನು ಸಾಂತ.

ನೀನು ಆನಂದಪೂರ್ಣ, ನಾನು ದುಃಖಭರಿತ.

ನೀನು ಜ್ಞಾನಮಯ, ನಾನು ಅಜ್ಞಾನಘನ.

ನಾನು ಎಣಿಕೆ ಇಲ್ಲದ ದೋಷಗಳ ಗಣಿ. ಅಜ್ಞಾನ, ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ, ಸಂಶಯ, ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಮದ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ಮೋಹ, ಮಮಕಾರ, ಕಪಟ, ಕ್ರೌರ್ಯ, ದೌರ್ಜನ್ಯ, ಕೌಟಿಲ್ಯ, ಕೃತಘ್ನತೆ, ಪಾರುಷ್ಯ, ನೃಶಂಸತ್ವಮುಂತಾದ ದೋಷಗಳಿಗೆ ತವರು ನಾನು.

ಓ ಸ್ವಾಮಿನ್, ನಿರ್ದೋಷನೆ ! ಈ ಎಲ್ಲ ದೋಷಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಅನಾದಿಯಿಂದ ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡಿವೆ, ಸುತ್ತಗಟ್ಟಿ ಮುತ್ತಿಹಾಕಿವೆ.

ನಾನು ಪರಮದುರ್ಬಲನಾದುದರಿಂದ ಏನೂ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ.

ನೀನಾದರೂ ಪ್ರಬಲತಮ. ನಿನ್ನದು ಅನಂತ ಶಕ್ತಿ, ಅಚಿಂತ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ. ಅನಾದಿ ನಿಬಿಡ ಅವಿದ್ಯಾಂಧಕಾರವನ್ನೇ ನಿನ್ನ ಪಾದದರ್ಶನ ನೀಡಿ ಸಿಡಿಲಿನಂದದಿ ಸೀಳಿಹಾಕುವ ಓ ಅನಂತಶಕ್ತೇ ! ಓವೋ ಮಾಯಪತೇ ! ನಿನಗೆ ಈ ದೋಷಗಳು ಕ್ಷುದ್ರವೇ ಸರಿ.

ದಯಾಘನ ! ನನ್ನೀ ದೋಷಗಳನ್ನು ಮರಳಿಬಾರದಂತೆ ತೊಲಗಿಸು.

ಆ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ

'ಭೂಯಿಷ್ಠಾಂ ತೇ ನಮ ಉಕ್ತಿಂ ವಿಧೇಮ'

''ನಾನೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯೆ ನೀ ಮಾಡಿದುಪಕಾರ'.

ಭಗವನ್ ಯನ್ಮಯಾ ಕರ್ಮ ಶುಭಂ ಕಾರಯಸಿ ಪ್ರಭೋ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾಸ್ತು ತವ ದೇವ ಪ್ರಸಾದತಃ ॥★॥

'ಭಗವನ್ ! ನೀನು ನನ್ನಿಂದ ಮಾಡಿಸುವ ಶುಭಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯಾಗಲಿ,'

ಅನಂಶಸ್ಯಾಪಿ ಜೀವಸ್ಯ ಕಿಂಚಿತ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಯೋಜನಾಮ್ ।
ಕಾರ್ಯೇಷು ಯಃ ಕರೋತ್ಯದ್ಧಾ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಸ್ವಯಂಭುವೇ ॥★॥

(ವಿವರಣೆ :- ನಾವು ಭಾರವಾದ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಎತ್ತುವಾಗ ಬಳಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಲ್ಲು ಎತ್ತುವಾಗ ಬಳಸುವದಿಲ್ಲ.

ಅಂದಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ, ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಬಳಸುವದು ನಮಗೆ ಅನುಭವಸಿದ್ಧ.

ಆದರೆ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಜೀವನಿಗೆ ಒಂದೇ ಶಕ್ತಿ. ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿ ಒಂದು, ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿ ಒಂದು ಎಂದು ವಿಭಾಗವಿಲ್ಲ.

ಶಕ್ತಿಯೇ ಜೀವ. ಜೀವವೇ ಶಕ್ತಿ. ಜೀವ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಭೇದ. ಒಂದೇ ಜೀವದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಜೀವ, ಹೆಚ್ಚು ಜೀವ ಎಂಬ ವಿಭಾಗ ಸಲ್ಲದು.

ಅಂದ ಮೇಲೆ ಜೀವನಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಾದ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಂಬ ವಿಭಾಗ ಸಲ್ಲದು. ಹಾಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಬಂಡೆಯನ್ನು, ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಎತ್ತುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದಾಯಿತು.

ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ತುಂಡುಗಳು ಇವೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕಾದೀತು. ಈ ತೆರನಾದ ವಾಸ್ತವಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ)

ದೇವರು ಜೀವರ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದಗೊಳಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅತ್ಯಂತ ಅಭೇದವನ್ನೇ ಉಳಿಸುವನು.

ಆದರೂ ಅಚ್ಛೇದ್ಯರೂ ಅವಿಭಾಜ್ಯರೂ ಆದ ಜೀವರ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿನ್ನವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು, ತುಂಡು ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಇದು ಕೇವಲ ದೇವರ ಅಚಿಂತ್ಯವಾದ ಶಕ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೀಗುವದು.

ಹೀಗೆ 'ಅವಿಭಾಜ್ಯರಾದ ಜೀವರ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ (ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಂಬುದಾಗಿ) ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಜೀವನಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ ಓ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಭುವೇ ! ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಪ್ರಣಾಮ. ಅನಂತ ನಮನ.'

ಸ್ವವಂದನಂ ಯಥಾ ಪಿತ್ರಾ ಕಾರಿತಂ ಶಿಶುಕರ್ತೃಕಮ್ ।
ಏವಂ ಪೂಜಾ ವಿಷ್ಣ್ವಧೀನಾ ಭವೇಜ್ಜೀವಕೃತೇತ್ಯಪಿ ॥★॥

''ತಂದೆ ತನ್ನ ಮಗುವಿನ ಕತ್ತುಬಾಗಿಸಿ ಅವನಿಂದ ತನಗೆ ವಂದನೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಾನೇ ಹರಸಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸುವನು.

ಅಂತೆಯೇ ಭಗವಂತ ನಮ್ಮ ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆತ್ಮನನ್ನು ಹಾಗೂ ಇವೆಲ್ಲದರ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಪ್ರೇರಿಸಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ.''

ಇಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ದೇವರೇ ಮಾಡಿದರೂ (ಪರಾಧೀನರಾಗಿ) ನಾವು ಮಾಡಿದೆವು ಎಂಬ ಮಾತು ತಪ್ಪಲ್ಲ.'

ಜಯಾಚ್ಯುತ ಜಯಾನಂತ ಜಯ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ಪ್ರಭೋ ।
ಜಯ ಕೇಶವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಕೃಷ್ಣಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥★॥

'ಅಚ್ಯುತನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ! ಅನಂತನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ! ಓ ಪ್ರಭುವೇ! ಓ ಹರಿಯೇ, ಓ ಕೃಷ್ಣನೇ ನೀನು ಜಯಶೀಲನಾಗು. ಸಿರಿಯೊಡೆಯ, ಕೇಶವ ನೀನು ಜಯಶೀಲನಾಗು.'

ಮಯಿ ಸ್ಥಿತೋ ಮದಂಗೇಷು ಸ್ವತಂತ್ರೋ ವ್ಯಾಪ್ತವಾನ್ ಹರಿಃ ।
ಸ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚಾಸ್ವತಂತ್ರಂ ಮಾಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ವರ್ತಯತ್ಯಜಃ ॥★॥

''ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಂತಿರುವ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತುಂಬಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವತಂತ್ರನು. ಜನ್ಮ-ಮೃತಿ ಮೊದಲಾದ ದೋಷವಿಲ್ಲದ ಭಗವಂತ ಅಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಮನಬಂದಂತೆ (ನನ್ನ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ) ಪ್ರೇರಿಸುವನು.''

ಸ್ವಾತ್ಮನಸ್ತಸ್ಯ ಪೂಜಾಃ ಸ್ಯುಃ ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯವೃತ್ತಯಃ ।
ಮಮೈತಾಃ ಇತಿ ಕರ್ತಾರಂ ಉದ್ದೇಶ್ಯಂ ಚ ಹರಿಂ ಸ್ಮರೇತ್ ॥★॥

''ನನ್ನ ಮನ ಮೈ ಮಾತುಗಳ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೇವರು ತನ್ನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿಸುವನು. ಅಂತೆಯೇ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ದೇವರೇ ಕರ್ತೃ, ದೇವರೇ ಉದ್ದೇಶ್ಯ.''

ದೇವರಾಳುವ ಈ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಿದ್ದದ್ದು ಒಂದೂ ನಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಹಾಗೇನಾದರೂ ದೇವರ ಮನ್ನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಿದ್ದದ್ದು ನಡೆದರೆ ದೇವರು ಸ್ವತಂತ್ರ ಎಂದು ಆಗಲಾರ. ದೇವರು ಸ್ವತಂತ್ರನೇ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ ಮಾಡಿಸುವ.

ಇಡಿಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಯಾವುದೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಯೂ ದೇವರಿಗೆ ಬೇಡವಾದದ್ದಲ್ಲ. ದೇವರಿಗೆ ಬೇಜಾರು ತರಿಸುವದಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದಲೂ ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ. ಪ್ರೀತಿ ತರಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯೇ ಪೂಜೆ, ಎಂದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಪ್ರೀತಿ ತರಿಸುವದು. ಹಾಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ದೇವರ ಪೂಜೆ.

ಆದರೆ ಇದು ದೇವರ ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.

'ಅಸತಾಮಥಮಾಚಾರಃ ಹರಿದೃಷ್ಟ್ಯಾಽಽತ್ಮಪೂಜನಮ್ ।'

(ದೇವರಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿದ್ದರೂ) ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇವು ಸರ್ವಥಾ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಅಲ್ಲ.

ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನಿಗೆ ನಿಷಿದ್ಧವಾದವುಗಳು. ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸಿ ಅವರವರಿಂದ ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ ದೇವರ ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇವು ಸತ್ಕರ್ಮಗಳೇ.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಧೋಗತಿಯಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

'ತಸ್ಯ ಅಧೋಗಮನಾಯೇತಿ.'

ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದರೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಪಾಪಲೇಪವಿಲ್ಲ.

ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗತೈಃ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಪುರಸ್ಸರೈಃ ।
ಸನ್ಮಾರ್ಗೇ ಪ್ರೇರಿತೋಽಹಂ ತ್ವಾಂ ಪೂಜಯಾಮ್ಯದ್ಯ ಮಾಧವ ॥★॥

''ಓ ಸಿರಿಯೊಡೆಯ ! ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿ ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ನಾನು ಇಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವೆ.''

ಕಲಶಪೂಜಾ

ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಕಲಶ ಸ್ಥಾಪನೆ.

೧. ಪೂರ್ಣಕುಂಭ, ೨. ಸ್ನಾನಕುಂಭ ೩. ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ, ೪. ನೈವೇದ್ಯಪ್ರೋಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ, ೫. ಅರ್ಘ್ಯಾದಿ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತುಂಬುವದಕ್ಕಾಗಿ, ೬. ಪಾನೀಯಕ್ಕಾಗಿ, ೭. ನಮ್ಮ ಕೈ ತೊಳೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ, (೮. ಶಂಖಭ್ರಮಣಕ್ಕಾಗಿ, ೯. ಗಂಧವನ್ನು ತೇಯುವದಕ್ಕಾಗಿ)

ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಲಾಶಯದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ತರುವುದೇ ಮೇಲು.

ಅನಿವಾರ್ಯವಾದರೆ ಒಂದೇ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಂದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಗೈಯಬಹುದು.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಎರಡು ಕಲಶಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವದು. ಒಂದು ಸ್ನಾನೀಯ ಬೃಹತ್‌ಕಲಶ. ಇನ್ನೊಂದು ಅದಕ್ಕೂ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಪೂರ್ಣಕಲಶ.

ಮೊದಲನೆಯ ಕಲಶಜಲವನ್ನು ಶಂಖದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು. ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಕುಂಭವನ್ನೇ ಎತ್ತಿ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಈ ಎರಡು ಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಪದ್ಮ, ಧೇನು, ಗರುಡ, ಚಂದ್ರ, ನಾರಾಚ, ಹಂಸವೆಂಬ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಗರುಡ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ವಿಷನಿವಾರಣೆ.

ಧೇನುಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಅಮೃತಪರಿಪೂರಣ.

ಶಂಖಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಪವಿತ್ರೀಕರಣ.

ಚಕ್ರಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣ.

ಗದಾ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ದಿಗ್ಬಂಧನ.

ಪದ್ಮ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಜಲಶೋಧನ.

ಕಲಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ನೀರಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆರುದಲದ ತಾವರೆಯನ್ನು ತುಲಸೀದಲದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಬೇಕು.

ಆ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ತುಲಸೀಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಬಲಗೈಯಿಂದ ಕಲಶವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತ,

''ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ವಿಷ್ಣುಃ......''

''ಕಲಶದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು, ಕಂಠದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ, ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಗಣಗಳು, ಕುಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಏಳು ಸಾಗರ, ಏಳುದ್ವೀಪ, ಇಡಿಯ ಪೃಥ್ವಿ, ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದ, ಅಥರ್ವವೇದ, ಶಿಕ್ಷಾ, ಕಲ್ಪ, ವ್ಯಾಕರಣ, ನಿರುಕ್ತ, ಛಂದಸ್ಸು, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಎಂಬ ಆರು ವೇದಾಂಗಗಳು ಇದೆಲ್ಲದರ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು ನೆಲೆಸಿರುವರು.

ಇದಲ್ಲದೇ ಗಾಯತ್ರೀ, ಸಾವಿತ್ರೀ, ಪುಷ್ಟಿಕರೀ, ಶಾಂತಿ ಎಂಬ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ದೇವರ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ನನ್ನ ದುರಿತವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲಿ'' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಓಂ ಇಮಂ ಮೇ ಗಂಗೇ ಯಮುನೇ ಸರಸ್ವತಿ ಶುತುದ್ರಿ ಸ್ತೋಮಂ [೧೦]ಸಚತಾ ಪರುಷ್ಣ್ಯಾ। ಅಸಿಕ್ನ್ಯಾಮರುದ್ವೃಧೇ ವಿತಸ್ತಯಾರ್ಜೀಕೀಯೇ ಶೃಣುಹ್ಯಾ ಸುಷೋಮಯಾ ॥ (ಋ.೧೦-೭೫-೫)

ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೇ ಗಂಗಾದಿ ನದೀ ದೇವತೆಗಳೇ ! ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

ಅನ್ವಯ ಃ- ಗಂಗೇ, ಯಮುನೇ, ಸರಸ್ವತೀ, ಶುತುದ್ರಿ ಪರುಷ್ಣಿ ಅಸಿಕ್ನ್ಯಾ ಹೇ ಮರುದ್ವೃಧೇ

''**ಗಂಗೆ, ಯಮುನೆ, ಸರಸ್ವತೀ** ಹೇ ಗಂಗೆ, ಯಮುನೆ, ಸರಸ್ವತಿ, **ಶುತುದ್ರಿ** ಸತ್‌ಲಜ್, **ಪರುಷ್ಣಿ** ರಾವೀ, **ಅಸಿಕ್ನ್ಯಾ** (ಪಂಜಾಬಿನ) ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ಎಂಬ ನದೀಯಿಂದ ಸಹಿತವಾದ, ಹೇ **ಮರುದ್ವೃಧೇ** ಪಂಜಾಬಿನ ಮತ್ತೊಂದು ನದಿ, **ವಿತಸ್ತಯಾ** ಝೀಲಂ ನದೀಯಿಂದ ಹಾಗೂ **ಸುಷೋಮಯಾ** ಒಂದು ನದೀಯಿಂದ ಸಹಿತವಾದ, ಹೇ **ಆರ್ಜೀಕೀಯೇ** ಒಂದು ನದಿ, ಈ ಎಲ್ಲ ನದೀದೇವತೆಗಳೇ **ಮೇ ಇಮಂ ಸ್ತೋಮಂ** ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು **ಆ ಸಚತ** ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಿ. **ಆ ಶೃಣುಹಿ** ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿರಿ.'' ಕಲಶಜಲದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

''ಗಂಗೇ ಚ ಯಮುನೇ ಚೈವ....''

---

೧೦ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ - ಸಚಸ್ವಾ ನಃ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ಇತ್ಯತ್ರ ರಕ್ಷ ಸಂತತ ಸೌಖ್ಯಾಯ ಇತಿ ಭಾಷ್ಯಮ್। ಸಚ ಸಮವಾಯೇ।

''ಹೇ ಗಂಗೇ, ಯಮುನೇ, ಗೋದಾವರೀ, ಸರಸ್ವತೀ, ನರ್ಮದೇ, ಸಿಂಧು, ಕಾವೇರಿ ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೇ ಈ ಕಲಶದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರಿ.''

''ಸರ್ವೇ ಸಮುದ್ರಾಃ ಸರಿತಃ....''

''ಎಲ್ಲ ಸಮುದ್ರ, ನದಿ, ನದ, ತೀರ್ಥಗಳ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ಬಂದು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲಿ'' ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಎರಡೂ ಕಲಶಗಳ ಜಲದಲ್ಲಿ ವಿಷನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ **''ಪಕ್ಷಿರಾಜಾಯ....'' ''ತತ್ಪುರುಷಾಯ...''** ಎಂಬ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಗರುಡಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಅಮೃತವಾಗಿ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ **''ಸರ್ವಕಾಮದುಘೇ...''** ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಧೇನುಮುದ್ರೆಯನ್ನು, ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ **''ನಮೋ ಭಗವತೇ...''** ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಶಂಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು, ಸಂರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ **''ನಮಃ ಸುದರ್ಶನಾಯ...''** ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಚಕ್ರಮುದ್ರೆಯನ್ನು, ದಿಗ್ಬಂಧನಕ್ಕಾಗಿ **''ನಮೋ ಭಗವತ್ಯೈ ಗದಾಯೈ...''** ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಗದಾಮುದ್ರೆಯನ್ನು, ಜಲಶೋಧನಕ್ಕಾಗಿ ಪದ್ಮಮುದ್ರೆಯನ್ನು, ಚಂದ್ರಮುದ್ರೆ-ಯನ್ನು, ನಾರಾಚಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹಂಸಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಆ ಎರಡೂ ಕಲಶಗಳ ಜಲದಲ್ಲಿ ಷಟ್ಕೋಣಪದ್ಮವನ್ನು ತುಲಸಿಯಿಂದ ಬರೆಯಬೇಕು. ಕಲಶದ ಮುಖಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು.

ನಂತರ ಜಲದೇವತೆಗಳಾದ ಬುಧ ವರುಣರನ್ನು ತದಂತರ್ಗತ ಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರನ್ನು ತದಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನನ್ನು ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಸ್ನಾನೀಯ ಬೃಹತ್‌ಕಲಶದ (ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ.) ಪೂರ್ವಾದಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ, ವಾಸುದೇವ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿರುದ್ಧರನ್ನು ಗಂಧಸಹಿತ ತುಲಸೀದಲದಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ನಂತರ ಎರಡೂ ಕಲಶಗಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ನಿರೂಪಿಸುವಂತೆ ಪೀಠಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

''ಓ ನಾರಾಯಣ, (ಹಗಲಿನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ) ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಗತ (ರಾತ್ರಿ

ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಾಂತರ್ಗತ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನ್ಯಂತರ್ಗತ) ಅಜಾದಿ ನೂರುದೇವತೆಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿ ಸ್ನಾನೀಯ ಬೃಹತ್‌ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗು' ಎಂದು ಯಾಚಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಅಜ, ಆನಂದಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸಬೇಕು. ಈ ಅಜ ಆನಂದಾದಿರೂಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೂರ್ಯನಿಂದ (ಚಂದ್ರನಿಂದ ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ) ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ಎರಡೂ ಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಸ್ನಾನೀಯ ಬೃಹತ್ ಕಲಶದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಮವಾಗಿ) ಅಜಾದಿ ಶಿಂಶುಮಾರಾಂತ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಮೂಲನಾರಾಯಣನನ್ನು

ಹಾಗೂ ಪೂರ್ಣಕುಂಭದಲ್ಲಿ (ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮವಾಗಿ) ಶಿಂಶುಮಾರಾದಿ ಅಜಾಂತ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆವಾಹಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ಣಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಮೂಲನಾರಾಯಣನನ್ನು ಆವಾಹಿಸಬಾರದು.

ಆಮೇಲೆ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸ, ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸ, ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾದಿ ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್‌ಸಮಾಭಾಸಃ ಚಿದಾನಂದೈಕದೇಹವಾನ್ ।
ಶಂಕಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಧರೋ ಧ್ಯೇಯೋಽಹಮೀಶ್ವರಃ ॥★॥

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಎರಡೂ ಕಲಶಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಭಗವಂತನ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ಬಾರಿ ಮೂಲ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

''ಓ ದೇವತೆಗಳೇ ! ಪೂಜೆ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಈ ತಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆ ನಿಂತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾನು ಮಾಡುವ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕಾಪಾಡಿರಿ'' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಆವಾಹನ, ಸ್ಥಾಪನ, ಸನ್ನಿಧಾನ, ಸಮ್ಮುಖೀಕರಣ, ಸನ್ನಿರೋಧನ, ಅವಗುಂಠನ ಎಂಬ ಆರು ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಕಲಶದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವಾಗ ನಾರಾಯಣ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲ (ನಾರಾಯಣ) ಮಂತ್ರದಿಂದ ೧.ಅರ್ಘ್ಯ, ೨.ಪಾದ್ಯ, ೩.ಆಚಮನ, ೪.ಮಧುಪರ್ಕ, ೫.ಪುನರಾಚಮನ, ೬.ಸ್ನಾನ, ೭. ವಸ್ತ್ರ ೮.ವಿಭೂಷಣ, ೯.ಉಪವೀತ, ೧೦.ಆಸನಗಳೆಂಬ ಹತ್ತು ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಹೂವಿನಿಂದಾಗಲೀ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯ ನೀರು ಹಾಕುತ್ತಲಾಗಲೀ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ನಂತರ ೧೧.ಗಂಧವನ್ನು, ೧೨.ತುಲಸೀಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಕಲಶದಲ್ಲಿರುವ ಮೂಲದೇವರ ಆವರಣಪೂಜೆಯನ್ನು[೧೧] ಮಾಡುವದು.

ಈ ಆವರಣ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪುನಃ ಅರ್ಘ್ಯ, ಪಾದ್ಯ, ಆಚಮನ, ಮಧುಪರ್ಕ, ಪುನರಾಚಮನ, ಸ್ನಾನ, ವಸ್ತ್ರ ವಿಭೂಷಣ, ಉಪವೀತ, ಆಸನ, ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪಗಳೆಂಬ ಹನ್ನೆರಡು ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವದು.

ಇಷ್ಟಾದ ಮೇಲೆ ಪೀಠ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಆವರಣ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ಮೂಲರೂಪಕ್ಕೂ ಮಿಲಿತವಾಗಿ ೧೩.ಧೂಪ, ೧೪.ದೀಪ, ೧೫.ನೈವೇದ್ಯ, ೧೬.ನಮಸ್ಕಾರಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು, ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಷೋಡಶ (ಹದಿನಾರು) ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಕಲಶಃ ಕೀರ್ತಿಮಾಯುಷ್ಯಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಮೇಧಾಂ ಶ್ರಿಯಂ ಬಲಮ್ ।
ಯೋಗ್ಯತಾಂ ಪಾಪಹಾನಿಂ ಚ ಪುಣ್ಯವೃದ್ಧಿಂ ಚ ಸಾಧಯೇತ್ ॥★॥

''ನಾವು ಪೂಜಿಸಿದ ಕಲಶವು ಅರ್ಥಾತ್ ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಧವಲಕೀರ್ತಿ, ದೀರ್ಘ ಆಯುಷ್ಯ, ಶುದ್ಧವಿದ್ಯೆ, ವಿಪುಲ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ, ಸಮೃದ್ಧ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಅತುಲ ಬಲ, ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ಪಾಪದ ಹಾನಿ ಹಾಗೂ ಪುಣ್ಯದ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವರು.''

ಸರ್ವದೇವಮಯೋ ಯಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವವೇದಮಯೋ ಯತಃ ।
ಅತೋ ಹರಿಪ್ರಿಯೋಽಸಿ ತ್ವಂ ಪೂರ್ಣಕುಂಭ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

''ಪೂರ್ಣಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವೇದಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ, ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವರು. ''ಕ್ಷೇತ್ರದೇವತೆಗಳು ಹೇಗೆ ಹರಿಪ್ರಿಯರೋ ಹಾಗೆ ಓ ಪೂರ್ಣಕುಂಭವೇ ! ನೀನೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯ. ಕಾರಣ ನಾನು ನಿನಗೆ ನಮಿಸುವೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯೆ ತೋರು.''

೧೧ ಆವರಣ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವೆವು.

ಶಂಖಪೂಜೆ

ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಶಂಖದಿಂದಲೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಶಂಖದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಈ ಎರಡೂ ನಿಯಮಗಳು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದದ್ದು.

ಶಂಖವಿಲ್ಲದೇ ದೇವರು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸನ್ನಿಧಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಮುಖಾಂತರವೇ ಭಗವಂತ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವ.

ಸಿರಿಯ ದ್ವಾರದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಸೇವೆ ಅನಂತ ಪುಣ್ಯಪ್ರದ. ಸಿರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೇರವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಸೇವೆ ಅಲ್ಪಫಲ, ಅಫಲ.

ಅಲ್ಲದೇ, ಸಿರಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುವಳು. ಪರರನ್ನಲ್ಲ. ಎಂದಮೇಲೆ ಸಿರಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಶಂಖದಿಂದ ಬೇರಾವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಪೂಜಿಸಬಾರದು.

ಶಂಖದಿಂದ ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಿರಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಿಸಿದಂತೆ. ಇದು ಮಹಾ ಅನರ್ಥಸಾಧನ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ತ್ವಂ ಪುರಾ ಸಾಗರೋತ್ಪನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುನಾ ವಿಧೃತಃ ಕರೇ ।
ನಮಿತಸ್ಸರ್ವದೇವೈಶ್ಚ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

'ಓ ಶಂಖವೇ ! ಸಾಗರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ವಿಷ್ಣುವು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಿಸುವರು. ಪಾಂಚಜನ್ಯ ! ನಿನಗೆ ಎನ್ನ ನಮನ.

ಗರ್ಭಾ ದೇವಾರಿನಾರೀಣಾಂ ವಿಶೀರ್ಯಂತೇ ಸಹಸ್ರಶಃ ।
ತವ ನಾದೇನ ಪಾತಾಲೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

'ಪಾತಾಲದಲ್ಲಿರುವ ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ದೈತ್ಯರ ಮಡದಿಯರ ಗರ್ಭಗಳು ನಿನ್ನ ನಾದ ಕೇಳಿ ವಿಶೀರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ.

ತವ ನಾದೇನ ಜೀಮೂತಾ ವಿದ್ರುವಂತಿ ಸುರಾಸುರಾಃ ।
ಶಶಾಂಕಾಯುತದೀಪ್ತಾಭ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

'ನಿನ್ನ ನಾದ ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲ ಮಲ್ಲರು, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸುರಾಸುರರೂ ಪಲಾಯನ ಮಾಡುವರು. ಹತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಚಂದ್ರಮರ ಬೆಳಕಿನಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಪಾಂಚಜನ್ಯವೇ ! ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮನ.'

ದರ್ಶನೇನ ಹಿ ಶಂಖಸ್ಯ ಕಿಂ ಪುನಃ ಸ್ಪರ್ಶನೇನ ಚ ।
ವಿಲಯಂ ಯಾಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ಹಿಮವದ್ಭಾಸ್ಕರೋದಯೇ ॥★॥

'ಸೂರ್ಯ ಉದಿಸಿದಾಗ ಮಂಜು ಕರಗುವಂತೆ ಶಂಖದ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕರಗುವವು; ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಇನ್ನೇನು.?

ನತ್ವಾ ಶಂಖಂ ಕರೇ ಧೃತ್ವಾ ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ವೈಷ್ಣವಃ ।
ಯಃ ಸ್ನಾಪಯತಿ ಗೋವಿಂದಂ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಮ್ ॥★॥

'ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಶಂಖವನ್ನು ನಮಿಸಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ, ದೇವರ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡುವ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲ.'

ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾಂ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಚಾಜ್ಞಯಾ ।
ಶಂಖೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ತಸ್ಮಾಚ್ಛಂಖಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥★॥

'ಮೂರ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ದೇವರ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವರು. ಕಾರಣ ಶಂಖವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.'

ಶಂಖಂ ಚಂದ್ರಾರ್ಕದೇವತ್ಯಂ ಮಧ್ಯೇ ವರುಣದೇವತಮ್ ।
ಪೃಷ್ಠೇ ಪ್ರಜಾಪತಿಂ ವಿದ್ಯಾತ್ ಅಗ್ರೇ ಗಂಗಾ ಸರಸ್ವತೀ ॥★॥

'ಶಂಖಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯರು ದೇವತೆಗಳು. ಶಂಖದ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ವರುಣ. ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿ. ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗಾ ಸರಸ್ವತಿಯರು ಇರುವರು.'

ಹೀಗೆ ಶಂಖವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಸ್ನಾನೀಯ ಜಲವನ್ನು ಉದ್ಧರಣೆಯಿಂದ ಶಂಖದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ, ತುಲಸಿ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ,

ಓಂ [೧೨]ನಮೋ ಭಗವತೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯಾಯ ಮಹಾಶಂಖಾಯ

---

೧೨ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ:- ಪಾಪತಲಮೇವ ಪಾತಲಮ್. ತದೇವ ಪಾತಾಲಮ್ । ದೇವರ್ಷಿಪಿತೃಪನರಾಃ ಇತಿ ಮುಕ್ತಾಸ್ತು ಪಂಚಧಾ ಇತಿ ತತ್ವಸಂಖ್ಯಾನಮ್ ।

ಸರ್ವಪಾತಾಲವಾಸಿನಾಂ ವಿಕ್ಷೋಭಕಾಯ ಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ||★||

ಅನ್ವಯ :- ಸರ್ವಪಾತಾಲವಾಸಿನಾಂ ವಿಕ್ಷೋಭಕಾಯ ಭಗವತೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯಾಯ ಮಹಾಶಂಖಾಯ ನಮಃ. ಹುಂ ಫಟ್.

ಸರ್ವಪಾತಾಲವಾಸಿನಾಂ ಪಾತಾಲವಾಸಿಗಳಾದ ಅಥವಾ ಪಾಪತಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ವಿಕ್ಷೋಭಕಾಯ ವಿಕ್ಷೋಭಗೊಳಿಸುವ ಭಗವತೇ-ಪೂಜ್ಯವಾದ, ಷಡ್ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಪಾಂಚಜನ್ಯಾಯ ದೇವ, ಋಷಿ, ಪಿತೃ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮ ಎಂಬ ಐದು ಜನರಿಗೆ

ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣ ಚಕ್ಷು ಶ್ರೋತ್ರ ಅನ್ನ ಮನೋ ದೇವತೆಗಳೆಂಬ ಐದು ಜನರಿಗೆ,

ಪ್ರಾಣಾಪಾನವ್ಯಾನೋದಾನಸಮಾನರೆಂದು ಐದಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ವಾಯುದೇವರಿಗೆ

ಭಾರತೀ, ವಾಣೀ, ವಾಯು, ಬ್ರಹ್ಮ, ರಮೆಯರೆಂಬ ಐದು ಜನರಿಗೆ

ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ, ನಿತ್ಯಾನಂದಕ್ಕಾಗಿ, ಜ್ಞಾನನೀಡಿ ಹಿತಮಾಡುವ, ಮಹಾಶಂಖಾಯ ಶಂಖೋತ್ತಮಕ್ಕೆ ನಮಃ ನಮನಗಳು. ಇದರಿಂದ ಹುಂ ಫಟ್ ಶತ್ರುಗಳ ನಿವಾರಣೆಯಾಗಲಿ.

ಪಾಂಚಜನ್ಯಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ಪಾವಮಾನಾಯ ಧೀಮಹಿ ।
ತನ್ನಃ ಶಂಖಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ||★||

ಯಸ್ಮಿನ್ ಪಂಚ ಪಂಚ ಜನಾಃ ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ । ಸಹಮಾನಾನಾಮಾ ಶಂಖಃ ವಾಯವೇ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಾದಾತ್ ಇತಿ ಛಂದೋಗಾಃ । ಶ್ರಿಯೋಽಪಿ ಚ ಜ್ಞಾನಸ್ಫೂರ್ತಿಃ ಇತಿ ।

ತಸ್ಯ ಹಿತಂ ಪಂಚಜನಾತ್ ಉಪಸಂಖ್ಯಾನಂ ಇತಿ ಖೋ ವಿಹಿತಃ । ತಥಾಪಿ ಛಾಂದಸತ್ವಾತ್ ಸಾಧುಃ । ಯದ್ವಾ ಪಂಚ ಜನ್ಯಾನಿ ಅಸ್ಮಾತ್ ಇತಿ ವಾ, ಪಂಚಃ ಪ್ರಪಂಚಃ ಜನ್ಯಃ ಅಸ್ಮಾತ್ ಇತಿ ವಾ, ಪಂಚಃ ವಾಯೋಃ ಜ್ಞಾನವಿಸ್ತಾರಃ ಜನ್ಯಃ ಅಸ್ಮಾತ್ ಇತಿ ವಾ, ಅತ ಏವ ಪಾವಮಾನಃ ಇತ್ಯಪಿ ವಚನಮ್ ||

ಶಾಮ್ಯತೀತಿ ಶಂಖಃ । ಯೋಗ್ಯತಯಾ ಪಾತಕಮ್ । ಶಮೇಃ ಖಃ ಇತಿ ಉಣಾದೇಃ । ಖೇ ಛಿದ್ರೇ ವಿವರೇ । ಪಾತಾಲೇ ಶಂ ಶಾಂತಿಂ ಖಂ ಶೂನ್ಯಂ ಕರೋತಿ ಇತಿ ಶಂಖಃ ಪಾತಾಲವಾಸಿವಿಕ್ಷೋಭಕಃ । ಶಂ ಸುಖಪ್ರದಂ ಖಂ ಜ್ಞಾನಂ ಯಸ್ಮಾತ್ । ಬಲಜ್ಞಾನಸಮಾಹಾರಃ ಪೂರ್ಣಂ ಖಂ ಇತಿ ಶಬ್ದಿತಮ್ । ಇತಿ ಛಾಂದೋಗ್ಯಭಾಷ್ಯಾತ್ । ಖಂ ಸ್ವಃ ಸಂವಿದಿ ವ್ಯೋಮನೀಂದ್ರಿಯೇ । ಶೂನ್ಯೇ ಬಿಂದೌ ಇತಿ ಹೈಮಃ ||

ಎಂಬ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಮೂರು ಬಾರಿ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಬೇಕು.

ಧ್ಯಾನ, ಆವಾಹನ, ಆಸನ, ಅರ್ಘ್ಯ, ಪಾದ್ಯ ಆಚಮನ, ಮಧುಪರ್ಕ, ಪುನರಾಚಮನ ಎಂಬ ಎಂಟು ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ದೇವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ನೀನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಅರ್ಘ್ಯಾದಿಪಾತ್ರಪೂಜೆ

ಅರ್ಘ್ಯ	ವಾಯವ್ಯ	ಶ್ರೀ	ದಾನಮುದ್ರಾ
ಪಾದ್ಯ	ನೈರ್ಋತ್ಯ	ಸರಸ್ವತಿ	ಅಂಜಲಿಮುದ್ರಾ
ಆಚಮನೀಯ	ಈಶಾನ್ಯ	ರತಿ	ಗೋಕರ್ಣಮುದ್ರಾ
ಸ್ನಾನೀಯ	ಆಗ್ನೇಯ	ವರುಣ	ಹಂಸಮುದ್ರಾ
ಮಧುಪರ್ಕ	ಮಧ್ಯ	ಬ್ರಹ್ಮ	ಸೂಕರೀಮುದ್ರಾ
ಪುನರಾಚಮನ	ಮಧ್ಯ	ಶಾಂತಿ	ಹಂಸಮುದ್ರಾ

ಅರ್ಘ್ಯಾದಿಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೀಯ ದ್ರವ್ಯ.

ಅರ್ಘ್ಯದಲ್ಲಿ	ಕುಶಾಗ್ರಭಾಗ, ಸಾಸಿವೆ, ಎಳ್ಳು, ಹಣ್ಣು, ಹೂವು, ಅಕ್ಷತಾ, ಯವ, ಗಂಧ.
ಪಾದ್ಯದಲ್ಲಿ	ವಿಷ್ಣುಪರ್ಣೀ, ಎಳ್ಳು, ದೂರ್ವಾ, ಶಾಮಾಕ, ಪದ್ಮ, ಅಕ್ಷತಾ.
ಆಚಮನೀಯ	ಲವಂಗ, ಜಾಜೀಕಾಯಿ, ಕಂಕೋಲ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಕರ್ಪೂರ, ಚಂದನ.
ಮಧುಪರ್ಕ	ದಧಿ ಮತ್ತು ಮಧು.
ಸ್ನಾನೀಯ	ಮಕರಂದ, ದೇವದಾರು, ಪ್ರವಾಳ, ಸುರಚಂದನ, ಧಾತ್ರಿ.
ಪುನರಾಚಮನೀಯ	ಲವಂಗ, ಜಾತಿ, ಕಂಕೋಲ, ಗಂಧಪುಷ್ಪ.

ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಿಗದಿರುವಾಗ ಗಂಧ ತುಲಸೀ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೂ ಸಾಕು.

ಇಷ್ಟಾದ ಬಳಿಕ ಶಂಖಪೂಜೆ ಮಾಡುವಾಗ ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿದ ನೀರಿನಿಂದ ಹೂವು ಹಣ್ಣು ಗಂಧ ನೈವೇದ್ಯ ಮುಂತಾದ ಪೂಜಾ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲದೇ (ತನ್ನನ್ನು) ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮೂರು ಸಲ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಪಂಚಾಮೃತ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪೂಜೆ

	ಪೂರ್ವ ಮೊಸರು ವಾಮನ	
ಉತ್ತರ ಸಕ್ಕರೆ ಅಚ್ಯುತ	ಹಾಲು ಹಾಲು ಗೋವಿಂದ	ದಕ್ಷಿಣ ತುಪ್ಪ ವಿಷ್ಣು
	ಪಶ್ಚಿಮ ಜೇನು ಮಧುಸೂದನ	

ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಗರುಡ, ಧೇನು, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ ಎಂಬ ಐದು ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಬೇಕು.

ತುಲಸೀ ಪುಷಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ಹಾಗೂ ವಿಷ್ಣುಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು.

ಪೂಜೆಯ ಪೂರ್ವಾಂಗ

ಇನ್ನು ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆ ಆರಂಭವಾಗುವದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವಿಕ ಸಿದ್ಧತೆ ಬೇಕು.

ಸರ್ವೋತ್ತಮ, ಅನಂತಶಕ್ತಿ, ನಿರವಧಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಅಸಂಖ್ಯರೂಪ, ಅಗಣಿತ ಅವಯವ, ಅಪರಿಮಿತ ಗುಣ, ಅಪಾರಕ್ರಿಯೆ, ಅಗಾಧವಾದ ಆನಂದ, ಅತುಲಜ್ಞಾನ, ಅದ್ಭುತ ಬಲ, ನಿರರ್ಗಳ ಐಶ್ವರ್ಯ, ನಿಸ್ಸೀಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಪ್ರತಿಹತ ಸಂಕಲ್ಪ, ಅಮಿತ ತೇಜಸ್ಸು, ನಿರುಪಮ ಸೌಂದರ್ಯ, ಅನಂತ ಔದಾರ್ಯ, ಅಪಾರ ದಯೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನು ಆ ದೇವ.

ಪರಿಮಿತಿ, ಪರಾಧೀನತೆ, ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು, ನೋವು, ದುಃಖ, ರೋಗ, ಮುಪ್ಪು, ಚಿಂತೆ, ಸಂತಾಪ, ಅಜ್ಞಾನ, ಅಶಕ್ತಿ, ವೈಷಮ್ಯ, ನೈರ್ಘೃಣ್ಯ, ಪರಾಜಯ, ಮುಂತಾದ ಯಾವ ದೋಷಗಳೂ ಇಲ್ಲದವ ಆತ.

ಸಿರಿ ವಿರಿಂಚ ಹರಾದಿ ಅನಂತಾನಂತ ಜೀವನಿಯಾಮಕನಾದ ಸರ್ವೇಶ, ಸರ್ವಕರ್ತೃ, ಸರ್ವನಿಯಾಮಕ, ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನಾಗಿರುವ ಭಗವಂತ.

ಅಂಥ ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನುವುದು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಎಚ್ಚರವಿರಬೇಕು.

ಸಾಮಾನ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪೂಜೆಯಲ್ಲ ಇದು. ಗುರುಹಿರಿಯರ ವಂದನೆಯೂ ಅಲ್ಲ. ನವಗ್ರಹಗಳ ಅಥವಾ ಇಂದ್ರ ಶೇಷಾದಿಗಳ ಪೂಜೆಯೂ ಅಲ್ಲ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ನಿರಂತರ ಅನಂತವೈಭವಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುವ, ಇಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಆ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ 'ಅನಾದರಃ' ಆಸಕ್ತಿಮೋಹಗಳಿಲ್ಲದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

'ಯಾತರವ ನಾನಯ್ಯ ಇಂದಿರೇಶ '

ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವವೇ ಆತನ ಅಧೀನವಾಗಿರುವಾಗ ನನ್ನದೆಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಸಾಧನಗಳು? ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ನನಗೆಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತೃತ್ವ? ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು, ಭಗವಂತನನ್ನು ಯಜಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಸಾಧನಗಳು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ದೇವರದ್ದಲ್ಲದನ್ನು ಒಂದನ್ನಾದರೂ ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸೋಣ ಎಂದು ಪ್ರಪಂಚದ ಆಚೆ ಈಚೆ ಪರದಾಡಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಪೂಜಾ ಯಜ್ಞಗಳ ಸಾಧನಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೇವರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿವೆ, ದೇವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ. ದೇವರ ಅಧೀನವಾಗಿವೆ.

ಅಶ್ವಮೇಧಾದಿ, ಪ್ರಯಾಜಾದಿ ಯಜ್ಞ,

ಆಡು ಮೇಕೆ ಮುಂತಾದ ಪಶು,

ಅಶ್ವತ್ಥಾದಿ ವನಸ್ಪತಿ, ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಕುಶ, ಯಜ್ಞಭೂಮಿ,

ವಸಂತಾದಿ ಕಾಲ, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಧನ,

ವ್ರೀಹಿ ಮುಂತಾದ ಓಷಧಿ, ಆಜ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸ್ನೇಹದ್ರವ್ಯ,

ಮಧುರಾದಿ ಕ್ಷೀರಾದಿ ರಸ, ಕಬ್ಬಿಣ ಮುಂತಾದ ಲೋಹ,

ಇಟ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲಾದುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಮೃತ್, ಗಂಗಾದಿ ಜಲ,

ಋಕ್, ಯಜು, ಸಾಮ,

ಹೋತಾ, ಅಧ್ವರ್ಯು, ಉದ್ಗಾತೃ, ಬ್ರಹ್ಮರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ಮವೆಂಬ ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರ,

ಜ್ಯೋತಿಷ್ಟೋಮಾದಿ ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಇಂದ್ರಾದಿ ನಾಮಧೇಯ,

ಹೋಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಮಂತ್ರ,

ಯಜ್ಞದ ಸಾಂಗತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ದಕ್ಷಿಣೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿ ವ್ರತ,

ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಯ (ಅಥವಾ ಪೂರ್ವೋತ್ತರೀಭಾವ) ಎಂಬ ದೇವತಾನುಕ್ರಮ,

ಯಜ್ಞಪ್ರಯೋಗದ ವಿಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಆಶ್ವಲಾಯನಾದಿ ಶ್ರೌತಸೂತ್ರ-ಗಳೆಂಬ ಕಲ್ಪ,

'ಈ ಯಾಗವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುವೆ' ಎಂಬ ಮಾನಸ ವಾಚಿಕ ಸಂಕಲ್ಪ,

ಕರ್ಮ ದೇವತಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೀಮಾಂಸೆಗಳ ಸೂತ್ರ,

ಸ್ವರ್ಗಾದಿಫಲಗಳೆಂಬ ಗತಿ, ದೇವತಾ ಧ್ಯಾನಾದಿರೂಪ ಮತಿ,

'ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಸತ್ಯ' 'ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಮಹಾಲಾಭ' ಎಂಬ ಆಸ್ತಿಕ್ಯಬುದ್ಧಿರೂಪವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ.

ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ.

ಹರಿಪ್ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾರೂಪವಾದ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞ ಪೂಜಾದಿಸಾಧನೆಗಳು ದೇವರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿವೆ. ದೇವರಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿವೆ. ದೇವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ. ದೇವರು ಪ್ರೇರಿಸಿದಾಗ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಆಗುವವು. ದೇವರು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಿದಾಗ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತವೆ.

ಹೀಗಾಗಿ ದೇವರ ಅಧೀನವಾಗದ, ದೇವರಿಂದ ಹುಟ್ಟದ, ದೇವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿರದಿದ್ದರೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಆಗುವ, ಒಟ್ಟಾರೆ ದೇವರ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ ತಾವೇ ತಾವು ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ಹುಲ್ಲು, ಮಣ್ಣು ಮುಂತಾದ ಅತಿ ಕ್ಷುದ್ರ ಪದಾರ್ಥವೂ ಜಗದ್ವಿಧಾತೃವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೇ ದೊರೆಯದಿರುವಾಗ ನಮ್ಮದೇನು ಪಾಡು?

ನಾವು ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಬಳಸುವ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥ ನಮ್ಮದು ?

ಪೂಜಾಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ನಾವೇ ನಾವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದೇವೆ ?

ಅಭಿಷೇಚನೆಯ ಜಲ, ಜಲದಲ್ಲಿಯ ರಸ, ಚಂದನದ ಕೊರಡು, ಕೊರಡಿನಿಂದ ಹೊರಡುವ ಗಂಧ, ಗಂಧದ ಪರಿಮಳ, ಅರ್ಚನೆಗೆ ತಂದ ಹೂವು,

ಹೂವಿನ ಕೊಮಲತೆ, ಜೊತೆಗಿರುವ ಸೌರಭ, ಸೌಂದರ್ಯ, ನಿವೇದಿಸುವ ಆಹಾರ, ಅವುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಧಾನ್ಯ ಕಾಳುಗಳು, ಹೊತ್ತಿಸಿ ಬೆಳಗುವ ದೀಪ, ಅದಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರಕಾಶ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ನೂರಾರು ಸಹಸ್ರಾರು ಕರಣ ಉಪಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ನಾವು 'ನಮ್ಮ ಸ್ವಂತ'ವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ?

ಇವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮದೇ ? ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವರು ನಾವೇ ? ಇವುಗಳ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಗೆ ನಾವು ಕಾರಣರೇ ?

ಇದೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವ ವಿಶ್ವನಾಥನ ಒಡೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಅವನ ಆಸ್ತಿ. ಅದನ್ನು ನಾವು ನಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಎಚ್ಚರವಿರಬೇಕು.

ಅದಕ್ಕೆಂದೇ 'ಈಶಾವಾಸ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಮ್' ಎಂದಿತು ಉಪನಿಷತ್ತು.

'ನಿನ್ನಾಧೀನ ಈ ಜಗವೆಲ್ಲ' ಎಂದರು ದಾಸರು.

ಈ ಚಿಂತನ ಮನದ ಆಳದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಸಾಗಬೇಕು.

ಇದು ಮರ್ತ್ಯದೇಹದಲ್ಲೂ ಅಮೃತಾನುಭವ. ಈ ಅನುಭವ ಪರಮರೋಮಾಂಚಕಾರಿ. ಈ ಅನುಸಂಧಾನ ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ಲೋಕದಿಂದ ಆಚೆ ಒಯ್ಯುವದು.

ಪೀಠಪೂಜೆ

ದೇವರು ಸರ್ವೋತ್ತಮ, ಗುಣಪೂರ್ಣ, ವೇದವೇದ್ಯ, ದೇವನಾಥ, ರಮಾವಿರಿಂಚಾದಿಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿತ, ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪ್ತ, ಅಸಂಗ.

ಇಂಥ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಪೀಠವನ್ನು ಪರಿಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಮನೆಗೆ ಚಿಕ್ಕವರು ಬಂದಾಗ ಚಿಕ್ಕ ಮಣೆಯಿಡುತ್ತೇವೆ. ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಆಸನ. ಗುರುಗಳಿಗೆ ಗುರುತರ ಪೀಠ, ರಾಜನಿಗೆ ಸಿಂಹಾಸನ. ಹೀಗೆ ಹಿರಿತನ ಒಡೆತನಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವರವರಿಗೆ ಪೀಠ ಎಂಬುದು ಲೋಕ-ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಣಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತ ಗುಣಿಸುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ನಿರವಧಿಕಾನಂತ-ಗುಣಮಯನಾದ ದೇವರಿಗೂ ತಕ್ಕುದಾದ ಪೀಠವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕಲ್ಲವೇ?

ಅನಂತಕೋಟಿಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕ, ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ, ಸಿರಿಯರಸ ಭಗವಂತನಿಗೆ ತಕ್ಕುದಾದ ಜಡಪೀಠವು ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಸಿಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ?

ಆದ್ದರಿಂದ ದಿವ್ಯದೇವತಾಮಯವಾಗದ ಕೇವಲ ಜಡಪೀಠವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವದು ಉಪಚಾರದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಮಹಾ ಅಪಚಾರವೇ ಸರಿ.

ಇನ್ನು ದೇವತಾಮಯವಾದ ಪೀಠವೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ತಕ್ಕುದಾದುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಶಾಸಕಾರರು ಮಹಾಮಹಾದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಭಗವಂತನ ಅದ್ಭುತಪೀಠದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವರು.

ಅವರು ತಿಳಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿ ನಮಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗೋಣ.

ಪೀಠಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲುಗಳು. ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಣ ಮತ್ತು ಮೇಲಣ ಎಂಬ ಎರಡು ಭಾಗಗಳು. ಆ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಫಲಕ.

ಪೀಠದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜನೀಯ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.

ದೇವರ ಸವ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಾದ ವಾಯುದೇವರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ದೇವರ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಪೀಠದ ಹೊರಗೆ ಸರ್ವದೇವತೆಗಳು (ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು).

ಪುನಃ ಪೀಠದ ಹೊರಗೆ ದೇವರ ಎಡದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಗುರುಗಳು (ಅಂದರೆ ಸನಕ, ಸನಂದನ, ಸನತ್ಕುಮಾರ, ಸನತ್ಸುಜಾತ).

ಆ ಗುರುಗಳ ಮೈಬಣ್ಣ ಬೆಳ್ಳಗೆ. ಬಟ್ಟೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ. ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ. ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮುದ್ರೆ. 'ತಮ್ಮ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವರು' ಎಂದು ಇವರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಪೂಜಾ ಕರ್ಮಗಳ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳ ಧ್ಯಾನ ಅಗತ್ಯ. ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಮಾನವ ಜ್ಞಾನವಂತನಾಗುವ.

ಪೀಠದ ಪಾದದ ಕೆಳದೇವತೆಗಳು

ಆಗ್ನೇಯ	ಗರುಡ	ನೈರ್ಋತ್ಯ	ವೇದವ್ಯಾಸ
ವಾಯವ್ಯ	ದುರ್ಗಾ	ಈಶಾನ್ಯ	ಸರಸ್ವತಿ

ಪೀಠದ ಪಾದದ ಮೇಲು ದೇವತೆಗಳು

ದಿಕ್ಕು	ಅಭಿಮಾನಿ	ದೇವತೆ	ವೇಷ	ಬಣ್ಣ
ಆಗ್ನೇಯ	ಧರ್ಮ	ಯಮ	ಎತ್ತು	ಕೆಂಪು
ನೈರ್ಋತ್ಯ	ಜ್ಞಾನ	ವಾಯು	ಸಿಂಹ	ಶ್ಯಾಮ
ವಾಯವ್ಯ	ವೈರಾಗ್ಯ	ಶಿವ	ಭೂತ	ಹಳದಿ
ಈಶಾನ್ಯ	ಐಶ್ವರ್ಯ	ಇಂದ್ರ	ಗಜ	ಕಪ್ಪು

ಪೀಠದ ಫಲಕದೇವತೆಗಳು

ಪೂರ್ವ	ಅಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿ	ನಿರ್ಋತಿ
ದಕ್ಷಿಣ	ಅವೈರಾಗ್ಯಾಭಿಮಾನಿ	ಕಾಮ
ಪಶ್ಚಿಮ	ಅಜ್ಞಾನಾಭಿಮಾನಿ	ದುರ್ಗೆ
ಉತ್ತರ	ಅನೈಶ್ವರ್ಯಾಭಿಮಾನಿ	ರುದ್ರ

ಅನಂತಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುವಂತೆ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ನಾವು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಭಗವಂತ ಮೆಚ್ಚುವದು ಭಕ್ತಿಗೆ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮ, ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ ಮತ್ತು ಐಶ್ವರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಂತೆ ಧರ್ಮ, ವಿಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಗಳಿಸುವದು ಅಷ್ಟೇ ಅಗತ್ಯ.

ಜೊತೆಗೆ ಅಧರ್ಮ, ಅಜ್ಞಾನ, ಅವೈರಾಗ್ಯ ಅನೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದೂ ಆವಶ್ಯಕ.

ಧರ್ಮಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅಧಿಷ್ಠಾನವಿರುವದು ಎನ್ನುವದಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ಸಾಂಕೇತಿಕ ನಿದರ್ಶನ.

ಜ್ಞಾನಮಪ್ರತಿಘಂ ಯಸ್ಯ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಚ ಜಗತ್ಪತೇಃ ।
ಐಶ್ವರ್ಯಂ ಚೈವ ಧರ್ಮಶ್ಚ ಸಹಸಿದ್ಧಂ ಚತುಷ್ಟಯಮ್ ॥★॥

ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಈ ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳು ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇವೆ.

ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಭಗವಂತನ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಅಧಿಷ್ಠಾನರು.

ಅವರಲ್ಲಿ ಇರುವಷ್ಟು ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಾನ ಇನ್ನಾರಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ.

ಅಂತೆಯೇ 'ತ್ವಮೇವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸಿ' ಎಂಬ ವೇದವಾಣಿಯು ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿದೆ.

ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ''ಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ'' ಎಂಬುದಾಗಿ ಧರ್ಮವಿಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಪರಮೈಶ್ವರ್ಯಶಾಲಿ ವಾಯುದೇವರನ್ನು ಮೊದಲು ನಮಿಸಬೇಕು. ಅವರ ಕಾರುಣ್ಯ 'ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಇರಲಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಇದೇ ರೀತಿ ''ಸರ್ವದೇವತಾಭ್ಯೋ ನಮಃ'' ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ನಮಿಸಿ, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆಯಮರಾಜನು ಅಭಿಮಾನಿ. ಅಂತೆಯೇ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ಶಾಸನೆಯನ್ನು ಯಮಧರ್ಮನು ಮಾಡುವನೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ.

ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಾಯುದೇವರು ಅಭಿಮಾನಿ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ 'ವಾಯು' ಶಬ್ದದಲ್ಲಿಯ 'ವಾ'ಕಾರವೇ ಜ್ಞಾನಗುಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವದು. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರು ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು.

ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಶಿವನು ಅಭಿಮಾನಿ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಭಸ್ಮ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಕಪಾಲಧರಿಸಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರ ಅಭಿಮಾನಿ. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಅಮರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಐಶ್ವರ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಗಳ ಲೋಭ ಇದ್ದವರು ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡದೇ ಭಜಿಸಬೇಕು. ಅವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆ ಗುಣಲಾಭವಾಗುವದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಈ ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಜೊತೆ ಇದೆ. ಧರ್ಮವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಒಂದು ಜೊತೆ. ವೈರಾಗ್ಯಐಶ್ವರ್ಯಗಳ ಇನ್ನೊಂದು ಜೊತೆ. ಇದು ತುಂಬ ಸಾಂಕೇತಿಕ.

ಕೇವಲ ಧರ್ಮ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯಾದರೆ, ಕೇವಲ ಐಶ್ವರ್ಯ ಭೋಗಲೋಲು-ಪತೆಯಾದೀತು.

ಕೇವಲ ಧರ್ಮವಿದ್ದು ಲಾಭವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನದ ಬೆಂಬಲಬೇಕು.

ಕೇವಲ ಐಶ್ವರ್ಯವಿದ್ದರೆ ಸಾಲದು. ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಂಕುಶವಾಗಿ ವೈರಾಗ್ಯವೂ ಬೇಕು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನದ ಬಲ, ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ವೈರಾಗ್ಯದ ನಿಯಂತ್ರಣ ಅಗತ್ಯ.

ಹಾಗೆಯೇ, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನ ಬರುಡು ಪಾಂಡಿತ್ಯವಾದರೇ ಕೇವಲ ವೈರಾಗ್ಯ ಅಭಾವವೈರಾಗ್ಯವಾದೀತು.

ಈ ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಧರ್ಮ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಇದೇರೀತಿ ಅಧರ್ಮ, ಅವಿಜ್ಞಾನ, ಅವೈರಾಗ್ಯ, ಅನೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಗಿಹಾಕುವುದು ತುಂಬ ಅಗತ್ಯ.

ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ನಿರ್ಋತಿ ಅಭಿಮಾನಿ. ಋತ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮ. ನಿರ್ಋತಿ ಎಂದರೆ ಅಧರ್ಮ, ಪಾಪ. ಆ ದೇವತೆಯು ಪಾಪನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನು ಪಾಪದ ಅಭಿಮಾನಿ.

ದುರ್ಗೆ ತಮೋಗುಣದ ದೇವತೆ. ಅಜ್ಞಾನದ ತವರು ತಮೋಗುಣ. ಕಾರಣ ದುರ್ಗೆ ಅಜ್ಞಾನದ ದೇವತೆ.

ಕಾಮ ಅವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯೆನ್ನುವದು ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧ.

ಅನೈಶ್ವರ್ಯ ಎಂದರೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸ್ಮಶಾನವಾಸಿ ಕಪಾಲಧಾರಿ ಬಿಕ್ಷುಕವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾದೇವರು ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆ.

ವಾಯುದೇವರ ಬಳಿಕ ಸರ್ವಜೀವರಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮರಾದ ಈ ಮಹಾದೇವರು ದುರ್ದೈವದಿಂದಾಗಿ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದ ಪ್ರಕಾರ ತಾವೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಈ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಾತನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವದು ಅಗತ್ಯ.

ಅಧರ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ನಿರ್ಋತಿ, ದುರ್ಗಾ, ಕಾಮ, ಶಿವ ಎಂಬ ಈ ನಾಲ್ಕು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಅಧರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟಿ ಬೀಸಾಡುವರು. ಪೂಜಿಸದಿದ್ದರೆ ಅಧರ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಳಲಿಸುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಪೂಜೆ ಅಗತ್ಯ.

ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಾವಿಡುವ ಭಗವಂತನ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಅವರೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಸೇವೆಗಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು-ವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮಾನವಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಚಿಂತ್ಯವಾದ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಂಶದಿಂದ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗುವರು.

ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಕೆಳಗಡೆಯಿಂದ ಇತ್ತ ಪೀಠವಿರುವವರೆಗೆ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರಾಗಿ ಇರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದಿಷ್ಟು.

ನಾವಿರುವದು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಕೆಳಗೆ ಏಳು ಲೋಕ. ಅದರ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಜಲ. ಅದನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಖರ್ಪರ.

ಅದರಾಚೆ ಪೃಥಿವೀ ತತ್ತ್ವದ ಆವರಣ. ಅದರ ಹೊರಗೆ ನೀರು, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು ಆಕಾಶ, ಅಹಂಕಾರ, ಮಹತ್ತತ್ತ್ವ, (ತಮಸ್, ರಜಸ್, ಸತ್ವ)ತ್ರೈಗುಣ್ಯ ಹೀಗೆ ಏಳು ಆವರಣಗಳು.

ಒಂದರ ಹೊರಗೆ ಒಂದು. ಹಿಂದಿನದರ ಹತ್ತು ಪಟ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಆವರಣಗಳು ಇವೆ.

ಇಡಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಹಾಗೂ ಅದರ ಹೊರಗಿರುವ ಈ ಏಳು ಆವರಣಗಳನ್ನು ಅಚಿಂತ್ಯ, ಅನಂತ, ಅದ್ಭುತಶಕ್ತಿಯ ಲೇಶಾತಿಲೇಶದಿಂದ ಧರಿಸಿರುವನು ಪರಮಪುರುಷ ನಾರಾಯಣ.

ಆ ನಾರಾಯಣನನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಶಕ್ತಿ ನಾಮಕಳಾದ ರಮೆ ಇರುವಳು.

ಅವಳ ಮೇಲೆ ಇಡಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಹೊತ್ತ ಕೂರ್ಮರೂಪನಾದ ವಿಷ್ಣು. ಅವನ ಬೆನ್ನೇರಿ ನಿಂತಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಖರ್ಪರ.

ಅದರೊಳಗೆ ಅಗಾಧ ಜಲ ಉಂಟು. ಅಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮರೂಪನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಇರುವ.

ಅವನ ಬಾಲವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಕೂರ್ಮರೂಪರಾದ ವಾಯುದೇವರಿರುವರು.

ವಾಯುಕೂರ್ಮನ ಬಾಲವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಅದ್ಭುತಶಕ್ತಿಯ ಸಾವಿರಹೆಡೆಯ ಶೇಷ ನಿಂತಿರುವ.

ಶೇಷದೇವರಿಗೆ ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಗಳು. ಸಾವಿರದಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾಸಿವೆಯಂತೆ ನಿಂತಿದೆ ಈ ಚತುರ್ದಶಭುವನಾತ್ಮಕ ಪೃಥಿವೀ.

ಅದಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿನೀ ಧರಾದೇವಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಾ-ಭಿಮಾನಿಯಾದ ವರುಣ. ಆ ಮೇಲೆ ರಮಾರೂಪವಾದ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ.

ಅಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಹೊನ್ನದ ಮಹಾಮಂಟಪ. ಈ ಮಹಾಮಂಟಪದ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸಿರಿದೇವಿ ದೇವರನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವಳು.

ಆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮ. ಅದೂ ರಮಾದೇವಿಯೇ. ಆ ತಾವರೆಗೆ ಆರು ದಲಗಳು. ಮುಂದೆ ಮೂರು. ಹಿಂದೆ ಮೂರು.

ಹಿಂದಿನ ಎಡದಲದಲ್ಲಿ ಸತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಶ್ರೀದೇವಿ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಜೋಭಿಮಾನಿ ಭೂದೇವಿ. ಬಲದಲದಲ್ಲಿ ತಮೋಭಿಮಾನಿ ದುರ್ಗಾದೇವಿ.

ಎದುರಿನ ಎಡದಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ. ಮಧ್ಯದಲದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ. ಬಲದಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ.

ಈ ಆರುದಲದ ತಾವರೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಲದ ಕಮಲ. ಎತ್ತರವಾದ ಅಷ್ಟದಲದ ಕಮಲವನ್ನು ಏರುವದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸೋಪಾನಗಳು.

ಆತ್ಮ ಅಂತರಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮರೆಂಬುವ ಭಗವಂತನ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳು. ಆ ರೂಪಗಳು (ಮೆಟ್ಟಲಿನ) ಸೋಪಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿವೆ.

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ.

ಬಳಿಕ, ಎಂಟು ದಳದ ಕಮಲ. ಆ ದಲಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಮಲಾ, ಉತ್ಕರ್ಷಿಣೀ, ಜ್ಞಾನಾ, ಕ್ರಿಯಾ, ಯೋಗಾ, ಪ್ರಹ್ವೀ, ಸತ್ಯಾ, ಈಶಾನಾ ಹಾಗೂ ಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ (ಕಮಲದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ) ಅನುಗ್ರಹಾ.

ವಿಮಲಾದೇವತೆ ಛತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವಳು.

ಉತ್ಕರ್ಷಿಣೀ ಚಾಮರವನ್ನು ಹಾಕುವಳು.

ಜ್ಞಾನಾ ವ್ಯಜನ ಬೀಸುವಳು.

ಕ್ರಿಯಾ ದರ್ಪಣ ತೋರಿಸುವಳು.

ಯೋಗಾ ಗಾನ ಮಾಡುವಳು.

ಪ್ರಹ್ವೀ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವಳು.

ಸತ್ಯಾ ವಾದ್ಯಬಾರಿಸುವಳು.

ಈಶಾನಾ ಸ್ತುತಿಸುವಳು.

ಅನುಗ್ರಹಾ ಇವರೆಲ್ಲ ಮಾಡುವ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವಳು.

ಈ ಒಂಬತ್ತು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛಾ, ಜ್ಞಾನ, ಕ್ರಿಯಾ ಎಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಗಳಿವೆ. ಎಂದರೆ ವಿಮಲಾಜ್ಞಾನಾ, ವಿಮಲಾಕ್ರಿಯಾ, ವಿಮಲೇಚ್ಛಾ ಇತ್ಯಾದಿ. ಅಂದರೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ರೂಪಗಳಾದವು.

ಇವೆಲ್ಲ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನ ರೂಪಗಳೇ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವದು ವಿಶೇಷಫಲ.

ಮುಂದೆ, ಅನುಗ್ರಹಾ ದೇವತೆಯ ಮೇಲೆ ದಿವ್ಯರತ್ನಮಯರಾದ ಯೋಗಪೀಠಸ್ವರೂಪರಾದ ಶೇಷದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

ಆ ಶೇಷದೇವರಲ್ಲಿ ರತ್ನಗಂಬಳಿ, ಮಂಚ, ತಲ್ಪ, ತಲೆಗಿಂಬು ಇವೆಲ್ಲ ರೂಪಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೇ ಇರುವಳು. ಭಗವಂತ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಹೊರಗಿರುವ ಪರಮಪುರುಷನಿಂದ ಭಗವಂತನ ಪೀಠದವರೆಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ನಮಿಸಿ ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಪೀಠದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಬಿಂಬರೂಪೀ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

ಅಂತರ್ಯಾಮಿ – ಬಿಂಬರೂಪ

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನು ಹಾಗೂ ಶ್ರುತಿಗಳು,

ವಿಶ್ವಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರು,

ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರಾದ ಶ್ರೀಜಯತೀರ್ಥರು,

ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು,

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರು, ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು, ಶ್ರೀರಘೂತ್ತಮರು,

ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರರು, ಶ್ರೀಯಾದವಾರ್ಯರು, ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತತ್ತ್ವಜ್ಞರು,

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು, ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನು,

ವಿಶ್ವವಿಭೂತಿಗಳೆನಿಸಿದ ಅನನ್ಯಸಾಧಾರಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಉಳಿಸಿದ ನನ್ನ ಪರಮಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಶ್ರೀ ಸತ್ಯಧ್ಯಾನತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರನ್ನು

ತಪೋವಿದ್ಯಾವಿಭೂತಿಗಳಾದ, ಭಕ್ತಕೋಟಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಪಃಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಗೈದ, ನನ್ನ ಮಹಾಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಶ್ರೀ ಸತ್ಯಪ್ರಮೋದತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರನ್ನು,

ಅಪಾರಭಕ್ತಿ, ಅದ್ಭುತ ಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಕಾಂಡ ಪ್ರತಿಭೆ, ಪರಮವೈರಾಗ್ಯ, ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಚಾರದ ಅದಮ್ಯದೀಕ್ಷೆ, ಸಮಾಜದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಉದ್ಧಾರಾಕಾಂಕ್ಷೆ, ಶಾಂತಿ, ಕ್ಷಮಾ, ದಯಾ ಮುಂತಾದ ಗುಣಮಂಡಿತ ಗುರುವರೇಣ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾತ್ಮತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರನ್ನು,

ಮತ್ತು ನನ್ನ ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ದೇವರು ನನಗೆ ಕರುಣಿಸಿದ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪೋದ್ಧಾರಕರೂ, ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಸರ್ವಸ್ವರೂ, ಪರಮ ಆರಾಧ್ಯರೂ ಆದ (ನನ್ನ ಪಿತೃಪಾದರು ಶ್ರೀಮಾಹುಲಿ ಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯರು) ಗುರುಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೆನೆ ನೆನೆದು ವಂದಿಸಿ,

ಹಾಗೂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಾದ ಸಕಲ ವಿದ್ವದ್ವರೇಣ್ಯರಿಗೂ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೂ ನಮಿಸಿ ಬಿಂಬರೂಪ, ಚಿಂತನ ಮತ್ತು ಆವಾಹನಕ್ರಮವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆ.

ಬಿಂಬಾಧೀನತೆ

ನಾವು ನಮ್ಮ ಬಿಂಬರೂಪಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯ.

''ನಾನು ಅಸ್ಮಿ'' ಎಂಬ ನುಡಿಗೆ ''ಅವನು ಅಸ್ತಿ'' ಎನ್ನುವದೇ ಆಸ್ತಿತಾರ. ನಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಮೂಲ. ನಮ್ಮ ಉಸಿರಾಟಕ್ಕೆ ಅವನೇ ಆಧಾರ.

ನಮ್ಮ ಅರಿವಿಗೆ ಅವನೇ ಆಲಂಬನ. ನಮ್ಮ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅವನೇ ನಿದಾನ. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯ ದೇಹಗಳೆಲ್ಲ ಅವನಧೀನ.

ಇದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರದೊಂದಿಗೆ ತಿಳಿಯೋಣ.

ನಮ್ಮ ಮಸ್ತಿಷ್ಕ (Brain) ಎಂಥ ವಿಚಿತ್ರ ! ಅದನ್ನು ಯಾವ ವಿಜ್ಞಾನಿಯೂ ಪೂರ್ಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಣ್ಣಕೊರತೆಯೂ ಬದುಕಿನ ಶಾಪವಾಗಬಹುದು.

ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಅಬ್ಜ ಅಬ್ಜ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುವ, ಸತ್ತು ಹುಟ್ಟುವ ಜೀವಕೋಶಗಳು (Cells) ಅಗಾಧ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ತೆರೆಯುತ್ತವೆ.

ಒಂದೊಂದು (Cell) ಜೀವಕೋಶವೂ ಹೊರಲಾಗದಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಹತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತು. ಎಪ್ಪತ್ತು ಎಂಬತ್ತುವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಅನುಭವಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸುವಲ್ಲಿ ಉಪಕಾರಕವಾಗಿವೆ.

ಅತಿ ಬೃಹದಾಕಾರದ ಭಾರೀ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿರುವ (Computer) ಗಣಕ-ಯಂತ್ರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾಗಿದೆ ಮಾನವನ ಮಸ್ತಿಷ್ಕ.

ಇದರ ಒಂದೊಂದವಸ್ಥೆಯೂ ಅಚ್ಚರಿಗೊಳಿಸುವಂಥದು.

ಎಚ್ಚರ (ಜಾಗರ)ಒಂದು ಅವಸ್ಥೆಯಾದರೆ ಸ್ವಪ್ನ ಅದಕ್ಕೆ ತೀರ ಹೊರತಾದ ಅವಸ್ಥೆ.

ಮಾನವ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಎಚ್ಚರವಿರುವಾಗ ಅರ್ಥಾತ್ ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವಾಗ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ನಿದ್ರೆ (ಸುಷುಪ್ತಿ) ಇದಕ್ಕೂ ಹೊರತಾಗಿರುವ ಅವಸ್ಥೆ. ಮೂರ್ಛೆ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿದ ಸ್ಥಿತಿ.

ಇದಲ್ಲದಂತೆ

ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಒಲವುಗಳು (Instincts), ಸಂವೇದನೆ (Sensation & Feeling), ಅನುಭವ (Experience,) ವಿವೇಕ Faculty of Discretion,, ಭಾವನೆ (Emotion), ಅವಧಾನ (ಏಕಾಗ್ರತೆ) (Attention), ನೆನಪು (Memory), ಗುರುತು ಹಿಡಿಯುವದು (Recognition), ಸ್ಫುರಣ (Flash), ಅನುಭವಿಸಿದ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಜನ (Classification & Analysis), ಸಜಾತೀಯ ಸಂಯೋಜನ (Synthesis), ಭಾವೀಕರಣ (Abstraction), ವಿಮರ್ಶನ (Thinking) ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಸಂಖ್ಯ ಸಂಮಿಶ್ರ ಸಂಕೀರ್ಣ

ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು (Mixture of Faculties & Complex Faculties of mind), ನಮ್ಮ ಮಸ್ತಿಷ್ಕಕ್ಕೆ (ಮನಸ್ಸಿಗೆ) ಇರುವವು.

ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಳಸುವಾಗ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದು ತೋರದಿದ್ದರೂ ಅದರ ಕುರಿತು ಆಳವಾದ ಚಿಂತನ ನಡೆಸಿದಾಗ ಅತ್ಯದ್ಭುತ, ಅತ್ಯಗಾಧ ಎಂದು ತೋರುವಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ನಮಗಿರುವ ಪ್ರೇಮ-ದ್ವೇಷ, ವಿವೇಕ, ತಿಳಿವು, ದಯಾ-ಕ್ಷಮಾ, ಸತ್ಯ-ಸುಳ್ಳು, ದಮ, ಶಮ, ಸುಖ-ದುಃಖ, ಇರವು-ಅಳಿವು, ಭಯ-ಅಭಯ, ಸೌಭಾಗ್ಯ-ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ, ರೋಗ-ಆರೋಗ್ಯ, ಸಿಟ್ಟು-ಸಹನೆ, ಸೊಕ್ಕು-ವಿನಯ, ಕ್ಷುದ್ರತೆ-ಉದಾರತೆ, ಭೋಗ-ತ್ಯಾಗ, ಹಗೆತನ, ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ನಿಷ್ಠೆ, ಚಿಂತನ, ನೆನಪು, ಜಾಗರ, ಸ್ವಪ್ನ, ಸುಷುಪ್ತಿ, ಸಮಾಧಿ, ಮೂರ್ಖೆ, ಆಲಸ್ಯ-ಚಟುವಟಿಕೆ, ಕಠೋರತೆ-ಮಾರ್ದವ, ನಾಚಿಕೆ, ಸ್ಥಿರತೆ-ಚಾಂಚಲ್ಯ, ತೇಜಸ್ಸು, ಧೈರ್ಯ, ದಂಭ, ದರ್ಪ, ಕಾಮ, ಸಂಶಯ, ಭ್ರಾಂತಿ, ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾ, ಜಯ-ಪರಾಜಯ, ಲಾಭ-ಹಾನಿ, ತಟಸ್ಥವೃತ್ತಿ, ಬಲ, ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ದರ್ಶನ, ಸ್ಪರ್ಶನ, ಭಾಷಣ, ಶ್ರವಣ, ಭೋಜನ, ಗಮನ, ಗ್ರಹಣ, ಉನ್ಮೇಷಣ, ನಿಮೇಷಣ, ಉತ್ಕ್ಷೇಪಣ, ಅಪಕ್ಷೆಪಣ, ಆಕುಂಚನ, ಪ್ರಸರಣ, ವರ್ಧನ, ಶಯನ, ಪೂಜನ, ಭೋಜನ, ಧ್ಯಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುವಾಗ ನಮ್ಮ ಮನ ಮಸ್ತಿಷ್ಕಗಳೇ ನಮಗೆ ಊಹಾತೀತ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ತೋರುವದು.

ಇದಲ್ಲದೆ ಹೃದಯ, ಯಕೃತ್, ಕರುಳು, ಹೊಟ್ಟೆ, ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಎಲುಬು, ತೊಗಲು, ನರಗಳು, ನಾಡಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಒಂದೊಂದೂ ಊಹೆ ಮೀರಿದ ಅದ್ಭುತ.

ಇದೆಲ್ಲದರ ಒಡೆಯನೆಂದು ಹಮ್ಮಿನಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಜೀವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ಎಣಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಕ್ರಿಯೆ-ವಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಆಗುತ್ತಲೇ ಇವೆ.

ಅಂದಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಯ ಒಡೆತನ ಆ ಜೀವನಿಗೆ ?

ಎಲ್ಲಿಯ ಸ್ವತಂತ್ರತೆ ?

ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕರ್ತೃ ಯಾರು ?

ಬಿಂಬರೂಪದೇವರು ರೂಪಾಂತರಗಳಿಂದ ಈ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ಅಣುತರ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುತ್ತಲಿರುವ.

ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ತಂದೆ ತಾಯಿ, ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿ, ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮ, ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳು, ಬಂಧು-ಬಳಗ, ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರ, ಉದಾಸೀನ, ಮನೆ-ಮಣ್ಣು, ಹೊಲ-ಹೊನ್ನು, ವ್ಯಾಪಾರ-ಉದ್ಯೋಗ, ಸಿರಿ-ಸಂಪತ್ತು. ರಾಜ್ಯ-ಅಧಿಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು,

ಹಾಗೂ ಇವುಗಳ ಬಗೆಗಿರುವ ಪ್ರೇಮ ಮೋಹ ಕಾಮ ದ್ವೇಷ ಔದಾಸೀನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನೂ ಆ ಬಿಂಬರೂಪಿಯೇ.

ಅವನೇ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಬುನಾದಿ, ಬೀಜ, ಆಸರೆ, ಆಧಾರ. ಹೀಗೆಂದಮೇಲೆ ನಾವೆಷ್ಟು ಅವನಧೀನರು ! ನಮಗೆಷ್ಟು ಅವನುಪಕಾರ ! ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಬೇಕು.

ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲ ಲೆಕ್ಕ ಮೀರಿದೆ !

ಹೀಗೆ ಮೊದಲಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಿಂದ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಆ ದೇವನೇ ಒಳಹೊರಗೆ ತುಂಬಿ ನಮ್ಮ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ತನ್ನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರ ನಾನಾವಿಧ ಪುಣ್ಯಾಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸುವನು.

ಇದಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದುಂಟು.

ಜೀವರು ಬಾಹ್ಯವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ದೇವರ ಅಧೀನರಾಗಿರುವದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಂತರಿಕವಾಗಿಯೂ ಜೀವರು ಭಗವದಧೀನರು-ಅರ್ಥಾತ್ ಅವರ ಸ್ವರೂಪವೂ ಭಗವದಧೀನ.

ಇದರ ತುಸು ವಿವರವನ್ನು ತಿಳಿಯೋಣ.

ಜೀವರು ಅನಾದಿ ನಿತ್ಯರು. ಅವರ ಈ ಅನಾದಿ ನಿತ್ಯತ್ವವು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದದ್ದಲ್ಲ. ಜೀವರು ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡದ್ದೂ ಅಲ್ಲ. ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಇರುವಂಥ ಸ್ವಭಾವವೂ ಅಲ್ಲ.

ಏಕೆಂದರೆ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೂ ಯಾರ ಸ್ವಭಾವವೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ.

ಕಾರಣ ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಜೀವರ ಅನಾದಿನಿತ್ಯತ್ವವು ಇರುವದು. ದೇವರ ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲದೇ ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಯಾವ ಜೀವರೂ ಅನಾದಿ ನಿತ್ಯರಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಜೀವರ ಸ್ವರೂಪವು ಧ್ವಂಸವಾಗಬಾರದು, ಅದನ್ನು ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸುವ ಯಾವ ಸಾಧನವೂ ಇರಬಾರದು ಎಂಬ ಭಗವಂತನ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಜೀವರು ನಿತ್ಯರಾಗಿರುವರು.

ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನ ಅಧೀನರಾಗಿ ಅವನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜೀವರು ಅನಾದಿನಿತ್ಯರು.

ಅವರ ಸ್ವರೂಪ ಅಪ್ರಾಕೃತ. ಅದು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ, ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋ-ಗುಣಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುದಲ್ಲ. ಅದು ಅಪ್ರಾಕೃತಚೈತನ್ಯಧಾತುಮಯ.

ಆ ಚೈತನ್ಯಧಾತುವೇ 'ಷೋಡಶೀಕಲಾ', ಹದಿನಾರನೆಯ ಕಲೆ. ಇದು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಂದ ಅಭಿಮನ್ಯಮಾನ. ಇದು ಜೀವನಿಂದ ಅಭಿನ್ನ. ಇದುವೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಾದ ಜೀವನ ನಿತ್ಯೋಪಾಧಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಬಿಂಬ ಭಗವಂತ.

ಆ ಬಿಂಬದೇವರು ಈ ಜೀವಸ್ವರೂಪದ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ. ಬಿಂಬನಾದ ಭಗವಂತನು ನಿತ್ಯನಾದುದದರಿಂದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲ.

ಬಿಂಬನಾದ ಭಗವಂತ ಜೀವರ ಸ್ವರೂಪದೇಹದ ಅಖಿಲ ಅಂಶಗಳಲ್ಲೂ ನಿಶ್ಛಿದ್ರನಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವ. ಅಂತೆಯೇ ಏಕಾಂಶಕ್ಕೂ ನಾಶವಿಲ್ಲ.

ತನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿ ಜೀವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಬಿಂಬನ ಈ ವ್ಯಾಪಾರವು ಇಂದು ನಿನ್ನೆ ನಾಳೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ.

ಉಮೇದು ಉತ್ಸಾಹಗಳು ಉಬ್ಬಿದಾಗ ಜೀವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ,

ಆಲಸ್ಯ ಗ್ಲಾನಿಗಳು ಬಂದಾಗ ಅವರನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬೀಸಿ ಎಸೆದ,

ಸಿಟ್ಟಿನ ಕಾವೇರಿದಾಗ ಬೆಂಕಿಗೆ ನೂಕಿ ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿದ ಎಂದಲ್ಲ.

ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಈ ಪರಿಯಲ್ಲೇ ಜೀವರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಅಚಿಂತ್ಯ ಅದ್ಭುತ ಅನಂತ ಶಕ್ತಿಯ ಅನಂತಾಂಶಲೇಶದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಜತ್ತಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಇರುವ.

ಅಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಅನಾದಿ, ಅನಾಶಿ, ಅವಿಕಾರಿ, ನಿತ್ಯ, ಅಚ್ಛೇದ್ಯ, ಅಭೇದ್ಯ, ಅದಾಹ್ಯ, ಅಕ್ಲೇದ್ಯ, ಅಶೋಷ್ಯರಾಗಿರುವರು.

ಬಿಂಬಸಾದೃಶ್ಯ

ಇದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ಜೀವರು ಭಗವಂತನ ಸಾದೃಶ್ಯ ಉಳ್ಳವರು. ಆದ ಕಾರಣವೂ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವರು.

ಸಾದೃಶ್ಯ ನಾನಾ ಬಗೆಯದು. ಆಕಾರ, ಜಾತಿ, ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷತ್ವ, ಗುಣ, ಕ್ರಿಯಾ.

ಬಿಂಬರೂಪಿಯ ಆಕಾರದಂತೆ ಜೀವರೆಲ್ಲರ ಆಕಾರ.

ಬಿಂಬರೂಪನ ಜಾತಿಯಂತೆ ಜೀವರ ದೇವಮಾನವಪಶುಪಕ್ಷಿಕ್ರಿಮಿ ಜಾತಿಗಳು.

ಬಿಂಬರೂಪದಂತೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪ, ಬಿಂಬರೂಪದಂತೆ ಪುರುಷರೂಪ.

ಬಿಂಬನಂತೆ ಸತ್ಯ ನಿತ್ಯ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಅನಾದಿ ಆಗಿರುವರು ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪರೂ, ಇಚ್ಛಾ ಪ್ರಯತ್ನ ಮುಂತಾದ ಗುಣಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿರುವರು.

ಬಿಂಬನು ಕುಳಿತಂತೆ ಕುಳಿತು, ನಿಂತಂತೆ ನಿಂತು, ನಡೆದಂತೆ ನಡೆದು, ನುಡಿದಂತೆ ನುಡಿದು, ನೋಡಿದಂತೆ ನೋಡಿ, ಉಂಡಂತೆ ಉಂಡು, ಓಡಾಡಿದಂತೆ ಓಡಾಡುವರು ಜೀವರು.

ಹೀಗೆ ಬಿಂಬ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಸದೃಶವಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳುಳ್ಳವರು.

ಉತ್ತಮ ಜೀವರಂತೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸದೃಶವಾಗಿ ಶುಭಗುಣವಂತರೂ ದೋಷರಹಿತರೂ ಆಗಿರುವರು.

ಅಪ್ರಾಕೃತ ಸ್ವರೂಪಾನಂದ, ದೈಹಿಕ ಸುಲಕ್ಷಣಗಳು, ಪ್ರೇಮ, ದಯಾ, ಕ್ಷಮಾ, ಸ್ನೇಹ, ಸೌಂದರ್ಯ, ದೀಪ್ತಿ, ಬಲ, ಓಜಸ್ಸು, ಸಹಸ್ಸು, ವಿವೇಕ, ತಿಳಿವು, ಸತ್ಯ, ದಮ, ಶಮ, ಅಭಯ, ಅಹಿಂಸಾ, ಸಂತೋಷ, ತೃಪ್ತಿ, ತಪಸ್ಸು, ಯಶ, ಸಿರಿ, ಸೌಭಾಗ್ಯ, ವಿನಯ, ಉದಾರತೆ, ಭೋಗ, ತ್ಯಾಗ, ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ನಿಷ್ಠೆ, ಮಾರ್ದವ, ಸ್ಥಿರತೆ, ತೇಜಸ್ಸು, ಧೈರ್ಯ, ವೀರ್ಯ, ಪರಾಕ್ರಮ, ಲಾವಣ್ಯ, ಕಾಂತಿ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವ, ಸ್ವಾಮಿತ್ವ, ಪ್ರಾಗಲ್ಭ್ಯ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪತ್ವ, ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವ, ಪುಣ್ಯಗಂಧತ್ವ ಮುಂತಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು;

ಹಾಗೂ ಕ್ಷುಧೆ, ಪಿಪಾಸೆ, ಸಂಗ, ಪಾಪ, ಮುಪ್ಪು, ಶೋಕ, ರೋಗ, ವ್ರಣ, ಕಾಮೋಪದ್ರವ, ಸತ್ತ್ವಾದಿಗುಣಬಂಧ ಮುಂತಾದ ದೋಷಗಳಿಂದ ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿರ್ಮುಕ್ತತೆ ಉತ್ತಮಜೀವರಿಗೂ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿವೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಉತ್ತಮರು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮೀಪದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರೆಂದೆನಿಸುವರು.

ಹೀಗೆ ಅನಾದ್ಯನಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಚೇತನರು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಧೀನರೂ, ಸದೃಶರೂ ಆಗಿರುವರು. ಇದುವೇ ಬಿಂಬಪ್ರತಿಬಿಂಬಭಾವ.

ದೇವರಿಗೂ ನಮಗೂ ಇರುವ ನಾನಾ ಬಗೆಯಾದ ಸಾದೃಶ್ಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ನಮಗಿರುವ ಅನಂತ ಬಗೆಯಾದ ಬಿಂಬಾಧೀನತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ನೆನೆದು ನಮಗೂ ದೇವರಿಗೂ ಇರುವ ಬಿಂಬಪ್ರತಿಬಿಂಬಭಾವದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಇಂಥ ಬಿಂಬರೂಪ ಭಗವಂತನು

೧) ನಮ್ಮ ಇಡಿಯ ಭೌತಿಕ ದೇಹದಲ್ಲಿ,

೨) ಭೌತಿಕದೇಹದ ಹೃದಯಕಮಲಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ,

೩) ಇಡಿಯ ಜೀವಚೈತನ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ

೪) ಜೀವಚೈತನ್ಯದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ.

ಇದಲ್ಲದೇ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೂರ್ತಿಗಳು.

೧. ಪ್ರಾದೇಶ, ೨. ಮೂಲೇಶ, ೩. ಅಗ್ರೇಶ.

೧. ಪ್ರಾದೇಶನಾಮಕನು ಇಡಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಜೀವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯದಾತೃವಾಗಿ ಅವರ ನಿವಾಸ ಸ್ಥಾನನಾಗಿರುವನು.

೨. ಮೂಲೇಶನು ಹೃದಯಕಮಲದ ಕರ್ಣಿಕೆಯ ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವನು. ಜೀವನನ್ನು ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಹೋಗದಂತೆ ಜತ್ತಾಗಿ ಧರಿಸಿರುವ. ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನ ಅಗ್ರಭಾಗದಷ್ಟು ಇವನ ಗಾತ್ರ.

೩. ಅಗ್ರೇಶನು ಇಡಿಯ ಅಂಗುಷ್ಠದಷ್ಟು ಪರಿಮಾಣವುಳ್ಳವ. ಹೃದಯಕಮಲ

ಕರ್ಣಿಕೆಯ ಅಗ್ರದಲ್ಲಿರುವನು. ಸುಷುಪ್ತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವರನ್ನು ಬಳಿ ಸೆಳೆದು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ ಗಾಢವಾಗಿ ನಿದ್ರೆಗೊಳಿಸುವ. ಇವನೇ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾಮಕ.

ಈ ಪ್ರಾಜ್ಞನಿಂದ ಹೊರ ಬಂದಾಗಲೇ ಜಾಗರ. ಇದೇ ಅಗ್ರೇಶನಾಮಕ ಪ್ರಾಜ್ಞರೂಪ ಭಗವಂತನನ್ನು ಈಗ ನಾವು ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸುತ್ತಿರುವದು.

ಇವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಹೃದಯದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಪೂಜಿಸಿ, ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

ಹೃದಯಕಮಲವಿಕಾಸ

ಮೊದಲು ತನ್ನ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವದು. ಈ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ಹೃದಯಕಮಲ. ಅದು ಅಧೋಮುಖವಾಗಿದೆ. ಕಮಲದಲಗಳ ತುದಿ ತುಸು ಒಳಗೆ ಮುದುಡಿದೆ ಎಂದರ್ಥ. (ಅಂತಃಕಿಂಚಿತ್ ಕುಂಚಿತಪತ್ರಾಗ್ರಂ).

ಈ ಕಮಲವನ್ನು 'ಯಂ' ಎಂಬ ವಾಯುಬೀಜಾಕ್ಷರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಸಮ್ಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಓಂಕಾರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಒಳಗೆ ಕುಂಚಿತವಾದ ಕಮಲದಲಗಳ ಅಗ್ರ-ಭಾಗವನ್ನು ಊರ್ಧ್ವಮುಖಗೊಳಿಸಬೇಕು. ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ದೇವರ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಆ ತಾವರೆಯನ್ನು ಅರಳಿಸಬೇಕು.

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಪೀಠದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆ ತಾವರೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೆನೆದು ಅವರೆಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ವಿರಾಜಮಾನನಾದ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

ಎಂಟುದಳದ ಕಮಲ.

ಅಲ್ಲೊಂದು ಪೀಠ. ಆ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುವ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪಾದಪೀಠದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಮುಡಿಯ ಮುಕುಟದವರೆಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಬಿಂಬರೂಪವರ್ಣನ

ಅಷ್ಟಪತ್ರೇ ತು ಹೃತ್ಪದ್ಮೇ ಮಧ್ಯೇ ಸೂರ್ಯೇಂದುವಹ್ನಿಗಮ್ ।
ಪೀಠಂ ತನ್ಮಧ್ಯಪದ್ಮಸ್ಥಂ ನಾರಾಯಣಮನಾಮಯಮ್ ॥★॥

''ಎಂಟುದಲದ ಹೃದಯಕಮಲದ ಕರ್ಣಿಕೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ-ಮಂಡಲ ಅದರಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಅಗ್ನಿಮಂಡಲ.

ಅಲ್ಲೊಂದು ಪೀಠ. ಪೀಠದ ಮೇಲಿರುವ ಪದ್ಮದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ವಿರಾಜಮಾನ.''

ಉದ್ಯದಾದಿತ್ಯಸಂಕಾಶಂ ತೇಜಸಾಽನುಪಮಂ ಸದಾ ।
ಸಹಸ್ರೇಣಾಽಪಿ ಸೂರ್ಯಾಣಾಂ ಸಜ್ಜ್ಞಾನಾನಂದರೂಪಿಣಮ್ ॥★॥

''ಉದಿಸುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವ. ಅನಂತಾನಂತ ಸೂರ್ಯರ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗದವ. ನಿರ್ದೋಷ ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯದೇಹವುಳ್ಳವ.''

ಅತಿರಿಕ್ತತಲಂ ಭಾಸ್ವನ್ನಖವ್ರಾತವಿಭೂಷಿತಮ್ ।
ವೃತ್ತಜಂಘಂ ವೃತ್ತಜಾನುಂ ಹಸ್ತಿಹಸ್ತೋರುಮೀಶ್ವರಮ್ ॥★॥

''ದೇವರ ಪಾದತಲ ಅತಿಸುಂದರ ಕೆಂಪು. ಹೊಳೆಯುವ ನಖಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಭೂಷಿತ. ಅವನ ಜಂಘಾಯುಗಲ ದುಂಡಗಾಗಿದೆ. ಅವನ ಮೊಣಕಾಲು ದುಂಡಾಗಿದೆ. ಅವನ ತೊಡೆ ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನಂತೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತೆಳ್ಳಗೆ.''

ಮಹಾಕಟಿತಟಾನದ್ಧಕಾಂಚೀಪೀತಾಂಬರೋಜ್ಜ್ವಲಮ್ ।
ನಿಮ್ನನಾಭಿಂ ಚ ತ್ರಿವಲಿಸಂವೃತೋದರಬಂಧನಮ್ ॥★॥

''ಅದ್ಭುತವಾದ ಕಟಿತಟಾ. ಅಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಉಡಿದಾರ. ಭಾಸಮಾನ ಪೀತಾಂಬರ. ಅವನ ನಾಭಿ ತುಂಬ ಆಳ. ಉದರದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಲಿಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ.''

ವಿಸ್ತಾರಿವಕ್ಷಸಂ ಭ್ರಾಜತ್ಕೌಸ್ತುಭಾಽಽಮುಕ್ತಕಂಧರಮ್ ।
ವನಮಾಲಾಧರಂ ಹಾರವೈಜಯಂತ್ಯಾದಿಭಿರ್ಯುತಮ್ ॥★॥

''ಅವನ ವಕ್ಷಸ್ಸು ವಿಸ್ತಾರ. ಭಾರಿ ಬೆಳಕಿನ ಕೌಸ್ತುಭ ಅವನ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ವನಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನಿತರ ಹಾರಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ವೈಜಯಂತೀ ಮಾಲೆಯನ್ನೂ ತೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.''

ಪೃಥುದೀರ್ಘಚತುರ್ಬಾಹುಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಂಬುಜೈಃ ।
ಯುಕ್ತಮುನ್ನಿದ್ರಪದ್ಮಾಕ್ಷಂ ಸ್ಫುರನ್ಮಕರಕುಂಡಲಮ್ ॥★॥

''ಪೃಥುಲವು ದೀರ್ಘವೂ ಆಗಿವೆ ಅವನ ನಾಲ್ಕು ಬಾಹುಗಳು. ಶಂಖ, ಚಕ್ರ,

ಗದಾ, ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿವೆ. ಅರಳಿದ ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವ. ಹೊಳೆವ ಮಕರಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವ.

ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಾಯುತೋದ್ರಿಕ್ತಕಾಂತಿಸನ್ಮುಖಪಂಕಜಮ್ ।
ಸುಭ್ರುವಂ ಸುಲಲಾಟಂ ಚ ಕಬರೀಬದ್ಧಮೂರ್ಧಜಮ್ ॥★॥

''ಅನಂತಪೂರ್ಣಚಂದ್ರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಸೊಬಗಿನಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಮುಖಪಂಕಜವುಳ್ಳವ. ಅವನ ಹುಬ್ಬುಗಳು ಮನೋಹರ. ಅವನ ಲಲಾಟ ಕಮನೀಯ. ಚಂದವಾಗಿ ಬದ್ಧವಾಗಿದೆ ಅವನ ಕೇಶಪಾಶ''

ನಿಃಶೇಷದುಃಖಶಮನಂ ನಿತ್ಯಾನಂದಂ ಶುಚಿಸ್ಮಿತಮ್ ।
ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಭ್ಯಾಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟಂ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಣಮಧ್ಯಗಮ್ ॥★॥

ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಶಿವಾಹೀಶವಿಪ್ಯೈಃ ಶಕ್ರಾದಿಕೈರಪಿ ।
ಸೇವ್ಯಮಾನಂ ಸದಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಧ್ಯಾಯೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವಶಕ್ತಿಕಮ್ ॥ ಇತಿ ॥''

''ಭಕ್ತರ ದುಃಖವನ್ನು ನಿಃಶೇಷವಾಗಿ ನಾಶಗೊಳಿಸುವವ. ಸ್ವಯಂ ನಿತ್ಯಾನಂದ ಪೂರ್ಣ. ನಿತ್ಯಾನಂದವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವವ. ಅವನ ಮುಗುಳುನಗೆ ತುಂಬ ಚಂದ. ಶ್ರೀಭೂದೇವಿಯರಿಂದ ಆಲಂಗಿತನಾದವ. ಸ್ವಮೂರ್ತಿಗಳ ಸಮೂಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುವವ. ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು, ಶೇಷ, ಶಿವ, ಗರುಡರಿಂದ ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿತನಾದವ. ಇಂಥ ಸ್ವತಂತ್ರಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಆವಾಹಿಸಿರಿ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೇರೆಡೆಯಲ್ಲೂ ಭಗವಂತನ ವರ್ಣನೆಗಳು.

ಇಡಿಯ ಜಗದೊಡೆಯರು ಸಿರಿವಿಧಿವಾಯು ಮುಂತಾದ ಅಮರರು. ಅಮರರ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಕಿರೀಟ. ಕಿರೀಟಗಳಲ್ಲಿ ಝುಗಝುಗಿಸುವ ಮಾಣಿಕ್ಯಗಳು.

ತಮ್ಮೊಡೆಯನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕಾದ ದೇವತೆಗಳು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಬರುವರು. ದೇವರ ಪಾದಪೀಠಕ್ಕೆರಗುವರು. ಮಂಡೆಬಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುವರು.

ಕಿರೀಟಮಣಿಗಳ ಘರ್ಷಣೆಯಿಂದ ಫಳಫಳ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ ಪಾದಪೀಠ.

ಆ ಚಿನ್ನದ ಪಾದಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ ಅಡಿದಾವರೆಗಳು.

ಅಂಗಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಪದ್ಮ, ಗದಾ, ವಜ್ರ, ಅಂಕುಶ, ಧ್ವಜ ಚಿಹ್ನಗಳಿವೆ.

ಅವನಡಿಗಳು ಕಮಲದಂತೆ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಕೆಂಪು. ಮಾವಿನ ಚಿಗುರಿನಂತೆ ಅತಿಯಾಗಿ ಕೋಮಲ. ಎತ್ತರವಾದ ಕಾಲುಗಳು. ತೆಳ್ಳನೆಯ ಬೆರಳುಗಳು. ಎಲ್ಲಾ ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಗುರಗಳು.

ಈ ಪಾದವನ್ನೇ ಪೂಜಿಸಿ ವಿಧಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಹರಿಸಿದ. ಶಿವ ಈ ಪಾದತೀರ್ಥವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶಿವನಾದ.

ಈ ಪಾದಗಳು ಉದಿಸುವ ಭಾನುವಿನಂತೆ ಭಾಸಮಾನ, ಪ್ರಚಂಡ ತೇಜಃಪುಂಜ. ಒಂದೊಂದು ನಖಗಳಲ್ಲೂ ಅನಂತ ಸೂರ್ಯರಿಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರಖರ ದೀಪ್ತಿ.

ಅಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಚಂದ್ರಮರನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಶಾಂತಕಾಂತಿ. ಇದರ ನೆನಹು ಬಗೆಯ ಅನಾದಿ-ನಿಬಿಡ-ಅವಿದ್ಯಾಂಧಕಾರಕ್ಕೆ ಪಂಜು. ಪಾಪದ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಭಾರಿಯಾದ ಸಿಡಿಲು.

ಕಾಲಿನ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆಯ ನಿನಾದ ಅತಿಮಧುರ. ಗೆಜ್ಜೆಯ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿದವರ ಕಲೇವರವನ್ನೇ ಕಳೆಯುವದು. ದುಂಡಾಗಿದೆ ಇವನ ಕಾಲಿನ ಮಣಿಗಂಟು. ಮಾಂಸಲ ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಅವಿತು ಹೋಗಿದೆ.

ಕ್ರಮವಾಗಿ ತೆಳ್ಳನಾಗುವ ಜಂಘಾಯುಗಲ ಆತನದು. ವಲಯಾಕಾರದ ಮೊಣಕಾಲು. ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನಂತೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಣ್ಣಕಾಗುವ ತೊಡೆಗಳು.

ಬಾಳೆಯಕಂಬದಂತೆ ಕೋಮಲವೂ ದುಂಡನೆಯದೂ ಹೌದು. ಈ ತೊಡೆಗಳೆರಡನ್ನು ಎಡಬಲ ಧರಿಸಿ ಅಹೋ ಧನ್ಯ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಗರುಡದೇವ.

ಮೇರುಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದ ಜಾಂಬೂನದ ಹೊನ್ನದಂತೆ ಹೊಳಪಿನ ಪೀತಾಂಬರ ಉಟ್ಟಿರುವ. ಸಿಂಹದಂತಹ ಕಟಿ ಸಿರಿಯನ್ನೂ ಮೋಹದ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವುದು.

ಚಿನ್ನದ ಉಡಿದಾರ, ಪೀತಾಂಬರವು ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟ ಹೊನ್ನದಂತೆಯೋ, ಕಾರ್ಮೋಡಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಮಿಂಚಿನಂತೆಯೋ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ.

ನಾಭಿಯು ಆಳವಾಗಿದೆ. ತೆಳ್ಳಗಾಗಿದೆ. ಬಲಕ್ಕೆ ಹೊರಳುವ ಅದರ ಸುಳಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆನಂದ ನೀಡುವದು.

ವಿಶ್ವವಿಧಾತೃವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೆತ್ತ ತಾವರೆಯ ತವರು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಭುವನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕಮಲದ ನೆಲೆ. ಎಲ್ಲೆ ಇಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಹಾಕಿದರೂ ತೆಳ್ಳಗಿದೆ ಇವನ ಉದರ.

ಜೊತೆಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡೂ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮೂರು ತೆಳ್ಳನೆಯ ಗೆರೆಗಳು. ಈ ಸೊಂಟ ಹಾಗೂ ಉದರಗಳ ಲಾವಣ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾರು ಹೋಗಿ ಎಡಬಲದ ಮಡದಿಯರು ಶ್ರೀಭೂದೇವಿಯರು ಆನಂದವಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಲೆ ವಿಶಾಲವಾದ ವಕ್ಷಸ್ಸು, ಇದೇ ಸಿರಿಯ ಸೆರೆ, ಸಿರಿಯ ಆಸರೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಕಣ್ಮನಗಳಿಗೆ ಸಂತಸ ಸುರಿಯುವದು.

ಸ್ವಯಂ ಅನಂತವಾದರೂ ವಕ್ಷಸ್ಥಲವು ಅಚಿಂತ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಎರಡು ಬಾಹುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವದು.

ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮಣಿಯಾದ ಕೌಸ್ತುಭ. ಇದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಅಭಿಮಾನಿ. ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಭಾಸ್ಕರರ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ನುಂಗುವಂಥದು. ಅಂಥ ಕೌಸ್ತುಭಕ್ಕೆ ಬೆಳಕು ಕೊಟ್ಟ ಕಂಠ ಈತನದು.

ಈತನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಬಾಹುಗಳು. ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಪದ್ಮಗಳು.

ನೂರು ಸುಳಿಯ ಶಂಖ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ಚಂದ್ರಮರ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವಂಥದು. ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿಯ ಶಂಖದ ಭೀಮಧ್ವನಿ ಪಾತಾಲದಲ್ಲಿಯ ದೈತ್ಯರ ಗರ್ಭಸ್ರಾವಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.

ಕ್ರೂರಘೋರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಯಾತುಧಾನ, ಪ್ರಮಥ, ಪ್ರೇತ, ಮಾತೃ, ಪಿಶಾಚ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ತನ್ನ ಭಯಾನಕ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ದೂರ ಓಡಿಸುತ್ತದೆ. ನೆನೆದವರ ಪಾಪವನ್ನು ಬುಡಮೇಲೆ ಮಾಡುವದು.

ಮೇಲಿನ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರ. ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಸಾವಿರ ಹಲ್ಲುಗಳು. ಒಂದೊಂದೂ ಹಲ್ಲು ಪ್ರಳಯದ ಕಾಲಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಕಾರುತ್ತದೆ. ಅಸುರರ ಕತ್ತನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತದೆ. ದೈತ್ಯ-ಪಿಶಾಚರಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗುವ ತೇಜಸ್ಸು ಈ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ, ಇದು ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನ. ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಪ್ರದ.

ಕೆಳಗಿನ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಕೌಮೋದಕೀ ಗದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಸ್ರಗಳು ಎಂಟು. ಅದರ ವೇಗ ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ. ಅದು ಕೂಷ್ಮಾಂಡ, ವೈನಾಯಕ, ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸ, ಭೂತ, ಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಚೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಶತ್ರುಗಳ ನೆತ್ತರು ನೆಕ್ಕಿ ಕೆಂಪಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಬಲದ ಕೆಳಗೈಯಲ್ಲಿ ತಾವರೆ. ಆ ತಾವರೆಗೆ ಸಾವಿರ ದಲಗಳು. ಅದರ ಬಣ್ಣ, ಪರಿಮಳ, ಕಾಂತಿ, ಲಾವಣ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಲೋಕಾತೀತ, ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣ.

ಶಂಖಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆ ಶ್ರೀದೇವಿ ಹಾಗೂ ಅನಿರುದ್ಧ. ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆ ದುರ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಕಾಮ. ಗದೆಗೆ ವಾಯುದೇವರು ಅಭಿಮಾನಿಗಳು. ಪದ್ಮಕ್ಕೆ ಭೂದೇವಿ.

ಈ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಬಾಹುಗಳಿಗೆ ಸಹಮಾನಾ, ಜುಹೂ, ರಾಜ್ಞೀ, ಸುಭೂತಾ, ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಇವೆ.

ದೇವರ ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳಿಂದ ವಾಯುದೇವರು ಜನಿಸಿದರು. ಆ ವಾಯುದೇವರಿಗೆ

ಚಕ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ (ಜುಹೂ) ಬಾಹುವು ಧರ್ಮವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದೆ.

ಶಂಖವನ್ನು ಧರಿಸಿದ (ಸಹಮಾನ) ಬಾಹುವು ಜ್ಞಾನವನ್ನು, ಕರುಣಿಸಿದೆ.

ಗದೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದು (ರಾಜ್ಞೀ) ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು, ನೀಡಿದೆ.

ಪದ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿದಂಥದ್ದು (ಸುಭೂತಾ) ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿವೆ.

ಹೀಗೆ ವಾಯುದೇವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ವಿಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ತುಂಬಿವೆ ಈ ಬಾಹುಗಳು ಎಂದು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

ಕ್ರಮವಾಗಿ ತೆಳ್ಳಗಾಗುವ ರಮ್ಯ ಬಾಹುಗಳು. ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಗದ. ಅದರ ಕೆಳಕ್ಕೆ ನಾಗಮುರಿಗೆ. ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಕಣ. ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ನವರತ್ನದ ಉಂಗುರ. ಉಗುರು ತೇಜೋಮಯ.

ಅಂಗೈ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಕೆಂಪಾಗಿದೆ. ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾಗಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ತನ್ನಾಸರೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮುಕ್ತಿಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಒಯ್ಯುತ್ತದೆ.

ಅವನ ಕಂಠ ಶಂಖದಂತೆ ಚೆನ್ನು. ಕಂಠ ಸಾಕಷ್ಟು ಹ್ರಸ್ವ, ಅಲ್ಲಿ ಮೂರು ರೇಖೆಗಳು. ಅದು ಅನಂತವೇದಗಳ ಉದ್ಗಮ ಭೂಮಿ.

ಕೊರಳಲ್ಲಿ ವೈಜಯಂತೀ. ಅವನ ಗದ್ದ ಮುದ್ದಾಗಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕೆನ್ನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರ ರೂಪ ಮೃದುವಾಗಿದೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮಕರಕುಂಡಲ.

ತುಂಟ ತುಟಿ ಅವನದು. ಭಾರೀ ಕೆಂಪು. ವಿಶ್ವಾತೀತ ಚೆಲುವು ಮುಪ್ಪುರಿ-ಗೊಂಡಿದೆ.

ದಾಡಿಮ ಬೀಜದಂತಹ ನೆಟ್ಟನೆಯ ಪುಟ್ಟ ಹಲ್ಲುಗಳ ಸಾಲು. ಕೆಂಪು ನಾಲಿಗೆ.

ಸಂಪಿಗೆಯಂಥ ನಾಸಿಕೆ. ಅದು ದೀರ್ಘ, ನೆಟ್ಟಗೆ, ಎತ್ತರ. ಯಾರನ್ನೂ ಮೋಹ ಗೊಳಿಸುವದು.

ತಾವರೆ ತನ್ನಾಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇ ದೇವರ ಕಣ್ಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು. ಅದೇನು ಚೆಲುವು, ಅದೆಂಥ ಸೌಭಾಗ್ಯ !

ದೀರ್ಘವೂ ವಿಶಾಲವೂ ಶಾಂತ ಶೀತಕಾಂತಿಮಯವೂ ಆದ ಮೋಹಕ-ಕಣ್ಣುಗಳು ಪ್ರಸಾದರಸವನ್ನು ಸಂತತ ಸುರಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣುಗಳ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು. ಸುತ್ತಲೂ ಕಿರು ನೀಲ ಮಿಶ್ರವಾದ ಬಿಳಿ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು. ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರಮರ ತಾಯಿಮನೆ.

ಈತನ ಹುಬ್ಬಿನ ಚೆಲ್ಲಾಟ ವಿಧಿ, ವಾಯು, ಶರ್ವ ಶಕ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಹಿರಿದಾದ ಪದದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದೆ. ವಿಶ್ವದ ಹುಟ್ಟು, ಅಳಿವು, ಇರವುಗಳಿಗೆ ಇದೇ ಮೂಲಕಾರಣ.

ಅರ್ಧ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಇರುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಹಣೆ ನಿರ್ಮಲ, ಶುಭ್ರವಾಗಿದೆ. ಸುತ್ತಣದ ಕಪ್ಪುಕೂದಲಿನ ಮಧ್ಯದ ಈ ಮುಖ ಕಪ್ಪು ಆಗಸದ ಮಧ್ಯದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಮುಖಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯ ಮಂದಸ್ಮಿತವು ಉಕ್ಕಿಬಂದ ಅನಂತ ಸೌಭಾಗ್ಯ-ದಂತಿದೆ.

ಇಂಥ ಭಗವಂತನ ರೂಪದ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

ದೇಹದಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷಣಗಳು

೧. ಐದು ದೀರ್ಘ, ೨. ಐದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ೩. ಏಳು ಕೆಂಪು, ೪. ಆರು ಎತ್ತರ, ೫. ಮೂರು ವಿಶಾಲ, ೬. ಮೂರು ಕಿರಿದು, ೭. ಮೂರು ಗಂಭೀರ.

೧. ಭುಜ, ನೇತ್ರ, ಗದ್ದ, ತೊಡೆ, ನಾಸಿಕೆ ಇವು ಐದು ದೀರ್ಘವಾಗಿವೆ.

೨. ತೊಗಲು, ಕೂದಲು, ಬೆರಳು, ಹಲ್ಲು, ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿನ ರೇಖೆ, ಇವು ಐದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿವೆ.

೩. ಕಣ್ಣಿನ ಅಂಚು, ಉಗುರು, ಅಂಗೈ, ಅಂಗಾಲು, ತಾಲು (ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಭಾಗ) ನಾಲಿಗೆ, ಕೆಳದುಟಿ ಇವು ಏಳು ಕೆಂಪಾಗಿವೆ.

೪. ಕಕ್ಷ, ಕುಕ್ಷಿ, ವಕ್ಷಸ್ಸು, ಮೂಗು, ಹೆಗಲು, ಹಣೆ ಇವು ಆರು ಉನ್ನತವಾಗಿವೆ.

೫. ಹಣೆ, ಸೊಂಟ, ಎದೆ ಈ ಮೂರು ಸ್ಥಾನಗಳು ವಿಶಾಲವಾಗಿವೆ.

೬. ಕುತ್ತಿಗೆ, ಜನನೇಂದ್ರಿಯ, ಬೆನ್ನು ಇವು ಮೂರು ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿವೆ.

೭. ಸ್ವರ, ಶಕ್ತಿ, ನಾಭಿ ಇವು ಮೂರು ಗಂಭೀರವಾಗಿವೆ.

ಇಂಥ ಭಗವಂತನ ರೂಪವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು, ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಬಿಂಬರೂಪನ ಮಾನಸಪೂಜೆ

ಈ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅಮಲಮಾನಸಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಹಣ ವೆಚ್ಚಮಾಡುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಪೀಡೆಯಿಲ್ಲ.

ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಗಿನ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಗಿಂತ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಿರಿವಂತಿಕೆ ಬೇಕು. ಹೊರಗಿನ ಹೂ-ಹಣ್ಣು-ಧೂಪ-ದೀಪಗಳಿಗಿಂತ ಅಂತಸ್ಸಂಪತ್ತು ವಿಪುಲವಾಗಿರಬೇಕು.

ಭಕ್ತಿಯ ರಸ ಉಕ್ಕೇರಿದಾಗ, ಭಾವದ ಹೊಳೆ ಹರಿದಾಗ, ಮನೋವಿಲಾಸ ಮೆರೆದಾಗ ಈ ಬಗೆಯ ಪೂಜೆ ಸಾಧ್ಯ.

ಈ ಬಗೆಯ ಪೂಜೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯ, ಅನಿವಾರ್ಯ, ಈ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚುಗೆ. ದೇವರಿಗೆ ಬೇಕು ಮನಸ್ಸು, ವಾಕ್, ಪ್ರಾಣ.

ನಾವು ಬಾಹ್ಯಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ದೇವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು, ಅಷ್ಟೇ.

ಹೀಗೆಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಬಹಿರಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದು ಅಗತ್ಯವಲ್ಲ, ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿಯಬಾರದು.

ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರೂ ಕೇವಲ ಮಾನಸಪೂಜೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಬಾಹ್ಯಪೂಜೆಯನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಮಾಡಬಾರದಾಗಿತ್ತು.

ಆ ಸರ್ವಜ್ಞಾಚಾರ್ಯರೇ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರನಿಯಮವನ್ನೂ ಬಿಡದೇ ಬಾಹ್ಯಪೂಜೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿರುವದೇ ಆದರ್ಶವಾಗಿದೆ.

ಆರ್ಚಾದೌ ಅರ್ಚಯೇತ್ ತಾವದೀಶ್ವರಂ ಮಾಂ ಸ್ವಕರ್ಮಕೃತ್ ।
ಯಾವತ್ ನ ವೇದ ಸ್ವಹೃದಿ ಸರ್ವಭೂತೇಷ್ವವಸ್ಥಿತಮ್ ॥★॥

ಎಂದು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿರುವನು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವವರೆಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ತಿಳಿದಬಳಿಕ ಬಾಹ್ಯಪೂಜೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಅದರರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುವರು.

'ಅಜ್ಞೋಽರ್ಚಯೇದೇವಾರ್ಚಾಯಾಮನ್ಯಥಾ ದೋಷವಾನ್ ಭವೇತ್ ।
ಜ್ಞಸ್ತ್ವರ್ಚಯನ್ ಸುಗುಣವಾನ್ ಅನ್ಯಥಾ ದೋಷವಾನ್ ನ ತು ।'

ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ 'ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವಾಗುವವರೆಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಸರ್ವಥಾ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮಹಾದೋಷ ಬರುವದು.

ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವಾದ ಬಳಿಕ ಭಕ್ತನು ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವಾಗುವದು. ಪೂಜಿಸದಿದ್ದರೆ ನರಕವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವದಾದರೂ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆನಂದಹ್ರಾಸ ನಿಶ್ಚಿತ'

ಅಜ್ಞಸ್ಯ ಕರ್ಮ ಲಿಪ್ಯೇತ ಕೃಷ್ಣೋಪಾಸ್ತಿಮಕುರ್ವತಃ ।
ಜ್ಞಾನಿನೋಽಪಿ ಯತೋ ಹ್ರಾಸಃ ಆನಂದಸ್ಯ ಭವೇದ್ ಧ್ರುವಮ್ ॥★॥

ಅತೋ ಅಲೇಪೇಽಪಿ ಲೇಪಃ ಸ್ಯಾದತಃ ಕಾರ್ಯೈವ ಸಾ ಸದಾ ।'

ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷದ್‌ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪ್ರಮಾಣವಿದು- ಇದರರ್ಥ- 'ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನರಕಾದ್ಯನರ್ಥಗಳು ಆಗುವವು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಯಾದವನಿಗೂ

ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾಗ ನರಕಾದ್ಯನರ್ಥಗಳೆಂಬ ಲೇಪವಾಗದಿದ್ದರೂ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಹ್ರಾಸವೆಂಬ ಲೇಪವಾಗುವದು ಖಂಡಿತ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳ-ನ್ನಾಚರಿಸಲೇ ಬೇಕು'

ಹೀಗಿರುವ ಕಾರಣ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಪ್ರತಿಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆ ಅತ್ಯಂತ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಹೇಳುವವರು ಹಾಗೂ ಮಾಡುವವರು ಮೂಢರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಪ್ರಕೃತ, ಬಹಿರಂಗಪೂಜೆ ಪೂರ್ಣಸಫಲವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅಂತರಂಗ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

ಆಂತರಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತಾರದ ಬಹಿರಂಗಪೂಜೆಯು ಪೂರ್ಣವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬಹಿರಂಗಪೂಜೆ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲದೇ ಬಿಂಬರೂಪನ ಉಪಾಸನೆ, ಪೂಜೆ ಮುಂತಾದವು ತೀರ ಅವಶ್ಯಕ, ಬಿಂಬೋಪಾಸನೆ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಧಾನವೂ, ಅತ್ಯಂತ ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಆದ ಸಾಧನೆ.

'ಸ್ವಹೃದಿಸ್ಥಿತಂ ಸ್ವನಿಯಾಮಕಂ ಭಗವದ್ರೂಪಂ ಉಪಾಸ್ಯೈವ ಮೋಕ್ಷೋ ಭವತಿ। ಯೇಷಾಂ ಬಹಿರುಪಾಸನೇನ ಮೋಕ್ಷಃ ತೇಷಾಮಪಿ ಹೃದ್ಯುಪಾಸನಂ ಕಿಂಚಿತ್ ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ''

ಎಂದು ಆಚಾರ್ಯಚರಣರ ಆದೇಶ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ.

ಎಲ್ಲ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಾಂಗಗೊಳಿಸುವದು ಈ ಬಿಂಬೋಪಾಸನೆ. ಬಿಂಬನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸದೇ, ಪೂಜಿಸದೇ, ಮಾಡಿದ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಸಾಧನೆಯು ಮೋಕ್ಷಫಲವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಹೃದಯಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮಾನಸಪೂಜೆಯನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು.

ಇದಲ್ಲದೇ, ಮಾನಸಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಮಹತ್ವದ ವಿಶೇಷವಿದೆ. ಬಾಹ್ಯಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೊಡುವ ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಮೆಯು ನಮ್ಮೊಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತ ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅಚಲವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿಮಾಸ್ಥ ದೇವರು ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೂ ನಮಗದು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ.

ಅಲ್ಲದೇ ಬಾಹ್ಯಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರೀ ಭಾರೀ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪರಮ ಅದ್ಭುತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿ ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಈ ತರಹದ ಬಾಹ್ಯಪೂಜೆಗೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ರೋಗ, ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ದೇಶಕಾಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳ ಅನನುಕೂಲತೆ, ಇನ್ನಿತರ ಸಂಕೋಚ ಮುಂತಾದವೆಲ್ಲ ಅಡ್ಡಿ-ಯಾಗುವವು.

ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಅದ್ಭುತ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮನದಣಿಯೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾನಸಪವೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಆಗುವ ತೃಪ್ತಿ ಬಾಹ್ಯಪೂಜೆಯ ತೃಪ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದುದು.

ಈ ಮಾನಸಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನಾವಿಲಾಸಿಗಳೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಆಧರೆ, ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮಾನಸಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನ-ವಿಲ್ಲ. ಅದು ಕೇವಲ ಮನೋವಿಲಾಸವಾದೀತು.

ಭಾವವಿಲ್ಲದ ಕಲ್ಪನೆ ವಿಭ್ರಮವೇ ಸರಿ. ಆದುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಹದವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಾಸನಾಮಯ ಭಗವದ್ರೂಪವನ್ನೂ, ವಾಸನಾಮಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತ, ಭಗವಂತನ ಅತಿ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಾನಸಪೂಜೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಬಾರಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪೀಠದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು ಎಂದಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಮನಸಾ ಸ್ಮರಿಸಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಡುವದುಂಟು. ಅದು ದೇವತಾಸ್ಮರಣವಲ್ಲ. ಅದು ಕೇವಲ ದೇವತಾನಾಮಸ್ಮರಣ.

''ಕೇವಲ ದೇವತಾನಾಮಸ್ಮರಣಮಾಡಬೇಕು'' ಎಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೇ ಮನೋಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಇದು ತುಂಬ ಮಹತ್ವದ ಮಾತು.

ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರು. ಎಡದಲ್ಲಿ ಗುರು. ಬಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವದೇವತೆಗಳು. ಪುನಃ ಎಡದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಗುರುಗಳು.

ಪೀಠಪಾದದ ಕೆಳಭಾಗದ ನಾಲ್ಕು ಕೋಣಗಳಲ್ಲಿ ಗರುಡ, ವೇದವ್ಯಾಸ, ದುರ್ಗಾ, ಸರಸ್ವತಿಯರು.

ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ (ಧರ್ಮ) ಯಮ, (ವಿಜ್ಞಾನ) ವಾಯು, (ವೈರಾಗ್ಯ) ಶಿವ, (ಐಶ್ವರ್ಯ) ಇಂದ್ರ.

ಪೀಠದ ಫಲಕದಲ್ಲಿ (ಅಧರ್ಮ) ನಿರ್ಋತಿ, (ಅವಿಜ್ಞಾನ) ದುರ್ಗಾ, (ಅವೈರಾಗ್ಯ) ಕಾಮ, (ಅನೈಶ್ವರ್ಯ) ಶಿವ.

ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಆಚೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಪರಮಪುರುಷ, ಆಧಾರಶಕ್ತಿ ಹೊರಗಿನ ವಿಷ್ಣುಕೂರ್ಮ, ಅಂಡದೊಳಗಿನ ವಿಷ್ಣುಕೂರ್ಮ, ವಾಯುಕೂರ್ಮ, ಶೇಷ, ಪೃಥಿವಿ, ಕ್ಷೀರಸಾಗರ (ವರುಣ), ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ (ರಮಾ), ಮಂಡಪ (ರಮಾ), ಪದ್ಮ (ರಮಾ), ದಲಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ವ-ಶ್ರೀ, ರಜಸ್-ಭೂ, ತಮಸ್ -ದುರ್ಗಾ, ಸೂರ್ಯ, ಸೋಮ, ಅಗ್ನಿ.

ಸೋಪಾನ ದೇವತೆಗಳು - ಆತ್ಮ, ಅಂತರಾತ್ಮ, ಪರಮಾತ್ಮ, ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ.

ಅದರ ಮೇಲೆ ಎಂಟುದಳದ ಪದ್ಮ.

ಅಲ್ಲಿ ವಿಮಲಾ, ಉತ್ಕರ್ಷಿಣೀ, ಜ್ಞಾನಾ, ಕ್ರಿಯಾ, ಯೋಗಾ, ಪ್ರಹ್ವೀ, ಸತ್ಯಾ, ಈಶಾನಾ, ಅನುಗ್ರಹಾ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಯೋಗಪೀಠ ರೂಪನಾದ ಶೇಷ.

ಅಲ್ಲಿ ಈ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾಮಕ ಅಗ್ರೇಶ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಂದು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

ಆ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಷೋಡಶೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧. ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ದೇವರು ಕೈ ಚಾಚಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿರುವ.

೨. ಭಗವಂತನ ಪಾವನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಪಾದ್ಯ ಜಲವನ್ನು ಎರೆದು ತೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಆ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯರಂತಹ ತೇಜ. ತಾವರೆಯಂತೆ ಚೆಲುವು.

ಇದೇ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆದು ಬ್ರಹ್ಮ ಧನ್ಯನಾದ. ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶಿವ ಪುನೀತನಾದ.

ನೆನೆದವರ ಮನದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಪಾದವಿದು. ಅಂಥ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆದು ಆ ಪಾದತೀರ್ಥವನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಮೈ ಮನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಧನ್ಯರೆಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

೩. ಏಲಕ್ಕಿ, ಕರ್ಪೂರ, ಕೇಶರ, ಕಸ್ತೂರಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಘಮಘಮಿಸುವ ಗಂಗೋದಕದ ಆಚಮನ ಭಗವಂತನ ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ದೇವರು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿರುವ.

೪. ದಿವ್ಯ ಮಧುಪರ್ಕವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ದೇವರು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿರುವ.

೫. ಪುನರಾಚಮನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

೬. ನೂರಾ ಒಂದು ಕಲಶದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವುಳ್ಳ ಸ್ನಾನೀಯಕುಂಭದಿಂದ ಶಂಖದಲ್ಲಿ ನೀರೆತ್ತಿ ಅನಂತಶೀರ್ಷಾದಿಗಳುಳ್ಳ ಅನಂತರೂಪಿಯಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮಯ ಭಗವಂತನಿಗೆ 'ಸಹಸ್ರಷಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷಃ' ಎಂದಂದು ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಭಕ್ತಿಹೀನನಾದ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮನದಲ್ಲೂ ಮೂಡದ ಭಗವಂತನನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯಾರೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವೆ. ಅಹೋ ಧನ್ಯ !

ಭಗವಂತನ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮಯವಾದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಒರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಭಗವಂತನ ಮೈ ಎಂಥ ಕೊಮಲ ! ಎಂಥ ಮೃದು ! ಅದ್ಭುತ!

೭. ಮೇರು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿರುವ ಜಾಂಬೂನದ ಚಿನ್ನದ ಹೊಳಪಿನಂಥ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅದನ್ನು ಉಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

೮. ಅನಂತಶ್ರೀಮಂತನಾದ ಸಿರಿಯರಸನಿಗೆ ವಿಭೂಷಣಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಕಾಲುಬೆರಳುಗಳಿಗೆ ಉಂಗುರಗಳು, ಕಾಲಿಗೆ ಮಧುರನಿನಾದದ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ, ಕಿರುಪೆಂಡೆ, ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಉಡಿದಾರ, ಕಟಿಬಂಧ, ಕೈಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಗುರ, ಕೈಗೆ ಕಂಕಣ, ಮೇಲೆ ನಾಗಮುರಿಗೆ, ಅಂಗದ, ಬಾಹುಭೂಷಣ, ಕೊರಳಿಗೆ ಚಿನ್ನ ರನ್ನ, ನವರತ್ನಗಳ ಹಾರ, ವನಮಾಲೆ, ಕೊರಳಿಗೆ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿ, ಕರ್ಣಗಳಿಗೆ ಮಕರಕುಂಡಲ, ಭಾರಿಯಾದ ವಜ್ರದ ಕಿರೀಟ, ಕಾಲಿಗೆ ಹೊನ್ನದ ಪಾದುಕೆ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಒಂದೊಂದು ಆಭರಣವನ್ನು ನೀಡಿದಾಗ ಆಪ್ತಕಾಮನಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮ ಕೌತುಕದಿಂದ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ.

೯. ಮೂರುವೇದದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವುಳ್ಳ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದೇವೆ.

೧೦. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಆಸನವನ್ನೇ ಪುನಃ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

೧೧. ಕಸ್ತೂರೀ, ಕೇಸರ, ಕರ್ಪೂರ, ಪುನಗು, ಜಾಜಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪರಮಸುರಭಿ ಗಂಧವನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಗಂಧಮಯವಾದ ಭಗವಂತನ ಚಿನ್ಮಯದೇಹಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

೧೨.ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಸಾದ ಸಾಧನವಾದ ತುಲಸಿಯಿಂದರ್ಚನೆಯನ್ನು ಪಾದಗಳಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ನವತುಲಸಿಯ ಹಾರವನ್ನು ದೇವರ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಹೂಗಳನ್ನು ಹೂಗಳಹಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ತುಲಸೀಪುಷ್ಪಸಮರ್ಪಣೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶತನಾಮ, ಸಹಸ್ರನಾಮ ಮುಂತಾದವನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಬಳಿಕ ಏಳು ಆವರಣಗಳ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

೧. ಶ್ರೀಭೂದೇವಿಯರು.

೨. ಕೃದ್ಧೋಲ್ಕ, ಮಹೋಲ್ಕ, ವೀರೋಲ್ಕ, ದ್ಯೂಲ್ಕ, ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕ.

೩. ವಾಸುದೇವ-ಮಾಯಾ, ಸಂಕರ್ಷಣ-ಜಯಾ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ-ಕೃತಿ, ಅನಿರುದ್ಧ -ಶಾಂತಿ.

೪. ಕೇಶವನಿಂದ ದಾಮೋದರನ ವರೆಗೆ.

೫. ಮತ್ಸ್ಯದಿಂದ ಕಲ್ಕಿಯವರೆಗೆ. ಜೊತೆಗೆ ವಿಶ್ವರೂಪ, ಅನಂತ.

೬. ಬ್ರಹ್ಮ-ಸರಸ್ವತಿ, ವಾಯು-ಭಾರತಿ, ಶೇಷ-ವಾರುಣೀ, ಶಿವ-ಪಾರ್ವತೀ, ಗರುಡ-ಸೌಪರ್ಣೀ.

೭. ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ಯಮ, ನಿರ್ಋತಿ, ವರುಣ, ವಾಯು, ಸೋಮ, ಈಶಾನ, ಅನಂತ, ಬ್ರಹ್ಮ,

ಈ ಎಲ್ಲ ಆವರಣದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಪುಷ್ಪದವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಆವರಣದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಮೂಲರೂಪಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಉಪಚಾರಗಳು.

೧೩. ಧೂಪವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

೧೪. ದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

೧೫. ಚಿನ್ನಭಕ್ಷ್ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಿಂದ ಹರಿದುಬಂದ ಅಮೃತಸ್ಯಂದವನ್ನು ಹಾಗೂ ನಾನಾತೆರನಾದ ಅದ್ಭುತರಸಮಯ ಭಕ್ಷಭೋಜ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಣಿಗಣ ಖಚಿತವಾದ ಸೌವರ್ಣಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೈವೇದ್ಯವಾಗಿ ಆಪ್ತಕಾಮ, ಅನಶನ, ಸರ್ವಭೋಜೀ, ಶುಭಭೋಜೀ, ನಿಸ್ಪೃಹ, ಕೇವಲ ಸ್ವಾಖ್ಯರಸತೃಪ್ತನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಬಳಿಕ, ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಭನಾದ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಸಕಲ ತೇಜೋ-ಮಂಡಲಗಳಿಗೆ ತೇಜಃಪ್ರದನಾದ ಆ ಹೆದ್ದೈವನಿಗೆ ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಕಿರುದೀಪಗಳ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಸೇವೆಯಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

೧೬. ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ ನಮನಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ನಾವು ಮಾಡಿದ ಈ ಮಾನಸಪೂಜೆಯಿಂದ ಮಿಗಿಲಾದ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗಿ ಆ ಮಹಾದೊರೆ ತನ್ನ ಮುಖಮಂಡಲದಿಂದ ನಮ್ಮತ್ತ ಮುಗುಳುನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸುತ್ತ ನಮ್ಮನ್ನು ಹರಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಬು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಭಾವಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ರೂಪವನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಕಂಡು ಸಂತಸಪಡಬೇಕು. ಈ ತೃಪ್ತಿ ವಾಚಾತೀತ.

ಇದುವೇ 'ಹಸತ್ಯಥೋ ರೋದಿತಿ ರೌತಿ ಗಾಯತಿ ಉನ್ಮಾದವನ್ನೃತ್ಯತಿ ಲೋಕಬಾಹ್ಯಃ'

'ನಗುವರೋ, ರೋದಿಸುವರೋ, ನಾಟ್ಯವಾಡುವರೋ' ಎಂಬ ಲೋಕಬಾಹ್ಯಾವಸ್ಥೆಗೆ ಕಾರಣ.

ಈ ರೀತಿ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಕೇವಲ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಪೂಜೆ

ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮಾವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದವರು ಕೇವಲ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರು ಈ ರೀತಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಶಿಲಾಯಾಂ ವೈ ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತಸ್ತಥೈವ ಚ ।
ಬಿಂಬಮೂರ್ತ್ಯಾ ಸಹೈಕ್ಯೇನ ತದಂತಶ್ಚಿಂತಯೇದ್ಧರಿಮ್ ॥★॥

'ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಆವಾಹಿಸಬಾರದು. ಕಿಂತು ಕೇವಲ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಾಂತಸ್ಥ ದೇವರನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಅಭಿನ್ನನೆಂದು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.'

ಬಿಂಬರೂಪಾವಾಹನ

★ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಅನುಸಂಧಾನಗಳು★

ಹೀಗೆ ಹೃದಯಾಂತರಂಗದ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಹೃದಯತಾವರೆಯರಸನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ, ಮೆಚ್ಚಿಸಿ, ಹೊರಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆಸಲು ಅರ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

'ಓ ಬಿಂಬದೇವನೆ ! ಪೀಠಸ್ಥ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನಾವಾಹಿಸುವೆ. ಓ ಭಗವನ್! ಒಂದಂಶದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗು' ಎಂದು ಯಾಚಿಸಬೇಕು.

ಹೃದಯದಿಂದ ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರಕ್ಕೆ ದೇವರನ್ನು ಕರೆತರಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ದೇವರು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಎಡಮೂಗಿನ ಉಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಅಂಜಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ತುಲಸಿ ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಅಂಜಲಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ವಾಚಾ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಇದರರ್ಥ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಾನವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ತುಂಬಿದ ಭಗವಂತ ನಾವು ಆವಾಹಿಸುವದಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದೇ ಇರುವನು. ಆದರೂ ವಿಶೇಷ-ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಆವಾಹನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಗೋಲಕ ಚಿಂತನ

(ಗೋಲಕ ಚಿಂತನ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಅಭಿಷೇಕವಿಧಿ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯವರೆಗಿರುವಈಮುಂದಿನಭಾಗವುಸಂಸ್ಕೃತದಅನುಸಂಧಾನವಿಶೇಷಾಃ ಎಂಬುದರ ಕನ್ನಡಾನುವಾದ.)

ನಾವು ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಜಡಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸಕೂಡದು.

ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅಧಿಷ್ಠಾನಳು ರಮಾದೇವಿ. ಅವಳಿಗೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನರು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು.

ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೊದಲು ವಾಯುದೇವರನ್ನು ಗೋಲಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಆ ವಾಯುಗೋಲಕದಲ್ಲಿ ರಮಾದೇವಿಯನ್ನು ಗೋಲಕವಾಗಿ ಆವಾಹಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂಬ ಎರಡು ಗೋಲಕ (ಅಧಿಷ್ಠಾನ)ಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ವಾಯು ರಮಾ ನಾರಾಯಣರು ಇರುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿಯೋಣ.

ಸ್ವತಃ ಪ್ರತಿಮೆಗೇ ಅನೇಕ ಅವಯವಗಳು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಭಾಗಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ಹತ್ತಾರುಸಾವಿರ ತುಂಡುಗಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ತುಣುಕುಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಕೊನೆಯಾದ ಪರಮಾಣುಗಳು. ಅವುಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಭಾಗಿಸಿದಾಗ ಕಂಡು ಬರುವದು ಅನಂತಾಂಶಗಳ ವಿಶ್ವ.

ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಅಂಗಗಳು ಸಹಸ್ರಾರು ಭಾಗಗಳು, ಲಕ್ಷಾಂತರ ತುಂಡುತುಣುಕುಗಳು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ಅನಂತ ಪರಮಾಣುಗಳು.

ಇವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಆಯಾ ಪರಿಮಾಣದ ಆಯಾ ರೂಪ, ಗುಣ, ಭಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ವಾಯುದೇವರು ಅನಂತಾಂಶಗಳಿಂದ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವರು.

ಅವರು ನಿಖಿಲಜೀವೋತ್ತಮರು, ಪರಮಶುದ್ಧರು, ಋಜುಗಣದರಸರು, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಕೃಪಾಪಾತ್ರರು, ನಿಖಿಲವಿಶ್ವವ್ಯಾಪ್ತರು.

ಇಂಥ ಪಾಪಾವಿದ್ಧ ಅಖಿಲಜೀವೋತ್ತಮ ವಾಯುಪ್ರತಿಮೆಯ ಅನಂತಾಂಶ ಗಳಲ್ಲಿಶ್ರೀ ರಮಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಕೇವಲ ಚಿನ್ಮಯ ಅನಂತಾಂಶಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವಳು.

ಇವಳು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಿಯತಮಳು, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅನಂತಾಂಶ ಗಳಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾದರೂ ಅನಂತಗುಣಪೂರ್ಣಳೂ, ದೇವರಂತೆ ದೇಶಕಾಲ ವ್ಯಾಪ್ತಳೂ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿನಿಯೂ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳೂ ಆಗಿರುವಳು.

ಇವಳ ಈ ಎಲ್ಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅನಂತಾಂಶಗಳಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸೀಮಶಕ್ತಿಶಾಲಿ, ನಿರವಧಿಕಸ್ವತಂತ್ರ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅತಿಪರಮಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಣೋರಣೀಯ ನಿರವಧಿಕ ಅನಂತ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಂಶಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಗಿರುವ.

ಇದುವೇ ಗೋಲಕದ್ವಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಚ್ಚಿಂತನ.

ಪ್ರತಿಮಾಸ್ಥ ಭಗವದ್ರೂಪ ಚಿಂತನ

ನಾವು ಪೂಜಿಸುವ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನ ಒಂದು ರೂಪವು ಪ್ರತಿಮೆಯ ಸಮಾನಾಕಾರವಾದುದು.

ಈ ಸಮಗ್ರ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಒಂದು ಭಗವಂತನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹಾಗೂ ಅಂಗಗಳು ಇರುವವು.

ಭಗವಂತನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳೇ ದೇವರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹಾಗೂ ಅಂಗಗಳು ಆಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ದೇವರ ಕಣ್ಣು ಕಪಿಲ, ಘ್ರಾಣ ನರಸಿಂಹ, ವಾಕ್ ಭಾರ್ಗವರಾಮ, ತಲೆ ಅನಿರುದ್ಧ, ಬಲಗೈ ಎಡಗೈ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಎರಡು ಕಾಲುಗಳು ಸಂಕರ್ಷಣ, ಮಧ್ಯದೇಹ ವಾಸುದೇವ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ದೇವರ ಕಣ್ಣಾಗಿರುವ ಕಪಿಲದೇವರಿಗೂ ಕಣ್ಣು ಘ್ರಾಣ ವಾಕ್ ತಲೆ ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಇವೆ. ಅವೂ ಎಲ್ಲವೂ ಕಪಿಲಾದಿಭಗವದ್ರೂಪಗಳೇ.

ಪರಮಾಣುವಿಗಿಂತಲೂ ಅಣುತರವಾದ ರೂಪಗಳಲ್ಲೂ ಇದೇ ತರಹ ಶಿರಸ್ಸು, ಕಣ್ಣು, ಬಾಹು, ವಕ್ಷಸ್ಸು, ಉದರ, ಕಟಿ, ತೊಡೆ, ಪಾದ ಎಂದಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ಅಂಗಗಳು ಇವೆ.

ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅಣೋರಣೀಯರೂಪಗಳಲ್ಲೂ ಅನಂತ ಶಿರಸ್ಸು ಅಸಂಖ್ಯ ಕಣ್ಣು, ಅಗಣಿತ ಬಾಹು, ಅಪರಿಮಿತ ವಕ್ಷಸ್ಸು, ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ಉದರ, ಎಣಿಕೆ ಮೀರಿದ ಕಟಿ, ಅಪಾರ ತೊಡೆ, ಅಮಿತ ಪಾದಗಳು ಇವೆ.

ಇಂಥ ಅಣೋರಣೀಯ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳ ಸಮುದಾಯವೇ ಒಂದು ಅಣುವಿನ ಸಮಪರಿಮಾಣರೂಪ.

ಇಂಥ ಅಣುಪರಿಮಾಣರೂಪಗಳ ಗುಂಪು ಒಂದು ಕಣಸಮ ಪರಿಮಾಣ-ರೂಪ.

ಅಂಥ ಅನೇಕಾನೇಕ ಕಣಸಮಪರಿಮಾಣರೂಪಗಳ ಸಮೂಹವೇ ಸಣ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಗವದ್ರೂಪದ ಪಾದರೂಪ.

ಇಂಥ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳ ಗಣವೇ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮಗ್ರರೂಪ.

ನಾವು ಹೇಳಿದುದಷ್ಟೇ ಕೊನೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಇದು ಕೇವಲ ತಿಳಿವಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು.

ಇಂಥ ಭಗವದ್ರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಅನೇಕ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳ ಚಿಂತನ

ಇದಲ್ಲದೇ, ಮಹಾಕಾಲ, ಅವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶ, ವರ್ಣ, (ಶಬ್ದ)

ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿ ತತ್ತ್ವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗತ ಪದಾರ್ಥ,ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರತಿಮೆ,

ಕಾರ್ಯಕಾರಣ-ಪ್ರೇರಕಪ್ರೇರ್ಯಾದಿಗಳು,

ಅನಂತ ಜೀವರಾಶಿ, ಜೀವರ ಗುಣ, ಕರ್ಮ,

ತರತಮಭಾವದಿಂದಿರುವ ಸಕಲ ಜೀವರು,

ಮುಕ್ತರು, ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ

ಇವರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರ್ಯಾಮಿರೂಪಗಳು,

ವಿಭೂತಿರೂಪಗಳು, ಹಾಗೂ ಅವತಾರಗಳು,

ಇನ್ನಿತರ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು

ಗುಣಾತ್ಮಕ, ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು

ನಾನು ಪೂಜಿಸುವ ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಿಂಬರೂಪದೊಡನೆ ಅಭಿನ್ನರಾಗಿದ್ದು ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಬೇಕು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

೧. ಕಾಲ

ಮಹಾಕಾಲ ಅನಾದಿ, ನಿತ್ಯ ಎಲ್ಲ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದು. ಈ ಮಹಾಕಾಲದ ಅಂಶಗಳು ನಾನಾ ಬಗೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪ, ದಿನಕಲ್ಪ, ಮನ್ವಂತರ, ಮಹಾಯುಗ, ಯುಗ, ವರ್ಷ, ಋತು, ಮಾಸ, ದಿನ, ಮುಹೂರ್ತ, ಘಟಿಕಾ, ಲಘು, ಕಾಷ್ಠಾ, ಕ್ಷಣ, ನಿಮೇಷ, ಲವ, ವೇಧ, ತ್ರುಟಿ, ತ್ರ್ಯಣುಕ, ದ್ವ್ಯಣುಕ, ಪರಮಾಣು ಹಾಗೂ ಆ ಪರಮಾಣುಕಾಲದ ಅಪರ್ಯವಸಿತ ಅನಂತಾಂಶಗಳು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಮಹಾಕಾಲದ ಅಂಶಗಳು.

ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾಲಾಂಶಗಳು ಅನಂತಾನಂತ. ಹಿಂದಿನ ಹಿಂದಿನ ಬೃಹತ್ ಕಾಲಾಂಶಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂದಿನ ಮುಂದಿನ ಕಾಲಾಂಶಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಇರುವದು.

ಇವೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿರುವರು. ಹೀಗಿರುವ ಅನಾದಿ ಅನಂತ ಮಹಾಕಾಲದ, ಅನಂತಾನಂತಕಾಲಾಂಶಗಳ, ಇದೆಲ್ಲದರ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ನಿಯಮನ, ಪ್ರೇರಣೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಭಗವಂತನ ಅನಂತ ರೂಪಗಳು.

ಅಲ್ಲದೇ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವು ಜನಿಸಲು ಕಾಲವು ನಿಮಿತ್ತ-ವಾಗುವದು. ಆಯಾ ಕಾಲಗಳನ್ನು ನಿಮಿತ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದೂ ಈ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳೇ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ವರ್ಷ ದಿನ ತಾಸು ನಿಮಿಷಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕಾಲಾಂಶಗಳು (Fraction of second) ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಗೋಚರಿಸುವದಿಲ್ಲ.

ದೇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನಂತಾನಂತಾಂಶಗಳೂ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಗವಂತನು ಆ ಆ ಕಾಲಾಂಶಭೋಕ್ತಾ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಹೇಗೆ ದೇವರು ರಸದಲ್ಲಿ ರಸನಾಗಿ, ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದನಾಗಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೀರಾಗಿ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಾಗಿ ಇರುವನೋ ಅಂತೆಯೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲವಾಗಿ ಇರುವನು.

ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಯಾ ತೆರನಾಗಿ ಇರುವ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಖ್ಯರಸ, ಸ್ವಾಖ್ಯಶಬ್ದ, ಸ್ವಾಖ್ಯದೇಶ, ಸ್ವಾಖ್ಯಕಾಲ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಲಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವವನ್ನು, ಮಹಾಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನಾದಿನಿತ್ಯತ್ವವನ್ನು, ಅವಾಂತರ ಕಾಲಾಂಶಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶವನ್ನು, ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ, ಸರ್ವಕಾಲಾಂಶಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ, ಸಕಲಕಾಲನಿಯಾಮಕ ಪ್ರೇರಕ ಸ್ವಾಖ್ಯಕಾಲರೂಪಗಳು ಅನಾದಿ ಅನಂತ ವ್ಯಾಪ್ತ ಹಾಗೂ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಆಗಿವೆ.

೨. ದೇಶ

ಒಂದು ಪರಮಾಣುವು ವ್ಯಾಪಿಸುವ ದೇಶವನ್ನು ಪರಮಾಣುದೇಶವೆಂದು ಕರೆಯೋಣ. ಇದೇ ರೀತಿ ಕಲ್ಲು, ಬಂಡೆ, ಬೆಟ್ಟ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಎಂಬುದಾಗಿ ದೇಶದ ಅಂಶಗಳು ಅನಂತವಾಗಿವೆ, ಅನಂತಬಗೆಯಾಗಿವೆ.

ಈ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಅವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣುವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಇರುವವೋ ಅಷ್ಟಷ್ಟು ಬಗೆಯ ಆಕಾರಗಳು ಇವೆ ಎಂದರ್ಥ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ದೇಶಾಂಶಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು, ಅನಾದಿತ್ವ ನಿತ್ಯತ್ವಗಳನ್ನು ಆ ದೇಶ ಮತ್ತು ಅಂಶಗಳ ಅಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿವೆ ಭಗವಂತನ ರೂಪಗಳು.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಇರಲು ಅವಕಾಶ ಬೇಕು. ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದು ಆಕಾಶ. ಇದನ್ನೇ 'ಅವಕಾಶಪ್ರದ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅವಕಾಶಪ್ರದತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿದವನು ದೇವರೇ.

ಹಿಂದೆ (ಕಾಲಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ) ಹೇಳಿದಂತೆ ದೇವರು ಸ್ವಾಖ್ಯದೇಶ ರೂಪಗಳಿಂದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ.

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಪರಮ ಅಣುತಮ ದೇಶಾಂಶವನ್ನೂ ಭಗವಂತನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂತೆಯೇ 'ದೇಶಭೋಕ್ತಾ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

ದೇಶಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವವನ್ನು, ದೇಶಾಂಶಗಳಿಗೆ ನಾನಾ ಪರಿಮಾಣಗಳನ್ನು, ಅನಾದಿನಿತ್ಯತ್ವವನ್ನು, ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣತ್ವವನ್ನು, ಅವಕಾಶಪ್ರದತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ, ಸರ್ವದೇಶಾಂಶಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ, ಸಕಲದೇಶನಿಯಾಮಕ ಪ್ರೇರಕ ಸ್ವಾಖ್ಯದೇಶರೂಪಗಳು ಅನಾದಿ ಅನಂತ ವ್ಯಾಪ್ತ ಹಾಗೂ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಆಗಿವೆ.

೩. ವರ್ಣ-ಶಬ್ದ

ವೇದಗಳು ಅನಂತ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಂಶಗಳೂ ಅನಂತ. ಉಪವೇದ, ಅವಾಂತರವೇದ, ಶಾಖಾವೇದ, ಅಷ್ಟಕ, ಅಧ್ಯಾಯ, ಸೂಕ್ತ, ವರ್ಗ, ಋಕ್, ಅರ್ಧಋಕ್, ಪಾದ, ಪದ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಅಂಶಗಳು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿರುವರು. ಆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವಿದೆ.

ಪದದ ಅಭಿಮಾನಿಗಿಂತಲೂ ಪಾದದ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆ ಉತ್ತಮ. ಪಾದಾಭಿಮಾನಿಗಿಂತಲೂ ಅರ್ಧಋಕ್ಕಿನ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆ ಉತ್ತಮ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇದಲ್ಲದೆ ಅನಾದಿನಿತ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲದೇಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ ಎಂದಿಗೂ ವಿಕೃತವಾಗದ ಐವತ್ತು ವರ್ಣಗಳೂ ಅಂಶಗಳೇ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿನಿ ರಮಾದೇವಿ.

ಹೀಗೆ ವೇದರಾಶಿ ಒಂದು ಅನಂತವ್ಮಾಯ ಪ್ರಪಂಚ.

ಅಲ್ಲದೆ ಪಂಚರಾತ್ರಾಗಮ ನೂರುಕೋಟಿ. ಆದಿಭಾಗವತಪುರಾಣ ನೂರುಕೋಟಿ. ರಾಮಾಯಣವೂ ನೂರುಕೋಟಿ. ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕಬೃಹತ್ತರ್ಕಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ನೂರುಕೋಟಿ.

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳು. ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳು.

ಇದಲ್ಲದೆ ಅಪಾರ ಲೌಕಿಕವಾಙ್ಮಯ.

ಜೊತೆಗೆ ಸಮುದ್ರಘೋಷ, ಘಂಟಾನಾದ, ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿಗಳ ದನಿ, ಹಲ್ಲಿಯ ಲೊಚಗುಟ್ಟುವ ಶಬ್ದ ಮುಂತಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಧ್ವನಿಗಳು.

ಈ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಧ್ವನಿಗಳಲ್ಲೂ ವಾಙ್ಮಯಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೂ ಭಗವಂತ ಸ್ವಾಖ್ಯ ಧ್ವನಿ ವರ್ಣಾದಿರೂಪಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು ನಿಯಾಮಕ, ಪ್ರೇರಕ, ಜನಕ, ಆಧಾರನಾಗಿರುವನು.

ಈ ವರ್ಣಗಳು ಅನಾದಿ, ನಿತ್ಯ, ವ್ಯಾಪ್ತ, ಅವಿಕಾರಿ ಆಗಿರುವದು ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುವವನು ಅವನೇ.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ, ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು

ದಯಪಾಲಿಸುವವನು ಆತನೇ. ಈ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಧ್ವನಿಗಳು ಭಗವಂತನ ಅನಂತಗುಣಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತವೆ.

ವರ್ಣಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪ್ತವನ್ನೂ, ಅನಾದಿನಿತ್ಯವನ್ನೂ, ಅವಿಕಾರಿಯನ್ನೂ ಅರ್ಥಬೋಧಕವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವ, ಅವೆಲ್ಲದಕ್ಕೆ ನಿಯಾಮಕ ಪ್ರೇರಕ ಸ್ವಾಖ್ಯ-ವರ್ಣ-ಧ್ವನಿರೂಪಗಳು ಹಾಗೂ ಆ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಡುವ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು ಅನಾದಿ ಅನಂತ ವ್ಯಾಪ್ತ ಹಾಗೂ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಆಗಿವೆ.

೪. ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳು

ಸತ್ವ, ರಜಸ್, ತಮಸ್, ಮಹತ್, ಅಹಮ್, ಬುದ್ಧಿ, ಪ್ರಾಣ, ಮನಸ್ಸು, ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯ, ಐದು ತನ್ಮಾತ್ರಾ, ಐದು ಭೂತ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಪರಮಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಕ್ಕೆ 'ಪ್ರಕೃತಿ' ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಅನಾದಿನಿತ್ಯ. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯು ವಿಕಾರಗೊಂಡಾಗ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗುಣತ್ರಯ, ಮಹತ್ ಅಹಂ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಆಗುತ್ತವೆ.

ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೆ ಇರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಂತಾನಂತಪರಮಾಣುಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ.

ಕಾರಣ ಸೃಷ್ಟಿಕಲ್ಪಗಳು ಹಿಂದೆ ಅನಂತ. ಮುಂದೆಯೂ ಅನಂತ. ಆ ಆ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವ ಪರಮಾಣುಗಳು ಅನಂತಾನಂತ.

ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಂದೆ ದ್ವ್ಯಣುಕ, ತ್ರ್ಯಣುಕ, ಮಣ್ಣು, ಕಲ್ಲು, ಬೀಜ, ಸಸಿ, ಗಿಡ, ಕೊಂಬು, ಚಿಗುರು, ಎಲೆ, ಹೂ, ಹಣ್ಣು, ಮನೆ, ಊರು, ನಗರ, ಕಾಡು, ಬೆಟ್ಟ, ನದಿ, ಸಮುದ್ರ, ಮೇರು, ಮಂದರ, ಹಿಮಾಲಯ, ಸಹ್ಯ ಮುಂತಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳು,

ಇಲಾವೃತ, ಭದ್ರಾಶ್ವ, ಹರಿವರ್ಷ, ಕೇತುಮಾಲ, ರಮ್ಯಕ, ಹಿರಣ್ಮಯ, ಕಿಂಪುರಷ, ಭರತ ಎಂಬ ಒಂಬತ್ತು ವರ್ಷಗಳು,

ಜಂಬೂ, ಪ್ಲಕ್ಷ, ಶಾಲ್ಮಲ, ಕುಶ, ಕ್ರೌಂಚ, ಶಾಕ, ಪುಷ್ಕರ ಎಂಬ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳು,

ಲವಣ, ಇಕ್ಷು, ಸುರಾ, ಸರ್ಪಿ, ಕ್ಷೀರ, ದಧಿ, ಸ್ವಾದೂದಕ ಎಂಬ ಸಪ್ತಸಾಗರಗಳು,

ಸೂರ್ಯ, ಸೋಮ, ಮಂಗಳ, ಬುಧ, ಗುರು, ಶುಕ್ರ, ಶನಿ ಎಂಬ ಗ್ರಹಗಳು, ಅಸಂಖ್ಯಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲಗಳು,

ಅತಲ, ವಿತಲ, ಸುತಲ, ತಲಾತಲ, ರಸಾತಲ, ಮಹಾತಲ, ಪಾತಾಲ ಎಂಬ ಏಳು ಅಧೋಲೋಕಗಳು,

ಭೂಃ, ಭುವಃ, ಸುವಃ, ಮಹಃ, ಜನಃ, ತಪಃ, ಸತ್ಯಂ ಎಂಬ ಏಳು ಮೇಲು ಲೋಕಗಳು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆಧಾರವಾದ ಐವತ್ತು ಕೋಟಿ ಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ, ಅದರಾಚೆ ಒಂದರ ಹೊರಗೊಂದರಂತೆ ಇರುವ

ನೂರುಕೋಟಿಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಪೃಥಿವೀತತ್ತ್ವ

ಸಾವಿರಕೋಟಿ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಜಲತತ್ತ್ವ

ಹತ್ತುಸಾವಿರಕೋಟಿ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಅಗ್ನಿತತ್ತ್ವ

ಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ವಾಯುತತ್ತ್ವ

ದಶಲಕ್ಷಕೋಟಿ ಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಆಕಾಶತತ್ತ್ವ

ಅದಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ಲಕ್ಷಾಂತರಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣ ತನ್ಮಾತ್ರಾ, ಇಂದ್ರಿಯಾದಿ ತತ್ತ್ವ

ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವ

ದಶಕೋಟಿಕೋಟಿ ಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವ

ಶತಕೋಟಿಕೋಟಿಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ(ತಮೋರಜಸತ್ತ್ವಗಳೆಂಬ) ಗುಣತ್ರಯ

ಅದರ ಹೊರಗೆ ಅನಂತಮಡಿ ಮಿಗಿಲಾದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ಅನಾದಿನಿತ್ಯ ಪರಮಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿಶ್ವದ ವಿಸ್ತಾರವಿದೆ.

ಈ ಅಣುತಮ ಅನಂತಾನಂತ ಅಂಶಗಳಾರಂಭಿಸಿ ಮಹತ್ತಮ ತತ್ತ್ವಗಳವರೆಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಖ್ಯಪರಮಾಣು, ಸ್ವಾಖ್ಯಮಹತ್, ಸ್ವಾಖ್ಯಪ್ರಕೃತಿ ಮುಂತಾದ ರೂಪಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ.

ಈ ರೂಪಗಳೇ ಆ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕ, ಜನಕ, ಪಾಲಕ, ವಿನಾಶಕ, ಪ್ರೇರಕ, ಪ್ರವರ್ತಕ, ನಿವರ್ತಕ, ಆಶ್ರಯ, ಆಧಾರ, ಸ್ವಾಮಿ, ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕೊಡುವವು, ಪರಿಣಾಮಾದಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವು ಆಗಿವೆ.

ಆ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗಿರುವ ಗುಣಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸದೃಶವಾದ, ಆದರೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಚಿನ್ಮಯ ಆನಂದಮಯವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಗುಣ, ಧರ್ಮಗಳಿಗಿಂತ ತೀರ ಭಿನ್ನವಾದ ಗುಣಧರ್ಮಗಳು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಇವೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ದಹನಶಕ್ತಿ ಇರುವದು. ಬೆಂಕಿಯ ದಹನಶಕ್ತಿಯಂಥ ದಹನಶಕ್ತಿ ದೇವರಲ್ಲೂ ಇದೆ.

ಆದರೆ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿರುವ ದಹನಶಕ್ತಿ ಜಡ, ಅಸ್ವತಂತ್ರ. ಆ ಶಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವದು. ನಾಶವಾಗುವದು. ಆ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅವಧಿ ಇದೆ, ಪರಿಮಿತಿ ಇದೆ, ಭಂಗವಿದೆ.

ಆದರೆ ದೇವರಲ್ಲಿರುವ ದಹನಶಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಚೇತನ, ಚಿನ್ಮಯ, ಆನಂದಮಯ, ಸ್ವತಂತ್ರ, ಅನಾದಿ, ಅವಿನಾಶಿ, ಅಪರಿಮಿತ, ಭಂಗರಹಿತ ಅವಧಿಶೂನ್ಯ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಬೆಂಕಿಯ ದಾಹಶಕ್ತಿಗೆ ಸದೃಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ತೀರ ವಿಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಶಕ್ತಿ ಗುಣ-ಧರ್ಮಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ, ನಿರವಧಿಕವಾಗಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ಇವೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಸ್ವಾಖ್ಯಪ್ರಕೃತಿ ಮುಂತಾದ ರೂಪಗಳು ಅನಾದಿ, ಅನಂತ, ವ್ಯಾಪ್ತ, ಹಾಗೂ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಆಗಿವೆ.

೫. ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾದ್ಯಂತರ್ಗತರೂಪಗಳು

ಭಗವಂತನ ರೂಪಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ತ್ವದ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯೋಣ.

ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಅನ್ನವಾಗುವದು. ಬೀಜದಿಂದ ಮರವಾಗುವದು. ಅಕ್ಕಿ, ಬೀಜ ಕಾರಣ; ಅನ್ನ, ಮರ ಕಾರ್ಯ.

ಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ದೇವರ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾರೂ ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ದೇವರ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ, ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಅಕ್ಕಿ ಕಾರಣವಾಯಿತು, ಅನ್ನ ಕಾರ್ಯವಾಯಿತು.

ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಕಾರಣಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಗುಣಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಭಗವಂತ ಅಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟ. ಕಾರ್ಯವಾಗಲು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಗುಣಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಅನ್ನದಲ್ಲಿಟ್ಟ.

ಆಯಾ ಗುಣಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಇಡುವದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವದು, ಜೊತೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿಯೂ, ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಮಾಡುವದು ಅಷ್ಟೇ ಅಗತ್ಯ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಭಗವಂತನ ಅಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾರಣರೂಪ ಅನ್ನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾರ್ಯರೂಪ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಪ್ರಕೃತಿ-ಮಹತ್, ಪರಮಾಣು-ಘಟ, ಲೋಹ-ಪಾತ್ರೆ, ಕಲ್ಲುಕಬ್ಬಿಣ-ಮನೆಸೇತುವೆ.

ಇದೇ ಬಗೆಯಾಗಿ ಶಿಷ್ಯ ದಾಸ ಪುತ್ರರು ಪ್ರೇರ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಗುರು, ಸ್ವಾಮಿ ತಂದೆಗಳು ಪ್ರೇರಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಪ್ರೇರ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಇವರನ್ನು ಪ್ರೇರಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವದು ಭಗವಂತನ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇರ್ಯಪ್ರೇರಕರೂಪಗಳು.

ಪ್ರಜೆಗಳು ನಿಯಮ್ಯರು, ರಾಜನು ನಿಯಾಮಕ,

ನೂಲು ಅಂಶ, ಬಟ್ಟೆ ಅಂಶಿ,

ಶಿಶು ಪೋಷ್ಯ, ತಾಯಿ ಪೋಷಕ.

ದುರ್ಬಲರು ಬಾಧ್ಯರು, ಪ್ರಬಲರು ಬಾಧಕರು.

ಇವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರೇರ್ಯ ಪ್ರೇರಕ, ನಿಯಮ್ಯ ನಿಯಾಮಕ, ಅಂಶ ಅಂಶಿ, ಪೋಷ್ಯ ಪೋಷಕ, ಬಾಧ್ಯ ಬಾಧಕವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ರೂಪಗಳಿಂದ ಇರುವನು.

ಜೀವರು ಭೋಕ್ತೃಗಳು. ಅನ್ನಾದಿಗಳು ಭೋಗ್ಯಗಳು.

ಭೋಕ್ತೃಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಸಂಕರ್ಷಣರು, ಭೋಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧ ನಾರಾಯಣರು ಭೋಕ್ತೃ ಭೋಗ್ಯಶಕ್ತಿಪ್ರದರಾಗಿ ಇರುವರು.

ಇದಲ್ಲದೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇರುವ ಆಹಿತ ಸಹಜ ವಿಭೂತಿ ಎಂಬ ಅನಂತ ರೂಪಗಳು.

೬. ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರತಿಮಾ

ಸೀತಾಸಮೇತಮೂಲರಾಮ, ವೆಂಕಟಾಚಲದ ವೇಂಕಟೇಶ, ಪಂಢರಪುರ ವಿಠ್ಠಲ, ವ್ಯಾಸಶಿಲಾ, ದಿಗ್ವಿಜಯರಾಮಾದಿ ಆಚಾರ್ಯ ಕರಾರ್ಚಿತಪ್ರತಿಮಾ,

ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಬದರೀನಾರಾಯಣ, ಶ್ರೀರಂಗದ ರಂಗನಾಥ, ಕಂಚೀ ವರದರಾಜ, ಅಹೋಬಿಲ ನರಸಿಂಹ, ಶ್ರೀಮುಷ್ಣ ಯಜ್ಞ ವರಾಹ, ಗಯಾ ವಿಷ್ಣುಪಾದ, ಪುರಿಯ ಜಗನ್ನಾಥ, ಮಥುರಾ ದ್ವಾರಕಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಅಯೋಧ್ಯಾ ಶ್ರೀರಾಮ, ಕಾಶೀ ಪ್ರಯಾಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಸಂಖ್ಯತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅನಂತರೂಪಗಳು ಇವೆ.

೭. ಜೀವ

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಅನಂತಪರಮಾಣುಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುವವು. ಹೀಗೆ, ಹಿಂದೆ ಅನಂತಸೃಷ್ಟಿಕಲ್ಪಗಳು ಆಗಿಹೋಗಿವೆ. ಮುಂದೆ ಅನಂತಸೃಷ್ಟಿಕಲ್ಪಗಳು ಬರುವವಿವೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುವ ಪರಮಾಣುಗಳು ಅನಂತಾನಂತ. ಇದು ಒಂದು ಮೊತ್ತ.

ಅಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೆ ಸಂದುಹೋದ ಕ್ಷಣಗಳು ಅನಂತ. ಮುಂದೆ ಬರುವ ಕ್ಷಣಗಳು ಅನಂತ, ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ ಕ್ಷಣಗಳು ಒಟ್ಟು ಅನಂತಾನಂತ. ಇದು ಒಂದು ಮೊತ್ತ.

ಆ ಈ ಎರಡೂ ಮೊತ್ತಗಳೂ ಸೇರಿ ಮಹತ್ತರ ಅನಂತಾನಂತ ಸಂಖ್ಯೆಯಾಗುವದು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತಲೂ ಚೇತನರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನಂತಮಡಿ ಹೆಚ್ಚು.

ಈ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನು ಅಂಡಜ. ಉದ್ಭಿಜ್ಜ, ಸ್ವೇದಜ, ಜರಾಯುಜ ಎಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು.

ಅಂಡಜ ಎಂದರೆ ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಪಕ್ಷಿ ಮುಂತಾದವು.

ಉದ್ಭಿಜ್ಜ ಎಂದರೆ ಭೂಮಿ ಒಡೆದು ಹುಟ್ಟುವ ಗಿಡ ಮುಂತಾದವು.

ಸ್ವೇದಜ ಎಂದರೆ ಬೆವರಿನಿಂದ ಜನಿಸುವ ಕ್ರಿಮಿ ಮುಂತಾದವು.

ಜರಾಯುಜ ಎಂದರೆ ಗರ್ಭಕೋಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳು.

ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಜೀವರು ಅತ್ಯಲ್ಪರು. ಅತಿಸ್ಥೂಲರು ಇರುವರು. ನೊಣ, ಇರಿವೆ, ನೊರಜು, ಸ್ತಂಬಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಅತ್ಯಲ್ಪರಾದರೆ, ಕುದುರೆ, ಕೋಣ, ಒಂಟೆ, ಆನೆ, ತಿಮಿಂಗಿಲ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಅತಿಸ್ಥೂಲರು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಜೀವರನ್ನು ಪಾರ್ಥಿವ, ಆಪ್ಯ, ತೈಜಸಶರೀರ ಉಳ್ಳವರೆಂದೂ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಜೀವರ ಯೋನಿಗಳನ್ನು ಎಂಬತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ಇದಲ್ಲದೆ ದಾನವ, ಮಾನವ, ದೇವ ಎಂಬ ವಿಭಾಗವೂ ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟ. ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಅನಂತಕಲಿ, ಅನಂತಕಾಲನೇಮಿ, ಅನಂತವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ, ಅನಂತ ಇಂದ್ರ, ಅನಂತರುದ್ರ, ಅನಂತಬ್ರಹ್ಮರು ಇರುವರು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಅಸಂಖ್ಯಜಾತಿಯ, ಅಗಣಿತ ಆಕಾರದ, ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಯೋನಿಜ, ನಾನಾಜಾತಿಯ ಶರೀರಗಳುಳ್ಳ, ಅನಂತಾನಂತ ಜೀವರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತಾನಂತ ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನು ಇದ್ದು ನಿಯಮಿಸುವನು.

ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಅವರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ಇರುವ ಅನಂತಾನಂತ ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಯಮಿಸುವವನು ಭಗವಂತ.

ಆ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಶಿರಸ್ಸು, ಮುಖ, ಬಾಹು, ತೊಡೆ, ಕಾಲು, ಮಸ್ತಿಷ್ಕ, ಹೃದಯ, ಪ್ಲೀಹ, ಯಕೃತ್, ಉದರ, ಕರಳು, ತ್ವಕ್, ಚರ್ಮ, ಮಾಂಸ, ರಕ್ತ, ಮೇದಸ್, ಮಜ್ಜಾ, ಸ್ನಾಯು, ಅಸ್ಥಿ, ನಾಡಿಗಳೆಂಬ ಅವಯವ, ಅಂಗ, ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪಗಳಿಂದ ಆಯಾ ಆಕಾರವಾಗಿ ಇರುವ.

ಆ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಆಶ್ರಯ, ಚೇಷ್ಟಕ, ಶಕ್ತಿಪ್ರದ, ಶಕ್ತಿಪ್ರೇರಕ ಆಗಿವೆ ಭಗವಂತನ ಆ ರೂಪಗಳು.

ಅಲ್ಲದೆ, ಆ ಆ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೆ ಇರವು, ಅಳಿವು, ಹಸಿವು, ತೃಷೆ, ರೋಗ, ಆರೋಗ್ಯ, ಚಿಂತೆ, ಸಂತಾಪ, ಶ್ರಮ, ಕ್ಲೇಶ, ನೋವು, ತೃಪ್ತಿ, ತೃಷ್ಣಾ, ಬಲ, ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ಸ್ವಾದರ, ಪ್ರೇಮ, ದ್ವೇಷ, ಸಿಟ್ಟು, ಸಹನೆ, ಕಾಮ, ವೈರಾಗ್ಯ, ವಿನಯ, ಅಹಂಕಾರ, ವಿವೇಕ, ಅವಿವೇಕ, ಸ್ಥಿರತೆ, ಚಾಂಚಲ್ಯ, ಭೋಗ, ತ್ಯಾಗ, ದಯೆ, ನಿರ್ದಯತೆ, ಔದಾರ್ಯ, ಕ್ಷುದ್ರತೆ, ಜಿಪುಣತೆ, ಸೌಜನ್ಯ, ದೌರ್ಜನ್ಯ, ಸತ್ಯ, ಸುಳ್ಳು, ದಮ, ಶಮ, ಭಯ, ಅಭಯ, ಹಿಂಸೆ, ಅಹಿಂಸೆ, ಯಶಸ್ಸು, ಅಪಯಶಸ್ಸು, ಸಂಪತ್ತು, ಬಡತನ, ಧೈರ್ಯ, ಅಧೈರ್ಯ, ದಂಭ, ದರ್ಪ, ಜಯ, ಪರಾಜಯ, ಲಾಭ, ಹಾನಿ, ಸಿದ್ಧಿ, ಅಸಿದ್ಧಿ, ಸ್ಮೃತಿ, ವಿಸ್ಮೃತಿ, ಸಂಶಯ,

ಭ್ರಾಂತಿ, ಜಾಗರ, ಸ್ವಪ್ನ, ಸುಷುಪ್ತಿ, ಮೂರ್ಛೆ, ಸಮಾಧಿ, ಕ್ಷೋಭ, ಶಾಂತಿ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ಅಶ್ರದ್ಧೆ, ಜ್ಞಾನ, ಅಜ್ಞಾನ, ದ್ವೇಷ, ಭಕ್ತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೀಡುವವನು, ದಯಪಾಲಿಸುವವನು ದೇವರು.

ಹಾಗೂ ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಜೀವರ ಈ ಅನಂತಜಾತಿಯ, ಒಂದೊಂದರಲ್ಲೂ ಅಸಂಖ್ಯಬಗೆಯ ಗುಣಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವನು.

ಭಗವಂತನ ಆ ರೂಪಗಳು ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪಾದಕ, ನಿಯಾಮಕ, ಪ್ರೇರಕ, ಪಾಲಕ, ವಿನಾಶಕ, ಪ್ರವರ್ತಕ, ನಿವರ್ತಕ, ಸತ್ತಾಪ್ರದ, ಶಕ್ತಿಪ್ರದ, ಆಧಾರ, ಆಶ್ರಯಗಳಾಗಿವೆ.

ಅನಂತಾನಂತಜೀವರ ಹಾಗೂ ಅವರ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಸ್ಸುಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳೆಲ್ಲದರ ಗುಣಧರ್ಮಗಳ ನಿಯಾಮಕಾದಿಗಳಾದ ಜೀವಾದಿನಾಮಕ ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪಗಳು ಅನಾದಿ ಅನಂತ ವ್ಯಾಪ್ತ ಹಾಗೂ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಆಗಿವೆ.

೮. ಕರ್ಮ

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅನಂತ ಪರಮಾಣುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅನಂತ ಕ್ಷಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅನಂತಮಡಿ ಮಿಗಿಲಾದ ಅನಂತಾನಂತ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಅನಂತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಒಬ್ಬ ಚೇತನ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿರುವನು. ಅವನೂ ತನ್ನ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಲೆಕ್ಕ ಮೀರಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಬೇರೆ ಚೇತನರು ಅಭಿಮಾನಿಗಳು. ಅವರಿಗೂ ಅಸಂಖ್ಯ ಕರ್ಮಗಳು.

ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಗಳು ಅನಂತ ಗುಣಿತ ಅನಂತ. ಈ ಎಲ್ಲ ಜೀವರ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ, ಆ ಆ ಕರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೂ, ಅವರ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ, ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕರಾದ ವಾಯುದೇವರಿಗೂ ಕರ್ಮಾದಿನಾಮಕ ಸ್ವಾಖ್ಯ ಭಗವಂತನ ರೂಪಗಳು ನಿಯಾಮಕ, ಪ್ರೇರಕ, ಉತ್ಪಾದಕ, ಪಾಲಕ, ವಿನಾಶಕ, ಪ್ರವರ್ತಕ, ನಿವರ್ತಕ, ಸತ್ತಾಪ್ರದ, ಶಕ್ತಿಪ್ರದ, ಆಧಾರ, ಆಶ್ರಯ, ಶುದ್ಧಿಪ್ರದ, ಸಿದ್ಧಿಪ್ರದ, ಸಾಕ್ಷಿ, ಅಂತಸ್ಥ ಆಗಿವೆ.

ಒಂದು ಕರ್ಮ ಇದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಕರ್ಮವು ಪಕ್ವವಾಗಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಫಲ ದೊರೆಯುವದು. ಈ ಕರ್ಮದ ಪಾಕ ಎನ್ನುವದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅವಸ್ಥೆ.

ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತರುವವನು ಕರ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಕಪಿಲನಾಮಕ ಭಗವಂತ. ಈ ಕಪಿಲನಿಗೆ 'ಕರ್ಮಪಾಚಕ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ನಾವು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಭಗವಂತನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ 'ಕರ್ಮಫಲಭೋಕ್ತಾ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಅನಂತಾನಂತಜೀವರ ಅನಂತಾನಂತ ಕರ್ಮಗಳ ಪಾಚಕ, ಫಲಭೋಕ್ತೃ ನಿಯಾಮಕಾದಿಗಳಾದ ಕರ್ಮಾದಿನಾಮಕ ಭಗವಂತನ ಈ ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪಗಳು ಅನಾದಿ ಅನಂತ ವ್ಯಾಪ್ತ ಹಾಗೂ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಆಗಿವೆ.

೯. ತಾರತಮ್ಯ

ಸರ್ವಜೀವರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿರುವನು. ಆದರೆ, ಎಲ್ಲ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತ ಸಮಾನವಾಗಿಲ್ಲ.

ಇದರರ್ಥ, ಉತ್ತಮ ಜೀವರಲ್ಲಿರುವ ದೇವರು ಉತ್ತಮ, ಅಧಮ ಜೀವರಲ್ಲಿರುವ ದೇವರು ಅಧಮ ಎಂದಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಅಧಮಜೀವರಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಾನ ಅಲ್ಪ, ಉತ್ತಮಜೀವರಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಾನ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದರ್ಥ.

ಭಗವಂತ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆ ಆ ಜೀವರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಗುಣಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುವನು. ಇದುವೇ ಸನ್ನಿಧಾನ.

ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇವರು ಯಾವ ಜೀವನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುವನೋ ಆ ಜೀವನಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಾನವು ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಭಗವಂತನು ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯು ಮುಂತಾದ ಉತ್ತಮ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವನು.

ಅಂತೆಯೇ ರಮಾ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನ ನಿರತಿಶಯ.

ಎಲ್ಲ ಜೀವರು ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಾದಿಗಳಂತೆ ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು, ಅಧಿಷ್ಠಾನರು ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಜೀವರೆಂಬ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ (ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ) ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನವು ಯಾವ ಅಧಿಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ (ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ) ಹೆಚ್ಚೋ, (ಅಂದರೆ ಯಾವ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚೋ) ಆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ (ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ) (ಆ ಜೀವರಲ್ಲಿ) ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

(ಅಂತೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೂಲರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ ವ್ಯಾಸಶಿಲೆ, ವೇಂಕಟೇಶ, ರಂಗನಾಥ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವೆ ಆರಾಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅತಿಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಿಂ ಬಹುನಾ ನಿರತಿಶಯವಾಗಿ ಈ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿರುವದು.)

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಜೀವರುಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಜೀವರಲ್ಲಿ, ಅಧಮ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಆದರ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಜಿಸುವದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಹೋದಂತೆ ವಾಯು, ಬ್ರಹ್ಮರು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಅಧಿಷ್ಠಾನರಾಗುವರು. ಈ ಬಗೆಯ ಉತ್ತಮ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾದ ಆರಾಧನೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮಪ್ರೀತಿಸಾಧನ.

ಇದರರ್ಥ ಕಡಿಮೆ ಜೀವರಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬಾರದೆಂದಲ್ಲ. ಈ ಸಮಗ್ರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವದು ಬಹಳ ಆವಶ್ಯಕ.

ಜೀವರ ತಾರತಮ್ಯವು ಈ ತೆರನಾಗಿದೆ.

ಸ್ತಂಬ, ಗುಲ್ಮ, ಲತಾ, ವೃಕ್ಷಾದಿ ಸ್ಥಾವರ, ಭೂಚರ, ಜಲಚರ, ಖೇಚರ,

೩೨) ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮ ೩೧) ಚಕ್ರವರ್ತಿ

೩೦) ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವ	೨೯) ದೇವಗಂಧರ್ವ
೨೮) ಚಿರಪಿತೃ,	

೨೭) ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತು ಕೋಟಿ ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತು ಲಕ್ಷ ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತು ಸಾವಿರದ ಒಂಬತ್ತು ನೂರು ಋಷಿಗಳು, ಗೋಪಿಕಾ, ಅಪ್ಸರಾ, ಗಂಧರ್ವ, ಅಸುರ, ವಿದ್ಯಾಧರ, ರಾಕ್ಷಸ, ಯಕ್ಷ, ಚಾರಣ, ಕಿಂಪುರುಷ, ಗುಹ್ಯಕ, ಸಾಧ್ಯ, ಸಿದ್ಧ, ಆಜಾನಜ,

೨೬) ಕರ್ಮಾಭಿಮಾನಿ ಪುಷ್ಕರ,	೨೫) ಶನಿ,
೨೪) ನಾಮಾಭಿಮಾನಿ ಉಷಾ,	೨೩) ಜಲಾಭಿಮಾನಿ ಬುಧ,
೨೨) ಮಂತ್ರಾಭಿಮಾನಿ ಸ್ವಾಹಾ,	೨೧) ಕೂರ್ಮಾದಿ ಅನಾಖ್ಯಾತ ದೇವತೆಗಳು,

೨೦) ಮೇಘಾಭಿಮಾನಿ ಪರ್ಜನ್ಯ, ಗಂಗಾ, ಶಾಮಲಾ, ಸಂಜ್ಞಾ, ರೋಹಿಣೀ, ವಿರಾಟ್, ಉಷಾ,

೧೯) ದಿಗಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು, ಭೀಮಪತ್ನೀ ಅಬಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು,

ಚಿತ್ರಗುಪ್ತ, ಬಲಿ ಮುಂತಾದ ಸಪ್ತ ಇಂದ್ರ,

ರಾಹು, ಕೇತು, ಮಂಗಲ, ಶುಕ್ರ,

ಅರ್ಚಿರಾದಿ, ಧೂಮಾದಿ ಮಾರ್ಗಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು,

ಯಜ್ಞ ಸಾಧನಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು,

ಅಷ್ಟಗಂಧರ್ವ, ಇಬ್ಬರು ಅಪ್ಸರೆ, ಏಳು ಪಿತೃ, ಏಕಾದಶ ಮನು, ವಿಶ್ವಕರ್ಮ,

ಚಂಡ, ಸುಧಾಮ, ವಪ್ರ ಮುಂತಾದ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದ,

ಸನಕ, ಸನಂದನ, ಸನತ್ಸುಜಾತರು,

ಚ್ಯವನ, ಉಚಥ್ಯ, ಕರ್ದಮ ಮುಂತಾದ ತೊಂಬತ್ತೆರಡು ಋಷಿಗಳು.

ಪ್ರಿಯವ್ರತ, ಉತ್ತಾನಪಾದ, ಗಯ, ಮಾಂಧಾತೃ, ಧ್ರುವ, ಪೃಥು, ಶಶಬಿಂದು, ಕಾರ್ತವೀರ್ಯ, ಕಕುತ್ಸ್ಥ, ದುಷ್ಯಂತನ ಮಗ ಭರತ, ಪರೀಕ್ಷಿತ್, ಜನಕ, ಹೈಹಯ, ಋಷಭನ ಮಗ ಭರತ ಮುಂತಾದ ನೂರು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು,

ವಾಯುಪುತ್ರ ಮರೀಚಿ, ಅಗ್ನಿಪುತ್ರ ಪಾವಕ, ಇಂದ್ರಪುತ್ರ ಜಯಂತ, ಜಯವಿಜಯ ಮುಂತಾದ ಐವತ್ತಾರು ದ್ವಾರಪಾಲರು, ಕರ್ಮಜ ದೇವತೆಗಳು,

೧೮) ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನ, ಅಶ್ವಿನಿ, ಗಣಪತಿ, ಕುಬೇರ, ಎಂಬತ್ತೈದು ಸೋಮಪಾನಾರ್ಹ ದೇವತೆಗಳು,

೧೭) ಮಿತ್ರ, ನಿರ್ಋತಿ, ಪ್ರಾವಹಿ, ತಾರಾ,

೧೬) ಮರೀಚಿ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಅತ್ರಿ, ಪುಲಹ, ಅಂಗಿರಸ, ಕ್ರತು, ವಸಿಷ್ಠ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ವೈವಸ್ವತ ಮನು,

೧೫) ಅಗ್ನಿ, ಭೃಗು, ಪ್ರಸೂತಿ,

೧೪) ನಾರದ,

೧೩) ವರುಣ,

೧೨) ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಯಮ, ಶತರೂಪಾ,

೧೧) ಪ್ರವಹವಾಯು,

೧೦) ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನು, ದಕ್ಷ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಅನಿರುದ್ಧ, ಶಚೀ, ರತಿ,

೯) ಅಹಂಕಾರಿಕ ಪ್ರಾಣ,

೮) ಇಂದ್ರ, ಕಾಮ,

೭) ಸೌಪರ್ಣೀ, ವಾರುಣೀ, ಪಾರ್ವತೀ,

೬) ಜಾಂಬವತೀ, ಭದ್ರಾ, ನೀಲಾ, ಕಾಲಿಂದೀ, ಮಿತ್ರವಿಂದಾ, ಲಕ್ಷಣಾ,

೫) ರುದ್ರ, ಶೇಷ, ಗರುಡ,

೪) ಪರಶುಕ್ಲರಾದ ಭಾರತೀ, ಸರಸ್ವತೀ,

೩) ವಾಯು, ಬ್ರಹ್ಮಾ,

೨) ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂದು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಜೀವರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೂ, ಆ ಜೀವಸ್ವರೂಪದ ಅನಂತಾಂಶಗಳಲ್ಲೂ, ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಸ್ಸುಗಳಲ್ಲೂ, ಭಗವಂತನು ಅನಂತರೂಪಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನು.

ಹಾಗೂ ಆ ಜೀವರ ಆನಂತಶಕ್ತಿ, ಅಪರಿಮಿತ ಗುಣ, ಅದ್ಭುತ ಬಲ, ಪರಮಸೌಂದರ್ಯ, ಅಚಿಂತ್ಯ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಅಗಾಧ ಆನಂದ, ಅಮಿತ ತೇಜಸ್ಸು,

ಅಪಾರ ದಯೆ, ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸ್ವಾಮಿತ್ವ

ಹಾಗೂ ಅಭಿಮನ್ಯಮಾನವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿಯಾಮಕತ್ವ, ಪ್ರವರ್ತಕತ್ವ, ನಿವರ್ತಕತ್ವ, ಉತ್ಪಾದಕತ್ವ, ಪಾಲಕತ್ವ, ವಿನಾಶಕತ್ವ, ಆಧಾರತ್ವ, ತದಾಕಾರತ್ವ ಮುಂತಾದ ಗುಣ, ಕ್ರಿಯಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳಲ್ಲೂ

ಆ ಆ ಹೆಸರಿನ ರೂಪಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದು ನಿಯಮನ, ಪ್ರೇರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ.

ಜೀವಸ್ವರೂಪ, ಅವುಗಳ ಅನಂತಾಂಶ, ಅವರ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಅವರ ಗುಣ ಕ್ರಿಯಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳ ನಿಯಮನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಈ ರೂಪಗಳು ಅನಾದಿ ಅನಂತ ವ್ಯಾಪ್ತ ಹಾಗೂ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಆಗಿವೆ.

೧೦) ಮುಕ್ತ

ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಮುಕ್ತರಾದ ಅನಂತ ಜೀವರು ಹಾಗೂ ಅನಂತ ಇಂದ್ರ, ಶೇಷ, ಬ್ರಹ್ಮರು ಮತ್ತು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳಾದ ರಮಾದೇವಿ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಜ್ಞಾನ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ, ಭೋಗ, ಭಕ್ತಿ, ಆನಂದ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಿವೆ.

ಒಂದೊಂದೂ ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರ ಅನಂತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದೊಂದು ಗುಣವೂ ನಾನಾ ಬಗೆಯಾಗಿದೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆನಂದ ಹೂವು ಕಾಣುವಾಗ ಆಗುವದು. ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯದು ಅದರ ಪರಿಮಳವನ್ನು ಸೇವಿಸುವಾಗ ಆಗುವದು. ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯದು ಹಣ್ಣು ಮೆಲುವಾಗ. ಇದೆಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತೀರ ಬೇರೆ ತೆರನಾದುದು ಆ ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಕಾಣುವಾಗ.

ಹೀಗೆ ಆನಂದವು ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಾವಿರ, ಲಕ್ಷ, ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಬಗೆಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಭೋಗ, ಜ್ಞಾನ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಲ್ಲೂ ನಾನಾಬಗೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಅನಂತವಿಧವಾದ ಅನಂತ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ಈ ರೂಪಗಳು ಅನಾದಿ ಅನಂತ ವ್ಯಾಪ್ತ ಹಾಗೂ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಆಗಿವೆ.

೧೧) (ಸ್ವತಂತ್ರ) ಭಗವದ್ರೂಪ

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಭಗವಂತನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿಂತನ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಇರುವ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ನೆನೆಯೋಣ.

ಒಂದನೆಯದು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ತುಂಬಿದ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರದ ರೂಪ. ಈ ರೂಪದ ಹೆಸರು ನಾರಾಯಣ, ಶೂನ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮ. ಇದು ನಿರುಪಚರಿತ ಮೂಲರೂಪ

ಎರಡನೆಯದು ಪ್ರಳಯ ಮುಗಿದಾಗ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಾರಾಯಣನ ಪುರುಷನಾಮಕರೂಪ.

ಅದರ ತರುವಾಯ

ಪುರುಷನಾಮಕವಾಸುದೇವರೂಪ, ಸಂಕರ್ಷಣ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿರುದ್ಧ. (ಚತುರ್ವ್ಯೂಹ)

ನಾರಾಯಣ, ವಾಸುದೇವ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿರುದ್ಧ. (ಪಂಚವ್ಯೂಹ)

ವಿಶ್ವ, ತೈಜಸ, ಪ್ರಾಜ್ಞ, ತುರ್ಯ, ಆತ್ಮ, ಅಂತರಾತ್ಮ, ಪರಮಾತ್ಮ, ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ,

ಕೇಶವಾದಿ ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಗಳು.

ಕೇಶವಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳು.

ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ಹತ್ತು ರೂಪಗಳು.

ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾದಿ ಐದು ರೂಪಗಳು.

ಅನ್ನಮಯಾದಿ ಐದು ರೂಪಗಳು.

ಅಜ ಆನಂದಾದಿ ಐವತ್ತು ರೂಪಗಳು.

ನರನಾರಾಯಣಾದಿ ನೂರು ರೂಪಗಳು.

ವಿಶ್ವಾದಿ ಸಹಸ್ರ ರೂಪಗಳು.

ಪರಾದಿ ಬಹುರೂಪಗಳು.

ಅಜಿತಾದಿ ಅನಂತ ರೂಪಗಳು.

ಬೃಹತೀನಾಮಕ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡುಸಾವಿರರೂಪಗಳು.

ಗಾಯತ್ರೀ, ಭೂತ, ವಾಕ್, ಪೃಥಿವೀ, ಶರೀರ, ಹೃದಯಗಳೆಂಬ ಆರು ರೂಪಗಳು.

ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ, ಅನಂತಾಸನ, ವೈಕುಂಠಗಳಲ್ಲಿರುವ (ಹಾಗೂ ಸರ್ವಜೀವಸ್ಥಿತ) ಮೂರು (ನಾಲ್ಕು) ರೂಪಗಳು.

ಲೋಕ, ವೇದ, ಸಮೀರ, ರಮಾಂತರ್ಗತ ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳು.

ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಿ ಐದು ರೂಪಗಳು.

ವಿಮಲಾ, ಉತ್ಕರ್ಷಿಣೀ, ಜ್ಞಾನಾ, ಕ್ರಿಯಾ, ಯೋಗಾ, ಪ್ರಹ್ವೀ, ಸತ್ಯಾ, ಈಶಾನಾ ಅನುಗ್ರಹಾ ಎಂಬ ಒಂಬತ್ತು ರೂಪಗಳು.

ಮೋಚಿಕಾ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಮೃತಾ, ಜ್ಞಾನಾಮೃತಾ, ಧ್ಯಾಯಂತೀ, ವ್ಯಾಪಿನೀ, ವ್ಯೋಮರೂಪಿಣೀ, ಅನಂತಾ ಎಂಬ ಎಂಟು ರೂಪಗಳು.

ಅಣಿಮಾದಿಗಳೆಂಬ ಎಂಟು ರೂಪಗಳು.

ದ್ಯು, ಪರ್ಜನ್ಯ, ಪೃಥಿವೀ, ಪುರುಷ, ಸ್ತ್ರೀ ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಐದು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೂವತ್ತು ರೂಪಗಳು.

ಸರ್ವಭಕ್ಷಕ ಅದಿತಿ ರೂಪ.

ಸಪ್ತಾನ್ನಜನಕ ಅಕ್ಷಿತಿ ರೂಪ.

ನಾರಾಯಣ, ಹರಿ, ಕೃಷ್ಣ, ತಾಪಸಮನು, ಯಜ್ಞ, ಧನ್ವಂತರಿ, ಹಂಸ, ದತ್ತಾತ್ರೇಯ, ಕಪಿಲ, ಮಹಿದಾಸ, ನಾರಾಯಣೀ, ಮೋಹಿನೀ, ಹಯಗ್ರೀವ, ವೇದವ್ಯಾಸ, ಉಪೇಂದ್ರ, ಅಜಿತ, ಶ್ರೀಕರ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ, ಶಿಂಶುಮಾರ, ಸನತ್ಕುಮಾರ, ವೈಶ್ವಾನರ, ವಾಮನಿ, ಭಾಮನಿ, ಅರ್ಧನಾರೀನಾರಾಯಣ,

ಮೂರು ಶಿರಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಧಾಮಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತ ತ್ರಿಮೂರ್ಧಾ,

ಪದ್ಮನಾಭ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಳಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ವಿರಾಟ್,

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ವಿಷ್ಣು ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳು.

ಅಗ್ನಿದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿನಾಮಕನಾದ ಭಗವಂತನಿರುವ. ಇದು ಒಂದು ಅಗ್ನಿನಾಮಕರೂಪ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಗ್ನಿನಾಮಕವಾದ ಅನಂತರೂಪಗಳಿವೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಅಗ್ನಿದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತವಾದವುಗಳಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಅಗ್ನ್ಯಂತರ್ಗತ ಅಗ್ನಿನಾಮಕ ಭಗವದ್ರೂಪ ಒಂದು. ಮತ್ತು ಅಗ್ನ್ಯನಂತರ್ಗತವಾದ ಅಗ್ನಿನಾಮಕ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು ಅನಂತ.

ಇದೇ ತೆರನಾಗಿ ರಮಾ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ದೇವರಿಗೆ ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ವೇದವ್ಯಾಸ ಎಂಬ ರೂಪಗಳಂತೆ ಜ್ಞಾನ, ಆನಂದ, ಬಲ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರೂಪಗಳೂ ಇವೆ.

ಅದೇರೀತಿ ಸೃಜನ, ಪಾಲನ, ಹನನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರೂಪಗಳೂ ಇವೆ.

ರಾಮ ಕೃಷ್ಣಾದಿಗಳಿಗೆ ದ್ರವ್ಯಾತ್ಮಕವೆಂತಲೂ, ಜ್ಞಾನ ಆನಂದರೂಪಗಳಿಗೆ ಗುಣಾತ್ಮಕರೂಪಗಳೆಂತಲೂ, ಸೃಜನ ಪಾಲನಾದಿಗಳಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವೆಂತಲೂ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಆನಂದ, ಜ್ಞಾನ, ಬಲ, ಧೃತಿ, ಶೌರ್ಯ, ಧೈರ್ಯ, ಸಾಹಸ, ಪರಾಕ್ರಮ, ವೀರ್ಯ, ತೇಜಸ್ಸು, ದಯಾ, ಕ್ಷಮಾ, ಸಹಸ್, ಕಾಂತಿ, ಸೌಂದರ್ಯ, ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ಔದಾರ್ಯ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಉತ್ಸಾಹ, ಲೀಲಾ, ಪ್ರಾಗಲ್ಭ್ಯ, ಅಣಿಮಾ, ಮಹಿಮಾ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಎಂಬ ಅನಂತ ಗುಣಾತ್ಮಕರೂಪಗಳು ಇವೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಸೃಜನ, ಪಾಲನ, ಹನನ, ನಿಯಮನ, ಬಂಧನ, ಉತ್ಸರ್ಜನ, ನಿಗ್ರಹಣ, ಮೋಚನ ಎಂಬ ಅನಂತ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕರೂಪಗಳೂ ಇವೆ.

ಇದಲ್ಲದೆ, ರಾಮನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣ, ವೇದವ್ಯಾಸ, ರಾಮ, ಕಪಿಲ ಮುಂತಾದ ಅನಂತರೂಪಗಳಿವೆ. ಆ ರೂಪಗಳಿಗೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ರಾಮವೇದವ್ಯಾಸ, ರಾಮರಾಮ, ರಾಮಕಪಿಲ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಇವುಗಳು ರಾಮನಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ರೂಪಗಳಾದುದರಿಂದ ರಾಮೋದ್ಭೂತ-ಕಪಿಲ, ರಾಮೋದ್ಭೂತ-ವೇದವ್ಯಾಸ, ರಾಮೋದ್ಭೂತ-ಕೃಷ್ಣ ರಾಮೋದ್ಭೂತ-ರಾಮ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯಬಹುದು.

ಈ ರಾಮಕಪಿಲನಿಗೆ ಪುನಃ ಕಪಿಲ ವೇದವ್ಯಾಸ ಕೇಶವ ನಾರಾಯಣಾದಿ ಅನಂತ ರೂಪಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ ಅನಂತ ರೂಪಗಳಾಗುವವು.

ಇದರಂತೆ ರಾಮನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ, ಆನಂದ, ಸೃಜನ ಪಾಲನವೆಂಬ ರೂಪಗಳು. ಆ ರಾಮಜ್ಞಾನನಿಗೆ ಆನಂದಾದಿ ಕೇಶವಾದಿ ರೂಪಗಳು. ಅವುಗಳೂ ಅನಂತವೇ.

ಇದೇ ತೆರನಾಗಿ ಜ್ಞಾನನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ, ಆನಂದ, ಸೃಜನ, ಪಾಲನ ಗೋವಿಂದ, ಕೇಶವ ಮುಂತಾದ ರೂಪಗಳು. ಅಂದರೆ ಜ್ಞಾನಜ್ಞಾನ, ಜ್ಞಾನಗೋವಿಂದ, ಜ್ಞಾನಪಾಲನ. ಇವೂ ಅನಂತವೇ.

೧೨. ಸರ್ವಮೂಲದಲ್ಲಿಯ ಇತರ ರೂಪಗಳು

ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನನೇಕ ಬಗೆಯ ರೂಪ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಸರ್ವಮೂಲಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸೋಣ.

ಸಾತ್ವತತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ - ನಾರಾಯಣ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು, ಶೇಷ, ಗರುಡರಿಗೆ ನವ ನವ ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ನವಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತವಾದ ರೂಪಗಳು.

ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ನವಮೂರ್ತಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಾತ್ವತತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿದ ಭಗವಂತನ ನಾರಾಯಣ, ಪರಂಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಸುದೇವ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿರುದ್ಧ, ನರಸಿಂಹ, ವರಾಹ, ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಎಂಬ ಒಂಭತ್ತು ರೂಪಗಳು.

ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹದ ಮಜ್ಜಾಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಎಂಬತ್ತು ರೂಪಗಳು. ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೂರುನೂರ ಅರವತ್ತು ರೂಪಗಳು.

ಪೂರ್ವವರ್ಣ, ಉತ್ತರವರ್ಣ, ಸಂಧಿ, ಸಂಧಾನನಿಯಾಮಕ ತದ್ವಾಚ್ಯ, ಲೋಕ-ಜ್ಯೋತಿ-ವಿದ್ಯಾ-ಪ್ರಜಾ-ದೇಹ ಎಂಬ ಐದು ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿರುವ ನಾರಾಯಣಾದಿ ವಾಸುದೇವಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಗಳು.

ಅಥವಾ, ಪೂರ್ವವರ್ಣ ಉತ್ತರವರ್ಣ, ಸಂಧಿ ನಿಯಾಮಕರಾದ ತದ್ವಾಚ್ಯರಾದ ವರಾಹ, ವಾಮನ, ನರಸಿಂಹ ಅಥವಾ ವರಾಹ, ವಾಮನ, ವೇದವ್ಯಾಸರೂಪಗಳು.

ಸಂಹಿತೆಗೆ ನಿರ್ಭುಜ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಪದಪಾಠಕ್ಕೆ ಪ್ರತೃಣ್ಣ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇವುಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ಕ್ರಮಪಾಠಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಪೃಥಿವೀ ಸ್ವರ್ಗ ಅಂತರಿಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿರುವ ವರಾಹ ವಾಮನ ನರಸಿಂಹರೂಪಗಳು.

ಪ್ರಸ್ತಾವ, ಉದ್ಗೀಥ, ಪ್ರತಿಹಾರ, ಉಪದ್ರವ, ನಿಧನ ಎಂಬ ಐದು ಸಾಮಗಳಿಂದ ಆದಿ ಹಿಂಕಾರ ಸಹಿತ ಏಳು ಸಾಮಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ನಾರಾಯಣಾದಿ ಐದು ವರಾಹನರಸಿಂಹ ಸಹಿತ ಏಳು ರೂಪಗಳು.

ಸಾಮಗಾನದಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಹಾವೂಹಾ' ಮುಂತಾದ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಸ್ತೋಭಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ರೂಪಗಳು.

ಅನೇಕವಿಧ ಸ್ತೋಮದಿಂದ (ಮಂತ್ರಗಳ ಗುಂಪು) ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಅನಿರುದ್ಧನ ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ರೂಪಗಳು.

ಏಳು ಛಂದಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಲೋಮ, ತ್ವಕ್, ಮಾಂಸ, ಸ್ನಾಯು, ಅಸ್ಥಿ, ಮಜ್ಜಾ, ಪ್ರಾಣ ಎಂಬ ರೂಪಗಳು.

ಸತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಮತಿ, ಶ್ರದ್ಧಾ, ನಿಷ್ಠಾ, ಕೃತಿ, ಸುಖ, ಭೂಮಾ, ಅಹಂಕಾರ, ಆತ್ಮ ಎಂಬ ರೂಪಗಳು.

ಪ್ರಾತಃಸವನ, ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನ, ಸಾಯಂಸವನಗಳಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದಾದ ಯಜಮಾನನ ರೋಗಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ವಸುರುದ್ರ ಆದಿತ್ಯಾಂತರ್ಗತ ತನ್ನಾಮಕ ಮೂರು ರೂಪಗಳು.

ಆದಿತ್ಯಸ್ಥ ಮಧುನಾಮಕ ರೂಪ.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಭಗವಂತನ ಅನಂತರೂಪಗುಣಕ್ರಿಯೆಗಳು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅಭಿನ್ನನಾದ ಹಾಗೂ
ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರ,
ಸಕಲದೇವತೆಗಳ, ಋಷಿಗಳ, ಪಿತೃಗಳ,
ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ, ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರೆಯರ, ಸಿದ್ಧಾದಿ ದೇವಜಾತಿಗಳ
ಸಮಸ್ತಯತಿವರೇಣ್ಯರ, ಜ್ಞಾನಿವರೇಣ್ಯರ, ದಾಸವರೇಣ್ಯರ,
ನಮ್ಮ ಪರಮಗುರುಗಳ ಹಾಗೂ
ನಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪೋದ್ಧಾರಕರಾದ ಅಸ್ಮದಾರಾಧ್ಯ ಗುರುಗಳ ಬಿಂಬರೂಪ.

ಅವನೇ ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಉಪದೇಶಗೈಸಿ, ಅವರ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತರುವಂತೆ

ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಬೀಜವನ್ನಂಕುರಗೊಳಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ತಾನೆ ತುಷ್ಟನಾಗಿ ಕಿಂಚಿದಧಿಕ ಶ್ರವಣ, ಮನನ, ನಿಧಿಧ್ಯಾಸನಗಳಿಗಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ನಿರವಧಿಕಾನಂತಶಕ್ತಿಶಾಲಿ, ಅಂತೆಯೇ ನಿರವಧಿಕಾನಂತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ಣ, ಅನಂತದೇಶಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ದೇಶ ಕಾಲ ವಸ್ತು ಸ್ವಭಾವಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ವ್ಯವಧಾನಶೂನ್ಯವಾದ

ರಮಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸಮಸ್ತ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ-ಜೀವರಲ್ಲಿ, ಅವರವರ ಗುಣಕ್ರಿಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಜೀವರ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ, ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ತದಂತರ್ಗತ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ

ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಯತಿವರೇಣ್ಯ-ಜ್ಞಾನಿವರೇಣ್ಯ-ದಾಸವರೇಣ್ಯರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪರಮಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪೋದ್ಧಾರಕ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ರೂಪಗಳು, ವಿಭೂತಿರೂಪಗಳು, ಅವತಾರರೂಪಗಳು, ಇತರರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಮೂಲರೂಪಗಳು ಎಂಬ

ಭಗವಂತನ ನಿರವಧಿಕಾನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳು ಸ್ವಭಾವತಃ ತಾವು ಇರುವ ದೇಶಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದೇ ತಮ್ಮ ಅಚಿಂತ್ಯಾದ್ಭುತಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸಿದ ನನ್ನ ಬಿಂಬರೂಪದೊಡನೆ ಅಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಪಂಚಾತ್ಮಕಃ ಸ ಭಗವಾನ್ ದ್ವಿಷಡಾತ್ಮಕೋಽಭೂತ್
ಪಂಚದ್ವಯೀ ಶತಸಹಸ್ರಪರೋಽಮಿತಶ್ಚ ।
ಏಕಃ ಸಮೋಽಪ್ಯಖಿಲದೋಷಸಮುಜ್ಝಿತೋಽಪಿ
ಸರ್ವತ್ರ ಪೂರ್ಣಗುಣಕೋಽಪಿ ಬಹೂಪಮೋಽಭೂತ್ ॥★॥

ನಮೋಽಸ್ತ್ವನಂತಾಯ ಸಹಸ್ರಮೂರ್ತಯೇ
ಸಹಸ್ರಪಾದಾಕ್ಷಿಶಿರೋರುಬಾಹವೇ ।
ಸಹಸ್ರನಾಮ್ನೇ ಪುರುಷಾಯ ಶಾಶ್ವತೇ
ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಯುಗಧಾರಿಣೇ ನಮಃ ॥★॥

ಭಕ್ತನ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಆಗ್ರಹದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಮನಕರಗಿದ ದಯಾಘನ ಸ್ವಾಮಿ ನಾವು ಪೂಜಿಸುವ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗುವ; ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಭಗವಂತನ ಬಿಂಬರೂಪವನ್ನು ''ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ...'' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸುವದು.

ಓಂ ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ ಭುವನಸ್ಯ ಗರ್ಭೋ ಯಥಾವಶಂ ಚರತಿ ದೇವ ಏಷಃ। ಘೋಷಾ ಇದಸ್ಯ ಶೃಣ್ವಿರೇ ನ ರೂಪಂ ತಸ್ಮೈ ವಾತಾಯ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ ॥ (ಋ.೧೦.೧೬೮.೪)

ಅಭಿಪ್ರಾಯ :- ದೇವಾದಿ ಜೀವರ ಒಡೆಯನಾದ ದೇವರು ದೇವತೆಗಳ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಒಳಗಿದ್ದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವವ. ಅವನ ಸ್ತುತಿ ಕೇಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ರೂಪ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸೋಣ.

ಅನ್ವಯ :- [೧೩]ಯಃ ದೇವಾನಾಂ ಆತ್ಮಾ, ಭುವನಸ್ಯ ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ ಗರ್ಭಃ, ಭುವನಸ್ಯ ಗರ್ಭಃ ಏಷಃ ದೇವಃ ಯಥಾವಶಂ ಚರತಿ (ಯಸ್ಯ), ಅಸ್ಯ ಘೋಷಾಃ ಇತ್ ಶ್ರುಣ್ವಿರೇ ನ ರೂಪಂ ತಸ್ಮೈ ವಾತಾಯ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ.

''ಯಃ ಯಾರು ದೇವಾನಾಂ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಾ ಸ್ವಾಮಿಯೋ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನೋ ಭುವನಸ್ಯ ಆತ್ಮಾ ಇಡಿಯ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ವಾಮಿಯೋ ಹಾಗೂ ಇಡಿಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನೋ, ದೇವಾನಾಂ ಗರ್ಭಃ ದೇವತೆಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಭುವನಸ್ಯ ಗರ್ಭಃ ಇಡಿಯ ಜಗತ್ತಿನ ಅಂತರ್ಯಾಮೀ ಏಷಃ ಆ- ಸತ್ಯವಾದ ಇಷ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಸತ್ಯಕಾಮನೋ ದೇವಃ ಕ್ರೀಡಾದಿ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನೋ ಯಥಾವಶಂ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಮನಬಂದಂತೆ ಚರತಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಜೀವರನ್ನು ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ, (ಚರ ಗತಿಭಕ್ಷಣಯೋಃ) ಸ್ವಯಂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ, ಜೀವರಿಂದ ಅವರ ಕರ್ಮಫಲಗಳನ್ನು ಭೋಗ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ (ಯಸ್ಯ) ಅಸ್ಯ ಯಾವ ಈ ದೇವರ ಘೋಷಾಃ ಇತ್ ಶ್ರುಣ್ವಿರೇ ಶಬ್ದಗಳು ಮಾತ್ರ

೧೩. ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- ಯಃ ದೇವಾನಾಂ ಆತ್ಮಾ ಭುವನಸ್ಯ ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ ಗರ್ಭಃ ಭುವನಸ್ಯ ಗರ್ಭಃ ಏಷಃ- (ಆ+ಇಷಃ) ಸತ್ಯಕಾಮಃ ದೇವಃ ಯಥಾವಶಂ ಚರತಿ- ಸಂಚರತಿ ಸಂಚಾರಯತಿ ಭುಂಕ್ತೇ ಭೋಜಯತಿ । (ಯಸ್ಯ) ಅಸ್ಯ ಘೋಷಾಃ ಇತ್ ಶ್ರುಣ್ವಿರೇ ನ ರೂಪಂ ತಸ್ಮೈ ವಾತಾಯ (ವಾ- ಜ್ಞಾನೇನ ತಃ- ತತಃ, ಪೂರ್ಣಃ. ವಾ- ಜ್ಞಾನಮಯಃ ತಃ- ವ್ಯಾಪ್ತಃ. ವಾ- ಜ್ಞಾನಂ ತ- ತನೋತಿ ದದಾತಿ ವಿಸ್ತಾರಯತಿ.) ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ ॥

ಕಿವಿ ಮುಚ್ಚಿದಾಗ ಕೇಳುತ್ತವೆ ನ ರೂಪಂ ರೂಪವು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ ತಸ್ಮೈ ವಾತಾಯ ಅಂಥ ವಾಯ್ವಂತರ್ಯಾಮೀ, ಜ್ಞಾನಪೂರ್ಣನೂ, ಜ್ಞಾನಮಯನೂ, ವ್ಯಾಪ್ತನೂ ಆದ, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಸೇವಿಸೋಣ.''

ಆವಾಹಯಾಮಿ ಪೀಠೇ ತ್ವಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ರಮಾಪತೇ ।
ತೇಜಸ್ಸಾರಮಯೀಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಗತಾಮ್ ॥★॥

ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಪ್ರಾಣಾಧಿಪಂ ತತ್ರ ಪ್ರತಿಮಾರೂಪಿಣಂ ಪ್ರಭುಮ್ ।
ತನ್ಮಧ್ಯೇ ರಮಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ಆಸೀನಂ ಕ್ಷೀರನೀರವತ್ ॥★॥

ಪ್ರತಿಮಾರೂಪಿಣಂ ಸಮ್ಯಗ್ ಧ್ಯಾತ್ವೈವಾವಾಹಯೇತ್ಸುಧೀಃ ।'

'ಹೇ ರಮಾಪತೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ಪೀಠದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸುವೆ. ಪೀಠದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ತೇಜಃಸಾರಮಯವಾದ ದಿವ್ಯಪ್ರತಿಮೆ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ಪ್ರತಿಮಾರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ರಮಾದೇವಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಕ್ಷೀರನೀರದಂತೆ ಮಿಶ್ರನಾಗಿ ಪ್ರತಿಮಾಸಮಾನರೂಪನಾದ ದೇವರನ್ನು ನೆನೆದು ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.'

ಪ್ರತಿಮಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥಾಂ ವಾಯೋಸ್ತೇಜೋಮಯೀಂ ಸುಧೀಃ
ವಿಷ್ಣೋರ್ವಪುಶ್ಚ ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಧ್ಯಾಯೇದಾನಂದಚಿದ್ಘನಮ್ ॥★॥

'ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರ ತೇಜೋಮಯವಾದ ಪ್ರತಿಮೆ ಉಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯವಾದ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.'

ವಿನಾ ಪ್ರತೀಕಂ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಸ್ಮರನ್ ನಿರಯಭಾಗ್ಭವೇತ್ ।
ವಾಯುಂ ವಿನಾ ನ ಗೃಹ್ಣಾಮಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ ವಸ್ತು ಮೇ ಪ್ರಿಯಮ್ ।
ತಸ್ಮಾದ್ವಾಯುಮುಖೈರ್ದೇವೈಃ ವಾಯುಹಸ್ತೇನ ದಾಪಯೇತ್ ॥★॥

''ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತೀಕವಿಲ್ಲದೇ ದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ವಾಯುದೇವರಿಲ್ಲದೇ ನನಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ವಾಯುದೇವರ ದ್ವಾರದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವದು.''

ಪ್ರತಿಮಾಧಿಕಸಾದೃಶ್ಯಾತ್ ಮುಖ್ಯಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸದಾ ರಮಾ ।

''ರಮಾದೇವಿಯು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅನಾದ್ಯನಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಅಧಿಕ ಸದೃಶಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರತಿಮೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ.''

ತತ್ರ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತಂ ವಿಷ್ಣುಂ ತತ್ತನ್ಮೂರ್ತಿಗತೇನ ವೈ ।
ಏಕೀಭೂತಂ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ತದ್ರೂಪಂ ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪತಃ ॥★॥

ವ್ಯಾಪ್ತಂ ತದ್ಬಿಂಬರೂಪೇಣ ಬಿಂಬಮರ್ಚಾಗತೇನ ವೈ ॥★॥

ಏಕೀಭೂತಂ ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ಪೂಜಯಾಮ್ಯಹಮ್ ।
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾತ್ ದೇಶಕಾಲಾದಿವ್ಯವಧಾನೋಜ್ಝಿತತ್ವತಃ ॥★॥

ಸ್ಥಿತ್ವೈವ ತತ್ತತ್ಸ್ಥಾನೇಷು ಸ್ವಪೂಜ್ಯಪ್ರತಿಮಾಗತಮ್ ।
ಭಾವಯೇತ್ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸಾಂದ್ರಸುಂದರವಿಗ್ರಹಮ್ ॥★॥

ನಖಾದಿಕೇಶಪರ್ಯಂತಂ ರೂಪಾನಂತ್ಯೇನ ಸಂಯುತಮ್ ।
ಮದ್ಗುರೂಕ್ತಾನುಸಾರೇಣ ಚಿಂತಯೇಽಹಂ ಯಥಾಮತಿ ॥★॥

''ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಭಗವಂತನ ರೂಪಗಳು ಪ್ರತಿಮಾಗತ ರೂಪದ ಜೊತೆಗೆ ಅಭಿನ್ನ. ಪ್ರತಿಮಾಗತ ರೂಪ ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪದಿಂದ ಅಭಿನ್ನ. ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪವು ಆಯಾ ಜೀವರ ಬಿಂಬರೂಪದಿಂದ ಅಭಿನ್ನ. ಆ ಬಿಂಬರೂಪವು ಪ್ರತಿಮಾಂತಸ್ಥರೂಪದಿಂದ ಅಭಿನ್ನ. ಹೀಗೆ ಆಯಾ ೧. ಅಧಿಷ್ಠಾನಗತ, ೨. ಪ್ರತಿಮಾಗತ, ೩. ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪ, ೪. ಬಿಂಬರೂಪ ಈ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಅಭೇದ ಚಿಂತಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾನು ಪೂಜಿಸುವೆ.

ಭಗವಂತನು ನಿರವಧಿಕ ಸ್ವತಂತ್ರ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ದೇಶದಿಂದ, ಕಾಲದಿಂದ, ವಸ್ತುಗಳಿಂದ, ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ವ್ಯವಧಾನ ಸರ್ವಥಾ ಇಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ, ಎಲ್ಲ ಆವರಣಗಳ ಹೊರಗೆ ಆಚೆ ಅವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದು ಭಗವಂತನು ನಿರ್ದೋಷ, ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ನಿರವಧಿಕಾನಂತ ಸಾಂದ್ರಗುಣಾತ್ಮಕ ಸುಂದರತಮದೇಹದಿಂದ ನಾನು ಪೂಜಿಸುವ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲೂ ಇರುವನು. ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯ ವರೆಗೆ ನಖದಿಂದ ಕೇಶದ ವರೆಗೆ ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವಾದ

ವಿಶಿಷ್ಟರೂಪೋಪೇತ ಎಂದು ನನ್ನ ಗುರುಗಳು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶಾನುಸಾರ ನಾನು ಯಥಾಮತಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವೆ.''

''ಏಹಿ ಏಹಿ ಮಮ ಹೃತ್ಕಮಲಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಬಿಂಬರೂಪಿನ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಪೀಠಸ್ಥಿತೈತತ್ಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥ ತೇಜಃಸಾರಪ್ರತಿಮಾಂತಃಸ್ಥಿತ ಶ್ರೀ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರೂಪಪ್ರತಿಮಾಂತರ್ಗತ ರಮಾರೂಪಚಿನ್ಮಯಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ಮದಂತರ್ಯಾಮಿಣಮ್, ಮನ್ನಿಯಾಮಕಮ್, ಮದಾಕಾರಮ್, ಮದಾಶ್ರಯಮ್, ಮದಾಧಾರಮ್, ಮದುತ್ಪಾದಕಮ್, ಮತ್ಪಾಲಕಮ್, ಮತ್ಸಂಹಾರಕಮ್, ಮತ್ಪ್ರೇರಕಮ್, ಮನ್ನಿವರ್ತಕಮ್, ಮತ್ಸತ್ತಾಪ್ರದಮ್, ಮದೀಯದೋಷಾತಿದೂರಮ್, ಮದತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣಮ್, ಮದಚಿಂತ್ಯಮ್, ಮದುತ್ತಮಂ ನಾರಾಯಣಂ ತ್ವಾಂ ಆವಾಹಯಾಮಿ ಆವಾಹಯಾಮಿ'' ಇತಿ ದ್ವಿರುಚ್ಚಾರ್ಯ ಆವಾಹನಮುದ್ರಯಾ ತಂ ಆವಾಹಯೇತ್ ॥''

''ಹೇ ಭಗವನ್! ನನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ-ದೇವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ ನಾರಾಯಣ! ಈ ಪೀಠದಲ್ಲಿರುವ (ಶಿಲಾಲೋಹಾದಿಮಯ) ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ತೇಜಃ ಸಾರಪ್ರತಿಮೆ ಇರುವದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ರಮಾದೇವಿಯ ಚಿನ್ಮಯಪ್ರತಿಮೆಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಅಂಥ ರಮಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ, ನನ್ನ ನಿಯಾಮಕನಾದ, ನನ್ನಂಥ ಆಕಾರವುಳ್ಳ, ನನಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಆಶ್ರಯನಾದ, ಅಂತಿಮ ಆಧಾರನಾದ, ನನ್ನ ಜನಕ, ನನಗೆ ಪಾಲಕ, ನನ್ನ ಸಂಹಾರಕ, ನನಗೆ ಪ್ರೇರಕ, ನನಗೆ ನಿವರ್ತಕ, ನನಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಪ್ರದ, ನನ್ನ ದೋಷಗಳಿಂದ ಅತಿದೂರನಾದವ, ನನ್ನಿಂದ ಅತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣ, ನನಗೆ ಅಚಿಂತ್ಯ, ನನಗಿಂತ ಉತ್ತಮ ನಾರಾಯಣ! ಬಾ! ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬಾ! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಆವಾಹಿಸುವೆ. ಆವಾಹಿಸುವೆ.'' ಎಂದು ಅಂದು ಆವಾಹನಮುದ್ರವನ್ನು ತೋರಿ ಆವಾಹಿಸಬೇಕು.

ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ಕುರು ದೇವೇಶ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರೋ ಭವ ।
ವಿಭೋ ಸಕಲಲೋಕೇಶ ವಿಷ್ಣೋ ಜಿಷ್ಣೋ ಹರೇ ಪ್ರಭೋ ॥★॥

ತ್ವಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂಜಯಾಮ್ಯದ್ಯ ಭೋಗೈರರ್ಘ್ಯಾದಿಭಿಃ ಕ್ರಮಾತ್ ॥

''ಹೇ ದೇವತೆಗಳ ಒಡೆಯ, ಹೇ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕ! ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ಎಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು. ಹೇ ವ್ಯಾಪ್ತನೇ! ಸಕಲಲೋಕಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೇ! ವಿಷ್ಣುವೇ! ಎಲ್ಲವನ್ನು ಗೆದ್ದವನೇ! ಹರೇ! ಸರ್ವಸಮರ್ಥನೇ! ಇಂದು ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅರ್ಘ್ಯಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವೆ.''

ಆಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸ, ಬಳಿಕ ತತ್ವನ್ಯಾಸ, ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರದ ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಹನ್ನೆರಡು ಬಾರಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಲ ನಾರಾಯಣ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಅಥವಾ ವೇದವ್ಯಾಸ, ಕೃಷ್ಣ, ರಾಮ ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಆಮೇಲೆ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತೋರಿ ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಯಾಗಾವಸಾನಪರ್ಯಂತಂ ಅತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನ ।
ಭಕ್ತಸ್ಯ ಮಮ ಪೂಜಾಂ ತ್ವಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಪ್ರಭೋ ॥★॥

ಭೋಃ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಜಗತಾಂ ನಾಥ ಯಾವತ್ಪೂಜಾವಸಾನಕಮ್ ।
ತಾವತ್ಸಂಪ್ರೀತಿಭಾವೇನ ಬಿಂಬೇಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನಿಧೌ ಭವ ॥★॥

''ಹೇ ಜನಾರ್ದನ! ಓ ಪ್ರಭೊ! ಪೂಜೆ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತು ಭಕ್ತನಾದ ನಾನು ಮಾಡುವ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು. ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್! ಹೇ ಅನಂತ ಜಗತ್ತುಗಳಿಗೆ ನಾಥ! ಪೂಜೆ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರು.'' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ನಾರಾಯಣ ಮಂತ್ರದಿಂದಲೇ ಆವಾಹನ, ಸ್ಥಾಪನ, ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಸನ್ನಿರೋಧನ, ಸಮ್ಮುಖೀಕರಣ, ಅವಗುಂಠನ ಎಂಬ ಆರು ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಆವಾಹಿತೋ ಭವ । ಸ್ಥಾಪಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವ । ಸನ್ನಿರುದ್ಧೋ ಭವ। ಸಮ್ಮುಖೋ ಭವ । ಅವಕುಂಠಿತೋ ಭವ । ಎಂದು ಅನ್ನಬೇಕು.

ಅಭಿಷೇಕವಿಧಿ

ಇಷ್ಟಾದ ಬಳಿಕ ಭಗವಂತ ಧರಿಸಿದ ಚಕ್ರಾದಿ ಆಯುಧಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಆಭರಣಗಳಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಬೇಕು.

ಏಹಿ ಶ್ರೀ ಭಗವನ್ ವಿಷ್ಣೋ ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ಮಜ್ಜನಾಲಯಮ್ ।

ನಂತರ 'ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಮಜ್ಜನಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಾ' ಎಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿ.

'ಓಂ ಇದಂ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಚಕ್ರಮೇ ತ್ರೇಧಾ ನಿದಧೇ ಪದಮ್ ।
ಸಮೂಳ್ಹಮಸ್ಯ ಪಾಂಸುರೇ'॥ (ಋ.೧-೨೨-೧೭)

ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಚಿನ್ನದ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಅಭಿಪ್ರಾಯ :- ಮೂರು ಪಾದಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ. ದೇವತೆಗಳು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಆ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವವೇ ಮನೆ ಮಾಡಿತು.

ಅನ್ವಯ :- ವಿಷ್ಣುಃ ಇದಂ ವಿಚಕ್ರಮೇ. ತ್ರೇಧಾ ಪದಂ ನಿದಧೇ. ಅಸ್ಯ ಪಾಂಸುರೇ (ಪದೇ) (ಇದಂ ವಿಶ್ವಂ) ಸಮೂಢಮ್ ।

ಭಾಷ್ಯ :- ರಮಂತಿ ಪಾಂಸವೋ ಯತ್ರ ಪಾಂಸುರಂ ಪದಮೀರಿತಮ್ । ಸಮೂಢಂ ತತ್ರ ವಿಶ್ವಂ ಹಿ ಪಾಂಸುವಜ್ಜಗತಃ ಪತೇಃ ॥

ಟೀಕಾ :- ರಮಂತಿ ಶೋಭಂತೇ । ಪಾಂಸುಂ ಆಶ್ರಿತಾಃ ದೇವಾಃ ಪಾಂಸವಃ । ವಿಷ್ಣುಃ ಭಗವಾನ್ ಇದಂ ವಿಶ್ವಂ ವಿಚಕ್ರಮೇ ವಿಂಕ್ರಾಂತವಾನ್ । ಕಥಂ? ತ್ರೇಧಾ ಪದಮ್ । ತದಾ ಅಸ್ಯ ಜಗತಃ ಪತೇಃ ಪಾಂಸುರೇ ಪದೇ ಇದಂ ವಿಶ್ವಂ ಸಮೂಢಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್ । ಸಂ ವಹೇಃ ಕ್ತಪ್ರತ್ಯಯೇ ಸಮೂಢಮ್ । ರಮೇಃ ಡಪ್ರತ್ಯಯೇ ರಮ್ ।

ವಿಷ್ಣುಃ ವಿಷ್ಣುವು ಇದಂ ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನು ವಿಚಕ್ರಮೇ ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಹೇಗೆ? ಪದಂ ಪಾದವನ್ನು ತ್ರೇಧಾ ಮೂರಾಗಿ ನಿದಧೇ ಇಟ್ಟನು. ಆಗ ಅಸ್ಯ ಈ ಜಗದೊಡೆಯನ ಪಾಂಸುರೇ ಎಲ್ಲಿ ಧೂಳಿಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಅಥವಾ ದೂಳಿಯಲ್ಲಿಯ ದೇವತೆಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಸಂತಸಪಡುವರೋ ಆ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಶ್ವವು ಸಮೂಢಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿತ್ತು. (ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ಆಳಿದ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಆಸರೆ ನೀಡಿದ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಪಾದುಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಎಂತಹ ಭಾಗ್ಯ!)

ಛತ್ರಚಾಮರಾದಿ ವೈಭವಗಳಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದು ಕರೆತರಬೇಕು.

'ಓಂ [೧೪]ಭದ್ರಂ ಕರ್ಣೇಭಿಃ ಶ್ರುಣುಯಾಮ ದೇವಾ ಭದ್ರಂ ಪಶ್ಯೇಮಾಕ್ಷಿಭಿ-ರ್ಯಜತ್ರಾಃ । ಸ್ಥಿರೈರಂಗೈಸ್ತುಷ್ಟುವಾಂಸಸ್ತನೂಭಿರ್ವ್ಯಶೇಮ ದೇವಹಿತಂ ಯದಾಯುಃ ॥ (ಋ.೧-೮೯-೮)

ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸ್ನಾನಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಬೇಕು.

ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪರಮಮಂಗಳ ದೇವರನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳೋಣ. ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡೋಣ. ದೇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ದೇವರು ಕೊಟ್ಟ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಧೃಡವಾದ ದೇಹದಿಂದ ಬಾಳೋಣ.

ಅನ್ವಯ :- ಹೇ ದೇವಾಃ! ಕರ್ಣೇಭಿಃ ಭದ್ರಂ ಶೃಣುಯಾಮ. ಹೇ ಯಜತ್ರಾಃ ಅಕ್ಷಿಭಿಃ ಭದ್ರಂ ಪಶ್ಯೇಮ. ತುಷ್ಟುವಾಂಸಃ ಸ್ಥಿರೈಃ ಅಂಗೈಃ ತನೂಭಿಶ್ಚ ಯದಾಯುಃ ದೇವಹಿತಂ ತತ್ ವ್ಯಶೇಮ.

''ದೇವಾಃ ಓ ದೇವತೆಗಳೇ! ಭದ್ರಂ ಪರಮಮಂಗಲಮಯ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕರ್ಣೇಭಿಃ ಶ್ರುಣುಯಾಮ ದೇವರು ಕೊಟ್ಟ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮೈ ಎಲ್ಲ ಮಾಡಿ ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿದೆ. ಹೇ ಯಜತ್ರಾಃ ಯಜನೀಯರೇ ಭದ್ರಂ ದೇವರನ್ನು ಅಕ್ಷಿಭಿಃ ದೇವರು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಕಣ್ಣಳನ್ನು ಮೈ ಎಲ್ಲ ಮಾಡಿ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವಿದೆ. ತುಷ್ಟುವಾಂಸಃ ದೇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಸ್ಥಿರೈಃ ಅಂಗೈಃ ತನೂಭಿಃ ಸ್ಥಿರವಾದ ಅಂಗ ಹಾಗೂ ದೇಹಗಳಿಂದ ದೇವಹಿತಂ ಯತ್ ಆಯುಃ ದೇವರು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು (ತತ್) ವ್ಯಶೇಮ ಇಡಿಯಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕೆಂದು ಬಯಕೆಯಿದೆ. (ದೇವರನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ತೀವ್ರ ಹಂಬಲದಿಂದ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಬೇಕು.)''

---

೧೪ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ - ಆಶ್ರಯಂ ಭದ್ರಮೀಕ್ಷಿತಮ್ । ಭದ್ರಂ ಹರಿಮ್ । ಇತಿ ಭಾಗವತೇ ತಾತ್ಪರ್ಯೇ ಚ (೨-೧-೨೧) । ಯದ್ಯಪಿ ಶ್ರುಣುಯಾಮ ಇತಿ ಬಹುವಚನಾತ್ ಕರ್ಣೇಭಿಃ ಇತಿ ಬಹುತ್ವಂ ಸಾಧು । ತಥಾಽಪಿ ''ಗುಣಾಧಿಕ್ಯಂ ಯೇನ ಭವೇತ್ ವೇದಸ್ಯಾರ್ಥಃ ಸ ಏವ ಹಿ । ಪ್ರಯೋಜಕತ್ವಾತ್ ನಾನ್ಯಸ್ಯ ಫಲಾಭಾವಾತ್ ತದರ್ಥತಾ''। ಇತ್ಯಾಚಾರ್ಯಚರಣಾದೇಶಾತ್ ಕರ್ಣೇಭಿಃ ಇತಿ ಬಹುತ್ವಸ್ಯ ಏಕೈಕಸ್ಮಿನ್ನಪಿ ಪರ್ಯಾಪ್ತಿವಿವಕ್ಷಾ । ತೇನ ಆಕರ್ಣನೀಯಸ್ಯ ಮಹಿಮ್ನೋ ಭೂಮಾ ಸೂಚ್ಯತೇ । ಏವಂ ಅಕ್ಷಿಭಿರಿತಿ ।

ಪುನಃ ಆವಾಹನಾದಿ ಆರು ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಮೃತ್ತಿಕಾಶೌಚ (ಮೃತ್ತಿಕೆಯಿಂದ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆಯುವದು), ಗಂಡೂಷ (ನೀರಿನಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸುವದು), ದಂತಧಾವನ (ಹಲ್ಲುಉಜ್ಜುವದು) ಹಾಗೂ ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನೆ (ಮುಖ ತೊಳೆಯುವದು)ಗಳಿಗಾಗಿ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರದಿಂದ ಜಲವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ವಾಯುದೇವರ ಕೈಯಿಂದ ಛತ್ರ, ಚಾಮರ, ದರ್ಪಣ, ಪೀಠಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿನಾರಾಯಣಮಂತ್ರದಿಂದತುಲಸಿಯನ್ನಾಗಲೀ, ಜಲವನ್ನಾಗಲೀ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಹಾಗೆಯೇ ರಮಾದೇವಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಕೇಶಸಂಸ್ಕಾರ (ಕೂದಲನ್ನು ಬಾಚುವದು), ಅಂಗಮರ್ದನ (ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಮೈ ಕೈಗಳನ್ನು ಒತ್ತುವದು) ಸುಗಂಧತೈಲ ಹಾಗೂ ಕಸ್ತೂರಿಮುಂತಾದವುಗಳ ಕಲ್ಕ (ಎಣ್ಣೆ ಹೋಗಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪುಡಿ) ಇವುಗಳಿಂದ ಅಭ್ಯಂಗ, ಚಿನ್ನದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣೋದಕಸ್ನಾನ ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ತುಲಸೀದಲಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಅರ್ಘ್ಯಸಮರ್ಪಣೆ	ಲಕ್ಷ್ಮೀಹಸ್ತದಿಂದ	ಮೂಲಮಂತ್ರ	ಆಪೋಹಿಷ್ಠಾ..
ಪಾದ್ಯಸಮರ್ಪಣೆ	ಸರಸ್ವತೀ ಹಸ್ತದಿಂದ	ಮೂಲಮಂತ್ರ	ಅಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರೇ..
ಆಚಮನ ಸಮರ್ಪಣೆ	ರತಿಯ ಕೈಗಳಿಂದ	ಮೂಲಮಂತ್ರ	ಶಂನೋ ದೇವೀಃ..
ಮಧುಪರ್ಕ ಸಮರ್ಪಣೆ	ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ	ಮೂಲಮಂತ್ರ	ಮಧುವಾತಾ..
ಪುನರಾಚಮನ	ಶಾಂತಿಯಿಂದ	ಮೂಲಮಂತ್ರ	ಶಂನೋ ದೇವೀಃ.
ಸ್ನಾನ ಸಮರ್ಪಣೆ	ವರುಣನಿಂದ	ಮೂಲಮಂತ್ರ	

ಓಂ [೧೫] 'ಆಪೋ ಹಿ ಷ್ಠಾ ಮಯೋಭುವ ಸ್ತಾ ನ ಊರ್ಜೇ ದಧಾತನ ।
ಮಹೇ ರಣಾಯ ಚಕ್ಷಸೇ ॥'

ಅಭಿಪ್ರಾಯ :- ಸುಖದ ಸೆಲೆಯಾದ ಜಲದೇವತೆಗಳೇ! ಸಂಸಾರದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಆಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಿರಿ.

ಅನ್ವಯ :- ಹೇ ಆಪಃ ! ಯಾಃ ಯೂಯಂ ಮಯೋಭುವಃ ಸ್ಥ. ತಾಃ ನಃ ಮಹೇರಣಾಯ ಚಕ್ಷಸೇ ಊರ್ಜೇ ದಧಾತನ.

೧೫ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ:- ಸಂಸಾರೋ ಹಿ ಮಹಾನ್ ರಣಃ । ಮಯಃ ಇತಿ ಸುಖನಾಮ । ರಣಃ ರಮಣೀಯಃ ಇತಿ ನಿರುಕ್ತೋಕ್ತಂ ವಾ ।

ಆಪಃ ಓ ಜಲದೇವತೆಗಳೇ! ನೀವು ಮಯೋಭುವಃ ಸ್ಥ ನಮ್ಮ ಸಂತಸದ ಸೆಲೆಯಾಗಿರಿ. ತಾಃ ಆ ನೀವು, ಊರ್ಜೇ ಅನ್ನವನ್ನು ಹಾಗೂ ಮಹೇರಣಾಯ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ, (ಅಗತ್ಯವಾದ) ಚಕ್ಷಸೇ ಮಿಗಿಲಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಃ ದಧಾತನ- ನಮಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿರಿ.

''ಶಂನೋ ದೇವೀರಭಿಷ್ಟಯ ಆಪೋ...... ''

ಮಧುವಾತಾ ಋತಾಯತೇ ಮಧು ಕ್ಷರಂತಿ ಸಿಂಧವಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ನಃ ಸಂತ್ವೋಷಧೀಃ ॥ ಮಧು ನಕ್ತಮುತೋಷಸೋ ಮಧುಮತ್ ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ । ಮಧು ದ್ಯೌರಸ್ತು ನಃ ಪಿತಾ ॥ ಮಧುಮಾನ್ನೋ ವನಸ್ಪತಿರ್ಮಧುಮಾಗ್ಂ ಅಸ್ತು ಸೂರ್ಯಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ಗಾವೋ ಭವಂತು ನಃ ॥ (ಋ.೧-೯೦-೬/೭/೮)

[೧೬]'ಅಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಶ್ರಿಯಮಾವೇಶಯಾಮ್ಯತೋ ದೇವೀಃ ಪ್ರತಿಪಶ್ಯಾಮ್ಯಾಪಃ। ದಕ್ಷಿಣಂ ಪಾದಮವನೇನಿಜೇಽಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರ ಇಂದ್ರಿಯಂ ದಧಾಮಿ । ಸವ್ಯಂ ಪಾದಮವನೇನಿಜೇಽಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರ ಇಂದ್ರಿಯಂ ವರ್ಧಯಾಮಿ । ಪೂರ್ವಮನ್ಯಂ ಅಪರಮನ್ಯಂ ಪಾದಾವವನೇನಿಜೇ। ದೇವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ಗುಪ್ತ್ಯಾ ಅಭಯಸ್ಯಾವರುದ್ಧ್ಯೈ। ಆಪಃ ಪಾದಾವನೇಜನೀಃ ದ್ವಿಷಂತಂ ನಿರ್ದಹಂತು ಮೇ' ।

ಅಭಿಪ್ರಾಯ :- ಬಲಪಾದದ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯದ ಪೋಷಣೆ. ಎಡಪಾದದ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯದ ವರ್ಧನ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಕ್ಷೆ ಹಾಗೂ ಅಭಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಕೊಟ್ಟು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದಹಿಸಲಿ.

ಅನ್ವಯ :- ಅಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಶ್ರಿಯಂ ನಿವೇಶಯಾಮಿ. ಅತಃ ಆಪಃ ದೇವೀಃ ಪ್ರತಿಪಶ್ಯಾಮಿ. ದಕ್ಷಿಣಂ ಪಾದಂ ಅವನೇನಿಜೇ. ಅಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಇಂದ್ರಿಯಂ ದಧಾಮಿ. ಸವ್ಯಂ ಪಾದಂ ಅವನೇನಿಜೇ. ಅಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಇಂದ್ರಿಯಂ ವರ್ಧಯಾಮಿ. ಪೂರ್ವಂ ಅನ್ಯಂ ಅಪರಂ ಅನ್ಯಂ ಪಾದೌ ಅವನೇನಿಜೇ. ರಾಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ಗುಪ್ತ್ಯೈ,

---

೧೬ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- 'ಪ್ರಭುರ್ಹಿ ಜೀವೋ ಜಡಮಪೇಕ್ಷ್ಯ' ಇತಿ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯೋಕ್ತೇಃ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಸಾಂ ಇಂದ್ರಃ ಸ್ವಾಮೀ ಖಲು ಜೀವಃ । ತಸ್ಮೈ ಯದ್ಧಿತಂ ತದಿಂದ್ರಿಯಮ್ । ಅತಃ ಇಂದ್ರಿಯಮಿತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಕರಣಾನಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ । ಅಪಿ ತು ಜೀವಹಿತಾನಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತ್ಯಾದೀನಿ ನಿಖಿಲಾನಿ । 'ತದ್ವಿದ್ಧಿ ಪ್ರಣಿಪಾತೇನ... ಸೇವಯಾ', 'ಮಹೀಯಸಾಂಪಾದರಜೋಭಿಷೇಕಮ್', 'ಮಹತ್ಸೇವಾಂದ್ವಾರಮಾಹುರ್ವಿಮುಕ್ತೇಃ', 'ಮುಕುಂದಭಕ್ತ್ಯೈ ಗುರುಭಕ್ತಿಜಾಯೈ' ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಸಿದ್ಧಃ ಖಲು ಅಯಂ ಪ್ರಮೇಯಃ ।

ಅಭಯಸ್ಯ ಅವರುದ್ಧ್ಯೈ ದೇವಾಃ ಪಾದಾವನೇಜನೀಃ ಆಪಃ ಮೇ ದ್ವಿಷಂತಂ ನಿರ್ದಹಂತು.

''ಅಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ, ಈ ಜನರಲ್ಲಿ, ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ, ಶ್ರಿಯಂ-ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು, ನಿವೇಶಯಾಮಿ ಇರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅತಃ ಆ ಉದ್ದೇಶ್ಯದಿಂದ, ಆಪಃ ದೇವೀಃ ಜಲದೇವತೆಗಳನ್ನು, ಪ್ರತಿಪಶ್ಯಾಮಿ ಕಾಂಕ್ಷಾಪೂರ್ಣ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ದಕ್ಷಿಣಂ ಪಾದಂ ಬಲಗಾಲನ್ನು, ಅವನೇನಿಜೇ ಪ್ರಕ್ಷಾಲಿಸುವೆ. ಅದರಿಂದ ಅಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಇಂದ್ರಿಯಂ ದಧಾಮಿ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವೆ.

ಶರೀರ, ಕರಣ, ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದವ ಜೀವ. ಅಂತೆಯೇ ಆತ ಇಂದ್ರ. ಅವನಿಗೆ ಹಿತವಾದುದು ಇಂದ್ರಿಯ. ಜೀವನಿಗೆ ಹಿತವಾದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ, ಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ, ಗುರ್ವನುಗ್ರಹ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಾನು ಇಡುವೆ. ಪೋಷಿಸುವೆ.

ಸವ್ಯಂ ಪಾದಂ ಎಡಗಾಲನ್ನು, ಅವನೇನಿಜೇ ಪ್ರಕ್ಷಾಲಿಸುವೆ. ಅದರಿಂದ ಅಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಇಂದ್ರಿಯಂ ವರ್ಧಯಾಮಿ ಇಂದ್ರಿಯಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವೆ. ಜೀವನಿಗೆ ಹಿತವಾದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಾನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವೆ.

ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪಾದಧೂಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವಗಾಹನೆಯೇ ಜೀವನಿಗೆ ಹಿತವಾದ ಸಕಲಸಾಧನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒದಗಿಸುವದು.

ಪೂರ್ವಂ ಅನ್ಯಂ ಅಪರಂ ಅನ್ಯಂ ಪಾದೌ ಅವನೇನಿಜೇ ಮೊದಲಿಗೊಂದು ನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರದ ದೇಹದ ಜನರ, ಗುಪ್ತ್ಯೈ ರಕ್ಷೆಗಾಗಿ, ಅಭಯಸ್ಯ ಅವರುದ್ಧ್ಯೈ ನ್ಯಾಯದ ಅಭಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವಾಃ ದೇವತೆಗಳು ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವರು. ಪಾದಾವನೇಜನೀಃ ಪಾದ ತೊಳೆದ, ಆಪಃ ನೀರು, ಮೇ ದ್ವಿಷಂತಂ ನನ್ನ ಶತ್ರುವನ್ನು, ನಿರ್ದಹಂತು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಲಿ.''

ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕ

೧. [೧೭]ಓಂ ಆ ಪ್ಯಾಯಸ್ವ ಸಮೇತು ತೇ ವಿಶ್ವತಃ ಸೋಮ ವೃಷ್ಣ್ಯಮ್ ।

---

೧೭ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- ಪಯಃ ಶುಭ್ರತಯಾ ಪವಿತ್ರತಯಾ ದೇವಪ್ರಿಯತಯಾ ಚ ಸೋಮಸದೃಶಮ್ । ಅತಃ ಗೌಣ್ಯಾ ಸೋಮಶಬ್ದಃ । ಯದ್ವಾ 'ಪುಷ್ಣಾಮಿ ಚೌಷಧೀಃ ಸರ್ವಾಃ ಸೋಮಃ' ಇತ್ಯತಃ ಓಷಧಯಃ ಸೋಮಪುಷ್ಟಾಃ । ಪಯಃ ಓಷಧಿನಿಷ್ಪನ್ನಂ

ಭವಾ ವಾಜಸ್ಯ ಸಂಗಥೇ ॥ (ಋ.೧-೯೧-೧೬)

ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೇ ಸೋಮದೇವತೆ! ಎಲ್ಲೆಡೆಯಿಂದಲೂ ನಿನ್ನ ಬಲಶಕ್ತಿಗಳು ವೃದ್ಧಿಸಲಿ. ಇಷ್ಟಪ್ರದ ದೇವರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಒದಗಿಸು.

ಅನ್ವಯ :- ಹೇ ಸೋಮ (ವಿಷ್ಣುಂ) ಆಪ್ಯಾಯಸ್ವ. ವಿಶ್ವತಃ ತೇ ವೃಷ್ಣ್ಯಂ ಸಮೇತು. (ತ್ವಂ) ವಾಜಸ್ಯ ಸಂಗಥೇ ಭವ.

''ಸೋಮ ಸೋಮರಸದಂತೆ ಪವಿತ್ರವೂ, ದೇವಪ್ರಿಯವೂ ಆದ, ಚಂದ್ರನಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗಾದ, ಅಥವಾ ಚಂದ್ರಪುಷ್ಪ ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾದ ಹಸುವಿನ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ತೇ ವೃಷ್ಣ್ಯಂ ಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯ ಸಮಸ್ತ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ವಿಶ್ವತಃ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಿಂದ ಬಂದು ಸಮೇತು ಒಂದುಗೂಡಲಿ. ಹೇ ಸೋಮ ಓ ಕ್ಷೀರದ ದೇವತೆಯೇ! ವೃಷ್ಣ್ಯಂ ಆಪ್ಯಾಯಸ್ವ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ವರ್ಷಣ ಮಾಡುವ ದೇವರನ್ನು ಬೆಳೆಸು. ಸುಖಪಡಿಸು. (ದೇವರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವ ಮುಖಾಂತರ) ವಾಜಸ್ಯ ಅನ್ನದ ಭೌತಿಕ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆಹಾರದ ಸಂಗಥೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಭವ ಕಾರಣನಾಗು.''

೨. [೧೮]ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣೋ ಅಕಾರಿಷಂ ಜಿಷ್ಣೋರಶ್ವಸ್ಯ ವಾಜಿನಃ ।
ಸುರಭಿ ನೋ ಮುಖಾ ಕರತ್ ಪ್ರ ಣ ಆಯೂಂಷಿ ತಾರಿಷತ್ ॥★॥
(ಋ.೪-೩೯-೬)

ಇತ್ಯತಃ ಪಯಸಿ ಸೋಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಲಕ್ಷಿತಲಕ್ಷಣಾ । ವೃಷ್ಣ್ಯಂ ಭಾವವ್ಯುತ್ಪತ್ತ್ಯಾ ಬಲಮ್, ಕರ್ತೃವ್ಯುತ್ಪತ್ತ್ಯಾ ಅಭೀಷ್ಟವರ್ಷಿತಾ ಇತ್ಯುಭಯಂ ಅರ್ಥಃ ।

೧೮ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- ನನು ಮಂತ್ರೇಽತ್ರ ಅಶ್ವಃ ಶ್ರೂಯತೇ । ದಧಿಕ್ರಾವಾದೀನಾಂ ಅಶ್ವವಚನತ್ವಾತ್ । ಸತ್ಯಮ್ । ರೂಢ್ಯಾ । ಈಷದ್ಯೋಗೇನಾಪಿ । ಮಹಾಯೋಗಸ್ತು ಮಹತೋ ದೇವಸ್ಯೈವ । ಅನುಸೃತ್ಯಾಪಿ ಯಾಸ್ಕಂ ದೇವಪರತಾಂ ಸಾಧಯಾಮಃ । ಸಹ್ಯಾಹ 'ದಧತ್ ಕ್ರಾಮತಿ, ದಧತ್ ಕ್ರಂದತಿ' ಇತಿ । ಬಲಿಂ ದಧತ್ ವಿಶ್ವಂ ಕ್ರಾಮತಿ, ಪದಾನಿ ದಧತ್ ವೇದಂ ಕ್ರಂದತಿ ಉಚ್ಚಾರಯತಿ । 'ವಾಮನಶ್ಚೈವ ಸಂಪ್ರೋಕ್ತಃ ಪದದೇವತಾ' ಇತಿ ಐತರೇಯಭಾಷ್ಯಂ। ಆಶು ವಾತೀತಿ ವಾ 'ಅಶೂ ವ್ಯಾಪ್ತೌ' ಇತ್ಯತೋ ವಾ ಅಶ್ವಶಬ್ದಃ । ಭಾಷ್ಯೋಕ್ತಾರ್ಥೇಷು 'ನಿಗಮವಾಕ್ಪಟವೇ' 'ದಧಿಮಿಶ್ರಾನ್ನಕವಲಮ್' 'ವಾಮನೋ ಬುದ್ಧಿದಾತಾ ಚ' 'ತರತಿ ಸಕಲದುಃಖಾತ್ ವಾಮನಮ್' 'ವಾಮನಸ್ತಾರಕೋಽಭಾಭ್ಯಾಂ' ಇತಿ ಮಾನಾನಿ ।

ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮೊಸರಿನಲ್ಲಿ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವ ಅನ್ನ, ಅಮೃತಗಳನ್ನು ಉಣಿಸಿ ನಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು, ಬುದ್ಧಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಸುರಭಿಗೊಳಿಸಲಿ. ಅವನೇ ಉತ್ತಮ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ದಾಟಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ.

ಅನ್ವಯ :- **ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣಃ (ದಧತ್) (ಕ್ರಾಮತಿ). ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣಃ (ದಧತ್) (ಕ್ರಂದತಿ). ಜಿಷ್ಣೋಃ ಅಶ್ವಸ್ಯ ವಾಜಿನಃ ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣಃ ಅಕಾರಿಷಂ. ನಃ ಮುಖಾ ಸುರಭಿಕರತ್. ಅಥವಾ ನಃ ಮುಖಾ ನಃ ಆಯೂಂಷಿ ಪ್ರತಾರಿಷತ್. ಅಥವಾ ನಃ ಆಯೂಂಷಿ ಪ್ರತಾರಿಷತ್. ಅಥವಾ ನಃ ಆಯೂಂಷಿ ಪ್ರತಾರಿಷತ್.**

''**ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣಃ**- (ತನಗೆ ಅಂದು ಅಯೋಗ್ಯವಾದ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಲು ಹೊರಟ ಬಲಿಯನ್ನು) (**ದಧತ್**) ತಡೆಗಟ್ಟಿ (ಮೂರು ಪಾದ ಭೂಮಿಯ ದಾನವನ್ನು ಬೇಡಿ ವಿಶ್ವವನ್ನೇ) (**ಕ್ರಾಮತಿ**) ಆಕ್ರಮಿಸಿದ,

ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣಃ (ವೇದಗಳ ಪದಗಳನ್ನು) (**ದಧತ್**) ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ (**ಕ್ರಂದತಿ**) ಉಚ್ಚರಿಸುವ (ಅಂದರೆ- ಪದಪಾಠದ ನಿಯಾಮಕನಾದ) **ಜಿಷ್ಣೋಃ** ಬಲಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ **ಅಶ್ವಸ್ಯ** ವೇಗದಿಂದ ಎಲ್ಲಡೆ ಹರಡಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ **ವಾಜಿನಃ** ದಧಿಮಿಶ್ರ ಅನ್ನದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ **ದಧಿಕ್ರಾವ್ಣಃ** ಮೊಸರಿನಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ವಾಮನದೇವರ ಸೇವೆ, ಪೂಜೆ, ಸ್ಮರಣೆಗಳನ್ನು **ಅಕಾರಿಷಂ** ಮಾಡಿದೆನು.

ಆ ಭಗವಾನ್ ವಾಮನನು **ನಃ ಮುಖಾ** ನಮ್ಮ ಮುಖಗಳನ್ನು **ಸುರಭಿಕರತ್** (ದಧಿಮಿಶ್ರಾನ್ನ ಮೊದಲಾದುದನ್ನು ಮತ್ತು ಪೀಯೂಷವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ) ಪರಿಮಳಗೊಳಿಸಲಿ.

ಅಥವಾ **ನಃ ಮುಖಾ** ನಮ್ಮ ಮುಖಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ವಾಣಿಯನ್ನು (ಬುದ್ಧಿಜ್ಞಾನಗಳ ಪ್ರದಾನದಿಂದ) ಸುಂದರಗೊಳಿಸಲಿ. **ನಃ ಆಯೂಂಷಿ ಪ್ರತಾರಿಷತ್** ನಮಗೆ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೀಡಲಿ. ಅಥವಾ **ನಃ ಆಯೂಂಷಿ** ನಮ್ಮ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು **ಪ್ರತಾರಿಷತ್** ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲಿ. ಅಥವಾ **ನಃ ಆಯೂಂಷಿ** ನಮ್ಮ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು **ಪ್ರತಾರಿಷತ್** ದಾಟಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಿ.''

೩. [೧೯]**ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷಿರೇ ಘೃತಮಸ್ಯ ಯೋನಿರ್ಘೃತೇ ಶ್ರಿತೋ ಘೃತಮ್ವಸ್ಯ**

---

೧೯ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾಃ- 'ಯೋನಿಷ್ಟ ಇಂದ್ರ ನಿಷದೇಽಕಾರಿ' ಇತ್ಯಾದೌ ಇವ ಯೋನಿಶಬ್ದಃ

ಧಾಮ । ಅನುಷ್ವಧಮಾ ವಹ ಮಾದಯಸ್ವ ಸ್ವಾಹಾಕೃತಂ ವೃಷಭ ವಕ್ಷಿ ಹವ್ಯಮ್ ॥ (ಋ.೨-೩-೧೧)

ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅಧಿಕ ಘೃತವಿರುವ ಕ್ಷೀರಸಾಗರ ದೇವನೇ! ಅವನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿರುವ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಿ. ಪ್ರತಿ ಆಹುತಿಗೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವಿ.

ಅನ್ವಯ :- ಘೃತಂ ಅಸ್ಯ ಯೋನಿಃ. ಶ್ರಿತಃ ಘೃತೇ ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇ. ಅಸ್ಯ ಧಾಮ ಘೃತಂ. ವೃಷಭ ! ಸ್ವಾಹಾಕೃತಂ ಹವ್ಯಂ ವಕ್ಷಿ ಅನುಷ್ವಧಂ ಮಾದಯಸ್ವ ಆವಹ.

''ಘೃತಂ ಅಧಿಕ ಘೃತವಿರುವ ಹಾಲುಗಡಲು ಅಸ್ಯ ಈ ದೇವನ ಯೋನಿಃ ಮನೆ. ಶ್ರಿತಃ (ಶ್ರಿಯಂ ತನೋತಿ) ಸಿರಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ದೇವರು ಘೃತೇ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಇರುವ. ಅದಕ್ಕೆ ನಿಯಾಮಕ. ಇಂಥ ದೇವನಿಗೆ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವಷ್ಟು ನನಗೆಲ್ಲಿದೆ ತುಪ್ಪ? ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಘೃತಂ ಮಿಮಿಕ್ಷೇ ಕೇವಲ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸಿಂಚನ ಮಾಡುವೆ. ಅಷ್ಟರಿಂದ ಅವನು ಭಕ್ತನಾದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪುಷ್ಟನಾಗಲಿ. ಅಸ್ಯ ಧಾಮ ಆತನ ತೇಜಸ್ಸು ಘೃತಂ ಉದ್ದೀಪ್ತವಾದುದು. ವೃಷಭ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನು ವರ್ಷಿಸುವ (ಕರುಣಿಸುವ) ಹೇ ಭಗವನ್! ಸ್ವಾಹಾಕೃತಂ ಹವ್ಯಂ ಪೂಜ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೂ ವಕ್ಷಿ- ಸ್ವೀಕರಿಸುವಿ. ಅನುಷ್ವಧಂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಹುತಿಗೆ ಮಾದಯಸ್ವ- ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳು. ಆವಹ ನಮಗೂ ಸಂತಸವನ್ನು ತಾ.''

೪. [20]ಮಧುವಾತಾ ಋತಾಯತೇ ಮಧು ಕ್ಷರಂತಿ ಸಿಂಧವಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ನಃ

ಸ್ಥಾನಾರ್ಥಃ । ಘೃತದೇವಸ್ಯ ಶ್ರೀಕರಸ್ಯ ಘೃತಂ ಸ್ಥಾನಮ್ । ಯದ್ವಾ 'ದಿವ್ಯಪಯೋಘೃತಾದಿಕಂ' ಕ್ಷೀರಸಾಗರಂ ಆಧಿಕ್ಯಾತ್ ಘೃತಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ । ತದಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಮ್ । 'ಮಿಹಸೇಚನೇ'। ಘೃತಸ್ಥಂ ದೇವಂ ಮಂತ್ರೋಽಯಮುಪಶ್ಲೋಕಯತಿ । ಸ ಏವ ಶ್ರಿಯಂ ತನೋತೀತಿ ಶ್ರಿತಃ ಅಪಿ । 'ಘೃ ಕ್ಷರಣದೀಪ್ತ್ಯೋಃ' ಇತ್ಯತಃ ಘೃತಂ ದೀಪ್ತಮ್ । ಧಾಮ ತೇಜಃ । ಸ್ವಾಹಾ ಪೂಜ್ಯಾರ್ಥೋಽಪಿ । ಸು ಪೂಜನಶಬ್ದ್ಯೋಃ ಆಹಾ ಆಹ್ವಾನಂ ಸ್ವಾಹಾ । ಪೂಜನಮಿತಿ ಯಾವತ್ । ಸ್ವಧಾ ಸ್ವಧಾ ಅನುಷ್ವಧಂ ಪ್ರತ್ಯಾಹುತಿ । ಮಾದಯಸ್ವ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ಣಿಚ್ ।

೨೦ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- ಋತಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಆತ್ಮನಃ ಇಚ್ಛತಿ ಸ್ವೀಯಸರ್ವಸ್ವದಾನೇನ ಇತಿ ವಿಷ್ಣುಕಾಮೋ ಭಕ್ತಃ ಋತಾಯನ್ । ''ಸುಪ ಆತ್ಮನಃ ಕ್ಯಚ್'' (೩-೧-೮) ಇತಿ ಕ್ಯಚ್। ''ನ ಛಂದಸ್ಯಪುತ್ರಸ್ಯ'' (೭-೪-೩೫) ಇತಿ ನಿಷೇಧಾತ್ ''ಕ್ಯಚಿ ಚ'' (೭-೪-೩೩) ಇತಿ

ಸಂತ್ವೋಷಧೀಃ। ಮಧು ನಕ್ತಮುತೋಷಸೋ ಮಧುಮತ್ ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ। ಮಧು ದ್ಯೌರಸ್ತು ನಃ ಪಿತಾ ॥ ಮಧುಮಾನ್ನೋ ವನಸ್ಪತಿರ್ಮಧುಮಾಗ್‌ಂ ಅಸ್ತು ಸೂರ್ಯಃ। ಮಾಧ್ವೀರ್ಗಾವೋ ಭವಂತು ನಃ ॥ (ಋ.೧-೯೦-೬/೭/೮)

ಅನ್ವಯ ಃ- ಋತಾಯತೇ ವಾತಾಃ ಸಿಂಧವಃ ಮಧು ಕ್ಷರಂತಿ. ಓಷಧೀಃ ನಃ ಮಾಧ್ವೀಃ ಸಂತು. ನಕ್ತಂ ಉತ ಉಷಸಃ ಮಧು (ದದತು ಅಥವಾ ಭವಂತು). ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ ಮಧುಮತ್ (ಭವತು.) ನಃ ಪಿತಾ ದ್ಯೌಃ ಮಧು ಅಸ್ತು. ವನಸ್ಪತಿಃ ನಃ ಮಧುಮಾನ್ ಅಸ್ತು. ಸೂರ್ಯಃ ಮಧುಮಾನ್ ಅಸ್ತು. ಗಾವಃ ನಃ ಮಾಧ್ವೀಃ ಭವಂತು.

ನಮ್ಮ ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿಯವರಿಗೆ ನಾವು ತೀರ ಮೆಚ್ಚಿನ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಸುಖ ನಮಗೆ ತೀರ ಮೆಚ್ಚಿನದು. ಸಿಹಿಯೇ ಸುಖದ ಸಂಕೇತ. ಸಿಹಿ ಮಧುವೇ ಸುಖದ ಹಿರಿಯ ಸಂಕೇತ.

ಕಾರಣ, ದೇವರನ್ನು ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುವವನು ದೇವರಿಗೆ ತನ್ನ ಸುಖವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವನು. ಮಧು ಸಮರ್ಪಣೆ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕ. ಹೀಗೆ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದವನಿಗೆ ಗಾಳಿ, ಕಡಲು, ಓಷಧಿ-ವನಸ್ಪತಿಗಳು, ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿ, ಭೂಮಿಯ ಕಣ, ಸ್ವರ್ಗದ ದೇವತೆಗಳು, ಸೂರ್ಯ, ಗೋವುಗಳು (ಇದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಅರ್ಥ) ಇಂಥ ಜಗವೆಲ್ಲ ಸುಖದಾಯಕ. ಈ ತತ್ತ್ವ ಈ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ.

''ಋತಾಯತೇ ಋತ-ಜ್ಞಾನರೂಪನಾದ, ಏಕಪ್ರಕಾರನಾಗಿರುವ, ವೇದವೇದ್ಯನಾದ. ಋತ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮ. ಧರ್ಮನಿಯಾಮಕ, ಧರ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಯಾದುದರಿಂದ ದೇವರೂ ಋತ. ದೇವರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಹಂಬಲಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಸುವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವವನಿಗೆ ವಾತಾಃ ಗಾಳಿ, ಸಿಂಧವಃ ಕಡಲು, ಮಧು ಕ್ಷರಂತಿ ಸುಖವನ್ನು ಸುರಿಯುತ್ತದೆ. ನಃ ಓಷಧೀಃ ಮಾಧ್ವೀಃ ಸಂತು ನಮಗೆ ಓಷಧಿಗಳು ಆನಂದಪ್ರದವಾಗಲಿ. ನಕ್ತಂ ಉತ ಉಷಸಃ ಮಧು ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತು ಹಗಲುಗಳು ನಮಗೆ ಸಂತಸದಾಯಕವಾಗಲಿ. ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ ಮಧುಮತ್ ಭೂಮಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಣ ನಮಗೆ ಆನಂದವನ್ನು

ಈತ್ವಂ ನ। ಛಾಂದಸತ್ವಾತ್ ದೀರ್ಘಸ್ತು ಭವತ್ಯೇವ। ''ಮಧ್ವಿತ್ಯಾನಂದ ಉದ್ದಿಷ್ಟಃ'' ಇತ್ಯುಕ್ತೇಃ ಮಧುಶಬ್ದಸ್ಯ ಸುಖಂ ವಾಽರ್ಥಃ। ''ಸುಖದಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಪೃಥಿವೀ ಮಧುವದುಚ್ಯತೇ'' ಇತಿ ಬೃಹದ್ಭಾಷ್ಯಾತ್ ಸುಖಪ್ರದಂ ಇತಿ ವಾಽರ್ಥಃ। ''ಕಿಮಲಭ್ಯಂ ಭಗವತಿ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಶ್ರೀನಿಕೇತನೇ''।

ಕೊಡಲಿ. ನಃ ಪಿತಾ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ, ದ್ಯೌಃ ಅಮರಲೋಕ (ಅಮರರು) ಮಧು ಅಸ್ತು ಸುಖಪ್ರದವಾಗಲಿ. ವನಸ್ಪತಿಃ ನಃ ಮಧುಮಾನ್ ವನಸ್ಪತಿಯು ನಮಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಿ. ಸೂರ್ಯಃ ಮಧುಮಾನ್ ಅಸ್ತು ಸೂರ್ಯನು ಸಂತಸ ಸುರಿಯಲಿ. ನಃ ಗಾವಃ ಮಾಧ್ವೀಃ ಭವಂತು ಹಸುಗಳು ನಮಗೆ ಆನಂದಪ್ರದವಾಗಲಿ.''

೪. ಓಂ [೨೧]ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ ಸ್ವಾದುರಿಂದ್ರಾಯ ಸುಹವೀತುನಾಮ್ನೇ । ಸ್ವಾದುರ್ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ವಾಯವೇ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ಮಧುಮಾಂ ಅದಾಭ್ಯಃ ॥ (ಋ.೯-೮೫-೬)

೨೧ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ- ದಿವ್ಯಜನ್ಮವತೇ ಇತಿ ಯಾವತ್ । ಜಾಯತೇ ಇತಿ ಜನ್ಮಾ । ಜನಧಾತೋಃ ಕರ್ತರಿ ಮನಿನ್ । ವಿಷ್ಣುನಾಮಾನಂ ಮಂತ್ರೋಽಯಂ ಉಪಶ್ಲೋಕಯತಿ । ''ವಾಸುದೇವಾತ್ । ಸತ್ತಾ ತ್ವಿಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಸ ಬಭೂವ ತಸ್ಮಾತ್ ಸ ವಿಷ್ಣುನಾಮ್ನೈವ ನಿರಂತರೋಽಪಿ'' । ಇತಿ (೩-೨೦) ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯಾತ್ ಸ್ವಸ್ಮಾದೇವ ಸ್ವಸ್ಯ ಜನ್ಮ ದಿವ್ಯಮ್ । ಹವೀತುಃ ಆಹ್ವಾನಮ್ । ಶೋಭನಂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಂ ಆಹ್ವಾನಂ ಯೇನ ತತ್ । ಸುಹವೀತು ನಾಮ ಯಸ್ಯ ಸಃ ''ವಿಷ್ಣುನಾಮೋದಿತೋ ಯೋಽರ್ಥಃತದ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾಽನ್ಯದ್ವಚೋಽಖಿಲಮ್''।''ಕಿಮನ್ಯಾಧ್ಯಯನಾದ್ಭವೇತ್'' ಇತ್ಯಾದೇಃ ವಿಷ್ಣುನಾಮ ಸುಹವೀತು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಮಾಹ್ವಾನಮ್ । ವಿಷ್ಣುರೇವ ಹಿ ಮಿತ್ರಮ್ । ಮಿನೋತಿ ಉತ್ಪಾದಯತಿ, ತ್ರಾತಿ, ರಕ್ಷತಿ ಇತಿ ಮಿತ್ರಮ್ । ''ವಿಷ್ಣುನಾಮಾ ಶ್ರಿಯಮಾಪ ಸೃಷ್ಟಯೇ । ಸುಷಾವ ಸೈವಾಂಡಮ್'' ಇತಿ (೩-೨೩) ತಾತ್ಪರ್ಯ-ನಿರ್ಣಯೇನ ''ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವೀಶರೂಪಾಣಿ ತ್ರೀಣಿ ವಿಷ್ಣೋಃ'' ಇತಿ ಭಾಗವತ-ತಾತ್ಪರ್ಯಾನುಸಾರೇಣ ಚ ಸಿದ್ಧಮಿದಮ್ । ''ಮಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಲಯಶ್ಚೈವ ಮರ್ಯಾದಾ ಚೈವ ಕಥ್ಯತೇ । ಉತ್ಪಾದನಂ ಚ'' । ಇತಿ ಬೃಹದ್ಭಾಷ್ಯೋಕ್ತೇಃ । ವಿಷ್ಣುಶಬ್ದೇ ಷಣಕಾರೌ । ''ಣಕಾರೋ ಬಲಂ ಷಕಾರಃ ಪ್ರಾಣ ಆತ್ಮಾ'' । ಇತ್ಯುಪನಿಷದರ್ಥಮಾಹ । ತತ್ರ ಣಾರ್ಥಂ ಬಲಂ ವಾಯುಶಬ್ದ ಆಹ । ವಂ ಬಂ ಬಲಮ್ । ತಥಾ ಚ ಣಃ ಬಲರೂಪಃ ವಾಯುಶಬ್ದಾರ್ಥೋಽಪಿ ಸ ಏವ । ಷಕಾರಾರ್ಥಂ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದಿತಂ ಪ್ರಣೇತೃತ್ವಂ ವರುಣಶಬ್ದ ಆಹ । ಪ್ರ- ಪ್ರಕೃಷ್ಟಾನ್ ವರಾನ್ ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದೀನ್ ಪ್ರ- ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ವರಂ ಯಥಾ ಸ್ಯಾತ್ ತಥಾ ಪ್ರ ಪ್ರಕರ್ಷಂ ಉ ಉತ್ ಉತ್ಕರ್ಷಂ ನಯತಿ ರಮಾಂ ನಿತ್ಯಮ್, ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನ್ ಕ್ರಮಶಃ । ಸ ಏವ ಪ್ರಾಣಃ ವರುಣಶ್ಚ । ಷಕಾರಾರ್ಥಂ ಆತ್ಮತ್ವಂ ದೇಶತೋ ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವಂ ಕಾಲತೋ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಗುಣೈಃ ಪೂರ್ಣತ್ವಂ ಚ ಬೃಹಸ್ಪತಿಶಬ್ದಃ ಆಹ । ಬೃಹನ್ ವ್ಯಾಪ್ತಃ ನಿತ್ಯಃ ಪೂರ್ಣಶ್ಚ । ಆತ್ಮತ್ವಂ ನಾಮ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮಪಿ ತದಾಹ ಪತಿಶಬ್ದಃ ।

ಅನ್ವಯ :- ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ. ಸುಹವೀತುನಾಮ್ನೇ ಇಂದ್ರಾಯ ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ. ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ವಾಯವೇ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ಮಧುಮಾನ್ ಅದಾಭ್ಯಃ ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ.

''ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ (ತನ್ನ ವಾಸುದೇವ ರೂಪದಿಂದ ತಾನೇ ವಿಷ್ಣುವಾಗಿ ಜನಿಸಿರುವ ಕಾರಣ) ಅಲೌಕಿಕವಾಗಿ, ದಿವ್ಯವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ, ಸ್ವಾದು ಪವಸ್ವ (ಸೋಮರಸವು, ಪ್ರಸ್ತುತ) ಸಕ್ಕರೆಯು ಸವಿಯಾಗಿ ರಸ ಸುರಿಸಲಿ. ಇಂದ್ರಾಯ ಅವನೇ ಎಲ್ಲರೊಡೆಯ. ಸುಹವೀತು ನಾಮ್ನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ನಾಮಧಾರಿ. ಮಿತ್ರಾಯ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಹೆತ್ತು ರಕ್ಷಿಸುವವ. ವರುಣಾಯ ಉನ್ನತರಿಗೂ ಉನ್ ನಾಯಕನಾದವ. ವಾಯವೇ ಅತುಲ ಬಲಶಾಲಿಯಾದವ. ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ದೇಶ ಕಾಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬೃಹತ್ ಆದವ, ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲರೊಡೆಯನಾದವ. ಈತನಿಗೆ ಮಧುಮಾನ್ ಸವಿಯಾದ, ಅದಾಭ್ಯಃ (ಹಿಂಸಿತವಾಗದ) ಕೊಳೆಯಿಂದ ದೂಷಿತವಾಗದ ನಮ್ಮ ಮನದ ಸಿಹಿ ರಸವು ಹರಿದು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲಿ.''

೫. ಓಂ [೨೨]ಯಾಃ ಫಲಿನೀರ್ಯಾ ಅಫಲಾ ಅಪುಷ್ಪಾ ಯಾಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ ।
ಬೃಹಸ್ಪತಿಪ್ರಸೂತಾಸ್ತಾ ನೋ ಮುಂಚಂತ್ವಂಹಸಃ ॥ (ಋ.೧೦-೯೭-೧೫)

ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹಣ್ಣು ಕೊಡುವ ಕೊಡದಿರುವ, ಹೂ ಆಗುವ ಆಗದಿರುವ ಎಲ್ಲ ಓಷಧಿ ವನಸ್ಪತಿಗಳು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾದುದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಲಿ.

ಅನ್ವಯ :- ಯಾಃ ಫಲಿನೀಃ ಅಫಲಾಃ ಯಾಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ ಅಪುಷ್ಪಾಃ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ಪ್ರಸೂತಾಃ ನಃ ಅಂಹಸಃ ಮುಂಚಂತು.

''ಯಾಃ ಫಲಿನೀಃ ಹಣ್ಣು ಕೊಡುವ ಅಫಲಾಃ ಹಣ್ಣು ಕೊಡದಿರುವ (ಕಾಯಿ,ಬೀಜಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡುವ) ಯಾಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಿಣೀಃ ಹೂ ಬಿಡುವ

೨೨ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- ಯೇಷಾಂ ನ ಸಂತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪ್ರಶಸ್ಯಾನ್ಯರ್ಚನೇ ಹರೇಃ । ಪಲ್ಲವಾನ್ಯಪಿ ತೇಷಾಂ ಸ್ಯುಃ ಶಸ್ತಾನ್ಯರ್ಚಾವಿದೌ ಹರೇಃ ॥ (ಪೂಜಾಕಲ್ಪಲತಾ)

ಯೋಗ್ಯೇ ಸ್ವೇಷಾಂ ಸ್ವಾಭಿಮನ್ಯಮಾನಾನಾಂ ವಾ ವಿನಿಯೋಗೇನ ದೇವತಾಸ್ತುಷ್ಯಂತಿ । 'ನಹ್ಯಚೇತನಕಂ ಕಿಂಚಿತ್ ಫಲದಂ ಸ್ಯಾತ್ ಕದಾಚನ । ಔಷಧಾದಿಷು ಚೈತಸ್ಮಾತ್ ದೇವಾ ಏವ ವರಪ್ರದಾಃ ॥ ಔಷಧಾದಿಸ್ಥಿತಾ ದೇವಾಃ ತೇಽಜ್ಞೇ ದೃಷ್ಟಫಲಪ್ರದಾಃ । ಜ್ಞಾನಿನ್ಯದೃಷ್ಟದಾಶ್ಚ ಸ್ಯುಃ ನಾದ್ಯೈವಂ ಕಿಂಚಿದಿಷ್ಯತೇ ॥ 'ಇತಿ ಛಾಂದೋಗ್ಯಭಾಷ್ಯೇ ।

ಅಪುಷ್ಪಾಃ ಹೂ ಬಿಡದಿರುವ (ಅರಳದ ಹೂಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಮೊಗ್ಗೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡುವ) **ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ಪ್ರಸೂತಾಃ** ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಎಲ್ಲ ಓಷಧಿ ದೇವತೆಗಳು (ಇದ್ದರೆ ಹಣ್ಣು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಾಯಿ, ಬೀಜ, ಇದ್ದರೆ ಹೂ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೇ ಮೊಗ್ಗೆ, ಎಲೆ, ಚಿಗುರು ಮುಂತಾದವನ್ನು ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಗೆ ಬಳಸುವದರಿಂದ) **ನಃ ಅಂಹಸಃ ಮುಂಚಂತು** ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತರನ್ನು ಮಾಡಲಿ.''

ಬಳಿಕ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಜೇನು, ಶರ್ಕರ, ಇವುಗಳ ಅಭಿಷೇಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ನೀರಿನ ಅಭಿಷೇಕದಿಂದ ಭಗವಂತ ಹತ್ತು ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕದಿಂದ ನೂರು ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮೊಸರಿನ ಅಭಿಷೇಕದಿಂದ ಸಾವಿರ ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತುಪ್ಪದಿಂದ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಜೇನಿನಿಂದ ಲಕ್ಷ ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕಬ್ಬಿನಹಾಲಿನಿಂದ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತೆಂಗಿನ ನೀರಿನಿಂದ ಕೋಟಿ ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸುಗಂಧ ಸ್ವಾದೂದಕದಿಂದ ಅನಂತ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಚನ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಭಿಷೇಕವಾದ ಮೇಲೆ ಶುದ್ಧೋದಕದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ, ವಸ್ತ್ರ ಆಭರಣ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಆಸನ, ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ಫಲ ನೈವೇದ್ಯ, ನಮಸ್ಕಾರಗಳೆಂಬ ಹತ್ತು ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಅನುಸಂಧಾನ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಾವು ಎರೆಯುವ ಹಾಲು ಅಪರೂಪವಲ್ಲ. ನಾವು ಕೊಡುವ ಹಾಲಿಗಾಗಿ ಕಾದು ಕೂತಿರುವ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಹಾಲು ಎರೆದು ನಾವು ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಇಲ್ಲ.

ಏಕೆಂದರೆ ಹಾಲುಗಡಲಿನಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವಿಹರಿಸುವವನಾತ. ಮೇಲಾಗಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಆಪ್ತಕಾಮ. ಆದರೂ ನಾವು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪರಮ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ನಮ್ಮ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಅಲ್ಲದೇ ಹಸು ತಿನ್ನುವ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ತೊಪ್ಪಲು ಹಾಗೂ ಕಾಳು ಕಡಿಗಳೆಲ್ಲಿ? ಅದರಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಹಾಲೆಲ್ಲಿ ? ಇದೆಷ್ಟು ಅದ್ಭುತ ! ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಪತಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯೇ ಕಾರಣವಲ್ಲವೇ ?

ಜೇನಿನ ಬಗೆಗೂ ಹೀಗೆಯೇ. ದುಂಬಿ ಕುಸುಮಪ್ರೇಮಿ. ಹೂವನ್ನು ಹಿಂಡುವದಿಲ್ಲ, ಕೆಡಿಸುವದಿಲ್ಲ, ಬಾಡಿಸುವದೂ ಇಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಯಾರ ಕೈಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಗದಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವ ಮಕರಂದವನ್ನು ತನ್ನ ನಿರ್ಮಲ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಜೋಪಾನವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಂಗದಲ್ಲಿಡುತ್ತದೆ. ಬಳಿಕ ತಾನು ಕಟ್ಟಿದ ಹುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ಕಾದಿರಿಸುತ್ತದೆ.

ಇದು ಎಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯ ! ಇದೆಲ್ಲ ದೇವರ ಲೀಲೆಯಲ್ಲವೇ ?

ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅನುಸಂಧಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಾ ದೇವರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಗೈಯಬೇಕು. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಲಿನ ರೂಪದಿಂದ, ಮೊಸರಿನಲ್ಲಿ ಮೊಸರಿನ, ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಜೇನಿನ, ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದ, ಹಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಿನ ರೂಪಗಳಿಂದಿರುವ ಭಗವಂತನು ನಾವು (ನಮ್ಮಂತರ್ಯಾಮಿ) ಆ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಸ್ವಾಖ್ಯ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕ.

ಶುದ್ಧಾಭಿಷೇಕ

ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಶುದ್ಧೋದಕಸ್ನಾನವನ್ನು ಕಲಶಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಶಂಖದಿಂದಲೇ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಅಭಿಷೇಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಘಂಟಾನಾದವನ್ನು ತಾನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಂದ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಅಭಿಷೇಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಸೂಕ್ತ (ಋ.೧೦.೯೦), ವಿಷ್ಣುಸೂಕ್ತ (ಋ.೧.೨೨.೧೬-೨೧), ಘರ್ಮಸೂಕ್ತ (ಋ.೧೦.೧೧೪), ಸಂಪೂರ್ಣ ಪವಮಾನ, ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಾಗ 'ಪವಸ್ವೇ'ತಿ ವರ್ಗತ್ರಯ (''ಪವಸ್ವ ಸೋಮ ಮಂದಯನ್'' (ಋ.೯.೬೭.೧೬) ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ''ಕ್ಷೀರಂಸರ್ಪಿರ್ಮಧೂದಕಮ್'' (ಋ.೯.೬೭.೩೨) ಎಂಬ ಮಂತ್ರದ ವರೆಗಿನ ಹದಿನೇಳು ಮಂತ್ರಗಳು), 'ಯ ಇಂದೋಃ

ಪವಮಾನಸ್ಯ' ಎಂಬ (ಋ.೯.೧೧೪.೧-೪) ಒಂದುವರ್ಗ, ಸಮುದ್ರಸೂಕ್ತ (ಋ.೪.೫೮), 'ಜಿತಂ ತೇ' ಸ್ತೋತ್ರ, 'ಸುವರ್ಣಂ ಘರ್ಮ' ಎಂಬ ಅನುವಾಕ (ತೈತ್ತಿರೀಯಾರಣ್ಯಕ ಚಿತ್ಯುಪನಿಷದ್ಗತ), ಆತ್ಮಾಹರ್ಷಸೂಕ್ತ (ಋ.೧೦.೧೭೩), ವಿಶ್ವಕರ್ಮಸೂಕ್ತ (ಋ.೧೦.೮೧), ಅಣುಭಾಷ್ಯ, ನಾರಾಯಣವರ್ಮ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು, ಅಷ್ಟಮಹಾಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು।

ಹೀಗೆ ಸ್ನಾನಕುಂಭದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ.

ಬಳಿಕ ಪೂರ್ಣಕುಂಭವನ್ನೇ ಎತ್ತಿ 'ಓಂ ಅಂ ಅಜಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಮೊದಲು ಮಾಡಿ 'ಓಂ ಶಿಂಶುಮಾರಾಯ ನಮಃ' ಎನ್ನುವದರ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಲಶದೇವತೆಗಳ ನಾಮವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಲಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಜಾದಿ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಿಂಬ-ರೂಪದೊಡನೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವರು ಎಂದು ಅನುಸಂಧಾನಿಸಬೇಕು.

ಈ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಚಿದ್ಘನ, ಆನಂದಮಯ, ಗುಣಮಯನಾದ ಭಗವಂತ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ. ಆತನೇ ಅಭಿಷೇಕಜಲದಲ್ಲೂ ಇರುವ.

ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನುಸಂಧಾನ.

ಮಹಾಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಜಲವು ಅನಂತ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಡೆಯ ದೇವರು. ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಆವರಣರೂಪವಾದ ಜಲತತ್ವಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನೂ ದೇವರೇ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಳಗಿರುವ ಘನೋದಕ ಮತ್ತು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಧ ವಿಧ ಜಲನಿಧಿಗಳಿಗೂ ದೇವರೇ ಒಡೆಯ.

ಇಂಥ ದೇವರಿಗೆ ಒಂದು ಕಲಶದ ನೀರಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವುದು ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಪಿಸುವ ಜಲಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ.

ಜಡಜಲದಲ್ಲೂ ಅದಕ್ಕಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಗಂಗಾದಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲೂ ಬುಧ, ವರುಣ, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ, ರಮಾದೇವಿಯರಲ್ಲೂ ಜಲರೂಪದಿಂದ ಇರುವ ಭಗವಂತನು ಸ್ವಾಖ್ಯ ಚಿನ್ಮಯ ಜಲರೂಪದಿಂದ ಅನಂತಾನಂದರೂಪನಾದ, ಚಿನ್ಮಯನಾದ ಆಪ್ತಕಾಮನಾದ, ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಲೀಲಯಾ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ನೀರು 'ಅಸ್ತಿ'ಯಾದುದು, ದ್ರವ್ಯವಾದುದು, ಜಲವಾದುದು ದೇವರಿಂದ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೇಲಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯ ರಸಾದಿ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾದವನೂ ದೇವರು.

ರಸಾದಿಗುಣಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಗುಣಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣ. ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸುವ ಗುಣ. ಅಂತೆಯೇ ಅದನ್ನು ಸಾರಗುಣವೆನ್ನುವರು.

ರಸಾದಿ ಗುಣಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠ 'ಸಾರ' ವಾಗಿರುವದಕ್ಕೂ ದೇವರೇ ಮೂಲ.

ಇಂಥ ದೇವರು ತನ್ನ ಅಸಂಖ್ಯಗುಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಅನಂತಾನಂದಮಯ. ಅಂತೆಯೇ ಆಪ್ತಕಾಮ. ಕಾರಣ, ನಮ್ಮಿಂದ ಅವನಿಗೇನೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಿರಿ, ವಿಧಿ ಮುಂತಾದ ಯಾರಿಂದಲೂ.

ಆದುದರಿಂದಲೇ ದೇವರಿಗೆ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ವಸ್ತುವಿನ ಬಗೆಗೂ ಆದರ ಇರುವ ಅಗತ್ಯ ಇಲ್ಲ.

ಆದರೂ ಕರುಣಾಮಯ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಮಧ್ಯಸ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಸಿರಿ, ವಿಧಿ, ವಾಯುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಸ್ವಾಧೀನ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ನನಗೆ ನೀಡಿ ಅಭಿಷೇಕ, ಪೂಜಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಮಾಡಿಸುತ್ತಲಿಪ್ಪ.

ನನಗೆ ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ತಾನೇ ನನ್ನಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಫಲವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಆತ ದಯಾಘನನೇ ಸರಿ, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ನಾರಾಯಣ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಒರಿಸಬೇಕು.

ಓಂ [೨೩]ಅಭಿ ವಸ್ತ್ರಾಸುವಸನಾನ್ಯರ್ಷಾಭಿ ಧೇನೂಃ ಸುದುಘಾಃ ಪೂಯಮಾನಃ ।
ಅಭಿ ಚಂದ್ರಾ ಭರ್ತವೇ ನೋ ಹಿರಣ್ಯಾಽಭ್ಯಶ್ವಾನ್ ರಥಿನೋ ದೇವ ಸೋಮ ॥
(ಋಗ್ವೇದ ೯-೯೭-೫೦)

ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಾಸಿ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ, ಚಕ್ರಾಂಕಿತಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು.

೨೩ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ - ಭವತೇ ಮೇ ವಸ್ತ್ರದಿತ್ಸಾ । ನಾಸ್ತಿ ಮೇ ಆತ್ಮತಂತ್ರಂ ವಸ್ತ್ರಮ್ । ಅತೋ ಮೇ ದೇಹಿ, ಮಯಾ ದಾಪಯ ಸ್ವಯಮೇವ ಸ್ವೀಕುರು । ಮಯಿ ದಯಸ್ವ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರೈತಿ ಅತ್ರ ಮಂತ್ರಸಂಗಮಃ । 'ನಾವಿಂದಂ ಯಜ್ಞಸಂಭಾರಾನ್ ಪುರುಷಾವಯವಾದೃತೇ' ಇತಿ ವಿರಿಂಚಿರ್ವಿಚಚಕ್ಷೇ ।

ಅನ್ವಯ :- ಹೇ ದೇವ ಸೋಮ ! ಪೂಯಮಾನಃ ತ್ವಂ ಸುವಸನಾನಿ ವಸ್ತ್ರಾ ನಃ ಅಭಿ ಅರ್ಷ. ಸುದುಘಾಃ ಧೇನೂಃ ನಃ ಅಭಿ ಅರ್ಷ. ನಃ ಭರ್ತವೇ ಚಂದ್ರಾ ಹಿರಣ್ಯಾ ಅಭಿ ಅರ್ಷ. ರಥಿನಃ ಅಶ್ವಾನ್ ನಃ ಅಭಿ ಅರ್ಷ.

''ದೇವ ಸೋಮ ಸೋಮ ದೇವನೇ! ಪೂಯಮಾನಃ ತ್ವಂ ಇಡಿಯ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ನೀನು ಸುವಸನಾನಿ ಚೆಲುವಾಗಿ ಮೈ ಮುಚ್ಚುವ, ವಸ್ತ್ರಾ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು, ನಃ ಅಭಿ ಅರ್ಷ ನಮಗೆ ದಯಪಾಲಿಸು. ಸುದುಘಾಃ ಉತ್ತಮ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆವ, ಧೇನೂಃ ಹಸುಗಳನ್ನು, ನಃ ಅಭಿ ಅರ್ಷ ನಮಗೆ ಕೊಡು. ನಃ ಭರ್ತವೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಪೋಷಿಸಲು (ತೊಡಗಿದ ಓ ದೇವ) ಚಂದ್ರಾ ಆಹ್ಲಾದ ಕೊಡುವ, ಹಿರಣ್ಯಾ ಚಿನ್ನಗಳನ್ನು, ನಃ ಅಭಿ ಅರ್ಷ ನಮಗೆ ನೀಡು. ರಥಿನಃ ಅಶ್ವಾನ್ ರಥಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ರಥಿನಃ ರಥಿಗಳನ್ನು ನಃ ಅಭಿ ಅರ್ಷ ನಮಗೆ ಕರುಣಿಸು.''

(ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇಡುವದೇಕೆ ? ಉತ್ತರ :- ದೇವರನ್ನು ಬೇಡದೇ ಇದ್ದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲು ನಮಗೆಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಬಟ್ಟೆಗಳು?

ಬೇಡಿ, ಪಡೆದು ಅರ್ಪಿಸೋಣ. ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ನನಗೆ ಕೊಡು ಎಂದು ನಿಷ್ಕಾಮರ ಮಂತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯ.

ನನಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಬೇಕು, ಅದಕ್ಕೆಂದೇ ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆ. ಎಂದು ಸಕಾಮರ ಮಂತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯ)

'ಓ ದೇವ ಅಲಂಕಾರ ಪೀಠವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಗಮಿಸು' ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕು.

ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಛತ್ರಚಾಮರಾದಿ ವೈಭವಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಭಗವಂತನ ಕೈಹಿಡಿದು ಕರೆತಂದು ಕೂಡಿಸಬೇಕು.

ಸ್ನಾನಾಂಗ ಪಾದ್ಯವನ್ನೂ, ಆಚಮನವನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಓಂ [೨೪]ಯುವಂ ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪೀವಸಾ ವಸಾಥೇ ಯುವೋರಚ್ಛಿದ್ರಾ ಮಂತವೋ ಹ

---

೨೪ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ :- ಮಂತವಃ ಮಂತ್ರಣಾನಿ । ಋತಂ ಸತ್ಯವಚನಮ್, ಪುಣ್ಯಮ್, ಪುಣ್ಯಸಾಧನಂ ಕರ್ಮ ಚ । ಅಸತ್ಯವಚನಂ ಪಾಪಂ ಪಾಪಸಾಧನಂ ಕರ್ಮ ಚ ಅನೃತಮ್ । ಅವಾತಿರತಂ ತಿರಸ್ಕರಿಣೀಂ ಅಪಸಾರಯತಂ ಇತಿ ಯಾವತ್ । ಸಚ ಸಮವಾಯೇ ।

ಸರ್ಗಾಃ । ಅವಾತಿರತಮನೃತಾನಿ ವಿಶ್ವ ಋತೇನ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಸಚೇಥೇ ॥
(ಋ.೧-೧೫೨-೧)

ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಎರಡು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಬಾಚಬೇಕು.

ಅನ್ವಯ :- ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ! ಯುವಂ ಪೀವಸಾ ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ವಸಾಥೇ ಮಂತವಃ ಸರ್ಗಾಃ ಅಚ್ಛಿದ್ರಾಃ. ವಿಶ್ವಾ ಅನೃತಾನಿ ಅವಾತಿರತಂ. ಋತೇನ ಸಚೇಥೆ

''**ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ** ಓ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ವಿಶ್ವವನ್ನು (ಮಿ) ಹುಟ್ಟಿಸಿ (ತ್ರ) ಕಾಪಾಡುವ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ (ವರ) ಪರಮಪದವಿಗೆ (ಉನ) ಉನ್ನಯನ ಮಾಡುವ ದೇವರೇ, **ಯುವಂ** ನೀವು, **ಪೀವಸಾ** ಪೀತವಾದ, **ವಸ್ತ್ರಾಣಿ** ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು, **ವಸಾಥೇ** ಉಟ್ಟಿರುವಿರಿ.

(ಭಕ್ತನು ದೇವರನ್ನು ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯ ವರೆಗೆ ಕಂಡು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿರುವ. ಆದರೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬಣ್ಣಿಸುವಾಗ ಆಚ್ಛಾದನೆಯ ನೆನಪಾಯಿತು. ದೇವರಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಜನರಿಂದ ತನ್ನನ್ನೇ ಮುಚ್ಚುವದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. 'ವಿವೃಣುತೇ ತನೂಂ ಸ್ವಾಂ' ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿಜವನ್ನು ತೋರುವನು. ಆದರೆ ಮಾನವರು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಕೊಳೆ ಕಪ್ಪುಗಳನ್ನು, ಪಾಪ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದಿಂದಲೂ ದೇವರಿಂದಲೂ ಮುಚ್ಚಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ತೀರ ಹೊರತಾಗಿ ಭಕ್ತನ ಬಯಕೆ.)

ಓ ದೇವ, **ಮಂತವಃ** ನಿನ್ನ ಮಂತ್ರಣಗಳು, ಕಿವಿಮಾತುಗಳು, ಉಪದೇಶಗಳು ಹಾಗೂ **ಸರ್ಗಾಃ** ನೀನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವ, **ಅಚ್ಛಿದ್ರಾಃ** ನಿರ್ದೋಷ, ಕೊಳಕು ಕೆಡಕು ಇಲ್ಲದಿರುವದಾಗಿವೆ.

(ನಿನ್ನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿನ್ನೀ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ತಪ್ಪಾಗಿ ನಡೆಯಬಾರದಿತ್ತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಎಣಿಕೆ ಮೀರಿದಷ್ಟು ಹುಸಿ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ. ಪಾಪಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿರುವೆ.)

ವಿಶ್ವಾ ಅನೃತಾನಿ ಆ ಎಲ್ಲ ನನ್ನ ಹುಸಿಗಳನ್ನು, ಪಾಪಗಳನ್ನು **ಅವಾತಿರತಂ** ಬಯಲಿಗೆಳೆ. ಸಾಕಿನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುವದು ಪಾಪಗಳನ್ನು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಓ ದೇವ, ನನ್ನನ್ನು **ಋತೇನ ಸಚೇಥೇ** ಸತ್ಯಧರ್ಮಗಳ ಜತೆಗೆ ಗಂಟು ಹಾಕು, ನಂಟುತನ ಮಾಡಿಸು, ನಾನು ಅದನ್ನು ಬಿಡದಂತೆ ನೋಡಿಕೋ.''

ವಿಭೂಷಣ

ಓಂ [219]ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಸ ಹಿರಣ್ಯಸಂದೃಗಪಾಂ ನಪಾತ್ ಸೇದು ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಃ। ಹಿರಣ್ಯಯಾತ್ ಪರಿ ಯೋನೇರ್ನಿಷದ್ಯಾ ಹಿರಣ್ಯದಾ ದದತ್ಯನ್ನಮಸ್ಮೈ ॥ (ಋ.೨.೩೫.೧೦)

ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯವರೆಗಿನ ಅಂಗಾಂಗಗಳಿಗೆ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಬೇಕು.

ಅನ್ವಯ :- ಸಃ ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ. ಸಃ ಅಪಾಂ ನಪಾತ್. ಸಃ ಹಿರಣ್ಯಸಂದೃಕ್. ಸಃ ಇತ್ ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಃ. ಹಿರಣ್ಯಯಾತ್ ಯೋನೇಃ ಪರಿ (ಉಪರಿ) ನಿಷದ್ಯ ಹಿರಣ್ಯದಾಃ ಅಸ್ಮೈ ಅನ್ನಂ ದದತಿ.

''ಸಃ ಆ ದೇವರು, ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಹಿತ ರಮಣೀಯ ರೂಪ ಉಳ್ಳವ, ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣ ಆನಂದಮಯ. ಸಃ ಅವನು ಅಪಾಂ ನಪಾತ್ ನೀರಿನ ಮೊಮ್ಮಗ. (ನೀರಿನಿಂದ ಜನಿಸುದುದು ಪೃಥಿವೀ ಅರ್ಥಾತ್ ಪಾರ್ಥಿವ ದೇಹ. ಆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ದೇವರು ಪ್ರಕಟನಾಗುವನು, ಪ್ರಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ಅಪರೋಕ್ಷೀಕೃತನಾಗುವನು.)

ಹಿರಣ್ಯಸಂದೃಕ್ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಅವನ ಅಂತಃಸಂದರ್ಶನವೇ ಲೋಕಾತೀತ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣ ಆನಂದವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವದು. ಸಃ ಇತ್ ಉ ಅವನೇ ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಃ ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣದವ. ಹಿರಣ್ಯಯಾತ್ ಯೋನೇಃ ಪರಿ (ಉಪರಿ) ಹಿರಣ್ಮಯವಾದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ, ನಿಷದ್ಯ ಆಸೀನನಾಗಿ, ಅಸ್ಮೈ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯದಾಃ ಲೋಕೋತ್ತರ ಸುಖವನ್ನು, ಚಿನ್ನವನ್ನೂ ನೀಡುವ (ಸಃ) ಆ ದೇವರು ಅಸ್ಮೈ ಆ ಜೀವನಿಗೆ ಅನ್ನಂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಜ್ಞಾನರಸಾನ್ನವನ್ನೂ, ದದತಿ ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ.''

ಕಾಲ್ಬೆರಳುಗಳಿಗೆ ಉಂಗುರಗಳು, ಕಾಲಿಗೆ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ,

ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಉಡಿದಾರ, ಝುಲಿರೆಂದು ಶಬ್ದಮಾಡುವ ಕಂಚಿ,

---

೨೫ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ''ಹಿತತ್ವಾತ್ ರಮಣೀಯತ್ವಾತ್ ಹಿರಣ್ಯಂ ವರ್ಣತೋಽಪಿ ಚ'' ಇತಿ ಹಿರಣ್ಯಶಬ್ದಾರ್ಥಃ । ''ವ್ಯಕ್ತತ್ವಾತ್ ಪಾರ್ಥಿವೇ ದೇಹೇ ಸೋಽಪಾಂ ನಪ್ತಾ ಜನಾರ್ದನಃ''। ಇತಿ 'ಅಪಾಂ ನಪಾತ್' ಶಬ್ದಾರ್ಥಶ್ಚ ಉಕ್ತಃ ಋಗ್ಭಾಷ್ಯೇ । ಹಿರುಕ್ ಸುಖಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ । ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಸುಖಂ ಸಂದೃಶಃ ಸಂದರ್ಶನಾತ್ ಯಸ್ಯ ಸಃ । ಸ ಇತ್ ಉ ಇತಿ ಛೇದಃ ।

ಕೈಬೆರಳುಗಳಿಗೆ ಉಂಗುರ, ಮಣಿಗಂಟಿಗೆ ಕಂಕಣ, ಅದರ ಹಿಂದೆ ಕಡಗ, ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲೆ ನಾಗಮುರಿಗೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ತೋಳುಬಂದಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಅನೇಕರತ್ನಸಂಯುಕ್ತಾ ತುಲಸೀದಳಮಿಶ್ರಿತಾ ।
ವಿಷ್ಣುವಕ್ಷಃಸ್ಥಲೇ ಮಾಲಾ ವೈಯಂತೀತ್ಯುದಾಹೃತಾ ॥★॥

ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ತುಲಸೀದಲ ಸಹಿತವಾದ ರಮಾದೇವಿಯಿಂದ ಅಭಿಮನ್ಯಮಾನವಾದ ವೈಜಯಂತೀ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ದೇದೀಪ್ಯಮಾನಚಂದ್ರಾರ್ಕಕೋಟಿಕಾಂತಿಸಮಪ್ರಭಃ ।
ವಿಷ್ಣೋರ್ವಕ್ಷಃಸ್ಥಲೇ ಭಾಸ್ವತ್ಕೌಸ್ತುಭಃ ಸಮುದಾಹೃತಃ ॥★॥

ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಅಭಿಮನ್ಯಮಾನವಾದ ಕೋಟಿ-ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ಶ್ರೀವತ್ಸ, ಚೂಡಾಮಣಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಕಿವಿಗೆ ಮಕರಕುಂಡಲ, ತಲೆಗೆ ಕೀರಿಟ. ಶೇಷದೇವರಿಂದ ಅಭಿಮನ್ಯಮಾನವಾದ ಆಸನ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಿಂದ ಅಭಿಮನ್ಯಮಾನವಾದ ಕನ್ನಡಿ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ನಮ್ಮ ಹೃದಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿದೈವನಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಭಗವಂತನಿಗೆ ಭಗವಂತನೇ ಭೂಷಣನಾಗಿರುವ. ಅಂದರೆ ಕಾಲಿನ ಗೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆಯ ಕಿರೀಟದವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಆಭರಣಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ತನ್ನನ್ನು ಭೂಷಿಸಿರುವ.

ಇದರಂತೆ ಸಿರಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಒಡವೆಗಳಾಗಿ ಸಿಂಗರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಗೆ ಹೊರತಾಗಿ ಜಡ ಆಭರಣಗಳೂ ದೇವರಿ-ಗುಂಟು. ಆ ಆಭರಣಗಳಿಗೆ ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳು ಅಭಿಮಾನಿ-ಗಳಾಗಿರುವರು.

ಇನಿತು ದೇವತಾಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಸಿರಿಯರಸನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಈ ಕಿರು ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ನಾವು ತೃಪ್ತಿಪಡಬೇಕು.

ಗಂಧ

'ಭೋ ಸ್ವಾಮಿನ್ ! ಭೋಗಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಬಾ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆತಂದು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಅಗರು, ತುಲಸಿಕಾಷ್ಠ, ಕದಂಬ, ದೇವದಾರು, ಬಿಲ್ವ, ಅಗಸ್ತಿ, ಚಂದನ ಕುಂಕುಮ (ಅಂದರೆ ಕೇಶರ)ಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಗಂಧವನ್ನು ತುಲಸೀದಲಸಹಿತವಾಗಿ ಶಂಖಕ್ಕೆ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿಸಿ ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಆಗ

ಓಂ [೨೬]ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ನಿತ್ಯಪುಷ್ಟಾಂ ಕರೀಷಿಣೀಮ್ ।
ಈಶ್ವರೀಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ತಾಮಿಹೋಪ ಹ್ವಯೇ ಶ್ರಿಯಂ ॥★॥

ಅನ್ವಯ :- ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ನಿತ್ಯಪುಷ್ಟಾಂ ಕರೀಷಿಣೀಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಈಶ್ವರೀಂ ಇಹ ತಾಂ ಶ್ರಿಯಂ ಉಪ ಹ್ವಯೇ.

''ಗಂಧದ್ವಾರಾಂ (ಹೂ, ಹಣ್ಣು, ಎಲೆ ಮುಂತಾದ ಭೂಮಯ ಪದಾರ್ಥ-ಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಮಳವಿದೆ. ಅದು ಭೂಮಿಯ ಸ್ವಂತ ಗುಣವಲ್ಲ. ದೇವದತ್ತ ಗುಣ. ದೇವನಿಯಂತ್ರಿತ ಗುಣ. ದೇವರ ಪರಿಮಳವೇ ಭೂಮಿಯ ಪರಿಮಳಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತ.)

ದೇವರ ಪರಿಮಳದಂಥ ಪರಿಮಳ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬರಲು ಸಿರಿಯೇ ಮಧ್ಯದ ದ್ವಾರ. ಆದುದರಿಂದ ಅವಳು ಗಂಧದ್ವಾರಾ.

ಅಥವಾ, ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಕಾಣುವ ದೇವರ ರೂಪವನ್ನು ಗಂಧವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇವರ ರೂಪ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಲು ರಮೆಯೇ ಮಧ್ಯದ ದ್ವಾರ.

ಅಥವಾ, ಅವಳ ದೇಹದ ಸರ್ವಾಂಗಗಳೂ ಪರಿಮಳಪೂರ್ಣ.

ಅಥವಾ, ಅವಳ ಮಂದಿರದ ಬಾಗಿಲು ಗಂಧಮಯ.

ದುರಾಧರ್ಷಾಂ ಅಬಲೆಯಾದರೂ ಯಾವ ದಾನವ, ಮಾನವ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಧರ್ಷಣೆ ಮಾಡಲು ಅಸಾಧ್ಯಳಾದವಳು. ನಿತ್ಯಪುಷ್ಟಾಂ (ನಿತ್ಯಂ

---

೨೬ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- 'ಹೃದಿ ವ್ಯಕ್ತಂ ತು ಯದ್ರೂಪಂ ಹರೇರ್ಗಂಧಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ' । (ಭಾ.ತಾ. ೬-೧೦-೫) । 'ಪುಣ್ಯೋ ಗಂಧಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಚ' ಇತ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಗಂಧಸ್ಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೇ ಇಯಂ ದ್ವಾರಮ್ ।

ಪುಷ್ಪಾ) ಅನಾದ್ಯನಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುಣಪೂರ್ಣೆ. (ನಿತ್ಯೇನ ಪುಷ್ಪಾ) ನಿತ್ಯನಾದ ದೇವರಿಂದಾಗಿ ಪುಷ್ಪಳು. (ನಿತ್ಯಾಃ ಪುಷ್ಪಾಃ ಯಯಾ) ನಿತ್ಯರಾದ ಮುಕ್ತರನ್ನು ಪೋಷಿಸುವಳು. ಕರೀಷಿಣೀಂ ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವದ ಹುಟ್ಟು, ಇರವು, ಅಳಿವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಶೀಲೆ. ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಎಲ್ಲ ಜೀವರ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ, ಈಶ್ವರೀಂ ಒಡತಿ. ಇಹ ಗಂಧವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವಾಗ, ಇಹ ಈ ಗಂಧದಲ್ಲಿ ತಾಂ ಶ್ರಿಯಂ ಆ ಸಿರಿಯನ್ನು ಉಪದೇವರಿಗೆ ಉಪಚಾರ ಸಮರ್ಪಣೆಗಾಗಿ ಹ್ವಯೇ ಬರಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ.''

ಶ್ರೀಖಂಡಂ ಚಂದನಂ ದಿವ್ಯಂ ನಾನಾಗಂಧಮನೋಹರಮ್ ।
ವಿಲೇಪನಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥★॥

ಈ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನನ್ನಬೇಕು. ಬಳಿಕ

ತುಳಸೀ ಅರ್ಚನೆ

ತುಲಸೀದಲಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಏರಿಸಬೇಕು. ತುಲಸಿ ಅರ್ಚನೆಗೆ ಮಹಾ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತನ ಸಾಮೀಪ್ಯವೇ ಇದರ ಮಹಾಫಲ.

ಅದರಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ನಾಮಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ತುಲಸೀ ಅರ್ಚನೆಯ ಫಲ ಹೇಳಲು ಅಳವಲ್ಲ. ಇಂಥ ಮಹತ್ತರವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಪೂಜಾಸಾಧನವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀತುಲಸಿ.

ತುಲಸೀ ಸಮರ್ಪಣೆಯಂತೆ ದೂರ್ವಾಂಕುರ, ಬಿಲ್ವ, ಶಮೀ, ಭೃಂಗಾರಕ, ಮಾಲತೀ, ಕುಶ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧ.

ಸರ್ವಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಲಭಿಸದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ದೂರ್ವಾಂಕುರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಭಗವಂತ ನೀಡುವ. ಕಾರಣ ದೂರ್ವಾಂಕುರಗಳನ್ನು ಏರಿಸಬೇಕು.

ಬಿಲ್ವಪತ್ರಸಮರ್ಪಿಸಿದವ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿತನಾಗುವ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿಲ್ವಪತ್ರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ತಪ್ಪಿಯಾದರೂ ಮಾನವ ಶಮೀಪತ್ರವನ್ನು ದೇವರಿಗರ್ಪಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅವನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಪರಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಭೃಂಗಾರಕದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನರ್ಚಿಸಿದವ ಜರಾ ರೋಗಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಹೊಂದುವ.

ತುಲಸೀಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವಾಗ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ಹತ್ತು, ಕೇಶವಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು, ನಾರಾಯಣಾದಿ ನೂರು, ವಿಶ್ವಾದಿಸಹಸ್ರನಾಮಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ದೇವರಿಗೆ ಮಾಲಾಸಮರ್ಪಣೆಯಿಂದ ಅನ್ನಲಾಭವಾಗುವದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಅನುಸಂಧಾನಗಳು.

ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಪದಾರ್ಥಗಳು. ಅದರ ಬಗೆಗಳೂ ಅನಂತ. ಅವುಗಳಿಗಿರುವ ಗಂಧವೂ ಅನಂತ. ಗಂಧದ ಜಾತಿಗಳೂ ಅನಂತ.

ಒಂದು ಹೂವಿನಂತೆ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಪರಿಮಳವಿಲ್ಲ. ಅಗರು, ತುಲಸಿ, ಕದಂಬ, ಚಂದನ ಮುಂತಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಗೂ, ಸಂಪಿಗೆ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಕೇದಿಗೆ, ಜಾಜಿ, ಕೇಶರ ಮುಂತಾದ ಹೂಗಳಿಗೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಅಸಾಧಾರಣ ಪರಿಮಳವಿದೆ.

ಈ ಪರಿಮಳವನ್ನು ನಾವು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅದು ಆಯಾ ಹೂಗಳ ಸ್ವಂತ ಆಸ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ದೇವರು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರಣ.

ಹೂಗಳಲ್ಲಿ ಚಿನ್ಮಯ ಹೂವಾಗಿ, ಅವುಗಳ ಪರಿಮಳಗಳಲ್ಲಿ ಚಿನ್ಮಯ-ಪರಿಮಳನಾಗಿ ಇದ್ದು ನಿಯಮಿಸುತ್ತಲಿರುವ.

ದೇವರಿಗೆ ಅನಂತ ಅನಂತ ಬಗೆಯ ಪರಿಮಳಗಳಿವೆ. ಆ ತನ್ನ ಅನಂತ ಪರಿಮಳಗಳಲ್ಲಿಯ ಒಂದೊಂದನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಜಾತಿಯ ಹೂವಿನಲ್ಲಿರಿಸಿ, ತನ್ನ ಪರಿಮಳದಂಥ ಗಂಧವನ್ನು ಆ ಹೂವಿನ ಜಾತಿಗೇ ಕೊಟ್ಟು ಆ ಹೂವಿನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ.

ಹೀಗಾಗಿ ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಅನಂತ ಗಂಧಗಳ ಮೂಲ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ಇಷ್ಟೇ ಏನು ? ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಾಣಸಿಗದ, ಸಿರಿವಿಧಿಗಳಿಗೂ ಗೋಚರವಾಗದ ಅನಂತಾನಂತಗಂಧರೂಪ 'ಸರ್ವಗಂಧಃ' 'ಪುಣ್ಯೋ ಗಂಧಃ' ಭಗವಂತ.

ಆದರೆ ದೇವರ ಈ ಯಾವ ಗಂಧವೂ ಹೂವಿನ ಗಂಧದಂತಲ್ಲ.

ಹೂವಿನ ಗಂಧ ಜಡ, ಚಿನ್ಮಯವಲ್ಲ.

ಬೀಜದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವದು, ಅನಾದಿಯಲ್ಲ.

ಕೆಲಕಾಲದ ಬಳಿಕ ವಿಕಾರಗೊಳ್ಳುವದು, ಅವಿಕಾರಿಯಲ್ಲ.

ಮುಂದೆ ನಾಶವಾಗುವದು, ಅವಿನಾಶಿಯಲ್ಲ.

ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದ ಬಂದಿರುವದು, ಅಪ್ರಾಕೃತವಲ್ಲ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ದೇವರಿಗಧೀನವಾದುದು, ಸ್ವತಂತ್ರವಲ್ಲ.

ಆದರೆ ದೇವರ ಗಂಧ ಚಿನ್ಮಯ, ಅನಾದಿ, ಅವಿಕಾರಿ, ಅವಿನಾಶಿ, ಅಪ್ರಾಕೃತ, ಸ್ವತಂತ್ರ.

ಇದಲ್ಲದೇ ಹೂವಿನ ಪರಿಮಳದ ಕುರಿತಾಗಿ ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ.

ವಿಜ್ಞಾನ 'ಹೇಗೆ?' ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಉತ್ತರಿಸಿದರೂ 'ಹೀಗೇಕೇ ?' ಹೀಗೇ ಏಕೆ?' ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಹೂವಿನಲ್ಲಿಯ ಪರಿಮಳ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ, ಬೇರಿನಲ್ಲಿ, ಮರದಲ್ಲಿ, ಕೊಂಬಿನಲ್ಲಿ, ಎಲೆಯಲ್ಲಿ, ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಮೊಗ್ಗೆಯಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಹೂವಿನ ಆಸ್ತಿ, ಹೂವಿನ ಹಿರಿಮೆ.

ಗಿಡ, ಎಲೆ, ಮೊಗ್ಗೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಾಣದೇ ಹೂವಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆ ಪರಿಮಳ ಮನೆ ಮಾಡಿರುವದು ಆಶ್ಚರ್ಯ, ದೇವರ ಅಚಿಂತ್ಯ ಮಹಿಮೆ.

ಪ್ರಖರ ವಿಕಟ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ತುಂಬಿರುವ ದೇವರ ನಗೆಯ ರಸವನ್ನು, ಮಂದಹಾಸವಿಲಾಸವನ್ನು ಹೊರಸೂಸಲು ಹೂವೇ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ 'ಪುಷ್ಪಹಾಸಃ' ಎಂದು ಕರೆದರೇ ?

ಆಯುಧಗಳ ಪೂಜೆ

ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ದುರ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆ. ಶಂಖಕ್ಕೆ ಶ್ರೀದೇವಿ, ಗದೆಗೆ ವಾಯು, ಪದ್ಮಕ್ಕೆ ಭೂದೇವಿ, ಖಡ್ಗಕ್ಕೆ ದುರ್ಗೆ, ಧನುಸ್ಸಿಗೆ ಸರಸ್ವತಿ, ಪಂಚಬಾಣಗಳಿಗೆ ಪಂಚ ಪ್ರಾಣರು ಎಂದು ಧೇನಿಸಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು (ಮನಸಾ) ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೌಸ್ತುಭಕ್ಕೆ ವಿರಿಂಚ, ವನಮಾಲೆಗೆ ಶ್ರೀದೇವಿ ಅಭಿಮಾನಿನೀ. ಶ್ರೀವತ್ಸದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀದೇವಿ ಇರುವಳು. ಇವರೆಲ್ಲರೆನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಆಭರಣಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಯುಧಗಳ ಬಗೆಗೂ ತಿಳಿಯುವದು ಅಗತ್ಯ. ಭಗವಂತನೇ ಚಕ್ರಾದಿ ಆಯುಧಗಳಾಗಿರುವ. ಅವು ಚಿನ್ಮಯ ಆಯುಧಗಳು. ಈ ಆಯುಧಗಳಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳ

ಸಂಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು. ರಮೆಯೂ ಆಯುಧಗಳಾಗಿರುವಳು. ಅವೂ ಚಿನ್ಮಯ.

ಜಡ ಆಯುಧಗಳೂ ಇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿರುವರು.

ಆವರಣದೇವತಾ - ಪೂಜೆ

೧. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ದೇವರ ಬಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀದೇವಿ. ಎಡದಲ್ಲಿ ಭೂದೇವಿ.

ಶ್ರೀ ಭೂ ದೇವಿಯರೆಂಬ ಮೊದಲನೆಯ ಆವರಣದ ಹೊರಗಡೆ

೨.	ಪೂರ್ವ	ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕ	ಆಗ್ನೇಯ	ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕ
	ದಕ್ಷಿಣ	ಮಹೋಲ್ಕ	ನೈರ್ಋತ್ಯ	ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕ
	ಪಶ್ಚಿಮ	ವೀರೋಲ್ಕ	ವಾಯವ್ಯ	ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕ
	ಉತ್ತರ	ದ್ಯುಲ್ಕ	ಈಶಾನ್ಯ	ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕ

ಕೃದ್ಧೋಲ್ಕಾದಿ ಎರಡನೆಯ ಆವರಣದ ಹೊರಗಡೆ

೩.	ಪೂರ್ವ	ವಾಸುದೇವ,	ಆಗ್ನೇಯ	ಮಾಯಾ
	ದಕ್ಷಿಣ	ಸಂಕರ್ಷಣ	ನೈರ್ಋತ್ಯ	ಜಯಾ
	ಪಶ್ಚಿಮ	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ	ವಾಯವ್ಯ	ಕೃತಿ
	ಉತ್ತರ	ಅನಿರುದ್ಧ	ಈಶಾನ್ಯ	ಶಾಂತಿ

ವಾಸುದೇವಾದಿ ಮೂರನೆಯ ಆವರಣದ ಹೊರಗಡೆ

೪.	ಪೂರ್ವ	ಕೇಶವ ನಾರಾಯಣ	ಆಗ್ನೇಯ	ಮಾಧವ
	ದಕ್ಷಿಣ	ಗೋವಿಂದ ವಿಷ್ಣು	ನೈರ್ಋತ್ಯ	ಮಧುಸೂದನ
	ಪಶ್ಚಿಮ	ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ವಾಮನ	ವಾಯವ್ಯ	ಶ್ರೀಧರ
	ಉತ್ತರ	ಹೃಷಿಕೇಶ ಪದ್ಮನಾಭ	ಈಶಾನ್ಯ	ದಾಮೋದರ

ಕೇಶವಾದಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆವರಣದ ಹೊರಗಡೆ

೫.	ಪೂರ್ವ	ಮತ್ಸ್ಯ ಕೂರ್ಮ,	ಆಗ್ನೇಯ	ವರಾಹ
	ದಕ್ಷಿಣ	ನರಸಿಂಹ ವಾಮನ,	ನೈರ್ಋತ್ಯ	ಭಾರ್ಗವ
	ಪಶ್ಚಿಮ	ರಾಮ ಕೃಷ್ಣ,	ವಾಯವ್ಯ	ಬುದ್ಧ
	ಉತ್ತರ	ಕಲ್ಕಿ ವಿಶ್ವರೂಪ,	ಈಶಾನ್ಯ	ಅನಂತ
ಮತ್ಸ್ಯ ಕೂರ್ಮಾದಿ ಐದನೆಯ ಆವರಣದ ಹೊರಗಡೆ				
೬.	ಪೂರ್ವ	ಬ್ರಹ್ಮ,	ಆಗ್ನೇಯ	ಸರಸ್ವತೀ
	ದಕ್ಷಿಣ	ವಾಯು,	ನೈರ್ಋತ್ಯ	ಭಾರತೀ
	ಪಶ್ಚಿಮ	ಶೇಷ,	ವಾಯವ್ಯ	ವಾರುಣೀ
	ಉತ್ತರ	ರುದ್ರ	ಈಶಾನ್ಯ	ಪಾರ್ವತೀ
ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಗರುಡ ಸೌಪರ್ಣೀ.				

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಆರನೆಯ ಆವರಣದ ಹೊರಗಡೆ

೭ ಪೂರ್ವ	ಇಂದ್ರ, ಲಂ ಎಂಬ ಬೀಜಾಕ್ಷರದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತಿ. ಪೀತವರ್ಣ. ವಜ್ರಹಸ್ತ. ಐರಾವತ ವಾಹನ. ಶಚೀಸಹಿತ. ವಿಷ್ಣು ಪಾರ್ಷದನಾದ ಇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.
ಆಗ್ನೇಯ	ಅಗ್ನಿ, ರಂ ಎಂಬ ಬೀಜಾಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ತೇಜೋಧಿಪತಿ. ರಕ್ತವರ್ಣ. ಶಕ್ತಿಹಸ್ತ. ಮೇಷವಾಹನ. ಸ್ವಾಹಾಸಹಿತ. ಈ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.
ದಕ್ಷಿಣ	ಯಮ, ಯಂ ಎಂಬ ಬೀಜಾಕ್ಷರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ಪ್ರೇತಾಧಿಪತಿ. ಕೃಷ್ಣವರ್ಣ. ದಂಡಹಸ್ತ. ಮಹಿಷವಾಹನ. ಶಾಮಲಾಸಹಿತ. ಈ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.
ನೈರ್ಋತ್ಯ	ನಿರ್ಋತಿ, ಕ್ಷಂ ಎಂಬ ಬೀಜಾಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ರಕ್ಷೋಧಿಪತಿ. ಧೂಮ್ರವರ್ಣ. ಖಡ್ಗಹಸ್ತ. ಪ್ರೇತವಾಹನ. ಕಾಲಿಕಾಸಹಿತ. ಈ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಪಶ್ಚಿಮ	ವರುಣ, ವಂ ಎಂಬ ಬೀಜಾಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ಜಲಾಧಿಪತಿ. ಶುಭ್ರವರ್ಣ. ಪಾಶಹಸ್ತ. ಮಕರವಾಹನ. ಗಂಗಾಸಹಿತ. ಈ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.
ವಾಯವ್ಯ	ವಾಯು, ಯಂ ಎಂಬ ಬೀಜಾಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ಪ್ರಾಣಾಧಿಪತಿ. ಧೂಮ್ರವರ್ಣ. ಅಂಕುಶಹಸ್ತ. ಮೃಗವಾಹನ. ಮೋಹಿನೀಸಹಿತ. ಈ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.
ಉತ್ತರ	ಸೋಮ, ಸಂ ಎಂಬ ಬೀಜಾಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ನಕ್ಷತ್ರಾಧಿಪತಿ. ಶುಕ್ಲವರ್ಣ. ಗದಾಹಸ್ತ. ಅಶ್ವವಾಹನ. ರೋಹಿಣೀಸಹಿತ. ಈ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.
ಈಶಾನ್ಯ	ಈಶಾನ ಹಾಂ ಎಂಬ ಬೀಜಾಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ವಿದ್ಯಾಧಿಪತಿ. ಸ್ವಚ್ಛವರ್ಣ. ಶೂಲಹಸ್ತ. ವೃಷಭವಾಹನ. ಪಾರ್ವತೀಸಹಿತ. ಈ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಇಂದ್ರ ಈಶಾನರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಎದುರು ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ

ಬ್ರಹ್ಮ ಹ್ರೀಂ ಎಂಬ ಬೀಜಾಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ಸತ್ಯಾದಿ ಸರ್ವಲೋಕಾಧಿಪತಿ. ಪದ್ಮಹಸ್ತ. ಹಂಸವಾಹನ. ಸರಸ್ವತೀಸಹಿತ. ಈ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ನಿರ್ಋತಿ ವರುಣರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಎದುರು ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ

ಶೇಷ ಶಂ ಎಂಬ ಬೀಜಾಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ನಾಗಾಧಿಪತಿ. ಗೌರವರ್ಣ. ಚಕ್ರಹಸ್ತ. ಕೂರ್ಮವಾಹನ. ವಾರುಣೀಸಹಿತ. ಈ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ದೇವತಾ ಮಹಿಮೆ

ದೇವತೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಕೆಲ ಮಹತ್ವದ ಅನುಸಂಧಾನಗಳು. ಶ್ರೀಮದಾನಂದ-ತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಸಾರುವ ಅನುಪಮ ವೈಷ್ಣವಾಚಾರ್ಯರು.

ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದಂತಹ ವಿಷ್ಣುಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ವೈಷ್ಣವ ಆಚಾರ್ಯರೂ ಹೇಳಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರಮಗ್ನಮತಿಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು.

ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯರು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಸಾರುವ

ಭರದಲ್ಲಿಯೋ, ಭಾವೋದ್ವೇಗದಲ್ಲಿಯೋ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇವತೆಯನ್ನೂ ಕಡೆಗಣಿಸಲಿಲ್ಲ.

ತಮ್ಮ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆ ಪರದೇವನ ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ತೂಕ ಪರಮಾದ್ಭುತ.

ತೀರ ಸಣ್ಣ ಸಂಗತಿ, ಅತಿ ಕ್ಷುದ್ರ ಮಾತು ಎಂದು ನಮಗೆ ಅನಿಸಿದುದನ್ನೂ ಆಚಾರ್ಯಪಾದರು ವೇದಾಂತದ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಾದ ಪರಮ ಸಮಂಜಸ ನಿರ್ಣಯವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ದೇವತೆಗೂ, ಯಾವ ದೇವತೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕ್ಕೂ ತಿಲಮಾತ್ರವೂ, ಅಲ್ಲ, ಅಣುಮಾತ್ರವೂ ಅಪಾಯವಾಗದಂತೆ ಅವರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇವತೆಯೂ ವೇದಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳ ಮೇಲುನೋಟವನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಓದುವ ಮಾನವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇವತ್ವವನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವೇದಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣ, ಅಪೂರ್ಣ, ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ, ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆ ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯ.

ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುವಲ್ಲಿ, ಎಷ್ಟು ಭಕ್ತಾನುಕಂಪೆಯನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆಯೋ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅಷ್ಟೇ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುವಲ್ಲೂ ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈ ಬಗೆಯ ತೂಕವನ್ನು ಯಾವ ಗ್ರಂಥಕಾರರಲ್ಲೂ ನಾವು ಕಾಣೆವು.

ಅಸಂಖ್ಯ ಜೀವರು ಅಪ್ಪಟ ನಾಸ್ತಿಕರು. ಆಸ್ತಿಕರಾದ ಭಕ್ತರಲ್ಲೂ ಕೆಲವರು ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ, ದೇವರನ್ನು ಕೈಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ದೇವರನ್ನೇ ಮೊರೆ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಆರಾಧನೆಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಹೊರಗಡೆ ನೂಕುತ್ತಾರೆ. ಎರಡೂ ಮಹಾ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಎಂದು ಶ್ರೀಮದಾ-ಚಾರ್ಯರ ಸಂದೇಶ.

ಮೊದಲನೆಯವರು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ನಂಬದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದು ತೀರ ಅಸಾಧ್ಯ.

ಎರಡನೆಯವರೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರ ಕಾರಣ. ದೇವತೆಗಳು ಭಕ್ತಿಯೋಗಿಗಳು. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮರು. ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾಣುವಿನಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಹಾಗೂ ಅದರಾಚೆ ಇರುವ ತಾವು ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳವರೆಗೆ ಯಾವುದೂ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ.

ಆಸ್ತಿ-ಅಂತಸ್ತು, ಅಧಿಕಾರ, ಸೌಖ್ಯ, ಸೌಭಾಗ್ಯ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಮಡದಿ, ಮಕ್ಕಳು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮುಕ್ತಿಯೆಂಬ ಪರಮಪದವೂ, ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಸ್ವಂತ ಅಸ್ತಿತ್ವವೂ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ.

ಇದೆಲ್ಲವೂ ದೇವರಿಗಾಗಿ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾವುದೂ ಬೇಡ. ಅಂತೆಯೇ ಇವರನ್ನು 'ಏಕಾಂತಿಗಳು' ಎಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಂಥ ಪರಮಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರ ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಸಾದ, ಸ್ನೇಹ ಪ್ರೇಮವೂ ಪರತರವಾಗಿದೆ.

ದೇವರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲಿರುವ ಈ ಸ್ನೇಹದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು 'ಯಸ್ತಾನ್ ದ್ವೇಷ್ಟಿ ಸ ತಂ ದ್ವೇಷ್ಟಿ ಯಸ್ತಾನನು ಸ ಚಾನು ತಮ್' ಎಂಬ ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

''ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವನು ಇಲ್ಲವೇ ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವವನು ತನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವ ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವವ'' ಎಂದು ದೇವರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇದೇ ಮಹಾಭಾರತದ ಸಾರ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ದೇವತಾದ್ವೇಷವೇ ವಿಷ್ಣುದ್ವೇಷವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರ ನಿಶ್ಚಿತ. ದೇವತಾ ಉಪೇಕ್ಷೆಯೇ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಉಪೇಕ್ಷೆ, ಅವರಿಗೆ ನಿತ್ಯಸಂಸಾರವೂ ನಿಶ್ಚಯ.

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಕೆಲವರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಆದೇಶದಂತೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಉಳಿದವರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳ ಮಹಿಮೆಯೇ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇ ತಿಳಿಯದೆ ಮೂಢ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರೇ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಅದ್ಭುತ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವ.

ಆವರಣದೇವತಾ

ಭಗವಂತನ ಆವರಣದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ರೂಪಗಳೂ ಮತ್ತು ರಮಾ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು ಮುಂತಾದವರೂ ಸೇರಿರುವರು. ಆ ರಮಾ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯ್ವಾದಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ದೇವತೆಗಳ ಮಹಿಮೆ ಮಾನವರಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಅಗೋಚರವಾಗಿದೆ.

ರಮಾಬ್ರಹ್ಮವಾಯ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅನಂತ ಗುಣಗಳಿವೆ. ಅಪರಿಮಿತ ರೂಪಗಳು. ಅಸಂಖ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳು. ಅಪ್ರತಿಹತ ಶಕ್ತಿ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ದೇವತೆಯ ಮಹಿಮೆಯೂ ಅತ್ಯಗಾಧ. ತೀರ ಸಣ್ಣ ದೇವತೆಯೂ ಮಾನವರಿಗಿಂತ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಮಡಿ ಮಿಗಿಲಾದವನು. ದೇವತೆಯ ಯೋಗ್ಯತೆ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ, ಬಲ, ಆನಂದ, ಅಧಿಕಾರ, ಗುಣಗಳು, ಅಣಿಮಾದಿ ಶಕ್ತಿಗಳು ಮುಂತಾದವೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಧಿಕ.

ಇನ್ನು ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳ ಮಹಿಮೆಯಂತೂ ಮಾನವನ ಊಹೆಗೂ ಎಟುಕುವದಿಲ್ಲ. ಸಿರಿ, ವಿಧಿ, ವಾಯು, ಗರುಡ, ಶಿವ, ಇಂದ್ರ, ಕಾಮ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳಂತೂ ಅನಂತ ಗುಣಮಂಡಿತರು.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಹಾಗೂ ಅದರ ಆವರಣಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಭಗವಂತನ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರವರು. ಭಗವಂತನ ಒಂದೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ವೇದಾದ್ಯುಕ್ತ ಅನಂತಗುಣಗಳನ್ನು ಅಪರೋಕ್ಷೀಕರಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಹರಿಭಕ್ತರವರು.

ತಮ್ಮಿಂದ ಅಭಿಮನ್ಯಮಾನವಾದ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಅಸಂಖ್ಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಪರಿಮಿತ ರೂಪಗಳಿಂದ ದೇಹಸಹಿತರಾಗಿ ಸಾಂದ್ರರಾಗಿ ವ್ಯಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ತತ್ವಗಳಿಗೂ, ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ, ಭಾಗಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಒಂದು ಕಣವೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ಕಣ, ಅಣು, ಪರಮಾಣುಗಳಲ್ಲೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಸೂಕ್ಷ್ಮತರ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅತಿನಿಬಿಡವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವರು. ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವರು.

ಒಂದೊಂದು ತತ್ವಕ್ಕೂ ಅನಂತ ಅಂಶಗಳಿವೆ. ಕಾರಣ ಈ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ವರೂಪದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸುಗಳ ಅಂಶಗಳೂ ಅನಂತವಾಗಿರುವದು ಆವಶ್ಯಕ. ಈ ದೇವತೆಗಳ ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪವು ಅಣುರೂಪವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರ ತತ್ತ್ವಾತ್ಮಕ ಶರೀರವು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೂ ಮೀರಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಃ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ತತ್ವಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ಆಯಾ ತತ್ತ್ವಗಳ ಆಯಾ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಆ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಮಣ್ಣಿನ ಒಂದು ಕಣದ ಹಾರಾಟಕ್ಕೂ ಆ ಕಣದಲ್ಲಿರುವ ಪೃಥಿವೀ ದೇವಿಯ ಅಂಶದ ಕ್ರಿಯೆಯೇ ಕಾರಣ. ಹೀಗೆ ಅನಂತಾಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಅನಂತ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಈ ದೇವತೆಗಳು ನಿಮಿತ್ತರಾಗಿರುವರು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಗತ್ಯವಾದುದು ಮಾನವಾದಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಚಿಂತ್ಯವಾದ ಅದ್ಭುತ ಅಪ್ರತಿಹತ ಶಕ್ತಿ.

ಈ ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಈ ದೇವತೆಗಳೇ ಸ್ವಾಮಿ, ನಿಯಾಮಕರು, ಪ್ರೇರಕರು ಆಗಿರುವರು.

ಎಲ್ಲ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೂ ಜಡ ದೇಹಗಳಿವೆ. ಈ ಜಡದೇಹಗಳು ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವವು. ಅಲ್ಲದೇ ಎಲ್ಲ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿವೆ.

ಈ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮನಸ್ಸು, ಇಂದ್ರಿಯ, ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಈ ದೇವತೆಗಳು ನಿಯಾಮಕರು.

ಅರ್ಥಾತ್ ಈ ಬಗೆಯ ದೇಹ ಇಂದ್ರಿಯ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಎಲ್ಲ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೂ ಈ ದೇವತೆಗಳು ನಿಯಾಮಕರು. ಹೀಗಾಗಿ ಅನಂತ ಜೀವನಿಯಾಮಕತ್ವವೆಂಬ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು.

ರಮೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಇಂದ್ರದೇವರ ವರೆಗಿನವರನ್ನು ಪೂರ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧವರ್ಜ ಅನಂತ ವೇದಗಳು ಬಣ್ಣಿಸಿ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತವೆ. ಅನಂತಾನಂತ ಜೀವರಿಗೆ ನಿಯಾಮಕರೂ ಹೌದು.

ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ತಮಗೆ ಅಧೀನರಾದ, ತಮಗಿಂತಲೂ ಅಧಮರಾದ, ತಮಗೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರಾದ ಜೀವರಿಗೆ ಸತ್ಕರ್ಮ, ಅಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕ-ರಾಗಿರುವರು.

ಸ್ವಯಂ ಈ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಭಗವಂತನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಧೀನರನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಜೀವನೂ ಯಾವ ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಆ ಜೀವರ ಅನಾದಿ ಯೋಗ್ಯತೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ಮ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೆ ಮೇಲಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಆಜ್ಞೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜಾರೂಪವಾಗಿ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಧಮರಾದ ಅನಂತಾನಂತ ಜೀವರು ಮಾಡುವ ಅನಂತ ವಿಧವಾದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬರುವ ಫಲವನ್ನು ಆ ಜೀವರಿಗಿಂತ ಅನೇಕ ಗುಣಾಧಿಕವಾಗಿ (ಅನೇಕ ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು) ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಜೀವರು ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಒಂದು ಫಲ ಜೀವರಿಗೆ ಬರುವುದಾದರೆ ಜೀವರ ಶುಭಕರ್ಮಪ್ರೇರಕರಾದ ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಫಲವು ಆ ಎಲ್ಲ ಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುವದು.

ಆದರೆ ಪ್ರೇರ್ಯರಾದ ಆ ಯಾವ ಜೀವರ ದೋಷಲೇಪವೂ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ.

ಅಲ್ಲದೇ, ದೇವತೆಗಳು ಜೀವರ ಅಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಪ್ರೇರಕರು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ, ಭಗವಂತನ ಪೂಜಾರೂಪವಾಗಿ, ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಗಳಿಲ್ಲದೇ, ಸ್ವಂತ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡದೇ, ಕೇವಲ ಜೀವರ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜೀವರನ್ನು ಅಶುಭಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿಸುವದರಿಂದ, ಅಲ್ಲದೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮಪ್ರಿಯರಾದುದರಿಂದ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜೀವರಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದ ಪಾಪದ ಲೇಪವಾಗದಿರುವಂತೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದ್ದ ಕಾರಣವೂ ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿಸಿದ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳ ಫಲ ಸರ್ವಥಾ ತಾಕುವದಿಲ್ಲ.

ಈ ಕುರಿತಾಗಿ ಯಾರೂ ಹಗುರಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರ ಅಮೋಘ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ ವಿದ್ವನ್ಮಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಗೆಗೆ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈ ಪ್ರಮೇಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಹನವಾದುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆದಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಣಿಮಾ, ಮಹಿಮಾ, ಲಘಿಮಾ, ಗರಿಮಾ, ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಪ್ರಾಕಾಶ್ಯ, ಈಶಿತ್ವ, ವಶಿತ್ವ ಎಂಬ ಎಂಟು ಮಹಾ ಶಕ್ತಿಗಳು ಇವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಅಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿ ಎಂತಲೂ ಹೆಸರಿದೆ.

ಇದೆಲ್ಲ ಉಳಿದ ದೇವತೆಗಳ ಮಹಿಮೆಯಾದರೆ ಭಾರತೀ, ಸರಸ್ವತೀ, ವಾಯು, ಬ್ರಹ್ಮರ ಮಹಿಮೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನೂರಾರು ಸಾವಿರಾರು ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು.

ಇನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ವಾಯುದೇವರು, (ಉಳಿದ ಋಜುಗಳು) (ಸರಸ್ವತೀ, ಭಾರತಿಯರಿಗೆ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.) ಅನಂತ ಭಗವದ್ರೂಪ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಉಳ್ಳವರು. ದೇವರ ಅನಂತ ಗುಣಗಳ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವಿರುವವರು. ಅವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶವ್ಯಾಪಿ ಭಗವದ್ರೂಪವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಅನಂತ ವೇದೋಕ್ತ, ತದನುಕ್ತ, ಭಾರತೋಕ್ತ, ತದನುಕ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯಾಗತ ಅನಂತ ಗುಣೋಪಾಸಕರು.

ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ದೋಷರಾಗಿರುವರು. ಅನಾದಿಯಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡದವರು. ಪಾಪಾವಿದ್ಧ ದೈತ್ಯಪೂಗಾವಿದ್ಧರು.

ಅವರಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನ, ಸಂಶಯ, ಭ್ರಾಂತಿ, ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಅತಿಮಾನ, ಅಹಂಕಾರ, ಮಮಕಾರ, ಇಚ್ಛಾಪ್ರತಿಹತಿ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ದೋಷಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಜೀವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ನಿಯಾಮಕರು. ಜೀವಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು. ಭಗವದನಂತರ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಕರ್ತೃಗಳು. ದ್ವಾತ್ರಿಂಶಲ್ಲಕ್ಷಣೋ-ಪೇತರು. ಎಲ್ಲ ಜೀವರಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮರು.

ಶ್ರೀರಮಾದೇವಿಯ ಕುರಿತು ಎರಡು ಮಾತು.

ರಮೆಯು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳು. ಅಪ್ರತಿಮ ಭಕ್ತಳು. ಅನಂತ ಜ್ಞಾನಳು. ದೇವರಂತೆ ಎಲ್ಲ ದೇಶ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಳು. ವಿಧಿ ವಾಯು ಮುಂತಾದ ಸಕಲದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅವರವರ ಪದವಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕಿರುನೋಟದಿಂದ ಕರುಣಿಸುವವಳು. ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕಳು. ಅಭಿಮಾನಿನಿಯೂ. ಉತ್ಪಾದಕಳು. ದೇವರಂತೆ ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಳು, ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಹೀಗೆ ಅವರವರ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಲೇ

ಇಂಥೆಲ್ಲ ಮಹಾಮಹಿಮೋಪೇತರಾದ ರಮಾಬ್ರಹ್ಮವಾಯ್ವಾದಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಭಗವದಧೀನರು. ಇವರು ಭಗವಂತನ ಅಧಿಷ್ಠಾನರು. ಭಗವಂತನಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಡುವ ತಾರತಮ್ಯವುಳ್ಳವರು. ಭಗವಂತನಿಂದ ಪ್ರೇರ್ಯರು. ಅವನಿಂದ ನಿಯಮ್ಯರು.

ಇವರೆಲ್ಲರ ಹಿರಿದಾದ ಪದವಿ, ಮಿಗಿಲಾದ ಅಧಿಕಾರ, ಅದ್ಭುತ ಕರ್ತೃತ್ವ, ಅಸಾಧಾರಣ ನಿಯಾಮಕತ್ವ, ಸರ್ವಜೀವಪ್ರೇರಕತ್ವ, ನಿಸ್ಸೀಮ ಬಲ, ಅನಂತ ಶಕ್ತಿ, ಅಪಾರ ಭಕ್ತಿ, ಅಮಿತ ಜ್ಞಾನ, ಅಸಾಧಾರಣ ವಿರಕ್ತಿ, ಅಪ್ರತಿಹತ ಮಹಿಮೆ, ಅನಾದಿತ್ವ, ನಿತ್ಯತ್ವ, ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಶ್ವಾಸ, ಚೈತನ್ಯ, ಅಸ್ತಿತ್ವ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವದಧೀನ.

ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವೂ ಇದೆ. ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಸರ್ವಥಾ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಶೂನ್ಯರಾಗುವರು. ಒಂದೊಂದೂ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥರಾಗುವರು. ಪರಮದುಃಖಿಗಳಾಗುವರು. ಸ್ಪಂದಿಸಲೂ, ಶ್ವಾಸ ಬಿಡಲೂ ಅಶಕ್ತರಾಗುವರು.

ಆ ಭಗವಂತನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷಲೇಶ ವೀಕ್ಷಣವು ತಪ್ಪಿದರೆ ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವಿಧಿ, ವಾಯು ಮುಂತಾದವರೂ ಶ್ವಪಚನಿಗಿಂತಲೂ ಅತಿ ಕೀಳಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟೇ ಏನು ? ಅವರೆಲ್ಲರ ಅಸ್ತಿತ್ವವೂ ಬುಡಮೇಲಾಗುವದು ಸಾಧ್ಯ. ಶಶವಿಷಾಣದಂತೆ ಸ್ವರೂಪತಃ ಅಸತ್ಯರಾಗುವರು.

ಇತ್ಯಾದಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಅಚಿಂತ್ಯವಾದ, ಊಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಮಹಾ ಅನರ್ಥಗಳು ಇಂಥ ಮಹಾಮಹಿಮ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಆಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಮರೆಯದೆ,

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ದೇವತೆಗಳ ಅದ್ಭುತ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ಈಗ ತಿಳಿಸಿದ ಸರ್ವಥಾ ಸರ್ವಥಾ ಭಗವದಧೀನತ್ವವನ್ನೂ ನೆನೆಯುತ್ತ, ಅಂಥ ಅದ್ಭುತ ಮಹಾಮಹಿಮಾಶಾಲಿಗಳಾದ ಸರ್ವಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ದೇವತಾಚೂಡಾ-ಮಣಿಗಳಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವತೆಗಳು ಸುತ್ತಲು ದೇವರಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತು, ಅಕುಂಠಿತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಭರಿತರಾಗಿ, ಸತತ ಸೇವಾ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ, ಪರಮ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವಿರತ ಭಗವಂತನ ಅನುಕಂಪ ಅಪಾಂಗಲೇಶವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ

ಸಂತತ, ಭಕ್ತಿಪುರಃಸರವಾಗಿ, ವಿನಯದಿಂದ, ಮನಸ್ಸಿನ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಾವಣ್ಯದಿಂದ ಸಂಸೇವಿಸಲ್ಪಡುವ ಸುರಗುರುತಮನಾಥನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮ, ಸಾರ್ವಭೌಮ ನಾರಾಯಣನ ಮಹಿಮೆ ಪರಮ ಪರಮ ನಿಸ್ಸೀಮ, ಅಚಿಂತ್ಯ, ಅದ್ಭುತವೆಂದು ಆವರಣದೇವತಾ ಸಹಿತನಾದ ದೇವರನ್ನು ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಗಾಢವಾಗಿ ಮನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು, ಸ್ಮರಿಸಿ, ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಈರೀತಿ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ, ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವಥಾ ಪರನಿರಪೇಕ್ಷ. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿಯ ಅಧೀನರು, ನಿಯಮ್ಯರು, ಕಿಂಕರರು, ದಾಸಾನುದಾಸರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಈ ಎಲ್ಲ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರು ವಿಷ್ಣುವಿನಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಅನಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ, ಯುಕ್ತಿಗಳ, ಮಹಾನುಭಾವರ ಅನುಭವಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯಾತೀತವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಪೂಜಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಿವಾರದೇವತೆಗಳಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಈ ಮುಖಾಂತರ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಾಣಸಿಗುವ ಅನೇಕ ದೇವತಾವಾದಕ್ಕೆ (Polytheism) ಹಾಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತು ಮುಂತಾದ ವಾಙ್ಮಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾದ ಏಕಪರದೇವತಾವಾದಕ್ಕೆ (Monotheism) ಸಮಂಜಸ ಸ್ನೇಹದ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತಿಳಿವಿನ ಕಣ್ಣಿದ್ದವರಾದರೂ ತಿಳಿದು ವೇದವನ್ನು ದೂಷಿಸುವದು ಬಿಡಲಿ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿರುವೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡು ಮಾಡಿದ್ದೇ ಇದು.

ಈ ಆವರಣ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯ, ಪಾದ್ಯ, ಆಚಮನ, ಮಧುಪರ್ಕ, ಪುನರಾಚಮನ, ಸ್ನಾನ, ವಸ್ತ್ರ ವಿಭೂಷಣ, ಉಪವೀತ, ಆಸನ, ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಮುಂಬರುವ ಧೂಪದೀಪಾದಿಗಳನ್ನು ಮೂಲದೇವರೊಂದಿಗೆಯೇ ಅರ್ಪಿಸುವುದು.

ಅನಂತರ ವಜ್ರನಾಭ, ಹರೀಶ್ವರ, ಗಂಗಾತನಯ, ಶಂಖನಿಧೀಶ್ವರ, ಜಯ, ವಿಜಯ, ಧಾತಾ, ವಿಧಾತಾ, ಭದ್ರ ಸುಭದ್ರ, ಅಮೃತೇಶ್ವರ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷರೆಂಬ

ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು. ಅವರನ್ನು 'ನಮಃ' ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ನಮಿಸಬೇಕು. ಅದೇ ಅವರ ಪೂಜೆ.

ಧೂಪ-ದೀಪ

ಪೀಠಾವರಣ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮೂಲದೇವರಿಗೆ ಧೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು. ಧೂಪಕ್ಕೆ ದಶ ಅಂಗಗಳು. ಚಂದನ, ಅಗರು, ಕರ್ಪೂರ, ದೇವದಾರು, ಗುಗ್ಗುಲ, ಜಾಜೀಫಲ, ಶ್ರೀಫಲ, ಉಶೀರ, ಕೋಷ್ಠ, ಸಾಲನಿರ್ಯಾಸ ಎಂದು.

ಜೊತೆಗೆ ಆಕಳಿನ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಧೂಪವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ವ್ಯಜನದಿಂದ (ಬೀಸಣಿಕೆ) ಬೀಸಿ ಧೂಪವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಹೊರತು ಕೈಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಗಾಳಿ ಹಾಕಿ ಅಥವಾ ಮುಖದಿಂದ ಊದಿ ಧೂಪವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ತೋರಿಸಬಾರದು.

ಧೂಪಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವಾಗ ಘಂಟೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣಾರೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಕುಲಕೋಟಿಯು ಉದ್ಧಾರ ವಾಗುವುದು. ಆ ಧೂಪದ ಪರಿಮಳವನ್ನು ನಾವು ಸೇವಿಸಿದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯತ್ವ ದೋಷವಿಲ್ಲ.

ಏಕಾರತಿ ಎಂದರೆ ತುಪ್ಪಹಾಕಿದ ಮೂರು ಬತ್ತಿಗಳಿಗೆ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ದೇವರಿಗೆ ತೋರಿಸುವದು. ಪಾದದಿಂದ ಮಸ್ತಕದವರೆಗೆ ಒಟ್ಟಾರೆ ಮೂರುವರೆ ಸಲ ತಿರುಗಿಸಿ, ದೀಪವನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಅದು ಉಳಿದರೆ ರಾಕ್ಷಸರು ಅದನ್ನೆಳೆದು ಒಯ್ಯುವರು.

ನೈವೇದ್ಯ

(ಏಕಾದಶೀ ದಿನ ಕೇವಲ ಹಣ್ಣು, ತೆಂಗು ಹಾಲು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೇ ನಿವೇದಿಸಬೇಕು. ಅನ್ನಾದಿಗಳ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.)

ದೇವರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಶೋಧಿಸಬೇಕು. ಗೋಮಯದಿಂದ ಉಪಲೇಪಿಸಬೇಕು. ನಾಲ್ಕು ಕೋಣದ ಮಂಡಲವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಬೀಜವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು.

ಅದರ ಮೇಲೆ ಮೂರುಪಾದದ ಪೀಠವನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಅದರ ಮೇಲೆ

ಬಾಳೆ ಎಲೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಸುವರ್ಣ ರಜತ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಮೊದಲು ಪಾತ್ರಾಭಿಘಾರ (ಎಲೆ ಅಥವಾ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಹಾಕುವದು.)

ಮೊದಲು ಅನ್ನ, ಬಳಿಕ ಉಪ್ಪು, ವ್ಯಂಜನಾದಿಗಳು ನಂತರ ಲೇಹ್ಯ (ನೆಕ್ಕಲು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು) ಪೇಯ (ಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು) ಚೋಷ್ಯ (ಹೀರಲು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು) ಖಾದ್ಯ (ತಿನ್ನಲು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು) ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಭೋಜ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಡಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಪರಮಾನ್ನ, ಹರಿದ್ರಾನ್ನ, ಚಿತ್ರಾನ್ನ, ಕೇವಲಾನ್ನ, ಗುಡೋದನ, ಮುದ್ಗಾನ್ನ ಎಂಬ ಆರು ಬಗೆಯ ಅನ್ನಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು.

ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಡಿಸುವ ಕ್ರಮ

ಆಗ್ನೇಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ಷಗಳು, ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಯಸ,
ನೈರ್ಋತ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೇಹ್ಯ ಪೇಯಗಳು, ವಾಯವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಭೋಜನ
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ನ, ಅನ್ನ ಪರಮಾನ್ನಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಘೃತಪಾತ್ರ
ಎಲೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಾನೀಯ.

ಈ ಅನ್ನಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ದೇವತೆಗಳು ಎಂದು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಅನ್ನವನ್ನು ಸರಸ್ವತೀ, ಭಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ವಾಯು, ಪಾಯಸವನ್ನು ಭಾರತೀ, ರಸವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ, ಸೂಪವನ್ನು ಘೃತವನ್ನು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಶಾಕಾದಿಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರ ಶಚ್ಯಾದಿಗಳು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ನೈವೇದ್ಯಪ್ರೋಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ನೀರನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜೊತೆಗೆ ತುಲಸೀದಲವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಎಂಟು ಬಾರಿ ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ಆ ನೀರನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ, ವಿಷ್ಣುಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದ ಆ ಜಲಪ್ರೋಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ

ಸೌವರ್ಣೈಃ ಸ್ಥಾಲಿವರ್ಯೈರ್ಮಣಿಗಣಖಚಿತೈಃ ಗೋಘೃತಾಕ್ತಾನ್ ಸುಪಕ್ವಾನ್
ಭಕ್ಷ್ಯಾನ್ ಭೋಜ್ಯಾಂಶ್ಚ ಲೇಹ್ಯಾನಪಿ ಪರಮಮಹಚ್ಚೋಷ್ಯಮನ್ನಂ ನಿಧಾಯ ।
ನಾನಾಶಾಕೈರುಪೇತಂ ದಧಿ ಮಧು ಸುಘೃತಂ ಕ್ಷೀರಪಾನೀಯಯುಕ್ತಂ
ತಾಂಬೂಲಂ ಚಾಪಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರತಿದಿವಸಮಹಂ ಮಾನಸೇ ಚಿಂತಯಾಮಿ ॥★॥

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದಲೂ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರದಿಂದಲೂ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಬೇಕು.

ರನ್ನಮಣಿಗಳಿಂದ ಖಚಿತವಾದ ಚಿನ್ನದ ತಟ್ಟೆ, ಬಟ್ಟಲುಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಚಂದವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯ, ಲೇಹ್ಯ (ನೆಕ್ಕಲು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು), ಚೋಷ್ಯ (ಹೀರಲು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು) ಈ ರೀತಿ ನಾನಾ ವಿಧ ಅತಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಅನ್ನ, ಆಹಾರಗಳನ್ನು ಬಡಿಸುವದು. ನಾನಾ ಕಾಯಿಪಲ್ಯೆ ಹಾಗೂ ತೊಪ್ಪಲು ಪಲ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಡಿಸುವುದು. ಜೊತೆಗೆ ಮೊಸರು, ಜೇನು, ಉತ್ತಮ ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಅಲ್ಲದೇ ತಾಂಬೂಲ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ಮುದ್ರಾಪ್ರದರ್ಶನ

ನಾವು ಮಾಡಿದ ಅನ್ನವನ್ನು

ಅಮೃತಮಯ ಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಧೇನುಮುದ್ರೆಯನ್ನು,

ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಚಕ್ರಮುದ್ರೆಯನ್ನು,

(ಇರಬಹುದಾದ) ವಿಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಗರುಡಮುದ್ರೆಯನ್ನು,

ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶಂಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು,

ಅನ್ನದ ವಿಪುಲತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಮೇರುಮುದ್ರೆಯನ್ನು,

ಶೀತಲತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಚಂದ್ರಮುದ್ರೆಯನ್ನು,

ಆಯಾ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಭೋಜನಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನ ಸ್ವಾಗತ

ದೇವದೇವಂ ರಮಾನಾಥಂ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಣಂ ಹರಿಮ್ ।
ಆನೀಯ ಪಾದುಕಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಬೃಹಚ್ಛಾಲಾನಿವೇಶನಮ್ ॥★॥

ಕರಾವಲಂಬನಂ ದತ್ವಾ ಚಾಮರಾದಿಸುವೈಭವೈಃ ।
ಕದಲೀಕಪಿತ್ಥಜಂಬೀರನಾನಾಫಲವಿರಾಜಿತೇ ॥★॥

ಭ್ರಾಜನ್ಮಣಿಗಣಾಕೀರ್ಣಚತುಃಸ್ತಂಭಾತ್ಮಕೇ ಶುಭೇ ।
ಮಂಡಪೇ ಸ್ವರ್ಣರತ್ನಾಢ್ಯೇ ರಮ್ಯಸ್ಥಲಸುಭಾಸ್ವರೇ ॥★॥

ವಜ್ರಸ್ಫಟಿಕವೈಢೂರ್ಯಷಟ್ಸೋಪಾನವಿರಾಜಿತೇ ।
ಉಪವೇಶ್ಯ ಪುರಃ ಪತ್ರಂ ಕದಲೀಸಂಜ್ಞಕಂ ಸ್ಮರೇತ್ ॥★॥

ಪ್ರದೀಪ್ಯ ದೀಪೌ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ದ್ವೌ ಸ್ವರ್ಣಸ್ತಂಭೇ ಘೃತಾದಿಭಿಃ ।
ತಸ್ಯೋಪರಿ ಸ್ವರ್ಣಪಾತ್ರಂ ತತ್ರ ಸ್ಥೂಲಾಣುವಾಟಿಕಾಃ ॥★॥

ಸ್ಥೂಲೋದಪಾತ್ರಮಪಿ ಚ ತತ್ಸಮೀಪೇ ನ್ಯಸೇದ್ಬುಧಃ ।
ಕೇಶವಾದಿಚತುರ್ವಿಂಶದ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಸ್ತು ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ ॥★॥

ಕೇಶವಾದ್ಯಾಸ್ಸಾಕ್ಷಿಭೋಜ್ಯಾಸ್ತಥಾನಂತಾಸನಾದಿಕಾಃ ।
ಭೋಜನೀಯಂ ಸ್ವರ್ಣಪಾತ್ರೇ ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಣಂ ಹರಿಮ್ ॥★॥

ಅನಂತಾಸನವೈಕುಂಠಶ್ವೇತದ್ವೀಪಹೃದಬ್ಜಗಾನ್ ।
ಪದ್ಮನಾಭವಿಕುಂಠಶ್ರೀನಾರಾಯಣಸುಪೂರುಷಾನ್ ॥★॥

ಆದಿತ್ಯಸಂಸ್ಥಸವಿತೃನಾಮಕೇನ ಸಹಾರ್ಚಯೇತ್॥ ಇತ್ಯನುಸಂದಧ್ಯಾತ್ ॥

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದೇವನಾದ ರಮೆಗೂ ಅರಸನಾದ ಸರ್ವರಿಗೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಹರಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಿಂಬರೂಪನನ್ನು ಕರೆ ತರಬೇಕು. ಎರಡು ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ, ದೇವರಿಗೆ ಕರಾವಲಂಬನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಚಾಮರ, ವ್ಯಜನ, ಛತ್ರಗಳ ವೈಭವದೊಂದಿಗೆ ದೊಡ್ಡದಾದ ಕೋಣೆಗೆ ಕರೆ ತರಬೇಕು. ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಕಪಿತ್ಥ, ಜಂಬೀರ ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ಫಲಗಳನ್ನು ತೂಗು ಹಾಕಿದ ಹೊಳಪಿನ ಮಣಿಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ನಾಲ್ಕು ಸ್ತಂಭಗಳು. ಶುಭವಾದ ಚಿನ್ನರನ್ನಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನವಾದ ಮಂಟಪ. ಹೊಳೆಯುವ ರಮ್ಯ ಸ್ಥಲ. ವಜ್ರ-ಸ್ಫಟಿಕವೈಢೂರ್ಯಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುವ ಆರು ಸೋಪಾನಗಳು. ಅಂಥ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಕೂಡಿಸಬೇಕು. ಬಾಳೆಯ ಎಲೆಯನ್ನು ಹಾಕುವದು. ಎಡ ಬಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಸ್ತಂಭದ ಎರಡು ತುಪ್ಪದ ದೀಪಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುವದು. ಆ ಬಾಳೆಯ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಚಿನ್ನದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಇಡುವುದು. ಜೊತೆಗೆ ದೊಡ್ಡ, ಚಿಕ್ಕ ಬಟ್ಟಲುಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ದೊಡ್ಡ ಕಲಶವನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಕೇಶವನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನ ವರೆಗಿರುವ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ಭಗವಂತನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅನಂತಾಸನ, ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ, ವೈಕುಂಠಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಗವಂತನ ಮೂರು ರೂಪಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲದೇ ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಆದಿತ್ಯಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಸವಿತೃನಾಮಕ ದೇವರನ್ನು ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು

ಭಗವಂತನ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತು ರೂಪಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಭೋಜ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿದೇವನಾದ ರಮೆಯರಸ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಭೋಜನ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಕರೆತರಬೇಕು.

ರತ್ನಖಚಿತ ಚಿನ್ನ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವದು. ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕರಾವಲಂಬನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ದೇವತೆಗಳು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಛತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಚಾಮರವನ್ನು ಬೀಸಿ, ವ್ಯಜನದಿಂದ ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತಾ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವದೇವನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ! ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾಥನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ! ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಬಿಂಬನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ! ಎಂದು ಜಯಘೋಷ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ದೀವಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಬದಿಯಲ್ಲಿ ರತ್ನಸ್ತಂಭಗಳು ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿವೆ. ರತ್ನಗಂಬಳಿಯನ್ನು ಹಾಸಿದ್ದಾರೆ. ತಳಿರು ತೋರಣಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಸುಗಂಧ ಸುಮನದ ಪರಿಮಳ, ಧೂಪದ ಆಮೋದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯರು ನೃತ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತಾವತಾರಗಳ ವಿವಿಧ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಹಾವಭಾವಗಳಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಗಂಧರ್ವರು ಕೆಲವರು ಹಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಹಲವರು ಪಂಚವಾದ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ.

ದೇವರನ್ನು ಭೋಜನಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಕರೆ ತಂದದ್ದಾಯಿತು.

ಆ ಭೋಜನಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ನೆಲ. ಸ್ಫಟಿಕದ ಗೋಡೆ, ವಜ್ರದ ಸ್ತಂಭ, ರತ್ನದ ಸೋಪಾನ, ವೈಡೂರ್ಯದ ವಾತಾಯನ, ಮಾಣಿಕ್ಯದ ಬಾಗಿಲು, ಹವಳದ ಹೊಸ್ತಿಲು, ದಿವ್ಯ ಸುವರ್ಣ ವೇದಿಕೆ, ವಿಶಾಲವಾದ ಪೀಠ.

ಸ್ತಂಭಗಳಿಗೆ ಕದಳೀಕಂಬವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಬಾಳೆ, ಕಪಿತ್ಥ, ಜಂಬೀರ, ಮಾವು, ದ್ರಾಕ್ಷೆ ಮುಂತಾದ ಹಣ್ಣುಗಳ ಗೊಂಚಲುಗಳನ್ನು ತೂಗುಹಾಕಿರುವರು.

ಸುತ್ತಲೂ ಹಚ್ಚು ಹಸಿರಿನ ಎಲೆಗಳ ತೋರಣ. ಘಮಘಮಿಸುವ ಪರಿಮಳದ ಹೂಗಳನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿ, ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಗೊಡೆಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ, ಸ್ತಂಭಗಳಿಗೆ ತೂಗುಹಾಕಿದ್ದಾರೆ.

ನಾಲ್ಕು ಸ್ತಂಭಗಳ ಈ ಮಂಟಪ ಸುವರ್ಣಪೂರ್ಣ, ರತ್ನಾಢ್ಯ, ಪರಮರಮ್ಯ, ಸುಭಾಸ್ವರವಾಗಿದೆ.

ಮಧ್ಯದ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಏರುವದಕ್ಕೆ ವಜ್ರ ಸ್ಫಟಿಕ ವೈಡೂರ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಆರು ಮೆಟ್ಟಲುಗಳು ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ಸಾಕ್ಷಿಭೋಜ್ಯರು

ಆಮೇಲೆ, ನಮ್ಮ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯ ನೈವೇದ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕರನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸುವದು ಅಗತ್ಯ.

ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕ ಸರ್ವೇಶ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಭಗವಂತನ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಡಲು ಇನ್ನಾರೂ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲ.

ದೇವರಿಗೆ ಸಮಾನರೇ ದೇವರ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯರು. ದೇವರೇ ದೇವರಿಗೆ ಸಮಾನನಲ್ಲವೇ ? ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವರನ್ನೇ ದೇವರ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿ-ಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಡಿಸಬೇಕು.

ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅನಂತಾಸನ, ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ, ವೈಕುಂಠ, ಸರ್ವಜೀವರು ಮತ್ತು ಆದಿತ್ಯ ಇವರಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪದ್ಮನಾಭ ನಾರಾಯಣ ವಿಕುಂಠ, ಪುರುಷನಾಮಕ ಬಿಂಬರೂಪ, ಸವಿತೃನಾರಾಯಣರಿಗೆ, ಇದಲ್ಲದೇ ಕೇಶವಾದಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಕಳಿಸಬೇಕು.

'ನನ್ನ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯ ನೈವೇದ್ಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಮಾನರಾದ (ಅಭಿನ್ನರಾದ) ತಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ ಸಾಕ್ಷಿಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ದಯಮಾಡಿರಿ' ಎಂದು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು ನಾವು ಮಾಡುವ ಭಕ್ತ್ಯಾದರ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಆಗ್ರಹದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ದಯಮಾಡಿಸುವರು.

ಆಸನ-ಪಾತ್ರವಿನ್ಯಾಸಕ್ರಮ

ಆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸುವದು.

ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಒಂದು ಆಸನ.

ಅದರ ಬಲ, ಎಡ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ (೧೨-೧೨) ಹನ್ನೆರಡು - ಹನ್ನೆರಡರಂತೆ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು (೨೪) ಆಸನಗಳು. ಪ್ರಧಾನ ಆಸನದ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಐದು ಆಸನಗಳು.

ಪ್ರಧಾನವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಆವಾಹಿಸಿದ ದೇವರು ಆಸೀನನಾಗುವ.

ಅವನ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀದೇವಿ ಭೂದೇವಿಯರು ಮಂಡಿಸುವರು.

ಬಲಬದಿಯ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಶವಾದಿ ದಾಮೋದರಾಂತ.

ಎಡಬದಿಯ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣಾದಿ ಕೃಷ್ಣಾಂತ ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡುವರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು ನೃತ್ಯ, ಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ಜಯಘೋಷ-ಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋಪಾನಗಳನ್ನು ಏರಿ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುವರು.

ದೇವರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಕುಡಿಬಾಳೆ ಎಲೆಯನ್ನು ಹಾಸಿರಬೇಕು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಂಗಾರದ ದೊಡ್ಡ ತಟ್ಟೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬಟ್ಟಲುಗಳು ಅನೇಕ, ಸಣ್ಣ ಬಟ್ಟಲುಗಳು ಅನೇಕ.

ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಬಂಗಾರದ ನೀರಿನ ದೊಡ್ಡ ತಂಬಿಗೆ. ಅದರ ಹತ್ತಿರ ಉಪ(ಸಣ್ಣ)ಪಾತ್ರ.

ಎಡದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣದ ದೀಪಸ್ತಂಭಗಳು. ಘಮಘಮಿಸುವ ತುಪ್ಪದ ದೀಪ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆ ಆದ ಬಳಿಕ ಅನ್ನ ಪರಮಾನ್ನ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಒಂದು ರೂಪದಿಂದ ಬಡಿಸುವಳು.

ನಿತ್ಯತೃಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀದೇವನಿಗೆ ಇದೊಂದು ಲೀಲೆ. ಶ್ರೀದೇವಿಗೆ ಇದೊಂದು ಸೇವೆ.

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು ತಂಪನೆಯ ಸುಗಂಧಗಾಳಿಯನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತೀ ಸರಸ್ವತಿಯರು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ಅನ್ನಾದಿ ದೇವತೆಗಳು

ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಡಿಸಿದ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಭೋಜನ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಭಗವಂತನ ನಾನಾರೂಪಗಳು ಇವೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ಅನ್ನ	ಚಂದ್ರ	ಕೇಶವ
ಪರಮಾನ್ನ	ಭಾರತೀ	ನಾರಾಯಣ
ಭಕ್ಷ್ಯ	ಸೂರ್ಯ	ಮಾಧವ
ಘೃತ	ಲಕ್ಷ್ಮೀ	ಗೋವಿಂದ
ಕ್ಷೀರ	ವಾಣೀ	ವಿಷ್ಣು
ಮಂಡ	ಬ್ರಹ್ಮ	ಮಧುಸೂದನ
ಬೆಣ್ಣೆ	ವಾಯು	ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ
ಮೊಸರು	ಸೋಮ-ವರುಣ	ವಾಮನ
ಸೂಪ	ಗರುಡ	ಶ್ರೀಧರ
ಸೊಪ್ಪುಪಲ್ಯೆ	ಮಿತ್ರ	ಹೃಷೀಕೇಶ
ಕಾಯಿಪಲ್ಯೆ	ಶೇಷ	ಪದ್ಮನಾಭ
ಹುಳಿದ್ರವ್ಯ	ಗಿರಿಜೆ	ದಾಮೋದರ
ಹುಳಿಯಲ್ಲದ ದ್ರವ್ಯ	ರುದ್ರ	ಸಂಕರ್ಷಣ
ಬೆಲ್ಲಸಕ್ಕರೆ	ಇಂದ್ರ	ವಾಸುದೇವ
ಬಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಸ್ಕರ	ಬೃಹಸ್ಪತಿ	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ
ಕಹಿದ್ರವ್ಯ	ಯಮ	ಅನಿರುದ್ಧ
ಸಾಸಿವೆ, ಕರ್ಪೂರ, ಇಂಗು, ಯಾಲಕ್ಕಿ	ಮನ್ಮಥ	ಪುರುಷೋತ್ತಮ
ಹಾಲು, ಎಣ್ಣೆ, ತುಪ್ಪ, ಪಕ್ವಪದಾರ್ಥ	ಜಯಂತ	ಅಧೋಕ್ಷಜ
ಸಂಡಿಗೆ ಇತ್ಯಾದಿ	ದಕ್ಷ	ನರಸಿಂಹ
ಉದ್ದಿನವಡೆ ಇತ್ಯಾದಿ	ಮನು	ಅಚ್ಯುತ
ಲವಣ	ನಿರ್ಋತಿ	ಜನಾರ್ದನ
ಫಲರಸ	ಆಹಂಕಾರಿಕ ಪ್ರಾಣ	ಉಪೇಂದ್ರ

ತಾಂಬೂಲ	ಗಂಗಾ	ಶ್ರೀಹರಿ
ಸ್ವಾದೂದಕ	ಬುಧ	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
ಪಾಕಶುದ್ಧಿ	ಪುಷ್ಕರ	ಹಂಸ
ಸ್ವಾದುರಸ	ರತಿ	ವಿಶ್ವ
ಪಾತ್ರೆ	ಅಗ್ನಿ	ಭಾರ್ಗವ
ಕಾಷ್ಠ ಕುಳ್ಳಿ	ವಸಂತ	ವೃಷಭ
ಪಾಚಕ	ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ	ವಿಶ್ವಂಭರ
ಭೋಜನವೇದಿಕೆಮಂಡಲ	ಭೂದೇವಿ	ವರಾಹ
ನೈವೇದ್ಯದ ತಟ್ಟೆ	ಗಣಪತಿ	ಸನತ್ಕುಮಾರ
ಜವನಿಕಾ	ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನ	ಪುರುಷ
ತುಲಸೀ	ರಮಾ	ಕಪಿಲ
ತಟ್ಟೆ	ದುರ್ಗಾ	ಸತ್ಯ
ಪಾತ್ರರಕ್ಷಕ	ವಾರುಣೀ	ಆನಂದ

ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳ ಹಾಗೂ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸನ್ನಿಧಾನ ಉಳ್ಳ ಅನ್ನಾದಿಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಬಡಿಸಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು 'ಸತ್ಯಂ ತ್ವಾ ಋತೇನ ಪರಿಷಿಂಚಾಮಿ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪರಿಷೇಚನ ಮಾಡುವದು.

''ಸುಧಾರಸವೆಂಬ ಆಪೋಷನವನ್ನು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಿನ್ನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಿರುವಳು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಸುರರೊಡೆಯ ! ಈ ಸುಧಾರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಭೋಜನಮಾಡು.'' ಎಂದು ನೆನೆಸಿ ''ಅಮೃತೋಪಸ್ತರಣಮಸಿ'' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ನೀರು ಬಿಡಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ, ವ್ಯಾನ, ಉದಾನ, ಸಮಾನನಾಮಕ ನಾರಾಯಣ, ವಾಸುದೇವ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿರುದ್ಧರಿಗೆ ಶಂಖದಿಂದ ಇಲ್ಲವೇ ಉದ್ಧರಣೆಯಿಂದ ನೀರು ಬಿಡಬೇಕು. ಇದೇ ಪಂಚ ಪ್ರಾಣಾಹುತಿ.

ಬಳಿಕ

೧) ಮಧುವಾತಾ ಋತಾಯತೇ ಮಧು ಕ್ಷರಂತಿ ಸಿಂಧವಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ನಃ ಸಂತ್ವೋಷಧೀಃ ॥ ಮಧು ನಕ್ತಮುತೋಷಸೋ ಮಧುಮತ್ ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ । ಮಧು ದ್ಯೌರಸ್ತು ನಃ ಪಿತಾ ॥ ಮಧುಮಾನ್ನೋ ವನಸ್ಪತಿರ್ಮಧುಮಾಗ್ಂ ಅಸ್ತು ಸೂರ್ಯಃ । ಮಾಧ್ವೀರ್ಗಾವೋ ಭವಂತು ನಃ ॥ (ಋ.೧-೯೦-೬/೭/೮)

೨) ಯಾ ವಾಂ ಕಶಾ ಮಧುಮತ್ಯಶ್ವಿನಾ ಸೂನೃತಾವತೀ । ತಯಾ ಯಜ್ಞಂ ಮಿಮಿಕ್ಷತಮ್ ॥ (ಋ.೧.೨೨.೩)

ದೇವರು, ದೇವತೆಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರಂಪರಯಾ ಮುಟ್ಟಿದ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳು ದಿವ್ಯ ರಸಭರಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ದೇವರೇ ದೇವರಿಗಿಟ್ಟ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ವೇದಗಳು ಸ್ತುತಿಸುವ ತಮ್ಮ ಕಶೆಯಿಂದ (ಚಾಬೂಕಿನಿಂದ) ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ದಿವ್ಯರಸ ಸಂಪನ್ನವಾಗಿ ಮಾಡಲಿ.

ಋಗ್ಭಾಷ್ಯ :- ಕಶಯಾ ಸ್ಪೃಷ್ಟಿಮಾತ್ರೇಣ ಮಧುರಂ ಕುರುತೋಽಖಿಲಮ್ ।
ಅತೋ ಮಿಮಿಕ್ಷತಮಿತಿ ಸ್ಪರ್ಶೋ ಮೇಕ್ಷಣಮುಚ್ಯತೇ ॥★॥

ವೇದವಾಕ್ಯಸ್ತುತತ್ವೇನ ಕಶಾಸಾ ಸೂನೃತಾವತೀ।
ತಯೈವ ಘೃತಸೋಮಾದಿ ಸ್ಪೃಶತಂ ಯಾಜ್ಞಿಕಂ ವಸು ॥★॥

ಟೀಕಾ- ಅತ್ರ ಕಶಯಾ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಮೇಕ್ಷಣಂ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯತೇ । ತತ್ ಕಿಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ- **ಕಶಯೇತಿ** ॥ ಕುರುತಃ ಅಶ್ವಿನೌ । ಇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ । ಮಿಮಿಕ್ಷತಂ ಇತ್ಯತ್ರ ಪ್ರಕೃತ್ಯರ್ಥಂ ಆಹ- **ಸ್ಪರ್ಶ ಇತಿ** ॥ ಸೂನೃತಾವತೀ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕಶಾಯಾಂ ಯೋಜಯತಿ- **ವೇದೇತಿ** ॥ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಸ್ಯ ಕಥಂ ಕಶಯಾ ಸ್ಪೃಷ್ಟಿಃ । ಕಥಂ ಚ ಮಧುರತ್ವಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರನ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ- **ತಯೈವೇತಿ** ॥ ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ ಯಾ ವಾಂ ಯುವಯೋಃ ಸಂಬಂಧಿನೀ ಮಧುಮತೀ ಸ್ವಾದುಮತೀ ಸ್ವಾದುತ್ವಕಾರಿಣೀ ಸೂನೃತಾವತೀ ಸೂನೃತಾ ವೇದವಾಣೀ ತದ್ವತೀ ತತ್‌ಸ್ತುತಾ ಕಶಾ ಅಶ್ವಾದಿನೋದಿನೀ ತಯಾ ಅಸ್ಮದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ಯಜ್ಞಸಂಬಂಧಿ ಘೃತಸೋಮಾದಿ-ವಸ್ತು ಮಿಮಿಕ್ಷತಂ ಸ್ಪೃಶತಮ್ ।

ಅನ್ವಯ :- ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ ! ಯಾ ವಾಂ ಮಧುಮತೀ ಸೂನೃತಾವತೀ ಕಶಾ ತಯಾ (ಅಸ್ಮದೀಯಂ) ಯಜ್ಞಂ ಮಿಮಿಕ್ಷತಮ್.

''ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ! ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಮಕ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳೇ! ಯಾ ವಾಂ ಯಾವ ನಿಮ್ಮ ಮಧುಮತೀ ಸ್ವಾದುರುಚಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ಸೂನೃತಾವತೀ ವೇದವಾಣಿಯಿಂದ ಸ್ತುತವಾದ ಕಶಾ ಕುದಿರೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಓಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುವ ಯಾವ ಚಾಬೂಕ ವಿದೆಯೋ? ತಯಾ ಆ ಚಾಬೂಕಿನಿಂದ (ಅಸ್ಮದೀಯಂ) ಯಜ್ಞಂ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಅಂದರೆ ಯಜ್ಞದ ಘೃತಸೋಮಾದಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಿಮಿಕ್ಷತಮ್ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿರಿ.

ಅಂದರೆ- ನಾವು ಮಾಡಿಟ್ಟ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ದೇವರು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದರೆ ಅತ್ಯಂತ ರುಚಿಕರವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ದೇವರು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಆ ನೈವೇದ್ಯದಲ್ಲಿ ರಸರುಚಿಗಳನ್ನು ಇಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.''

೩) ಯೇ ದೇವಾಸೋ ದಿವ್ಯೇಕಾದಶ ಸ್ಥ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮಧ್ಯೇಕಾದಶ ಸ್ಥ । ಅಪ್ಸುಕ್ಷಿತೋ ಮಹಿನೈಕಾದಶ ಸ್ಥ ತೇ ದೇವಾಸೋ ಯಜ್ಞಮಿಮಂ ಜುಷಧ್ವಮ್ ॥ (ಋ.೧.೧೩೯.೧೧)

ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಏಕಾದಶೇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥ (ಊರ್ಧ್ವಲೋಕಸ್ಥ), ಪೃಥಿವೀಸ್ಥ, ಜಲಸ್ಥ, (ಅಧೋಲೋಕಸ್ಥ), ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಥ ಜೀವರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಹನ್ನೊಂದು ರೂಪಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬನೇ ಭೋಗಿಸುವನು.

ಅನ್ವಯ :- ಹೇ ದೇವಾಸಃ ಯೇ ಯೂಯಂ ದಿವಿ ಏಕಾದಶ ಸ್ಥ, ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಅಧಿ ಏಕಾದಶ ಸ್ಥ, ಅಪ್ಸುಕ್ಷಿತಃ ಏಕಾದಶ ಸ್ಥ ತೇ ದೇವಾಸಃ ಮಹಿನಾ ಇಮಂ ಯಜ್ಞಂ ಜುಷಧ್ವಮ್ ॥

''ಹೇ ದೇವಾಸಃ ಹೇ ದೇವತೆಗಳೇ! ಯೇ (ಯೂಯಂ) ಯಾವ ನೀವು, ದಿವಿ ಏಕಾದಶ ಸ್ಥ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಿರೋ, ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಅಧಿ ಏಕಾದಶ ಸ್ಥ ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಿರೋ, ಅಪ್ಸುಕ್ಷಿತಃ ಏಕಾದಶ ಸ್ಥ ನೀರಿನಲ್ಲಿ (ಅಂದರೆ- ಪಾತಾಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿ) ಅಥವಾ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಿರೋ, ತೇ ದೇವಾಸಃ ಅಂಥ ನೀವು ಮಹಿನಾ- ನಿಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ; ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ, ಇಮಂ ಯಜ್ಞಂ ನಾನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಈ ಯಜ್ಞವನ್ನು, ಜುಷಧ್ವಂ ಭೋಗಿಸಿರಿ, ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಿ.''

೪) ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ ಸ್ವಾದುರಿಂದ್ರಾಯ ಸುಹವೀತುನಾಮ್ನೇ । ಸ್ವಾದುರ್ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ವಾಯವೇ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ಮಧುಮಾಂ ಅದಾಭ್ಯಃ ॥ (ಋ.೯-೮೫-೬)

ಅನ್ವಯ ಃ- ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ. ಸುಹವೀತುನಾಮ್ನೇ ಇಂದ್ರಾಯ ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ. ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ವಾಯವೇ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ಮಧುಮಾನ್ ಅದಾಭ್ಯಃ ಸ್ವಾದುಃ ಪವಸ್ವ.

''ದಿವ್ಯಾಯ ಜನ್ಮನೇ (ತನ್ನ ವಾಸುದೇವ ರೂಪದಿಂದ ತಾನೇ ವಿಷ್ಣುವಾಗಿ ಜನಿಸಿರುವ ಕಾರಣ) ಅಲೌಕಿಕವಾಗಿ, ದಿವ್ಯವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ, **ಸ್ವಾದು ಪವಸ್ವ** (ಸೋಮರಸವು, ಪ್ರಸ್ತುತ) ಸಕ್ಕರೆಯು ಸವಿಯಾಗಿ ರಸ ಸುರಿಸಲಿ. **ಇಂದ್ರಾಯ** ಅವನೇ ಎಲ್ಲರೊಡೆಯ. **ಸುಹವೀತು ನಾಮ್ನೇ** ಸರ್ವೋತ್ತಮ ನಾಮಧಾರಿ. **ಮಿತ್ರಾಯ** ವಿಶ್ವವನ್ನು ಹೆತ್ತು ರಕ್ಷಿಸುವವ. **ವರುಣಾಯ** ಉನ್ನತರಿಗೂ ಉನ್ ನಾಯಕನಾದವ. **ವಾಯವೇ** ಅತುಲ ಬಲಶಾಲಿಯಾದವ. **ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ** ದೇಶ ಕಾಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬೃಹತ್ ಆದವ, ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲರೊಡೆಯನಾದವ. ಈತನಿಗೆ **ಮಧುಮಾನ್** ಸವಿಯಾದ, **ಅದಾಭ್ಯಃ** (ಹಿಂಸಿತವಾಗದ) ಕೊಳೆಯಿಂದ ದೂಷಿತವಾಗದ ನಮ್ಮ ಮನದ ಸಿಹಿ ರಸವು ಹರಿದು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲಿ.''

೫) [೨೭]**ಭೋಜಂ ತ್ವಾಮಿಂದ್ರ ವಯಂ ಹುವೇಮ ದದಿಷ್ಟ್ವಮಿಂದ್ರಾಪಾಪಾಂಸಿ ವಾಜಾನ್ । ಅವಿಡ್ಢೀಂದ್ರ ಚಿತ್ರಯಾ ನ ಊತೀ ಕೃಧಿ ವೃಷನ್ನಿಂದ್ರ ವಸ್ಯಸೋ ನಃ ॥**
(ಋ.೨-೧೭-೮)

ಅನ್ವಯ ಃ- ಹೇ ಇಂದ್ರ! ಭೋಜಂ ತ್ವಾಂ ವಯಂ ಹುವೇಮ. ತ್ವಂ ವಾಜಾನ್ ದದಿಃ. ಅಪಾಂಸಿ ದದಿಃ. ಹೇ ಇಂದ್ರ! ಚಿತ್ರಯಾ ಊತಿ ನಃ ಅವಿಡ್ಢಿ. ವೃಷನ್ ಇಂದ್ರ! ನಃ ವಸ್ಯಸಃ ಕೃಧಿ.

''**ಹೇ ಇಂದ್ರ** ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಹರಿಸುವ ಓ ದೇವರೇ, **ಭೋಜಂ** ಎಲ್ಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭೋಗಮಾಡಿಸುವ, ಎಲ್ಲ ಜೀವರನ್ನು ಉಣಿಸುವ, ಸ್ವಯಂ ಭೋಜನಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಅಭಿನ್ನನಾದ, **ತ್ವಾಂ** ನಿನ್ನನ್ನು, **ವಯಂ** ನಾವು, **ಹುವೇಮ** ನಾವರ್ಪಿಸುವ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. **ತ್ವಂ**

೨೭ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾಃ- ಭುಂಕ್ತೇ ಭೋಜಯತಿ ಚ ಇತಿ ಭೋಜಃ । ಸ್ವಯಂ ಭೋಗ-ಕ್ರಿಯಾದ್ಯಭಿನ್ನತ್ವಾಚ್ಚ । ಇದಂ ರಾತೀತಿ ಇಂ ಇಷ್ಟಂ ದ್ರವತೀತಿ ವಾ ಇಂದ್ರಃ । ಅಪಾಂಸಿ ಕರ್ಮಾಣಿ । ತಸ್ಮಿನ್ನಪೋ ಮಾತರಿಶ್ವಾ ದಧಾತಿ ಇತಿವತ್ । ಕರ್ಮಾಪಸಂ ಇತಿ ಋಗ್ಭಾಷ್ಯೇ । ಅವಿಡ್ಢಿ ಅವತೇಃ ವೈದಿಕಮ್ । ಊತೀ ಊತ್ಯಾ । ಅವತಿ ಏಭಿರಿತಿ ಕರಣೇ ಕ್ತಿಃ । ಅವನಸ್ಯ ಸಾಧನೈಃ ಮಾರ್ಗೈರಿತ್ಯರ್ಥಃ । ವಸ್ಯಸಃ ವಸೀಯಸಃ । ವಸಿನಾಂ ಶ್ರೇಯಸಃ ।

ನೀನೇ, ವಾಜಾನ್ ಅನ್ನ ಆಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು, ದದಿಃ ಕೊಟ್ಟಿರುವಿ. ಅಪಾಂಸಿ ಪೂಜೆ, ನಿವೇದನ ಮುಂತಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ದದಿಃ ಮಾಡಿಸುವಿ. ಹೇ ಇಂದ್ರ - ಸಮರ್ಥ ಜಗದೊಡೆಯನೇ!, ಚಿತ್ರಯಾ ಊತಿ ಮಾನವರಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ದೇವೋತ್ತಮರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಾಗದಷ್ಟು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ರೀತಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಸಾಧನ-ವಿಧಾನಗಳಿಂದ, ನಃ ನಮ್ಮನ್ನು, ಅವಿಡ್ಢಿ ರಕ್ಷಿಸು. ಹೇ ವೃಷನ್ ಇಂದ್ರ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನು ವರ್ಷಿಸುವ ದೇವರೇ! ನಃ ನಮ್ಮನ್ನು, ವಸ್ಯಸಃ ಕೃಧಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಬಾಳಿದವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

ಎಲ್ಲರೂ ಬದುಕುವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಉಸಿರು ಮಾತ್ರ ಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ವಿವೇಕ, ಉಪಕಾರ, ಸಹನೆ, ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಾಳಿನ ಉತ್ತಮಿಕೆಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಅಗತ್ಯ. ಅದನ್ನು ಕರುಣಿಸು. (ಔಚಿತ್ಯ ತುಂಬ ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ. ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ.)''

೬) [೨೮]ಭೋಜಮಶ್ವಾ ಸುಷ್ಠುವಾಹೋ ವಹಂತಿ ಸುವೃದ್ರಥೋ ವರ್ತತೇ

---

೨೮ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- ಭುಜ್ಯತೇ ಭುಂಕ್ತೇ ಚ ಇತಿ ಭೋಜಃ ಭೋಜ್ಯಮನ್ನಾದಿಕಂ ಭೋಕ್ತಾ ಈಶ್ವರೋ ವಾ । ಸುಷ್ಠುವಾಹಃ ಸುಷ್ಠು ಪರಮಪ್ರೀತ್ಯಾ ವಹಂತಿ ಪ್ರಾಪಯಂತಿ ಪ್ರಾರ್ಪಯಂತಿ ಚ ಇತಿ । ವಹ ಪ್ರಾಪಣೇ, ಪ್ರಾರ್ಪಣೇ ಇತ್ಯಪಿ ವಕ್ತವ್ಯಮ್ । ಭೋಜಂ ಅನ್ನಂ ವಿಷ್ಣುಂ ವಹಂತಿ । ಭೋಜಂ ಭೋಕ್ತಾರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಭಕ್ತಗೃಹಂ ವಹಂತಿ। ದಕ್ಷೇ ಇನಃ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ ರಮಾ । ಸರ್ವಸಮರ್ಥಾ ಇತ್ಯಪಿ । ಷಷ್ಠ್ಯಾಃ ಆಧೀನ್ಯಮರ್ಥಃ । ಸು ಸುಖೇನ ವೃದ್ಧಂ ಪೂರ್ಣಂ ಇತಿ ಸುವೃಧ್ । ಸುವೃಧೇವ ಸುವೃತ್ । ಯದ್ವಾ ಸು ಶೋಭನೈಃ ನಿಯಮ್ಯೈಃ ಸುಷ್ಠು ಚ ವರ್ತತೇ ಇತಿ ಭೌತಿಕಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿನಿಯಮ್ಯೈಃ ನಿಯತಂ ವರ್ತತೇ ಇತಿ ವಿಶ್ವಂ ಸುವೃತ್ । ರಥೋ ದೇಹಃ । ರಃ ರಮಣೀಯಾ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಪರಮಪ್ರಿಯತಯಾ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತಯಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರತಯಾ ದೇಶಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತಿಗುಣಪೂರ್ಣತ್ವಾದಿಭಿಶ್ಚ ಥಃ ಸ್ಥಿತಿಃ ರಥಃ । ಸಾ ಸ್ಥಿತಿರಪಿ ದೇವಭೋಗ್ಯಾ । ರಂ ರಮಣೀಯಂ ಥಂ ಅನ್ನಂ ''ಅತ್ಯನ್ನಶ್ಚಾತಿಥಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ'' ಇತಿ ಕಾಠಕಭಾಷ್ಯಾತ್ । ''ಅವ್ಯಕ್ತಮಾತ್ಮನೋಽನ್ನಂ ಚ ಮಹದಾದಿ ವಿನಾಶಿ ಚ'' ಇತಿ ಭಾಗವತತಾತ್ಪರ್ಯಾತ್ (೨-೬-೧೭) ವರ್ತತೇ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕೋ ಲಟ್ । ತವ ಇತ್ಯಧ್ಯಾಹಾರಃ। ಷಷ್ಠೀ ಆಧೀನ್ಯೇ ಅರ್ಪಿತತ್ವೇ ಭೋಗ್ಯತ್ವೇ ಚ। ಭರೇಷು ''ಪ್ರಭೃಥೇ ಹವಿರ್ಭಿಃ'' ಇತ್ಯತ್ರೇವ ಭರಃ ಸಮರ್ಪಣಮ್ । ನಿಮಿತ್ತೇ ಸಪ್ತಮೀ । ಬಹುವಚನಂ ಸಮರ್ಪಣಸ್ಯ ಬಹುವಾರತಾಂ ಸೂಚಯತಿ । ನ ಹಿ ಸಕೃದೇವ ಸಮರ್ಪಣಮ್ । ಅಹಂಕಾರಮಮಕಾರಾದಯಃ ನಿವೇದನಶತ್ರವಃ । ಜೇತಾ ಅಂತರ್ಣೀತಣಿಜಪಿ ।

ದಕ್ಷಿಣಾಯಾಃ । ಭೋಜಂ ದೇವಾಸೋಽವತಾ ಭರೇಷು ಭೋಜಃ ಶತ್ರೂನ್ತ್ಸಮನೀಕೇಷು ಜೇತಾ ॥ (ಋ.೧೦-೧೦೭-೧೧)

ಅನ್ವಯ :- ಸುಷ್ಮುವಾಹಃ ಅಶ್ವಾಃ ಭೋಜಂ ವಹಂತಿ. ದಕ್ಷಿಣಾಯಾಃ ಸುವೃತ್ ರಥಃ ದಕ್ಷಿಣಾಯಾಃ ಸುವೃತ್ ರಥಃ ವರ್ತತೇ. ದೇವಾಸಃ ! ಸಮನಿಕೇಷು ಶತ್ರೂನ್ ಜೇತಾ ಭರೇಷು ಭೋಜಂ ಅವತ. ಅಥವಾ ದೇವಾಸಃ ! ಭರೇಷು ಭೋಜಂ ಅವತ. ಭೋಜಂ ಅವತ.

''ಸುಷ್ಮುವಾಹಃ ಪರಮಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಒಯ್ದು ಅರ್ಪಿಸುವ, ಅಶ್ವಾಃ ವೇಗದಿಂದ ಅರ್ಚನೆಗಾಗಿ ದೇವರತ್ತ ಧಾವಿಸುವ ದೇವತೆಗಳು, ಭೋಜಂ ನಿನ್ನ ಭೋಗ್ಯ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು, ವಹಂತಿ ತರುತ್ತಾರೆ, ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊರುವ ದೇವತೆಗಳು ಸರ್ವಭೋಜಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ದಕ್ಷಿಣಾಯಾಃ ಸರ್ವಸಮರ್ಥಳಾದ ದಕ್ಷಿಣಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಮೆಯ, ಸುವೃತ್ ಅತಿವಿಪುಲ ಸುಖಪೂರ್ಣವಾದ, ರಥಃ (ದೇಹವು) ಸ್ವರೂಪವು, ಹಾಗೂ ಅವಳ ರಮ್ಯ ಇರುವಿಕೆಯು ಅಥವಾ, ದಕ್ಷಿಣಾಯಾಃ ಆ ರಮೆಯ ಅಧೀನವಾಗಿ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿರುವ, ಸುವೃತ್ ನಿಯತಿ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಸುಬದ್ಧವಾಗಿ ಇರುವ, ರಥಃ ರಮಣೀಯವಾದ ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವವೆಂಬ ಅನ್ನವು, ವರ್ತತೇ ಹಿಂದೆ ಇಂದು ಮುಂದೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಿನ್ನಧೀನವಾಗಿ ನಿನಗರ್ಪಿತವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿ ಇದೆ. ಹೇ ದೇವಾಸಃ ಓ ದೇವತೆಗಳೇ, ಸಮನಿಕೇಷು ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ, ಶತ್ರೂನ್ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು, ಜೇತಾ ಗೆಲ್ಲುವ ನೀವು, ಭರೇಷು ದೇವರಿಗರ್ಪಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಭೋಜಂ ಭೋಗ್ಯವನ್ನು, ಅವತ ಕಾಪಾಡಿರಿ.

ಅನ್ನ ಮುಂತಾದುದು ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯ. ಆದರೆ ಅದು ಹಾಳಾಗಿ, ಕೊಳೆಯಾಗಿ ಕೀಳಾಗಿ ಹೋಗದಂತೆ ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಹಾಳು, ಕೊಳೆ, ಕೀಳು ಮಾಡುವವರೇ ಶತ್ರುಗಳು.

ಆ ಶತ್ರುಗಳೇ ನಮ್ಮ ಮನದ ದುರ್ವೃತ್ತಿಗಳು. 'ನಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ' ಎಂಬ ಅಸ್ಮಿತೆ, 'ನನ್ನದೀ ಅನ್ನ' ಎಂಬ ಮಮತೆ, 'ನಾನು ಅರ್ಪಿಸಿದಾಗ ದೇವರ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುವದು' ಎಂಬ ಸೊಕ್ಕು. 'ದೇವರಿಗೆ ಹಸಿವಾಗಿದೆ' ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿ,

---

ಭರೇಷು ಕ್ರಿಯಮಾಣೇಷು ಸತ್ಸು । ಭರೇಷು ನಿವೇದ್ಯೇಷು ಅನ್ನಾದಿಷು । ಭರೇಷು ಕೃತೇಷು ಸತ್ಸು । ಅವ ರಕ್ಷಣೇ ದಾನೇ ಪ್ರವೇಶೇ ಯಾಚನೇ ಅವಾಪ್ತೌ ।

'ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ದೇವರಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ' ಎಂಬ ಮದ, 'ಈ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರು ನನ್ನಾಳಿನಂತೆ ನನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ' ದೌರ್ಜನ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವಗಳೇ ಶತ್ರುಗಳು.

ಈ ಶತ್ರುಗಳು ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದರೆ ಸಾಕು, ದೇವರು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ, ಈ ನಮ್ಮ ಭಾವಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳೇ ಗೆಲ್ಲಬೇಕು. ನಮಗೆ ಬಲ ನೀಡಿ ಗೆಲ್ಲಿಸಲೂ ಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೇ ಓ ದೇವತೆಗಳೇ ನೀವೇ ಭರೇಷು ನೈವೇದ್ಯಮಾಡುವಾಗ, ಅವತ ಸಮರ್ಪಿಸಿರಿ. ನೀವೇ ಭರೇಷು ನೈವೇದ್ಯವಾದ ಬಳಿಕ, ಭೋಜಂ ಭೋಗ್ಯವನ್ನು, ಅವತ ದೇವರಿಂದ ಯಾಚಿಸಿ ಪಡೆದು ಭೋಗಿಸಿರಿ. ನಂತರ ನಮಗೆ ಭೋಜಂ ಅವತ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿರಿ.''

೭) ಓಂ ಸ್ತವಿಷ್ಯಾಮಿ ತ್ವಾಮಹಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯಾಮೃತ ಭೋಜನ । ಅಗ್ನೇ ತ್ರಾತಾರಮಮೃತಂ ಮಿಯೇಧ್ಯ ಯಜಿಷ್ಠಂ ಹವ್ಯವಾಹನ ॥ (ಋ.೧-೪೪-೫)

ಅನ್ವಯ :- ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಭೋಜನ ! ಅಮೃತ ! ಅಮೃತಭೋಜನ ! ಮಿಯೇಧ್ಯ! ಹವ್ಯವಾಹನ ಅಗ್ನೇ! ಅಮೃತಂ ತ್ರಾತಾರಂ ಅಥವಾ ಅಮೃತಂ ತ್ರಾತಾರಂ ಯಜಿಷ್ಠ ತ್ವಾಂ ಅಹಂ ಸ್ತವಿಷ್ಯಾಮಿ.

''ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಇಡಿಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ, ಭೋಜನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕುವ ಓ ಕರುಣಾಮಯ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅಮೃತ ಸರ್ವಥಾ ಸಾವಿಲ್ಲದ, ಓ ನಿತ್ಯ, ಶಾಶ್ವತ ದೇವ! ಅಂತೆಯೇ ಅಮೃತಭೋಜನ ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಭೋಗ ಮಾಡಿಸುವ ಓ ದೊರೆ, ಮಿಯೇಧ್ಯ ಓ ಯಜ್ಞನಿಯಾಮಕನೇ, ಹವ್ಯವಾಹನ ನಿವೇದಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನು ಎಂಥದನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟರೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ, ಅರ್ಪಿಸಿದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಆ ಆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದಯಪಾಲಿಸುವ, ಅಗ್ನೇ ಓ ದೇವನೇ, ಅಮೃತಂ ತ್ರಾತಾರಂ ಮುಕ್ತರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾಪಾಡುವ, ಅಥವಾ, ಅಮೃತಂ ಸಾವಿರದ ತ್ರಾತಾರಂ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಯಜಿಷ್ಠ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತರಾಗುವ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ, ತ್ವಾಂ ನಿನ್ನನ್ನು, ಅಹಂ ನಾನು, ಸ್ತವಿಷ್ಯಾಮಿ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಸ್ತುತಿಸುವೆ.''

ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ನೈವೇದ್ಯ ಸ್ವೀಕಾರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ನಂತರ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು.

ಅದ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ಕಲ್ಪಿತಂ ಚಾಪರಂ ಗೃಹೇ ।
ಪಕ್ವಮನ್ನಂ ಸಪಾನೀಯಂ ಸರ್ವೋಪಸ್ಕರಸಂಯುತಮ್ ॥★॥

''ಓ ದೇವ, ಇಂದು ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅನ್ನ, ಉಪಸ್ಕರ, ಪಾನೀಯ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಿತ.''

ಯಥಾಕಾಲಂ ಮನುಷ್ಯಾದ್ಯೈಃ ಭೋಕ್ಷ್ಯಮಾಣಂ ಶರೀರಿಭಿಃ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾಸ್ತು ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಜನಾರ್ದನಃ ॥★॥

''ಆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಋತುಗಳಲ್ಲಿ) ಮನುಷ್ಯ, ನಾನಾವಿಧವಾದ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಶು, ಸರೀಸೃಪ, ಪಕ್ಷಿ, ಕ್ರಿಮಿ, ಕೀಟ, ಜಲಚರ, ಋಷಿ, ಗಂಧರ್ವ, ದೇವ, ದೇವೋತ್ತಮ ಇವರೆಲ್ಲರು ಉಣ್ಣುವ, ಭೋಗಿಸುವ ಪದಾರ್ಥವೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ. ನೀನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗು.''

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ ।
ನಿತ್ಯತೃಪ್ತ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಕೃಪಯಾ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ॥★॥

''ಓ ಸಿರಿಯೊಡೆಯ! ನೀನು ನಿತ್ಯತೃಪ್ತ, ಆಪ್ತಕಾಮ, ಅನಂತಾನಂದ ಸಂದೋಹರೂಪ, ಪರನಿರಪೇಕ್ಷ, ಆದರೆ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೂ ಹೌದು. ಕಾರಣ ನಾನು ಇಟ್ಟ (ನನ್ನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿ ಇಡಿಸಿದ) ನಿನ್ನದೇ ಆದ ಈ ಮಹಾನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಸ್ವೀಕರಿಸು.''

ಭಗವನ್ ಶ್ರೀಪತೇ ನ್ಯಸ್ತಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ತ್ವತ್ಪುರೋ ಮಯಾ ।
ಕಪಿಲಾತ್ಮಕದಿವ್ಯೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ ತ್ವವಲೋಕಯ ॥★॥

''ಓ ಭಗವನ್, ನಿನ್ನೆದುರು ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುವೆ. ಅದನ್ನು ಕಪಿಲ-ರೂಪವಾದ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸು.''

ನೃಸಿಂಹಾತ್ಮಕದಿವ್ಯೇನ ದಿವ್ಯಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯೇಣ ವೈ ।
ತದ್ವಸ್ತುನಿಷ್ಠಂ ಗಂಧಂ ಚ ದಿವ್ಯಮಾಘ್ರಾಯ ಚಿನ್ಮಯ ॥★॥

''ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ದಿವ್ಯಗಂಧವನ್ನು ನರಸಿಂಹರೂಪವಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ನಿನ್ನ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಆಘ್ರಾಣಿಸು.''

ಭೃಗುರಾಮಸ್ವರೂಪೇಣ ದಿವ್ಯವಾಗಿಂದ್ರಿಯೇಣ ವೈ ।
ಸಾಂತ್ವಯ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಯಾ ವಾಚಾ ಭಕ್ತಂ ಮಾಮನುಕಂಪಯ ॥★॥

''ಪರಶುರಾಮರೂಪವಾದ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಮೃದುಲ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯ ತೋರು.''

ಕೃತ್ವಾ ಪವಿತ್ರಂ ಪೂತಂ ಚ ತತ್ತತ್ಸ್ವಾದುರಸೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಮಹಾಕೂರ್ಮಸ್ವರೂಪೇಣ ದಿವ್ಯಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯೇಣ ವೈ ॥★॥

ಆಸ್ವಾದಯ ಸ್ವಾದು ರಮ್ಯಂ ಭುಂಕ್ಷ್ವ ದೇವ ರಮಾಪತೇ ।
ಅಗಣಯ್ಯಾಪರಾಧಾನ್ ಮೇ ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ಕೇಶವ ॥★॥

''ನಾನು, ನನ್ನ ಮಡದಿ ಮುಂತಾದವರು ಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸು. ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಸ್ವಾದುರಸದಿಂದ ಭೋಜ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತುಂಬು. ಬಳಿಕ ನಿನ್ನ ಕೂರ್ಮ-ರೂಪಾತ್ಮಕವಾದ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಆಸ್ವಾದಿಸು. ಎಣಿಕೆ ಇಲ್ಲದ ಎನ್ನಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು.''

ಸಿದ್ಧಮೇವಾನ್ನವಸ್ತ್ರಾದ್ಯಂ ವಿಷ್ಣೋಸ್ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತಸ್ಸದಾ ।
ಸ್ವಾರ್ಥಂ ಸಮರ್ಪಯೇದ್ವಿಷ್ಣೌ ಯಥಾ ಪ್ರಾಣೇ ಸುರಾಃ ಪುರಾ ॥★॥

''ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಅನ್ನವಸ್ತ್ರಆಭರಣ ಜಲಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನದೇ. ಆದರೂ ಅದು ನಮಗೆ ಅನಂತ ಮಡಿಯಾಗಿ ಸಿಗಲಿ ಎಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವಂತೆ ನಾವು ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.''

ಪತ್ರಂ ಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ತೋಯಂ ಯೋ ಮೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ।
ತದಹಂ ಭಕ್ತ್ಯುಪಹೃತಮಶ್ನಾಮಿ ಪ್ರಯತಾತ್ಮನಃ ॥★॥

''ನಾನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಅನ್ನಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಾದಿಗಳು ರಸ, ಗುಣ, ಪರಿಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷುದ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ''ಎಲೆ, ಹೂ, ಹಣ್ಣು, ಜಲ

ನೈವೇದ್ಯ ಸ್ವೀಕಾರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ನಂತರ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು.

ಅದ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ಕಲ್ಪಿತಂ ಚಾಪರಂ ಗೃಹೇ ।
ಪಕ್ವಮನ್ನಂ ಸಪಾನೀಯಂ ಸರ್ವೋಪಸ್ಕರಸಂಯುತಮ್ ॥★॥

''ಓ ದೇವ, ಇಂದು ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅನ್ನ, ಉಪಸ್ಕರ, ಪಾನೀಯ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಿತ.''

ಯಥಾಕಾಲಂ ಮನುಷ್ಯಾದ್ಯೈಃ ಭೋಕ್ಷ್ಯಮಾಣಂ ಶರೀರಿಭಿಃ ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾಸ್ತು ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮೇ ಜನಾರ್ದನಃ ॥★॥

''ಆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಋತುಗಳಲ್ಲಿ) ಮನುಷ್ಯ, ನಾನಾವಿಧವಾದ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಶು, ಸರೀಸೃಪ, ಪಕ್ಷಿ, ಕ್ರಿಮಿ, ಕೀಟ, ಜಲಚರ, ಋಷಿ, ಗಂಧರ್ವ, ದೇವ, ದೇವೋತ್ತಮ ಇವರೆಲ್ಲರು ಉಣ್ಣುವ, ಭೋಗಿಸುವ ಪದಾರ್ಥವೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ. ನೀನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗು.''

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮಹಾನೈವೇದ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ ।
ನಿತ್ಯತೃಪ್ತ ಗೃಹಾಣೇದಂ ಕೃಪಯಾ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ॥★॥

''ಓ ಸಿರಿಯೊಡೆಯ! ನೀನು ನಿತ್ಯತೃಪ್ತ, ಆಪ್ತಕಾಮ, ಅನಂತಾನಂದ ಸಂದೋಹರೂಪ, ಪರನಿರಪೇಕ್ಷ, ಆದರೆ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೂ ಹೌದು. ಕಾರಣ ನಾನು ಇಟ್ಟ (ನನ್ನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿ ಇಡಿಸಿದ) ನಿನ್ನದೇ ಆದ ಈ ಮಹಾನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಸ್ವೀಕರಿಸು.''

ಭಗವನ್ ಶ್ರೀಪತೇ ನ್ಯಸ್ತಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ತ್ವತ್ಪುರೋ ಮಯಾ ।
ಕಪಿಲಾತ್ಮಕದಿವ್ಯೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ ತ್ವವಲೋಕಯ ॥★॥

''ಓ ಭಗವನ್, ನಿನ್ನೆದುರು ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುವೆ. ಅದನ್ನು ಕಪಿಲ-ರೂಪವಾದ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸು.''

ನೃಸಿಂಹಾತ್ಮಕದಿವ್ಯೇನ ದಿವ್ಯಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯೇಣ ವೈ ।
ತದ್ವಸ್ತುನಿಷ್ಠಂ ಗಂಧಂ ಚ ದಿವ್ಯಮಾಘ್ರಾಯ ಚಿನ್ಮಯ ॥★॥

''ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ದಿವ್ಯಗಂಧವನ್ನು ನರಸಿಂಹರೂಪವಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ನಿನ್ನ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಆಘ್ರಾಣಿಸು.''

ಭೃಗುರಾಮಸ್ವರೂಪೇಣ ದಿವ್ಯವಾಗಿಂದ್ರಿಯೇಣ ವೈ ।
ಸಾಂತ್ವಯ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಯಾ ವಾಚಾ ಭಕ್ತಂ ಮಾಮನುಕಂಪಯ ॥★॥

''ಪರಶುರಾಮರೂಪವಾದ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಮೃದುಲ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯ ತೋರು.''

ಕೃತ್ವಾ ಪವಿತ್ರಂ ಪೂತಂ ಚ ತತ್ತತ್ಸ್ವಾದುರಸೈರ್ಯುತಮ್ ।
ಮಹಾಕೂರ್ಮಸ್ವರೂಪೇಣ ದಿವ್ಯಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯೇಣ ವೈ ॥★॥

ಆಸ್ವಾದಯ ಸ್ವಾದು ರಮ್ಯಂ ಭುಂಕ್ಷ್ವ ದೇವ ರಮಾಪತೇ ।
ಅಗಣಯ್ಯಾಪರಾಧಾನ್ ಮೇ ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ಕೇಶವ ॥★॥

''ನಾನು, ನನ್ನ ಮಡದಿ ಮುಂತಾದವರು ಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸು. ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಸ್ವಾದುರಸದಿಂದ ಭೋಜ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತುಂಬು. ಬಳಿಕ ನಿನ್ನ ಕೂರ್ಮ-ರೂಪಾತ್ಮಕವಾದ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಆಸ್ವಾದಿಸು. ಎಣಿಕೆ ಇಲ್ಲದ ಎನ್ನಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು.''

ಸಿದ್ಧಮೇವಾನ್ನವಸ್ತ್ರಾದ್ಯಂ ವಿಷ್ಣೋಸ್ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತಸ್ಸದಾ ।
ಸ್ವಾರ್ಥಂ ಸಮರ್ಪಯೇದ್ವಿಷ್ಣೌ ಯಥಾ ಪ್ರಾಣೇ ಸುರಾಃ ಪುರಾ ॥★॥

''ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಣ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಅನ್ನವಸ್ತ್ರಆಭರಣ ಜಲಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನದೇ. ಆದರೂ ಅದು ನಮಗೆ ಅನಂತ ಮಡಿಯಾಗಿ ಸಿಗಲಿ ಎಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವಂತೆ ನಾವು ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.''

ಪತ್ರಂ ಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ತೋಯಂ ಯೋ ಮೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ।
ತದಹಂ ಭಕ್ತ್ಯುಪಹೃತಮಶ್ನಾಮಿ ಪ್ರಯತಾತ್ಮನಃ ॥★॥

''ನಾನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಅನ್ನಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಾದಿಗಳು ರಸ, ಗುಣ, ಪರಿಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷುದ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ''ಎಲೆ, ಹೂ, ಹಣ್ಣು, ಜಲ

ಇವುಗಳನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾದರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆ.'' ಎಂಬ ನಿನ್ನ ಮಾತಿನ ಭರವಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.''

ಏವಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಜಗದ್ಧಾತುಃ ನೈವೇದ್ಯಸ್ಯ ಸಮರ್ಪಣೇ ।
ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಪತಿರ್ಯೋಗ್ಯಃ ಯಜ್ಞಾಖ್ಯಸ್ತತ್ರ ದೇವತಾ ॥★॥

ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಂ ವಿಚಿಂತ್ಯೈವಂ ಹೃದಿಸ್ಥೇನಾವಿನಾಸ್ಥಿತಮ್ ।
ಸಾಲಗ್ರಾಮಾದಿಗೇನೈಕ್ಯಂ ವಿಚಿಂತ್ಯ ಪರಮೇಶಿತುಃ ॥★॥

''ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅನ್ನಆಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಕನೂ, ಪೋಷಕನೂ ಆದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೇಶ್ವರರೇ ಯೋಗ್ಯರು. ಈ ಸಮರ್ಪಣರೂಪ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಯಜ್ಞನಾಮಕ ಭಗವಂತನೇ ನಿಯಾಮಕ. ಈ ರೀತಿ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅರ್ಚಕನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಗೂ, ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವ ಪ್ರತಿಮಾ, ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ, ನಿವೇದಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಅನ್ನಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಅಭೇದವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. (ಅರ್ಚಕನಲ್ಲಿದ್ದು ತಾನೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ತಾನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಭಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಖ್ಯರಸವನ್ನು ತಾನೇ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.''

ಸ್ವತಂತ್ರ ನಿರ್ದೋಷ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಜ್ಞೇಯ ವಿಮುಕ್ತಿದ ।
ನಿಃಸ್ಪೃಹೇಶ್ವರ ಸರ್ವೇಶ ಶುಭಸಾರಭುಗವ್ಯಯ ॥★॥

ಅಪ್ರಮೇಯ ರಮಾಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿನಮಸ್ಕೃತ ।
ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ ಕಾರುಣ್ಯನಿಧೇ ನಿತ್ಯನಿರಾಮಯ ।
ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ಪಾಹೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ದೇವೇಶ್ವರಂ ಹರಿಮ್ ॥★॥

ನಾರಾಯಣ ತ್ವತ್ಸ್ವರೂಪಾನ್ ರಸಾನ್ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾತ್ಮಕಾನ್ ರಸಾನ್ ।
ಭುಂಕ್ಷ್ವಾಥೋ ಪ್ರಾಕೃತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶುದ್ಧೀಕುರು ಜಗತ್ಪತೇ ॥★॥

''ಓ ಸ್ವತಂತ್ರ ! ಓ ನಿರ್ದೋಷ ! ಓ ಗುಣಪೂರ್ಣ !
ಓ ಸರ್ವವೇದಾದಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಪರತತ್ತ್ವ !
ಭವಬಂಧನ ಬಿಡಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಧಾಮವನ್ನೈದಿಸುವ ಮುಕುಂದ ! ವಾಸುದೇವ!
ಯಾವುದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ಆಪ್ತಕಾಮ ! ನಿಸ್ಪೃಹ !

ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರ !

ಸ್ವಾಖ್ಯರಸವನ್ನೇ ಭೋಗಿಸುವ ಶುಭಸಾರಭೋಕ್ತಾ !

ಏನನ್ನು ಉಣ್ಣದಿದ್ದರೂ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿರುವ ಅವ್ಯಯ !

ಸಿರಿ ವಿಧಿ ವಾಯುಗಳ ಎಣಿಕೆಗೆ ಎಟುಕದೇ ದೂರನಿಂತ ಅಪ್ರಮೇಯ !

ಅವರೆಲ್ಲರಿಂದ ವಂದಿತ ! ಎಂದೆಂದಿಗೂ ತಪ್ಪದ ಸಂಕಲ್ಪವಿರುವ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ!

ಭಕ್ತರನ್ನು ಹರಸಿ ಉದ್ಧರಿಸುವ ಕಾರುಣ್ಯನಿಧೆ !

ರೋಗ, ರುಜಿನೆ, ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು, ನೋವು, ಅಳಿವು ಮುಂತಾದ ಯಾವ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದ ನಿತ್ಯ ನಿರಾಮಯ !

ಭಕ್ತರು ಮಾಡಿದ, ಕ್ಷುದ್ರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಾಣುವ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ !

ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

ಓ ಭಗವನ್ ! ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಖ್ಯರಸವನ್ನು ಭೋಗಿಸು.

ರಸರೂಪನಾದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನೀನು ಉಣ್ಣು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪವಾದ ರಸವನ್ನು ಆಘ್ರಾಣನ ಮಾಡು.

ಪ್ರಾಕೃತರಸಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡು. ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸು.''

ಅನಂತರೂಪೇಣ ರಮಾ ತ್ವತ್ಪೂಜಾಂ ಕರ್ತುಮಂಜಸಾ ।
ನ ಶಶಾಕಾಲ್ಪಸಾರೋಽಸ್ಮಿ ನೇಶೋಽಹಮಿತಿ ಕಿಂ ವದೇ ॥★॥

ಕ್ಷಮಾಪಯಾಪರಾಧಾನ್ ಮೇ ದಯಾಸಾಗರ ತೇ ನಮಃ ॥★॥

''ಅನಂತರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ರಮಾದೇವಿಯು ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥಳಾಗದಿರುವಾಗ ಅಲ್ಪಸಾರನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಆರಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ?

ಆದುದರಿಂದ ದಯಾಸಾಗರ! ನನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ನಿನಗೆ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಅನಂತ ನಮನಗಳು.''

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಮಧ್ಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಜಲವನ್ನು ಪಾನೀಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಭಗವಂತನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ನಮಗೂ ದೇವರಿಗೂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ

ಜವನಿಕೆ (ಪರದೆಯನ್ನು) ಕಲ್ಪಿಸಿ ಮೂಲಮಂತ್ರವನ್ನು ೧೦೮ ಬಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶ ಸ್ತೋತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ನೈವೇದ್ಯ ಅನುಸಂಧಾನ

ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ವಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ-ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸಿರುವ ಅನೇಕ ಪ್ರಮೇಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ತಿಳಿಯೋಣ. ತಿಳಿದು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸೋಣ.

ಭಗವಂತನ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಕೊನೆ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಅನಂತ, ಅನಂತವಿಧ. ಆ ತೆರನಾದ ಆನಂದ ಬೇರೆ ಯಾರೊಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅನಿತರಸಾಧಾರಣ. ಅದು ಅಲೌಕಿಕ ಹಾಗೂ ಅಪ್ರಾಕೃತ. ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರ.

ಸಿರಿ, ವಿಧಿ, ವಾಯುಗಳ ಆನಂದದಂತೆ ಪರಾಧೀನವಲ್ಲ. ಅದು ಅನಾದಿ, ನಿತ್ಯ, ಶಾಶ್ವತ, ಏಕಪ್ರಕಾರ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕ, ಅಚಿಂತ್ಯ, ಅದ್ಭುತ. ಅದು ನಿರವಧಿಕ, ನಿಶ್ಛಿದ್ರ.

ದೇವರ ಆನಂದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆನಂದ ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲ, ಅಂತೆಯೇ ನಿರತಿಶಯ. ಈ ಆನಂದ ದುಃಖದೊಡನೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ದೇವರ ಆನಂದ ಎಂದಿಗೂ ಹಿಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದಿಗೂ ಕುಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹ್ರಾಸ, ವೃದ್ಧಿ ವಿಹೀನ.

ಇಂಥ ಆನಂದವೇ ಆ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ. ಅಂತೆಯೇ ಆತ ಪೂರ್ಣ ಪರಿತುಷ್ಟ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಆಪ್ತಕಾಮ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇಚ್ಛಿಸುವದು ಅವನ ಕ್ರೀಡೆ, ಭೋಗಿಸುವದು ಅವನ ಲೀಲೆ.

ಭೋಗವಿದ್ದಾಗ ವೃದ್ಧಿ, ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಕ್ಷಯ ಎನ್ನುವದು ಇಲ್ಲ. ಭಗವಂತ ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಭೋಗಿಸದಿರುವ ವಸ್ತುವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಅವನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾದದ್ದು ತನ್ನಯ ಸ್ವರೂಪ, ತನ್ನ ಗುಣ, ರೂಪ, ಕ್ರಿಯೆಗಳು.

ನಂತರ ರಮಾದೇವಿಯ ರೂಪ, ಗುಣ, ಕ್ರಿಯೆಗಳು,

ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳು,

ಎಲ್ಲ ಚೇತನರು, ದೇಶ, ಕಾಲ, ಶಬ್ದ, ಪ್ರಕೃತಿತತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಜಡ ಪದಾರ್ಥಗಳು.

ಹೀಗಿದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳ ಪಟ್ಟಿ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ, ಗುಣ, ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾಗಿವೆ.

ತನ್ನ ರೂಪ, ಗುಣ, ಕ್ರಿಯಾಗಳ ಭೋಗ

ಭಗವಂತ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಸ್ವಾತ್ಮ ಭೋಗ. ಇದು ಎರಡು ಬಗೆ.

ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಧಿಷ್ಠಿತವಾಗದಿರುವ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದು ಒಂದು.

ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಷ್ಠಿತವಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದು ಮತ್ತೊಂದು.

ಇದರ ವಿವರ

ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗುಣಗಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ರಮಾದಿ ಚೇತನರಲ್ಲೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಮುಂತಾದ ಅಚೇತನಗಳಲ್ಲೂ ಅಧಿಷ್ಠಿತವಾಗಿವೆ.

ರಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ರೂಪಗಳು ಸ್ವಾಖ್ಯರಮಾದಿರೂಪಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. (ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇದೇ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ) ಭಗವಂತನು ರೂಪದಲ್ಲಿ ರೂಪನಾಗಿ, ರಸದಲ್ಲಿ ರಸನಾಗಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೀರಾಗಿ, ಹಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಾಗಿ (ಅಂದರೆ ಆಯಾ ರೂಪಗಳಿಂದ) ಇರುವನು.

ಇಂಥ ರೂಪ, ರಸ, ನೀರು, ಹಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಗವಂತನ ರೂಪ, ರಸ, ನೀರು, ಹಣ್ಣಿನ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಖ್ಯ ರೂಪ, ಸ್ವಾಖ್ಯ ರಸ ಮುಂತಾಗಿ ಕರೆಯಬೇಕು.

ಇದನ್ನುಳಿದ ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳು ಯಾವ ಅಧಿಷ್ಠಾನದಲ್ಲೂ ಇರುವವಲ್ಲ.

ಯಾವ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲೂ ಅಧಿಷ್ಠಿತವಾಗದಿರುವ ತನ್ನ ಅನಂತಾನಂತ-ರೂಪಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅಲ್ಲದೇ ತನ್ನಯ ಆನಂದ, ಜ್ಞಾನ, ದ್ಯುತಿ, ಬಲ, ಸೌಂದರ್ಯ, ಔದಾರ್ಯ, ವೀರ್ಯ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಪ್ರಾಗಲ್ಭ್ಯ, ಇಚ್ಛಾ, ದಯಾ, ಪ್ರೀತಿ, ಕ್ಷಮಾ, ಕೃತಿ, ತೇಜಸ್, ಕಾಂತಿ, ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಮುಂತಾದ ಅನಂತ ಗುಣಗಳನ್ನು,

ಸೃಜನ, ಪಾಲನ, ಸಂಹರಣ, ಪ್ರೇರಣ, ನಿಯಮನ, ಧಾರಣ, ಬೋಧನ, ಬಂಧನ, ಮೋಚನ, ಗಮನ ಮುಂತಾದ ಅನಂತ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳೂ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಭಗವಂತನಿಂದ ಅತ್ಯಂತಾಭಿನ್ನ.

ಒಂದೊಂದು ಗುಣವೂ ಒಂದೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಅನಂತ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಣ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಅನಂತಗುಣಕ್ರಿಯಾಮಯವಾಗಿವೆ. ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನ, ಬಲ, ಆನಂದಾದಿ ಗುಣಗಳೂ ಹಾಗೂ ಸೃಜನ, ಪಾಲನ, ಪ್ರೇರಣ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಇವೆ.

ಅಂದರೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಭಗವಂತನ ರೂಪವೇ ವಿಶ್ವದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸಂಹಾರ ಮುಂತಾದ ಅನಂತ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದರ್ಥ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಆನಂದ, ಬಲ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳು, ಹಾಗೂ ಪಾಲನ ಪ್ರೇರಣ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಅನಂತ ಗುಣಕ್ರಿಯಾಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಕ್ರಿಯೆಗಳು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಅಲ್ಲದೇ ದೇವರು ಗುಣಗಳನ್ನು, ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ, ಗುಣಗಳೂ ಗುಣಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು, ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಗುಣಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತವೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಆ ಅನಂತನ ಅಚಿಂತ್ಯ ಲೀಲಾವಿಲಾಸ. ಮಾನವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ಛೇ, ರಮಾದಿಗಳಿಗೂ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡನೇ ತರಹದ ರೂಪಗಳ ಭೋಗವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಯೋಣ.

ರಮಾದಿದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ತನ್ನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಆದೇ ರೀತಿ, ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಹಣ್ಣು ಹಾಲು ಮಧುಗಳಲ್ಲೂ ಇರುವ ತನ್ನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಭಗವಂತ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈ ರೂಪಗಳೇ ಸ್ವಾಖ್ಯರಸ, ಸ್ವಾಖ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಇನ್ನು ಭಗವದ್ರೂಪವಾದ ವಿಷಯಗಳು ಅನಂತ, ಅನಂತವಿಧ.

ಹೇಗೆ ರೂಪ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತೋರುವದು ಹೊರತು ಕಿವಿಗೆ ಅಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಭಗವದಾತ್ಮಕ ಬಣ್ಣಗಳು ಅನಂತವಿಧವಾದುದರಿಂದ ಅನಂತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಸಂಭೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ. ಅನಂತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವಿರುವದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವು ಸಂಭೋಗ್ಯವು.

ಈ ಭಗವದಾತ್ಮಕ ಬಣ್ಣ ರಸ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸಿರಿ, ವಿಧಿ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳು ಚಿಂತಿಸಲೂ ಸಮರ್ಥರಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಇವು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವಂತಹ ರೂಪ ರಸಗಳಂತಲ್ಲ. ಲೋಕತೋ ಅತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ.

ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಸಿರಿಯೂ ಪುಲಕಿತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ, ಬೆರಗುಗೊಂಡು ಬಾಗಿ ನಮಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಅಲ್ಲದೇ ಭಗವದಾತ್ಮಕ ಶಬ್ದ, ರಸ ಮುಂತಾದವು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಭೋಗಿಸುತ್ತವೆ. ಭಗವದಾತ್ಮಕರೂಪವು ಶಬ್ದ ರಸಾದಿಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸ್ವಭೋಗ್ಯವು ಅನ್ಯೋನ್ಯಭೋಗ್ಯವೂ ಆಗಿವೆ.

ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯ ಸುಖಭೋಗ

ನಾವು ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಭವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅತೀತವನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತೇವೆ, ಆದರೆ ಅನುಭವಿಸಲಾರೆವು. ಭವಿಷ್ಯವನ್ನಂತೂ ಅನುಭವಿಸಲು ನೆನೆಯಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಊಹೆ, ಕಲ್ಪನೆ ಸಾಧ್ಯ.

ಆದರೆ ಭಗವಂತ ವರ್ತಮಾನದಂತೆ ಅನಂತಾನಂತ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪಗಳ ಹಿಂದೆ ಆಗಿಹೋದ, ಅನಂತಾನಂತ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪಗಳ ಮುಂದೆ ಬರುವ ತನ್ನಯ ಅನಂತ ಸುಖವನ್ನೂ ಭೋಗ್ಯಪದಾರ್ಥವನ್ನೂ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಕ್ಷಣದ ಅನಂತಾಂಶ-ದಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮಕಾಲದಲ್ಲೂ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಅತ್ಯದ್ಭುತ.

ರಮಾದೇವಿಯ ರೂಪ, ಗುಣ, ಕ್ರಿಯಾಗಳ ಭೋಗ

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ರಮಾದೇವಿಯಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲದೇ ರಮಾದೇವಿಯನ್ನೂ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅವಳ ದೇಶಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಭಕ್ತಿ, ಆನಂದ, ಜ್ಞಾನ, ಅವಳ ಅಸಾಧಾರಣ ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಚಂಚಲಾಪಾಂಗನೀರಾಜನ, ಅವಳ ವಿಲಾಸ, ಮಂದಹಾಸ, ನೃತ್ಯ, ಗಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೇವರು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಗುಣಗಳೂ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಅನಂತ ಗುಣಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವವು.

ಇದಲ್ಲದೇ ಭಗವಂತನು ಅನುಭವಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿರೂಪವಾದ ಹಾಗೂ ಜಡರೂಪವಾದ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ಹೂ, ಹಣ್ಣು, ಹಾರ, ಚಂದನ, ಆಸನ, ಹಾಸಿಗೆ, ವಾಹನ, ಅರಮನೆ, ನದಿ, ಕಡಲು, ಬೆಟ್ಟ, ಗಿಡ, ಬಳ್ಳಿ, ದೀಪ, ಧೂಪ, ಪಾದುಕೆ, ಛತ್ರ, ಚಾಮರ, ವ್ಯಜನ, ಪರ್ಯಂಕ, ಮಣಿ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಚಿನ್ನ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆಯಾ ರೂಪಳಾಗಿ ಆಯಾ ಆಕಾರಗಳಿಂದ ಇರುವಳು. ಇವು ರಮಾದೇವಿಯ ಸ್ವಾಖ್ಯರೂಪಗಳು.

ಈ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಗವಂತ ಅನುಭವಿಸುವನು.

ಮುಕ್ತಭೋಗ್ಯ ಆನಂದಾದಿ ಭೋಗ

ಮುಕ್ತನಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆಗುವ ಆನಂದವು ಒಂದು ಮೊತ್ತ ಎನ್ನುವುದಾದರೆ ಅದರ ನೂರು ಪಟ್ಟು ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವರ ಆನಂದ. ಅದಕ್ಕೆ ನೂರು ಪಟ್ಟು ದೇವಗಂಧರ್ವರದು.

ಹೀಗೆ ಪಿತೃ, ಆಜಾನಜ, ಕರ್ಮದೇವ, ದೇವ, ದಕ್ಷ, ಇಂದ್ರ, ರುದ್ರ, ಬ್ರಹ್ಮ ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ನೂರಾರು ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಆನಂದವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗಿನ ಮುಕ್ತರು ಅನುಭವಿಸುವ ಅನಂತ ಆನಂದವನ್ನು ಭಗವಂತ ಅನುಭವಿಸುವ.

ಇದೇ ಬಗೆಯಾಗಿ ಜ್ಞಾನ, ಬಲ, ಲಾವಣ್ಯ, ತೇಜಸ್ಸು ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ.

ಇವರೆಲ್ಲರ ಈ ಆನಂದಗಳ ಇಷ್ಟು ಬೃಹದ್ಗಾತ್ರದ ಮೊತ್ತವು ದೇವರ ಅನಂತವೂ, ಅಪಾರತೀರವೂ ಆದ ಆನಂದಕಡಲಿನ ಅತಿ ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಬಿಂದುವಿಗೂ ಕಡಿಮೆ.

ಜೊತೆಗೆ, ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮರೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಮುಕ್ತಜೀವರು ನಿತ್ಯವೂ, ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ದೇವರಿಂದ ಆನಂದವನ್ನು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಭಿಕ್ಷುಕರೇ, ಕಿಂಕರರೇ ಹೊರತು ಯಾರೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ರಾಜರಲ್ಲ.

ದೇವತಾಭೋಗ

ಸಂಸಾರಸ್ಥರಾದ ಸಮಸ್ತಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳು ಜಡವಾದ ಹೂ ಹಣ್ಣು, ಅನ್ನ ಪಾಯಸ, ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯ, ಲೇಹ್ಯ, ಪೇಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಆಕಾರ, ಗುಣ, ರಸ ಮುಂತಾದವುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ಇರುವರು.

ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಭಗವಂತ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕರ್ಮಾದಿ ಸಾಧನ ಭೋಗ

ದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಕಲ ಜೀವರು ಮಾಡುವ ಭಕ್ತಿ, ಉಪಾಸನೆ, ಜ್ಞಾನ, ಕರ್ಮ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಭೋಗವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಜೀವರು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ದೇಶ ಕಾಲ ಜಡ ವಿಶ್ವ ಭೋಗ

ದೇವರು ಅನಂತ ದೇಶವನ್ನು ಅನಂತ ಕಾಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಅನಂತ ದೇಶ ಕಾಲಗಳ ಅನಂತಾನಂತ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ನಿರವಧಿಕ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಖ್ಯದೇಶ ಕಾಲರೂಪಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವದನ್ನೂ ನಾವು ತಿಳಿದಿರುವೆವು.

ಪ್ರಕೃತಿ, ಮಹತ್, ಅಹಮ್, ಮನಸ್ಸು, ಇಂದ್ರಿಯ, ಭೂತ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ, ಲೋಕ, ದ್ವೀಪ, ಬೆಟ್ಟ, ಸಾಗರ ಮುಂತಾದವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಗವಂತನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

'..ಭೋಜನದಾಯಿನೇ'

'ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಹಾರವಿತ್ತವನು ಯಾರು'

ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಅಂಶವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಇಡಿಯ ವಿಶ್ವದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೊದಲ ಕ್ಷಣದಿಂದ ಕೊನೆಯ ಕ್ಷಣದವರೆಗೆ ಅನಂತಾನಂತ ಜೀವರಾಶಿಗಳು ಜನಿಸುವರು. ಈ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನಂತಾನಂತ.

ಅಂದರೆ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೆ ಇರುವ ಅನಂತಕಾಲ-ಕ್ಷಣಗಳ ಹಾಗೂ ಅನಂತಪರಮಾಣುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತಲೂ ಅನಂತ ಮಡಿ ಮಿಗಿಲಾದುದು ಜೀವರ ಸಂಖ್ಯೆ.

ಅವರಿಗೆ ಅನ್ನ, ಆಹಾರ ಅಗತ್ಯ. ಆದುದರಿಂದ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೇ ಯಾವ ಜೀವರನ್ನೂ ಎಂದಿಗೂ ಭಗವಂತ ಹುಟ್ಟಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಆ ದೊರೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಇಟ್ಟೇ ಹುಟ್ಟಿಸಿರುವ.

ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಒಂದೇ ತರಹದ ಆಹಾರ ಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಒಂದು, ಮತ್ತೊಂದು ಜಾತಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಕ್ರಿಮಿ, ನುಷಿ, ನೊರಜು, ನೊಣ, ಇರಿವೆ, ಸೊಳ್ಳೆ ಮುಂತಾದ ಅತಿಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಕೋಟಿಕೋಟಿ ಬಗೆಯ ಜಂತುಗಳು ಭೋಗಿಸುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಾನೆ ಭಗವಂತ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಜಿರುಳೆ, ಹಲ್ಲಿ, ಚೇಳು, ಇಲಿ, ಹಾವು ಮುಂತಾದ ಭೂಚರ,

ಮೀನು, ಏಡಿ, ಆಮೆ, ಮೊಸಳೆ, ತಿಮಿಂಗಿಲ ಮುಂತಾದ ಜಲಚರ,

ಗುಬ್ಬಿ, ಕಾಗೆ, ಕಪೋತ, ಕೋಗಿಲೆ, ಹದ್ದು, ಹಂಸ ಮುಂತಾದ ಖೇಚರ,

ಜಿಂಕೆ ಕುದುರೆ, ಹುಲಿ, ಸಿಂಹ, ಆನೆ, ಚಿರತೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು,

ಸಮಸ್ತಮಾನವರು, ನಾಗ, ಪ್ರೇತ, ಭೂತ, ಪಿಶಾಚ, ಚಾರ, ಕಿನ್ನರ, ಸಿದ್ಧ, ಗಂಧರ್ವ, ಋಷಿ, ಪಿತೃ, ದೇವ, ದೇವೋತ್ತಮ ಮೊದಲಾದ ಎಂಬತ್ತುನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಜೀವರಿಗೆ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ತೆರನಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅಲ್ಲದೇ, ಚಿಕ್ಕ ಶಿಶುವಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವ ಆಹಾರ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಬಾಲಕನಿಗೆ ಆಹಾರವಾದುದು ತರುಣನಿಗೆ ಸಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ. ಶಿಶು, ಬಾಲ, ತರುಣ, ವಯಸ್ಕ, ತೀರವೃದ್ಧ ಇವೆಲ್ಲರಿಗೆ ಒಂದೇ ತೆರನಾದ ಆಹಾರವಲ್ಲ. ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಆಹಾರ ಅಗತ್ಯ.

ಹೀಗೆ ಆಯಾ ಜೀವನ ಆಯುಷ್ಯದವರೆಗೆ ಅವರವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಸೃಜಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ಅನಂತಾನಂತ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತ ಕರುಣಾಮಯ ಪ್ರಭುವು

ಕ್ರಿಮಿಯ ಅಣುಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು,
ತಿಮಿಯ ಮಹೋದರವನ್ನು,
ಚಿಕ್ಕವರ ಚಿಕ್ಕ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು
ದೊಡ್ಡವರ ದೊಡ್ಡಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ಸಂತಸಗೊಳಿಸುವನು.

ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಉಣ್ಣುವದನ್ನು ತಾನೂ ಉಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶುಭವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆನಂದತುಂದಿಲನಾಗಿ ಮೆರೆವ, ಸಿರಿಯರಸ.

'ಈಶಾವಾಸ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಂ..'

ನಾವು ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸುತ್ತಿರುವ ಅನ್ನ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಧಾನ್ಯ, ನೀರು, ಬೆಂಕಿ, ಪಾತ್ರೆ, ವಲೆ, ಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಗಿಡ, ಅಂಕುರ, ಬೀಜ, ನೆಲ, ಗಾಳಿ ಇವೆಲ್ಲ ಯಾರದು?

ಯಾರು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಹುಟ್ಟಿಸಿದವರು ?
ಅದರಲ್ಲೆಲ್ಲ ರಸವನ್ನು ತುಂಬಿದವರಾರು?
ಅದನ್ನು ಪೌಷ್ಟಿಕಗೊಳಿಸಿದವರಾರು ?

ಇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವು ನನ್ನ ಸ್ವಂತದ್ದು ?

ಪುರ, ಪ್ರಾಕಾರ, ಗೋಪುರ, ವಿಮಾನ, ನೆಲ, ಗೋಡೆ, ಸ್ತಂಭ, ವೇದಿಕೆ, ಮಂಟಪ, ಕೂಡಿಸುವ ಪೀಠ, ಅಭಿಷೇಕದ ನೀರು, ಉಡಿಸುವ ಬಟ್ಟೆ, ತೊಡಿಸುವ ಅಲಂಕಾರ, ಪಿಡಿಯುವ ಆಯುಧ, ಲೇಪಿಸುವ ಗಂಧ, ಹಚ್ಚುವ ತಿಲಕ, ಅರ್ಚಿಸುವ ತುಲಸೀ, ಏರಿಸುವ ಮಾಲೆ, ಅರ್ಪಿಸುವ ಹೂಗಳು, ತೋರುವ ಧೂಪ, ಬೆಳಗುವ ದೀಪ, ಮಾಡುವ ನೈವೇದ್ಯ, ಧರಿಸುವ ಛತ್ರ, ಬೀಸುವ ಚಾಮರ, ಹಾಕುವ ವ್ಯಜನ, ನೋಡಿಸುವ ದರ್ಪಣ, ಹಾಡುವ ಗಾನ, ಮಾಡುವ ನೃತ್ಯ, ಬಾರಿಸುವ ವಾದ್ಯ, ಏರುವ ವಾಹನ, ಆಂದೋಲಿಕಾ, ರಥ, ಗಜ, ಸಿಂಹ, ಗರುಡ,

ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಬಾಗುವ ತಲೆ, ಮುಗಿಯುವ ಕೈ, ನುಡಿದ ಮಂತ್ರ, ನುಡಿಯುವ ನಾಲಿಗೆ, ನೋಡುವ ಕಣ್ಣು, ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಮನಸ್ಸು, ಇವೆಲ್ಲ ಮಾಡುವ ಜೀವ,

ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಯಾರು ನಿಯಾಮಕರು ?

ಇದೆಲ್ಲ ಯಾರ ಸೊತ್ತು ?

ದೇವರು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ, ಅವನೇ ನಿಯಮಿಸಿದ. ಅಂತೆಯೇ ಇದೆಲ್ಲ ಅವನ ಸೊತ್ತು. 'ತ್ವದೀಯಂ ವಸ್ತು ಗೋವಿಂದ ತುಭ್ಯಮೇವ ಸಮರ್ಪಯೇ'

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಭಗವಂತ ಭೋಗಿಸುವ. ಭೋಗಿಸುವ ಕ್ರಮವೂ ತೀರ ವಿಲಕ್ಷಣ. ಅದು ಸಿರಿಗೂ ಎಟುಕದ ಮಾತು.

ಭಗವಂತ ನಾವಿಟ್ಟ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಅನ್ನದ ಆಕಾರವಾಗಿ ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಅವರ ಅಂತಸ್ಥರಾಗಿ ಪ್ರಾಣದೇವರು, ಅವರಲ್ಲಿ ರಮಾದೇವಿಯೂ ಅನ್ನದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಇರುವರು.

ಆ ರಮಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಿಂದ ಭಗವಂತ ತುಂಬಿರುವ.

ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವರು ಪ್ರಾಕೃತ ಅನ್ನದಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನೇ ಉಣ್ಣುವನು. ಸ್ವಾಖ್ಯರಸವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುವನು.

ರಮಾರೂಪವಾದ ರಸವನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸುವನು. ಉಳಿದ ರಸವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡುವನು. ಆಸ್ವಾದಿಸುವ ಭಗವಂತನ ನಾಲಿಗೆ ಕೂರ್ಮ. ಆಘ್ರಾಣಿಸುವ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ ನರಸಿಂಹ. ನೋಡುವ ಕಣ್ಣು ಕಪಿಲ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಭಗವಂತನ ಸ್ವಾಖ್ಯರಸವನ್ನು ದೇವರ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾರೂ ಭೋಗಿಸುವದಿಲ್ಲ. ದೇವರು ಭೋಗಿಸುವ ಸ್ವಾಖ್ಯರಸಕ್ಕೆ (ರಸರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ) ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾದುದರಿಂದ ನಾವು ಭೋಗಿಸುವ ರಸದ ವರೆಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ರಸಗಳೂ ದೇವರಿಗೆ ನಿವೇದಿತ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

'ಪುರುಷೋ ವಾ ಅಕ್ಷಿತಿಃ'

ಭಗವಂತನು ಮಾಡುವ ಭೋಗದ ಈ ಕ್ರಮದ ಚಿಂತನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಅವನು ಭೋಗ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆನೆಯಬೇಕು.

ಅನಂತ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು.

ಅಂತೆಯೇ ಭೂಮಿಯು ಆಗಾಗ ಆಗಾಗ ಆಹಾರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವದು.

ಒಂದೇ ಬಾರಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಆಹಾರ ಮುಂಬರುವ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ದೊರಕದಿರಬಹುದು ಹಾಗಾಗಿ ಆಹಾರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಜೀವರು ಹುಟ್ಟುವವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುವದು ಆವಶ್ಯಕ.

ಕಾರಣ, ಕೆಲವು ಬಾರಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆದಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಭೂಮಿ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಆಗಿರುವ ಜೀವರ ಪಾಡೇನು? ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಲ ಬೆಳೆ ಬೆಳಿಸಿದರೂ ಭೂಮಿಯ ಶಕ್ತಿ ಉಡುಗಿ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಈ ಭೂಶಕ್ತಿ ಅಕ್ಷೀಣ, ಶಾಶ್ವತ. ಇದನ್ನು ಕ್ಷಯವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡವನು 'ಪುರುಷೋ ವಾ ಅಕ್ಷಿತಿಃ'.

ಆ ಪರಮಪುರುಷ ಈ ಭೂಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಿಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಭೂಮಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಕ್ಷತವಾಗಿರಿಸಿದ 'ಅಕ್ಷಿತಿ' ಭೂಮಾಪುರುಷನನ್ನು ನೆನಿಸಬೇಕು. ನೆನೆದು ಮನ ತಣಿಸಬೇಕು.

'ಪುಷ್ಣಾಮಿ ಚೌಷಧೀಃ ಸರ್ವಾಃ'

ಅಲ್ಲದೇ, ದೇವರ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಯುವದಕ್ಕೆ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತುತ್ತೇವೆ. ಬಿತ್ತಿದ ಬೀಜದಿಂದ ಧಾನ್ಯ ಬರುವದು ಒಂದು ಬೀಜದಿಂದ ವಿಪುಲ ಧಾನ್ಯ ಲಾಭವಾಗುವದು.

ಹೀಗಿರದೆ ಒಂದು ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿದುದರಿಂದ ಒಂದೇ ಧಾನ್ಯದ ಕಣವು ಲಭಿಸಿದರೆ ಯಾವುದನ್ನು ತಿಂದೇವು? ಯಾವುದನ್ನು ಬಿತ್ತೇವು?

ಒಂದು ಬೀಜದಿಂದ ಒಂದೇ ಕಣವು ಬಂದುದರಿಂದ ತಿಂದರೆ ಬಿತ್ತಲು ಇಲ್ಲ. ಬಿತ್ತಿದರೆ ತಿನ್ನಲು ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಹಾಕ್ಷಾಮ.

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಒಂದು ಬೀಜದಿಂದ ವಿಪುಲಧಾನ್ಯದ ಬೆಳಸನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ ಆ ದೇವರ ದಯೆಯನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ನೆನೆಯಬೇಕು.

ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುವಾಗ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವನ್ನು ನಾವು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

‘ಪಿತರಂ ಪರಿಚರತಃ ಪೃಥಿವೀ ಚ ಅಗ್ನಿಶ್ಚ’

ನಾವು ಉಣ್ಣುವ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಭೂಮಿ ನಮಗಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಸಿದೆ, ನಾವು ಉಣ್ಣುವ ಅನ್ನವನ್ನು ಬೆಂಕಿ ನಮಗಾಗಿಯೇ ಬೇಯಿಸಿದೆ ಎಂದು ನಾವು ತಿಳಿದಿರುವದು. ಇದು ಭ್ರಾಂತಿ.

ಭೂಮಿ ಬೆಂಕಿ ಭಗವಂತನ ಮುಖದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ದೇವತೆಗಳು. ಅಂದರೆ ದೇವರ ಮುಖ ಭೂಮಿ ಬೆಂಕಿಗಳಿಗೆ ತಂದೆ.

ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ದೇವರ ಮುಖದ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲೋಸುಗ ಭೂಮಿ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿತು, ಬೆಂಕಿ ಅದನ್ನು ಬೇಯಿಸಿತು.

ಭೂಮಿ, ಬೆಂಕಿ ದೇವತೆಗಳು ತಾವು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ಜೀವರ ಮುಖದಲ್ಲಿರುವ ದೇವರ ಮುಖಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಅದನ್ನು ‘ನಾವೇ ತಿಂದೆವು’ ಎಂಬ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮೆರೆಯುತ್ತೇವೆ, ದೇವರನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಇನ್ನೊಂದು,

ತೆಂಗು ಮುಂತಾದ ಯಾವುದೇ ಮರಕ್ಕೆ ನೀರೆರೆಯುವದು ಕಾಲಿಗೆ. ಆ ನೀರು, ಮಣ್ಣು, ಬೇರು, ಕಾಂಡ, ಚರ್ಮ, ಶಾಖೆ, ಎಲೆ, ಹೂ, ಜುಬ್ಬರ, ಪರಟೆ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಾಣಸಿಗದೆ ಕಾಯಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ, ಅದೂ ಸಿಹಿಯಾಗಿ ದೊರೆಯುವದು ದೇವರ ಸಂಕಲ್ಪದ ಮಹಿಮೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಮಾವು, ಬಾಳೆ, ಹಲಸು ಮುಂತಾದ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ, ತರಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

‘ಅಹಂ ವೈಶ್ವಾನರೋ ಭೂತ್ವಾ..’

ಮತ್ತೊಂದು,

ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ಕಡಿಯಲು, ಜಗಿಯಲು, ಕಷ್ಟವಾದ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳು ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನಮಗೇನೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಪಚನವಾಗುವದು.

ಆ ಗಟ್ಟಿ ಪದಾರ್ಥ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾದು ಹೋಗುವ ದಾರಿ ಅತಿ ಕೋಮಲವಾದ ನಾಲ.

ಆ ನಾಲವನ್ನು ಹಾಗೂ ಉದರಕೋಶದ ಚರ್ಮವನ್ನು ಹರಿಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಸಿಕ್ಕು ಬೀಳುವದೂ ಇಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಅಧ್ಭುತ ಶಕ್ತಿ ಆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮೀಸಲು ಎಂದಾಗಿ ಮರೆಯದೇ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

ಇನ್ನೊಂದು,

ಯಾವುದೇ ಜೀವ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾನವ ಉಣ್ಣುವದಕ್ಕೆ ಯಾವ ನಿರ್ಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ.

ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಯಮಗಳು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ, ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ತೀರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಂಡ ಕಂಡ ಆಹಾರವನ್ನು ಮನಗಂಡಂತೆ ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವ ಎರಡು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೊರಗೆ ಬೆರಸಿದರೆ ಕೆಡಬಹುದು, ಕೊಳೆಯಬಹುದು, ವಿಷವಾಗಬಹುದು ಅಂಥ ಎಲ್ಲ ಆಹಾರವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಜಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೂ ಆ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣವಾಗುವದನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ.

ಇದೆಲ್ಲ ನಮ್ಮುದರದಲ್ಲಿರುವ ವೈಶ್ವಾನರನ ಪಚನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲವೇ ? ಆತನ ಪ್ರಸಾದರಸವಲ್ಲವೇ ?

'ತನುತ್ವೇಪ್ಯಖಿಲಂಭರಂ'

ಇಂಥ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಾಡುವ ನೈವೇದ್ಯ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುವದಕ್ಕಲ್ಲ. ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಲು ಸಾಧ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ.

ಇಡಿಯ ಅವ್ಯಾಕೃತ ಗಗನವನ್ನೇ ಉದರದಲ್ಲಿ, ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ? ತನ್ನ ರೋಮಕೂಪದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡ ಭಗವಂತನ ಉದರದ ಏಕದೇಶದ ಕೋಟ್ಯಂಶದ ಅನಂತಾಂಶವನ್ನೂ ಸಪ್ತಾವರಣ ಸಮೇತವಾದ ಇಡಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ತುಂಬಲಾರದು.

ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅವ್ಯಾಕೃತ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರಿಸಿದ ಪರಮಾಣುವಿನಂತೆ ತೋರುವದು.

ಅಂಥ ಭಗವಂತನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು, ನಾವು ಸಲ್ಲಿಸುವ ನೈವೇದ್ಯವು ಹೇಗೆ

ತುಂಬೀತು? ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅತಿಥಿಯ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬದಿದ್ದರೆ ನಮಗೇ ಸಂಕೋಚವಾಗುವದು.

ಶಿಶುವಿಗೆ ಉಣಿಸುವಷ್ಟು ಆಹಾರವನ್ನು ಮಹಾ ಭೋಕ್ತೃವಾದ ಜಟ್ಟಿಗೆ ಬಡಿಸಿದರೆ ಹೇಳಲಾರದಷ್ಟು ತೀರ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವದು ಸಹಜ.

ಹಾಗೇ 'ಸರ್ವಭುಕ್' ಆಗಿರುವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ತೀರ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಹಾರವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಲು ನಮಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗಬೇಕು.

ಆದರೂ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತ, ಆಪ್ತಕಾಮ, ನಿತ್ಯ ಅನಶನನಾದ ದೇವನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾವು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ 'ಒಂದು ಕವಲ ಅನ್ನ', 'ಬಿಂದು ಗಂಗೋದಕವು' ಸಂತುಷ್ಟಿ ತರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

'..ವಿನಾ ದ್ರವ್ಯಂ ಸುಖಾಗತಾನ್'

ಅಬ್ಬ ! ಈತ ಕರುಣೆಯ ಮಹಾಸಾಗರ, ಕ್ಷಮೆಯ ಕಡಲು. ತನ್ನ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪೂಜೆಗಾಗಿಯೂ ದ್ರವ್ಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲ.

ದ್ರವ್ಯಸಂಪಾದನಾಯಾಸ ಬೇಡ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭಕ್ತರು ಪರದಾಡುವದು ಬೇಕಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಹಣವಿಲ್ಲದೆ, ಶ್ರಮವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಲಭ ಲಭಿಸಿದ ಕಂದ, ಮೂಲ, ಫಲಗಳಿಂದ, ಎಲೆ, ಹೂ, ನೀರುಗಳಿಂದಲೇ ಅತುಲ ಆದರ, ಅನನ್ಯ-ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಅರ್ಚಿಸಬಹುದು. ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ 'ಆನಂದತುಂದಿಲನಾಗುವ'

'ವಾಸನಾರೂಪಕಾನ್ ಭೋಜ್ಯಾನ್ ಭುಂಕ್ತೇ'

ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಈ ಕ್ಷುದ್ರ ಪ್ರಾಕೃತ, ಭೌತಿಕ, ನೀರಸ, ಕಂದ, ಮೂಲ, ಫಲ, ಎಲೆ, ಜಲಗಳನ್ನೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಆತ್ಮತೃಪ್ತನಲ್ಲವೇ ಆತ ?

ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಭರಿತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೂ ಸಾಕು, ದೊರೆ ಶ್ರೀಹರಿ ಮೆಚ್ಚುವ.

ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾನಸ ಪದಾರ್ಥಗಳೇ ಭಾರಿಯಾದ ನೈವೇದ್ಯ. ಮಾನಸ ಪದಾರ್ಥಗಳೊಡನೆ ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಟಿ ಮಾಡಿ ನೋಡುವ, ಬನ್ನಿ.

ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಪರಿಮಿತಿ ಇದೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ದೇಶಕಾಲಗಳ ನಿರ್ಬಂಧವಿದೆ. ಕಂಡಂತೆ ಕಂಡಷ್ಟು ಬಳಸಲಾಗದು.

ಪರಮಶುದ್ಧವಾಗಿರುವದಂತೂ ಇನ್ನೂ ಕಷ್ಟ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಬಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟು ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ ಪೂಜಾವಿಧಿ.

ಆದರೆ, ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಡವನಾದರೂ ಮನದ ಭಾವಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ, ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಿರಿವಂತನಾದವ ರಾಜಾಧಿರಾಜರಾದ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಯಾವುದನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂಥ ಮಹಾನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಪರಮಾದ್ಭುತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವ.

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು.

ಈ ಬಗೆಯ ಮನೋಮಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಅರ್ಪಣೆಯಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದಂತಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ?

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಕುರಿತು ಚಿಂತನ ಮಾಡೋಣ.

ಮನೋಮಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಅಂತೆಯೇ ಮಾನಸಪೂಜಾವಿಧಾನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವದು.

ಆದರೆ ಬಹಿರಂಗ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಯಾವನಿಗೆ ಅಶಕ್ತಿ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ರೋಗ ಮುಂತಾದವುಗಳಿವೆಯೋ, ಆತ ಬಹಿರಂಗಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗದಿರುವಾಗ ಕೇವಲ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಬಹುದು.

ಆದರೆ ಬಹಿರಂಗಕರ್ಮದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಶರಣು ಹೋದರೆ ಅದು ಕೇವಲ ಶಾಠ್ಯವಾಗುವದು.

ಸಿರಿ, ಸಂಪತ್ತು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಜಿಪುಣತನದಿಂದಾಗಿ,

ಬಲ, ಶಕ್ತಿಗಳು ವಿಪುಲವಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಜಾಡ್ಯದಿಂದಾಗಿ,

ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಸಮಯ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೂ ಕೇವಲ ತನ್ನ ಆಲಸ್ಯದಿಂದಾಗಿ,

ಸೋಗು ಹಾಕಿ ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ ಮಾನಸ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿ ಬಹಿರಂಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪಾಪ ಬರುವದು ನಿಶ್ಚಿತ.

ಈ ಕುರಿತಾಗಿ ಮಾನಸಪೂಜೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ.

'..ಏಷ ಪ್ರವಿವಿಕ್ತಾಹಾರತರಃ..'

ಮನೋನಿರ್ಮಿತ ವಾಸನಾಮಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದಲ್ಲಿ ದೇವರು ಅದನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಕ್ರಮವೇನು ?

ಅವುಗಳಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಆಗಬಹುದೇ ?

ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಭುವಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಯಾವ ತೆರನಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವಲ್ಲೂ ಸಮಸ್ಯೆ ಇಲ್ಲ.

ಶಾಸ್ತ್ರ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಜಾಗರದಲ್ಲಿ (ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ) ನಮ್ಮಂತೆ ದೇವರೂ ಬಾಹ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವನಾಮಕನಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವ.

ಹಾಗೆ ನಾವು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಭೋಗಿಸುತ್ತೇವೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮೊಡನೆ ದೇವರೂ ತೈಜಸ ನಾಮಕನಾಗಿ ಸ್ವಪ್ನಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ.

ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯ ವಾಸನಾಮಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಅನುಭವದಿಂದ ನಮಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯಾದೀತು.

ಆದರೆ ಎಚ್ಚರವಾದಮೇಲೆ ಆ ತೃಪ್ತಿ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಜೀವ ಬಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತಿ ಪಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ವಾಸನಾನಿರ್ಮಿತ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಲಾರ.

ಇದು ಜೀವನ ಸ್ವಭಾವ ಎನ್ನಿ, ಇಲ್ಲವೆ ದುರ್ದೈವ, ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ಅಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಎಂತಾದರೂ ಅನ್ನಿ. ಅಂತೂ ಇದು ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ.

ಆದರೆ, ದೇವರ ಕಥೆ ಮಾತ್ರ ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತ.

ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅವನ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ, ಅನಂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಎಂತೆನ್ನುವದು ತೀರ ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಹೀಗಾಗಿ ನಾವು ಅರ್ಪಿಸಿದ ವಾಸನಾನಿರ್ಮಿತ ಚಿನ್ನದ ವೇದಿಕೆ, ಸ್ಫಟಿಕದ ಮಂಟಪ, ಚಂದನದ ಗಂಧ, ಚಂಪಕಾದಿ ಪುಷ್ಪ, ಅನ್ನಾದಿ ನಾನಾ ಭೋಗ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭಗವಂತ ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೆ ವಾಸನಾಮಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಾವು ಭೋಗಿಸುವದಕ್ಕೂ ದೇವರು ಭೋಗಿಸುವದಕ್ಕೂ ಮೇರು ಮಶಕಗಳಷ್ಟು ಅಂತರವಿದೆ.

ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅನಂತವಾದ ಅಂತರವಿದೆ.

ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿರುವ ವಾಸನಾಮಯವನ್ನು ನಾವು ಜಾಗರವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಭೋಗಿಸುತ್ತೇವೆ. ದೇವರಿಗೆ ಈ ತೆರನಾದ ಭ್ರಮವೇ ಇಲ್ಲ.

ಇದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ತೀರ ಮಹತ್ವದ ಅಂತರವಿದೆ. ದೇವರು ವಾಸನಾಮಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಸಂತಸಪಡುವನು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲು, ಅನ್ನ, ಪಾಯಸ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ವಾಖ್ಯರಸವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವಂತೆ, ವಾಸನಾಮಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಗಣಿತಗುಣ-ಪೂರ್ಣವಾದ ತನ್ನ ಅನಂತರೂಪಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಆನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುವ.

ವಾಸನಾರೂಪಕಾನ್ ಭೋಜ್ಯಾನ್ ಭುಂಕ್ತೇ ತತ್ಪ್ರವಿಚಿಂತಿತಾನ್ ।
ಭುಂಕ್ತೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿಃ ಬಾಹ್ಯಭೋಗವಿಲಕ್ಷಣಾನ್ ॥★॥

ತತ್ತದಾಕಾರಸಂಯುಕ್ತಾನ್ ಸ್ವರೂಪಾನ್ ಸ್ವೀಕರೋತ್ಯಜಃ ॥★॥

ಅಲ್ಲದೇ ಭಗವಂತನ ಭೋಗ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದದ್ದು.

ನಮ್ಮಂತೆ ಪರತಂತ್ರವಲ್ಲ.

ಕಮಲಾ, ಕಮಲಾಸನರೂ ಆ ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆಯ ಅಣತಿಯಂತೆ ಭೋಗ ಮಾಡುವರು.

ದೇವರ ಕರುಣೆಯು ತಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಕಂಗಾಲಾಗುವದು ನಿಶ್ಚಿತ,

ದೇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಪರಿಯಿಲ್ಲ. ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ.

ಅಲ್ಲದೇ, ನಮ್ಮಂತೆ ಅಪರಿಪೂರ್ಣನಾದುದರಿಂದ ಭಗವಂತ ಭೋಗಿಸುವದಿಲ್ಲ.

ಏಕೆಂದರೆ ಆತ 'ಸದಮಂದಸಾಂದ್ರಸ್ವಾನಂದತುಷ್ಟವಪುಃ' ಅನಂತ ಆನಂದರೂಪನಾದುದರಿಂದ ಆಪ್ತಕಾಮ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ, ಬಾಹ್ಯಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತನೆಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಕರೆಯುವರು.

ಜೀವರಿಗೆ ಅವರವರ ಕರ್ಮನುಸಾರವಾಗಿ ಅಶುಭ ಭೋಗಗಳಿವೆ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕರ್ಮಲೇಪವೂ ಇಲ್ಲ. ಅಶುಭಭೋಗಗಳೂ ಇಲ್ಲ.

ಆ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತರು ಹಾಗೂ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಇವರೂ ಅಶುಭವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವದಿಲ್ಲ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಅನುಸಂಧಾನಗಳೊಡನೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

★★★

ಈ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮೂಲರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮನೊಡನೆ ಪೀಠದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಆವರಣದೇವತೆಗಳಿಗೂ ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಆಗಲೇ ಅನುಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ''ಅಮೃತಾಪಿಧಾನಮಸಿ'' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಉತ್ತರಾಪೋಶನವನ್ನು ಕೊಡುವದು.

ಆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಪಾದುಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಹಸ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಲನಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆತಂದು ಪೀಠಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರದಿಂದ ೧೨ ಬಾರಿ ಗಂಡೂಷಕ್ಕಾಗಿ ಜಲವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವದು.

ಕರ್ಪೂರ ಕಸ್ತೂರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಂದನದ ನೀರನ್ನು ಕೈಗೆರೆದು ಕೈತೊಳಿಸಬೇಕು. ಹಲ್ಲುಜ್ಜಲು, ಹಾಗೂ ಪಾದ ತೊಳೆಯಲು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ೧೨ ಬಾರಿ ಗಂಡೂಷಕ್ಕೆ ನೀರು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಪುನಃ ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕನಿಷ್ಠ ಮೂರು ಬಾರಿ ಹೂಗಳಿಂದರ್ಚಿಸಬೇಕು.

ಛತ್ರ, ಚಾಮರ, ವ್ಯಜನಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ, ಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ನೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತ ತೂಗುಮಂಚದ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿ ಉರಿಯುವ ಸಾಲುದೀಪಗಳ, ಹಂಸ, ಕೋಕಿಲೆ, ನವಿಲು, ಮುಂತಾದ ಮಧುರ ಮನೋಹರ ಪಕ್ಷಿಗಳ ನಿನಾದದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಮಾರಮಣನನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಸುವರ್ಣದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ತಾಂಬೂಲ ತಿಂದ ಮುಖವನ್ನು ತೊಳೆಯುವದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ೧೨ ಬಾರಿ ಗಂಡೂಷ, ದಂತಧಾವನ ಹಾಗೂ ಆಚಮನವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಸುವರ್ಣದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವಾಗ ಈ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

ಓಂ ಹಿರಣ್ಯರೂಪಃ ಸ ಹಿರಣ್ಯಸಂದೃಗಪಾಂ ನಪಾತ್ ಸೇದು ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಃ। ಹಿರಣ್ಯಯಾತ್ ಪರಿ ಯೋನೇರ್ನಿಷದ್ಯಾ ಹಿರಣ್ಯದಾ ದದತ್ಯನ್ನಮಸ್ಮೈ॥
(ಋ.೨-೩೫-೧೦)

ಈ ಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥ ಆಭರಣಗಳ ಸಮರ್ಪಣೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

ನಾಕಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠೇ ಅಧಿತಿಷ್ಠತಿ ಶ್ರಿತೋ ಯಃ ಪೃಣಾತಿ ಸ ಹ ದೇವೇಷು ಗಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಮಾ ಆಪೋ ಘೃತಮರ್ಷಂತಿ ಸಿಂಧವಸ್ತಸ್ಮಾ ಇಯಂ ದಕ್ಷಿಣಾ ಪಿನ್ವತೇ ಸದಾ ॥
(ಋ.೧.೧೨೫.೫)

ಅನ್ವಯ :- ಯಃ (ವಿಷ್ಣುಂ) ಶ್ರಿತಃ ಪೃಣಾತಿ, ಸ ಹ ನಾಕಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠೇ ಅಧಿತಿಷ್ಠತಿ, ದೇವೇಷು ಗಚ್ಛತಿ. ತಸ್ಮೈ ಸಿಂಧವಃ ಆಪಃ ಘೃತಂ ಅರ್ಷಂತಿ. ಇಯಂ ದಕ್ಷಿಣಾ ತಸ್ಮೈ ಸದಾ ಪಿನ್ವತೇ.

''**ಯಃ (ವಿಷ್ಣುಂ) ಶ್ರಿತಃ** ಯಾರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಅವನ ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದು **ಪೃಣಾತಿ** ದಾನ ಕೊಡುವನೊ **ಸ ಹ ನಾಕಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠೇ ಅಧಿತಿಷ್ಠತಿ** ಅವನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಆನಂದವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ, **ದೇವೇಷು ಗಚ್ಛತಿ** ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯುತ್ತಾನೆ. **ತಸ್ಮೈ** ಅಂಥವನಿಗೆ **ಸಿಂಧವಃ** ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳ ಸ್ಯಂದನ ಮಾಡುವ, ಅಪೇಕ್ಷಿತವನ್ನು ಹರಿಸುವ **ಆಪಃ** ದೇವತೆಗಳು **ಘೃತಂ ಅರ್ಷಂತಿ** ಉದ್ದೀಪ್ತವಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. (ಹಾಲಿಗಿಂತ ಮೊಸರು, ಮೊಸರುಗಿಂತ ಬೆಣ್ಣೆ, ಬೆಣ್ಣೆಗಿಂತ ತುಪ್ಪ ಉತ್ತಮ. ಅರ್ಥಾತ್

ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ.) ಇಯಂ ದಕ್ಷಿಣಾ ಅವನು ಕೊಟ್ಟ ದಕ್ಷಿಣೆ ತದಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ದಕ್ಷಿಣಾನಾಮಕ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ತಸ್ಮೈ ದಕ್ಷಿಣಾ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಸದಾ ಪಿನ್ವತೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖರಸವನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತಾಳೆ.''

ಓಂ ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸೋ ಅರ್ಚತ ।
ಅರ್ಚಂತು ಪುತ್ರಕಾ ಉತ ಪುರಂ ನ ಧೃಷ್ಣ್ವರ್ಚತ ॥ (ಋ.೮-೬೯-೮)

ಕರ್ಮನಿರ್ಣಯಃ ಅರ್ಚನಂ ಯಜ್ಞಾದಿ । ಪ್ರಾರ್ಚನಂ ಜ್ಞಾನಧ್ಯಾನಾದಿ। 'ಶ್ರೇಯಾನ್ ದ್ರವ್ಯಮಯಾದ್ ಯಜ್ಞಾತ್ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞಃ ಪರಂತಪ'। ಇತಿ ಭಗವದ್ವಚನಾತ್ । ಪ್ರಿಯ ಯಜ್ಞಾ ಅರ್ಚತ, ಪ್ರಿಯಜ್ಞಾನಾಃ ಪ್ರಾರ್ಚತ, ಪುತ್ರಕಾಃ ಅಲ್ಪಜ್ಞಾ ಅಪ್ಯರ್ಚತ ।

'ನ ಬುದ್ಧಿಭೇದಂ ಜನಯೇದಜ್ಞಾನಾಂ ಕರ್ಮಸಂಗಿನಾಮ್ । ಜೋಷಯೇತ್ ಸರ್ವಕರ್ಮಾಣಿ ವಿದ್ವಾನ್ ಯುಕ್ತಃ ಸಮಾಚರನ್' ಇತಿ ಚ । ಉತಶಬ್ದಾತ್ ಜ್ಞಾನಿನಾಮಪ್ಯರ್ಚನಂ ಯುಕ್ತಂ ಸ್ವಾಶ್ರಮಾನುಸಾರೇಣೇತಿ । 'ಅಧಾ ತೇ ವಿಷ್ಣೋ ವಿದುಷಾ ಚಿದರ್ಧ್ಯಃ ಸ್ತೋಮೋ ಯಜ್ಞಶ್ಚ ರಾಧ್ಯೋ ಹವಿಷ್ಮತಾ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ।

ಕಿಂ ತದರ್ಚನೀಯಮ್ । ಧೃಷ್ಣು ಧೃಷ್ಟಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಸುದೇವಾಖ್ಯಮ್ ।

ಪುರಂ ದೇಹಂ ನಾರ್ಚತ । 'ಪ್ರತ್ಯುದ್ಗಮಪ್ರಶ್ರಯಣಾಭಿವಾದನಂ ವಿಧೀಯತೇ ಸಾಧು ಮಿಥಃ ಸುಮಧ್ಯಮೇ । ಪ್ರಾಜ್ಞೈಃ ಪರಸ್ಮೈ ಪುರುಷಾಯ ಚೇತಸಾ ಗುಹಾಶಯಾಯೈವ ನ ದೇಹಮಾನಿನೇ' ಇತಿ ಭಾಗವತೇ ।

''ಸದೇಹಮಾನಿಹರಯೇ ಪ್ರಣಮೇತ್ ಕೇವಲಾಯ ವಾ । ನ ದೇಹಾಯ ನ ತನ್ಮಾನಪರಾಯ ಚ ಕಥಂಚನ'' ಇತಿ ವ್ಯಾಸಸ್ಮೃತೌ । ಪುನರರ್ಚತೇತಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥೇ ।

ಟೀಕಾ- ಅರ್ಚತ । ಅರ್ಚನಮಿತ್ಯಾದಿನಾಽನುಪಸರ್ಗಪ್ರಕೃತ್ಯರ್ಥಾವುಕ್ತೌ । ತತ್ರ ಕುತೋ ಯಜ್ಞಾದಿತೋ ಜ್ಞಾನಾದೇಃ ಪ್ರಕರ್ಷ ಇತ್ಯತ ಆಹ ॥ ಶ್ರೇಯಾನಿತಿ ॥ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸ ಇತ್ಯೇತದ್ ವ್ಯರ್ಥಮ್ । ಪ್ರಿಯೋ ಮೇಧೋ ಯಜ್ಞೋ ಯೇಷಾಮಿತಿ 'ಆಜ್ಜಸೇರಸುಕ್' । ಪ್ರಿಯಾ ಮೇಧಾ ಜ್ಞಾನಂ ಯೇಷಾಮಿತಿ ವಾ । 'ನಿತ್ಯಮಸಿಚ್ ಪ್ರಜಾಮೇಧಯೋಃ' । ದ್ವಯಮಪಿ ತಂತ್ರೇಣೋಪಾತ್ತಮಿತಿ ಭಾವೇನ ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ ಯೋಜಯತಿ ॥ ಪ್ರಿಯೇತಿ ॥

ನನು ಪ್ರಿಯಯಜ್ಞಾಃ ಕರ್ಮಿಣೋಽಲ್ಪಕಾಸ್ತೇಽನಾದರಣೀಯಾ ಏವ ನ ವಿಧೇಯಾ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾನಿರಾಸಾರ್ಥತ್ವಾತ್ 'ಅರ್ಚಂತು ಪುತ್ರಕಾಃ' ಇತಿ ನ ಪುನರುಕ್ತಮಿತಿಭಾವೇನಾಹ-ಪುತ್ರಕಾಇತಿ॥ಅರ್ಚತೇತ್ಯನೇನಪುರುಷವ್ಯತ್ಯಯೋಽಯಮಿತ್ಯುಕ್ತಮ್ । ನನು ತೇಽನಾದರಣೀಯಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಮಿತಿ ನೇತ್ಯಾಹ ॥ ನ ವೃದ್ಧೀತಿ ॥

ನನು ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸಃ ಪುತ್ರಕಾಃ ಅರ್ಚತ ಅರ್ಚತೇತ್ಯಾದರಾರ್ಥಾಭ್ಯಾಸತಯಾ ಕುತೋ ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯತೇ । ಏವಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನೇಽಪಿ ಶಬ್ದಶ್ಚ ನಾಧ್ಯಾಹರ್ತವ್ಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ॥ ಉತಶಬ್ದಾದಿತಿ॥ ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥಸ್ಯೋತಶಬ್ದಸ್ಯ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ ನೈಕವಾಕ್ಯತಾ । ತಸ್ಯೈವಾಪ್ಯರ್ಥತ್ವಾಚ್ಚ ನಾಧ್ಯಾಹಾರ ಇತಿ ಭಾವಃ ।

ನನು ಪ್ರಿಯಯಜ್ಞಾ ಏವ ತಾವದಲ್ಪಕಾಃ ತೇಷಾಂ ಕೈಃ ಸಹ ಸಮುಚ್ಚಯಃ । ನ ಚ ಜ್ಞಾನಿಭಿಃ । ತೇಷಾಂ ಪ್ರಾರ್ಚನಾಧಿಕಾರಿಣಾಮರ್ಚನಾಭಾವಾತ್ । ಸಮಾನವಿಷಯ ಏವ ಸಮುಚ್ಚಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ ॥ ಜ್ಞಾನಿನಾಮಪೀತಿ ॥ ಯುಕ್ತಂ ಪ್ರಮಿತಮ್ । 'ತಸ್ಮಾತ್ ಕರ್ಮ ನ ಕುರ್ವಂತಿ ಯತಯಃ' ಇತ್ಯಾದಿವಿರೋಧಾದಿತ್ಯತ ಉಕ್ತಂ ॥ ಸ್ವಾಶ್ರಮೇತಿ ॥ ಅಸ್ವಕೀಯಕರ್ಮವಿಷಯಂ ತದಿತಿ ಭಾವಃ । ಇತಿ ಹೇತೋಃ ಸಮುಚ್ಚಯೋ ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ಶೇಷಃ । ಯುಕ್ತಮಿತ್ಯುಕ್ತಮುಪಪಾದಯತಿ ॥ ಅಧೇತಿ ॥ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭಗವತೋಽನ್ಯದಿತಿ ಕೇಚಿತ್ ಅತ ಉಕ್ತಂ ॥ ವಾಸುದೇವಾಖ್ಯಮಿತಿ ॥ ಪುರಶಬ್ದೇನ ಕೇವಲಸ್ತದಭಿಮಾನೀ ಚೋಚ್ಯತೇ । ಧೃಷ್ಣುಶಬ್ದೇನ ನಿರ್ಭಯತ್ವ-ಸಭಯತ್ವಯುಕ್ತಿರುಕ್ತಾ । ಆಗಮಸಮ್ಮತಿಂ ಚ ಆಹ ॥ ಪ್ರತ್ಯುದ್ಗಮೇತಿ ॥ ನನ್ವೇವಮಪ್ಯರ್ಚತೇತ್ಯುಕ್ತಂ ಪದಮವಶಿಷ್ಟಮಿತ್ಯತ ಆಹ ॥ ಪುನರಿತಿ ॥

ಅನ್ವಯ :- ಪ್ರಿಯಮೇಧಸಃ ! ಅರ್ಚತ. ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸಃ ! ಪ್ರಾರ್ಚತ. ಪುತ್ರಕಾಃ ಅರ್ಚಂತು. ಉತ. ಧೃಷ್ಣು ಅರ್ಚತ. ಪುರಂ ನ.

''ಪ್ರಿಯಮೇಧಸಃ ಓ ಕರ್ಮ ಪ್ರೇಮಿಗಳೇ! ಅರ್ಚತ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಗವಂತನನ್ನರ್ಚಿಸಿ. ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸಃ ಓ ಜ್ಞಾನಪ್ರೇಮಿಗಳೇ ! ಪ್ರಾರ್ಚತ ಜ್ಞಾನಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನರ್ಚಿಸಿ.

ಪುತ್ರಕಾಃ ಅಲ್ಪಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಜನರೆಲ್ಲ, ಅರ್ಚಂತು ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಉತ ಅಲ್ಲದೇ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸನ್ಯಾಸ ಗೃಹಸ್ಥಾದಿ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನರ್ಚಿಸಲಿ.

ಧೃಷ್ಣು-ಸಕಲರನ್ನು ಧರ್ಷಣ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ, ಎಲ್ಲರ ಧರ್ಷಣವನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅರ್ಚತ-ಪೂಜಿಸಿರಿ. ಪುರಂ ನ ದೇಹವನ್ನು ಅಥವಾ ದೇಹಾಭಿಮಾನಿ ಜೀವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಡಿ.''

ಓಂ ನಿ ಷು ಸೀದ ಗಣಪತೇ ಗಣೇಷು ತ್ವಾಮಾಹುರ್ವಿಪ್ರತಮಂ ಕವೀನಾಮ್ । ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂ ಚನಾರೇ ಮಹಾಮರ್ಕಂ ಮಘವಞ್ಚಿತ್ರಮರ್ಚ ॥ (ಋ.೧೦-೧೧೨-೯)

ಈ ಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

ಓಂ ವಯಃ ಸಪರ್ಣಾ ಉಪ ಸೇದುರಿಂದ್ರಂ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾ ಋಷಯೋ ನಾಧಮಾನಾಃ । ಅಪ ಧ್ವಾಂತಮೂರ್ಣುಹಿ ಪೂರ್ಧಿ ಚಕ್ಷುರ್ಮುಮುಗ್ಧ್ಯಸ್ಮಾನ್ ನಿಧಯೇವ ಬದ್ಧಾನ್ ॥ (ಋ.೧೦-೭೩-೧೧)

ಭಾಗವತತಾತ್ಪರ್ಯೇ (೧೧-೪-೧೯) **ಸುಪರ್ಣಾ ಋಷಯೋ ವ್ಯಾಸಂ ನಾಥಮಾನಾ ಯಯುಃ ಸದಾ । ಭ್ರಾಂತಿಂ ನಿವಾರಯಾಸ್ಮಾಕಂ ಮುಮುಗ್ಧೀತಿ ಚ ವಾದಿನಃ ।**

ಅನ್ವಯ :- ವಯಃ ಸುಪರ್ಣಾಃ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಃ ಋಷಯಃ ಇಂದ್ರಂ ನಾಧಮಾನಾಃ ಉಪಸೇದುಃ. ಧ್ವಾಂತಂ ಅಪ ಊರ್ಣುಹಿ. ಚಕ್ಷುಃ ಪೂರ್ಧಿ. ನಿಧಯಾ ಇವ ಬದ್ಧಾನ್ ಅಸ್ಮಾನ್ ಮುಮುಗ್ಧಿ.

''**ವಯಃ** ಉತ್ತಮರಾದ, ವಿಲಕ್ಷಣರಾದ, ನಾನಾ ಯೋಗ್ಯತೆಯ **ಸುಪರ್ಣಾಃ** ಉತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳುಳ್ಳ ಆನಂದಮಯ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರಾದ **ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಃ** ಜ್ಞಾನಮಯ ಭಗವಾನ್ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ, ಜ್ಞಾನಮಯ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಪ್ರಿಯರಾದ, ಭಗವಂತನ ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಪ್ರೀತಿಸುವ, ಭಗವಂತನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ **ಋಷಯಃ** ಸ್ವಯಂ ಮಹಾಜ್ಞಾನ ಯೋಗ್ಯರಾದ ಋಷಿಗಳು, **ಇಂದ್ರಂ** ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾದ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರನ್ನು, **ನಾಥಮಾನಾಃ** ಪರಿ ಪರಿಯಿಂದ ಯಾಚಿಸುತ್ತ, **ಉಪಸೇದುಃ** ಸಮೀಪಿಸಿದರು, ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕರು.''

ಮೊರೆ ಹೋದ ಮಾತು ಇದು-

''**ಧ್ವಾಂತಂ ಅಪ ಊರ್ಣುಹಿ** ಓ ಸ್ವಾಮಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಕವಿದ ಕತ್ತಲನ್ನು ಕಳೆ.

ಚಕ್ಷುಃ ಪೂರ್ಧಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ತುಂಬು, ನಮ್ಮ ಮನಗಣ್ಣು ಜ್ಞಾನಸುರಿದು ತುಂಬು. ನಿಧಯಾ ಇವ ಬದ್ಧಾನ್ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಸಂಸಾರದ ಸಂಕೊಲೆಯಿಂದ ಬದ್ಧರಾದ, ಅಸ್ಮಾನ್ ಮುಮುಗ್ಧಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಕ್ತರಾಗಿಸು.''

ಓಂ ಶ್ರಿಯೇ ಜಾತಃ ಶ್ರಿಯ ಆ ನಿರಿಯಾಯ ಶ್ರಿಯಂ ವಯೋ ಜರಿತೃಭ್ಯೋ ದಧಾತಿ । ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯನ್ ಭವಂತಿ ಸತ್ಯಾ ಸಮಿಥಾ ಮಿತದ್ರೌ ॥ (ಋ.೯-೯೪-೪)

ಅನ್ವಯ :- ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾಃ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯನ್.ಮಿತದ್ರೌ ಸಮಿಥಾ ಸತ್ಯಾ.

ನ್ಯಾಯದೀಪಿಕಾ - ಯಃ ಪುರುಷಃ ಶ್ರೀಸಮಾರಾಧನಾರ್ಥಂ ಜಾತೋಽಸೌ ತದರ್ಥಮೇವ ಗೃಹಾನ್ನಿರ್ಗತೋ ಭವತಿ । ಸ ಶ್ರಿಯಂ ಉಪದೇಷ್ಟೃಭ್ಯೋ ಗುರುಭ್ಯ ಏವ ಸ್ವಸ್ಯ ವಯೋ ಧತ್ತೇ । ಏವಂ ಶ್ರಿಯಮುಪಾಸೀನಾಃ ಪುರುಷಾ ಅಮೃತತ್ವಂ ಯಾಂತಿ । ತಸ್ಮಿನ್ ಗುರುಶಿಷ್ಯಾಖ್ಯೇ ಮಿಥುನೇ ಸಮೀಹಿತಾನಿ ಸತ್ಯಾನಿ ಭವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ ।

ಪ್ರಮೇಯದೀಪಿಕಾ - ಶ್ರಿಯಂ ಪ್ರತಿ ವಸಾನಾ ವಸಂತಃ ತಾಮಾಚ್ಛಾದ್ಯ ಸ್ಥಿತಾ ವಾ ಉಪಾಸೀನಾ ಇತಿ ಯಾವತ್ । ತೇಷಾಂ ಸಮಿಥಾ ಸಮೀಹಿತಾನಿ ಸತ್ಯಾನಿ ಭವಂತಿ । ಮಿತದ್ರೌ ಸಮುದ್ರೇ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧೌ ।

ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯ ಈ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

''ಶ್ರೀ ಎನ್ನುವದಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪಭೂತವಾದ ಕಾಂತಿ ಎಂದು ಪರಮ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅರ್ಥ. ಭಗವಂತನ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಆ ಭಗವಂತನ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕೆಂದೇ ಧ್ಯಾನತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೋಸುಗ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಅಡವಿಯನ್ನು ಸೇರಿದ. ಆ ಭಗವಂತನ ರೂಪ, ಲಾವಣ್ಯ, ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಗುರುಗಳಿಗಾಗಿ (ಗುರುಗಳು ಮಾಡುವ ದೇವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇಡಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ತೆತ್ತ.

ಶ್ರಿಯಂ ಹೀಗೆ ದೇವರ ರೂಪ, ಕಾಂತಿ, ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನು ವಸಾನಾಃ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ ಭಕ್ತರು ಅಮೃತತ್ವಮಾಯನ್ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಹೀಗೆ ಮಿತದ್ರೌ ಗುರುಶಿಷ್ಯರ ಮಿಥುನದಲ್ಲಿ ಸಮಿಥಾ ಅವರು ಬಯಸಿದ್ದೆಲ್ಲ ಸತ್ಯಾ ಸತ್ಯವಾಗುವದು. ''

ಶ್ರಿಯ ಏವೈನಂ ತಚ್ಛ್ರಿಯಮಾದಧಾತಿ ಸಂತತಮೃಚಾ ವಷಟ್ಕೃತ್ಯಂ ಸಂತತ್ಯೈ ಸಂಧೀಯತೇ ಪ್ರಜಯಾ ಪಶುಭಿರ್ಯ ಏವಂ ವೇದ ||

ಅನ್ವಯ :- ಶ್ರಿಯಃ ಏನಂ (ಏನಾಂ) ತಚ್ಛ್ರಿಯಂ ಅದಧಾತಿ. ಸಂತತ್ಯೈ ಸಂತತಂ ಋಚಾ ವಷಟ್‌ಕೃತ್ಯಂ. ಯ ಏವಂ ವೇದ ಪ್ರಜಯಾ ಪಶುಭಿಃ ಸಂಧೀಯತೇ.

''ದೇವರು ಶ್ರಿಯಃ ತನ್ನ ಮೈ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಏನಂ (ಏನಾಂ) ತಚ್ಛ್ರಿಯಂ ಸಿರಿಯನ್ನು ಅದಧಾತಿ ಪೋಷಿಸುವನು. (ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಿಂದಲೇ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವದು.) ಆದುದರಿಂದ ಸಂತತ್ಯೈ ಸಂತತ ಸಂಪತ್ತಿಗಾಗಿ ಸಂತತಂ-ಯಾವಾಗಲೂ ಋಚಾ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ವಷಟ್‌ಕೃತ್ಯಂ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು. ಯ ಏವಂ ವೇದ ಈ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದವ ಪ್ರಜಯಾ ಪಶುಭಿಃ ಸಂಧೀಯತೇ ಜ್ಞಾನವಂತ ವೇದಸಂಪನ್ನನಾಗುವನು. ಮಕ್ಕಳು, ಪಶು, ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಆಗುವವು.''

ನಾರಾಯಣಂ ಸುರಗುರುಂ ಜಗದೇಕನಾಥಂ
ಭಕ್ತಪ್ರಿಯಂ ಸಕಲಲೋಕನಮಸ್ಕೃತಂ ಚ |
ತ್ರೈಗುಣ್ಯವರ್ಜಿತಮಜಂ ವಿಭುಮಾದ್ಯಮೀಶಂ
ವಂದೇ ಭವಘ್ನಮಮರಾಸುರಸಿದ್ಧವಂದ್ಯಮ್ ||★||

ಓಂ ಧ್ರುವಾ ದ್ಯೌಃ ಧ್ರುವಾ ಪೃಥಿವೀ ಧ್ರುವಾಸಃ ಪರ್ವತಾ ಇಮೇ|
ಧ್ರುವಂ ವಿಶ್ವಮಿದಂ ಜಗದ್ ಧ್ರುವೋ ರಾಜಾ ವಿಶಾಮಯಮ್ ||★||

ಅನ್ವಯ :- ದ್ಯೌಃ ಧ್ರುವಾ, ಪೃಥಿವೀ ಧ್ರುವಾ, ಇಮೇ ಪರ್ವತಾಃ ಧ್ರುವಾಃ ವಿಶ್ವಂ ಇದಂ ಜಗತ್ ಧ್ರುವಂ ವಿಶಾಂ ಅಯಂ ರಾಜಾ ಧ್ರುವಃ.

''ದ್ಯೌಃ ಧ್ರುವಾ, ಪೃಥಿವೀ ಧ್ರುವಾ, ಇಮೇ ಪರ್ವತಾಃ ಧ್ರುವಾಃ ವಿಶ್ವಂ ಇದಂ ಜಗತ್ ಧ್ರುವಂ ವಿಶಾಂ ಅಯಂ ರಾಜಾ ಧ್ರುವಃ- ನೀನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ನಿಯಮಿಸುವ ದ್ಯುಲೋಕ, ಪೃಥಿವೀ ಹಾಗೂ ಪರ್ವತಗಳು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯ ದೇವಾದಿಗಳು ಹಾಗೂ ಮಾನವಾದಿಗಳು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಇಡಿಯ ಈ ಜಗತ್ತು ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿವೆ. ಅಂದರೆ- ದೇವರ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವ

ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸತ್ಯ. ಐಂದ್ರಜಾಲಿಕವಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ ಭಗವಂತನ ನಿಮಯನ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅನಂತ ಶಾಶ್ವತ. ಅಂತೆಯೇ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೂ ಸೃಷ್ಟಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೂ ಅವರವರ ಮೋಕ್ಷ, ತಮಸ್ಸು ಮುಂತಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಮೇಲೂ ಎಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೆ ಭಗವಂತನ ನಿಯಾಮಕತ್ವವು ಒಡೆತನವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿದೆ.''

ಓಂ ಧ್ರುವಂ ತೇ ರಾಜಾ ವರುಣೋ ಧ್ರುವಂ ದೇವೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ।
ಧ್ರುವಂ ತ ಇಂದ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧಾರಯತಾಂ ಧ್ರುವಮ್ ॥★॥

(ರಾಜನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದ.)

ಅನ್ವಯ:- ಹೇ ರಾಜಾ! ತೇ ರಾಜಾ ವರುಣಃ ತೇ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧ್ರುವಂ (ಧಾರಯತು). ತೇ ರಾಜಾ ಇಂದ್ರಶ್ಚ ಧ್ರುವಂ ಅಗ್ನಿಶ್ಚ ಧ್ರುವಂ ತೇ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧಾರಯತಾಮ್ ।

''ಹೇ ರಾಜನೇ **ತೇ ರಾಜಾ** ನೀನು ಹೆಸರಿಗೆ ರಾಜ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ನಿನಗೂ ರಾಜನಾದ **ವರುಣಃ** ವರುಣದೇವರೇ **ತೇ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧ್ರುವಂ** (ಧಾರಯತು) ನಿನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಲಿ. **ದೇವಃ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ** ಬೃಹಸ್ಪತಿ ದೇವತೆಯು **ತೇ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧ್ರುವಂ** (ಧಾರಯತು) ನಿನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಲಿ. **ತೇ ರಾಜಾ** ನಿನ್ನ ಒಡೆಯರಾದ **ಇಂದ್ರಶ್ಚ ಧ್ರುವಂ ಅಗ್ನಿಶ್ಚ ಧ್ರುವಂ ತೇ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಧಾರಯತಾಂ** ಇಂದ್ರನೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ ನಿನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಲಿ.''

(ಪ್ರತಿಮೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಮೂರುಬಾರಿ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರುಬಾರಿ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೂರುಬಾರಿ, ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಬಾರಿ ಹೀಗೆ ಘಂಟಾನಾದಪುರಃಸರವಾಗಿ ಮಂಗಲನೀರಾಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.)

ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಮಂಗಳಮಹಾನೀರಾಜನಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ.

ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪಮ್

ಓಂ ಯೋ ನಃ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ ಯೋ ವಿಧಾತಾ ಧಾಮಾನಿ ವೇದ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ। ಯೋ ದೇವಾನಾಂ ನಾಮಧಾ ಏಕ ಏವ ತಂ ಸಂಪ್ರಶ್ನಂ ಭುವನಾ ಯಂತ್ಯನ್ಯಾ ॥ (ಋ.೧೦.೮೨.೩) ಸ್ವಸ್ತಿ ॥

ಅನ್ವಯ :- ಯಃ ನಃ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ ಯಃ ನಃ ವಿಧಾತಾ ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾನಿ ವೇದ ಯಃ ಏಕ ಏವ ದೇವಾನಾಂ ನಾಮಧಾಃ ತಂ ಸಂಪ್ರಶ್ನಂ ಅನ್ಯಾ ಭುವನಾ ಯಂತಿ ॥

''**ಯಃ ನಃ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ** ಯಾರು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ತಂದೆಯೋ, ಕೇವಲ ಸಾಕುತಂದೆಯಲ್ಲ ಜನಕ ತಂದೆಯೋ, **ಯಃ ನಃ ವಿಧಾತಾ** ಯಾರು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವಿಧ ವಿಧವಾಗಿ ಧಾರಣ, ಪೋಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನೋ, **ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾನಿ ವೇದ** ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅನಾದಿ ಅನಂತ ಕಾಲದ ಅನಂತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವನೋ, **ಯಃ ಏಕ ಏವ** ಯಾವ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ **ದೇವಾನಾಂ ನಾಮಧಾಃ** ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ನಾಮಗಳಿಂದ ವಾಚ್ಯನೋ (ಉಳಿದೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ನಾಮಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವವನೋ) **ತಂ ಸಂಪ್ರಶ್ನಂ** ಅಂಥ ಯಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವುದು (ಉತ್ತರ ತಿಳಿಯುವದು) ಸಮೀಚೀನವೋ, ಅಂಥ ದೇವರನ್ನು **ಅನ್ಯಾ ಭುವನಾ ಯಂತಿ** ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು ಹಾಗೂ ಲೋಕಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳು ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.''

ಓಂ ಸಂಸೃಷ್ಟಂ ಧನಮುಭಯಂ ಸಮಾಕೃತಮಸ್ಮಭ್ಯಂ ದತ್ತಾಂ ವರುಣಶ್ಚ ಮನ್ಯುಃ । ಭಿಯಂ ದಧಾನಾ ಹೃದಯೇಷು ಶತ್ರವಃ ಪರಾಜಿತಾಸೋ ಅಪನಿಲಯಂತಾಮ್॥
(ಋ.೧೦.೮೪.೭)

ಅನ್ವಯ :- ವರುಣಃ ಮನ್ಯುಶ್ಚ ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ಸಂಸೃಷ್ಟಂ ಸಮಾಕೃತಂ ಉಭಯಂ ಧನಂ ದತ್ತಾಮ್ । ಶತ್ರವಃ ಹೃದಯೇಷು ಭಿಯಂ ದಧಾನಾಃ ಪರಾಜಿತಾಸಃ ಅಪನಿಲಯಂತಾಮ್ ॥

''**ವರುಣಃ** ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆವರಿಸುವ, ವರ-ಉತ್ತಮರನ್ನು ಉನ ಮೇಲೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ, ವರ ಉತ್ತಮ ಣ ಆನಂದವುಳ್ಳ, **ಮನ್ಯುಶ್ಚ** ಜ್ಞಾನರೂಪನಾದ, ಭಕ್ತರನ್ನು ಜ್ಞಾನದಿಂದ (ಯು ಮಿಶ್ರಣೇ) ಸಹಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ, ದುರ್ಜನರನ್ನು ಜ್ಞಾನದಿಂದ (ಯು ಅಮಿಶ್ರಣೇ ಚ) ರಹಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ, ಚಿನ್ಮಯ ಕ್ರೋಧರೂಪನಾದ, ಭಗವಂತನು **ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ** ನಮಗೆ **ಸಂಸೃಷ್ಟಂ** ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ (ವಿರುದ್ಧವಾಗದೆ) ಜೊತೆಗೂಡಿ ಇರುವ **ಸಮಾಕೃತಂ** ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾದ **ಉಭಯಂ ಧನಂ** ಐಹಿಕ,ಆಮುಷ್ಮಿಕ, ಜ್ಞಾನ ಸುವರ್ಣಾದಿರೂಪ, ಜ್ಞಾನ-ಯಶೋರೂಪ ಎರಡೂ ವಿಧವಾದ ಧನವನ್ನು **ದತ್ತಾಂ** ಕೊಡಲಿ. **ಶತ್ರವಃ** ಅಜ್ಞಾನ, ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ,

ಕಾಮಾದಿ, ಪಾಪಾದಿ, ಹಿತೈಷಿಗಳಂತೆ ತೋರುವ, ಬಂಧುಗಳಾಗಿ ಬಂದ, ಎಲ್ಲ ಶತ್ರುಗಳು ಹೃದಯೇಷು ಭಿಯಂ ದಧಾನಾಃ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭೀತಿಯನ್ನೇ ಹೊತ್ತು ಪರಾಜಿತಾಸಃ ದೇವರ, ವಾಯುದೇವರ, ದೇವತೆಗಳ, ಗುರುಗಳ ಶಕ್ತಿ, ಕರುಣೆಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಕ್ಷಮಾ, ವಿನಯ, ಪುಣ್ಯ, ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಸೋಲನ್ನಪ್ಪಿ ಅಪನಿಲಯಂತಾಮ್ ಅಪ ನಮ್ಮಿಂದ ದೂರರಾಗಿ ನಿ ಎಂದಿಗೂ ಮರಳಿ ಬಾರದಂತೆ ಲಯಂತಾಂ ನಾಶಗೊಳ್ಳಲಿ.''

ಓಂ ನಮೋ ಮಹದ್ಭ್ಯೋ ನಮೋ ಅರ್ಭಕೇಭ್ಯೋ ನಮೋ ಯುವಭ್ಯೋ ನಮ ಆಶಿನೇಭ್ಯಃ । ಯಜಾಮ ದೇವಾನ್ ಯದಿ ಶಕ್ನವಾಮ ಮಾ ಜ್ಯಾಯಸಃ ಶಂಸಮಾ ವೃಕ್ಷಿ ದೇವಾಃ ॥ (ಋ.೧-೨೭-೧೩)

ಋಗ್ಭಾಷ್ಯಂ- ನಾರಾಯಣಬ್ರಹ್ಮಪುರಃಸರಾಸ್ತು ದೇವಾಃ ಮಹಾಂತಃ ಶಿಶವಃ ಸ್ಕಂದಪೂರ್ವಾಃ । ವಟುಸ್ವರೂಪಾಶ್ಚ ತ ಏವ ಕುತ್ರಚಿದ್ ಯುವಾನ ಇಂದ್ರಾದಯ ಏತ ಏವ ಚ ॥ ಮಹತ್ವಮೇಷಾಂ ಗುಣತೋಽಪಿ ಯೂನಾಂ ಇಂದ್ರಾದಯೋ ಮಧ್ಯಗುಣಾ ಯುವಾನಃ । ಆಪೇಕ್ಷಿಕಾಲ್ಪೈಲಶ್ಚ ಗುಣೈಸ್ತದೀಯೈಃ ಸಮೀರಿತಾ ಆಶಿನಾ ಅರ್ಭಕಾಶ್ಚ ॥ ಕೃತಂ ನಮಃ ಶಕ್ತಿಮಂತೋ ಯಜಾಮ ನ ಜ್ಯಾಯಸಾಂ ಸ್ತುತಿಮಾತ್ರಂ ಲುಪಾಮಃ ॥ ಏಕಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋರಪಿ ರೂಪಭೇದಾಃ ಅಣೀಯಾಂಸಃ ಸಂತ್ಯಥವಾ ಮಹಾಂತಃ । ಯುವತ್ವಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ ಮಹತ್ವಭೇದಾತ್ ಯುವಾ ಮಹಾನಿತ್ಯಪಿ ಭೇದ ಉಕ್ತಃ ॥

ಟೀಕಾ- ಅತ್ರ ಮಹದಾದಿಶಬ್ದನಿರ್ದಿಷ್ಟಾನ್ ದೇವಾನಾಹ ॥ ನಾರಾಯಣೇತಿ ।। ವಟುಸ್ವರೂಪಾಶ್ಚ ಇತ್ಯನೇನ ಆಶಿನಶಬ್ದೋ ವಟುವಾಚೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ । 'ನಮ ಆವಟುಭ್ಯ' ಇತಿ ಪುರಾಣಸಮಾಖ್ಯಾನಾತ್ । ಏತ ಏವ ಅರ್ಭಕತ್ವಾದಿನ್ಯೈವೋಕ್ತಾ ಏವ । ಸ್ಕಂದಪೂರ್ವಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಾನೇವ ಇಂದ್ರಾದಯ ಇತಿ ಪರಾಮೃಶತಿ । ಕಥಮೇಕತ್ಯೈವ ತ್ರಿಪ್ರಕಾರತ್ವಮಿತ್ಯತ ಉಕ್ತಮ್ । ಕುತ್ರಚಿದ್ರೂಪವಿಶೇಷೇ ।

ಏತದುಕ್ತಂ ಭವತಿ । ನಾರಾಯಣಾದಯ ಇಂದ್ರಾಂತಾ ಅವಾಂತರಪಿತ್ರಾದಿ-ಸಂಬಂಧಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶೂನ್ಯಾ ಮಹಾಂತಃ । ಶಿವಾದಿಪಿತ್ರಾದಿಸಂಬಂಧವತ್ವೇನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಃ ಸ್ಕಂದೇಂದ್ರಾದಯೋಽರ್ಭಕಾಃ । ತ ಏವ ರೂಪವಿಶೇಷೇ ಯುವಾನ ಆಶಿನಾಶ್ಚೇತಿ । ಏತೇನ ನಾರಾಯಣಾದೀನಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ದೇವಾನಾಂ ನಿರ್ಜರತ್ವಾತ್ ಕಥಂ

ಮಹತ್ವಮಿತ್ಯಾಶಂಕಾಽಪಾಸ್ತಾ ಭವತಿ । ಯುವತ್ವೇಽಪಿ ಪ್ರಕಾರಭೇದೇನ ಮಹತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತೇಃ ।

ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ಯೂನಾಮಪಿ ನಾರಾಯಣಾದೀನಾಂ ಮಹತ್ವಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ ॥ ಮಹತ್ವಮಿತಿ॥ ಯೂನಾಮಪ್ಯೇಷಾಂ ಮಹತ್ವಂ ಯುಜ್ಯತೇ ಯತೋ ಗುಣತೋ ಮಹತ್ವಮುಚ್ಯತೇ ನ ಜರಸಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ । ತರ್ಹಿ ವಯಃಪ್ರಕರಣವಿರೋಧಃ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯತೋ ಯುವತ್ವಾದಿಕಮಪಿ ಗುಣತ ಏವೇತ್ಯಾಹ ॥ ಇಂದ್ರಾದಯ ಇತಿ ॥ ತ ಏವ ತದೀಯೈಃ ಸ್ವೈಃ ಸ್ವೈರಾಪೇಕ್ಷಿಕಾಲ್ಪೈಃ ಗುಣೈಃ ಆಶಿನಾ ಅರ್ಭಕಾಶ್ಚ ಸಮೀರಿತಾಃ। ನಾರಾಯಣಾದಿವದನಂತಗುಣತ್ವಸ್ಯ ಅಸ್ಮದಾದಿವತ್ ಅತ್ಯಲ್ಪಗುಣತ್ವಸ್ಯ ಚ ಅಭಾವಾತ್ ಮಧ್ಯಗುಣತ್ವಾತ್ ಯುವಾನ ಏವ ಇಂದ್ರಾದಯೋ ಬ್ರಹಾದೀನ್ ಮಧ್ಯಮಗುಣಾನ್ ಯೂನೋಪೇಕ್ಷಯಾ ಅಲ್ಪಗುಣತ್ವಾತ್ । ಅಸ್ಮದಾದಿಭ್ಯೋಽತ್ಯಲ್ಪಗುಣೇಭ್ಯೋಽಧಿಕಗುಣತ್ವಾದಾಶಿನಾಃ। ನಾರಾಯಣಾದಿಭ್ಯೋಽಲ್ಪಗುಣತ್ವಾತ್ ಅರ್ಭಕಾ ಇತಿ ।

ಏವಂ ಮಹದಾದಿಪದಾರ್ಥಾನ್ ಉಕ್ತ್ವಾ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮಾಹ ॥ ಕೃತಮಿತಿ॥ ಮಹದಾದಿಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಅಸ್ಮಾಭಿರ್ನಮಸ್ಕೃತಮ್ । ಉತ್ತರಾರ್ಧಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ ॥ ಶಕ್ತಿಮಂತ ಇತಿ ॥ ದೇವೈರ್ಯೂಪಾನ್ ಮೋಚಿತಾ ವಯಂ ಯದಿ ಶಕ್ನವಾಮ ಯಜನೇ ಶಕ್ತಮಂತೋ ಭವಾಮ ತರ್ಹಿ ದೇವಾನ್ ಯಜಾಮ । ಶಕ್ತ್ಯಭಾವೇಽಪಿ ಜ್ಯಾಯಸೋ ಜ್ಯಾಯಸಂ ದೇವಾನಾಮ್ । ಶಂಸಂ ಶಂಸನಮಾತ್ರಂ ಮಾಽವೃಕ್ಷಿ । 'ವ್ರಶ್ಚೀ ಛೇದನೇ' ಇತ್ಯಸ್ಯೇದಂ ರೂಪಮ್ । ನ ಲುಪಾಮಃ । ನ ಲುಪ್ತಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮೋ ಹೇ ದೇವಾ ಇತಿ ।

ಅಸ್ತ್ವೇವಂ ಮಹತ್ವಾದಿವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಯದಾ ಸಮಸ್ತಾ ದೇವಾ ವಿವಕ್ಷಿತಾಃ ಸ್ಯುಃ । ಯದಾ ತು ವಿಷ್ಣುರೇಕ ಏವ ವಿವಕ್ಷಿತಸ್ತದಾ ಕಥಮಿತ್ಯತ ಆಹ ॥ ಏಕಸ್ಯೇತಿ ॥ ರೂಪಭೇದಾಃ ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ । ವಾಶಬ್ದಾತ್ ಮಧ್ಯಮಪ್ರಕಾರದ್ವಯೋಪೇತಾಃ । ತತಃ ಕಿಮಿತ್ಯತ ಆಹ ॥ ಯುವತ್ವೇನೇತಿ ॥ ಮಹತ್ವಭೇದಾತ್ । ಅಪಿಶಬ್ದೇನ ಅರ್ಭಕಾಶಿನಯೋಃ ಸಮುಚ್ಚಯಃ ।

ಅನ್ವಯ :- ಮಹದ್ಭ್ಯಃ ಯುವಭ್ಯಃ ಆಶಿನೇಭ್ಯಃ ಅರ್ಭಕೇಭ್ಯಃ ನಮಃ. ಯದಿ ಶಕ್ನವಾಮ ದೇವಾನ್ ಯಜಾಮ. ಯದಿ ನ ಶಕ್ನವಾಮ ಜ್ಯಾಯಸಃ ಶಂಸಂ ಮಾ ಅವೃಕ್ಷಿ.

''ಮಹದ್ಭ್ಯಃ ಗುಣಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮರಾದ ನಾರಾಯಣ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯುವಭ್ಯಃ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮಧ್ಯಮರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಶಿನೇಭ್ಯಃ ಗುಣಗಳಿಂದ ವಟುಗಳಂತಿರುವವರಿಗೆ ಅರ್ಭಕೇಭ್ಯಃ ದೇವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಚಿಕ್ಕವರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನಮಃ ನನ್ನ ನಮನ.

ಅಥವಾ, ನಾರಾಯಣನ ಮಹಾ, ಯುವ, ವಟು ಹಾಗೂ ಬಾಲ ರೂಪಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಣಾಮಗಳು.

ಯದಿ ಶಕ್ನವಾಮ ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೇ ದೇವಾನ್ ಯಜಾಮ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಯಜ್ಞ ಮಾಡೋಣ. ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೇ ಜ್ಯಾಯಸಃ ನಮಗಿಂತಲೂ ತುಂಬ ಉತ್ತಮರಾದ ದೇವತೆಗಳ ಶಂಸಂ ಸ್ತುತಿಯನ್ನಾದರೂ ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ಮಾ ಅವೃಕ್ಷಿ ತಪ್ಪಿಸುವುದು ಬೇಡ.''

ಓಂ[೨೯]ಮಮತ್ತು ನಃ ಪರಿಜ್ಮಾ ವಸರ್ಹಾ ಮಮತ್ತು ವಾತೋ ಅಪಾಂ ವೃಷಣ್ವಾನ್।
ಶಿಶೀತಮಿಂದ್ರಾಪರ್ವತಾ ಯುವಂ ನಸ್ತನ್ನೋ ವಿಶ್ವೇ ವರಿವಸ್ಯಂತು ದೇವಾಃ ॥
(ಋ.೧-೧೨೨-೩)

ಅನ್ವಯ :- ವಸರ್ಹಾ ಪರಿಜ್ಮಾ ನಃ ಮಮತ್ತು. ಅಪಾಂ ವೃಷಣ್ವಾನ್ ವಾತಃ ಮಮತ್ತು. ಇಂದ್ರಾ ಪರ್ವತಾ ಯುವಂ ನಃ ಶಿಶೀತಂ. ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ ! ನಃ ವರಿವಸ್ಯಂತು.

''ವಸರ್ಹಾ ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಪರಿಜ್ಮಾ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವ, ನಮ್ಮ ಈ ದೇಹದ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯು ನಃ ಮಮತ್ತು ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಖ ಪಡಿಸಲಿ. ಅಪಾಂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃಷಣ್ವಾನ್ (ಸುರಿಸುವ) ನಮ್ಮಿಂದ ಮಾಡಿಸುವ ವಾತಃ ವಾಯುದೇವರು ನಃ ನಮ್ಮನ್ನು ಮಮತ್ತು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲಿ.

ತತ್ ಆ ಉದ್ದೇಶ್ಯದಿಂದ ಇಂದ್ರಾ ಪರ್ವತಾ ಓ ಸಕಲ ಚೇತನಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತ, ಓ ಉತ್ತಮ ಜೀವರನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ದೇವನೇ! ಯುವಂ ನೀವು ನಃ

೨೯ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- 'ಪರಿತೋ ಜ್ಮಾಂ ಯತಶ್ಚರತ್ । ಪರಿಜ್ಮಾsತೋ ರಥಃ ।' ಇತಿ ಋಗ್ಭಾಷ್ಯೇ। 'ಶರೀರಂ ರಥಮೇವ ಚ' ಇತ್ಯತೋ ದೇಹೋ ರಥ ಇತಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದಾಂ ದರ್ಶನಮ್ । ವಾಸಸ್ಯ ಅರ್ಹಃ ವಸರ್ಹಃ । 'ಪರಾವನಾತ್ ಪರ್ವತನಾಮ' ಇತಿ ನಿರ್ಣಯೋಕ್ತನಿರುಕ್ತೇಃ ।

ಮಹತ್ವಮಿತ್ಯಾಶಂಕಾಽಪಾಸ್ತಾ ಭವತಿ । ಯುವತ್ವೇಽಪಿ ಪ್ರಕಾರಭೇದೇನ ಮಹತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತೇಃ ।

ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ಯೂನಾಮಪಿ ನಾರಾಯಣಾದೀನಾಂ ಮಹತ್ವಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ ॥ ಮಹತ್ವಮಿತಿ॥ ಯೂನಾಮಪ್ಯೇಷಾಂ ಮಹತ್ವಂ ಯುಜ್ಯತೇ ಯತೋ ಗುಣತೋ ಮಹತ್ವಮುಚ್ಯತೇ ನ ಜರಸಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ । ತರ್ಹಿ ವಯಃಪ್ರಕರಣವಿರೋಧಃ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯತೋ ಯುವತ್ವಾದಿಕಮಪಿ ಗುಣತ ಏವೇತ್ಯಾಹ ॥ ಇಂದ್ರಾದಯ ಇತಿ ॥ ತ ಏವ ತದೀಯೈಃ ಸ್ವೈಃ ಸ್ವೈರಾಪೇಕ್ಷಿಕಾಲ್ಪೈಃ ಗುಣೈಃ ಆಶಿನಾ ಅರ್ಭಕಾಶ್ಚ ಸಮೀರಿತಾಃ। ನಾರಾಯಣಾದಿವದನಂತಗುಣತ್ವಸ್ಯ ಅಸ್ಮದಾದಿವತ್ ಅತ್ಯಲ್ಪಗುಣತ್ವಸ್ಯ ಚ ಅಭಾವಾತ್ ಮಧ್ಯಗುಣತ್ವಾತ್ ಯುವಾನ ಏವ ಇಂದ್ರಾದಯೋ ಬ್ರಹಾದೀನ್ ಮಧ್ಯಮಗುಣಾನ್ ಯೂನೋಪೇಕ್ಷಯಾ ಅಲ್ಪಗುಣತ್ವಾತ್ । ಅಸ್ಮದಾದಿಭ್ಯೋಽತ್ಯಲ್ಪಗುಣೇಭ್ಯೋಽಧಿಕಗುಣತ್ವಾದಾಶಿನಾಃ । ನಾರಾಯಣಾದಿಭ್ಯೋಽಲ್ಪಗುಣತ್ವಾತ್ ಅರ್ಭಕಾ ಇತಿ ।

ಏವಂ ಮಹದಾದಿಪದಾರ್ಥಾನ್ ಉಕ್ತ್ವಾ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವಾಕ್ಯಾರ್ಥಮಾಹ ॥ ಕೃತಮಿತಿ॥ ಮಹದಾದಿಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ನಮಃ ಅಸ್ಮಾಭಿರ್ನಮಸ್ಕೃತಮ್ । ಉತ್ತರಾರ್ಧಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ ॥ ಶಕ್ತಿಮಂತ ಇತಿ ॥ ದೇವೈರ್ಯೂಪಾನ್ ಮೋಚಿತಾ ವಯಂ ಯದಿ ಶಕ್ನವಾಮ ಯಜನೇ ಶಕ್ತಮಂತೋ ಭವಾಮ ತರ್ಹಿ ದೇವಾನ್ ಯಜಾಮ । ಶಕ್ತ್ಯಭಾವೇಽಪಿ ಜ್ಯಾಯಸೋ ಜ್ಯಾಯಸಂ ದೇವಾನಾಮ್ । ಶಂಸಂ ಶಂಸನಮಾತ್ರಂ ಮಾಽವೃಕ್ಷಿ । 'ವ್ರಶ್ಚೀ ಛೇದನೇ' ಇತ್ಯಸ್ಯೇದಂ ರೂಪಮ್ । ನ ಲುಪಾಮಃ । ನ ಲುಪ್ತಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮೋ ಹೇ ದೇವಾ ಇತಿ ।

ಅಸ್ತ್ವೇವಂ ಮಹತ್ವಾದಿವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಯದಾ ಸಮಸ್ತಾ ದೇವಾ ವಿವಕ್ಷಿತಾಃ ಸ್ಯುಃ । ಯದಾ ತು ವಿಷ್ಣುರೇಕ ಏವ ವಿವಕ್ಷಿತಸ್ತದಾ ಕಥಮಿತ್ಯತ ಆಹ ॥ ಏಕಸ್ಯೇತಿ ॥ ರೂಪಭೇದಾಃ ರೂಪವಿಶೇಷಾಃ । ವಾಶಬ್ದಾತ್ ಮಧ್ಯಮಪ್ರಕಾರದ್ವಯೋಪೇತಾಃ । ತತಃ ಕಿಮಿತ್ಯತ ಆಹ ॥ ಯುವತ್ವೇನೇತಿ ॥ ಮಹತ್ವಭೇದಾತ್ । ಅಪಿಶಬ್ದೇನ ಅರ್ಭಕಾಶಿನಯೋಃ ಸಮುಚ್ಚಯಃ ।

ಅನ್ವಯ :- ಮಹದ್ಭ್ಯಃ ಯುವಭ್ಯಃ ಆಶಿನೇಭ್ಯಃ ಅರ್ಭಕೇಭ್ಯಃ ನಮಃ. ಯದಿ ಶಕ್ನವಾಮ ದೇವಾನ್ ಯಜಾಮ. ಯದಿ ನ ಶಕ್ನವಾಮ ಜ್ಯಾಯಸಃ ಶಂಸಂ ಮಾ ಅವೃಕ್ಷಿ.

''ಮಹದ್ಭ್ಯಃ ಗುಣಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮರಾದ ನಾರಾಯಣ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯುವಭ್ಯಃ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮಧ್ಯಮರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಶಿನೇಭ್ಯಃ ಗುಣಗಳಿಂದ ವಟುಗಳಂತಿರುವವರಿಗೆ ಅರ್ಭಕೇಭ್ಯಃ ದೇವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಚಿಕ್ಕವರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನಮಃ ನನ್ನ ನಮನ.

ಅಥವಾ, ನಾರಾಯಣನ ಮಹಾ, ಯುವ, ವಟು ಹಾಗೂ ಬಾಲ ರೂಪಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಣಾಮಗಳು.

ಯದಿ ಶಕ್ನವಾಮ ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೇ ದೇವಾನ್ ಯಜಾಮ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಯಜ್ಞ ಮಾಡೋಣ. ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೇ ಜ್ಯಾಯಸಃ ನಮಗಿಂತಲೂ ತುಂಬ ಉತ್ತಮರಾದ ದೇವತೆಗಳ ಶಂಸಂ ಸ್ತುತಿಯನ್ನಾದರೂ ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ಮಾ ಅವೃಕ್ಷಿ ತಪ್ಪಿಸುವುದು ಬೇಡ.''

ಓಂ[೨೯]ಮಮತ್ತು ನಃ ಪರಿಜ್ಮಾ ವಸರ್ಹಾ ಮಮತ್ತು ವಾತೋ ಅಪಾಂ ವೃಷಣ್ವಾನ್। ಶಿಶೀತಮಿಂದ್ರಾಪರ್ವತಾ ಯುವಂ ನಸ್ತನ್ನೋ ವಿಶ್ವೇ ವರಿವಸ್ಯಂತು ದೇವಾಃ ॥ (ಋ.೧-೧೨೨-೩)

ಅನ್ವಯ :- ವಸರ್ಹಾ ಪರಿಜ್ಮಾ ನಃ ಮಮತ್ತು. ಅಪಾಂ ವೃಷಣ್ವಾನ್ ವಾತಃ ಮಮತ್ತು. ಇಂದ್ರಾ ಪರ್ವತಾ ಯುವಂ ನಃ ಶಿಶೀತಂ. ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ ! ನಃ ವರಿವಸ್ಯಂತು.

''ವಸರ್ಹಾ ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಪರಿಜ್ಮಾ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವ, ನಮ್ಮ ಈ ದೇಹದ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯು ನಃ ಮಮತ್ತು ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಖ ಪಡಿಸಲಿ. ಅಪಾಂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವೃಷಣ್ವಾನ್ (ಸುರಿಸುವ) ನಮ್ಮಿಂದ ಮಾಡಿಸುವ ವಾತಃ ವಾಯುದೇವರು ನಃ ನಮ್ಮನ್ನು ಮಮತ್ತು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲಿ.

ತತ್ ಆ ಉದ್ದೇಶ್ಯದಿಂದ ಇಂದ್ರಾ ಪರ್ವತಾ ಓ ಸಕಲ ಚೇತನಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತ, ಓ ಉತ್ತಮ ಜೀವರನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ದೇವನೇ! ಯುವಂ ನೀವು ನಃ

---

೨೯ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- 'ಪರಿತೋ ಜ್ಮಾಂ ಯತಶ್ಚರತ್ । ಪರಿಜ್ಮಾऽತೋ ರಥಃ ।' ಇತಿ ಋಗ್ಭಾಷ್ಯೇ। 'ಶರೀರಂ ರಥಮೇವ ಚ' ಇತ್ಯತೋ ದೇಹೋ ರಥ ಇತಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದಾಂ ದರ್ಶನಮ್ । ವಾಸಸ್ಯ ಅರ್ಹಃ ವಸರ್ಹಃ । 'ಪರಾವನಾತ್ ಪರ್ವತನಾಮ' ಇತಿ ನಿರ್ಣಯೋಕ್ತನಿರುಕ್ತೇಃ ।

ನಮ್ಮನ್ನು, ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಶಿಶೀತಂ ತೀಕ್ಷ್ಣಗೊಳಿಸಿರಿ. ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ ಓ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೇ ನಃ ನಮ್ಮನ್ನು ವರಿವಸ್ಯಂತು ಸಲಹಿರಿ.''

ಓಂ [೩೦]ಕಥಾ ತೇ ಅಗ್ನೇ ಶುಚಯಂತ ಆಯೋರ್ದದಾಶುರ್ವಾಜೇಭಿ- ರಾಶುಷಾಣಾಃ । ಉಭೇ ಯತ್ ತೋಕೇ ತನಯೇ ದಧಾನಾ ಋತಸ್ಯ ಸಾಮನ್ ರಣಯಂತ ದೇವಾಃ ॥ (ಋ.೧-೧೪೭-೧)

ಅನ್ವಯ :- ಅಗ್ನೇ ! ಯತ್ ತೇ ಕಥಾ ಶುಚಯಂತಃ. ವಾಜೇಭಿಃ ಆಶುಷಾಣಾಃ. ಆಯೋಃ ದದಾಶುಃ. (ತತ್) ದೇವಾಃ ಉಭೇ ತೋಕೇ ತನಯೇ ಕಥಾಃ ದಧಾನಾಃ ಋತಸ್ಯ ಸಾಮನ್ ರಣಯಂತ.

''ಅಗ್ನೇ ಭಗವನ್! **ಯತ್** ಯಾವ ಕಾರಣ **ತೇ ಕಥಾ** ನಿನ್ನ ಕಥೆಗಳು **ಶುಚಯಂತಃ** ಕೇಳುವವರ ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು, ಚೈತನ್ಯಗಳನ್ನು ಶುಚಿ ಮಾಡುತ್ತವೋ, **ವಾಜೇಭಿಃ** ಜ್ಞಾನವನ್ನು **ಆಶುಷಾಣಾಃ** ತುಂಬ ಬೇಗನೆ ನೀಡುತ್ತವೋ, **ಆಯೋಃ** ದೇವರ ಸಖ್ಯವನ್ನು, ಒಡನಾಟವನ್ನು, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು **ದದಾಶುಃ** ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತವೋ,

(ತತ್)- ಆದುದರಿಂದ **ದೇವಾಃ** ದೇವತೆಗಳು **ಉಭೇ ತೋಕೇ** ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೂ (ಅಂದರೆ ಋಷಿಮುನಿಗಳಲ್ಲೂ) **ತನಯೇ** ಅವರ ಸಂತತಿಯಲ್ಲೂ (ಅಂದರೆ ಮಾನವಾದಿಗಳಲ್ಲೂ) **ಕಥಾಃ ದಧಾನಾಃ** ಭಗವಂತನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತ **ಋತಸ್ಯ** ಭಗವಂತನ **ಸಾಮನ್** ಕಥೆಯ ಗಾನಗಳಲ್ಲಿ **ರಣಯಂತ** ರಾಗ ತೆಗೆದರು; ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಸಂತಸ ಪಟ್ಟರು.''

ಓಂ ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜಂತ ದೇವಾಸ್ತಾನಿ ಧರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಥಮಾನ್ಯಾಸನ್। ತೇ ಹ ನಾಕಂ ಮಹಿಮಾನಃ ಸಚಂತ ಯತ್ರ ಪೂರ್ವೇ ಸಾಧ್ಯಾಃ ಸಂತಿ ದೇವಾಃ ॥

---

೩೦ ಬ್ರ.ವ್ಯಾಖ್ಯಾ- ಕಥಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಕಥಮಿತ್ಯರ್ಥಃ । ಕಥಾ ಇತ್ಯಪ್ಯರ್ಥೋ ಭವತಿ । ಬಹುವಚನಸ್ಯ 'ಸುಪಾಂ' ಇತ್ಯನೇನ ಲುಕ್ । ಶುಚಿಂ ಕುರ್ವಂತಃ । 'ಯು ಮಿಶ್ರಣೇ' ಇತ್ಯತಃ ಭಾವೇ ಕ್ವಿಪ್ । ತುಗಭಾವಃ ಛಾಂದಸಃ । ತೇನ ಸಖ್ಯಂ ಸಹವಾಸಃ ಸಾಯುಜ್ಯಂ ಇತ್ಯರ್ಥತ್ರಯಪ್ರಸವಃ । 'ವಜ ಗತೌ' ಇತ್ಯತೋ ವಾಜಂ ಜ್ಞಾನಮ್ । ಆಶು ಸನಂತಿ 'ಸನ ಸಂಭಕ್ತೌ' ಇತ್ಯತಃ ದದತಿ ಇತಿ ಆಶುಷಾಣಾಃ । ತೋಕಃ ಪುತ್ರಃ । ತನಯಃ ತತ್ಪುತ್ರಃ। 'ತನು ವಿಸ್ತಾರೇ' ಇತ್ಯತಃ ವಂಶವಿಸ್ತಾರಕಃ । ಸಮಾನ ಸಾಮ್ನಿ । ಸಪ್ತಮ್ಯಾಃ ಲುಕ್ । 'ರಣ ಶಬ್ದೇ' । 'ರಮು ಕ್ರೀಡಾಯಾಂ' ಇತ್ಯಸ್ಯ ವಾ ವರ್ಣವಿಪರ್ಯಯೇಣ ರಣಯಂತ ।

ಅನ್ವಯ :- ಯಜ್ಞಂ ದೇವಾಃ ಯಜ್ಞೇನ ಅಯಜಂತ. ತಾನಿ ಪ್ರಥಮಾನಿ ಧರ್ಮಾಣಿ ಆಸನ್. ಯತ್ರ ಪೂರ್ವೇ ಸಾಧ್ಯಾಃ ದೇವಾಃ ಸಂತಿ (ತಂ) ನಾಕಂ ತೇ ಮಹಿಮಾನಃ ಸಚಂತ.

ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ- ಯಜ್ಞೇನೇತಿ । ಯಜ್ಞ ಕರಣೇನ ದೇವಾಃ ಪುರುಷಾರ್ಥಭಾಜೋ ಜಾತಾ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ। (ದೇವಾಃ) ದೇವತ್ವಯೋಗ್ಯಮನುಷ್ಯಾಃ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಾತ್ಮಕೇನ ಯಜ್ಞೇನ, ಯಜ್ಞಂ ಭಗವಂತಂ ಪುರುಷಮ್, ಅಯಜಂತ । ತತಃ ತೇನ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕಕರ್ಮಣಾ, ತಾನಿ ದೈವತಾನಿ ಸ್ವಸ್ವಪದಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಥಮಾನಿ (ಮುಖ್ಯಾನಿ) ಉತ್ತಮಾನಿ ಧರ್ಮಾಣಿ ಧಾರಕಾಣಿ । (ಧೃ ಧಾರಣ) 'ಡುಧಾಞ್ ಧಾರಣ' ಇತ್ಯತ ಔಣಾದಿಕೋ ಮನಿನ್ ಪ್ರತ್ಯಯಃ ॥ ತೇ-ದೇವತ್ವಯೋಗ್ಯಾಃ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕಭಗವದಾರಾಧನರೂಪಯಜ್ಞೇನ ದೇವತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ್ವಸ್ವಪದಸ್ಥಾಃ ಸಂತಃ ತಪನ ವರ್ಷಣಾದಿನಃ ಮುಖ್ಯತಃ (ಲೋಕನಿಯಾಮಕಾಃ) ಧಾರಕತ್ವಾದ್ಧರ್ಮನಾಮಕಾಃ ಆಸನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ । ತೇ ಪುನರ್ಮಹಿಮಾನಃ । ಮಹಾತ್ಮಾನಃ ದೇವಾಃ ಸ್ವಸ್ವ (ಪದಾಧಿಕಾರಾವಸಾನೇ) ಪದಾವಸಾನೇ ನಾಕಂ-ಅಕಂ ಸುಖವಿರೋಧಿ ದುಃಖಮ್, ತನ್ನೇತಿ ನಾಕಮ್, ನಞೋನಲೋಪಾಭಾವಃ, ನ ಸಮಾಸೋ ವಾ, ಪೂರ್ಣಸುಖಾತ್ಮಕಂ ಮೋಕ್ಷಮ್, ಸಚಂತೇ 'ಷಚ ಸಮವಾಯೇ' ವ್ಯತ್ಯಯೇನ ಲಙರ್ಥೇ ಲಟ್, ಪ್ರಾಪ್ನುವನ್, ಹೇತಿ ಹರ್ಷೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧೌ ವಾ । ಯತ್ರ (ಮೋಕ್ಷೇ) ಪೂರ್ವೇ ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ ಕಲ್ಪೇ (ಮುಕ್ತಾಃ) ಯದ್ವಾ ಪೂರ್ವೇ ಇತಿ ಪ್ರಥಮಾ, ಪುರಾತನಾ (ಪೂರ್ವತನಾಃ) ಪೂರ್ವಕಲ್ಪಮುಕ್ತಾ ಇತಿ ಯಾವತ್ । ಸಾಧ್ಯಾಃ ಸಾಧ್ಯಾದಿದೇವಾಃ ಸಂತಿ, ತನ್ನಾಕಮಿತ್ಯನ್ವಯಃ ॥

''ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾನುಸಾರಿ ಅನುವಾದ- (ದೇವಾಃ)- ಮುಂದೆ ದೇವತೆಯಾಗುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮನುಷ್ಯರು ಯಜ್ಞೇನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವಚನ, ಶಾಸ್ತ್ರಾವಮರ್ಶ, ಧ್ಯಾನ, ಮನನ, ಶ್ರವಣ ಎಂಬ ಯಜ್ಞ ಹಾಗೂ ಕರ್ಮಾತ್ಮಕಯಜ್ಞದಿಂದ, ಯಜ್ಞಂ ಪರಮ ಪೂಜನೀಯನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅಯಜಂತ ಪೂಜಿಸಿದರು. (ತೇನ) ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಕರ್ಮದಿಂದ ತಾನಿ (ದೈವತಾನಿ) ದೇವತ್ವಯೋಗ್ಯರಾದ ಆ ಮನುಷ್ಯರು (ಸ್ವಸ್ವಪದಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ) ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪದಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಥಮಾನಿ ಧರ್ಮಾಣಿ ಆಸನ್ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉತ್ತಮಧಾರಕರಾದರು.

(ಆ ದೇವತ್ವಯೋಗ್ಯ ಮನುಷ್ಯರು ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕಭಗವದಾರಾಧನ-ರೂಪಯಜ್ಞದಿಂದ ದೇವತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸ್ವಸ್ವಪದಸ್ಥರಾಗಿ ಬೆಳಕು, ಬಿಸಿಲು, ಮಳೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಮುಖ್ಯತಃ ಲೋಕನಿಯಾಮಕರಾಗಿ ಧಾರಕತ್ವಾತ್ ಧರ್ಮನಾಮಕರಾದರು.)

ಯತ್ರ ಯಾವ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವೇ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತರಾದ ಸಾಧ್ಯಾಃ ಸಾಧ್ಯಾದಿದೇವತೆಗಳು ಸಂತಿ ಇರುವರೋ, ಅಂಥ ನಾಕಂ (ಅಕಂ-ಸುಖವಿರೋಧಿ ದುಃಖ) ನಾಕ ದುಃಖರಹಿತವಾದ, ಪೂರ್ಣಸುಖಾತ್ಮಕವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ತೇ ಮಹಿಮಾನಃ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವಸ್ವಪದಾಧಿಕಾರ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಸಚಂತ ಹೊಂದಿದರು.''

ಓಂ ರಾಜಾಧಿರಾಜಾಯ ಪ್ರಸಹ್ಯಸಾಹಿನೇ । ನಮೋ ವಯಂ ವೈಶ್ರವಣಾಯ ಕುರ್ಮಹೇ । ಸ ಮೇ ಕಾಮಾನ್ ಕಾಮಕಾಮಾಯ ಮಹ್ಯಮ್ । ಕಾಮೇಶ್ವರೋ ವೈಶ್ರವಣೋ ದದಾತು । ಕುಬೇರಾಯ ವೈಶ್ರವಣಾಯ । ಮಹಾರಾಜಾಯ ನಮಃ । (ತೈತ್ತೀರೀಯ ಆರಣ್ಯಕ ೧-೩೧-೬)

ಅನ್ವಯ :- ರಾಜಾಧಿರಾಜಾಯ ಪ್ರಸಹ್ಯಸಾಹಿನೇ ವೈಶ್ರವಣಾಯ ವಯಂ ನಮಃ ಕುರ್ಮಹೇ । ಸಃ ಮೇ ಕಾಮೇಶ್ವರಃ ವೈಶ್ರವಣಃ ಕಾಮಕಾಮಾಯ ಮಹ್ಯಂ ಕಾಮಾನ್ ದಧಾತು । ಮಹಾರಾಜಾಯ ವೈಶ್ರವಣಾಯ ಕುಬೇರಾಯ ನಮಃ ॥

''**ರಾಜಾಧಿರಾಜಾಯ** ರಾಜಮಾನರಾದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ರಾಜನಾದ **ಪ್ರಸಹ್ಯಸಾಹಿನೇ** ತನ್ನ ಮಹಾಬಲದಿಂದ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಸೋಲಿಸುವ **ವೈಶ್ರವಣಾಯ** ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ, ವಿವಿಧವಾದ ಶ್ರವಣ ವಿಷಯನಾದ, (ವಿಗತ ಶ್ರವಣ) ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ದೇವರಿಗೆ **ವಯಂ ನಮಃ ಕರ್ಮಹೇ** ನಾವು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. **ಸಃ** ಆ ದೇವರು **ಮೇ ಕಾಮೇಶ್ವರಃ** ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಕಾಮಿತಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಈಶ್ವರನಾದ **ವೈಶ್ರವಣಃ** ಭಗವಂತನು **ಕಾಮಕಾಮಾಯ ಮಹ್ಯಂ** ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಯಸುವ ನನಗೆ **ಕಾಮಾನ್ ದಧಾತು** ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿ. **ಮಹಾರಾಜಾಯ ವೈಶ್ರವಣಾಯ** ಮಹಾರಾಜನಾದ **ವೈಶ್ರವಣ** ನಾಮಕ **ಕುಬೇರಾಯ** ಕುಬೇರನಾಮಕ ದೇವರಿಗೆ **ನಮಃ** ನಮಸ್ಕಾರ. (ವೇರ ಎಂದರೆ ದೇಹ. ಶೀರ್ಯತೇ ಈರ್ಯತೇ ಇತಿ ಶರೀರಂ. ನಶಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಆದುದರಿಂದ ದೇಹ ಶರೀರ. ಹಾಗೆ ವಾ-ವಾತಿ (ವಾ ಗತಿ ಗಂಧನಯೋಃ) ಗಚ್ಛತಿ, ನಶ್ಯತಿ) ನಶಿಸುತ್ತದೆ

ಹಾಗೂ ಈರ್ಯತೇ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ವೇರ ಎಂದರೆ ಶರೀರ. ಶರೀರ ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿಮೆ. ವೇರ-ಬೇರ-ಶರೀರ-ಪ್ರತಿಮೆ ಯಾವುದೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ತಕ್ಕುದಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನಿಗಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಕುತ್ಸಿತವಾಗಿದೆ. ಕುತ್ಸಿತಾನಿ ಬೇರಾಣಿ ಯಸ್ಯ ಸಃ ಕುಬೇರಃ. ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಮಾಸ್ಥಾನೀಯರಾದ ರಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಭಗವದಪೇಕ್ಷಯಾ ಅತ್ಯಂತ ಕುತ್ಸಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.''

ಓಂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ ಭೌಜ್ಯಂ ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಂ ವೈರಾಜ್ಯಂ ಪಾರಮೇಷ್ಠ್ಯಂ ರಾಜ್ಯಂ ಮಹಾರಾಜ್ಯಂ ಅಯಂ ಸಮಂತಪರ್ಯಾಯೀ ಸ್ಯಾತ್ ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಸಾರ್ವಾಯುಷಃ ಆಂತಾತ್ ಆ ಪರಾರ್ಧಾತ್ ಪೃಥಿವ್ಯೈ ಸಮುದ್ರಪರ್ಯಂತಾಯಾ ಏಕರಾಳಿತಿ ॥ (ಐತರೇಯಬ್ರಾಹ್ಮಣ ೮-೪-(೧೫) ೧)

ಛಾಂದೋಗ್ಯಭಾಷ್ಯಂ (೨-೨)- ರಾಜನಂ ಪೃಥಿವೀಲೋಕೇ ರಾಜ್ಯಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ । ವಿರಾಜ್ಯಮಂತರಿಕ್ಷೇ ತು ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಗಗಂ ಭವೇತ್ ॥ ಇತ್ಯುಕ್ತೇಃ ಏವಂ ಸಂಭಾವ್ಯತೇ । ರಾಜ್ಯಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮ್, ವೈರಾಜ್ಯಂ ಅಂತರಿಕ್ಷೇ, ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಗೇ, ಮಹಾರಾಜ್ಯಂ ಮಹರ್ಲೋಕೇ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ ಜನಲೋಕೇ, ಭೋಜ್ಯಂ ತಪೋಲೋಕೇ, ಪಾರಮೇಷ್ಠ್ಯಂ ಸತ್ಯಲೋಕೇ ರಾಜನಂ ಅಯಂ ಭಗವಾನ್ ಸಮಂತಪರ್ಯಾಯೀ ಸ್ಯಾತ್ । ಸಮಂತಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಸ್ಯಾತ್ ಭವತಿ । ಯದ್ವಾ ಸಮಂತಂ ಆಪ್ರಳಯಂ ನಿಯಾಮಕಃ ಸ್ಯಾತ್ । ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಸರ್ವಾಸಾಂ ಭೂಮೀನಾಂ ಲೋಕಾನಾಂ ಅಧಿಪತಿಃ, ಸಾರ್ವಾಯುಷಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ಯಾನಿ ಆಯೂಂಷಿ ತೇಷಾಂ ಅಧಿಪತಿಃ । ಸಮುದ್ರಪರ್ಯಂತಾಯೈ ಪೃಥಿವ್ಯೈ- ಸಮುದ್ರಪರ್ಯಂತಾಯಾಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ಆ ಅಂತಾತ್ ಐಶ್ವರ್ಯೇಣ ಹೀನಂ ಸ್ಥಾನಂ ಆ ಪರಾರ್ಧಾತ್- ಅತಿಶಯೇನ ಋದ್ಧಂ ಸಮೃದ್ಧಂ ಸ್ಥಾನಂ ಚ ಅಭಿವ್ಯಾಪ್ಯ ಏಕರಾಟ್- ಏಕಚ್ಛತ್ರಾಧಿಪತಿಃ ॥

ಅನ್ವಯ :- ರಾಜ್ಯಮ್, ವೈರಾಜ್ಯಮ್, ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಮ್, ಮಹಾರಾಜ್ಯಮ್, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮ್, ಭೋಜ್ಯಮ್, ಪಾರಮೇಷ್ಠ್ಯಂ ಅಯಂ ಸಮಂತಪರ್ಯಾಯೀ ಸ್ಯಾತ್. ಸಮಂತಂ ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಸಾರ್ವಾಯುಷಃ ಸಮುದ್ರಪರ್ಯಂತಾಯೈ ಪೃಥಿವ್ಯೈ ಆ ಅಂತಾತ್ ಆ ಪರಾರ್ಧಾತ್ ಏಕರಾಟ್.

''ರಾಜ್ಯಂ ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿಯ ಒಡೆತನ, ವೈರಾಜ್ಯಂ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯ ಒಡೆತನ, ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಾಮಿತ್ವ, ಮಹಾರಾಜ್ಯಂ ಮಹರ್ಲೋಕ-ದಲ್ಲಿಯ ಈಶತ್ವ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ ಜನಲೋಕದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಭುತ್ವ, ಭೋಜ್ಯಂ

ತಪೋಲೋಕದಲ್ಲಿಯ ನಿಯಾಮಕತ್ವ, ಪಾರಮೇಷ್ಠ್ಯಂ ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿಯ ಒಡೆತನ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಯಂ ಈ ಭಗವಂತನು ಸಮಂತಪರ್ಯಾಯೀ ಸ್ಯಾತ್ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ, ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಹೊಂದಿದವನಾಗಲಿ. ಅಥವಾ ಸಮಂತಂ ಅಂತಕಾಲದವರೆಗೆ, ಪ್ರಳಯದವರೆಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಲಿ. ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಎಲ್ಲಾ ಭೂಮಿಗಳ ಅಂದರೆ ಲೋಕಗಳ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಲಿ. ಸಾರ್ವಾಯುಷಃ ಎಲ್ಲ ಜೀವರ ಆಯುಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾಗಲಿ. ಸಮುದ್ರ-ಪರ್ಯಂತಾಯ್ಯೆ ಪೃಥಿವ್ಯೈ (ಸಮುದ್ರ ಪರ್ಯಂತಾಯಾಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ) ಸಮುದ್ರದ ತನಕದ ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆ ಅಂತಾತ್ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಅತಿಹೀನವಾದ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಆ ಪರಾರ್ಧಾತ್ ಅತಿಶಯೇನ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಾನದ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳವರೆಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ, ಎಲ್ಲರನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಏಕರಾಟ್ ಏಕಚ್ಛತ್ರಾಧಿಪತಿಯಾಗಲಿ.''

ತದಪ್ಯೇಷ ಶ್ಲೋಕೋಭಿಗೀತಃ । ಮರುತಃ ಪರಿವೇಷ್ಟಾರೋ ಮರುತ್ತಸ್ಯಾವಸನ್ ಗೃಹೇ । ಆವಿಕ್ಷಿತಸ್ಯ ಕಾಮಪ್ರೇಃ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸಭಾಸದ ಇತಿ । (ಐತರೇಯಬ್ರಾಹ್ಮಣ ೮-೪-(೨೧)೭)

ಅನ್ವಯ :- ಆವಿಕ್ಷಿತಸ್ಯ ಕಾಮಪ್ರೇಃ ಮರುತ್ತಸ್ಯ ಗೃಹೇ ಮರುತಃ ಪರಿವೇಷ್ಟಾರಃ (ಸಂತಃ), ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ಸಭಾಸದಃ (ಸಂತಃ) ಅವಸನ್.

''ಆವಿಕ್ಷಿತಸ್ಯ ಅವಿಕ್ಷಿತ್ ರಾಜನ ಮಗನಾದ ಕಾಮಪ್ರೇಃ ಎಲ್ಲ ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡ ಮರುತ್ತಸ್ಯ ಮರುತ್ತರಾಜನ ಗೃಹೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮರುತಃ ಪರಿವೇಷ್ಟಾರಃ (ಸಂತಃ) ಮರುತ್ ದೇವತೆಗಳು ಭಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಡಿಸುವವರಾಗಿ ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ಸಭಾಸದಃ (ಸಂತಃ) ಅವಸನ್ ಸಭಾಸದರಾಗಿ ಇದ್ದರು.''

ಯೋ ವೈ ತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವೇದ । ಅಮೃತೇನಾವೃತಾಂ ಪುರೀಮ್ । ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ । ಆಯುಃ ಕೀರ್ತಿಂ ಪ್ರಜಾಂ ದದುಃ ।

ಅನ್ವಯಃ- ಅಮೃತೇನ ಆವೃತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ತಾಂ ಪುರೀಂ ಯೋ ವೇದ ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ಆಯುಃ ಕೀರ್ತಿಂ ಪ್ರಜಾಂ ದದುಃ.

''ಅಮೃತೇನ ಆವೃತಾಂ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆದ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ತಾಂ ಪುರೀಂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪವೆಂಬ ಧಾಮವನ್ನು ಯೋ ವೇದ ಯಾರು

ತಿಳಿದಿರುವರೋ ತಸ್ಮೈ ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ಪರಮಾತ್ಮ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಆಯುಃ ಕೀರ್ತಿಂ ಪ್ರಜಾಂ ಆಯುಸ್ಸು, ಕೀರ್ತಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠಮಕ್ಕಳನ್ನು ದದುಃ ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.''

ಓಂ ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಧೀಮಹಿ ।
ತನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥

ಅನ್ವಯ :- ನಾರಾಯಣಾಯ (ನಾರಾಯಣಂ) ವಿದ್ಮಹೇ. ವಾಸುದೇವಾಯ (ವಾಸುದೇವಂ) ಧೀಮಹಿ. ತತ್ ವಿಷ್ಣುಃ ನಃ (ಶುಭಂ) ಪ್ರಚೋದಯಾತ್.

ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾನುಸಾರಿ ಅರ್ಥ- ''ನಾರಾಯಣಾಯ (ನಾರಾಯಣಂ)- ನಾರಾಯಣನನ್ನು ವಿದ್ಮಹೇ ನಾವು ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿಯೋಣ. ವಾಸುದೇವಾಯ (ವಾಸುದೇವಂ) ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಧೀಮಹಿ ಧ್ಯಾನಿಸೋಣ. ತತ್ ಆದರಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಕಾರಣ ವಿಷ್ಣುಃ ಭಗವಂತನು ನಃ ನಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು (ಶುಭಂ) ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ಶುಭವನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಲಿ.''

ತಾಸಾಮಾವಿರಭೂತ್ ಶೌರಿಃ ಸ್ಮಯಮಾನಮುಖಾಂಬುಜಃ ।
ಪೀತಾಂಬರಧರಃ ಸ್ರಗ್ವೀ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥಃ ॥ ★॥

ಈ ರೀತಿ ಮಂತ್ರಪುಷ್ಪವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಪುನಃ ಮಹಾನೀರಾಜನಾದಿ ಪೂಜೆಗಾಗಿ (ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ) ಛತ್ರ, ಚಾಮರಾದಿಗಳ ವಾದ್ಯವೈಭವಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದೇವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಕರೆತಂದು, ಮಹಾಪೂಜೆಯ ವಿಶಾಲವೇದಿಕೆಯ ದಿವ್ಯ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಬೇಕು.

ಜಗವೆಲ್ಲ ತುಂಬುವಂಥ ಘಮ-ಘಮಿಸುವ ಧೂಪವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಮೂರು ಲೋಕದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವ ಅನಂತ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಿಗೆ ಮಿಣುಕು ದೀಪದ ಆರುತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಎತ್ತಿ 'ತುಷ್ಟನಾಗು ಶ್ರೀಹರಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ನೂರು ದೀಪದ ಸಾಲು,

ಸಾವಿರ ದೀಪದ ಸಾಲು,

ಲಕ್ಷದೀಪದ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಗೊಳಿಸುವದು.

ನೀರಾಜನ ಮಾಡುವಾಗ ಭಗವಂತನ ಮುಖಚಂದ್ರಮವನ್ನು, ಇಡಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಆನಂದ ಪುಲಕಿತನಾಗಬೇಕು.

ಅಹಿಂಸಾ ಪ್ರಥಮಂ ಪುಷ್ಪಂ ಪುಷ್ಪಮಿಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಃ ।
ಸರ್ವಭೂತದಯಾ ಪುಷ್ಪಂ ಕ್ಷಮಾಪುಷ್ಪಂ ತತಃ ಪರಮ್ ॥★॥

ಜ್ಞಾನಪುಷ್ಪಂ ತಪಃಪುಷ್ಪಂ ಧ್ಯಾನಪುಷ್ಪಂ ತತಃ ಪರಮ್ ।
ಸತ್ಯಂ ಚೈವಾಷ್ಟಮಂ ಪುಷ್ಪಂ ಏಭಿಸ್ತುಷ್ಯತಿ ಕೇಶವಃ ॥★॥

ಬಳಿಕ, ೧) ಅಹಿಂಸಾ, ೨) ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ, ೩) ಸರ್ವಭೂತದಯಾ, ೪) ಕ್ಷಮಾ, ೫) ಜ್ಞಾನ, ೬) ತಪಸ್ಸು, ೭) ಧ್ಯಾನ, ೮) ಸತ್ಯ ಎಂಬ ಎಂಟು ಭಾವ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಆಮೇಲೆ ಛತ್ರ, ಚಾಮರ, ವ್ಯಜನ, ದರ್ಪಣ, ಪಾದುಕಾ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ಆಂದೋಲಿಕಾ, ಶಿಬಿಕಾ, ಧ್ವಜ, ಪತಾಕಾ, ಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ನೃತ್ಯ, ಆಭರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮ, ಭಗವದ್ಗೀತಾ, ಅನುಸ್ಮೃತಿ, ಭೀಷ್ಮಸ್ತವರಾಜ, ಮತ್ತು ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ ಎಂಬ ಪಂಚಸ್ತವಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಲೆಂದು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಶಂಖಭ್ರಮಣ

ಬಳಿಕ ದೃಷ್ಟಿದೋಷಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶಂಖಭ್ರಮಣ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಮ್ಮ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಹೃದಯನಾಥನಿಗೆ, ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರನಿಗೆ ದುಷ್ಟರಾಕ್ಷಸಪಿಶಾಚರ ದೃಷ್ಟಿತಾಗೀತೇ?

ಅವನ ಚೆಲವು, ಕಾಂತಿ, ಲಾವಣ್ಯ, ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಅಲ್ಲವೇ?

ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಶಂಖಭ್ರಮಣಮಾಡಿ ದೃಷ್ಟಿದೋಷವನ್ನು ಕಳೆಯುವದು.

ಶಂಖದಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಾಕಿ, ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಂಖಮುದ್ರೆ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಧೇನುಮುದ್ರೆ, ಹಿಂದೆ ಚಕ್ರಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ೮ ಬಾರಿ ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ 'ಇಮಾ ಆಪಃ ಶಿವತಮಾ ಶುಭಾಃ ಶೀತಲಾಃ ಸಂತು ಪೂತಾಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ರಶ್ಮಿಭಿಃ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಶಂಖಭ್ರಮಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಓಂ ಇಮಾ ಆಪಃ ಶಿವತಮಾ ಇಮಾಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಭೇಷಜೀಃ ।
ಇಮಾ ರಾಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ವರ್ಧನೀರಿಮಾ ರಾಷ್ಟ್ರಭೃತೋಽಮೃತಾಃ ॥★॥

ಮೊದಲು ಕಾಲಿನಿಂದ ತಲೆಯವರೆಗೆ, ಬಳಿಕ ನಾಭಿಯಿಂದ ತಲೆಯವರೆಗೆ, ಮೂರನೆಯ ಸಲ ಹೃದಯದಿಂದ ತಲೆಯವರೆಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ತಿರುವಿಸಿ ಪಾತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ನೀರನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು.

ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೀರಾಜನ.

ಬಳಿಕ ರಮಾ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು, ಶೇಷ, ಗರುಡ ಈ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕು.

ದೇವರ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಮೂರು ಬಾರಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ದೇವರ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಾದ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ತುಲಸಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯದ್ರವ್ಯವಾದ ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮಗಳನ್ನು ಏರಿಸಬೇಕು.

ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ದೇವರಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದ್ದನ್ನೇ ವೈಶ್ವದೇವಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿರುವ ಕಾರಣ ದೇವರಿಗೆ ನಿವೇದಿತವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ವೈಶ್ವದೇವಕ್ಕಾಗಿ ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ರಮಾದೇವಿಯ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವದು.

ಶೇಷಗರುಡಾದಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ರಮಾ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ನಿವೇದಿತವಾದ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸುವದು.

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಬಿಡಿಯಾದ ನಾಮವನ್ನಾಗಲೀ ಪಠಿಸುತ್ತಾ ಒಂದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿದರೆ, ಸಪ್ತಸಾಗರಸಹಿತವಾದ ಸಮಗ್ರ ಪೃಥಿವಿಯ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುವುದು.

ಮೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದ ಏಳು ದಿನದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಸ್ಮವಾಗುವವು.

ನೂರಾ ಎಂಟು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದ ಕೋಟಿ, ಕೋಟಿ ದಕ್ಷಿಣೆಕೊಟ್ಟು ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವದು.

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಕ್ರಮ

ಹೆರಿಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ನೀರು ತುಂಬಿದ ಕೊಡವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಎಷ್ಟು ನಿಧಾನ ಸಾಗುವಳೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಮಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟ ಅಂಗಗಳಿರುವಂತೆ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಅಂಗಗಳು.

೧. ಕಾಲಿಗೆ ಕಾಲು ತಾಗಿಸಿ, ೨. ಕೈಗಳನ್ನು ಚಲಿಸದೇ, ೩. ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ೪. ಮನದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಬೇಕು.

ನಾಲ್ಕಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

ಉದ್ದಂಡ ಪ್ರಣಾಮದ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ೧೦೦, ೪೮, ೩೬, ೨೪, ೧೬, ೧೨ ಅತೀ ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ೫ ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮೊದಲು ಎಡದ ಮೊಣಕಾಲು ನೆಲಕ್ಕೂರಿ, ಎರಡುಕೈಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಬಳಿಕ ಬಲದ ಮೊಣಕಾಲಿನಿಂದ ನೆಲ ಮುಟ್ಟಿ, ಹಣೆಯನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತಾಗಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಮುಗಿದ ಕೈ ಅಂಜಲಿಯನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟು, ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು.

ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಉತ್ತರೀಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮೈಮೇಲೆ ಇರಗೊಡದೇ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಮಿಸಬೇಕು.

ಮೈಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊದ್ದು ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠರೋಗಿಯಾಗುವ.

ಭಗವಂತನ ಎಡದಲ್ಲಿ, ಮುಂದೆ, ಹಿಂದೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಬಾರದು. ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಮಸ್ಕಾರ ಉತ್ತಮ.

ಋಗ್ವೇದಿಗಳಲ್ಲದವರು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಪುನಃ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಏರಿ, ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ, ೧೦೮ ಸಲ ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಆಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸ ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸ ಕೃದ್ಧೋಲ್ಕಾದಿ ಪಂಚಾಂಗನ್ಯಾಸ, ಅಷ್ಟಾಂಗನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

'ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ವತ್...' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿ

'ಆತ್ಮಾ ದೇವಾನಾಂ...' 'ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಂ..'

ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ,

ಅವಗುಂಠನ ಸನ್ನಿರೋಧನ, ಸಮ್ಮುಖೀಕರಣ, ಸನ್ನಿಧಾಪನ, ಸಂಸ್ಥಾಪನ, ಆವಾಹನ ಎಂದು ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮದಿಂದ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು.

'ಓ ಎನ್ನ ಹೃದಯತಾವರೆಯ ದೊರೆ ! ಹೃದಯಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡು' ಎಂದು ಬೇಡಿ, ಕೈಗಳಲ್ಲಿರುವ ತುಳಸಿ ಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ಬಂದನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಅದೇರೀತಿ ಅನುಯಾಗದ ವಹ್ನಿ ಅಂತರ್ಗತ ಪರಶುರಾಮನನ್ನು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸೇದಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿತ ರೂಪಗಳು ಅಭಿಷೇಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮಾಗತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಏಕೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು.

ಆ ಅಜಾದಿಶಿಂಶುಮಾರಾಂತ ಎಲ್ಲ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಸೂರ್ಯ-ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಲೀನರಾಗಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

ಹೃದಯದಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಬಿಂಬರೂಪ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳು-ವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸಮಗ್ರ ಪೀಠಾವರಣ ದೇವತೆಗಳು ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಗೆ ಮರಳಿದರು ಅಥವಾ ಹೃದಯಕಮಲಕ್ಕೆ ಮರಳಿದರು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಕರಸ್ಥ ತುಲಸೀಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು, ನಾಸಿಕೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡೀದ್ವಾರಾ, ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ಬಿಂಬರೂಪದ ಜೊತೆಗೆ (ಹಾಗೂ ಆಯಾ ರೂಪಗಳ ಜೊತೆಗೆ) ಐಕ್ಯಹೊಂದಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಇದಾದ ಬಳಿಕ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸ, ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ತನ್ನದೇಹದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಮಗ್ರ ಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವದು.

ಸಮರ್ಪಣೆ

ನಾಹಂ ಕರ್ತಾ ಹರಿಃ ಕರ್ತಾ ತತ್ಪೂಜಾ ಕರ್ಮ ಚಾಖಿಲಮ್ ।
ತಥಾಽಪಿ ಮತ್ಕೃತಾ ಪೂಜಾ ತತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ನಾನ್ಯಥಾ ॥★॥

ತದ್ಭಕ್ತಿಸ್ತತ್ಫಲಂ ಮಹ್ಯಂ ತತ್ಪ್ರಸಾದಃ ಪುನಃ ಪುನಃ ।
ಕರ್ಮನ್ಯಾಸೋ ಹರಾವೇವಂ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತೃಪ್ತಿಕರಃ ಸದಾ ॥★॥
(ಗೀತಾತಾತ್ಪರ್ಯ ೩.)

''ಯಾವ ಕ್ರಿಯೆಗೂ ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕರ್ತೃವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೂ ದೇವರೇ ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತೃ. ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳೂ ಆತನ ಪೂಜೆ, ಆದರೂ ಆ ಭಗವಂತನ ದಯೆಯಿಂದ ಈ ಪೂಜೆ ನಾನು ಮಾಡಿದೆ. ಭಗವಂತನ ದಯೆಯಿಲ್ಲದೇ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತಿಯೇ ಈ ಪೂಜೆಯ ಫಲ. ಭಗವಂತನ ಪ್ರಸಾದವೇ ಈ ಪೂಜೆಯ ಮಹಾಫಲ. ಈ ಮಹಾಫಲವೇ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಲಭಿಸಲಿ. ಹೀಗೆಂದು ಕರ್ಮನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವದು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸದಾ ತೃಪ್ತಿಕರ.

ನ ಜಾನೇ ಕರ್ಮ ಯತ್ಕಿಂಚಿನ್ನಾಪಿ ಲೌಕಿಕವೈದಿಕೇ ।
ನ ನಿಷೇಧವಿಧೀ ವಿಷ್ಣೋ ತವ ದಾಸೋಽಸ್ಮಿ ಕೇವಲಮ್ ॥★॥

''ಲೌಕಿಕ ವೈದಿಕ ಎಂಬ ಯಾವಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಾನು ಅರಿಯೆ. ವಿಧಿ ಏನು? ನಿಷೇಧವೇನು ? ಎಂದು ಯಾವುದೂ ತಿಳಿಯದು. ಓ ವಿಷ್ಣುದೇವ ! ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದಿರುವೆನು.''

ಮಂತ್ರತಸ್ತಂತ್ರತಶ್ಛಿದ್ರಂ ದೇಶಕಾಲಾರ್ಹವಸ್ತುತಃ ।
ಸರ್ವಂ ಕರೋತಿ ನಿಶ್ಛಿದ್ರಮನುಸಂಕೀರ್ತನಂ ತವ ॥★॥

''ಓ ದೇವ ! ಮಂತ್ರ, ತಂತ್ರ, ದೇಶ, ಕಾಲ, ಯೋಗ್ಯವಸ್ತು ಇವುಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಾರಣ ಉಂಟಾದ ದೋಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಯಮಾಡುವದು ನಿನ್ನ ನಾಮಕೀರ್ತನ.''

ಮಾದೃಶೋ ನ ಪರಃ ಪಾಪೀ ತ್ವಾದಶೋ ನ ದಯಾಪರಃ ।
ದಾಸೋಽಯಮಿತಿ ಮಾಂ ಮತ್ವಾ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥★॥

''ನನ್ನಂಥ ಪಾಪಿಯಿಲ್ಲ ನಿನ್ನಂಥ ದಯಾಘನನಿಲ್ಲ. ದಾಸನೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು ಸ್ವಾಮಿ.''

ಪಶ್ಯನ್ ಶೃಣ್ವನ್ ಸ್ಪೃಶನ್ ಜಿಘ್ರನ್ ಅಶ್ನನ್ ಗಚ್ಛನ್ ಸ್ವಪನ್ ಶ್ವಸನ್ ।
ಪ್ರಲಪನ್ ವಿಸೃಜನ್ ಗೃಹ್ಣನ್ ಉನ್ಮಿಷನ್ನಿಮಿಷನ್ನಪಿ ॥★॥

''ನೋಡುವಾಗ, ಕೇಳುವಾಗ, ಮುಟ್ಟುವಾಗ, ಮೂಸುವಾಗ, ಉಣ್ಣುವಾಗ, ಹೋಗುವಾಗ, ಮಲಗುವಾಗ, ಶ್ವಸಿಸುವಾಗ, ನುಡಿವಾಗ, ಬಿಡುವಾಗ, ಹಿಡಿವಾಗ, ರೆಪ್ಪೆ ತೆರೆವಾಗ, ಮುಚ್ಚುವಾಗ ದೇವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವಾಗುವದು ಎಂದು ಅಸಂಗನಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿದರೆ ತಾವರೆ ಎಲೆಯಂತೆ ಅಲಿಪ್ತನಾಗುವ.''

ಕಾಯೇನ ವಾಚಾ ಮನಸೇಂದ್ರಿಯೈರ್ವಾ
ಬುದ್ಧ್ಯಾಽಽತ್ಮನಾ ವಾಽನುಸೃತಃ ಸ್ವಭಾವಮ್ ।
ಕರೋಮಿ ಯದ್ಯತ್ ಸಕಲಂ ಪರಸ್ಮೈ
ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸಮರ್ಪಯಾಮಿ ॥★॥

''ದೇಹ, ಮಾತು, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಅಂತಃಕರಣಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ದೇವರ ಪ್ರೇರಣೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ನಾನು ಮಾಡಿದ (ನನ್ನಿಂದಾದ) ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವೆ.''

ಮಹಾಕಾರುಣಿಕೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಯಸ್ಮಾದ್ ಭೂತಭವಿಷ್ಯಗಾನ್ ।
ಕರ್ಮಸಂಘಾನ್ ದೇವಸಂಘಾನ್ ದಾರಾಪತ್ಯಧನಾದಿಕಾನ್ ॥
ಸಕೃತ್ ಸಮರ್ಪಣಾದೇವ ಹ್ಯನಂತಫಲದೋ ಭವೇತ್ ॥★॥

''ಭಗವಂತ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅನಂತ ಕರುಣಾಮಯ. ನಾವು ಅನಂತ ಜನ್ಮಗಳ ಹಿಂದಿನ ಅಥವಾ ಅನಂತ ಕಾಲದ ಮುಂದಿನ ಅನಂತಾನಂತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ಅನಂತಾನಂತ ದೇಹ, ಮಡದಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಹಣ, ಹೊನ್ನು, ಭೋಗ, ಸಾಧನೆ, ಹಾಗೂ ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅಂದಂದು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ ಅಜ್ಞಾನ, ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸದಿದ್ದರೂ ಇಂದು ಈಗ ಸಮರ್ಪಣೆಯ ಮಹಿಮೆ ಆವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ವರ್ತಮಾನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೂ ದೇವರು ಅನಂತಫಲವನ್ನೀವ; ಕಾವ.''

ಯಸ್ಯ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ನಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ತಪಃಪೂಜಾಕ್ರಿಯಾದಿಷು ।
ನ್ಯೂನಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತಿ ಸದ್ಯೋ ವಂದೇ ತಮಚ್ಯುತಮ್ ॥★॥

''ಯಾವನ ನೆನಹು-ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕ್ಷಣವೇ ತಪಸ್ಸು, ಪೂಜೆ, ಯಜ್ಞ, ದಾನ ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿಯ ನ್ಯೂನತೆಯೆಲ್ಲ ತೊಲಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಒದಗುವದೊ ಆ ಅಚ್ಯುತನಿಗೆ ನನ್ನ ಅನಂತ ನಮನ.''

ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ರಮಾಪತೇ ।
ಯತ್ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ ॥★॥

''ಮಂತ್ರಗಳಿಲ್ಲದೇ (ಅಥವಾ ಹೀನ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಗಳಿಂದ) ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಲ್ಲದೇ (ಅಥವಾ ಹೀನ ಕ್ರಿಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ) ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೇ (ಅಥವಾ ಹೀನಭಕ್ತಿಯಿಂದ) ನಾನು ಮಾಡಿದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಓ ರಮೆಯರಸ, ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸು.''

ಹೀಗೆಂದು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ೩೨ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ನೆನೆದು ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಕೋರಬೇಕು.

ಕೊನೆಗೆ ಅಸ್ಮದ್ಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ಪರಮಗುರ್ವಂತರ್ಗತ ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿ-ದೇವತಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾರತೀರಮಣಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಅನಂತ-ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣಧಾಮಾ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಾ, ಮಮ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಃ 'ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರೀಯತಾಮ್' ಎಂದು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

★ ॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥ ★

★★★

ಪರಿಶಿಷ್ಟ - ೦೧

ಯೋಗದೀಪಿಕಾ (ದಶಮಃ ಪಟಲಃ)

ದೇವಂ ಸುಷುಮ್ನಾಮಾರ್ಗೇಣ ಆನೀಯ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರಕಮ್ ।
ವಾಮನಾಸಾಪುಟಾದ್ಧ್ಯಾತ್ವಾ ನಿರ್ಗತಂ ಸ್ವಾಂಜಲಿಸ್ಥಿತಮ್ ॥೧॥

ಸಂಪೂಜ್ಯ ಪ್ರತಿಮಾದೌ ಚ ಪುಷ್ಪಮಾರೋಗ್ಯ ಮಂತ್ರತಃ ।
ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರೇಣ ಮಂತ್ರೇಣ ಕುರ್ಯಾದಾವಾಹನಂ ವಿಭೋಃ ॥೨॥

ಹೃತ್ಸ್ಥಂ ದೇವಂ ಸಹಾವಾಹ್ಯ ಬಹಿರ್ಬಿಂಬೇ ನಿಯೋಜಯೇತ್ ।
ಪ್ರತಿಮಾಂಶಾಸ್ಸಮಸ್ತಾಶ್ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮಮಿತಾಂಶಕಾಃ ॥೩॥

ಏಕೈಕಾಂಶಂ ಪುನರ್ಧ್ಯಾಯೇನ್ಮಧ್ಯಾದಿಪ್ರತಿಮಾಂಶಕಾನ್ ।
ಯಥಾ ಚಿತ್ರೇ ಹಿ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಅಚಿಂತ್ಯೇಶ್ವರಶಕ್ತಿತಃ ॥೪॥

ಹಸ್ತಪಾದೋದರಾದ್ಯಂಗಾಃ ನವನಾರ್ಯೋ ಗಜಾತ್ಮನಾ ।
ಏಕಸ್ಯಾಃ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಶ್ಚ ಹಸ್ತಾದ್ಯೇವಂ ಪರಾಸ್ತಥಾ ॥೫॥

ಅನ್ಯಸ್ಯಾಃ ಪ್ರತಿಮಾಯಾಸ್ತು ಹ್ಯನ್ಯಾವಯವರೂಪತಾಮ್ ।
ಚಿಂತಯೇದ್ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪೂಜಾಕಾಲೇ ರಮಾಪತೇಃ ॥೬॥

ಅರ್ಚಾರೂಪೇ ವಿಶೇಷೇಣ ಹ್ಯಣೋರಣುತರಾನ್ ಬಹೂನ್ ।
ಸಮಗ್ರಪ್ರತಿಮಾಯಾಸ್ತು ಅಂಶಾಂಶಾನ್ ಕೋಶರೂಪಕಾನ್ ॥೭॥

ನಿಸ್ಸಂಖ್ಯಾಕಾಂಸ್ತಥಾ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ತತ್ತದ್ವಿಗ್ರಹರೂಪಕಾನ್ ।
ಕಾಲೋ ವ್ಯಾಪ್ತಸ್ತಥಾ ಹ್ಯಂಶಾಃ ಕಾಲಿಕಾ ವ್ಯಾಪ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ॥೮॥

ಆಕಾಶಶ್ಚ ತಥಾ ವ್ಯಾಪ್ತಃ ವೇದಾಸ್ಸರ್ವೇಽಪ್ಯನಂತಕಾಃ ।
ತದ್ವರ್ಣಾ ಅಪ್ಯನಂತಾಶ್ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ॥೯॥

ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ತಥಾ ವ್ಯಾಪ್ತಾ ವರ್ಣಾಃ ಪಂಚಾಶದೇವ ವಾ ।
ವ್ಯಾಪ್ತಾಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ವರ್ತಂತೇ ತಾದೃಶಾಸ್ತತ್ರ ಸರ್ವದಾ ॥೧೦॥

ಪ್ರತಿಮಾರೂಪಕೇಷ್ವದ್ಧಾ ಹ್ಯಂಶೇಷ್ವಪಿ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ।
ಏವಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಚ ದೇವೇಶಂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಂ ಜಗದ್ಗುರುಮ್ ॥೧೧॥

ಧ್ಯಾಯೇತ್ ತದಂತಃ ಸರ್ವತ್ರ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ವಿಶೇಷತಃ ।
ಅಂಶಂಶೇಷು ಸ್ವರೂಪೇಣ ಸ್ಥಿತಾಂ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ಸಮಸ್ತಶಃ ॥ ೧೨॥

ಏವಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಹ್ಯರ್ಚಕಸ್ತು ಹ್ಯರ್ಚಾರೂಪಂ ತತಃ ಪರಮ್ ।
ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇತ್ತತ್ರ ಹ್ಯರ್ಚಾರೂಪೇ ವಿಶೇಷತಃ ॥ ೧೩॥

ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾದಿಕಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಕೇಶವಾದೀಂಸ್ತಥೈವ ಚ ।
ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾದೀಂಸ್ತಥಾ ಪಂಚ ವಿಮಲಾದೀಂಸ್ತಥಾ ನವ ॥ ೧೪॥

ವಾಸುದೇವಾದಿಕಾನ್ ಪಂಚ ವ್ಯೂಹತಃ ಸಂಸ್ಥಿತಾಂಸ್ತತಃ ।
ಸವಿಶ್ವತೈಜಸಪ್ರಾಜ್ಞತುರೀಯಾತ್ಮಂತರಾತ್ಮಕಾನ್ ॥ ೧೫॥

ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನಾತ್ಮಯುಜಾನ್ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯೂಹ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತಾನ್ ।
ಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣವಾಚ್ಯಾನಪ್ಯಜಾನಂದಾದಿರೂಪಕಾನ್ ॥ ೧೬॥

ಶತಂ ನಾರಾಯಣಾದೀಂಸ್ತು ವಿಶ್ವಾದೀಂಸ್ತು ಸಹಸ್ರಶಃ ।
ಸ್ಥಿತಾಂಸ್ತಥಾ ಬಹೂಂಶ್ಚಾಪಿ ಪರೇತ್ಯಾದ್ಯಭಿಧಾಯುತಾನ್ ॥ ೧೭॥

ಅಜಿತಾದ್ಯನಂತರೂಪಾಂಶ್ಚ ಹಿಂಕಾರಾದ್ಯಭಿಧಾಯುತಾನ್ ।
ಲೋಮಾದಿನಿಷ್ಠಾನ್ ಸರ್ವಾಂಶ್ಚ ಪಂಚಶೋ ವ್ಯೂಹ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತಾನ್ ॥ ೧೮॥

ಅಜಾದ್ಯಾದಿಷು ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಪಂಚಧಾ ಸ್ಥಿತಾನ್ ।
ದ್ವಾಸಪ್ತತಿಸಹಸ್ರೇಷು ನಾಡೀಷು ಸ್ತ್ರೀಪುಮಾತ್ಮನಾ ॥ ೧೯॥

(ಸ್ಥಿತಾನ್ ಸಹಸ್ರಬೃಹತೀನಾಮ್ನಸ್ತದ್ಗಾನ್ ವಿಶೇಷತಃ ।)
ಪುರುಷಾಯುರಹೋರಾತ್ರಸಂಸ್ಥಿತಾನ್ ಸ್ತ್ರೀಪುಮಾತ್ಮಕಾನ್ ॥ ೨೦॥

ದ್ವಾಸಪ್ತತಿಸಹಸ್ರಾಂಶ್ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ವ್ಯೂಹ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತಾನ್ ।
ಅನಂತವೇದಗಾನ್ ಸರ್ವಪುರಾಣಾದಿಷು ಚ ಸ್ಥಿತಾನ್ ॥ ೨೧॥

ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಾಧ್ಯಾಯವಾಚ್ಯಾನಂಶಾನ್ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ।
ವಾಸುದೇವಾದಿಕಾಂಸ್ತತ್ತತ್ ಪದವಾಚ್ಯಾಂಸ್ತಥೈವ ಚ ॥ ೨೨॥

ತದ್ಭೇದಾನ್ವಾಸುದೇವಾದೀನ್ ಸಮ್ಯಕ್ ಷೋಡಶಧಾ ಸ್ಥಿತಾನ್ ।
ಪ್ರತಿಸೂತ್ರಂ ಪ್ರತಿಪದಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಗತಾಂಸ್ತಥಾ ॥ ೨೩॥

ಸದೋದಿತಾನ್ ಪ್ರತಿಪದ್ಯೈರಕ್ಷರೈಶ್ಚ ವಿಶೇಷತಃ ।
ವ್ಯಾಪ್ತಾನಾಂ ಸರ್ವವಸ್ತೂನಾಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮಮಿತೇಷ್ವಪಿ ॥ ೨೪॥

ಅಂಶಾಂಶೇಷು ಚ ಸರ್ವತ್ರ ತತ್ಸಂಧ್ಯಾದಿಷು ಸಂಸ್ಥಿತಾನ್ ।
ದೇಹಸ್ಥಾಸ್ಥಿಗರೂಪಾಣಾಂ ಷಷ್ಟ್ಯುತ್ತರಶತತ್ರಯಮ್ ॥ ೨೫॥

ತಥಾ ಮಜ್ಜಾಸ್ವರೂಪಾಣಿ ತಥಾ ಸರ್ವಗತಾನಿ ಚ ।
ಅಶೀತ್ಯುತ್ತರಸಾಹಸ್ರರೂಪಾಣ್ಯೇವಂ ಪರೇಶಿತುಃ ॥ ೨೬॥

ಹರೇರಂಶಾನಚಿಂತ್ಯಾಶ್ಚ ರಮಾಯಾ ಅಪಿ ಸರ್ವಶಃ ।
ತೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನಬಲೌದಾರ್ಯಭಕ್ತ್ಯಾನಂದಾದಿಷು ಸ್ಥಿತಾನ್ ॥ ೨೭॥

ಗತಾನ್ ಸಸಪ್ತಾವರಣಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾವಯವೇಷ್ವಪಿ ।
ಲೋಕೇಷ್ವಪಿ ಚ ಸರ್ವೇಷು ಸಸಾಗರಮಹೀತಲೇ ॥ ೨೮॥

ಸಮುದ್ರಸಪ್ತಕೇ ಸಪ್ತದ್ವೀಪೇಷು ಚ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ।
ನವಖಂಡೇಷು ಮೇರ್ವಾದಿಪರ್ವತಾದಿಷು ಚ ಸ್ಥಿತಾನ್ ॥ ೨೯॥

ತದಂಡೇಷ್ವಪಿ ಸರ್ವೇಷು ಸರ್ವತೋ ವ್ಯಾಪ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತಾನ್ ।
ವಿಷ್ಣೋರಂಶಂಸ್ತಥಾಜ್ಞಾನಬಲಾನಂದಾದಿಕಾನಪಿ ॥ ೩೦॥

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತಾನ್ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿರೂಪಸ್ಯಾಂಶಾನ್ ಪಠನ್ ಪೃಥಕ್ ।
ರಾಮರಾಮೋ ರಾಮಕೃಷ್ಣಃ ಕೃಷ್ಣರಾಮ ಇತಿ ಕ್ರಮಾತ್ ॥ ೩೧॥

ಶಕ್ತೇಃ ಸರ್ವಾ ಹರೇರಂಶಾ ಏಕಸ್ಯ ಚ ಹರೇಸ್ತಥಾ ।
ರೂಪಾಣಿ ಚಿಂತಯೇತ್ ಪಶ್ಚಾತ್ ಜ್ಞಾನಾನಂದಬಲಾದಿಕಾನ್ ॥ ೩೨॥

ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಾಂಶ್ಚ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ।
ಜ್ಞಾನರಾಮೋ ಜ್ಞಾನಕೃಷ್ಣಃ ಜ್ಞಾನವ್ಯಾಸ ಇತಿ ಕ್ರಮಾತ್ ॥ ೩೩॥

ಸಂಸ್ಥಿತಾನ್ ಗುಣಗುಣ್ಯಾದಿಕ್ರಿಯಾವಯವರೂಪಕಾನ್ ।
ಧ್ಯಾತ್ವಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಾನಂಶಾನ್ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾದಿಷು ಸ್ಥಿತಾನ್ ॥ ೩೪॥

ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತೇಷು ಜೀವೇಷು ತತ್ತ್ವೇಷು ಚ ವಿಶೇಷತಃ ।
ತನ್ನಿಯಾಮಕದೇವೇಷು ತದ್ಗುಣಾದಿಷು ಚ ಸ್ಥಿತಾನ್ ॥ ೩೫॥

ಶ್ರೀರಂಗಾದಿಷು ಸರ್ವತ್ರ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಾದಿಕೇಷ್ವಪಿ ।
ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಾರ್ಯಕರಕಂಜಾರ್ಚಿತಾಸು ಚ ॥ ೩೬॥

ಕೃಷ್ಣರಾಮವ್ಯಾಸಪೂರ್ವಪ್ರತಿಮಾಸ್ವಪಿ ಸರ್ವಶಃ ।
ಜ್ಞಾತ್ವೈಷಾಂ ಪರಮೈಕ್ಯಂ ಚ ಪೂರ್ಣಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯೋಗತಃ ॥ ೩೭॥

ನಿಸ್ಸೀಮಶಕ್ತಿಮತ್ವಾಚ್ಚ ತತ್ತತ್ ಸ್ಥಾನಸ್ಥಿತಾನಪಿ ।
ಅವಿಹಾಯ ಸ್ಥಿತಿಂ ತತ್ರ ಸ್ವಾರ್ಚಾಬಿಂಬಗತಾನ್ ಸದಾ ॥ ೩೮॥

ಪೂರ್ಣತ್ವಾತ್ ದೇಶಕಾಲಾದಿವ್ಯವಧಾನೋಜ್ಝಿತಾನ್ ಸದಾ ।
ಸಂಪೂಜ್ಯ ಮಾನಸೇ ಪೂರ್ವಂ ಸ್ವರತಂ ತಂ ರಮಾಪತಿಮ್ ॥ ೩೯॥

ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಭಿಸ್ಸಮ್ಯಗರ್ಚಾಬಿಂಬೇ ವಿಶೇಷತಃ ।
ಪೂರ್ವೋಕ್ತೇಷು ಚ ಸರ್ವೇಷು ಪ್ರತಿಮಾವಯವೇಷು ಚ ॥ ೪೦॥

ತದ್ಗತೇಷು ಚ ಸರ್ವೇಷು ಪ್ರತಿಮಾರೂಪಕೇಷ್ವಪಿ ।
ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ ಸನ್ನಿಧಾನಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇತ್ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ॥ ೪೧॥

ಪೂಜೋಪಯುಕ್ತದ್ರವ್ಯೇಷು ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಕೇಷು ಚ ।
ತಥೋಪಹಾರರೂಪೇಷು ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಾದಿಕೇಷ್ವಪಿ ॥ ೪೨॥

ಚಾಮರವ್ಯಜನೇ ಛತ್ರಗೀತವಾದ್ಯಾದಿಕೇಷ್ವಪಿ ।
ಸ್ಥಿತಃ ಸ್ವರೂಪಭೋಕ್ತಾऽಸೌ ಪೂಜ್ಯಬಿಂಬಸ್ಥಿತೋ ಹರಿಃ ॥ ೪೩॥

ಕೃತ್ವಾऽರ್ಚಾದಿಸಪರ್ಯಾಶ್ಚ ಪೂಜಾಂ ಕುರ್ಯಾದ್ವಿಧಾನತಃ ।
ಹರಿರ್ಬಿಂಬಸ್ಥಿತಃ ಸ್ವಾತ್ಮಭೋಕ್ತಾ ಭೋಗ್ಯಸ್ಥಿತೋ ವಿಭುಃ ॥ ೪೪॥

ಪೂಜೋಪಹಾರರೂಪೇಷು ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿವಸ್ತುಷು ।
ಸ್ಥಿತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪೂಜ್ಯಬಿಂಬಗತಂ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಮೇವ ಹಿ ॥ ೪೫॥

ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿರೂಪೇಣ ಸ್ವೀಕುರ್ಯಾತ್ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ಪೂಜಕಾಂತರ್ಗತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪೂಜ್ಯಬಿಂಬಗತೋ ಹರಿಃ ॥ ೪೬॥

ಪೂಜ್ಯಪೂಜಕರೂಪೇಣ ಭೋಕ್ತೃಭೋಜ್ಯಾತ್ಮನಾ ತಥಾ ।
ರಮತೇ ಹರಿರೇವೈಕಃ ಕ್ರೀಡಯಾ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ॥ ೪೭॥

ಏವಂ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಮನಸಾ ಸರ್ವತ್ರ ಜಗದೀಶ್ವರಮ್ ।

ಪೂಜಯೇಜ್ಜಗತಾಮೀಶಂ ಯಥಾವಿಭವಮರ್ಚಕಃ ॥ ೪೮॥

ದಯಾಳುತ್ವಂ ಪರೇಶಸ್ಯ ವರ್ಣಯೇತ್ಕಃ ಪುಮಾನ್ ಭುವಿ ।
ದ್ರವ್ಯಸಂಪಾದನಾಯಾಸಃ ಪೂಜಾರ್ಥಂ ನೈವ ವಿದ್ಯತೇ ॥ ೪೯॥

ನಿಷ್ಕಿಂಚನೈರಪಿ ಹರಿಃ ಪೂಜ್ಯತೇ ಹಿ ಧನಂ ವಿನಾ ।
ಸ್ವರೂಪಲಾಭಪೂರ್ಣಸ್ಯ ಭಕ್ತಿರೇವ ಪ್ರಯೋಜಿಕಾ ॥ ೫೦॥

ವಾಸನಾರೂಪಕೇ ಬಿಂಬೇ ಭಕ್ತಿಚಿಂತಾಪ್ರಕಲ್ಪಿತೇ ।
ಅನೇಕರತ್ನಖಚಿತದಿವ್ಯಭೂಷಣಸಂಯುತೇ ॥ ೫೧॥

ಸ್ಥಿತೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಭಕ್ತಪೂಜಾಂ ಸ್ವೀಕರೋತಿ ರಮಾಪತಿಃ ।
ವಾಸನಾರೂಪಕಾನ್ ಭೋಜ್ಯಾನ್ ಭುಂಕ್ತೇ ತತ್ರವಿಚಿಂತಿತಾನ್ ॥ ೫೨॥

ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾಂಬರಾದೀಂಶ್ಚ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಾದಿಕಾನಪಿ ।
ಭುಂಕ್ತೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿಃ ಬಾಹ್ಯಭೋಗವಿಲಕ್ಷಣಾನ್ ॥ ೫೩॥

ಪಾನೀಯಾದೀನ್ ಬಹುವಿಧಾನ್ ಸ್ವರ್ಣಪಾತ್ರೇಷು ಸಂಸ್ಥಿತಾನ್ ।
ವಾಸನಾರೂಪಕೇಷ್ವದ್ಧಾ ಪದಾರ್ಥೇಷು ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ॥ ೫೪॥

ತತ್ತದಾಕಾರಸಂಯುಕ್ತಾನ್ ಸ್ವರೂಪಾನ್ ಸ್ವೀಕರೋತ್ಯಜಃ ।
ಇತಿ ವಿಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೇಣ ಪೂಜಿತೋ ಭವತಿ ಸ್ಫುಟಮ್ ॥ ೫೫॥

ತತ್ತದಾಕಾರಸಂಯುಕ್ತಾ ದೇವಾಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಸರ್ವದಾ ।
ಸ್ಥಿತಾ ಭೋಜ್ಯಪದಾರ್ಥೇಷು ಹ್ಯರ್ಪಯೇಯುಃ ಸ್ವರೂಪಕಾನ್ ॥ ೫೬॥

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪಾಣಿ ಭೋಜ್ಯವಸ್ತುಸ್ಥಿತಾನಿ ಚ ।
ತತ್ತದಾಕಾರಯುಕ್ತಾನಿ ರಸಗಂಧಾತ್ಮಕಾನಿ ಚ ॥ ೫೭॥

ಪೂರ್ಣಭೋಗ್ಯಸ್ವರೂಪಾತ್ಮಾ ಪುನರ್ಭೋಗಾನ್ ಕರೋತ್ಯಜಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸರ್ವಜೀವಾನಾಂ ಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವೀಕರೋತ್ಯಸೌ ॥ ೫೮॥

ಸ್ವರೂಪಾನಂದಭೋಕ್ತಾ ಚ ತೇಷಾಂ ವಿಷ್ಣುಸ್ಸನಾತನಃ ।
ಅಜಾದಿಸರ್ವಮುಕ್ತಾನಾಂ ವಿಚಿತ್ರಾನಂದಸಂತತಿಮ್ ॥ ೫೯॥

ಮುಕ್ತಭೋಗ್ಯಾನಚಿಂತ್ಯಾಂಶ್ಚ ಭುಂಕ್ತೇ ದೇವೋಽಮಿತದ್ಯುತಿಃ ।
ಸುಸ್ವಾದು ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಲೋಕತೋಽತಿವಿಲಕ್ಷಣಮ್ ॥ ೬೦॥

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪಂ ಚ ಭೋಗ್ಯಜಾತಂ ಮಹಾದ್ಭುತಮ್ ।
ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾತ್ಮಕಂ ದಿವ್ಯಂ ಮನೋವಾಚಾಮಗೋಚರಮ್ ॥ ೬೧॥

ಅನಂತೇಂದ್ರಿಯಸಂಭೋಗ್ಯಂ ಭುಂಕ್ತೇ ಹ್ಯಾನಂದಸಾಗರಃ ।
ಇತಿ ವಿಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೇಣ ಪ್ರೀತೋ ಭವತಿ ನಿತ್ಯಶಃ ॥ ೬೨॥

ಪೂಜಕಾಂತರ್ಗತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವಯಮೇವ ಹಿ ।
ಲಾಲಯಾಽರ್ಚಯತಿ ಶ್ರೀಶಃ ತದಧಿಷ್ಠಾನಮಾತ್ರತಃ ॥ ೬೩॥

ಭಕ್ತಾನಾಂ ಫಲದೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಭವತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ ।
ಚೇತನಾಂತರ್ಗತೋ ವಿಷ್ಣುರಿಚ್ಛಾಜ್ಞಾನಪ್ರಯತ್ನಕಾನ್ ॥ ೬೪॥

ಉತ್ಪಾದ್ಯ ಚೇತನೇಷ್ವೀಶಃ ದತ್ವಾ ಸ್ವಾಧೀನಕರ್ತೃತಾಮ್ ।
ಸ್ವಭಕ್ತಂ ಫಲಭಾಜಂ ಹಿ ಕರೋತಿ ಜಗದೀಶ್ವರಃ ॥ ೬೫॥

ವನಸ್ಥಾನ್ ಫಲಮೂಲಾದೀನ್ ವಿನಾ ದ್ರವ್ಯಂ ಸುಖಾಗತಾನ್ ।
ಈಷತ್ ಪ್ರಯತ್ನತಸ್ಸಾಧ್ಯಾನ್ ಯೋ ನಿತ್ಯಂ ಹ್ಯರ್ಪಯೇದ್ಬುಧಃ ॥ ೬೬॥

ತಸ್ಯ ಪ್ರೀತೋ ಜಗನ್ನಾಥೋ ಭವತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ ।
ಭಕ್ತಾನುಕಂಪೀ ವಿಷ್ಣುರ್ಹಿ ಕಿಮು ವಕ್ತವ್ಯಮೇವ ಹಿ ॥ ೬೭॥

ಪತ್ರಂ ಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ತೋಯಂ ಯೋ ಮೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ।
ತದಹಂ ಭಕ್ತ್ಯುಪಹೃತಮಶ್ನಾಮಿ ಪ್ರಯತಾತ್ಮನಃ ॥ ೬೮॥

ಇತಿ ವಿಷ್ಣೋರ್ಹಿ ವಚನಂ ಕೃಪಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಾತ್ಮನಃ ।
ಭಕ್ತೇಷು ವರ್ತತೇ ನಿತ್ಯಮಿತಿ ಜ್ಞೇಯಂ ಬುಭೂಷುಭಿಃ ॥ ೬೯॥

ಶರೀರಯಾತ್ರಾಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಅನ್ನಪಾನಧನಾದಿಕಾನ್ ।
ಸಂಪಾದಯತಿ ಯಾನೇವ ಪೂಜಾರ್ಥಂ ತಾನ್ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ ॥ ೭೦॥

ಫಲಪುಷ್ಪಾದಿಕೇಷ್ವೀಶಃ ಜಡೇಷ್ವಪಿ ಹರಿಃ ಪರಃ ।
ಸ್ವಮಾತ್ರಭೋಗ್ಯಸಾರಾಂಶ್ಚ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾಸ್ತಥೈವ ಚ ॥ ೭೧॥

ಬ್ರಹ್ಮೇಶಶಕ್ರಕಾಮಾದಿದೇವಾನಾಂ ಚ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ।
ಏವಂ ಮಾನುಷಪರ್ಯಂತಂ ಸ್ಥಿತಾನಾಮಧಿಕಾರಿಣಾಮ್ ॥ ೭೨॥

ಯೋಗ್ಯಾನ್ ಸಾರಾಂಸ್ತಥಾ ಶ್ರೀಶಃ ಪೂರ್ಣಾನಂದಃ ಪರಾತ್ಪರಃ ।

ಭುಂಕ್ತೇ ದೇವಃ ಪರಾನಂದೋ ಹ್ಯಚಿಂತ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಯೋಗತಃ ॥ ೭೩॥

ಮಾನುಷೇಂದ್ರಿಯಭೋಗ್ಯಾಂಸ್ತು ಸ್ವದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಸ್ವೀಕರೋತ್ಯಜಃ ।
ಇತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ರಮೇಶಸ್ಯ ಹ್ಯರ್ಪಣಾದೇವ ಸರ್ವದಾ ॥ ೭೪॥

ಪ್ರೀತೋ ಭವೇತ್ ಪರಾನಂದವಿಗ್ರಹಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ಮಹಾಕಾರುಣಿಕೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಯಸ್ಮಾತ್ ಭೂತಭವಿಷ್ಯಗಾನ್ ॥ ೭೫॥

ಕರ್ಮಸಂಘಾನ್ ದೇವಸಂಘಾನ್ ದಾರಾಪತ್ಯಧನಾದಿಕಾನ್ ।
ಸಕೃತ್ ಸಮರ್ಪಣಾದೇವ ಹ್ಯನಂತಫಲದೋ ಭವೇತ್ ॥ ೭೬॥

ವಿಧಿವಾಕ್ಯಾನುಸಾರೇಣ ಕೃತಂ ವಿಷ್ಣೌ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ।
ತಥಾ ನಿಷೇಧತಸ್ತ್ಯಕ್ತಾನ್ ಸರ್ವಾಂಸ್ತಸ್ಮೈ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ॥ ೭೭॥

ತಸ್ಮಾದೀಶ್ವರಪೂಜಾರ್ಥಂ ನ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನವಾನ್ ಭವೇತ್ ।
ತಸ್ಮಾನ್ಮಹಾಕಾರುಣಿಕೋ ಹರಿರೇವ ನ ಚಾಪರಃ ॥ ೭೮॥

ತ್ರಿಷು ಧಾಮಸು ಯದ್ಭೋಜ್ಯಂ ಭೋಕ್ತಾ ಯಸ್ತು ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ।
ವೇದ್ಯೈತದುಭಯಂ ಯಸ್ತು ಸ ಭುಂಜಾನೋ ನ ಲಿಪ್ಯತೇ ॥ ೭೯॥

ಅನ್ಯಾದೃಶೀ ಭವೇದ್ಭುಕ್ತಿರಚಿಂತ್ಯಾ ದೈವತೈರಪಿ ।
ಇತ್ಯಾದಿ ಚ ಯಥಾಶಕ್ತಿಂ ಸಂಸ್ಮರೇದ್ಧರಿಭೋಜನೇ ॥ ೮೦॥

ಮಾನುಷಾ ವರ್ಣಭೇದೇನ ತಥೈವಾಽಶ್ರಮಭೇದತಃ ।
ಕ್ಷಿತಿಪಾ ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವಾಃ ದೇವಾಶ್ಚ ಪಿತರಶ್ಚಿರಾಃ ॥ ೮೧॥

ಆಜಾನಜಾಃ ಕರ್ಮಜಾಶ್ಚ ಜಯಾದ್ಯಾಃ ಸನಕಾದಯಃ ।
ಪುಷ್ಕರಃ ಶಿಷ್ಟದೇವಾಶ್ಚ ಶನಿಶ್ಚೋಷಾ ಬುಧಸ್ತಥಾ ॥ ೮೨॥

ಸ್ವಾಹಾ ತಥೈವ ಪರ್ಜನ್ಯೋ ಮನವೋ ವಾಯುಜಸ್ತಥಾ ।
ವಿಘ್ನೇಶ್ವರಶ್ಚ ಮಿತ್ರಶ್ಚ ವಸಿಷ್ಠೋಽಗ್ನಿಶ್ಚ ನಾರದಃ ॥ ೮೩॥

ವರುಣೋ ವಿಧುಶ್ಚ ಪ್ರವಹಃ ಅನಿರುದ್ಧಶ್ಚ ತೈಜಸಃ ।
ಇಂದ್ರೋಮೇ ಮಿತ್ರವಿಂದಾ ಚ ರುದ್ರೋ ವಾಣೀ ಚ ಮಾರುತಃ ॥ ೮೪॥

ಉತ್ತರೋತ್ತರತಸ್ತ್ವೇತೇ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಗೋಚರಾಃ ।
ತೇಷು ಭಕ್ತಿಃ ಕ್ರಮೇಣೈವ ಕಾರ್ಯಾ ನಿತ್ಯಂ ಮುಮುಕ್ಷುಭಿಃ ॥ ೮೫॥

ಸರ್ವೇಽಪಿ ಗುರವಶ್ಚೈತೇ ಪುರುಷಸ್ಯ ಸದೈವ ಹಿ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಪೂಜ್ಯಾಶ್ಚ ನಮ್ಯಾಶ್ಚ ಧ್ಯೇಯಾಶ್ಚ ಪರಿತೋ ಹರಿಮ್ ॥ ೮೬॥

ಉಮಾದಿಮಾರುತಾಂತೇಷು ಸಮಃ ಸಮಗುಣೋಽಪಿ ಸನ್ ।
ಧ್ಯಾತಃ ಪ್ರೀತಿಂ ಹರಿರ್ಯಾಯಾದಧಿಕಾ ಉತ್ತರೋತ್ತರೇ ॥ ೮೭॥

ನಾಮಾದಿಮಾರುತಾಂತೇಷು ದೇವೇಷ್ವೇಭ್ಯಶ್ಚ ಭೇದತಃ ।
ಉಪಾಸಿತೋ ಹರಿರ್ಮುಕ್ತಿಂ ದದ್ಯಾನ್ನಾಸ್ತ್ಯತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೮೮॥

★॥ ಇತಿ ಯೋಗದೀಪಿಕಾಯಾಂ ದಶಮಃ ಪಟಲಃ ॥★

ಪರಿಶಿಷ್ಟ - ೦೨

ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರೀ- (ಪದ್ಯಮಾಲಾ ೨-೫)

ಆದೌ ದೇವಗೃಹೇ ನ್ಯಸ್ಯ ಕಲಶಾನ್ ಸಪ್ತ ಪಂಚ ವಾ ।
ಆಹರೇತ್ ತುಲಸೀಂ ದೂರ್ವಾಂ ಪುಷ್ಪಾಣ್ಯದ್ಯತನಾನಿ ಚ ॥★॥

ಯಥಾ ಕಾಲೋಪಪನ್ನಾನಿ ಸ್ವಾರಾಮವನಜಾನ್ಯಪಿ ।
ಅಕ್ರೀತಾನ್ಯಪ್ರದತ್ತಾನಿ ಚೌರ್ಯಾತ್ ಲಬ್ಧಾನಿ ಯಾನಿ ಚ ॥★॥

ಶೂದ್ರಾಹೃತಾನಿ ವಾ ಭೂಮೌ ಪತಿತಾನಿ ತಥೈವ ಚ ।
ಏರಂಡಾರ್ಕಜಪತ್ರೇಷು ಚಾಹೃತಾನಿ ಕರೇ ತಥಾ ॥★॥

ಪಟಾಹೃತಾನಿ ಯಾನಿ ಸ್ಯುಃ ವರ್ಜಯೇತ್ ತಾನಿ ಯತ್ನತಃ ।
... ...

ತುಲಸ್ಯಾಹರಣಂ

ಅತ್ರ ಚ ಯೇನ ಸ್ನಾನೇನ ತುಲಸ್ಯಾಹರಣಂ ತೇನೈವ ಸ್ನಾನೇನ ಪೂಜಾ ನ ಕಾರ್ಯಾ ।

ಇತ್ಯಾಹೃತ್ಯ ತತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇತ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮಮ್ ।
ಅಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯೇದ್ಯಸ್ತು ತಸ್ಯ ಪೂಜಾ ವೃಥಾ ಭವೇತ್ ॥★॥ -ನಾರಸಿಂಹೇ
ಪುನಃ ಸ್ನಾನೇನೈವ ಪೂಜೋಕ್ತೇಃ ॥★॥ -ಪೂಜಾಕಲ್ಪಲತಾ

ಭಾನುವಾರೇ ಭೃಗೌ ಭೌಮೇ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ಯುಗಾದಿಷು ।
ನಾಹರೇತ್ ತುಲಸೀಪತ್ರಂ ಮಧ್ಯಾನ್ಹೋಪರಿ ವೈಧೃತೌ ॥★॥

ಸಂಕ್ರಾಂತೇ ಪಕ್ಷಯೋರಂತೇ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ನಿಶಿ ಸಂಧ್ಯಯೋಃ ।
ತುಲಸೀಂ ಯೇ ವಿಚಿನ್ವಂತಿ ತೇ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಹಣಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥★॥

ತದಪವಾದಃ -

ನಿಷಿದ್ಧದಿವಸೇ ವಾಽಪಿ ಚಾಮಾವಾಸ್ಯಾಹನಿ ದ್ವಿಜಾಃ ।
ತುಲಸ್ಯಾಹರಣಂ ಶಸ್ತಂ ಮಮಾರ್ಚಾಯಾಂ ತು ಶಾಂಡಿಲ ॥★॥

ಸಂಕ್ರಾಂತ್ಯಾದಿನಿಷೇಧಸ್ತು ಪರೇಷಾಂ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ।
ಕ್ವಚಿನ್ನ ತುಲಸೀಂ ಛಿಂದ್ಯಾತ್ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಮೇವ ವೈಷ್ಣವಃ ॥ ಪೂಜಾಕಲ್ಪಲತಾ
... ...

ದ್ವಾರಪಾಲವಿಚಾರಃ

ಇತಿ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ತದನುಜ್ಞಾಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ।
ಪ್ರಾಣಃ ಚಕ್ಷುಃ ತಥಾಽಽದಿತ್ಯ ಇತ್ಯೇಕಾ ದೇವತಾ ಸ್ಮೃತಾ ॥★॥

ಪೂರ್ವದ್ವಾರಪತಿರ್ವಿಷ್ಣೋಃ, ವ್ಯಾನಃ ಶ್ರೋತ್ರಂ ಚ ಚಂದ್ರಮಾಃ ।
ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರಪಸ್ತ್ವೇಕಃ, ವಾಗಪಾನೋಽಗ್ನಿರೇವ ಚ ॥★॥

ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರಪೋಽಪ್ಯೇಕಃ, ಸಮಾನೋ ಮನ ಏವ ಚ ।
ಚಂದ್ರ ಇತ್ಯೇಕ ಏವೋಕ್ತಃ ಉತ್ತರದ್ವಾರರಕ್ಷಕಃ ॥★॥

ಉದಾನೋ ವಾಯುರಿತ್ಯೇಕಃ ಊರ್ಧ್ವದ್ವಾರಾಧಿಪಶ್ಚ ಸಃ ।
ಸ ಏವಾಕಾಶನಾಮಾ ಚ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ವಿಷ್ಣೋ ವಿಶೇಷತಃ ॥★॥

ಪೃಥಿವೀನಾಮಿಕಾ[೨೧] ಶ್ರೀಸ್ತು ದ್ಯೌರ್ದಿಶೋ ವಿದ್ಯುದೇವ ಚ ।
ವಾಯುಪತ್ನೀ ಸಮುದ್ದಿಷ್ಟಾ ತತ್ತದ್ವಾರಾಧಿಪಾಶ್ಚ ಯೇ ॥★॥

(ಛಾಂದೋಗ್ಯಭಾಷ್ಯ ೫-೫)

ಘಂಟಾವಾದನಂ

ಆಗಮಾರ್ಥಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಗಮನಾರ್ಥಂ ತು ರಕ್ಷಸಾಮ್ ।
ಕುರು ಘಂಟಾರವಂ ತತ್ರ ದೇವತಾಹ್ವಾನಲಾಂಛನಮ್ ॥★॥

---

೨೧ ಪ್ರತೀಚ್ಯಾಂ.....ದ್ವಿತೀಯದ್ವಾರೇ ಪೃಥಿವೀಶಬ್ದವಾಚ್ಯಾ ಭಾರತೀ ಇತಿ ಪೂಜಾಕಲ್ಪಲತಾ ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಕಿಂ ಮೂಲಂ ಕಥಂ ಚ ಛಾಂದೋಗ್ಯಭಾಷ್ಯ ವಿರೋಧಪರಿಹಾರಃ ಇತ್ಯಾಲೋಚನೀಯಮ್ ।

ಅಜ್ಞಾನಾತ್ ಜ್ಞಾನತೋ ವಾಽಪಿ ಕಾಂಸ್ಯಘಂಟಾಂ [೩೨]ನ ವಾದಯೇತ್ ।
ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ಪಿಶಾಚಾನಾಂ ತದ್ದೇಶೇ ವಸತಿರ್ಭವೇತ್ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಘಂಟಾಮಾಚಾಲ್ಯ ವಾದಯೇತ್ ॥★॥

ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನ

ಅರುಣೋದಯವೇಲಾಯಾಂ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಂ ಶಲ್ಯತಾಂ ವ್ರಜೇತ್ ।
ಪ್ರಾತಸ್ತು ಸ್ಯಾತ್ ಮಹಾಶಲ್ಯಂ ಘಟಿಕಾಮಾತ್ರಯೋಗತಃ ॥★॥

ಅತಿಶಲ್ಯಂ ವಿಜಾನೀಯಾತ್ ತತೋ ವಜ್ರಪ್ರಹಾರವತ್ ।
ಅರುಣೋದಯವೇಲಾಯಾಂ ಶಲ್ಯಂ ತತ್ ಕ್ಷಮತೇ ಹರಿಃ ॥★॥

ಘಟಿಕಾಯಾ ಅತಿಕ್ರಾಂತೌ ಕ್ಷುದ್ರಪಾತಕಮಾವಹೇತ್ ।
ಮುಹೂರ್ತೇ ಸಮತಿಕ್ರಾಂತೇ ಪೂರ್ಣಪಾತಕಮುಚ್ಯತೇ ॥★॥

ತತಃ ಕಿಲ ಬ್ರಹ್ಮವಧಃ ಮಹಾಪಾತಕಪಂಚಕಮ್ ।
ಪ್ರಹರೇ ಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತೇ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ತತೋ ನ ಹಿ ॥★॥

ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಸ್ಯ ವಿಲಂಬೇ ತು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಅಥೋಚ್ಯತೇ ।
ಅತಿಕ್ರಾಂತ ಮುಹೂರ್ತಾರ್ಧೇ ಸಹಸ್ರಂ ಜಪಮಾಚರೇತ್ ॥★॥

ಪೂರ್ಣೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ಸಂಜಾತೇ ಸಹಸ್ರಂ ಸಾರ್ಧಮುಚ್ಯತೇ ।
ಸಹಸ್ರತ್ರಿತಯಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಘಟಿಕಾನಾಂ ಚತುಷ್ಟಯೇ ॥★॥

ಮುಹೂರ್ತತ್ರಿತಯೇಽತೀತೇ ಚಾಯುತಂ ಜಪಮಾಚರೇತ್ ।
ಪ್ರಹರೇ ಪೂರ್ಣತಾಂ ಯಾತೇ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ನ ವಿದ್ಯತೇ ॥ -ಪಂಚರಾತ್ರೇ

ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನಸ್ಯ ಫಲಮಾಹ ಅತ್ರಿಃ-

ಯಃ ಪ್ರಾತರುತ್ಥಾಯ ವಿಧಾಯ ನಿತ್ಯಂ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಮೀಶಸ್ಯ ನಿರಾಕರೋತಿ ।
ನ ತಸ್ಯ ದುಃಖಂ ನ ದರಿದ್ರತಾ ಚ ನಾಕಾಲಮೃತ್ಯುರ್ನ ಚ ರೋಗಮಾತ್ರಮ್ ॥

ದೇವಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇ ಭಾಗೇ ಪೂಜಕಶ್ಚ ಸ್ಥಿತೋ ಭವೇತ್ ।
ತಥೈವಾರ್ಘ್ಯೋದಕಂ ಕುಂಭಂ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಪಾತ್ರಕಮ್ ॥★॥

ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಾನಿ ಚ ಸರ್ವಾಣಿ ದೇವವಾಮೇ ಚ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ।
ವಾಮೇ ಗಂಡೂಷಪಾತ್ರಂ ಸ್ಯಾತ್ ಅಗ್ರೇ ಸ್ಯಾತ್ ಪಂಚಪಾತ್ರಕಮ್ ॥★॥

---

೩೨ ನ ವಾದಯೇತ್ ಇತ್ಯತಃ ಪೂರ್ವಂ ''ಯದಿ'' ಇತಿ ಶೇಷಃ । -ಪೂಜಾಕಲ್ಪಲತಾ

ಪೃಷ್ಠದೇಶೇ ಪಾತ್ರಮೇಕಂ ಸ್ವಕರಕ್ಷಾಲನಾಯ ಚ ।
ಏವಂ ಸಂಭೃತಸಂಭಾರಃ ತತ ಪೂಜಾಂ ಸಮಾರಭೇತ್ ॥ -ಪೂಜಾಕಲ್ಪಲತಾ

ಪ್ರತಿಮಾಸು ದೇವತಾಹ್ವಾನಕ್ರಮಃ

ಗೋಲಕದ್ವಯಮ್, ಗೋಲಕತ್ರಯಂ

೧. ಗೋಲಕದ್ವಯಂ -- ವಿಷ್ಣು- ರಮಾ- ವಾಯು-ಪ್ರತಿಮಾಸು ವಾಯುಃ ಪ್ರಥಮಂ ಗೋಲಕಮ್, ರಮಾ ದ್ವಿತೀಯಂ ಗೋಲಕಂ ಇತಿ ಗೋಲಕದ್ವಯಮ್ । ಅತಃ ತತ್ರ ಪೂರ್ವಂ ವಾಯುಮ್, ತದಂತಃ ರಮಾಮ್, ತದಂತಃ ವಿಷ್ಣುಂ ಚ ಆವಾಹಯೇತ್ ।

೨. ಗೋಲಕತ್ರಯಂ -- ಶೇಷಗರುಡಪ್ರತಿಮಯೋಃ (ಪಾರ್ವತೀ-ಗಣೇಶ-ನವಗ್ರಹಾದಿ-ಪ್ರತಿಮಾಸು ಚ) ತತ್ತದ್ದೇವತಾಃ ಪ್ರಥಮಂ ಗೋಲಕಮ್ । ತೇಷು ವಾಯುಗೋಲಕಂ ದ್ವಿತೀಯಮ್ । ತಸ್ಮಿನ್ ರಮಾಗೋಲಕಂ ತೃತೀಯಂ ಇತಿ ಗೋಲಕತ್ರಯಮ್ । ತದಂತಃ ವಿಷ್ಣುಮ್ । ಅತಃ ಶೇಷಾದಿದೇವತಾಪ್ರತಿಮಾಸು ಪೂರ್ವಂ ತತ್ತದ್ದೇವಾನ್ ಆವಾಹ್ಯ, ತೇಷು ವಾಯುಮ್, ತಸ್ಮಿನ್ ರಮಾಮ್, ತಸ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಆವಾಹಯೇತ್ ।

ರಮಾವಾಯ್ವಾದಿಪ್ರತಿಮಾಸು ತಥಾ ದುರ್ಗಾಸ್ಕಂದವಿನಾಯಕಾದಿಪ್ರತಿಮಾಸು ಚ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸೌ ಅವಶ್ಯಂ ಕರ್ತವ್ಯೌ.

ರಮಾವಾಯು-ಶೇಷಗರುಡರುದ್ರ-ದುರ್ಗಾಸ್ಕಂದಗಣೇಶ-ನವಗ್ರಹ-ದೇವತಾಪ್ರತಿಮಾಸ್ವಪಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿತಯಾ ವಿಷ್ಣುಮೇವ ಅರ್ಚೇತ್ ।

ಸರ್ವೋತ್ತಮಸ್ಯ, ಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯ, ಫಲಪ್ರದಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಂತರ್ಯಾಮಿತಯಾ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಪೂಜಾಂ ಅಕುರ್ವನ್, ಕೇವಲಂ ರಮಾಂ ವಾಯುಂ ಶೇಷಂ ರುದ್ರಂ ಸ್ಕಂದಂ ವಿನಾಯಕಂ ಇತ್ಯಾದಿ ತತ್ತದ್ದೇವತಾಮಾತ್ರಂ ತತ್ತದ್ದೇವತಾಂತಃಸ್ಥ ಭಗವದಧಿಷ್ಠಾನತ್ವೇನ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತತ್ವೇನ, ಭಗವದಧೀನತ್ವೇನ ಚ ಅನನುಸಂಧಾಯ ಸ್ವತಂತ್ರಪೂಜ್ಯತಾಬುದ್ಧ್ಯಾ ಕದಾಪಿ ನ ಪೂಜಯೇತ್ ।

ತಂತ್ರಸಾರೇ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯೇ-

ದುರ್ಗಾಶಿವಸ್ಕಂದಸೂರ್ಯವಿನಾಯಕಮುಖಾನಪಿ ।
ಸ್ಥಾಪಯೇದುಕ್ತಮಾರ್ಗೇಣ ತತ್ತನ್ಮಂತ್ರೈಃ ಸ್ಮರನ್ ಹರಿಮ್ ॥೧೩೮॥

ಗೋಲಕದ್ವಿತಯಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ತ್ರಿತಯಂ ವಾಽಪಿ ಕೀರ್ತಿತಮ್ ।
ಅನ್ಯದೇವಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸು ತದಂತಶ್ಚಿಂತಯೇದ್ಧರಿಮ್ ॥ ೧೩೯॥

ವಿಷ್ಣುಸ್ಮೃತಿವಿಹೀನಾ ತು ಪೂಜಾ ಸ್ಯಾದಾಸುರೀ ತಥಾ ।
ಗೃಹ್ಣಂತಿ ದೇವತಾ ನೈತಾಂ ತತಃ ಸ್ಯಾದ್ದೇಶವಿಪ್ಲವಃ ।
ವ್ಯಾಧಿಚೋರಾದಿಭಿಸ್ತಸ್ಮಾದಂತರ್ಧ್ಯೇಯೋ ಹರಿಃ ಸದಾ ॥ ೧೪೦॥

ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿವಿಹೀನಸ್ಯ ಗತಿಃ ಸ್ಯಾನ್ನ ಶುಭಾ ಕ್ವಚಿತ್ ।
ಭಕ್ತಸ್ಯಾಪ್ಯನ್ಯದೇವೇಷು ತಸ್ಮಾತ್ ಧ್ಯೇಯೋ ಹರಿಃ ಸದಾ ॥ ೧೪೧॥

ತಂತ್ರಸಾರೇ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯೇ-

ಭಕ್ತಿಂ ಕೃತ್ವಾಽನ್ಯದೇವೇಷು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಕೇಷ್ವಪಿ ।
ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷಮವಿಜ್ಞಾಯ ವಿಷ್ಣೋರ್ಯಾತಿ ತಮೋ ಧ್ರುವಮ್ ॥ ೭೧॥

ನ ಯಜ್ಞಾ ನ ?? ತೀರ್ಥಾನಿ ನೋಪವಾಸವ್ರತಾನಿ ಚ ।
ದೈವತಾನಿ ಚ ಸರ್ವಾಣಿ ತ್ರಾತುಂ ತಂ ಶಕ್ನುಯುಃ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ ೭೨॥

ಹರಿರ್ಹಿ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಪರಮಃ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿಮಾನ್ ।
ಸ್ವತಂತ್ರೋಽನ್ಯೇ ತದ್ವಶಾ ಹಿ ಸರ್ವೇಽತಃ ಸ ಜಗದ್ಗುರುಃ ॥ ೭೩॥

ಇತಿ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯೇ (೭-೧೪)

ಸ ಏವ ಚ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಗುರ್ವಾದಿರ್ಭವತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪಶ್ಯಂತಿ ।

ಆಹ ಚ ನಾರದೀಯೇ -

ಮತ್ಸಂಪತ್ಯಾ ತು ಗುರ್ವಾದೀನ್ ಭಜಂತೇ ಮಧ್ಯಮಾ ನರಾಃ ।
ಮದುಪಾಧಿತಯಾ ತಾಂಶ್ಚ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಚೋತ್ತಮಾಃ ॥★॥

ಇತಿ ಛಾಂದೋಗ್ಯಭಾಷ್ಯೇ (೧-೧)

ಉಚ್ಚಕ್ರಮಾಂತಗತ್ವೇನ ಕುರ್ಯುಃ ಪೂಜಾಂ ಹರೇಃ ಸದಾ ।
ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾದೇಃ ಕ್ರಮಶಃ ಪೂಜಾಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭಾಗವತಾ ಇತಿ ॥
ಸ್ವತಂತ್ರಪೂಜ್ಯತಾಬುದ್ಧ್ಯಾ ನ ದದ್ಯುಃ ಕಿಂ ಚ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ॥★॥

ಯದ್ಭಾಗವತಬುದ್ಧ್ಯೈವ ದತ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯಃ ಸುರಾಃ ।
ವೈದಿಕಾಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣೀಯುಃ ಅಪಭ್ರಷ್ಟಾಸ್ತಥೇತರತ್ ॥★॥ ಇತಿ

ತಸ್ಮಾತ್ ರಮಾವಾಯ್ವಾದಿಸಮಸ್ತದೇವತಾಪ್ರತಿಮಾಸು ವಿಷ್ಣುಮೇವ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಅಧಿಷ್ಠಾತೃತ್ವೇನ ಚ ಪೂಜಯೇತ್ । ಭಗವದಧಿಷ್ಠಾನತ್ವೇನ ರಮಾವಾಯ್ವಾದೀನಪಿ ಪೂಜಯೇದೇವ । ತದರ್ಥಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಗೋಲಕದ್ವಯಂ ಗೋಲಕತ್ರಯಂ ಚ ಚಿಂತಯೇತ್ ।

ತಂತ್ರಸಾರೇ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯೇ-

ಧ್ಯಾಯೇತ್ತೇಜೋಮಯೀಂ ಪುನಃ ॥೧೧೧॥

ಪ್ರತಿಮಾಂ ಪ್ರತಿಮಾಂತಸ್ಥಾಂ ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಪರಮಂ ವಪುಃ ।
ಚಿದಾನಂದರಸಂ ಸರ್ವಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಮುತ್ತಮಮ್ ॥೧೧೨॥

ವಿನಾ ಪ್ರತೀಕಂ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಸ್ಮರನ್ ನಿರಯಭಾಗ್ ಭವೇತ್ ।
ವಿನಾ ವಾಯುಂ ನ ಗೃಹ್ಣಾಮಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ವಸ್ತು ಮೇ ಪ್ರಿಯಂ ॥★॥

ತಂತ್ರಸಾರೇ, ಛಲಾರೀಟಿಪ್ಪಣ್ಯಾಂ ೩-೧೧೨

ಪ್ರತಿಮಾಧಿಕಸಾದೃಶ್ಯಾತ್ ಮುಖ್ಯಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸದಾ ರಮಾ ॥★॥ ಇತಿ.

-ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಭಾಷ್ಯೇ ೬-೧

ಕಲಶಪೂಜಾವಿಚಾರಃ

ಯದ್ಯಪಿ ಛಲಾರಿಶೇಷಾಚಾರ್ಯೈಃ ತಂತ್ರಸಾರಟಿಪ್ಪಣ್ಯಾಂ ''ಏಕಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣಾನಾಂ'' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂಲವ್ಯಾಖ್ಯಾನಸಮಯೇ ''ಅತ್ರ ಪೂಜಾಕಾಲೇ ದ್ವೌ ಕಲಶೌ ಪೂಜ್ಯೌ । ಸ್ನಾನೀಯಕಲಶಃ ಪೂರ್ಣಕಲಶಶ್ಚ ಇತಿ । ತತ್ರ ಸ್ನಾನೀಯಕಲಶೇ ಅಜಾದಿಶತಮೂರ್ತೀನಾಂ ಆವಾಹನಮ್ । ''ಇತಿ ಶತಂ ಕಲಾಃ ಕಲಶದೇವತಾಃ'' ಇತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಚನಾತ್ । ಪೂರ್ಣಕಲಶೇ ತು ಏಕೋತ್ತರಶತಮೂರ್ತೀನಾಂ ಆವಾಹನಮ್ । ''ಏತಾಭಿಃ ಸಹಿತಾಂ ಮೂಲಮೂರ್ತಿಂ ಕುಂಭೋದಕೇ ಸುಧೀಃ'' ಇತಿ ವಿಶೇಷವಚನಾತ್ । ತಥಾ ತದ್ಗುರುಭಿಃ ಛಲಾರೀನರಸಿಂಹಚಾರ್ಯೈಃ ತಥೈವ ಮೂರ್ತ್ಯಾವಾಹನೇ ಪ್ರಕಾರೋಽಭಿಹಿತಃ ।

ತಥಾಪಿ ಕಲಶದೇವತಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಕಲಶದ್ವಯದೇವತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ । ನ ಕೇವಲಂ ಕಲಶಯೋಃ ಏತಾಃ ಏವ ದೇವತಾಃ ಕಿಂತು ಮೂಲಮೂರ್ತಿರಪಿ ಇತ್ಯಾಹ ॥ (ತಂತ್ರಸಾರೇ ೨-೯) **ಏತಾಭಿರಿತಿ ॥**

ಏತಾಭಿಃ ಸಹಿತಾಂ ಮೂಲಮೂರ್ತಿಂ ಕುಂಭೋದಕೇ ಸುಧೀಃ ॥★॥

ಕುಂಭೋದಕೇ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಸ್ನಾನೀಯಕುಂಭ-ಪೂರ್ಣಕುಂಭಭೇದೇನ ದ್ವಿವಿಧ-ಕುಂಭೋದಕೇ ಇತ್ಯರ್ಥಃ । ''ಪೂರ್ಣಕುಂಭಃ ಸ್ನಾನಕುಂಭಃ'' ಇತ್ಯಾದೌ ಸ್ನಾನೀಯೇಽಪಿ ಕುಂಭಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಾತ್ ಇತಿ ತನ್ಮೂಲಸ್ಯ (ತಂತ್ರಸಾರವಾಕ್ಯಸ್ಯ) ವ್ಯಾಖ್ಯಾತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ ನ ತಸ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಯೋಕ್ತಿರೂಪತ್ವಮ್ । ಅತ ಏವ ಏತದ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಅಭಿಪ್ರೇತ್ಯ ''ಶಿಂಶುಮಾರಶ್ಚೇತಿ ಶತಂ ಮೂಲಮೂರ್ತ್ಯಾ ಸಮನ್ವಿತಮ್ । ಆಹೂಯ ಪೂಜಯೇದೇತಾಃ ಸ್ನಾನೀಯಕಲಶೇ ಬುಧಃ'' ಇತಿ ಪದ್ಯಮಾಲಾಯಾಮ್ ।

ತಥಾ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಶ್ರೀಮಚ್ಚರಣಕೃತ ಪೂಜಾಪದ್ಧತೌ ಸದಾಚಾರ ದರ್ಪಣಾಖ್ಯಗ್ರಂಥಾಂತರೇ ಚ ಉಭಯತ್ರ ಏಕೋತ್ತರಶತಮೂರ್ತ್ಯಾವಾಹನಂ ಅಭಿಹಿತಮ್ । ಅನ್ಯಥಾ ತೇಷಾಮಪಿ ವಿಶಿಷ್ಯೋಕ್ತಿವಿರೋಧಪ್ರಸಂಗ ಇತ್ಯವಧೇಯಮ್ ।

ಕುಂಭೋದಕೇ ಇತಿ ಉದಕಗ್ರಹಣೇನ ಉದಕೇ ಏವ ತೇಷಾಂ ಆವಾಹನಮ್ । ನ ತು ''ಕಲಶಸ್ಯ ಮುಖೇ ವಿಷ್ಣುಃ'' ಇತಿವತ್ ಬಹಿಃ ಇತಿ ಸೂಚಯತಿ ।

ಅತ್ರ ಏಕೇ ದಿವಾಪೂಜಾಯಾಂ ಕಲಶೋದಕೇ ಆವಾಹ್ಯಾನಾಂ ಅಜಾದಿಶತ-ಮೂರ್ತೀನಾಂ ವಿಶೇಷಾವಧಿಭೂತಾಂ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಾಂತರ್ಗತಾಂ ರಾತ್ರೌ ಪೂಜಾಯಾಂ ತು ಚಂದ್ರಮಂಡಲಾಂತರ್ಗತಾಂ ಮೂಲಮೂರ್ತಿ-ಮಾವಾಹಯೇದಿತ್ಯಾಹುಃ ।

ಶಂಖವಿಚಾರಃ

ಶಂಖಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠಸಂಸ್ಪೃಷ್ಟಂ ಪಯಃ ಪಾಪಕರಂ ಧ್ರುವಮ್ ।
ನ ತೇನ ಸ್ನಾಪಯೇತ್ ದೇವಂ ಪೂಜನಾತ್ ಪಾಪಸಂಭವಃ ॥★॥

ಭೂಮೌ ಶಂಖಃ ನ ಸ್ಥಾಪನೀಯಃ ।

ಯಸ್ತು ಶಂಖಂ ಭುವಿ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಪೂಜಯನ್ ಮಾಧವಂ ಪ್ರಭುಮ್ ।
ತಸ್ಯ ಪೂಜಾಂ ನ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ತಸ್ಮಾತ್ ಪೀಠಂ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ ॥★॥

ಶಿವಂ ವಾಽಪ್ಯನ್ಯದೇವಂ ವಾ ಯಃ ಪುಮಾನ್ ಶಂಖವಾರಿಣಾ ।
ಪೂಜಯೇತ್ತು ಪ್ರಮಾದೇನ ಸೋಽಪರಾಧೀ ಭವೇತ್ ಧ್ರುವಮ್ ॥★॥

ಶಂಖೋದಕಪ್ರೋಕ್ಷಣಂ

ದೇವಂ ಶಂಖಾಂಬುನಾಽಭ್ಯುಕ್ಷ್ಯ ತ್ರಿಃ ಪೂಜಾಸಾಧನಾನಿ ಚ ।

ಅತ್ರ ಪೂಜಾಸಾಧನದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಪ್ರೋಕ್ಷಣವಿಧಾಯಕೈತದ್ವಚನಾನುರೋಧೇನ ತೇಷಾಂ ಪ್ರೋಕ್ಷಣಸಮಯೇ ಏವ ತದಂತಃಪಾತಿನೈವೇದ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಶಂಖೋದಕೇನ ಪ್ರೋಕ್ಷಣಮ್ । ನ ನೈವೇದ್ಯಕಾಲೇ ।

ನ ಪ್ರೋಕ್ಷಯೇಚ್ಚ ನೈವೇದ್ಯಂ ಭುಂಜಾನಸ್ತ್ವಘವಾನ್ ಭವೇತ್ ।
ನೈವೇದ್ಯಕಾಲೇ ತು ಸಾಕ್ಷಾದೇವ ಹಸ್ತೇ ಧೃತ್ವಾ ತೇನೈವ ಪ್ರೋಕ್ಷಣಮ್ ॥★॥
ಇತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದಃ ।

ಪಂಚಪಾತ್ರವಿಚಾರಃ

ಅತ್ರ ಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಾಪನೀಯಂ ಪಾತ್ರದ್ವಯಂ ಮಧ್ಯಮತ್ವೇನ ಅನುಗಮಯ್ಯ ಪಂಚೇತ್ಯುಕ್ತಮ್ । ವಸ್ತುತಸ್ತು ಷಟ್‌ಪಾತ್ರಾಣ್ಯೇವ ವಿವಕ್ಷಿತಾನಿ ।

ಅರ್ಘ್ಯಂ ವಾಯುಪದೇ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ನೈರ್ಋತ್ಯಾಂ ಪಾದ್ಯಮೇವ ಚ ।
ಈಶೇ ತ್ವಾಚಮನೀಯಂ ಚ ಸ್ನಾನೀಯಂ ಚಾಗ್ನಿಕೋಣಕೇ ॥★॥

ಮಧ್ಯೇ ದ್ವೇ ಸರ್ವಪಾತ್ರಾಣಾಂ ಶುದ್ಧತೋಯೇನ ಪೂರಯೇತ್ ।
ಏಕಂ ಸ್ಯಾನ್ಮಧುಪರ್ಕೋಽನ್ಯತ್ ಪುನರಾಚಮನೇ ತಥಾ ॥★॥

ಇದಂ ವಚನಂ ಕರ್ತಾ ಯದಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖೋ ಭವತಿ ತದೈವ । ಯದಿ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖೋ ಭವತಿ ತದಾ ತು ಪಾತ್ರಾಸಾದನೇ ವಿಶೇಷಃ । ಪಂಚರಾತ್ರೇ ನಿರೂಪಿತಃ ।

ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖಃ ಕರ್ತಾ ಯದಿ ಪೂಜಾಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ।
ತದಾಽರ್ಘ್ಯಪೂರ್ವಪಾತ್ರಾಣಿ ಸ್ಥಾನೇಷ್ವೇತೇಷು ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥★॥

ಅರ್ಘ್ಯಂ ನಿರ್ಋತಿಕೋಣೇ ಸ್ಯಾದ್ವಾಯವ್ಯೇ ಪಾದ್ಯಮೇವ ಚ ।
ಮಧ್ಯೇ ಚ ಮಧುಪರ್ಕಂ ಸ್ಯಾತ್ ಈಶೇ ತ್ವಾಚಮನಂ ಭವೇತ್ ।
ಸ್ನಾನಮಾಗ್ನೇಯಕೇ ಕೋಣೇ ಏವಂ ಪಾತ್ರವ್ಯವಸ್ಥಿತಿಃ ॥★॥ ಇತಿ

ಅರ್ಘ್ಯಂ ಶ್ರಿಯಾ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಪಾದ್ಯಪಾತ್ರೇ ಸರಸ್ವತೀಮ್ ।
ಶಚೀಮಾಚಮನೀಯೇ ಚ ಮಧುಪರ್ಕೇ ಪಿತಾಮಹಮ್ ।
ಶಾಂತಿಂ ಚ ಪುನರಾಚಾಮೇ ಸ್ನಾನೀಯೇ ವರುಣಂ ಸ್ಮರೇತ್ ॥★॥

ಗರುಡ-ಧೇನು-ಶಂಖ-ಚಕ್ರ-ಗದಾಖ್ಯಪಂಚಮುದ್ರಾಃ ದರ್ಶಯೇತ್ । ತತ್ರ ತುಲಸೀಂ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಅಷ್ಟವಾರಂ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ಜಪನ್ ಅಭಿಮಂತ್ರಯೇತ್ । ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ,

ಅರ್ಘ್ಯೇ ತು ದಾನಮುದ್ರಾ ಸ್ಯಾತ್ ಪಾದ್ಯೇ ಚಾಂಜಲಿಮುದ್ರಿಕಾ ।
ಗೋಕರ್ಣಾಕೃತಿರಾಚಾಮೇ ಮಧುಪರ್ಕೇ ತು ಸೂಕರೀ ॥★॥

ಪುನರಾಚಮನೇ ಸ್ನಾನೇ ಹಂಸಮುದ್ರಾ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾ ।
ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ಕರತಲೇಽಂಗುಷ್ಠಂ ಕಿಂಚಿದಾಕುಂಚ್ಯ ಚಾಂಗುಲೀಃ ॥★॥

ದಾನಮುದ್ರಾ ಬುಧೈಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ, ಕನಿಷ್ಠಾಂಗುಷ್ಠಯೋಸ್ತತಃ ।
ಮೂಲೇಽಂಗುಷ್ಠೇ ತು ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಂಬಧ್ಯಾತ್ ಛಿದ್ರಮಂಗುಲೀಃ ॥★॥

ಆಕುಂಚ್ಯ ಸಂಪುಟಾಕಾರಮಂಜಲೀಮುದ್ರಿಕಾ ಮತಾ ।
ತರ್ಜನೀಪೃಷ್ಠತೋಽಂಗುಷ್ಠಂ ವೇಷ್ಟಯಿತ್ವಾ ತತೋಽಂಗುಲೀಃ ॥★॥

ಊರ್ಧ್ವಮಾಕುಂಚ್ಯ ಸಚ್ಛಿದ್ರಂ ಮುದ್ರಾ ಗೋಕರ್ಣಿಕಾ ಸ್ಮೃತಾ ।
ಮುಷ್ಟಿಕಾ ದೀರ್ಘಮಧ್ಯಾ ತು ಉತ್ತಾನೀ ಸೂಕರೀ ಸ್ಮೃತಾ ॥★॥

ಹಸ್ತಾವಧೋಮುಖೌ ಕೃತ್ವಾ ಸಂಯೋಗೋಽಂಗುಷ್ಠಯೋಸ್ತಥಾ ।
ತರ್ಜನೀಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಸಾರ್ಯಾನ್ಯಾಶ್ಚಾಂಗುಲೀರ್ಹಂಸಮುದ್ರಿಕಾ ॥★॥ ಇತಿ

ಕುಶಾಗ್ರಾನ್ ಸರ್ಷಪತಿಲಾನ್ ಫಲಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತಾನ್ ಯವಾನ್ ।
ಗಂಧಂ ಸಮರ್ಪಯಾಮ್ಯರ್ಘ್ಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

ವಿಷ್ಣುಪರ್ಣೀಸ್ತಿಲಾನ್ ದೂರ್ವಾಃ ಶಾಮಾಕಂ ಪದ್ಮಮಕ್ಷತಾಃ ।
ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಸರಸ್ವತ್ಯೈ ಪಾದ್ಯಪಾತ್ರೇ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥★॥

ಲವಂಗಜಾತಿಕಂಕೋಲಂ ಏಲಾಕರ್ಪೂರಚಂದನಮ್ ।
ರತೇ ಚಾಚಮನೇ ಪಾತ್ರೇ ದದಾಮಿ ಪ್ರಣಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥★॥

ದತ್ವಾ ವಂದೇ ದಧಿಮಧು ಮಧುಪರ್ಕೇ ಪಿತಾಮಹಮ್ ।
ನಾರಾಯಣಾಯ ದೇವಾಯ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಪರಾತ್ಮನೇ ॥★॥

ಮಕರಂದಂ ದೇವದಾರು ಪ್ರವಾಲಂ ಸುರಚಂದನಮ್ ।
ಧಾತ್ರೀಂ ಚ ವರುಣ ಸ್ನಾನೇ ದತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಚಾಭಿವಾದಯೇ ॥★॥

ಲವಂಗಂ ಜಾತಿಕಂಕೋಲಂ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತಾದಿ ಚ ।
ಶಾಂತ್ಯೈ ಚ ಪುನರಾಚಾಮೇ ದತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಣಮಾಮ್ಯಹಮ್ ॥★॥

ಏತೇಷಾಂ ಅಲಾಭೇ ಗಂಧತುಲಸೀಪುಷ್ಪೈರೇವ ನಿರ್ವಾಹಃ । ಪಾತ್ರಾಣಾಂ ಅಭಾವೇ ಶಂಖೇನೈವ ಅರ್ಘ್ಯಾದಿ ದದ್ಯಾತ್ ।

ಪಾತ್ರಾಣಾಮಪ್ಯಭಾವೇ ತು ಶಂಖ ಏವ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ॥★॥

ಪಂಚಾಮೃತಪೂಜಾ

ಮಧ್ಯೇ ಕ್ಷೀರಂ ತು ದಧ್ಯಾದಿ ನ್ಯಸೇತ್ ಪೂರ್ವಾದಿಷು ಕ್ರಮಾತ್ ।
ದುಗ್ಧಂ ತು ದೇವೋ ಗೋವಿಂದೋ ದಧಿ ವಾಮನದೈವತಮ್ ॥★॥

ಆಜ್ಯಂ ಚ ವಿಷ್ಣುದೈವತ್ಯಂ ಮಧೂನಿ ಮಧುಸೂದನಮ್ ।
ಶರ್ಕರಾಂ ಚಾಚ್ಯುತೋ ವಿದ್ಯಾತ್ ಏತಾಃ ಪಂಚಾಮೃತದೇವತಾಃ ॥★॥

ಹೃದಿಮಾನಸಪೂಜಾ

ತದುಕ್ತಂ ಯೋಗದೀಪಿಕಾಯಾಂ-

ಅಥ ಚಾಂತಃಪುರೇ ವಿಷ್ಣೋರುಪವಿಷ್ಟಸ್ತು ಮಾಂತ್ರಿಕಃ ।
ಅಬ್‌ಗಂಧಕುಸುಮೈರನ್ಯೈಃ ಕುರ್ಯಾದಾತ್ಮಾರ್ಚನಂ ಹೃದಿ ।
ಬಹಿರರ್ಚೇತ್ ತತೋ ವಿಷ್ಣುಂ ಪುರಸ್ತಾತ್ ಪೀಠದೇವತಾಃ ॥★॥

ಪೀಠದೇವತಾ

ಧರ್ಮಂ ವೃಷತನುಂ ರಕ್ತವರ್ಣಂ ಆದೌ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ ।
ಸಿಂಹಾಕಾರಂ ತತೋ ಜ್ಞಾನಂ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣಂ ಸಮಾಹಿತಃ ॥★॥

ಭೂತಾಕಾರಂ ಚ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಪೀತವರ್ಣಂ ಯಜೇತ್ತತಃ ।
ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಂ ಗಜಾಕಾರಂ ಐಶ್ವರ್ಯಂ ಸಾಧು ಪೂಜಯೇತ್ ॥★॥

ಕೂರ್ಮರೂಪಾಣಿ

ಬಿಭರ್ತ್ಯಂಡಂ ಹರಿಃ ಕೂರ್ಮಸ್ತ್ವಂಡೇ ಚಾಪ್ಯುದಕಂ ಮಹತ್ ।
ಉದಕೇ ಕೂರ್ಮರೂಪಸ್ಯ ವಾಯುಃ ಪುಚ್ಛಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ।
ವಾಯೋಃ ಪುಚ್ಛಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಶೇಷಸ್ತು ಪೃಥಿವೀಮಿಮಾಮ್ ।
ಬಿಭರ್ತಿ ತಸ್ಯಾಂ ಚ ಜಗದಿದಂ ಸರ್ವಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್ ॥ -ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಭಾಷ್ಯ

ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ

ಶಾಲಗ್ರಾಮಮಾತ್ರಂ ಚೇತ್ ತತ್ ಕ್ರಮಃ -

ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲಾಯಾಂ ವೈ ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಕ್ತಸ್ತಥೈವ ಚ ।
ಬಿಂಬಮೂರ್ತ್ಯಾ ಸಹೈಕ್ಯೇನ ತದಂತಶ್ಚಿಂತಯೇದ್ಧರಿಮ್ ॥★॥

ಸಾಲಿಗ್ರಾಮೇ ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತೇ ನಾವಾಹನವಿಸರ್ಜನೇ ॥★॥

ಹಸ್ತಾದಿಯುಕ್ತಪ್ರತಿಮಾ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಕೃತಾ ಚ ಯಾ ।
ತಸ್ಯಾಮಗ್ನಾವಪಿ ಸ್ಯಾತಾಮಾವಾಹನವಿಸರ್ಜನೇ ॥★॥

ನ್ಯಾಸವಿಚಾರಃ

ಕರನ್ಯಾಸಾದೃತೇ ದೇವೇ ಪಂಚನ್ಯಾಸಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ।
ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ತದಂಗಾನಿ ದೇವಗಾತ್ರೇಷು ವಿನ್ಯಸೇತ್ ॥★॥

ಮೂಲಮಂತ್ರಸ್ಯ ಚಾಂಗಾನಾಂ ನ್ಯಾಸಃ ಸ್ನಾನಾದನಂತರಮ್ ।
ಪ್ರತಿಮಾಯಾಂ ಸನ್ನಿಧಿಕೃತ್... .. .. .. ॥★॥ -ತಂತ್ರಸಾರ

ಅತ್ರ ಮಾತೃಕಾತತ್ವನ್ಯಾಸಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಜಪಾನಾಂ ಉಪಾಸ್ಯಪ್ರತಿಮಾಯಾಮೇಕತ್ರ ಕರಣೇನ ಐಕ್ಯಾನುಸಂಧಾನೇನ ಪ್ರತಿಮಾಂತರೇಷ್ವಪಿ ಕೃತಪ್ರಾಯತ್ವಾತ್ ನ ತದರ್ಥಂ ಪೃಥಗಾಯಾಸಃ । ಪರಂ ತು ಯದ್ಯದ್ದೇವತಾಧಿಷ್ಠಿತಾಃ ಪ್ರತಿಮಾಃ ಸಂತಿ ತತ್ತದ್ದೇವತಾ ಮಂತ್ರಾನ್ ಮೂಲಮಂತ್ರಂ ವಾ ತತ್ತತ್ ಪ್ರತಿಮಾಃ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ದ್ವಾದಶವಾರಂ ಜಪೇದಿತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯೋಽವಗಂತವ್ಯಃ । -ಪೂಜಾಕಲ್ಪಲತಾ

ಮುದ್ರಾಷಟ್ಕಲಕ್ಷಣಾನಿ

ಉತ್ತಾನೌ ತು ಕರೌ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಸಾರ್ಯ ಹೃದಯಸ್ಥಿತೌ ।
ಪ್ರಸಾದಮುದ್ರಾ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಪ್ರಸಾಧನೀ ॥★॥

ಮುದ್ರಾಷಟ್ಕಲಕ್ಷಣಾನಿ ತು

ಹಸ್ತಾಭ್ಯಾಮಂಜಲಿಂ ಕೃತ್ವಾಽನಾಮಿಕಾಮೂಲಪರ್ವಣೋಃ ।
ಅಂಗುಷ್ಠೌ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ಸ್ಯಂ ಮುದ್ರಾ ತ್ವಾವಾಹನೀ ಮತಾ ॥★॥

ಅಧೋಮುಖೀ ತ್ವಿಯಂ ಚೇತ್ ಸ್ಯಾತ್ ಸ್ಥಾಪನೀಮುದ್ರಿಕಾ ಮತಾ ।
ಉಚ್ಛಿತಾಂಗುಷ್ಠಮುಷ್ಟ್ಯೋಶ್ಚ ಸಂಯೋಗಾತ್ಸನ್ನಿಧಾಪನೀ ॥★॥

ಅಂತಃಪ್ರವೇಶಿತಾಂಗುಷ್ಠಾ ಸೈವ ಸಂರೋಧಿನೋ ಮತಾ ।
ಮುಷ್ಟಿದ್ವಯಸ್ಥಿತಾಂಗುಷ್ಠೌ ಸಮ್ಮುಖೌ ಚ ಪರಸ್ಪರಮ್ ॥★॥

ಸಂಶ್ಲಿಷ್ಟಾವುಚ್ಛ್ರಿತೌ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸೇಯಂ ಸಮ್ಮುಖಮುದ್ರಿಕಾ ।
ಹಸ್ತೌ ತು ಸಮ್ಮುಖೌ ಕೃತ್ವಾ ಮುಷ್ಟೀ ಕೃತ್ವಾ ವಿಕುಂಠಯೇತ್ ॥★॥

ತಯೋರುಪರಿ ಚಾಂಗುಷ್ಠೌ ನಿಕ್ಷಿಪೇದ್ವಿಭೃತೌ ತಥಾ ।
ಅವಗುಂಠನಮುದ್ರೇಯಂ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದಾ ॥★॥

ಉದ್ವರ್ತನದ್ರವ್ಯಾಣಿ

ತದುಕ್ತಂ ನರಸಿಂಹಪುರಾಣೇ-

ಶಾಲಿಪಿಷ್ಟಂ ಚ ಗಂಧಶ್ಚ ಪಾಲಾಶಸ್ಯ ಚ ಭಸ್ಮಕಮ್ ।
ಶಿಲಾಚೂರ್ಣಂ ತತಃ ಪ್ರೋಕ್ತಮಥೋದ್ವರ್ತನಮಾಚರೇತ್ ॥★॥

(ಯವಗೋಧೂಮಯೋಶ್ಚೂರ್ಣೈ) ಉದ್ವರ್ತ್ಯ ಉಷ್ಣೇನ ವಾರಿಣಾ ।
ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ದೇವದೇವೇಶಂ ವಾರುಣಂ ಲೋಕಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥★॥

ಪಂಚಗವ್ಯ ದಧಿಕ್ಷೀರಘೃತಮಧ್ವಾದಿಪೂರ್ವಕೈಃ ।
ಫಲೈಃ ಫಲಾನಾಂ ಸಾರೈಶ್ಚ ತಿಲಸರ್ಷಪಸಕ್ತುಭಿಃ ॥★॥

ಘರ್ಷಯೇದ್ ಬಿಲ್ವಪತ್ರಾದ್ಯೈಃ ಲೇಪಗಂಧಾಪನುತ್ತಯೇ ।
ಪುನಸ್ಸಂಸ್ನಾಪ್ಯ ಸಲಿಲೈಃ ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯುಪಚಾರತಃ ॥★॥

ಸುಗಂಧಾಮಲಕಂ ದದ್ಯಾತ್ ದರಿದ್ರಶ್ಚ ಯಥಾಕ್ರಮಮ್ ।
ದಶಾಪರಾಧಂ ತೋಯೇನ ಕ್ಷೀರೇಣ ಕ್ಷಮತೇ ಶತಮ್ ॥★॥

ಸಹಸ್ರಂ ಕ್ಷಮತೇ ದಧ್ನಾಽಕ್ಷತೇನ ಕ್ಷಮತೇಽಯುತಮ್ ।
ಮಧುನಾ ಕ್ಷಮತೇ ಲಕ್ಷಂ ಇಕ್ಷುಣಾ ದಶಲಕ್ಷಕಮ್ ॥★॥

ನಾರಿಕೇಲಾಂಬುನಾ ಕೋಟಿಮನಂತಂ ಗಂಧವಾರಿಣಾ ॥★॥

ಅತ್ರ ಪೂಜಾಯಾಂ ಕೇಚನ ವಿಶೇಷಾಃ

ಉದ್ಯದಾದಿತ್ಯವರ್ಣಾಯ ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯಹಸ್ತಾಯ	ಓಂ ಕ್ರುಂ ಕ್ರುದ್ಧೋಲ್ಕಾಯ ನಮಃ

ಉದ್ಯದ್ಭಾಸ್ಕರವರ್ಣಾಯ ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯಹಸ್ತಾಯ	ಓಂ ಮಂ ಮಹೋಲ್ಕಾಯ ನಮಃ
ಉದ್ಯದಾದಿತ್ಯವರ್ಣಾಯ ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯಹಸ್ತಾಯ	ಓಂ ವೀಂ ವೀರೋಲ್ಕಾಯ ನಮಃ
ಪ್ರೋದ್ಯದಾದಿತ್ಯವರ್ಣಾಯ ಶಂಖಚಕ್ರವರಾಭಯಹಸ್ತಾಯ	ಓಂ ದ್ಯುಂ ದ್ಯೂಲ್ಕಾಯ ನಮಃ
ಆಗ್ನೇಯಾದಿಕೋಣೇಷು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾಯ ಶಂಖಚಕ್ರವರಾಭಯಹಸ್ತಾಯ	ಓಂ ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕಾಯ
ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಧರಾಯ ಶ್ರೀಸಹಿತಾಯ	ಓಂ ಶ್ರೀಕೇಶವಾಯ ನಮಃ
ಪದ್ಮಗದಾಚಕ್ರಶಂಖಧರಾಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತಾಯ	ಓಂ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ
ಚಕ್ರಶಂಖಪದ್ಮಗದಾಧರಾಯ ಕಮಲಾಸಹಿತಾಯ	ಓಂ ಶ್ರೀಮಾಧವಾಯ ನಮಃ
ಗದಾಪದ್ಮಶಂಖಚಕ್ರಧರಾಯ ಪದ್ಮಸಹಿತಾಯ	ಓಂ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದಾಯ ನಮಃ
ಪದ್ಮಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಾಯ ಪದ್ಮಿನಿಸಹಿತಾಯ	ಓಂ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ
ಶಂಖಪದ್ಮಗದಾಚಕ್ರಧರಾಯ ಕಮಲಸಹಿತಾಯ	ಓಂ ಶ್ರೀಮಧುಸೂದನಾಯ ನಮಃ
ಗದಾಚಕ್ರಶಂಖಪದ್ಮಧರಾಯ ರಮಾಸಹಿತಾಯ	ಓಂ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾಯ ನಮಃ
ಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಶಂಖಧರಾಯ ವೃಷಾಕಪೀಸಹಿತಾಯ	ಓಂ ಶ್ರೀವಾಮನಾಯ ನಮಃ
ಚಕ್ರಗದಾಶಂಖಪದ್ಮಧರಾಯ ಧನ್ಯಾಸಹಿತಾಯ	ಓಂ ಶ್ರೀಶ್ರೀಧರಾಯ ನಮಃ

ಚಕ್ರಪದ್ಮಶಂಖಗದಾಧರಾಯ ವೃದ್ಧಿಸಹಿತಾಯ	ಓಂ ಶ್ರೀಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ನಮಃ
ಪದ್ಮಚಕ್ರಗದಾಶಂಖಧರಾಯ ಯಜ್ಞಾಸಹಿತಾಯ	ಓಂ ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭಾಯ ನಮಃ
ಶಂಖಗದಾಚಕ್ರಪದ್ಮಧರಾಯ ಇಂದಿರಾಸಹಿತಾಯ	ಓಂ ಶ್ರೀದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ

ಚತುರ್ಥಾವರಣಮ್

ತತ್ರಾಯಂ ಕ್ರಮಃ -

ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಯೋರ್ಮೂರ್ತಿಲಕ್ಷಣಂ ।

ಕಟ್ಯಾದೌ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಾಯ ಸ್ಫಟಿಕವರ್ಣಾಯ ಕಿರೀಟಾದಿಧರಾಯ ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯಹಸ್ತಾಯ ವೇದಸಹಿತಾಯ ಓಂ ಮತ್ಸ್ಯಾಯ ನಮಃ

ಕಟ್ಯಾದೌಕೂರ್ಮರೂಪಾಯತಪನೀಯವರ್ಣಾಯಕಿರೀಟಾದಿವಿಭೂಷಿತಾಯ ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯಹಸ್ತಾಯ ವೇದವತೀಸಹಿತಾಯ ಓಂ ಶ್ರೀಕೂರ್ಮಾಯ ನಮಃ ।

ಕಂಠಾದುಪರಿ ವರಾಹಮುಖಾಯ ಸ್ಫಟಿಕವರ್ಣಾಯ ಕಿರೀಟಾದಿವಿಭೂಷಿತಾಯ ಶಂಖಚಕ್ರವರಾಭಯಹಸ್ತಾಯ ಧಾತ್ರೀಸಹಿತಾಯ ಓಂ ಶ್ರೀವರಾಹಾಯ ನಮಃ ।

ಕಂಠಾದಧೋ ನರರೂಪಿಣೇ ಸಿಂಹಮುಖಾಯ ದಂಷ್ಟ್ರಾಯುಕ್ತವಿವೃತಾಸ್ಯಾಯ ಭ್ರುಕುಟೀಕುಟಿಲತ್ರಿನೇತ್ರಾಯ ಮುಕುಟಾದಿವಿಭೂಷಿತಾಯ ಯಜ್ಞವರ್ಣಾಯ ಶಂಖಚಕ್ರವರಾಭಯಹಸ್ತಾಯ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತಾಯ ಓಂ ನೃಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ ।

ಕೌಪೀನಮೇಖಲಾಜಿನಶಿಖಾಯಜ್ಞೋಪವೀತದಂಡಧರಾಯ ಶ್ಯಾಮಲ-ವರ್ಣಾಯ ಈಷತ್ಕುಂಚಿತಸವ್ಯಾಂಘ್ರಿಯುಕ್ತಭುಜಾಯ ವಸುಂಧರಾಯಾ-ಚಮಾನದಕ್ಷಿಣಹಸ್ತಾಯ ಸುಗಂಧಸಹಿತಾಯ ಓಂ ಶ್ರೀವಾಮನಾಯ ನಮಃ ।

ಜಟಾಮುಕುಟಧರಾಯ ಶಾಂತಾಯ ದಕ್ಷಿಣೇತರಹಸ್ತಯೋಃ ಪರಶು-ಸಶಾರಚಾಪಧರಾಯ ಸುವರ್ಣವರ್ಣಾಯ ಉಪವೀತೋತ್ತರೀಯಧರಾಯ ಭಾರ್ಗವೀಸಹಿತಾಯ ಓಂ ಶ್ರೀಭಾರ್ಗವಾಯ ನಮಃ ।

ಕಿರೀಟಾದಿವಿಭೂಷಿತಾಯ ತ್ರಿಭಂಗಿಶ್ಯಾಮವರ್ಣಧರಾಯ ಸೀತಾಸಹಿತಾಯ ಓಂ ಶ್ರೀರಾಮಾಯ ನಮಃ ।

ಮೇಘಶ್ಯಾಮಸದೃಶಕಲ್ಯಾಣಲಕ್ಷಣಾವಯವಯುಕ್ತಕಿರೀಟಾದಿವಿಭೂಷಿತಾಯ ಈಷತ್ಕುಂಚಿತ ವಾಮಾಂಘ್ರಿಸುಸ್ಥಿತಾಪರಪಾದಾಯ ತ್ರಿಭಂಗಿಯುತಾಯ ಚಕ್ರಶಂಖವರಾಭಯಹಸ್ತಾಯ ರುಕ್ಮಿಣೀಸತ್ಯಭಾಮಾಭ್ಯಾಂ ಸಹಿತಾಯ ಸಿಂಹವಿಷ್ಟರೋಪರಿ ಸ್ಥಿತಾಯ ಓಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ।

ಕಿರೀಟಕಟಕಾದ್ಯಲಂಕೃತಾಯ ಉದ್ಯದಾದಿತ್ಯವರ್ಣಾಯ ಪಾರ್ಶ್ವಯೋಶ್ಚಕ್ರ-ಶಂಖವರಾಭಯಹಸ್ತಾಯ ಉತ್ತಾನಾವಲಂಬಿತಕರಯುಗ್ಮಾಯ ದಿಗಂಬರಾಯ ಸ್ವದೇವ್ಯಾ ಸಹಿತಾಯ ಓಂ ಶ್ರೀಬುದ್ಧಾಯ ನಮಃ ।

ಜಟಾಮುಕುಟಶ್ಮಶ್ರುವಿವೃತಾಕ್ಷಾಯ ಚರ್ಮವಸನಾಯ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ-ಧರಾಯ ಖಡ್ಗಖೇಟಕಧರಾಯ ಪ್ರಭಾಸಹಿತಾಯ ಅಶ್ವಾರೂಢಾಯ ಓಂ ಶ್ರೀಕಲ್ಕಿನೇ ನಮಃ ।

ಓಂ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತಾಯ ಓಂ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ।

ಪೂರ್ವಾದಿಚತುರ್ಮುಖೇಷು ವಾಸುದೇವಾದ್ಯಧಿಷ್ಠಾನಾಯ ಸಹಸ್ರಾ-ದಿತ್ಯವರ್ಣಾಯ ಕಿರೀಟಾದಿವಿಭೂಷಿತಾಯ ಅನಂತವಾಹಿನೇ ಅನಂತಾ-ಯುಧಧರಾಯ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾಭ್ಯಾಂ ಸೇವ್ಯಮಾನಾಯ ವಿಶ್ವರೂಪಿಣ್ಯಾ ಸಹಿತಾಯ ವಿಷ್ಟರೇ ಪಾದಯುಗ್ಮಸ್ಥಿತಾಯ ಓಂ ವಿಶ್ವರೂಪಾಯ ನಮಃ ।

ತತ್ ಕ್ರಮಃ –

ಪೂರ್ವಾದಿದಕ್ಷು ಕಿರೀಟಾದಿವಿಭೂಷಿತಸೌಮ್ಯವಕ್ತ್ರಾಯ ಸಹಸ್ರಫಣಯುಕ್ತಾಯ ಶುಭ್ರವರ್ಣಾಯ ಮುಸಲಾಭಯಹಸ್ತಸ್ಥಿತಾಯ ಓಂ ಶ್ರೀಮದನಂತಾಯ ನಮಃ ।

ಕಿರೀಟಾದಿವಿಭೂಷಿತಚತುರ್ಮುಖಾಯ ಸುವರ್ಣವರ್ಣಾಯ ದಂಡಾಭಯಾ ಕ್ಷಮಾಲಾಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾಸಹಿತಾಯ ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ ।

ಕಿರೀಟಾದಿವಿಭೂಷಿತಾಯ ಉದ್ಯದಾದಿತ್ಯವರ್ಣಾಯ ಗದಾಭಯಮುಕುಲಿತಾಂ-ಜಲಿಸಹಿತಸ್ಥಿತಾಯ ಓಂ ಶ್ರೀವಾಯವೇ ನಮಃ ।

ಜಟಾಮುಕುಟಧರಾಯ ಶುಭ್ರವರ್ಣಾಯ ಶೂಲಾಭಯಹಸ್ತಸ್ಥಿತಾಯ ಓಂ ಈಶಾನಾಯ ನಮಃ ।

ದೇವಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಕಿರೀಟಾದಿವಿಭೂಷಿತಾಯ ಸುವರ್ಣಪಕ್ಷಾಯ ಮುಕುಲಿತಾಂ-ಜಲಿಸ್ಥಿತಾಯ ಓಂ ಶ್ರೀಗರುಡಾಯ ನಮಃ ।

ಕೋಣೇಷು ಓಂ ಶ್ರೀವಾರುಣ್ಯೈ ನಮಃ ।

ಓಂ ಶ್ರೀಗಾಯತ್ರ್ಯೈ ನಮಃ ।

ಓಂ ಶ್ರೀಭಾರತ್ಯೈ ನಮಃ ।

ಓಂ ಗಿರಿಜಾಯೈ ನಮಃ ।

ವೀಂದ್ರವಾಮೇ ಓಂ ಶ್ರೀಸೌಪರ್ಣ್ಯೈ ನಮಃ ।

ಅಥ ಸಪ್ತಮಾವರಣಂ ತಂತ್ರಸಾರೇ –

'ಇಂದ್ರಾದೀನ್ ಶೇಷವಿಧ್ಯಂತಾನ್ ಸಭಾರ್ಯಾನ್ ಸಪರಿಗ್ರಹಾನ್'

ಇತಿ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥೀಯೇಽಪಿ –

'ಇಂದ್ರಾದೀನ್ ಶೇಷವಿಧ್ಯಂತಾನ್ ಸಭಾರ್ಯಾನ್ ಸಪರಿಗ್ರಹಾನ್
ಅನಂತಂ ವರುಣಸ್ಯಾಪಿ ನಿರ್ಋತೇರ್ಮಧ್ಯತೋ ಯಜೇತ್
ದೇವೇಂದ್ರೇಶಾನಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವೈ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್
ಸರ್ವಾನಭಿಮುಖಾನ್ ವಿಷ್ಣೋಃ ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟಾನ್ ಯಜೇತ್' ಇತಿ
ಏತದ್ವಿವರಣಂ ಇಂದ್ರಾದಿಬೀಜಪೂರ್ವಕಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ

ಅಭಿಷೇಕಸೂಕ್ತಾನಿ

ಓಂ ಶಂ ನೋ ಮಿತ್ರಃ ಶಂ ವರುಣಃ । ಶಂ ನೋ ಭವತ್ವರ್ಯಮಾ । ಶಂನ ಇಂದ್ರೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ । ಶಂ ನೋ ವಿಷ್ಣುರುರುಕ್ರಮಃ ॥ ಓಂ ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ । ನಮಸ್ತೇ ವಾಯೋ । ತ್ವಮೇವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸಿ । ತ್ವಮೇವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವದಿಷ್ಯಾಮಿ । ಋತಂ ವದಿಷ್ಯಾಮಿ । ಸತ್ಯಂ ವದಿಷ್ಯಾಮಿ । ತನ್ಮಾಮವತು । ತದ್ವಕ್ತಾರಮವತು । ಅವತು ಮಾಮ್ । ಅವತು ವಕ್ತಾರಮ್ । ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ॥

ಓಂ ಸಹ ನಾವವತು । ಸಹ ನೌ ಭುನಕ್ತು । ಸಹ ವೀರ್ಯಂ ಕರವಾವಹೈ । ತೇಜಸ್ವಿನಾವಧೀತಮಸ್ತು ಮಾ ವಿದ್ವಿಷಾವಹೈ । ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ॥

ಓಂ ಭೂಃ । ಓಂ ಭುವಃ । ಓಂ ಸುವಃ । ಓಂ ಮಹಃ । ಓಂ ಜನಃ । ಓಂ ತಪಃ । ಓಂ ಸತ್ಯಮ್ । ಓಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯಂ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ । ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ ॥ ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋತೀರಸೋಽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವರೋಮ್ ॥

ಅಗ್ನಿಮೀಳೇ ಪುರೋಹಿತಂ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ದೇವಮೃತ್ವಿಜಮ್ । ಹೋತಾರಂ ರತ್ನಧಾತಮಮ್ । ಅಗ್ನಿಃ ಪೂರ್ವೇಭಿರ್ಋಷಿಭಿರೀಡ್ಯೋ ನೂತನೈರುತ । ಸದೇವಾಂ ಏಹ ವಕ್ಷತಿ ॥ ಅಗ್ನಿನಾ ರಯಿಮಶ್ನವತ್ ಪೋಷಮೇವ ದಿವೇ ದಿವೇ। ಯಶಸಂ ವೀರವತ್ತಮಂ ॥ ಅಗ್ನೇಯಂ ಯಜ್ಞಮಧ್ವರಂ ವಿಶ್ವತಃ ಪರಿಭೂರಸಿ। ಸ ಇದ್ದೇವೇಷು ಗಚ್ಛತಿ ॥ ಅಗ್ನಿರ್ಹೋತಾ ಕವಿಕ್ರತುಃ ಸತ್ಯಶ್ಚಿತ್ರಶ್ರವಸ್ತಮಃ । ದೇವೋ ದೇವೇಭಿರಾಗಮತ್ ॥ ಯದಂಗದಾಶುಷೇ ತ್ವಮಗ್ನೇ ಭದ್ರಂ ಕರಿಷ್ಯಸಿ। ತವೇತ್ತತ್ಸತ್ಯಮಂಗಿರಃ ॥ ಉಪತ್ವಾಗ್ನೇ ದಿವೇ ದಿವೇ ದೋಷಾವಸ್ತರ್ಧಿಯಾ ವಯಮ್ । ನಮೋ ಭರಂತ ಏಮಸಿ ॥ ರಾಜಂತ ಮಧ್ವರಾಣಾಂ ಗೋಪಾಮೃತಸ್ಯ ದೀದಿವಿಮ್ । ವರ್ಧಮಾನಂ ಸ್ವೇದಮೇ । ಸನಃ ಪಿತೇವ ಸೂನವೇಽಗ್ನೇ ಸೂಪಾಯ ನೋ ಭವ । ಸಚಸ್ವಾನಃ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ॥

ಓಂ ಇಷೇತ್ವೋರ್ಜೇತ್ವಾ ವಾಯವಸ್ಥೋ ವಾಯವಸ್ಥ ದೇವೋ ವಃ ಸವಿತಾ ಪ್ರಾರ್ಪಯತು ಶ್ರೇಷ್ಠತಮಾಯ ಕರ್ಮಣ ಆಪ್ಯಾಯಧ್ವಮ್ನಯಾ ದೇವಭಾಗಮೂರ್ಜಸ್ವತೀಃ ಪಯಸ್ವತೀ ಪ್ರಜಾವತೀರನಿಮಿವಾ ಅಯಕ್ಷ್ಮಾ ಮಾವಸ್ತೇನ ಈಶತಮಾಘಶಂಸೋರುದ್ರಸ್ಯ ಹೇತೀಃ ಪರಿವೋ ವೃಣಕ್ತು ಧ್ರುವಾ ಅಸ್ಮಿನ್ ಗೋಪತೌ ಸ್ಯಾತ ಬಹ್ವೀರ್ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಪಶೂನ್ ಪಾಹಿ ॥

ಓಂ ಅಗ್ನ ಆಯಾಹಿ ವೀತಯೇ ಗೃಣಾನೋ ಹವ್ಯದಾತಯೇ ।
ನಿಹೋತಾ ಸತ್ಸಿ ಬರ್ಹಿಷಿ ॥

ಶಂ ನೋ ದೇವೀರಭಿಷ್ಟಯ ಆಪೋ ಭವಂತು ಪೀತಯೇ ।
ಶಂಯೋರಭಿಸ್ರವಂತು ನಃ ॥

ಭದ್ರಂ ನೋ ಅಪಿ ವಾತಯ ಮನಃ ।

ಮರುತಾಮೋಜಸೇ ಸ್ವಾಹಾ ಇಂದ್ರೋ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ರಾಜಸಿ ಶಂನೋ ಭವ ದ್ವಿಪದೇ ಶಂ ಚತುಷ್ಪದೇ ॥

ಓಂ ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷಃ ... ... ಸಾಧ್ಯಾಃ ಸಂತಿ ದೇವಾಃ ॥

ಓಂ ಅತೋ ದೇವಾ ಅವಂತು ನೋ ಯತೋ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಚಕ್ರಮೇ । ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ಸಪ್ತಧಾಮಭಿಃ । ಓಂ ಇದಂ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಚಕ್ರಮೇ ತ್ರೇಧಾ ನಿದಧೇ ಪದಮ್ । ಸಮೂಳ್ಹಮಸ್ಯ ಪಾಂಸುರೇ ॥ ತ್ರೀಣಿ ಪದಾ ವಿಚಕ್ರಮೇ ವಿಷ್ಣುರ್ಗೋಪಾ ಅದಾಭ್ಯಃ। ಅತೋ ಧರ್ಮಾಣಿ ಧಾರಯನ್ ॥ ವಿಷ್ಣೋಃ ಕರ್ಮಾಣಿ ಪಶ್ಯತ ಯತೋ ವ್ರತಾನಿ ಪಸ್ಪಶೇ । ಇಂದ್ರಸ್ಯ ಯುಜ್ಯಃ ಸಖಾ ॥ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ ಸದಾ ಪಶ್ಯಂತಿ ಸೂರಯಃ । ದಿವೀವ ಚಕ್ಷುರಾತತಮ್ ॥ ತದ್ವಿಪ್ರಾಸೋ ವಿಪನ್ಯವೋ ಜಾಗೃವಾಂಸಃ ಸಮಿಂಧತೇ । ವಿಷ್ಣೋರ್ಯತ್ಪರಮಂ ಪದಮ್ ॥ ವಿಶ್ವತಶ್ಚಕ್ಷುರುತ ವಿಶ್ವತೋ ಮುಖೋ ವಿಶ್ವತೋ ಬಾಹುರುತ ವಿಶ್ವತಸ್ಪಾತ್ । ಸಂಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ಧಮತಿ ಸಂಪತತ್ರೈರ್ದ್ಯಾವಾಭೂಮೀ ಜನಯನ್ ದೇವ ಏಕಃ ॥ ಸಂಸೃಷ್ಟಂ ಧನಮುಭಯಂ ಸಮಾಕೃತಮಸ್ಮಭ್ಯಂ ದತ್ತಾಂ ವರುಣಶ್ಚ ಮನ್ಯುಃ । ಭಿಯಂ ದಧಾನಾ ಹೃದಯೇಷು ಶತ್ರವಃ ಪರಾಜಿತಾಸೋ ಅಪನಿಲಯಂತಾಮ್॥

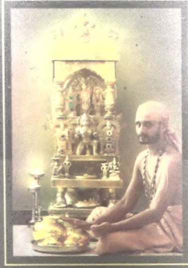
(ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಯಥಾಕಾಲಂ ವಿಷ್ಣುಸೂಕ್ತ, ವಾಮನಸೂಕ್ತ, ಘರ್ಮಸೂಕ್ತ, ಪವಮಾನಸೂಕ್ತಾದಿಭಿಃ ಅಭಿಷೇಕಂ ಕುರ್ಯಾತ್)

★★★

★॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥★

★★★

ಶ್ರೀಹರಿ ಕರುಣೆಯ ಕಡಲು. ಭಕ್ತರ ಬಾಂಧವ. ಅಲ್ಪ ಸಾಧನೆಯಿಂದಲೇ ಅನಲ್ಪ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುವ ದೊರೆ.

ಮಾನವರಿಗೆ ದೇಹ, ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಕೈ, ಕಾಲು, ಮುಖ ಸೌಂದರ್ಯ, ಜ್ಞಾನ, ಇಚ್ಛೆ, ಪ್ರಯತ್ನ, ಶಾಂತಿ, ಸಿರಿವಂತಿಕೆ, ಧೈರ್ಯ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಆರೋಗ್ಯ, ಆಹಾರ, ಪರಿಸರ, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದಯಪಾಲಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಈ ಸಂಸಾರವನ್ನೇ ಕಳೆದು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವದೇ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತಿಯಾಗುವದು.

ಭಗವಂತನ ಸಂತತ ಚಿಂತನೆಯೇ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತಿ. ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸುವದೇ ಪೂಜೆ. ಆದರೆ ಕಾಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ಪೂಜಿಸದರೆ ಪ್ರಯೋಜನ ಎಲ್ಲ. ತನ್ಮಯತೆ ಬೇಕು. ತತ್ಪರನಾಗಬೇಕು, ಭಾವಪೂರ್ಣತೆ ಬೇಕು. ದೇವರ ವಿಸ್ಮರಣೆಯೇ ಸಂಸಾರ. ಸಂಸ್ಮರಣೆಯೇ ಮೋಕ್ಷ. ದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲು ಅನೇಕ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ 'ದೇವಪೂಜೆ' ಎಂಬ ಸಾಧನ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಈ ಸಾಧನವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನರು ಕಲಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾತ್ಮತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು
ಉತ್ತರಾದಿಮಠ